image
not
available

Polit.

Vitruvius.

Digitized by Google

PHIL. REINH. VITRIARII,

Jurisconsulti & Antecessoris
Ordinarii,

INSTITUTIONES JURIS NATURÆ ET GENTIUM

in usum

SERENISSIMI PRINCIPIS

CHRISTIANI LUDOVICI

MARCHIONIS BRANDENBURGICI &c. &c.

ad methodum

HUGONIS GROTII

conscriptæ,

Editæ denuo & auctæ

à

JOHANNE JACOBO VITRIARIO, U. J. D.

Accedit

JOHANNIS FRANCISCI BUDDEI

S. S. Theol. Lic. & Phil. Moral. ac Civilis in Academiâ Fridericiana Prof. Publ. Ordin.

Historia Juris Naturalis, ut & Synopsis Juris Naturalis & Gentium juxtà disciplinam Ebræorum.

LUGD. BATAVORUM.

Apud JORDANUM LUCHTMANS, 1704.

Digitized by Google

Bayerische
Staatsbibliothek
München

Digitized by Google

SERENISSIMO

PRINCIPI AC DOMINO

DOMINO

CHRISTIANO LUDOVICO,

MARCHIONI BRANDENBURGICO, BORUSSIÆ, MAGDEBURGI, CLIVIÆ, JULIACI, MONTIUM, STETINI, POMERANIÆ, CASSUBIORUM ET VANDALORUM, UT ET IN SILESIA CROSNÆ ET SCHWIBUSSII

DUCI,

BURGGRAVIO NORIMBERGENSI,

Digitized by Google

PRINCIPI
HALBERSTADII,
MINDÆ & CAMINI,
COMITI
HOHENZOLLERÆ,
MARCÆ & RAVENSBERGÆ,
DOMINO
RAVENSTEINII & TERRITORIORUM LEOBURGII & BUTOVII
&c. &c.

PRINCIPI ET DOMINO
MEO
CLEMENTISSIMO

omnem Salutem { Externam & Æternam.

SERE-

Digitized by Google

SERENISSIME PRINCEPS,

SI qua Lugdunenſis noſtræ Academiæ felicitas eſt prædicanda, ea certe nunquam non memorandis extollenda venit encomiis, quod SERENITAS TUA illuſtri ſua præſentia eam illuſtrare, atque

Digitized by Google

celsissimo suo nomine Brandenburgico, quod omnis gloriæ omnisque decoris amplitudinem mirabili compendio in se concludit, posteritati commendare clementissimè dignata fuerit. Unde Musæ nostræ Leidenses sibi merito gratulantur, & memoriam sui CHRISTIANI LUDOVICI BRANDENBURGICI in omne ævum sacram habebunt. Cumque ego singulari quadam fortuna delectus fuerim, ut studia SERENITATIS TUAE officiis meis humillimis qualitercunque adjuvarem, obsequii mei ac reverentiæ documentum quoddam dare volui publicum ut SERENITAS TUA, quæ nunc discessum è nostris Musarum campis parat, semper haberet,

Digitized by Google

beret, quod devotionis meæ memoriam & inter ipsos aliquando armorum strepitus renovare posset. Neque vero hoc SERENITATI TUAE displicere posse confido, siquidem in ejusmodi studiorum argumento hactenus versati sumus, ad quorum exercitium glorioſissimi Tui Natales sunt destinati. Augusti enim sanguinis feliciter in Te transfusa indoles non nisi virtutis, gloriæ, ac omnis meriti exemplar æmulandum Tibi amplificandumque commendat. Et si licet auspicia captare, SERENISSIME PRINCEPS, incomparabilis ille vigor in vultu, vis in oculis, gravitas in conspectu, decor in gestu actuque graviorum aliquando curarum pro Patria & Repu-

Digitized by Google

blica ſuſtinendarum vel certiſſimi nuntii vel potius ſponſores ſunt. Certe nulla pars eſt hactenus ætatis, quæ non indubitato ſubinde documento pleniſſime hoc aſſeveraverit. A teneris annis ſincero de divinis ſenſu animum imbuere, omneſque Tuos conatus ad Deum referre voluiſti; & recte, nam qui religioni ac pietati ſtudet, proxime ad Deum accedit, & optatiſſima quæque conſequitur; imo Principes pietate & juſtitia Dii fiunt. Et cum veram laudem in ſola virtute poſitam exiſtimes, neque Majorum Tuorum laudibus ac gloriæ, niſi in virtutem incumbas, Te reſpondere poſſe perſuaſum habeas, faves ingeniis, ſuffragaris artibus,

&

Digitized by Google

& felici ſucceſſu vividam iſtam capaciſſimi ingenii vim per omne ſapientiæ genus, qua quidem inſtrui Principes decorum & neceſſum eſt, circumfers. Civitates, provincias, regna, imo univerſum orbem animo perluſtrare hactenus Tibi voluptati fuit. Hiſtoriarum cognitionem, Principi viro & gerendis regendiſque rebus olim deſtinato neceſſariam, ab ineunte ætate Tibi commendatam habuiſti. Et cum turpe ſit, ea non comprehendere ſcientia, uſu doctrinaque percipere, in quibus patriæ res agitur, publica jura Imperii Romano-Germanici mira aviditate & audire & ſcire voluiſti. Cumque præterea divina providentia & benignitate ex ea

Digitized by Google

ſtirpe originem ducas, ex qua Deus Heroes format, ex qua tot prodeunt Heroes, quot ſurculi, Belli jura & Pacis, raro ſed domeſtico Tibi exemplo, jungere debuiſti. Scilicet, SERENISSIME PRINCEPS, juſte non minus, quam fortiter gerunt bellum, qui à Brandenburgica ultimi Heroici ſanguinis ſtirpe procedunt, & quidem magna vi & effectu: victoria enim juſtæ cauſæ præcipue adſcribitur, & ad conciliandas quoque amicitias multum valet opinio de bello non temere nec injuſte ſuſcepto, pieque geſto; nemo enim iis ſe facile adjungit, quibus jus, fas, fidem vilia eſſe putat. Hæc jura ut Tibi, SERENISSIME PRINCEPS, exponerem

rem

rem, cum mihi in ſubſelliis doctorum verſanti clementiſſime injungere volueris, ſubjectiſſimi mei officii eſſe duxi, ita ea complecti, ut facili labore SERENITAS TUA perveniret, quo animum induxerat. Suſcipe igitur, CLEMENTISSIME DOMINE, hoc pignus obſequentiſſimi mei affectus, ſuſcipe illud gratioſa manu & clementiſſima Tua benevolentia illud complecti ne dedignare. Si TUA SERENITAS admiſerit pietatem meam, hominis, non niſi ſimplicis reverentiæ obſequia edocti, non eſt quod aliorum hominum judicia vel timere vel placare contendam. Hoc tantum agam, ut precibus non deſinendis quotidie venerer Deum Ter Opt: Max:

quo

Digitized by Google

quò SERENITATEM TUAM Brandenburgicæ Domus ſplendori ac incremento, Potentiſſimi FRATRIS gaudio ac commodo, totiuſque patriæ delicio ac decori quam diutiſſime ſervet.

SERENITATI TUAE

Dabam é muſæo Lugduni
Batav. decimo quinto
Natali die Principi ſacro
d. 24. May 1692.

Devotiſſimus

PHILIPPUS REINHARDUS
VITRIARIUS.

PRÆ-

Digitized by Google

PRÆFATIO
AD
LECTOREM.

L. B. S.

Nisi Sereniſſimus Princeps tanta in honeſtam animorum culturam fuiſſet propenſione, & veræ nobilitatis apicem virtutis ſublimitate metiretur, forte nec deſideraſſet, ut has Inſtitutiones Juris Naturæ & Gentium ſcriptis complecterer, nec ut prælo ſubmitterem. Quorum utrumque cum pro innata ſua & propitia bonitate in omnes quos virtutis & eruditionis amor commendat, voluerit fieri, (aliis enim neceſſarium futurum, quod ſibi recto animi judicio utile putabat) hoc mandatum non minore animi-

Digitized by Google

mi voluptate quam jucunditate in me exequendum ſuſcepi. Nam licet Sereniſſimi Principis nomen omni ſcholaſtico conatu ſublimius eſſet, credere tamen debui, non minus ſpectari ex Academia devotum obſequioſumque animum, quam ex palæſtra, non minus ex ſubſelliis doctorum, quam e tabernaculis militum oblata clementi & benigno vultu ſuſcipi. Videbam præterea nullas hactenus Inſtitutiones Juris Naturæ & Gentium ita fuiſſe conſcriptas, ut totius legitimæ Jurisprudentiæ naturalis elementa exhiberent; id quod, ſi voto & animo conatus reſpondit, in his benevolus & æquus lector deprehendet. Secutus ſum magni Hugonis Grotii divinum opus de Jure Belli & Pacis, libros, capita, paragraphos; attamen non ſervili vel cœca quadam ſubjectione, verum ut liber in libera rep., qualis eſt hæc noſtra literarum, in qua unuſquiſque libere ſentit, libere loquitur, dummodo linguæ abſit impia & injurioſa licentia in Deum, in patriam, in proximum. Ubi ejus opinionem veram puto, quia hæ meæ Inſtitutiones continent elementa eorum, quæ ut ita loquar, ſunt in ipſius Pandectis J. N. & Gentium, ipſa verba ubique retineo: ubi ab ipſo diſſentio, in margine notatur. Theologiam

Theo-

Digitized by Google

Theologis relinquo. In libro tertio quia à capite decimo usque ad caput decimum septimum retro legit vestigia, conjunxi cum capite quarto caput decimum & undecimum, cum cap. V. cap. XII. cum cap. VI. cap. XIII. cum cap. VII. cap. XIV. cum cap. VIII. cap. XV. cum cap. IX. cap. XVI. Et cum celeberrimus Pufendorfius sit perpetuus in divinum nostrum Scriptorem commentarius, quamvis alia methodo, semper ipsum comitem videbis. Dissentientes, si cui forte quæstiones maxime controversas sub examen revocare animus esset, adjeci. Et ne quid ad complementum mei compendii deesset, definitiones, divisiones, & multa alia, ab aliis prætermissa, in singulis capitibus à me proposita & explicata invenies. Etiam non parum industriæ in eo collocavi, ut has Institutiones benevolus atque æquus lector quam maxime correctas acciperet; ad minimum nullum tale vitium irrepsit, quod ipsum possit in errorem deducere, omnia enim quæ hactenus deprehendi, consistunt in una vel altera litera, ita ut primo intuitu conspiciantur.

Hisce vale, benevole lector, & si quædam occurrant, quæ non placent, amice ut dissentias, nostrisque studiis faveas, etiam atque etiam rogo.

AD

AD LECTOREM.

Prodit tandem B. L. nova hæc Institutionum Paternarum à pluribus hactenus desiderata editio, in qua præter summaria singulis capitibus ad exemplum eximii operis Grotiani præmissa, ut ita quid in iis contineatur lector primo intuitu percipiat, Indicem in prioribus editionibus omissum, ut & quæstiones plures adjeci, alias auxi servato semper eodem ordine & methodo, de quibus cumin præfatione Paterna agatu, nihil jam dico, sed lectorem eo remitto: & quum in editione Hallensi Magdeburgica, Excellentissimus Vir Johannes Franciscus Buddeus, Historiam Juris Naturalis adjunxerit, ut & Synopsin Juris Naturalis & Gentium juxta disciplinam Ebræorum, ex egregio Joh. Seldeni opere desumtam, de quo pluribus agit in præfatione dictæ Synopsi præmissa, eas quoque in majus harum Institutionum ornamentum, & studiosorum commodum retentas videbis. Vale.

IN-

Digitized by Google

INDEX CAPITUM.

LIB. I.

CAP. I.

Quid bellum, quid jus? Pag. 3

II. *An bellare unquam justum sit?* 19

III. *Belli partitio in publicum, privatum & mixtum. Summi imperii explicatio.* 21

IV. *De bello subditorum in superiores.* 52

V. *Qui bellum licite gerant.* 67

LIB. II.

I. *De belli causis, & primum de defensione sui & rerum.* 69

II. *De his, quæ hominibus communiter competunt.* 84

III. *De acquisitione originaria rerum, ubi de mari & fluminibus.* 111

IV. *De derelictione præsumpta, & eam secuta occupatione: & quid ab usucapione & præscriptione differat.* 122

V. *De acquisitione originaria juris in personas: ubi de jure parentum: de matrimoniis: de collegiis: de jure in subditos: servos.* 136

VI. *De acquisitione derivativa facto hominis, ubi de alienatione imperii, & rerum imperii.* 166

Digitized by Google

INDEX

VII. *De acquisitione derivativa quæ fit per legem: ubi de successionibus ab intestato.* 178
VIII. *De acquisitionibus quæ vulgo dicuntur juris Gentium.* 216
IX. *Quando imperia vel dominia desinant.* 226
X. *De obligatione, quæ ex dominio, oritur.* 237
XI. *De promissis.* 248
XII. *De contractibus.* 274
XIII. *De jurejurando.* 305
XIV. *De eorum qui summum imperium habent promissis & contractibus & juramentis.* 323
XV. *De fœderibus ac sponsionibus.* 338
XVI. *De interpretatione.* 349
XVII. *De damno per injuriam dato, & obligatione, quæ inde oritur.* 380
XVIII. *De legationum jure.* 393
XIX. *De jure sepulturæ.* 408
XX. *De pœnis.* 415
XXI. *De pœnarum communicatione.* 447
XXII. *De causis injustis.* 462
XXIII. *De causis dubiis.* 469
XXIV. *Monita de non temere etiam ex justis causis suscipiendo bello.* 478

Digitized by Google

XXV. *De causis belli pro aliis suscipiendi.* 481

XXVI. *De causis justis ut bellum geratur ab his, qui sub alieno imperio sunt.* 488

LIB. III.

I. *Quantum in bello liceat, regulæ generales ex jure naturæ: ubi & de dotis & mendacio.* 495

II. *Quomodo jure gentium bona subditorum pro debito imperantium obligentur: ubi de repressaliis.* 514

III. *De bello justo sive solenni jure gentium: ubi de indictione.* 523

IV. *De jure interficiendi hostes in bello solenni, & alia vi in corpus.*
X. *Monita de his quæ fiunt in bello injusto.*
XI. *Temperamentum circa jus interficiendi in bello justo.* 529

V. *De rebus vastandis eripiendisque.*
XII. *Temperamentum circa vastationem & similia.* 539

VI. *De jure acquirendi bello capta.*
XIII. *Temperamentum circa res captas.* 546

VII. *De jure in captivos.*
XIV. *Temperamentum circa captos.* 557

Digitized by Google

VIII. *De imperio in victos.*
XV. *Temperamentum circa acquisitionem imperii.* 566
IX. *De postliminio.*
XVI. *Temperamentum circa ea, quæ jure gentium postliminio carent.* 572
X. *seu* XVII. *ap. Gr. De his qui in bello medii sunt.* 583
XI. *seu* XVIII. *ap. Gr. De his quæ in bello privatim fiunt.* 588
XII. *seu* XIX *ap. Gr. De fide inter hostes.* 592
XIII. *seu* XX. *ap. Gr. De fide publica, qua bellum finitur: ubi de pacis pactione, de sorte, de certamine condicto, de arbitrio, deditione, obsidibus, pignoribus.* 599
XIV. *seu* XXI. *ap. Gr. De fide manente bello: ubi de induciis, commeatu, captivorum redemptione.* 630
XV. *seu* XXII. *ap. Gr. De fide minorum pote statum in bello.* 646
XVI. *seu* XXIII. *ap. Gr. De fide privata in bello.* 652
XVII. *seu* XXIV. *ap. Gr. De fide tacita.* 657
XVIII. *seu* XXV. *ap. Gr. Conclusio cum monitis ad fidem & pacem.* 659

Digitized by Google

PROLEGOMENA.

I. *An homo ad pacem, an ad bellum natus sit.*
II. *Unde probetur eum ad pacem natum.*
III. *Cur homo non sit natus ad bellum.*
IV. *Cur plures homines tam proni sint ad bellum.*
V. *Quando bellare liceat.*

I.

Status in quo homo est creatus & natus est ne status belli an pacis?

R. Homo creatus & natus est ad pacem colendam cum omnibus, & in societate particulari & universali omnium gentium cum ipso viventibus. *Grot. l. 3. c. ult. §. 2. in fin. & seq. in Proleg. n. 16.*

II.

Unde hoc probatur?

R. Ex appetitu societatis excellente & ipsius naturæ conveniente: in bello enim nulla est societas, sed summa dissociatio. *Grot. in Proleg. n. 7. & 8. l. 1. c. 1. §. 2. l. 3. c. 4. §. 8.*

III.

Verum homo non videtur ad societatem natus, sed ad bellum in omnes. *Hobbes de Civ. c. 9. §. 3. Pufend. l. 2 c. 2. per tot. Grot. in Proleg. n. 7. & 8.*

R. Imo ad societatem natus est, 1. Quia homini congenita est facultas

sciendi & agendi secundum generalia præcepta, sc. ut honestè vivat, neminem lædat, & jus suum cuique tribuat: quorum extra societatem nullus est usus. 2. Quia solus inter animantes est instructus sermone. 3. Quia extra societatem nec nascitur, nec conservari, nec educari potest. Est enim 4. infirmus & multarum rerum ad vitam recte ducendam egens; imo nec ulla tam valida est civitas, quæ non aliquando aliorum extra se ope indigere possit, vel ad commercia, vel etiam ad arcendas multarum externarum gentium junctas inter se vires.

Grot. l. 2. c. 5. §. 8. c. 7. §. 4. in Proleg. n. 16. & 22.

IV

Unde ergo est, quod plures homines & populi eorumque Rectores tam proni sint in bellum?

R. 1. Causa est malitia eorum. 2. Effrenis augendæ propriæ potentiæ libido. 3. Alienis inhians cupiditas, quibus 4. interdum accedit sævitiæ voluptas.

Grot. l. 1. c. 1. §. 12. in med. l. 2. c. 22. §. 17. n. 2. dict. c. 22. §. 1.

V.

Quando licet bellare?

R. Si justa subsit causa.

Grot. l. 1. c. 2. c. 3. §. 2. & l. 2. c. 1. §. 2.

IN-

INSTITUTIONES JURIS NATURÆ ET GENTIUM.

CAP. I.

Quid Bellum, quid Jus?

I. *Quid ſit bellum.*
II *Quotuplex ſit bellum.*
III. *An in bello jus obſervetur.*
IV. *Quotuplex ſit ſignificatio juris.*
V. *Quid ſit injuſtum.*
VI. *Quotuplex ſit juſtum.*
VII. *Unde juſti diviſio in rectorium & aquatorium probetur.*
VIII. *Quæ ſit ſecunda juris ſignificatio.*
IX. *An qualitas moralis perſonæ tantum competat.*
X. *Quotuplex ſit hæc qualitas moralis.*
XI. *Quid ſit facultas.*
XII. *Quæ ſub ea contineantur.*
XIII. *Quotuplex ſit.*
XIV. *Quid ſit vulgaris.*
XV. *Quid eminens.*
XVI. *Cur facultas eminens dicatur ſuperior vulgari.*
XVII. *Quid ſit facultas moralis minus perfecta.*
XVIII. *Quæ juſtitia in facultate reſpiciatur.*
XIX. *Quæ in aptitudine.*
XX. *Quæ ſit tertia juris ſignificatio.*
XXI. *Quomodo in hac tertia ſignificatione divis datur.*
XXII *Quid ſit jus divinum.*
XXIII. *Quotuplex.*
XXIV. *Quid ſit jus morale.*
XXV. *Quotuplex.*
XXVI. *Quid ſit jus divinum poſitivum.*
XXVII. *Quid ſit jus naturæ.*
XXVIII. *Quæ dicantur honeſta.*
XXIX. *Quæ turpia.*
XXX. *Cur hæc determinentur ex natura ſocietatis humanæ.*
XXXI. *Quid ſi quis negaret dari jus naturæ.*

Digitized by Google

XXXII. *Unde probetur dari jus naturæ.*
XXXIII. *Quotuplex sit jus naturæ.*
XXXIV. *An sit perpetuum.*
XXXV. *An mutari possit.*
XXXVI. *An bruta sint capacia juris naturæ.*
XXXVII. *Quomodo probetur aliquid esse juris naturæ.*
XXXVIII. *Quid tandem circa jus naturæ sit notandum.*
XXXIX. *Quid sit jus gentium.*
XL. *Cur Deus hoc jus constituerit.*
XLI. *Quodnam ejus juri sit fundamentum.*
XLII *An jus naturæ & gentium sint diversa.*
XLIII. *Quomodo probetur aliquid esse juris gentium.*
XLIV. *In quem usum jus divinum positivum in his quæstionibus adhibeatur*
XLV. *Quid sit jus humanum.*
XLVI. *An hoc jus in decidendis de jure belli quæstionibus adhibeatur.*

I. *Quid est Bellum?*

Grot. l. 1. c. 1. §. 2. c. 3. §. 2. l. 2. c. 23. §. 6. seq.

℟. Bellum est status per vim certantium, quâ tales sunt, i. e. quam diu in tali statu vivunt, & jus suum alio modo consequi non possunt, quàm per bellum. Et sic est status subsidiarius.

II. *Quotuplex est bellum?*

℟. Bellum est vel privatum, vel publicum, vel mixtum. Privatum prius est: quia societates privatæ seu minores

Digitized by Google

nores sunt priores societatibus publicis seu majoribus; & inter illas non minus, quàm in his & inter has justitia est administranda.

III. *An in bello jus observatur?*

R. Jus naturæ & gentium, quia 1. hæc jura obligant omnes homines, & eos qui habent summum Imperium, & eos qui his obediunt. 2. Omni tempore, sc. tempore pacis & tempore belli: bella enim suscipi non debent, nisi ad juris consecutionem, nec suscepta geri, nisi intra juris & fidei modum. *Grot. l. 1. c. 1. princ.* *Grot. in Prolog. §. 25. seq.*

IV. *Quotuplex est significatio juris?*

R. Triplex. in prima, jus nihil aliud, quam quod justum est, significat, idque negante magis sensu quam ajente, ut jus sit quod injustum non est. *Grot. l. 1. c. 1. §. 3, n. 1.*

V. *Quid est injustum?*

R. Injustum est, quod naturæ societatis ratione utentium repugnat. Sic alteri detrahere commodi sui causa, contra naturam est, quia id si fiat societas hominum & communitas evertatur necesse est. *Grot. d. l.*

Digitized by Google

VI. *Quotuplex est justum?*

Grot. l. 1. c. 1. §. 3. n. 2.

R. Aliud est ex æquo inter se viventium, quod æquatorium: aliud ejus qui regit & qui regitur, qua tales sunt, quod rectorium vocatur.

VII. *Unde hæc divisio justi probatur?*

Grot. l. 2. c. 5. §. 23. l. 1. c. 3. §. 21. *junct.* 2. c. 5. §. 17. l. 2. c. 15. §. 6. *& seq.* l. 2. c. 5 §. 8. *& 1. & seqq. & §* 26. 27.

R. Quia societas alia est æqualis, ut inter fratres, cives, amicos, foederatos. alia inæqualis, ut inter maritum & uxorem, patrem & liberos, dominum & servum, regem & subditos.

VIII. *Quæ est secunda juris significatio?*

& seqq. l. 1. c. 3. §. 7. *& seqq.* Grot. l. 1. c. 1. §. 4.

R. In secunda significatione, jus est qualitas moralis, personæ competens, ad aliquid juste habendum vel agendum.

IX. *An hæc qualitas moralis personæ tantum competit?*

Grot. d. l.

R. Personæ tantum competit, etiamsi rem interdum sequatur, i. e. etiamsi propter rem competat, & ad quem cunque possessorem transeat. Sic servitutes prædiorum jura realia dicuntur, com-

Digitized by Google

comparatione facta ad alia mere personalia: non quia non ipsa quoque personæ competant, sed quia non alii competunt, quam qui rem certam habeat. §. 3. I. de servit. prad. pr I. de usufr.

X. *Quotuplex est hæc qualitas moralis?*

R. Duplex. perfecta, quæ facultas; & minus perfecta, quæ aptitudo dicitur. Grot. d. l.

XI. *Quid est facultas?*

R. Facultas, quam Jurisconsulti nomine sui appellant, est jus proprie & stricte dictum, quod actionem efficacem producit. Grot. l. 1. c. 1. §. 5.

XII. *Quænam sub hac facultate, sive jure proprie dicto continentur?* Grot. d. l.

R. Potestas tum in se, quæ libertas dicitur, tum in alios, ut patria, dominica: dominium plenum & minus plenum. l. 1. c. 3. § 12. l. 2. c. 5. §. 1. & seqq. & §. 27. l. 10. 11. & 49. D. de verb. signif.

XIII. *Quotuplex est hæc facultas?*

R. Vulgaris, & eminens. Grot. l. 1. c. 1. §. 6.

XIV. *Quid est vulgaris?*

R. Quæ usus particularis causa comparata est. Grot. d. l.

Digitized by Google

XV. *Quid eminens?*

Grot. d. l. R. Quæ ſuperior eſt jure vulgari, utpote communitati competens in perſonas earumque res, boni communis cauſa.

Grot. d. l. XVI. *Cur dicitur hæc facultas eminens ſuperior vulgari?*

R. Quia vulgaris ab eminente dependet, quatenus regia poteſtas eminenter ſub ſe habet maritalem, patriam, & dominicam poteſtatem; & in res ſingulorum majus eſt reipu. dominium, ad bonum commune, quam dominorum ſingularium. Plura de hac eminenti facultate vid. *l. 2. c. 2. quæſt.* 10. 11. *& ſeq.*

Grot. l. 1. c. 1. §. 7. XVII. *Quid eſt facultas moralis minus perfecta?*

R. Facultas moralis minus perfecta ſive aptitudo, eſt jus minus proprie dictum, quod jus habendi & petendi juxta alios producit.

Grot. l. 2. c. 17. §. 2. n. 2. §. 3. XVIII. *Quæ juſtitia reſpicitur in facultate ſive in jure ſtricte dicto?*

R. Juſtitia expletrix, ſive commutativa, qua unicuique tribuitur, quod ipſi

Digitized by Google

ipsi tanquam uni ex singulis peculiariter debetur.

XIX. *Quæ in aptitudine sive in jure minus proprie dicto?*

R. Justitia attributrix, sive distributiva, qua unicuique tribuitur, quod ipsi in civitate debetur ex rebus communibus ideo quia civis est.

XX. *Quæ est tertia juris significatio?* *Grot. l. 1. c. 1. §. 9.*

R. In tertia significatione, jus idem valet quod lex, quoties vox legis largissime sumitur, ut sit regula actuum moralium obligans ad id quod rectum est.

XXI. *Quotuplex est jus?*

R. Est vel divinum, vel humanum.

XXII. *Quid est jus divinum?* *Seld. l. 1. c. 10.*

R. Jus divinum est jus, quod auctore Deo latum est.

XXIII. *Quotuplex est jus divinum?*

R. Est vel morale, vel positivum.

XXIV. *Quid est jus morale?*

R. Jus morale est jus, quod obligat omnes homines & omnes gentes.

XXV. *Jus morale quotuplex est?*

Digitized by Google

R. Vel est jus naturæ, vel jus gentium.

XXVI. *Quid est jus divinum positivum?*

R. Jus divinum positivum est jus, quod obligat certam gentem, e. g. Judæos, & est vel forense vel ceremoniale.

XXVII. *Quid est jus naturæ?*

Grot. l. 1. c. 1. §. 10. n. 1. R. Jus naturæ est jus, quod Deus per rectam rationem inter omnes homines constituit propter honestatem & turpitudinem.

Grot. l. 1. c. 1. §. 10. n. 2. Puff. in spic. Controv. 6. 5. §. 6. & 7. XXVIII. *Quæ dicuntur honesta?*

R. Honesta dicuntur omnia, quæ cum natura societatis humanæ conveniunt, & omnino requiruntur ad ejus conservationem; ut amare Deum ex toto corde, & proximum ut se ipsum.

Grot. l. 1. c. 1. §. 3. Boecl. in Proleg. p. 60.

Grot. l. 2. c. 20. §. 44. n. 3. 4. 5. 6. & §. 45. & §. 46. n. 4. XXIX. *Quæ dicuntur turpia?*

R. Quæ non conveniunt cum natura societatis humanæ, ordinem in ea tollunt, & omnino eam destruunt; ut negare Deum vel verbis vel factis, falsos Deos colere, inobedientia erga

Digitized by Google

ga ſuperiores, impietas in parentes, inhumanitas in proximum.

XXX. *Cur hæc ita determinantur ex natura ſocietatis humanæ?*

R. Quia jus naturæ propter conſervationem ſocietatis humanæ & ordinatæ eſt latum: ergo quæ cum ea conveniunt, eamque conſervant rectè dicuntur honeſta, & quæ non conveniunt cum ea & eam deſtruunt, dicuntur turpia.

XXXI. *Quid, ſi quis negaret dari jus naturæ?*

R. Carneades antiquus Philoſophus id olim negavit, & putavit omnia jura utilitatis tantum gratia eſſe lata: adeoque ius naturæ vel nullum eſſe, vel eſſe ſtultitiam, quia vult, ut ſibi quis noceat alienis commodis conſulens. Quæ opinio falſa eſt. 1. quia etiamſi nulla re indigeremus, jus naturæ futurum fuiſſet, latum cum ipſa humana natura, ut in ſocietate ordinata tranquillè vitam tranſigere poſſemus. 2. Jus naturæ non vult, ut nobis noceamus & alienis *Grot. in Proleg. n. 5.* *Proleg. n. 6. & l. 1. c. 2. §. 1. n. 6. c. 3. §. 3. n. 3.*

nis commodis consulamus; sed ut amemus proximum ut nos ipsos, & nostram utilitatem conjungamus cum utilitate proximi nostri; seu non debemus tanti facere propriam utilitatem, ut propterea communia populorum jura negligamus: quod enim mihi licet in proximum, id ipsi licet in me. Sic populus jura naturæ & gentium violans, suæ tranquillitatis inposterum rescindit munimenta 3. Sapientiæ, non stultitiæ est eò ferri, ad quod à natura nostra nos duci sentimus.

In Prolog. n. 18.

Puff. l. 2. c. 3. §. 10. in med.

XXXII. *Unde probatur dari jus naturæ?*

Grot. in Proleg. n. 20. l. 3. c. 3. §. 2. n. 1.

R. 1. Quia inter homines naturales dantur societates, ergo etiam naturale datur jus; nulla enim societas sine jure conservari potest, nec nuptialis, nec paterna, nec herilis &c. 2. Quia omnes homines, qui male quid egerunt etiam illi, qui vel legem à Deo expresse non acceperunt, vel quibus ab hominibus metus nullus impendet, vel quod Principes sint, vel quod occul-

occultiſſimè geſta res ſit, terrentur *in* conſcientia, ut vocant, & metuunt pœnam, ergo propter tranſgreſſionem legis, quæ non eſt alia, quam illa, quæ nata eſt cum ipſis & per rectam rationem à Deo in cordibus ipſorum lata.

XXXIII. *Jus naturæ quotuplex?*

R. Aliud eſt jus naturæ abſolutum, quod omni tempore & omni loco hominem obligat; aliud eſt hypotheticum, quod præſupponit factum humanum, quo poſito obligat, e. g. Deum colere, honeſtè vivere, ſunt juris naturæ abſoluti: homines enim ſemper & omni in loco Deo cultum debent, omnis homo omni tempore & loco honeſte vivat: furtum non facere eſt juris naturæ hypothetici, quod præſupponit diſtinctionem dominiorum, quâ poſitâ, obligat; ante eam furtum non eſt. *Grot. l. 1. c. 1. §. 10. n. 4.*

XXXIV *Jus naturæ eſtne perpètuum an verò mutari poteſt?*

R. Jus naturæ eſt immutabile, adeo ut ne a Deo quidem mutari queat: licet

licet enim liberè ab initio hominem creaverit, tamen dum ipsum animal sociale creavit, & propterea hoc jus ipsi concreavit, quamdiu hominis naturam non mutat, tamdiu jus naturæ mutare non potest: & Deus non potest velle ut homo vivat in societate ordinata, & tamen tollere illud jus, quod ordinem constituit & conservat in societate. Dei enim potentia ad impossibilia se non extendit.

Grot. l. 1. c. 1. §. 10. n. 5. Puff. l. 2 c. 3. §. 5.

XXXV. *Objectum juris naturæ an Deus mutare potest?*

R. Quia Deus est supremus Dominus & auctor vitæ & rerum nostrarum, de iis pro lubitu suo disponere potest: & si jubeat hominem occidi, non erit homicidium, quia exemit hunc hominem ex numero eorum objectorum, quæ comprehendebantur sub isto præcepto *non occidas*: si jubeat alicui auferri res suas, non erit furtum, quia objectum hujus præcepti *furtum non facias*, à Deo est mutatum. Et hæc mutatio objecti non est confundenda cum mutatione juris naturæ ipsius.

XXXVI.

Digitized by Google

XXXVI. *An bruta sunt capacia juris naturæ?*

R. Non. juris enim capax non est, nisi natura præceptis utens generalibus. *Grot. l. 1. c. 1. §. 11. n. 1.*

XXXVII. *Quomodo probatur aliquid esse juris naturæ?*

R. 1. Si ostendatur alicujus rei convenientia aut disconvenientia cum natura rationali ac sociali. 2. Quicquid apud omnes gentes, quæ ratione sua recte utuntur, i. e. ut ipsorum ratio conveniat cum natura, creditur esse juris naturæ: nam universalis effectus, universalem requirit causam, talis autem existimationis causa nulla alia videtur esse, præter sensum ipsum communem. *Grot. l. 1. c. 1. §. 12. n. 1. aliter Seld. l. 1. c. 4. & 5. Pufend. l. 2. c. 3. §. 7. Bœcl. hic.*

XXXVIII. *Quid tandem notandum circa jus naturæ?*

R. Quædam juris naturalis non propre dicuntur, sed, ut scholæ loqui amant, reductive, quibus jus naturale non repugnat. interdum etiam per abusionem ea, quæ ratio honesta, aut oppositis meliora esse indicat, etsi non debita, solent dici juris naturalis. *Grot. l. 1. c. 1. §. 10. n. 3. l. 1. c. 4. §. 19. l. 3. c. 13. §. 4.*

XXXIX.

Digitized by Google

XXXIX. *Quid est jus gentium?*

aliter Grot. l. 1. c. 1. §. 14.

R. Jus gentium est jus, quod Deus per rectam rationem inter omnes gentes propter communem necessitatem & utilitatem constituit.

aliter Bœcl. c. 1. §. 14 p. 169. & Pufend. l. 2. c. 3. §. fin.

XL. *Cur Deus hoc jus constituit?*

R. Quia in magna hac gentium civitate non requiruntur tantum jura, quæ ipsam constituunt & conservant; verum requiruntur & alia, quæ faciunt ut beatitudinem in ea & tranquillitatem consequamur majorem, & commodiorem.

Grot. in Proleg. n. 17.

XLI. *Quodnam ergo est fundamentum hujus juris?*

Str. Synt. Jur Civ. Ex. 1. th. 55. Grot. l. 2. c. 5. §. 13. vs. 3.

R. Communis inter omnes gentes utilitas & necessitas: sic apud omnes gentes utile ac necesse est, ut matrimonium inter fratres & sorores sit prohibitum, ut constituantur in unaquaque civitate certi magistratus, ut dominia distinguantur, ut sit libertas transeundi per territorium alterius, commercia exercendi, legatos mittendi, fœdera faciendi, ut certis ritibus & certo modo bellum geratur &c.

XLII.

Digitized by Google

XLII. *An ergo jus naturæ & gentium non est idem?*

R. Non. 1. Jus naturæ est constitutum propter honestatem & turpitudinem; jus gentium propter communem necessitatem & utilitatem. 2. jus naturæ omnino est immutabile; jus gentium mutari potest: vel potius non obligat, quando cessat ratio communis utilitatis & necessitatis; hinc tempore belli, quia nobis non est utile, ut hostis per territorium nostrum transeat, vel commercia in eo & per illud exerceat, hoc jus gentium nos non obligat.

XLIII. *Quomodo probatur aliquid esse juris gentium?*

R. 1. Si contineat communem utilitatem vel necessitatem inter omnes gentes. 2. Si omnes gentes, quæ ratione sua rectè utuntur, i. e. quatenus illa convenit cum communi utilitate vel necessitate, aliquid dicunt esse juris gentium. *aliter Grot. l. 1. c. 1. §. 14. n. 2.*

Digitized by Google

XLIV. *Jus divinum positivum per Mosem datum, quem nam usum habet in hac de jure belli & similibus quæstionibus?*

R. Lex Hebræa ostendit, id quod ea lege præcipitur non esse contra jus naturæ. Nam cum jus naturæ sit perpetuum & immutabile, non potuit a Deo, qui injustus nunquam est, quicquam adversus id jus præcipi.

XLV. *Quid est jus humanum?*

Grot. in Proleg. §. 17. & lib. 1. c. 1. §. 14.

R. Jus humanum est jus quod a potestate civili, seu ab eo, qui habet majestatem, in propriam suæ civitatis utilitatem & necessitatem est latum.

XLVI. *Hoc jus an in decidendis quæstionibus de jure belli adhibetur?*

Grot. in Prol. §. 25. & 26. l. 1. c. 1. in pr. c. 3. §. 7. n. 1.

R. Non. quia jus civile eos, qui habent majestatem, & inter quos bella geruntur, non obligat: sed tantum subditos istius majestatis, quæ tulit jus civile.

CAPUT II.

An bellare unquam justum sit.

I. *An bellare liceat.*
II. *Quid sint prima natura.*
III. *An prima natura per se sufficiant ad probandum jus naturæ.*

I. *An*

I. *An bellare unquam juſtum eſt?* Grot. l. 1. c. 2. §. 1. n. 1. 4. diſſent. Feld. hic. jung. Prolog. n. 29. aliter oſiend.

R. Affirmatur. 1. Quia prima naturæ a recta ratione diſpoſita & determinata hoc permittunt & volunt: finis enim belli eſt vitæ membrorumque conſervatio, & rerum ad vitam utilium aut retentio, aut acquiſitio. 2. Quia recta ratio iſtam tantum vim inhibet, quæ ſocietati repugnat, i. e. quæ jus alienum tollit, qualis non eſt vis bellica, niſi ſit injuſta. 3. Quia S. Scriptura hoc permittit, & bella probat; non tantum quia Deus Iſraelitis bellare mandavit contra ſeptem populos ab ipſis exſcindendos, unde & hæc bella Dei bella in Sacris literis nominantur: verum etiam quia Deus de modo gerendi belli populo ſuo leges generales ac perpetuas præſcripſit Deut. 20. v. 10. 15. 4. Quia omnes gentes hoc ſtatuunt. 5. Quia communis neceſſitas & utilitas inter omnes gentes id exigit.

h. l. Grot. l. 1. c. 2. §. 1. n. 5. & 6. Grot. dict. loc. §. 2. n. 1. & 2. Seld. l. 6. c. 12. dict. c. 2. §. 3. dict. c. §. 4. ſed aliter.

II. *Quia diximus de primis naturæ, quid ſunt prima naturæ?* Grot. l. 1. c. 2. §. 1. n. 1. & l. 2. c. 17. §. 2.

R. Prima naturæ vocantur, quod

ſimulatque natum eſt animal, ipſum ſibi conciliatur & commendatur ad ſe conſervandum, atque ad ſuum ſtatum & ad ea quæ conſervantia ſunt ejus ſtatus, diligenda; alienatur autem ab interitu iiſque rebus, quæ interitum videntur afferre: hinc ſingulis animantibus vires ſunt a natura attributæ, ut ſibi tuendis juvandisque ſufficiant:

dict. cap. §. 1. n. 4.

Sentit enim vim quidque ſuam, qua poſſit abuti:

Cornua nota prius vitulo quam frontibus extant.

Illis iratus petit atque infenſus inurget.

III. *An hæc prima naturæ per ſe ſufficiunt ad probandum jus naturæ?*

R. Non. niſi conveniant cum ipſa ratione quæ corpore eſt potior, atque hæc convenientia, in qua honeſtum ſit propoſitum, pluris eſt facienda, quam ad quæ ſola primum animi appetitio ferebatur; quia prima naturæ commendant nos rectæ rationi, quæ nobis carior eſſe debet quam illa, a quibus ad eam venerimus. CA-

Grot. l. 1. c. 2. §. 1. n. 2.

CAPUT III.

Belli partitio in publicum, privatum, & mixtum. Summi imperii explicatio

I. *Qua ſit prima belli diviſio.*
II. *Quid ſit bellum publicum.*
III. *Quid privatum.*
IV. *Quid mixtum.*
V. *An poſt inſtituta judicia publica bellum privatum licite geri poſſit.*
VI. *Quando bellum privatum ſit permiſſum.*
VII. *Quot modis & quando ceſſet judicium.*
VIII. *Quotuplex ſit bellum publicum.*
IX. *Quid ſit bellum ſolenne.*
X. *Quid minus ſolenne.*
XI. *Quando minor magiſtratus poſſit bellum gerere.*
XII. *An injuriam invaſionis perſequi & vindicare poſſit.*
XIII. *An non ſufficiat conjectura voluntatis.*
XIV. *Quid ſi ipſi concedatur facultas belli inchoandi.*
XV. *An ad tuendam plebem & excercendam juriſdictionem habeat jus belli.*
XVI. *Quid ſit majeſtas.*
XVII. *Cur dicatur ſumma.*
XVIII. *An actus ejus a nemine poſſint reddi irriti.*
XIX. *Quotuplex ſit ſubjectum majeſtatis.*
XX. *Quid commune ſubjectum.*
XXI. *An populi, qui in alterius ditionem conceſſerunt, habeant majeſtatem.*
XXII. *Quid ſi plures populi unum habeant caput, an ſinguli majeſtatem retineant.*
XXIII. *Unde hoc conſtet.*
XXIV. *An durante domo regnatrice populus habeat majeſtatem.*
XXV. *An civitates arctiſſimo fœdere juncta ſingula retineant majeſtatem.*
XXVI. *Quid ſit ſubjectum majeſtatis proprium.*

Digitized by Google

XXVII. *Cur vocetur proprium*

XXVIII. *Quot ſint Jura Majeſtatis.*

XXIX. *Cur quidam admittant majeſtatem realem.*

XXX. *Unde probetur majeſtatem non eſſe populi.*

XXXI. *An hæc tantum in monarchiis obtineant.*

XXXII. *An populus, quia regem conſtituit, rege ſit ſuperior.*

XXXIII. *An populus, quia omne regimen eorum cauſa qui reguntur eſt comparatum, ſit ſupra regem.*

XXXIV. *An rex male imperans non ſubjiciatur populo.*

XXXV. *An ex nomine & externâ adminiſtrationis ſpecie de ſummâ poteſtate judicari poſſit.*

XXXVI. *An ex imperii delatione per electionem aut ſucceſſionem.*

XXXVII. *An imperium ſummum diverſo modo haberi poſſit.*

XXXVIII. *An detur monarcha temporarius.*

XXXIX. *Quomodo imperia poſſint eſſe in patrimonio.*

XL. *An populus alienari poſſit.*

XLI. *An jus regendi populum devictum ſit in patrimonio populi.*

XLII. *An regna populi voluntate delata alienari poſſint.*

XLIII. *An ſummitas imperii diſtingui poſſit ab habendi plenitudine.*

XLIV. *Quorum ſit tutela, cum rex poteſtate fungi non poteſt.*

XLV. *An rex promittens aliquid Deo aut ſubditis retineat ſummum imperium.*

XLVI *Quid ſi addatur, ſi rex fidem fallat ut tum regno cadat.*

XLVII. *An ſummum imperium dividi poſſit.*

XLVIII. *Quid ſi populus futuro regi aliquid imperet per modum manentis præcepti, aut ſi quid ſit additum, quo intelligatur regem cogi aut puniri poſſe.*

XLIX. *Si talis partitio inſtituatur, qualis ſit reſp.*

L. *An ex tali ſtatu bicipiti non oriantur multa incommoda.*

LI. *Quid ſi reges acta ſua aſſe-*

a senatu probari velint.
LII. An inaequaliter fœderatus summum imperium habeat.
LIII. An ipsi tale inaquale fœdus expediat.
LIV. An summum imperium habeant qui certi quid pensitant.
LV. An illi, qui nexu feudali tenentur.
LVI. An ex administrandi modo summum imperium semper dignosci possit.
LVII. Unde probetur modum administrandi ab ipso summo imperio diversum esse posse.

I. *Quæ est belli prima & necessaria partitio?*

R. Bellum aliud est privatum, aliud publicum, aliud mixtum.

II. *Quid est bellum publicum?*

Grot. l. 1. c. 3. §. 1. n. 1. & §. 4. n. 3.

R. Bellum publicum est, quod geritur auctore eo, qui habet jurisdictionem, i. e. summum imperium, vel interdum imperium summô minus.

III. *Quid est privatum?*

R. Bellum privatum est, quod geritur a privato in privatum, e. g. a viatore in latronem.

dict. c. 3. §. 1. n. 1. c. 4. §. 1. n. 1.

IV. *Quid est mixtum?*

R. Quod ex una parte est publicum, ex altera privatum, e. g. quod privatus gerit in eum, qui summo utitur imperio, at non in se; aut quod summum

dict. c. 4. §. 1.

Digitized by Google

imperium habens gerit in privatos sibi non subjectos.

V. *An post instituta judicia publica bellum privatum licitè geri potest?*

Grot. dict. c. 3. §. 1. n. 2. l. 2. c. 1. §. 14. in fin.

R. Non potest, nisi certis in casibus: quia 1. frustra instituta esset judiciorum auctoritas. Et non est singulis concedendum, quod per magistratum publicè potest fieri, ne occasio sit majoris tumultus faciendi. 2. Quia legum nulla esset reverentia; ideo enim latæ sunt, ut nihil manu, nihil proprio ageretur impulsu: quid enim a bellica confusione pax tranquilla distat, si per vim litigia terminantur? Et vim vocant leges, quoties quis id, quod deberi sibi putat, non per judicem reposcit.

dict. 1. c. 3. §. 1. n. 2. in fin.

VI. *Qui sunt isti casus, ubi bellum licitè inter privatos geri potest?*

dict. c. 3. §. 2. n. 1. l. 2. c. 1. §. 2.

R. Ubi judicia cessant: nam lex vetans sine judicio suum consequi, intelligi commode debet, ubi copia est judicii: nam ubi judicia deficiunt, incipit bellum.

VII. *Quot modis cessat judicium?*

R.

R. Duobus: momentanee, aut continue. Momentanee, quando eo ipso momento vel tempore, quo vi certatur, non potest judex exspectari sine certo periculo aut damno, e. g. in necessaria defensione suæ vitæ. *dict. c. 3. §. 2. l. 2. c. 1. §. 3. & 5.*

Continue, quando non tantùm eo momento quo vi decertatur, judicis copia haberi non potest, verum etiam tempore successivo: idque aut jure, aut facto; jure, si quis versetur in locis, ubi nulla est civitas, neque spes sit, adversam partem venturam in locum, ubi civitas est, ut si versemur in insulis vacuis, solitudine, mari, aut locis non occupatis. facto, ut si quidem versemur in loco, ubi judicis copia haberi potest, sed subditi non audiant *judicem*, & nullo jure recusent pati executionem fieri, vel si judex aperte dicat, se mihi non administraturum jus, aut malitiose de die in diem, de anno in annum protrahat. *Grot. l. 2. c. 20. §. 8. n. 5* *Grot. l. 1. c. 3. §. 2. n. 1.*

VIII. *Quotuplex est bellum publicum?* *Grot. d. l. 1. c. 3. §. 4.*

R. Duplex. solenne, & minus solenne. *aliter Ziegl*

IX. *Quid est solenne?* *Grot. dict. §. in fin.*

Grot. l. 3. c. 3. §. 1. n. 2. §. 3. 4. & 5. Puf. l. 8. c. 6. §. 9.

R. Quod geritur auctore eo, qui summam potestatem habet in civitate, & cui ritus quidam adsunt, scilicet denunciatio.

X. *Quid minus solenne?*

Grot. dict. c. 3. §. 4. n. 2.

R. Quod ritibus illis carere potest, & geri in privatos, & auctorem habere magistratum.

XI. *Quando minor magistratus potest bellum gerere?*

dict. c. 3. §. 4. n. 3. Conring de fin. Imp. c. 19.

R. Si ita præsens sit periculum, ut tempus non ferat eum consuli, qui supremum in civitate jus habet, necessitas facultatem se defendendi concedit. Sic proreges, præsides provinciarum, præfecti castrorum &c. in casu necessitatis contra aliorum invasionem jure se defendunt, & videtur summum imperium habens maluisse civitatem quacunque ratione salutem suam procurare, quam ab hostibus capi.

XII. *Si rex injuriam invasionis persequi negligat, an eam persequi & vindicare possunt?*

Grot. dict. c. 3. §. 3. n. 3. in fin.

R. Non. quia bellum offensivum tan-

tantum geritur auctore eo, qui habet ſummam poteſtatem.

XIII. *An hic non ſufficit conjectura voluntatis, e.g. ſi occaſio detur eas feliciter vindicandi?*

R. Non. quia non ſufficit videre, quid hoc rerum ſtatu ſummam poteſtatem habenti, ſi conſulatur, placiturum ſit, ſed videndum, quid ille, ubi res moram fert, aut dubiam habet deliberationem, ſe inconſulto cupiat fieri: & licet hoc tempore & tali rerum ſtatu forte voluntas imperantis eſſet, ut bellum gereretur, tamen, quia ſi unuſquisque magiſtratus hujus rei judicium ad ſe traheret, perpetuis periculis civitas exponeretur, quibus tamen ex natura & fine ejus eſt occurrendum, hoc permitti non debet. Imo, vel hoc ſummum imperium habenti diſpliceret, quod miniſter limites muneris ſui excederet. *Grot. dict. c. 3. §. 5. n. 3. Puf. l. 8. c. 6. §. 11.*

XIV. *Sed ſi in imperio latè patente inferiores poteſtates belli inchoandi conceſſam habeant facultatem?*

R. Si hoc fiat, jam ſane cenſendum erit, *Grot. dict. c. 3. §. 9. n. 2.*

erit, bellum geri ex vi ſummæ poteſtatis; nam quod faciendi quis jus alii dat, ejus ipſe auctor cenſetur.

XV. *An extra hos caſus non habent poteſtatem gerendi bellum, ſcilicet ad tuendam plebem & exercendam jurisdictionem ſi vis occurrat?*

Ziegl. ad Grot. l. 1. c. 3. §. 4. n. 1. Pufend. l. 8. c. 6. §. 10. aliter Grot. l. 1. c. 3. §. 4. n. 2. & 3.

R. Ad tuendam plebem & juriſdictionem exercendam non opus habent jure belli, ſed modico imperio ſeu facultate ad coërcendos refractarios, quæ conceſſa eſt omnibus, qui habent juriſdictionem; & ſi eorum tantus ſit numerus, ut iis compeſcendis lictores aut apparitores non ſufficiant, rectè ſummæ poteſtatis judicium ſuper tali negotio exſpectant, hæc enim plebem tuetur, magiſtratus juriſdictionem exercet. Neque tamen propriè hæc vis coactiva, quam majeſtas rebellibus & refractariis opponit, bellum dici poteſt, quia hoc eſt inter pares, aut qui tales eſſe volunt.

in Proleg. §. 25.

XVI.

Digitized by Google

XVI. *Verum quia bellum geritur ab eo, qui habet ſummam poteſtatem ſeu majeſtatem, quid eſt majeſtas?*

R. Majeſtas eſt ſumma poteſtas in civitate ubique, i. e. in perſonas & res.

XVII. *Cur dicitur hæc poteſtas ſumma?*

R. Quia actus ejus alterius juri non ſubſunt, ita ut alterius voluntatis humanæ arbitrio irriti reddi poſſint. *Grot. l. 1. c. 3. §. 7. n. 1.*

XVIII. *An ergo actus ejus a nemine poſſunt reddi irriti?*

R. Tantum ab eo qui ſummam poteſtatem habet, cui voluntatem mutare licet, ut & ſucceſſori, qui eodem jure utitur, ac proinde eandem habet poteſtatem. *Grot. d. l.*

XIX. *Subjectum majeſtatis quotuplex?*

R. Eſt duplex. commune ſeu eſſentiæ, & proprium ſeu exiſtentiæ. *Grot. dict. §. 7. n. 1. & 3.*

XX. *Quid eſt commune?*

R. Civitas, ſeu majeſtas non eſt, niſi in civitate: quæ eſt cœtus perfectus liberorum hominum, juris fruen- *Lamp. de Rep. Rom. Germ. part. 1. §. 59. & ſeqq.*

retinent sua jura, leges, & libertatem, etiam retinent majestatem.

XXVI. *Quod est subjectum majestatis existentiæ seu proprium?*

R. Ipsi imperantes, in quibus majestas existit, & per quos omnia in civitate disponuntur & diriguntur proprio nomine; persona una, pluresve, pro cujusque gentis legibus ac moribus.

Grot. dict. §. 7. n. 3.

XXVII. *Cur vocatur proprium?*

R. Quia ab eo respp: denominantur, & per illud à se invicem differunt: scilicet, si unus habeat majestatem, vocatur monarchia; si plures, aristocratia; si omnes democratia; si & unus & plures, vel unus & omnes, vel unus, plures, & omnes, resp. mixta.

XXVIII. *Quot sunt jura majestatis?*

Frid. Horn. l. 2. c. 2. §. 2. Grot. l. 1. c. 3. §. 6. n. 2.

R. Quia majestas est potestas seu jus, tanquam res incorporalis, dividi non potest, sed est indivisa in se, & sic est unicum jus majestatis, quod à varietate objectorum varia accipit nomina, e. g. vocatur jus legislatorium, quando leges fert: jus constituendi magi-

stra-

ſtratus, quando magiſtratus conſtituit &c. Hinc pro noſtro concipiendi modo poſſunt conſtitui tria, ad quæ reliqua omnia reducuntur: imperium in perſonas, dominium in res, & regimen univerſi.

XXIX. *Diximus ſupra, quoſdam admittere majeſtatem realem, in quem finem hoc ſtatuunt?*

R. Ut oſtendant, ubique & ſine exceptione ſummam poteſtatem eſſe populi, ita ut ei reges, quoties imperio ſuo male utuntur, & cöercere & punire liceat: quæ ſententia multis malis cauſam dedit & dare etiamnum poteſt, penitus animis recepta. *Limn. dict. capit. vid. quæſt. 21. Grot. l. 1. c. 3. §. 8. n. 1.*

XXX. *Unde probatur majeſtatem non ſemper eſſe populi?*

R. 1. Per ea, quæ ſupra dicta ſunt. 2. Quia populus nunquam conceſſit poteſtatem regi, quam nunquam habuit, ſed ſolus Deus: & populus liber regem ſibi eligendo, inter manus Dei, a quo proximè accepit, eam reſignat, qui poſtquam a populo rex eſt electus, eam regi confert. 3. Quia rex eſt Dei *Quæſt. 24. Frid. Horn. d. l. vid. quæſt. 24. in fin.*

vicarius, non populi, ergo a Deo, non a populo accipit suam potestatem. 4. Populus liber sibi potest eligere qualem vult gubernationis formam, ita ut regendi sui jus ita in alium velit transferri, ut nullam ejus juris partem sibi retineat: neque ex præstantia hujus vel illius formæ, sed ex voluntate jus metiendum est, e. g. si in tantum periculum adductus alia lege, qui se defendat, reperire non possit: neque ex incommodis, quæ hinc sequuntur, aut sequi possunt, judicandum; nam qualemcunque formam gubernationis animo finxeris, nunquam incommodis aut periculis carebit, aut hæc cum illis sunt habenda, aut illa cum his mittenda. 5. Quia jus regendi populum bello adquiri potest. 6. Quia tum sacra, tum profana historia hoc testantur.

Grot. l. 1. c. 3. §. 8. n. 2.

dict. §. 8. n. 3.

dict. §. 8. n. 1. in fin.

dict §. 8. n. 6.

dict. §. 8. n. 8.

XXXI. *An hæc ita se habent tantum in monarchiis, an vero etiam in aliis rerumpp: formis?*

Grot. dict. §. 8. n. 6. & 7.

R. Idem jus eademque ratio est procerum, qui plebe exclusa civitatem regunt;

regunt; & populi, qui alios sub se populos habet.

XXXII. *At v. populus quia regem constituit, ergo rege est superior?*

R. Constituens constituto est superior, quando constitutionis effectus perpetuo pendet a voluntate constituentis, ut si constituens non tantum constituat personam, verum etiam conferat potestatem; sic rex constituens magistratum eo est superior, quia non tantum magistratus personam constituit, verum etiam potestatem ei confert: secus quando constitutio quidem ab initio est voluntatis, sed postea effectum habet necessitatis; quomodo mulier sibi virum constituit, cui parere semper necesse habet, quia potestatem maritalem ei non confert, sed Deus, qui est causa omnis ordinis inter imperantes & parentes in societatibus politicis. Quo accedit, quod non omnes reges scilicet imperantes constituantur a populo, quod exemplis gentium bello devictarum satis intelligi potest. *Grot. l. 1. c. 3. §. 8. n. 13. Ziegl. ad h. l. Puf. l. 7. c. 6. §. 6. in med.*

XXXIII. *An non ideo populus rege est superior, quia omne regimen eorum causa qui reguntur, non qui regunt, est comparatum?*

Grot. d. §. 8. n. 14. Ziegl. hic; sed non bene.

R. Plures hoc affirmant ex finis nobilitate. Verum universaliter verum non est, omne regimen ejus qui regitur causa esse comparatum; sic imperia, quæ victoriâ parta sunt, possunt esse comparata ad imperantium utilitatem; possunt quædam utilitatem respicere tam ejus qui regit quam ejus qui regitur; ut cum populus impotens sibi tuendo regem potentem imponit. 2. Non sequitur quod illi inferunt, propterea populum imperantibus esse superiorem, nam & tutela pupilli causa reperta est, & tamen tutela est potestas in pupillum. Verum quidem est, tutorem removeri posse, si rem pupilli male administret, non autem regem seu imperantes, quia tutor superiorem habet, non vero rex seu imperantes; horum enim peccata Deus sibi curæ peculiari esse testatur, qui ea aut vindicat, si ita opus judi-

ceet,

Digitized by Google

cet, aut tolerat in pœnam aut explorationem populi. Nec refert, quod populi interdum puniti legantur ob regum peccata: non enim id eo evenit, quod populus regem aut non puniret aut non reprimeret, cum enim ſit inferior, nec poteſt, nec tenetur ea prohibere aut punire, ſed Deus ſummo dominio, quod in vitam necemque ſingulorum habet, uti potuit in pœnam regis, cujus ſupplicium eſt ſubditis orbari. *Grot d. §. 8. n. 16. Puf. l. 7. c. 6. §. 6. Grot. l. 2. c. 21. §. 7. 14. & 17.*

XXXIV. *An non tunc demum populus univerſus ſubjicitur regi dum bene imperat, & dum male imperat rex populo ſubjicitur?*

R. Si hoc diceretur, non facienda ob regis imperium mala, ſeu ea, quæ manifeſte ſunt iniqua, verum diceretur, quia Deo magis eſt obediendum, quam hominibus: ſed inde non ſequitur, ergo populus univerſus regem coërcere vel punire poteſt: & actuum bonitas vel malitia, quia concernunt virtutes vel particularia vitia, apta non ſunt, ut partes imperii diſtin- *Grot. l. 1. c. 3. §. 9. l. 2. c. 26. §. 3. Fr. Hor. l. 2. c. 12. §. 6. & 7.*

Grot. l. 3. c. 3. §. 1. n. 2. 3. 4. & 5. Puf. l. 8. c. 6. §. 9.

R. Quod geritur auctore eo, qui ſummam poteſtatem habet in civitate, & cui ritus quidam adſunt, ſcilicet denunciatio.

X. *Quid minus ſolenne?*

Grot. dict. c. 3. §. 4. n. 2.

R. Quod ritibus illis carere poteſt, & geri in privatos, & auctorem habere magiſtratum.

XI. *Quando minor magiſtratus poteſt bellum gerere?*

dict. c. 3. §. 4. n. 3. Conring de fin. Imp. c. 19.

R. Si ita præſens ſit periculum, ut tempus non ferat eum conſuli, qui ſupremum in civitate jus habet, neceſſitas facultatem ſe defendendi concedit. Sic proreges, præſides provinciarum, præfecti caſtrorum &c. in caſu neceſſitatis contra aliorum invaſionem jure ſe defendunt, & videtur ſummum imperium habens maluiſſe civitatem quacunque ratione ſalutem ſuam procurare, quam ab hoſtibus capi.

XII. *Si rex injuriam invaſionis perſequi negligat, an eam perſequi & vindicare poſſunt?*

Grot. dict. c. 3. §. 3. n. 8. in fin.

R. Non, quia bellum offenſivum tan-

Digitized by Google

tantum geritur auctore eo, qui habet ſummam poteſtatem.

XIII. *An hic non ſufficit conjectura voluntatis, e. g. ſi occaſio detur eas feliciter vindicandi?*

R. Non. quia non ſufficit videre, quid hoc rerum ſtatu ſummam poteſtatem habenti, ſi conſulatur, placiturum ſit, ſed videndum, quid ille, ubi res moram fert, aut dubiam habet deliberationem, ſe inconſulto cupiat fieri: & licet hoc tempore & tali rerum ſtatu forte voluntas imperantis eſſet, ut bellum gereretur, tamen, quia ſi unuſquisque magiſtratus hujus rei judicium ad ſe traheret, perpetuis periculis civitas exponeretur, quibus tamen ex natura & fine ejus eſt occurrendum, hoc permitti non debet. Imo, vel hoc ſummum imperium habenti diſpliceret, quod miniſter limites muneris ſui excederet. *Grot. dict. c. 3. §. 5. n. 3. Puf. l. 8. c. 6. §. 11.*

XIV. *Sed ſi in imperio latè patente inferiores poteſtates belli inchoandi conceſſam habeant facultatem?*

R. Si hoc fiat, jam ſane cenſendum erit, *Grot. dict. c. 3. §. 9. n. 2.*

erit, bellum geri ex vi ſummæ poteſtatis; nam quod faciendi quis jus alii dat, ejus ipſe auctor cenſetur.

XV. *An extra hos caſus non habent poteſtatem gerendi bellum, ſcilicet ad tuendam plebem & exercendam jurisdictionem ſi vis occurrat?*

Ziegl. ad Grot. l. 1. c. 3. §. 4. n. 1.
Pufend. l. 8. c. 6. §. 10.
aliter Grot. l. 1. c. 3. §. 4. n. 2. & 3.

R. Ad tuendam plebem & juriſdictionem exercendam non opus habent jure belli, ſed modico imperio ſeu facultate ad coërcendos refractarios, quæ conceſſa eſt omnibus, qui habent juriſdictionem; & ſi eorum tantus ſit numerus, ut iis compeſcendis lictores aut apparitores non ſufficiant, rectè ſummæ poteſtatis judicium ſuper tali negotio exſpectant, hæc enim plebem tuetur, magiſtratus juriſdictionem exercet. Neque tamen propriè hæc vis coactiva, quam majeſtas rebellibus & refractariis opponit, bellum dici poteſt, quia hoc eſt inter pares, aut qui tales eſſe volunt.

in Proleg. §. 25.

XVI.

Digitized by Google

XVI. *Verum quia bellum geritur ab eo, qui habet ſummam poteſtatem ſeu majeſtatem, quid eſt majeſtas?*

R. Majeſtas eſt ſumma poteſtas in civitate ubique, i. e. in perſonas & res.

XVII. *Cur dicitur hæc poteſtas ſumma?*

R. Quia actus ejus alterius juri non ſubſunt, ita ut alterius voluntatis humanæ arbitrio irriti reddi poſſint. *Grot. l. 1. c. 3. §. 7. n. 1.*

XVIII. *An ergo actus ejus a nemine poſſunt reddi irriti?*

R. Tantum ab eo qui ſummam poteſtatem habet, cui voluntatem mutare licet, ut & ſucceſſori, qui eodem jure utitur, ac proinde eandem habet poteſtatem. *Grot. d. l.*

XIX. *Subjectum majeſtatis quotuplex?*

R. Eſt duplex. commune ſeu eſſentiæ, & proprium ſeu exiſtentiæ. *Grot. dict. §. 7. n. 1. & 3.*

XX. *Quid eſt commune?*

R. Civitas, ſeu majeſtas non eſt, niſi in civitate: quæ eſt cœtus perfectus liberorum hominum, juris fruen- *Lamp. de Rep. Rom. Germ. part. 1. §. 59. & ſeqq.*

fruendi & communis utilitatis causa sociatus: seu est societas magna ex pluribus minoribus composita, omnis pene sufficientiæ finem habens.

XXI. *Populi qui concesserunt in alterius ditionem, habentne majestatem?*

Grot. dict. §. 7. n. 2. l. 2. c. 9. §. 6. R. Non. quia non sunt civitas per se, aut cœtus perfectus liberorum hominum, sed membra minus digna perfectæ civitatis, in cujus ditionem concesserunt, ut sunt provinciæ Romanorum, & quæ incorporantur, ut dicunt, regno alterius.

XXII. *Si ergo plures sint populi, qui singuli perfectum cœtum constituunt & unum caput habent, an singuli retinent majestatem?*

dict. §. 7. n. 2. l. 2. c. 9. §. 9. R. Affirmatur. in morali enim corpore eadem persona potest esse caput plurium & distinctorum corporum diversa ratione considerata; secus ac in corpore naturali.

XXIII. *Unde hoc constat?*

Grot. d. c. 3. §. 7. n. 1. R. Hujus rei certum indicium esse potest, si extincta domo regnatrice impe-

imperium ad quemcunque populum seorsim revertatur.

XXIV. *Ergone durante domo regnatrice civitas ipsa seu populus non habet majestatem?*

R. Qui agnoscunt duplicem majestatem, realem scilicet & personalem, affirmant quæstionem: ii, qui agnoscunt saltem unam in una civitate, negant; quorum opinio verior est. 1. quia omne primum & summum debet esse solum. 2. quia in democratia hæc pluralitas ostendi non potest. 3. quia jura majestatis realis à juribus majestatis personalis diversa non dantur: & simulac à civitate transit in personam imperantis, desinit esse realis: sicut dum desinit esse personalis, iterum fit realis, & à Deo, ad quem revertitur, tanquam suam causam efficientem proximam & solam, populo iterum confertur. *Limn. ad capit. Rudolph. II. art. 32. p. 533. Gros. dist. §. 7. n. 2. Bæcl. Inst. Pol. l. 2. c. 1. p. 94. & seqq. Frid. Hor. 2. Pol. c. 1. §. 10. aliter Pufend. l. 7. c. 3. §. 3. & seqq.*

XXV. *Civitates arctissimo fœdere junctæ an singulæ retinent majestatem?*

R. Quia manent coetus perfectus, reti- *Gros. dist. §. 7. n. 2. in fin. l. 2. c. 9. §. 9.*

retinent sua jura, leges, & libertatem, etiam retinent majestatem.

XXVI. *Quod est subjectum majestatis existentiæ seu proprium?*

R. Ipsi imperantes, in quibus majestas existit, & per quos omnia in civitate disponuntur & diriguntur proprio nomine; persona una, pluresve, pro cujusque gentis legibus ac moribus.

Grot. dict. §. 7. n. 3.

XXVII. *Cur vocatur proprium?*

R. Quia ab eo respp. denominantur, & per illud à se invicem differunt: scilicet, si unus habeat majestatem, vocatur monarchia; si plures, aristocratia; si omnes democratia; si & unus & plures, vel unus & omnes, vel unus, plures, & omnes, resp. mixta.

XXVIII. *Quot sunt jura majestatis?*

Frid. Horn. l. 2. c. 2. §. 2. Grot. l. 1. c. 3. §. 6. n. 2.

R. Quia majestas est potestas seu jus, tanquam res incorporalis, dividi non potest, sed est indivisa in se, & sic est unicum jus majestatis, quod à varietate objectorum varia accipit nomina, e. g. vocatur jus legislatorium, quando leges fert: jus constituendi magi-

stra-

ſtratus, quando magiſtratus conſtituit &c. Hinc pro noſtro concipiendi modo poſſunt conſtitui tria, ad quæ reliqua omnia reducuntur: imperium in perſonas, dominium in res, & regimen univerſi.

XXIX. *Diximus ſupra, quoſdam admittere majeſtatem realem, in quem finem hoc ſtatuunt?*

R. Ut oſtendant, ubique & ſine exceptione ſummam poteſtatem eſſe populi, ita ut ei reges, quoties imperio ſuo male utuntur, & cöercere & punire liceat: quæ ſententia multis malis cauſam dedit & dare etiamnum poteſt, penitus animis recepta. *Limn. dict. capit. vid. quæſt. 21. Grot. l. 1. c. 3. §. 8. n. 1.*

XXX. *Unde probatur majeſtatem non ſemper eſſe populi?*

R. 1. Per ea, quæ ſupra dicta ſunt. 2. Quia populus nunquam conceſſit poteſtatem regi, quam nunquam habuit, ſed ſolus Deus: & populus liber regem ſibi eligendo, inter manus Dei, a quo proximè accepit, eam reſignat, qui poſtquam a populo rex eſt electus, eam regi confert. 3. Quia rex eſt Dei *Quæſt. 24. Frid. Horn. d. l. vid. quæſt. 24. in fin.*

vicarius, non populi, ergo a Deo, non a populo accipit ſuam poteſtatem. 4. Populus liber ſibi poteſt eligere qualem vult gubernationis formam, ita ut regendi ſui jus ita in alium velit transferri, ut nullam ejus juris partem ſibi retineat: neque ex præſtantia hujus vel illius formæ, ſed ex voluntate jus metiendum eſt, e. g. ſi in tantum periculum adductus alia lege, qui ſe defendat, reperire non poſſit: neque ex incommodis, quæ hinc ſequuntur, aut ſequi poſſunt, judicandum; nam qualemcunque formam gubernationis animo finxeris, nunquam incommodis aut periculis carebit, aut hæc cum illis ſunt habenda, aut illa cum his mittenda. 5. Quia jus regendi populum bello adquiri poteſt. 6. Quia tum ſacra, tum profana hiſtoria hoc teſtantur.

Grot. l. 1. c. 3. §. 8. n. 2.

dict. §. 8. n. 3.

dict. §. 8. n. 1. in fin.

dict §. 8. n. 6.

dict. §. 8. n. 8.

XXXI. *An hæc ita ſe habent tantum in monarchiis, an vero etiam in aliis rerumpp: formis?*

Grot. dict. §. 8. n. 6. & 7.

R. Idem jus eademque ratio eſt procerum, qui plebe excluſa civitatem regunt;

regunt; & populi, qui alios sub se populos habet.

XXXII. *At v. populus quia regem constituit, ergo rege est superior?*

R. Constituens constituto est superior, quando constitutionis effectus perpetuo pendet a voluntate constituentis, ut si constituens non tantum constituat personam, verum etiam conferat potestatem; sic rex constituens magistratum eo est superior, quia non tantum magistratus personam constituit, verum etiam potestatem ei confert: secus quando constitutio quidem ab initio est voluntatis, sed postea effectum habet necessitatis; quomodo mulier sibi virum constituit, cui parere semper necesse habet, quia potestatem maritalem ei non confert, sed Deus, qui est causa omnis ordinis inter imperantes & parentes in societatibus politicis. Quo accedit, quod non omnes reges scilicet imperantes constituantur a populo, quod exemplis gentium bello devictarum satis intelligi potest. *Grot. l. 1. c. 3. §. 8. n. 13. Ziegl. ad h. l. Puf. l. 7. c. 6. §. 6. in med.*

Digitized by Google

XXXIII. *An non ideo populus rege est superior, quia omne regimen eorum causa qui reguntur, non qui regunt, est comparatum?*

Grot. d. §. 8. n. 14. Ziegl. hîc; sed non bene.

R. Plures hoc affirmant ex finis nobilitate. Verum universaliter verum non est, omne regimen ejus qui regitur causa esse comparatum; sic imperia, quæ victoriâ parta sunt, possunt esse comparata ad imperantium utilitatem; possunt quædam utilitatem respicere tam ejus qui regit quam ejus qui regitur; ut cum populus impotens sibi tuendo regem potentem imponit. 2. Non sequitur quod illi inferunt, propterea populum imperantibus esse superiorem, nam & tutela pupilli causa reperta est, & tamen tutela est potestas in pupillum. Verum quidem est, tutorem removeri posse, si rem pupilli male administret, non autem regem seu imperantes, quia tutor superiorem habet, non vero rex seu imperantes; horum enim peccata Deus sibi curæ peculiari esse testatur, qui ea aut vindicat, si ita opus judi-

Digitized by Google

cet, aut tolerat in pœnam aut explorationem populi. Nec refert, quod populi interdum puniti legantur ob regum peccata: non enim id eo evenit, quod populus regem aut non puniret aut non reprimeret, cum enim ſit inferior, nec poteſt, nec tenetur ea prohibere aut punire, ſed Deus ſummo dominio, quod in vitam necemque ſingulorum habet, uti potuit in pœnam regis, cujus ſupplicium eſt ſubditis orbari. *Grot. d. §. 8. n. 16. Puf. l. 7. c. 6. §. 6. Grot. l. 2. c. 21. §. 7. 14. & 17.*

XXXIV. *An non tunc demum populus univerſus ſubjicitur regi dum bene imperat, & dum male imperat rex populo ſubjicitur?*

R. Si hoc diceretur, non facienda ob regis imperium mala, ſeu ea, quæ manifeſte ſunt iniqua, verum diceretur, quia Deo magis eſt obediendum, quam hominibus: ſed inde non ſequitur, ergo populus univerſus regem coërcere vel punire poteſt: & actuum bonitas vel malitia, quia concernunt virtutes vel particularia vitia, apta non ſunt, ut partes imperii diſtin- *Grot. l. 1. c. 3. §. 9. l. 2. c. 26. §. 3. Fr. Hor. l. 2. c. 12. §. 6. & 7.*

Digitized by Google

guant, seu ut populo communicent majestatem: & si populo alicui propositum fuisset partiri cum rege imperium, fines certe potestati utriusque assignari debuissent tales, qui cognosci facile possent, ex locorum, personarum, aut negotiorum discrimine.

Grot. d. §. 9. n. 1. in fin. & eod. c. §. 17.

XXXV. *An ex nomine & externa specie administrationis potest judicari de summa potestate?*

Grot. l. 1. c. 3. §. 10.

R. Prima cautio hæc sit, ne decipiamur ambiguo nominis sono, aut rerum externarum specie: sic veteri Germaniæ reges erant, quos Tacitus præfuisse ait auctoritate suadendi, non potestate: contra Romani Imperatores postquam palam & sine ulla dissimulatione regnum liberrimum tenuerunt, principes tamen vocabantur: sed & insignia regiæ majestatis in liberis quibusdam civitatibus tribui principibus solent. Item & comitia ordinum alibi sunt tantum majus regis consilium, alibi de majestate participant, alibi etiam jus habent de actis principis cognos-

d. §. 10. n. 2. & 3. Limn. Tom. 4. Addit. l. 2. c. 1. p. 200.

Grot. d. §. 10. n. 4. Bœcl. in Comment. h. l.

gnoſcendi atque etiam leges præſcribendi, quibus princeps teneatur.

XXXVI. *An diſcrimen ſummi imperii & ſummo minoris petendum ex imperii delatione per electionem aut ſucceſſionem?*

R. Negatur. ſucceſſio enim non eſt titulus imperii, qui imperio formam aſſignet, ſed veteris continuatio, jus enim ab electione familiæ cœptum ſuccedendo continuatur; quare quantum prima electio tribuit, tantum defert ſucceſſio: ſeu electio & ſucceſſio ſunt tantum modi perveniendi ad imperium; ſeu modi, quibus deſignamus perſonas quæ imperare debent, imperium autem ipſum non conferunt. *Grot. diſt. §. 10. n. 5.* *Frid. Horn. de civit. l. 2. c. 9. §. 1. fin.*

XXXVII. *An ergo imperium ſummum diverſo modo haberi poteſt?*

R. Altera cautio hæc eſto, aliud eſſe de re quærere, aliud de habendi modo: ſic alii habent ſummum imperium jure pleno proprietatis ſeu in patrimonio, ut qui juſto bello id quæſiverunt, *Grot. l. 1. c. 3. §. 11.*

aut in quorum ditionem aliquis populus ita se dedidit, ut nihil de majestate retineret: alii non, seu regnum non habent in patrimonio, ut reges tam qui primi eliguntur, quam qui electis legitime succedunt: alii jure temporario.

XXXVIII. *An datur monarcha temporarius?*

R. Affirmatur, quia rerum moralium natura ex operationibus cognoscitur: quare quæ facultates eosdem effectus habent, eodem nomine nuncupandæ sunt. Sic si quis rogatus, ut, si alteri nascantur liberi, regnum iis restituat, ante eorum nativitatem majestatem habet, quia omnia in civitate independenti ab hominibus potestate proprio nomine disponit, neque ipsius actus ab ullo homine irriti reddi possunt, & dum regnum restituit, non vi superiori ab homine coactus, sed ad fidem quam defuncto dedit exsolvendam hoc facit. Exempla Dictatoris Romani, curatorum qui regibus dantur dum impuberes sunt, aut furore aut capti-

aliter Grot. l. 1. c. 3. §. 11. n. 2. Bœcl. in Pol. 2. c. 1. pag. 108. & comment. h. l.

Grot. l. 1. c. 3. §. 12. n. 4. Puff. l. 7. c. 6. §. 15. in fin. Bœcl. in Comment. h. l.

captivitate impediuntur, nihil probant, quia Dictator Romanus & tales curatores magistratus sunt, ab aliis hominibus dependent, & omnia non nomine proprio sed alieno agunt; imò interdum ipsorum actus possunt reddi irriti vel a populo, vel a rege, & sic eos non exercent ut rex optimo jure. *aliter Grot. h. l. Fr. Horn. l. 2. c. 10. §. 3. Conring. de Regno §. 4. Ziegl. de jur. Majest. l. 1. c. 1. §. 41.*

XXXIX. *Quomodo imperia possunt esse in patrimonio, cum liberi homines non sint in commercio?*

R. Natura quidem liberos homines constituit extra commercium; quia quicquid est in commercio, potest æstimari certo pretio, & liberi homines certo pretio æstimari non possunt, aut si æstimentur, non amplius sunt liberi, sed sunt servi: verum jus imperandi est in patrimonio & in commercio. *Pufend. l. 5. c. 1. §. 5.*

XL. *Atqui populus sæpe alienatur, & quicquid alienatur seu venditur est in commercio & certo pretio æstimatur?*

R. Proprie non ipsi homines alienantur, sed jus perpetuum eos regendi, *Grot. l. c. §. 12. n. 1.*

qua populus ſunt, ſeu potius, jus habendi majeſtatem alienatur.

XLI. *Imo hoc jus videtur eſſe in patrimonio populi, quia rex illud non ſine civium ſanguine ac ſudore quæſivit.*

Grot. l. 1. c. 3. §. 12. n. 3. Hot. tom. illuſtr. quæſt. 1. Grot. l. 2. c. 6. §. 11.

R. Fieri 1. potuit, ut rex ex ſua privata ſubſtantia exercitum aluerit. 2. aut ex fructibus ejus patrimonii quod principatum ſequitur, qui ipſius ſunt, licet patrimonium ſit populi, & ſic evenire poteſt, ut rex in quoſdam populos imperium habeat proprio jure, ita ut alienare etiam poſſit.

XLII. *Regna, quæ populi voluntate delata ſunt, poſſuntne alienari?*

Grot. l. 1. c. 3. §. 13. n. 1. Alber. Gent l. 3. c. 15. p. 608. Grot. l. 2. c. 7. §. 15. l. 2. c. 6. §. 9. in fin. l. 2. c. 6. §. 4. in fin.

R. Non eſt præſumendum, eam fuiſſe populi voluntatem, ut alienatio imperii regi ſuo permitteretur; quia ideo hunc regem & interdum ipſius familiam elegit, ut exerceret ſummum imperium per ſe, non per quemvis alium, & ſic hoc jus ex primæva voluntate, dum in ſocietatem coiverunt, metiendum eſt.

XLIII. *Diximus modum habendi ſummum*

Digitized by Google

mum imperium distinguendum ab imperio ipso, anne ergo summitas imperii potest distingui ab habendi plenitudine?

R. Dicunt hoc adeo verum esse, ut non modo pleraque imperia summa non plene i. e. non in patrimonio habeantur, sed & multa non summa habeantur plene i. e. in patrimonio, ut marchionatus, comitatus, quæ propterea facilius quam regna vendi & testamento relinqui soleant. Nos distinguimus, si per vocabula, *plene habere*, intelligatur, ut quis non solus summum imperium, sed commune cum aliis habeat, bene dicitur; verum, si intelligatur, ut non habeat omnia jura majestatis, falsum est. Quia quicquid est summum, a nemine dependet, & quicquid a nemine dependet, nullos habet limites & plenum est, licet interdum commune & conjunctum cum aliis qui participant de summo imperio; sic Imperatoris nostri glorioſissimi imperium est summum & plenum, licet non solus habeat majestatem in Imperio R. G. sed conjunctim cum Sta-

Grot. l. 1. c. 3. §. 14.

Instit. Iur. Publ. l. 1. tit. 7. in fin.

2. Feud. 10. & Bitschius ibi. Struv. Synt. I. F. c. 13. aph. 12. & 13.

vicarius, non populi, ergo a Deo, non a populo accipit ſuam poteſtatem. 4. Populus liber ſibi poteſt eligere qualem vult gubernationis formam, ita ut regendi ſui jus ita in alium velit transferri, ut nullam ejus juris partem ſibi retineat: neque ex præſtantia hujus vel illius formæ, ſed ex voluntate jus metiendum eſt, e. g. ſi in tantum periculum adductus alia lege, qui ſe defendat, reperire non poſſit: neque ex incommodis, quæ hinc ſequuntur, aut ſequi poſſunt, judicandum; nam qualemcunque formam gubernationis animo finxeris, nunquam incommodis aut periculis carebit, aut hæc cum illis ſunt habenda, aut illa cum his mittenda. 5. Quia jus regendi populum bello adquiri poteſt. 6. Quia tum ſacra, tum profana hiſtoria hoc teſtantur.

Grot. l. 1. c. 3. §. 8. n. 2.

dict. §. 8. n. 3.

dict. §. 8. n. 1. in fin.

dict §. 8. n. 6.

dict. §. 8. n. 8.

XXXI. *An hæc ita ſe habent tantum in monarchiis, an vero etiam in aliis rerumpp: formis?*

Grot. dict. §. 8. n. 6. & 7.

R. Idem jus eademque ratio eſt procerum, qui plebe excluſa civitatem regunt;

regunt; & populi, qui alios sub se populos habet.

XXXII. *At v. populus quia regem constituit, ergo rege est superior?*

R. Constituens constituto est superior, quando constitutionis effectus perpetuo pendet a voluntate constituentis, ut si constituens non tantum constituat personam, verum etiam conferat potestatem; sic rex constituens magistratum eo est superior, quia non tantum magistratus personam constituit, verum etiam potestatem ei confert: secus quando constitutio quidem ab initio est voluntatis, sed postea effectum habet necessitatis; quomodo mulier sibi virum constituit, cui parere semper necesse habet, quia potestatem maritalem ei non confert, sed Deus, qui est causa omnis ordinis inter imperantes & parentes in societatibus politicis. Quo accedit, quod non omnes reges scilicet imperantes constituantur a populo, quod exemplis gentium bello devictarum satis intelligi potest. *Grot. l. 1. c. 3. §. 8. n. 13. Ziegl. ad h. l. Puf. l. 7. c. 6. §. 6. in med.*

Digitized by Google

XXXIII. *An non ideo populus rege est superior, quia omne regimen eorum causa qui reguntur, non qui regunt, est comparatum?*

Grot. d. §. 8. n. 14. Ziegl. hic; sed non bene.

R. Plures hoc affirmant ex finis nobilitate. Verum universaliter verum non est, omne regimen ejus qui regitur causa esse comparatum; sic imperia, quæ victoriâ parta sunt, possunt esse comparata ad imperantium utilitatem; possunt quædam utilitatem respicere tam ejus qui regit quam ejus qui regitur; ut cum populus impotens sibi tuendo regem potentem imponit. 2. Non sequitur quod illi inferunt, propterea populum imperantibus esse superiorem, nam & tutela pupilli causa reperta est, & tamen tutela est potestas in pupillum. Verum quidem est, tutorem removeri posse, si rem pupilli male administret, non autem regem seu imperantes, quia tutor superiorem habet, non vero rex seu imperantes; horum enim peccata Deus sibi curæ peculiari esse testatur, qui ea aut vindicat, si ita opus judicet,

Digitized by Google

cet, aut tolerat in pœnam aut explorationem populi. Nec refert, quod populi interdum puniti legantur ob regum peccata: non enim id eo evenit, quod populus regem aut non puniret aut non reprimeret, cum enim ſit inferior, nec poteſt, nec tenetur ea prohibere aut punire, ſed Deus ſummo dominio, quod in vitam necemque ſingulorum habet, uti potuit in pœnam regis, cujus ſupplicium eſt ſubditis orbari. *Grot. d. §. 8. n. 16. Puf. l. 7. c. 6. §. 6. Grot. l. 2. c. 21. §. 7. 14. & 17.*

XXXIV. *An non tunc demum populus univerſus ſubjicitur regi dum bene imperat, & dum male imperat rex populo ſubjicitur?*

R. Si hoc diceretur, non facienda ob regis imperium mala, ſeu ea, quæ manifeſte ſunt iniqua, verum diceretur, quia Deo magis eſt obediendum, quam hominibus: ſed inde non ſequitur, ergo populus univerſus regem coërcere vel punire poteſt: & actuum bonitas vel malitia, quia concernunt virtutes vel particularia vitia, apta non ſunt, ut partes imperii diſtin- *Grot. l. 1. c. 3. §. 9. l. 2. c. 26. §. 3. Fr. Hor. l. 2. c. 12. §. 6. & 7.*

guant, seu ut populo communicent majestatem: & si populo alicui propositum fuisset partiri cum rege imperium, fines certe potestati utriusque assignari debuissent tales, qui cognosci facile possent, ex locorum, personarum, aut negotiorum discrimine.

Grot. d. §. 9. n. 1. in fin. & eod. c. §. 17.

XXXV. *An ex nomine & externa specie administrationis potest judicari de summa potestate?*

Grot. l. 1. c. 3. §. 10.

R. Prima cautio hæc sit, ne decipiamur ambiguo nominis sono, aut rerum externarum specie: sic veteri Germaniæ reges erant, quos Tacitus præfuisse ait auctoritate suadendi, non potestate: contra Romani Imperatores postquam palam & sine ulla dissimulatione regnum liberrimum tenuerunt, principes tamen vocabantur: sed & insignia regiæ majestatis in liberis quibusdam civitatibus tribui principibus solent. Item & comitia ordinum alibi sunt tantum majus regis consilium, alibi de majestate participant, alibi etiam jus habent de actis principis cognos-

d. §. 10. n. 2. & 3. Limn. Tom. 4. Addit. l. 2. c. 1. p. 200.

Grot. d. §. 10. n. 4. Bœcl. in Comment. h. l.

gnoſcendi atque etiam leges præſcribendi, quibus princeps teneatur.

XXXVI. *An diſcrimen ſummi imperii & ſummo minoris petendum ex imperii delatione per electionem aut ſucceſſionem?*

R. Negatur. ſucceſſio enim non eſt titulus imperii, qui imperio formam aſſignet, ſed veteris continuatio, jus enim ab electione familiæ cœptum ſuccedendo continuatur; quare quantum prima electio tribuit, tantum defert ſucceſſio: ſeu electio & ſucceſſio ſunt tantum modi perveniendi ad imperium; ſeu modi, quibus deſignamus perſonas quæ imperare debent, imperium autem ipſum non conferunt. *Grot. dict. §. 10. n. 5.* *Frid. Horn. de civit. l. 2. c. 9. §. 1. fin.*

XXXVII. *An ergo imperium ſummum diverſo modo haberi poteſt?*

R. Altera cautio hæc eſto, aliud eſſe de re quærere, aliud de habendi modo: ſic alii habent ſummum imperium jure pleno proprietatis ſeu in patrimonio, ut qui juſto bello id quæſiverunt, *Grot. l. 1. c. 3. §. 11.*

aut in quorum ditionem aliquis populus ita se dedidit, ut nihil de majestate retineret: alii non, seu regnum non habent in patrimonio, ut reges tam qui primi eliguntur, quam qui electis legitime succedunt: alii jure temporario.

XXXVIII. *An datur monarcha temporarius?*

R. Affirmatur, quia rerum moralium natura ex operationibus cognoscitur: quare quæ facultates eosdem effectus habent, eodem nomine nuncupandæ sunt. Sic si quis rogatus, ut, si alteri nascantur liberi, regnum iis restituat, ante eorum nativitatem majestatem habet, quia omnia in civitate independenti ab hominibus potestate proprio nomine disponit, neque ipsius actus ab ullo homine irriti reddi possunt, & dum regnum restituit, non vi superiori ab homine coactus, sed ad fidem quam defuncto dedit exsolvendam hoc facit. Exempla Dictatoris Romani, curatorum qui regibus dantur dum impuberes sunt, aut furore aut capti-

aliter Grot. l. 1. c. 3. §. 11. n. 2. Bœcl. in Pol. 2. c. 1. pag. 198. & comment. h. l.

Grot. l. 1. c. 3. §. 12. n. 4. Puff. l. 7. c. 6. §. 15. in fin. Bœcl. in Comment. h. l.

Digitized by Google

captivitate impediuntur, nihil probant, quia Dictator Romanus & tales curatores magistratus sunt, ab aliis hominibus dependent, & omnia non nomine proprio sed alieno agunt; imò interdum ipsorum actus possunt reddi irriti vel a populo, vel a rege, & sic eos non exercent ut rex optimo jure.

aliter Grot. b. l. Fr. Horn. l. 2. c. 10. §. 3. Conring. de Regno §. 4. Ziegl. de jur. Majest. l. 1. c. 1. §. 41.

XXXIX. *Quomodo imperia possunt esse in patrimonio, cum liberi homines non sint in commercio?*

R. Natura quidem liberos homines constituit extra commercium; quia quicquid est in commercio, potest æstimari certo pretio, & liberi homines certo pretio æstimari non possunt, aut si æstimentur, non amplius sunt liberi, sed sunt servi: verum jus imperandi est in patrimonio & in commercio.

Pufend. l. 5. c. 1. §. 5.

XL. *Atqui populus sæpe alienatur, & quicquid alienatur seu venditur est in commercio & certo pretio æstimatur?*

R. Proprie non ipsi homines alienantur, sed jus perpetuum eos regendi,

Grot. l. c. 3. §. 12. n. 1.

qua populus ſunt, ſeu potius, jus habendi majeſtatem alienatur.

XLI. *Imo hoc jus videtur eſſe in patrimonio populi, quia rex illud non ſine civium ſanguine ac ſudore quæſivit.*

Grot. l. 1. c. 3. §. 12. n. 3. Hot. tom. illuſtr. quæſt. 1. Grot. l. 2. c. 6. §. 11.

R. Fieri 1. potuit, ut rex ex ſua privata ſubſtantia exercitum aluerit. 2. aut ex fructibus ejus patrimonii quod principatum ſequitur, qui ipſius ſunt, licet patrimonium ſit populi, & ſic evenire poteſt, ut rex in quoſdam populos imperium habeat proprio jure, ita ut alienare etiam poſſit.

XLII. *Regna, quæ populi voluntate delata ſunt, poſſuntne alienari?*

Grot. l. 1. c. 3. §. 13. n. 1. Alber. Gent l. 3. c. 15. p. 608. Grot. l. 2. c. 7. §. 15. l. 2. c. 6. §. 9. in fin. l. 2. c. 6. §. 4. in fin.

R. Non eſt præſumendum, eam fuiſſe populi voluntatem, ut alienatio imperii regi ſuo permitteretur; quia ideo hunc regem & interdum ipſius familiam elegit, ut exerceret ſummum imperium per ſe, non per quemvis alium, & ſic hoc jus ex primæva voluntate, dum in ſocietatem coiverunt, metiendum eſt.

XLIII. *Diximus modum habendi ſummum*

mum imperium distinguendum ab imperio ipso, anne ergo summitas imperii potest distingui ab habendi plenitudine?

R. Dicunt hoc adeo verum esse, ut non modo pleraque imperia summa non plene i. e. non in patrimonio habeantur, sed & multa non summa habeantur plene i. e. in patrimonio, ut marchionatus, comitatus, quæ propterea facilius quam regna vendi & testamento relinqui soleant. Nos distinguimus, si per vocabula, *plene habere*, intelligatur, ut quis non solus summum imperium, sed commune cum aliis habeat, bene dicitur; verum, si intelligatur, ut non habeat omnia jura majestatis, falsum est. Quia quicquid est summum, a nemine dependet, & quicquid a nemine dependet, nullos habet limites & plenum est, licet interdum commune & conjunctum cum aliis qui participant de summo imperio; sic Imperatoris nostri gloriosissimi imperium est summum & plenum, licet non solus habeat majestatem in Imperio R. G. sed conjunctim cum Sta-

Grot. l. 1. c. 3. §. 14.

Instit. Iur. Publ. l. 1. tit. 7. in fin.

2. Feud. 10. & Bitschius ibi. Struv. Synt. I. F. c. 13. aph. 12. & 13.

Statibus Imperii: marchionatus, comitatus &c. nec omnino ſumma ſunt, nec plena, quia ſunt feuda Imperatoris & Imperii, & ſic imperium in iis eſt dependens & minus plenum, nec ita facile vendi & teſtamento alienari poſſunt.

XLIV. *Quorum eſt tutela, cum rex ætate, aut morbo impeditur ſua fungi poteſtate?*

Grot. l. 1. c. 3. §. 15. R. In regnis non patrimonialibus tutela eorum eſt, quibus lex publica, aut ea deficiente, conſenſus populi eam mandat. In regnis patrimonialibus eorum, quos pater aut propinqui elegerint. Quamvis & in non patrimonialibus tutela teſtamentaria locum habeat, exempla vid. in A. B. tit. 7. in tutela Sereniſſimorum Electorum I. R. G.

Inſt. Iur. Publ. l. 3. tit. 11. §. 4. & 5.

XLV. *Imperium deſinitne eſſe ſummum, ſi imperaturus promittat aliqua aut Deo, aut ſubditis?*

R. Si promittat Deo aut ſubditis de obſervatione juris divini vel naturalis & gentium, ad quam omnes reges tenentur, etiamſi nihil promiſerint, e. g. ju-

g. juſtitiam omnibus æqualiter adminiſtrare &c. ſummum imperium nec deſinit, nec commune fit cum aliis: verum ſi promittat de regulis quibusdam exercendi ſummum imperium, ad quas ſine promiſſo non teneretur, videndum an promiſſio tantum cadat in exercitium actus, e. g. nolo gerere bellum ſine communicato cum ſtatibus regni conſilio, adhuc & ſummum manet imperium & ſolus retinet: ſi promiſſio cadat etiam directè in ipſam facultatem, e. g. nec volo nec poſſum gerere bellum niſi conſenſu ſtatuum, Wir ſollen und wollen / ſummum quidem manet imperium, ſed ſolus non retinet, qui facultatem communicat cum ſtatibus regni. Hinc ſi contra prius promiſſum faciat, actus tantum erit injuſtus; ſi contra poſterius, etiam erit nullus, propter defectum facultatis, quam ſolus non habet, non ex vi ſuperiori. *Boecl. in Comm. h. l. Puff. l. 3. c. 6. §. 1. aliter Grot. l. 1. c. 3 §. 16. n. 2*

XLVI. *Quid ſi addatur, ſi rex fidem fallat, ut tum regno cadat?* *Boecl h. l. aliter Grot. l. 1. c. 3. §. 16. n. 4. & 5. & l. 2. c. 20. §. 1. & 7.*

℟. Si talis lex commiſſaria in delatione

latione regni adjiciatur, desinit summum imperium habere, quia 1. se subjicit judicio populi vel statuum regni. 2. quia pœna infligitur a superiore, propter transgressionem legis, quam præscripsit.

XLVII. *An summum imperium dividi possit?*

Grot. l. 1. c. 3. §. 17. n. 1.

R. Summum imperium unum quid est ac per se indivisum, quia est potestas seu jus & sic res incorporalis, fieri tamen interdum potest, ut dividatur per partes, ut vocant, potentiales, seu objectum ejus dividi potest. e. g. in Imperio R. G. dignitates per universum Imperium conferuntur a solo Imperatore, leges universales feruntur ab Imperatore & omnibus Imperii Statibus in comitiis. Dividi etiam potest per partes subjectivas, seu ut subjectum existentiæ dividatur, e. g. in Imperio R. G. subjectum existentiæ majestatis Imperator solus est in reservatis suis; in juribus comitialibus Imperator & Status Imperii simul. Etiam ratione locorum, & ratione temporis, e. g.

Instr. Pac. Osn. art. 8. n. 2.

Boecl. in Comm. ad Grot. l. 1. c. 3. §. 17. n. 1. Pufs. l. 7. c. 6. §. 15. in fin.

e. g. hic in oriente, illi in occidente, hic hoc tempore, illi alio tempore imperent.

XLVIII. *An talis partitio instituitur si quid populus adhuc liber futuro regi imperet per modum manentis præcepti, aut si quid sit additum, quo intelligatur, regem cogi aut puniri posse?*

R. Non, sed populus solus habet summum imperium, rex tantum titulum: quia is, cui præcipimus, inferior est, ut & is qui puniri potest: par enim in parem non habet imperium, sed superior in inferiorem, & coactio moralis seu civilis semper fit a superiore, secus quam physica, ibi enim cogit qui fortior est, non qui superior dignitate aut potestate. *Vid. quæst. 45. aliter Grot. l. 1. c. 3. §. 17. n. 1. Grot. l. 2. c. 20. §. 3. n. 2 Boecl. Inst. Pol. l. 2. c. 2. in Com. h. l. aliter Bodinus, l. 20. 1. Gassend. in Phil Mor. p. 14-66. Fr. Horn l. 3. c. un. § 3. Puff. l. 7. c. 4. §. 13.*

XLIX. *Quando talis partitio instituitur, ut ante diximus, qualis est respublica?*

R. Est resp. mixta, quia ubi subjecta majestatis existentiæ miscentur, ibi fit resp. mixta; a subjecto enim existentiæ resp. denominatur. Si unus imperet,

ret, est monarchia &c. vid. quæst. 27.

L. *Sed talis status biceps multa incommoda defert in civitatem?*

R. In civilibus nihil est, quod omni ex parte incommodis careat, & jus non ex eo, quod optimum huic aut illi videtur, sed ex voluntate eorum, qui in civitatem coëunt, metiendum.

Grot. l. 1. c. 3 §. 17. n. 2.

LI. *Si reges acta quædam sua nolint esse rata, nisi a senatu aut alio cœtu aliquo probentur, eritne partitio & resp. mixta?*

R. Non, sed est tantum simulacrum reip. mixtæ: quia facultas imperandi sic non communicatur cum senatu, aut alio cœtu aliquo, sed tantum modus administrandi; & quæ acta eum in modum rescinduntur, intelligi debent rescindi regis ipsius imperio, qui eo modo sibi cavere voluit, ne quid fallaciter impetratum pro vera ipsius voluntate haberetur. Simile quid est, si rex non subscribere velit, nisi prius subscriptum videat a suo cancellario, cujus fidem in omnibus perspectam habet.

Grot. l. 1. c. 3. §. 18. Boecl. in Com. h. l.

LII.

Digitized by Google

LII. *An inæqualiter fœderatus summum imperium habere poteſt?*

R. Aut fœdus conjunctum eſt cum imminutione ſummi imperii: ut ſi facultas imperandi vel plane transferatur in confœderatum, vel communicetur, e. g. ne cui bellum faciat confœderatus injuſſu alterius, facultas imperandi in ipſum eſt translata: qui enim me jubet, me ſuperior eſt. Aut eſt ſine imminutione imperii, ut ſi quis promittat confœderato, ſe certis locis arces non ædificaturum, ſe non navigaturum certo loco &c. facultas enim caſtra exſtruendi & munimenta, navigandi facultas penes ipſum manet, licet exercitium ex pacto reſtringatur, ut ubique hoc non poſſit. Huc refer fœdera protectionis & advocatiæ. Item, dum populus populo reverentiam & honoris ſigna quædam exhibere promittit. *Grot. l. 2. c. 15. §. 7. n. 1. & 2.* *Grot l. 1. c. 3. §. 21. n. 1.*

LIII. *At ſæpe qui ſuperior eſt in fœdere, ſi is potentia multum antecellat, ſummum imperium uſurpat?* *Grot. l. 1. c. 3. §. 21. n. 19.*

R. Verum eſt, præſertim ſi fœdus ſit per-

perpetuum & cum jure præsidia inducendi in oppida. Hinc ad prudentiam civilem pertinet in tractandis consiliis circa istiusmodi fœdera & clientelas cautè incedere: non enim inepte vulgo dicitur, clientelam primum ad servitutem esse gradum.

Puf. l. 8. c. 9. §. 4. in fin. Bodin. de Rep. l. 5. c. 6.

LIV. *An summum imperium habent qui certum quid pensitant, aut ad redimendas vexas, aut ad tutelam comparandam?*

Grot. 1. c. 3. §. 23. Alber. Gent. 3 c. 4. Seld. l. 6. c. 17.

R. Quo minus summum imperium habere possint, nullam dubitandi causam video, cum de imperandi facultate plane nihil decedat, quanquam infirmitatis confessio de dignitate aliquid delibat.

LV. *An qui nexu feudali vinciuntur habent summum imperium?*

Aliter Grot. l. 1. c. 3. §. 23. n. 1. & 2. & l. 2. c. 6. §. 9.

R. Non: quia dominus feudi retinet dominium directum seu superius, & vasallus tantum dominium utile seu inferius & regalia consequitur. Imo ob crimina feudalia puniri & feudum amittere potest.

LVI. *An ex modo administrandi summum*

mum imperium ſemper judicandum de formâ imperii aut ſummo imperio ipſo?

℟. Negatur. aliud enim eſt jus, aliud uſus juris. ſive, modus adminiſtrandi ſummum imperium poteſt eſſe diverſus a ſummo imperio. ſic modus adminiſtrandi poteſt eſſe ariſtocraticus, imperium autem monarchicum, e.g. dum rex infans eſt, furioſus, captivus, jus ſeu ſummum imperium habet, ſed exercere non poteſt, verum ſæpe exercetur per ſenatores regni, & ſic modus adminiſtrandi eſt ariſtocraticus, imperio monarchico exiſtente. *Grot. l. 1. c. 3. §. ult. aliter Lim. l. 1. c. 10. §. 24. & in tom. addit. ad h. lib.*

LVII. *Unde hoc cognoſcitur?*

℟. Si ſalvis imperii legibus fundamentalibus hic modus adminiſtrandi a ſummum imperium habente mutari poſſit, diverſus eſt ab imperio ipſo, ſeu a forma ipſius reip. & ſi ſalvis imperii legibus fundamentalibus mutari non poſſit, modus adminiſtrandi & imperium ipſum ſeu forma reip. conveniunt & non ſunt diverſa, ut in Imperio R. G. & modus adminiſtrandi & forma ipſa reip. ſunt mixta. CA-

Digitized by Google

CAPUT IV.

De bello ſubditorum in ſuperiores.

I. *An ſubditi adverſus imperantes licitè arma ſumant.*

II. *Unde probetur eos id non poſſe.*

III. *An* 1 *Sam.* 8. *v.* 11. *deſcribatur verum jus regium.*

IV. *An magiſtratus inferior non poſſit contra imperantem arma ſumere.*

V. *An lex de non reſiſtendo nos obliget in graviſſimo & certiſſimo diſcrimine.*

VI. *Cur perſonæ regis ſit parcendum.*

VII. *An ergo injurias pati utile ſit.*

VIII. *An regiis miniſtris & iniqui mandati executoribus ſit parcendum.*

IX. *Quibus in caſibus detur jus belli adverſus regem.*

X. *Quid ſi rex imperium abdicaverit, aut pro derelicto habuerit.*

XI. *Quando cenſeatur imperium derelictum.*

XII. *Quid ſi regnum alienet aut alii ſubjiciat.*

XIII. *Quid ſi hanc regni alienationem tentet.*

XIV. *Quid ſi vere hoſtili animo in totius populi exitium feratur.*

XV. *Quis de ejus hoſtili animo judicare debeat.*

XVI. *Quid ſi rex regnum committat ex felonia, vel ipſe per clauſulam in imperii delatione appoſitam ſubditos ſuos certo caſu obedientiæ vinculo ſolverit.*

XVII. *Quid ſi rex in partem ſummi imperii, quam populus habet, involet.*

XVIII *Quid ſi hoc in caſu belli poteſtas penes regem ſit.*

XIX. *Quid liceat in invaſorem imperii.*

XX. *An talem invaſorem occidere liceat ex mandato ejus qui verum jus imperandi habet.*

XXI *An ex lege antecedente.*

XXII.

Digitized by Google

XXII. *Quid si rex in tyrannum degeneret.*
XXIII. *Quid sit tyrannus.*
XXIV. *Quid in eum licent.*
XXV. *In controverso jure quid privatus facere debeat.*

I. *An subditi adversus summam potestatem, aut inferiores agentes quod agunt summæ potestatis auctoritate, licite arma sumunt?* Grot. l. 1. c. 4. §. 1. n. 2. & 3.

R. Si quid imperent naturali juri aut divinis præceptis contrarium, non est faciendum quod jubent: quia Deo magis, quam hominibus obediendum. at, si qua ex tali causa, aut alioqui quia summum imperium habenti ita libet, injuria nobis inferatur, quamdiu non est tyrannus, & vinculum inter imperantes & parentes non solvit, toleranda est potius quam vi resistendum. Grot. l. 2. c. 26. §. 3.

II. *Unde hoc probatur?*

R. Probatur. 1. quia alias civitas, quæ jus majus in nos & nostra consequitur, quam ipsi habemus, finem suum, qui est ut quiete & tranquille vivamus, non potest consequi. Unde enim sanitas ægrotantibus, si non per omnia medicis pareant? quid Grot. dict. c. 4. §. 2. n. 1.

tuti navigantibus, si plebs nautica gubernantium jussa contemnat. 2. Non est civitas, sed dissociata multitudo & confusa turba nemo ubi audit neminem. 3. Frustra majestas sive populi, sive unius, qui summo fungitur imperio, tot legibus & tot pœnis defenditur, si maneat resistendi licentia. 4. In lege Hebræa mortis supplicio damnatur, qui inobediens fuerit aut summo Pontifici, aut qui extra ordinem rector populi a Deo est constitutus. Deut. XVII. v. 14. 1. Sam. 8. v. 11.

Grot. dict. §. 2. n. 3.

dict. c. 4. §. 3.

III. *An 1. Sam. 8. v. 11. describitur verum jus regium?*

R. Aff. 1. quia populus regem petiit, & Deus promisit regem talem, qualem alii populi habebant. 2. Quia omnes actus ibi designati per se vitium nullum continent. 3. Posita necessitate reip. necessario a quocunque rege, si salvam velit remp. suscipiuntur. 4. Recensentur jura regis ordinaria & extraordinaria seu eminentis dominii: instruit enim Samuel populum, eique regis potestatem & imperii amplitudinem.

Frid. Horn. l. 2. c. 4. §. 8. Boecl. Inst. Pol. 2. c. 1. & in Comment. Osiand. h. l. aliter Grot. dict. §. 3.

Digitized by Google

dinem exponit, secus quam Moses, qui regis officium describit. *Puf. l. 7. c. 8. §. 3. & 6.*

IV. *An hæc tantum locum habent in privatis, an vero etiam in magistratibus inferioribus?*

R. Inventi sunt nostro sæculo viri, eruditi quidem illi, sed temporibus & locis nimium servientes, qui putabant, hæc tantum locum habere in privatis, non etiam in magistratibus inferioribus, quibus jus esse putant resistendi injuriis ejus cujus summum est imperium; imo & peccare eos, ni id faciant. Quæ opinio admittenda non est: quia quidem magistratus illi, inferiorum ratione habita, sunt publicæ personæ, ad superiores si considerentur, privati sunt. nam omnis facultas gubernandi, quæ est in magistratibus, summæ potestati ita subjicitur, ut quicquid contra voluntatem summi imperantis faciant, id defectum sit ea facultate, ac proinde pro actu privato habendum; & quicquid imperii censentur habere, id omne debent principi, qui si detrahat manum & reposcat *Grot. dict. c. 4. §. 6. n. 1.* *Horn. l. 2. c. 12. §. 10.*

poteſtatem, nudi adſtabunt nihil priſtinæ dignitatis retinentes. Quo accedit, quod in populo Hebræo, ubi tot fuere reges divini humanique juris contemptores, nunquam inferiores magiſtratus, in quibus plurimi fuere viri pii & fortes, id ſibi juris ſumſerunt, ut regibus vim ullam opponerent, niſi ſi qui a Deo, cujus in reges ſummum jus, mandatum ſpeciale acceperant.

dict. c. 4. §. 6. n. 3.

V. *An lex de non reſiſtendo nos obligat in graviſſimo & certiſſimo diſcrimine?*

dict. c. 4. §. 7. n. 1.

R. Leges etiam Dei quædam, quanquam generaliter prolatæ, tacitam habent exceptionem ſummæ neceſſitatis, ut lex de ſabbato ſanctificando, & non edendis panibus propoſitionis: non quod Deo jus non ſit ad certam mortem ſubeundam nos obſtringere, ſed quod leges quædam ejus ſint argumenti, ut non credibile ſit datas ex tam rigida voluntate. An autem lex de non reſiſtendo regi talis ſit? plures dubitant: quia natura turpe eſt ſummo

mo reſiſtere imperio, & quemadmodum jus naturæ, ita & hoc præceptum de non reſiſtendo regi immutabile eſt. Verum non videntur damnandi vel ſinguli aut pars populi minor ſi ita utantur ultimo neceſſitatis præſidio, ut interim communis boni reſpectum non deſerat, & in tali periculo perſonæ regis vel principis ſemper parcat. *Ziegl. Oſiander. h. l.* *dict. §. 7. n. 4. 6. & 7.*

VI. *Cur perſona regis excipitur?*

R. Quia 1. eſt ſancta propter majeſtatem, quæ eandem perſonam inhabitat, quæ impias nobis infert manus, eamque ſemper comitatur, ita ut ejus reverentiam nunquam nobis deponere liceat, & nec voce lædendus ſit, multo minus manu. Nam cum ſummum imperium non poſſit non multorum odiis patere, ſecuritas fungentis peculiariter a Deo eſt munita; & regium nomen gentes, quæ ſub regibus ſunt, pro Deo colunt. 2. Quia multis eſt utilis, niſi enim rectores civitatum eſſent, feriorem feris viveremus vitam, non mordentes tantum, ſed & vorantes alios alii. *dict. c. 4. §. 7. n. 6. Horn. de Civ. l. 2. c. 12. §. 11. & 13.* *Grot. d. l. & l. 2. c. 1. §. 9. Puſſend. l. 2. c. 5. §. 2.*

dict. c. 4. §. 4. n. 2. & 3.

VII. *At utile non est pati injurias?*

R. Hæc injuria interventu meliorum pensatur, tranquillitate scilicet publica, in qua & singulorum comprehenditur; & si quando nimia iracundia aliisve affectibus transversi agantur rectores, quo minus rectam ineant viam, quæ ad tranquillitatem ducit, id inter minus frequentia habendum est; vel si non utile videatur huic, qui patitur injuriam, ejus tamen patientia utilis est universitati, ad cujus conservationem est natus, etiam cum amissione vitæ, si aliter fieri non possit.

Beetl. in Inst. Pol. l. 1. c. 6. p. 84.

VIII. *An idem dicendum de ministris, quos adhibet?*

R. Si ministros adhibeat, ut iniqui mandati executores, hos malitia regis non præstabit sacro-sanctos, & ab imperio injusti regis & tyranni nullam facultatem injuste agendi consequuntur; sed absistere debent ab executione præcepti iniqui, ministerium enim est crimen; & si quis aut patri, aut magistratui, aut domino turpia aut iniqua facta imperanti, non paret, is nec

Grot. l. 2. c. 26. §. 3. n. 1. in fin. & n. 2.

nec inobediens est, nec injuriam facit, nec peccat. Et hinc si malitiam malitiæ conjungant, inque executione pergant, quin a læsis omnes tanquam latrones trucidari possint, non dubitamus. *Horn. l. 2. c. 12. §. 11. med.*

IX. *An igitur nullo casu datur jus belli adversus regem aut principem?*

R. Qui principes sub populo sunt, sive ab initio talem acceperunt potestatem, sive postea ita convenit, si peccent in leges reip. non tantum vi repelli possunt, sed si opus sit, puniri morte. Confer tamen supra c. 3. q. 45. ubi ostendimus, tales principes majestatem non habere. *dict. c. 4. §. 8.*

X. *An jus belli datur in eum, qui abdicavit imperium, aut habet pro derelicto?*

R. Affirmatur; quia post id tempus habetur pro privato, & omnia in eum licent, quæ in privatum. *dict. c. 4. §. 9.*

XI. *Quando habetur imperium pro derelicto?*

R. Pro derelicto habet imperium qui sciens volensque patitur illud perire, aut *Conring. de fin. Imp. c. 19. §. 5. Boecl. in Comment. ad Grot. l. 1. c. 4. §. 9.*

perpetuum & cum jure præsidia inducendi in oppida. Hinc ad prudentiam civilem pertinet in tractandis consiliis circa istiusmodi fœdera & clientelas cautè incedere: non enim inepte vulgo dicitur, clientelam primum ad servitutem esse gradum.

Puf. l. 8. c. 9. §. 4. in fin. Bodin. de Rep. l. 5. c. 6.

LIV. *An summum imperium habent qui certum quid pensitant, aut ad redimendas vexas, aut ad tutelam comparandam?*

Grot. 1. c. 3. §. 23. Alber. Gent. 3 c. 4. Seld. l. 6. c. 17.

R. Quo minus summum imperium habere possint, nullam dubitandi causam video, cum de imperandi facultate plane nihil decedat, quanquam infirmitatis confessio de dignitate aliquid delibat.

LV. *An qui nexu feudali vinciuntur habent summum imperium?*

Aliter Grot. l. 1. c. 3. §. 23. n. 1. & 2. & l. 2. c. 6. §. 9.

R. Non: quia dominus feudi retinet dominium directum seu superius, & vasallus tantum dominium utile seu inferius & regalia consequitur. Imo ob crimina feudalia puniri & feudum amittere potest.

LVI. *An ex modo administrandi summum*

Digitized by Google

mum imperium ſemper judicandum de formâ imperii aut ſummo imperio ipſo?

R. Negatur. aliud enim eſt jus, aliud uſus juris. ſive, modus adminiſtrandi ſummum imperium poteſt eſſe diverſus a ſummo imperio. ſic modus adminiſtrandi poteſt eſſe ariſtocraticus, imperium autem monarchicum, e.g. dum rex infans eſt, furioſus, captivus, jus ſeu ſummum imperium habet, ſed exercere non poteſt, verum ſæpe exercetur per ſenatores regni, & ſic modus adminiſtrandi eſt ariſtocraticus, imperio monarchico exiſtente. *Grot. l. 1. c. 3. §. ult. aliter Lim. l. 1. c. 10. §. 24. & in tom. addit. ad h. lib.*

LVII. *Unde hoc cognoſcitur?*

R. Si ſalvis imperii legibus fundamentalibus hic modus adminiſtrandi a ſummum imperium habente mutari poſſit, diverſus eſt ab imperio ipſo, ſeu a forma ipſius reip. & ſi ſalvis imperii legibus fundamentalibus mutari non poſſit, modus adminiſtrandi & imperium ipſum ſeu forma reip. conveniunt & non ſunt diverſa, ut in Imperio R. G. & modus adminiſtrandi & forma ipſa reip. ſunt mixta. CA-

CAPUT IV.

De bello ſubditorum in ſuperiores.

I. *An ſubditi adverſus imperantes licitè arma ſumant.*

II. *Unde probetur eos id non poſſe.*

III. *An* 1 *Sam.* 8. *v.* 11. *deſcribatur verum jus regium.*

IV. *An magiſtratus inferior non poſſit contra imperantem arma ſumere.*

V. *An lex de non reſiſtendo nos obliget in graviſſimo & certiſſimo diſcrimine.*

VI. *Cur perſonæ regis ſit parcendum.*

VII. *An ergo injurias pati utile ſit.*

VIII. *An regiis miniſtris & iniqui mandati executoribus ſit parcendum.*

IX. *Quibus in caſibus detur jus belli adverſus regem.*

X. *Quid ſi rex imperium abdicaverit, aut pro derelicto habuerit.*

XI. *Quando cenſeatur imperium derelictum.*

XII. *Quid ſi regnum alienet aut alii ſubjiciat.*

XIII. *Quid ſi hanc regni alienationem tentet.*

XIV. *Quid ſi vere hoſtili animo in totius populi exitium feratur.*

XV. *Quis de ejus hoſtili animo judicare debeat.*

XVI. *Quid ſi rex regnum committat ex felonia, vel ipſe per clauſulam in imperii delatione appoſitam ſubditos ſuos certo caſu obedientiæ vinculo ſolverit.*

XVII. *Quid ſi rex in partem ſummi imperii, quam populus habet, involet.*

XVIII *Quid ſi hoc in caſu belli poteſtas penes regem ſit.*

XIX. *Quid liceat in invaſorem imperii.*

XX. *An talem invaſorem occidere liceat ex mandato ejus qui verum jus imperandi habet.*

XXI *An ex lege antecedente.*

XXII.

XXII. *Quid si rex in tyrannum degeneret.*
XXIII. *Quid sit tyrannus.*
XXIV. *Quid in eum liceat.*
XXV. *In controverso jure quid privatus facere debeat.*

I. *An subditi adversus summam potestatem, aut inferiores agentes quod agunt summæ potestatis auctoritate, licite arma sumunt?* Grot. l. 1. c. 4. §. 1. n. 2. & 3.

R. Si quid imperent naturali juri aut divinis præceptis contrarium, non est faciendum quod jubent: quia *Deo* magis, quam hominibus obediendum. at, si qua ex tali causa, aut alioqui quia summum imperium habenti ita libet, injuria nobis inferatur, quamdiu non est tyrannus, & vinculum inter imperantes & parentes non solvit, toleranda est potius quam vi resistendum. Grot. l. 2. c. 26. §. 3.

II. *Unde hoc probatur?*

R. Probatur. 1. quia alias civitas, quæ jus majus in nos & nostra consequitur, quam ipsi habemus, finem suum, qui est ut quiete & tranquille vivamus, non potest consequi. Unde enim sanitas ægrotantibus, si non per omnia medicis pareant? quid Grot. dict. c. 4. §. 2. n. 1.

tuti navigantibus, si plebs nautica gubernantium jussa contemnat. 2. Non est civitas, sed dissociata multitudo & confusa turba nemo ubi audit neminem. 3. Frustra majestas sive populi, sive unius, qui summo fungitur imperio, tot legibus & tot pœnis defenditur, si maneat resistendi licentia. 4. In lege Hebræa mortis supplicio damnatur, qui inobediens fuerit aut summo Pontifici, aut qui extra ordinem rector populi a Deo est constitutus. Deut. XVII. v. 14. 1. Sam. 8. v. 11.

Grot. dict. §. 2. n. 3.

dict. c. 4. §. 3.

III. *An* 1. *Sam.* 8. *v.* 11. *describitur verum jus regium?*

Frid. Horn. l. 2. c. 4. §. 8. Boecl. Inst. Pol. 2. c. 1. & in Comment. Osiand. h. l. aliter Grot. dict. §. 3.

R. Aff. 1. quia populus regem petiit, & Deus promisit regem talem, qualem alii populi habebant. 2. Quia omnes actus ibi designati per se vitium nullum continent. 3. Posita necessitate reip. necessario a quocunque rege, si salvam velit remp. suscipiuntur. 4. Recensentur jura regis ordinaria & extraordinaria seu eminentis dominii: instruit enim Samuel populum, eique regis potestatem & imperii amplitudinem.

dinem exponit, secus quam Moses, qui regis officium describit. *Puf. l. 7. c. 8. §. 3. & 6.*

IV. *An hæc tantum locum habent in privatis, an vero etiam in magistratibus inferioribus?*

R. Inventi sunt nostro sæculo viri, eruditi quidem illi, sed temporibus & locis nimium servientes, qui putabant, hæc tantum locum habere in privatis, non etiam in magistratibus inferioribus, quibus jus esse putant resistendi injuriis ejus cujus summum est imperium; imo & peccare eos, ni id faciant. Quæ opinio admittenda non est: quia quidem magistratus illi, inferiorum ratione habita, sunt publicæ personæ, ad superiores si considerentur, privati sunt. nam omnis facultas gubernandi, quæ est in magistratibus, summæ potestati ita subjicitur, ut quicquid contra voluntatem summi imperantis faciant, id defectum sit ea facultate, ac proinde pro actu privato habendum; & quicquid imperii censentur habere, id omne debent principi, qui si detrahat manum & reposcat *Grot. dict. c. 4. §. 6. n. 1.* *Horn. l. 2. c. 12. §. 10.*

poteſtatem, nudi adſtabunt nihil priſtinæ dignitatis retinentes. Quo accedit, quod in populo Hebræo, ubi tot fuere reges divini humanique juris contemptores, nunquam inferiores magiſtratus, in quibus plurimi fuere viri pii & fortes, id ſibi juris ſumſerunt, ut regibus vim ullam opponerent, niſi ſi qui a Deo, cujus in reges ſummum jus, mandatum ſpeciale acceperant.

dict. c. 4. §. 6. n. 3.

V. *An lex de non reſiſtendo nos obligat in graviſſimo & certiſſimo diſcrimine?*

dict. c. 4. §. 7. n. 1.

R. Leges etiam Dei quædam, quanquam generaliter prolatæ, tacitam habent exceptionem ſummæ neceſſitatis, ut lex de ſabbato ſanctificando, & non edendis panibus propoſitionis: non quod Deo jus non ſit ad certam mortem ſubeundam nos obſtringere, ſed quod leges quædam ejus ſint argumenti, ut non credibile ſit datas ex tam rigida voluntate. An autem lex de non reſiſtendo regi talis ſit? plures dubitant; quia natura turpe eſt ſummo

mo reſiſtere imperio, & quemadmodum jus naturæ, ita & hoc præceptum de non reſiſtendo regi immutabile eſt. Verum non videntur damnandi vel ſinguli aut pars populi minor ſi ita utantur ultimo neceſſitatis præſidio, ut interim communis boni reſpectum non deſerat, & in tali periculo perſonæ regis vel principis ſemper parcat. *Ziegl. Oſiander. h. l.* *dict. §. 7. n. 4. 6. & 7.*

VI. *Cur perſona regis excipitur?*

R. Quia 1. eſt ſancta propter majeſtatem, quæ eandem perſonam inhabitat, quæ impias nobis infert manus, eamque ſemper comitatur, ita ut ejus reverentiam nunquam nobis deponere liceat, & nec voce lædendus ſit, multo minus manu. Nam cum ſummum imperium non poſſit non multorum odiis patere, ſecuritas fungentis peculiariter a Deo eſt munita; & regium nomen gentes, quæ ſub regibus ſunt, pro Deo colunt. 2. Quia multis eſt utilis, niſi enim rectores civitatum eſſent, feriorem feris viveremus vitam, non mordentes tantum, ſed & vorantes alios alii. *dict. c. 4. §. 7. n. 6. Horn. de Civ. l. 2. c. 12. §. 11. & 13.* *Grot. d. l. & l. 2. c. 1. §. 9. Puſſend. l. 2. c. 5. §. 2.*

dict. c. 4. §. 4. n. 2. & 3.

VII. *At utile non eſt pati injurias?*

R. Hæc injuria interventu meliorum penſatur, tranquillitate ſcilicet publica, in qua & ſingulorum comprehenditur; & ſi quando nimia iracundia aliiſve affectibus tranſverſi agantur rectores, quo minus rectam ineant viam, quæ ad tranquillitatem ducit, id inter minus frequentia habendum eſt; vel ſi non utile videatur huic, qui patitur injuriam, ejus tamen patientia utilis eſt univerſitati, ad cujus conſervationem eſt natus, etiam cum amiſſione vitæ, ſi aliter fieri non poſſit.

Beetl. in Inſt. Pol. l. 1. c. 6. p. 84.

VIII. *An idem dicendum de miniſtris, quos adhibet?*

R. Si miniſtros adhibeat, ut iniqui mandati executores, hos malitia regis non præſtabit ſacro-ſanctos, & ab imperio injuſti regis & tyranni nullam facultatem injuſte agendi conſequuntur; ſed abſiſtere debent ab executione præcepti iniqui, miniſterium enim eſt crimen; & ſi quis aut patri, aut magiſtratui, aut domino turpia aut iniqua facta imperanti, non paret, is nec

Grot. l. 2. c. 26. §. 3. n. 1. in fin. & n. 2.

nec inobediens est, nec injuriam facit, nec peccat. Et hinc si malitiam malitiæ conjungant, inque executione pergant, quin a læsis omnes tanquam latrones trucidari possint, non dubitamus. *Horn. l. 2. c. 12. §. 11. med.*

IX. *An igitur nullo casu datur jus belli adversus regem aut principem?*

R. Qui principes sub populo sunt, sive ab initio talem acceperunt potestatem, sive postea ita convenit, si peccent in leges reip. non tantum vi repelli possunt, sed si opus sit, puniri morte. Confer tamen supra c. 3. q. 45. ubi ostendimus, tales principes majestatem non habere. *dict. c. 4. §. 8.*

X. *An jus belli datur in eum, qui abdicavit imperium, aut habet pro derelicto?*

R. Affirmatur; quia post id tempus habetur pro privato, & omnia in eum licent, quæ in privatum. *dict. c. 4. §. 9.*

XI. *Quando habetur imperium pro derelicto?*

R. Pro derelicto habet imperium qui sciens volensque patitur illud perire, aut *Conring. de fin. Imp. c. 19. §. 5. Boecl. in Comment. ad Grot. l. 1. c. 4. §. 9.*

aut in ſummum diſcrimen adduci, nec in ſalutem ejus quicquam movet dignum memoratu. Qui illud per fugam manifeſte derelinquit, qui è regno ejectus illud ab alio præſcribi patitur, nec armis, nec proteſtatione interpoſita ſibi conſulit, cum invaſore paciſcitur nulla juris ſui mentione facta, ipſum regem vel principem illius regionis nominando, titulo & inſignibus regiis abſtinendo. Nec enim ita ſe gerit circa rem, quam pro ſua vindicat vir bonus, aut prudens. Minime autem pro derelicto habere imperium cenſendus eſt, qui id tractat negligentius.

XII. *Quid ſi rex regnum alienet, aut alii ſubjiciat?*

diſt. c. 4. §. 10. R. Amitti ab eo regnum exiſtimat Barclajus. verum ſine ratione; nam talis actus ſi regnum electione aut ſucceſſoria lege deferatur, nullus eſt, propter defectum facultatis; quæ autem nulla ſunt, nullum habent juris effectum.

XIII. *Si tamen id etiam tradere aut ſubji-*

Digitized by Google

subjicere moliatur?

R. Quin ei resisti possit, non est dubitandum. Modus enim habendi imperium ne mutetur, obstare potest populus; id enim sub imperio comprehensum non est, sed ex primæva in civitatem coëuntium voluntate metiendum est, ubi nullum fuit imperium. Et si sibi ipsi defendendo sufficiat, separatam potest instituere civitatem: parendum enim in omnibus patri, in eo autem non est parendum, quo efficitur, ne pater sit. *Grot. d. c. 4. §. 10. in fin. l. 2. c. 7. §. 27. n. 1. fin.*

XIV. *An bellum in eum est licitum, qui vere hostili animo in totius populi exitium fertur?*

R. Affirmatur. consistere enim simul non possunt voluntas imperandi & voluntas perdendi. Quare qui se hostem populi totius profitetur, is eo ipso abdicat regnum. Sed vix videtur id accidere posse in rege mentis compote, qui uni populo imperat: si enim pluribus imperet, accidere potest, ut unius populi ingratiam alterum velit perditum. *dict. c. 4. §. 11.*

XV.

Digitized by Google

XV. *Quis judicabit an sit hostis?*

Boecl. in Comment. l. 1. c. 4. §. 11. Lampad. de Rep. R. G. part. 1. §. 11. 12. 13.

R. 1. Multæ hic se ingerunt difficultates, nec enim hoc simpliciter populi judicio permittendum, qui forte rerum præsentium pertæsus facile regem hostem pronunciaret. 2. Notæ sæpe tales sunt, ut non statim hostem, sed pessimè imperantem ostendant. Hinc subditi necessitate obsequii tamdiu non sunt liberati, quamdiu reip. essentia non est interciſa, & constat ejus compages. Et si pluribus populis imperet, & alterum velit perditum, videndum an hoc faciat ex causa pœnali, an odio tyrannico.

XVI. *An in eum bellum est licitum qui regnum committit ex felonia, aut ex clausula in imperii delatione apposita, quâ subditi obedientiæ vinculo solvuntur, si rex hoc aut illud fecerit?*

Grot. d. c. 4. §. 12. & 14. Conring. in thes. Rerump. part. 1. p. 180. & 181.

R. Affirmatur; quia tunc recidit in privatam personam: vel potius, quia nunquam majestatem habuit. vid. supra c. 3. q. 45.

XVII. *An si rex partem habeat summ imperii,*

imperii, partem alteram populus aut ſenatus, regi in partem non ſuam involanti vis juſta opponi poterit?

R. Affirmatur, quia eatenus imperium non habet. *dict. c. 4. §. 13.*

XVIII. *Quid ſi belli poteſtas penes regem eſſet?*

R. Si belli poteſtas eſt penes regem, intelligendum eſt de bello externo, non de bello in coimperantes, qui non poſſunt non jus habere ſuam partem tuendi, adeò ut & rex ſuam imperii partem belli jure amittere poſſit: in mixta enim rep. ille juſtam bellandi cauſam habet, qui ſuam partem defendit. *dict. c. 4. §. 13. Boel. in Comment. h. l. Conring. ad Lamp. part. 1. §. 11. conf. Grot. l. 2. c. 16. §. 14. & l. 3. c. 3. §. 4.*

XIX. *Quid licet in invaſorem imperii?*

R. Quamdiu durat cauſa invadendi, ſeu quamdiu imperium non eſt plane arreptum, videtur manere belli jus, ac proinde in eum licere, quod in hoſtem licet, qui à quolibet etiam privato poteſt interfici: ſi autem imperium omnino ſit acquiſitum, vel quia pactio eſt ſecuta, aut fides illi data, aut victoria *Horn. l. 2. c. 9. §. 2. 3. 4.*

in

in populum obtenta, adeò ut cogatur arma omnino ponere, nullum in ejus personam jus supereſt populo. Ad imperium enim nihil attinet, quocunque modo ſit adquiſitum, ſemper enim & ubique ſibi reſpondens poſtulat obſequium, quod à Deo majeſtati conjunctum eſt; & ſimul ac invadenti victoriam conceſſit, á populo in invaſorem omne imperium citra ullam iſtius pactionem tranſtuliſſe dicendum eſt.

Grot. l. 3. c. 8. §. 1. & 4. Imperia enim armis quæruntur, victoriis propagantur, neque voluntas Dei, qui reges imponit & deponit, ex belli cauſa æſtimanda eſt.

XX. *An ergo talem tyrannum occidere non licet, ſi diſerta auctoritas accedat ejus, qui verum jus imperandi habet, ſive is rex ſit, ſive ſenatus, ſive populus?*

Grot. l. 1. c. 4. §. 18. aliter. R. Licet, ſi nulla pactio interceſſit, & victoria nondum omnino eſt obtenta; alias non licet, quia ſummum imperium non amplius eſt penes eum qui fuit rex.

XXI. *Quid ſi ante invaſionem lex exſtiterit,*

terit, ut unusquisque invasorem occidere possit?

R. Quamdiu in actu occupandi & invadendi constitutus est, licet; non autem postquam occupavit. *Grot. l. 1. c. 4. §. 17. aliter.*

XXII. *Quid si aliquis etiam ab initio legitimus rex degeneraret in tyrannum, seu fieret tyrannus exercitio?*

R. Quid sit tyrannus non satis est definitum; nec hic Philosophi auctoritate abuti debemus & descriptiones quasdam pro veris definitionibus arripere; nec ex notis tyrannicis 5. Pol. 11. eam exstruere, sunt enim quædam 1. nec bonæ nec malæ per se. 2. quædam ita comparatæ, ut optimo cuique principi competere possint. Nec statim ad mores patrios confugere & illum tyrannum dicere licet, qui facit contra mores patrios, quos interdum populus ementitur, & titulo legis adornat, vel qui jam ab aliquot sæculis in usu non fuerunt; contra primævas enim leges reip. tempus multa innovat. Et hinc sicut in definiendo tyran- *Boecl. in Com. ad. §. 14.*

no, ita & in eo, quid in illum liceat, non ita faciles ſimus oportet.

XXIII. *An ergo definiri non poteſt?*

R. Fortè non male deſcribitur tyrannus: quod ſit is, qui nec eo, quo decet ordine & modo imperat, ſed omni honeſtatis, virtutis, juris ratione, inprimis patrii, inſuper habitâ, in tractanda rep. libidinem animi pro lege habet. Requiritur ergo hîc regni cujuſque ſolida cognitio.

XXIV. *Si hæc omnia certa ſint, quid in ipſum licet?*

R. In remediis adverſus tyrannum conquirendis nullus temeritati & feſtinationi locus eſt. Quia tamen ſic omnino diſſolvitur vinculum inter imperantes & parentes, quin in tali neceſſitatis caſu, quando reip. aliter conſuli non poteſt, deponi poſſit, non dubitamus.

Frid. Horn. l. 2. c 9. §. 3. & 4. aliter.

XXV. *Si dubium ſit, ad quem imperandi jus pertineat?*

R. In re controverſa judicium ſibi privatus ſumere non debet, ſed poſſeſſionem ſequi. Sic tributum ſolvi Cæſari

Grot. l. 1. c. 4. §. 20. conf. hic Becman. in not.

Cæsari Christus jubebat, quia ejus maginem nummus præferebat, i. e. quia in possessione erat imperii.

CAPUT V.

Qui bellum licite gerant.

I. *Quæ sit causa principalis effectrix in bello.*
II. *An pro aliis bellare liceat.*
III. *Quæ sint hominum inter se vincula, quæ ad mutuam opem invitant.*
IV. *Quæ sit causa instrumentalis.*
V. *An subditi ad bellum cogi possint.*

I. *Quæ est causa principalis effectrix in bello?*

R. Is cujus res agitur: in privato privatus; in publico potestas publica, maximè summa. *Grot. l. 1. c. 3. §. 1.*

II. *An & pro aliis bellum movere possumus?*

R. Alteri prodesse non licitum modo, sed & honestum est. *Grot. d. c. §. 2. n. 1.*

III. *Quæ sunt hominum inter se vincula, quæ ad mutuam opem invitant?*

R. Diversa sunt: nam & cognati ad opem ferendam coëunt, & vicini in- *Grot. d. c. §. 2. n. 1. & 2. in fin.*

Digitized by Google

clamantur, & qui ejuſdem ſunt civitatis participes. Et hiſce vinculis deficientibus ſufficit humanæ naturæ communio. Deus enim præter cætera homini dedit hunc pietatis affectum, ut homo hominem tueatur, diligat, foveat, contraque omnia periculá & accipiat & præſtet auxilium.

IV. *Quæ eſt cauſa inſtrumentalis?*

Grot. d. c. §. 3. R. Filius patri eſt inſtrumentum, pars quippe ejus naturaliter; ſervus domino; ſubditus imperanti; qui ita agunt ſua voluntate, ut ea ab altero pendeat.

V. *An omnes ſubditi naturaliter bello poſſunt adhiberi?*

Grot. d. c. §. 4. l. 2. c. 25. §. 1. c. 26. §. 5. R. Dubium non eſt, propter ſummum imperium in ipſorum perſonas: & quia ſunt quaſi pars rectoris; hinc etiam in caſu neceſſitatis cogi poſſunt.

IN-

INSTITUTIONUM JURIS NATURÆ ET GENTIUM LIBER II.

CAPUT. I.

De belli cauſis, & primum de defenſione ſui & rerum.

I. *Quid ſit cauſa belli.*
II. *Quotuplex ſit.*
III. *An in omni bello cauſa juſtificæ requiratur.*
IV. *Quid ſit cauſa juſtifica.*
V. *An is qui injuriam nec paſſus eſt, nec metuit, juſtam habeat belli cauſam.*
VI. *An detur bellum pœnale.*
VII. *Quæ ſit prima juſta belli cauſa.*
VIII. *Quid ſi corpus impetatur vi præſente.*
IX. *Quid ſi invaſor peccato careat.*
X. *Quid ſi innocentes interpoſiti fugam aut defenſionem impediant.*
XI. *Quale periculum requiratur ut alium licite occidere poſſim.*
XII. *An quis cogatur exſpectare primum ictum.*
XIII. *Quid ſi quis conjuraverit, aut alias inſidias ſtruat.*
XIV. *An pro integritate membrorum bellum ſit licitum.*
XV. *An pro pudicitia conſervanda.*
XVI. *Quando occidi potius quam occidere debeamus.*
XVII. *An rex innocentem inſultans, ipſo facto rex eſſe deſinat.*
XVIII. *An unuſquiſque ſalutem propriam ante-*

ponere debeat ſaluti reip.
XIX. *An interfectio licita ſit ad arcendam alapam aut malum ſimile.*
XX. *Talem injuriam patienter ferens an honorem ſuum augeat.*
XXI. *In periculo vitæ conſtitutus an fugere debeat.*
XXII. *An fuga ignominioſa ſit.*
XXIII. *An occidi poſſit qui male de nobis loquitur.*
XXIV. *An pro rebus defendendis interfectio ſit licita.*
XXV. *An fur interdum occidi poſſit.*
XXVI. *An lex civilis, interfici aliquem permittens, jus det, an ſolam impunitatem.*
XXVII. *Quando licita eſſe poſſit ſingularis dimicatio.*
XXVIII. *Quid ſi magiſtratus duos mortem meritos inter ſe committat.*
XXIX. *An ad vindicandas privatas injurias duella ſint permittenda.*
XXX. *An hactenus dicta de jure ſe & ſua tuendi etiam ad bellum publicum aptari poſſint.*
XXXI. *An ad imminuendam potentiam vicini arma licite ſumantur.*
XXXII. *Quid ſi de ejus animo hoſtili conſtet.*
XXXIII. *An licita ſit defenſio in eo qui juſtam bello cauſam dedit.*
XXXIV. *An oblata ſatisfactio ſemper acceptari debeat.*

I. *Quid eſt cauſa belli?*

Grot. l. 2. c. 1. §. 1. c. 22. §. 1. n. 1. & 2.

R. Cauſa belli, quæ & principium vocatur, licet inter ſe diverſa ſint, eſt propter quod quis bellum gerit.

II. *Quotuplex eſt cauſa belli?*

Grot. dict. loc. Boecl. ad 1. Annal.

R. Duplex. juſtifica, quæ movet ſub ratio-

ratione justi, & bellum justum reddit; & suasoria, quæ sub ratione utilis movet. Illæ dicuntur etiam prætextus, quia plerumque in publicum edi solent: hæ in pectore bellantium latent, ut gloriæ cupido, metus vicinæ potentiæ, odia &c. causæ justificæ propriè nostri sunt argumenti. *Tac. c. 10. Puf. l. 8. c. 6. §. 4. & 5.*

III. *An in omni bello causa justifica requiritur?*

R. Non minus de bello publico, quam privato verum est. Licet enim bella publicâ auctoritate suscepta habeant aliquos effectus juris, quos bella privata non habent, non tamen vacant peccato nisi justa causa subsit, & qui ea gerunt, vocantur latrones, prædones: dicuntur alios fraude latronum ac scelere regnis spoliare &c. *Grot. d. §. 1. n. 3.*

IV. *Quæ est causa justifica?*

R. Nulla esse alia potest, nisi injuria, aut facta, aut non facta. Propter injuriam factam aut reparamus, quod nostrum est vel fuit, aut punimus. Propter injuriam nondum factam defen- *Grot. d. §. 1. n. 4. & §. 2.*

dimus aut corpus, aut rem. Hinc plerique tres bellorum causas justas statuunt, defensionem, recuperationem rerum, & punitionem.

Grot. d. §. 2. n. 2.

V. *Qui ergo injuriam passus non est, vel eam non certè metuit, an habet justam causam?*

Text. in Syn. J. G. c. 17. §. 2.

R. Non, & ab omni jure abhorret perperam sic dicta Ratio belli, *raison de Guerre*, quâ putant omne esse licitum, quod status belli feliciùs perficiendi deposcere videtur, post habito omni æquitatis respectu; quo referuntur populationes in territorio amico vel neutrali, militum excursiones, deprædationes, hospitationes &c. an etiam castri occupatio in solo neutrali, ne hostis illud occupet? videbimus in cap. 2. ad §. 10.

VI. *Cur diximus plerique admittunt tres justas causas?*

Feld. ad Grot. l. 2. c. 1. §. 2. n. 2. Boecl. in Com. h. l. Grot. in Proleg §. 25.

R. Quia plures bellum pœnale non agnoscunt, & quidem rectè: pœna enim exigitur ab inferiore, bella suscipiuntur inter æquales.

VII.

Digitized by Google

VII. *Quæ est prima justi belli causa?*

R. Injuria nondum facta, quæ petit aut corpus aut rem. *Grot. d. l. 2. c. 1. §. 2. n. 3. in fin. aliter Text. in Syn. J. G. c. 17. §. 9.*

VIII. *Si corpus impetatur vi præsente cum periculo vitæ non aliter evitabili, an bellum est licitum?*

R. Licitum est, etiam cum interfectione periculum inferentis: imo jure naturæ præceptum, ita ut nec lege civili tolli possit, & is qui se non defendit, se ipsum occidisse videatur. *Grot. d. c. §. 3. Ziegl. ad l. 1. c. 3. §. 3. Puf. l. 2. c. 5. §. 5.*

IX. *Quid si is, qui me invadit peccato careat?*

R. Etiamsi peccato careat, puta quod bonâ fide militet, aut alium me putet quam sim, aut quod insaniâ aut insomniis agitetur, non eo tolletur jus se tuendi, cum natura quemque sibi commendet; & sufficiat, quod ego non tenear id, quod ille intentat, pati, non magis quam si bestia aliena periculum intentaret. Imo propter naturalem amorem sui ipsius homo in paricum altero periculo constitutus, sibi potius, quam alteri consulere & *Grod. d. l. & Puf.* *Grot. l. 1. c. 3. §. 3. n. 3.*

poteſt & debet: quia alias non eſſet caritas in proximum, ſed crudelitas in ſe ipſum.

X. *Quid ſi innocentes interpoſiti, infantes ſcilicet, claudi &c. defenſionem aut fugam, ſine qua evadi mors non poteſt, impediant?*

Grot. l. 3. c. 1. §. 4. aliter l. 2. c. 1. §. 4. n. 2. Boecl. in Comment. l. 2. c. 1. §. 4. & Ziegl. aliter Puf. l. 2. c. 6. §. 4.

R. Impelli & proſterni poſſunt, etiamſi mors inde ſequatur: ad jus enim agendi multa conſequi poſſunt indirectè & extra agentis propoſitum, ad quæ per ſe jus non eſſet. hi enim non occiduntur ex intentione, quum illa mors non eligatur ut quiddam primario intentum, ſicut in punitione judiciali, ſed ut unicum quod eo tempore ſuppetit. Sic navis piratis plena, aut domus latronibus, tormentis peti poteſt, etiamſi intra eandem navem aut domum ſint pauci infantes, mulieres, aut alioqui innocentes, quibus inde creetur periculum.

XI. *Quale periculum hîc requiritur ut alium occidere poſſimus?*

Grot. l. 2. c. 1. §. 5. n. 1.

R. Præſens & quaſi in puncto.

XII.

XII. *An quis cogitur exspectare primum ictum?*

R. Si insultator arma arripiat, & quidem ita, ut appareat eum id facere occidendi animo, occupari potest facinus; & melius est prævenire, quam prævenire; in moralibus enim non invenitur punctum sine aliqua latitudine. multum autem falluntur & fallunt, qui metum qualemcunque ad jus occupandæ interfectionis admittunt, talis enim requiritur de quo moraliter certi simus, & qui in virum constantem cadere possit. *Grot. d. l. Alber. Gent. l. 1. c. 13.*

XIII. *Quid si quis vim non jam præsentem intentet, sed conjurasse aut insidiari compertus sit, si venenum struere, si falsum testimonium, iniquum judicium moliri?*

R. Si aliter periculum evadi non potest, conjuratos, insidiatores, aut venenum struentes occidi posse verius est: quia ex signis externis animus occidendi omnino apparet, propter quem facinus occupari potest. In falsa *aliter Grot. l. 2. c. 1. §. 5. n. 2. & Ziegl. h. l.*

ac-

accusatione, falso testimonio, iniquo judicio res aliter se habet: aliis enim remediis corrigi hæc possunt, & sic periculum evitari.

XIV. *Quid dicemus de periculo mutilationis membri?*

R. Si membrum sit è præcipuis & vitæ quasi æquiparabile, cujus absciſſio periculum mortis post se trahit, si aliter vitari nequeat, intentantem periculum occidi posse putem: mutilatio enim talis membri non minoris æstimatur, quàm si vita adimatur. l. 4. §. 2. D. ad leg. Corn. de sicar.

Grot. l. 2. c. 1. §. 6. Boecl. ibi. Puf. l. 2. c. 5. §. 10. aliter Feld. h. l.

XV. *An pro pudicitia conservanda?*

R. Pudicitia quidem semel ablata naturaliter seu physice restitui non potest: verum quia inter offensionem & defensionem debet esse æqualitas, vitæ vero nullum periculum imminet, & moraliter seu civiliter pudicitia potest restitui, vita autem semel amissa restitui non potest, interfectionem illicitam quidem, sed si injuriæ atrocitate commota violentum stupratorem occi-

Ziegl. ad Grot. l. 2. c. 1. §. 7. aliter Grot. d. l. & l. 1. c. 2. §. 5. n. 7. l. 2. c. 17. §. 15. l. 8. §. 2. D. quod metus causa.

Digitized by Google

occidat: eam excusandam esse putamus: appetitus enim declinandi mali maximè est naturalis, ideoque inter appetitus honestissimus; unde quæ mortis, carceris, doloris aut summæ egestatis vitandæ causa, aut ad pudicitiam conservandam injustè fiunt, maximè excusabilia videri solent. *Grot. l. 2. c. 20. §. 29. n. 1.*

XVI. *An non interdum præceptum est occidi potius, quam occidere?*

R. Si invasor sit rex aut princeps, qui similem habet potestatem, sine peccato occidi non potest: 1. quia est persona sancta, vid. supra c. 4. q. 6. 2. quia multis utilis. *Grot. l. 1. c. 4. §. 7. n. 6. & 7. l. 2. c. 1. §. 9. n. 1.*

XVII. *Annon vero rex innocentem insultans ipso facto rex esse desinit?*

R. Sicut dominia, ita & imperia non amittuntur delinquendo, nisi lex id statuat: delictum enim est factum improbum a lege puniendum. Talis autem lex, quæ hoc de imperiis statueret, ut delicto in privatum, si enim sit in ipsam remp. rex fit hostis & desinit esse rex, amitterentur, nusquam reperta est, nec repertum iri credo; sum- *Grot. l. 2. c. 1. §. 9. n. 2. c. 8. §. 20. aliter Puf. l. 2. c. 5. §. 14. in fin.*

Digitized by Google

ſummam enim rerum confuſionem induceret, & ex imperantibus parentes & inferiores efficeret.

XVIII. *Atqui unusquisque reip. & regis incolumitatem deſiderat propter propriam ſuam ſalutem, & hinc eam anteponere debet & ſaluti reip. & regis?*

R. Noſtri quidem cauſa remp. ſalvam eſſe volumus, ſed non tantum noſtri, verùm & aliorum, vid. ſupra cap. 4. q. 7.

Grot. d. §. 9. n. 2. in fin. l. 1. c. 4. §. 4. n. 5.

XIX. *Si cui periculum immineat accipiendæ alapæ, aut mali ſimilis, e. g. ictus fuſtis?*

R. Defenſio modum accipit ab offenſione, & vero inæqualia ſunt mors & alapa; hæc civiliter reparari poteſt, contra mortem vero nulla remedia ſuperſunt. Si tamen ab alapâ inflictâ ſtatim ferrum ſtringatur ab utroque, & quis invaſorem occidat, non ſine ratione mitius puniri debet.

Feld. ad Grot. l. 2. c. 1. §. 10. n. 1. aliter Grot. d. l. jung. Puf. l. 2. c. 5. §. 12.

XX. *At verò qui fert talem injuriam, auget ſuum honorem, quia ſe excellenter patientem oſtendit?*

R. Gro-

R. Grotius sic existimat; verum ejus philosophiam mos vitæ civilis non fert, neque propterea excellenter patiens censendus est: nam quævis ferre & a quovis, virtus non est, sed ignavia. *l. 2. c. 1. §. 10. n. 2. Feld. h. l.*

XXI. *An in periculo vitæ constitutus fugere cogitur?*

R. Si in fugâ periculum non sit, fugiendum, quia fuga est modus se & suum proximum conservandi. *Grot. d. §. 10. n. 3.*

XXII. *At fuga ignominiosa est, præsertim nobili homini?*

R. Est falsa quædam ignominiæ opinio, aspernanda ab omnibus iis, qui virtutem & sapientiam sectantur. quia non suscipitur ex ignaviâ aut neglectu officii, sed quia ratio hîc nullam fortitudinis materiam invenit. *Grot. d. §. 10. n. 3. Puf. l. 2. c. 5. §. 16. in med.*

XXIII. *An occidi potest is, qui male de nobis loquitur & talia dicit quæ credita nostram existimationem apud bonos delibarent?*

R. Non. quia interfectio ista non est modus aptus ad tuendam existimationem; sed studium virtutis, & alia remedia jure nobis concessa. *Grot. dict. §. 10. n. 3. in fin. l. 5. §. 1. D. de extr. cogn.*

XXIV.

XXIV. *An ad res nostras conservandas raptor potest occidi?*

aliter Grot. l. 2. c. 1. §. 11. & 13. jung. l. 1. c. 2. §. 8. n. 4. in fin. Puf. l. 2. c. 5. §. 16. Boecl. in Comment.

R. Si sit talis res, ex quâ vita nostra & familiæ nostræ pendeat, quæque judicio recuperari non possit, fortè quia fur est ignotus & in fugâ constitutus, occidi potest. Alter enim non plus juris ad res meas, quàm vitam eripiendam habet, & cum citra res vita non possit conservari, hanc quoque consequenter impugnat, qui illis me spoliare nititur. Quo accedit, securitatem & tranquillitatem societatis civilis ac generis humani non posse subsistere, si rerum raptores occidere non liceret, inprimis judiciis sublatis. Imo pleraque bella geruntur, non ut aliis vita, sed res eripiantur.

XXV. *An fur interdum occidi possit?*

Grot l. 2. c. 1. §. 12. Puf. l. 2. c. 5. §. 18.

R. Occidi potest, inprimis si ipse in periculum vitæ adducar: nec obstat mihi, quod me in id discrimen adduxerim, dum rem meam cupio retinere, aut occupatam extorquere, aut furem capere; nam in his omnibus mihi nihil potest imputari, qui versor in actu

actu licito, nec cuiquam injuriam facio, cum utar meo jure.

XXVI. *An lex civilis, interfici aliquem permittens, jus dat, an solam impunitatem?*

R. Interdum jus dat, interdum tantum impunitatem. *Grot. l. 2. c. 1. §. 14. c. 20. §. 17. junct. Puf. l. 8. c. 3. §. 23.*

XXVII. *Quando ergo singularis dimicatio est permissa?*

R. Quando invasor alteri concedit licentiam dimicandi, alioquin eum occisurus sine dimicatione. vid. quæst. 8. *Grot. l. 2. c. 2. §. 15.*

XXVIII. *An etiam, si magistratus duos mortem meritos inter se committat?*

R. Affirmatur; & tunc unicuique licet arripere spem salutis, vel alter alterum occidere potest. At, qui jussit, forte minus rectè officio functus videbitur, cum satius fuisset, si unius supplicium sufficere videbatur, sorte eligi moriturum, ut fieri solet in decumatione, cujus usus frequens est in bello. *Grot. d. c. §. 15.*

XXIX. *An præter hunc casum magi-*

ſtratus duella poteſt concedere ad vindicandas privatas injurias?

Beeck. in Comment. ad Grot. h. l. R. Negatur. quia hoc eſt tentare Deum, & incerto eventui rem minime incertis rationibus definiendam permittere. Quod tamen Germanis ante Chriſtianismum in more poſitum, Grot. l. 2. c. 20. §. 8. n. 5. nunc autem optima ratione mutatum.

XXX. *An quæ hactenus dicta ſunt de jure ſe & ſua tuendi ad bellum privatum tantum pertinent, an vero etiam ad publicum aptari poſſunt?*

Grot. l. 2. c. 1. §. 16. R. Aptari poſſunt, habita aliqua ratione diverſitatis, nam in privato bello jus bellandi ceſſat, ſimul ac eſt judicii copia: publicum, quia non oritur, niſi ubi aut non ſunt, aut ceſſant judicia, tractum habet & perpetuo fovetur accedentibus novis damnis & injuriis. In bello privato fermè defenſio mera conſideratur: in publico præter defenſionem, etiam injuriæ vindicta intenditur, & ſi fieri poteſt, ut vires hoſti adimantur, ut inpoſterum nocere non poſſit. Grot. l. 2. c. 20. §. 8.

XXXI

XXXI. *An ergo arma rectè sumuntur ad imminuendam potentiam crescentem, quæ nimium aucta nocere potest?*

R. Licet hoc in consultationem venire possit, vim tamen pati posse, jus non tribuit ad eam inferendam; & ita vita humana est, ut plena securitas nunquam nobis constet. Adversus incertos metus à divina providentia & ab innoxia cautione, ut exercitum conscribendo, castella muniendo &c. non à vi præsidium est petendum. *Grot. l. 2. c. 1. §. 17.* *Alber. Gent. l. 1. c. 13.*

XXXII. *Quid si non tantum de potentia sed & de animo nocendi constet, & quidem ita, ut certum id sit ea certitudine, quæ in morali materia locum habet?*

R. Occupari potest bellum: imò si magnæ adsint metus conjecturæ, metuens poterit exigere cautionem, ut suspectus se contineat intra suam regionem, qui si hoc recuset, manifestum suæ hostilitatis argumentum edit, & ille alter quocunque modo defensionem adornare potest. *Scharrock de off. c. 3. n. 9. & 10.*

XXXIII. *An juste defenduntur bellum promeriti?*

Gros. l. 2. c. 1. §. 18.

R. Non. sed qui bellum promeritus est, primum offerre debet satisfactionem ei, quem læsit, viri boni arbitratu: quâ rejectâ, pia demum erunt arma.

XXXIV. *An, si uterque jam in bello constitutus sit, satisfactio oblata acceptari debet?*

Ziegl. h. l. Ruf. l. 2. c. 5. §. 19.

R. Plures negant; quia ei qui pium bellum gerit injuriæ vindicta permissa est. Alii affirmant; quæ opinio æquior videtur, pœnitenti enim parcendum, & iniquum est, hostem non audire, ubi nocere adhuc potest, sed non vult.

CAPUT II.

De his, quæ hominibus communiter competunt.

I. *Qua sit altera belli causa.*
II. *Quot modis aliquid nostrum sit.*
III. *Quotuplices sint res a proprietate vacuæ.*
IV. *Proprietatis quale sit exordium.*
V. *An homo sit atom acceperit dominium, an potius facultatem res vacuas occupandi.*
VI. *Ame multiplicatum genus*

genus humanum an nullum fuerit dominium.
VII. Quomodo postea introductum fuerit.
VIII. An in primo statu labore & industria opus fuisset.
IX. Quid sit dominium.
X. Quotuplex.
XI. Unde probetur majestatem habere dominium eminens.
XII. An majestati tale concedi dominium tuto & vere possit.
XIII. Quæ res propriæ fieri non possint.
XIV. An mare possit esse in dominio.
XV. In quibus partibus mare occupari possit.
XVI. Unde hoc probetur.
XVII. Mare ergo per se non est incapax dominii.
XVIII. Quæ res propriæ nondum factæ, propriæ fieri possint.
XIX. Quotuplex sit occupatio.
XX. An feræ, pisces & aves per universitatem occupatæ sint.
XXI. An princeps feras ex suo in aliud territorium fugientes vindicare possit.
XXII. Lex civilis de venatione lata an etiam obliget peregrinos.
XXIII. An hominibus jure naturæ competat aliquod jus in res jam proprias factas.
XXIV. An invito domino res possint auferri
XXV. An hoc in casu committatur furtum.
XXVI. An cessante necessitate restituvio debeat fieri.
XXVII. Quando locus in solo placato situs occupari possit.
XXVIII. Quid ex tali loco sumendum sit.
XXIX. An præter casum extremæ necessitatis aliud jus hominibus competat in res jam occupatas.
XXX. An flumen possit esse in proprietate.
XXXI. Quale jus homines alii in illud habeant, ut & in partem maris, & terras jam occupatas.
XXXII. An jus transeundi competat isti qui bellum pium gerit.
XXXIII. An dictum jus

ipſe competens metu alieno tollatur.
XXXIV. *Quæ rationes cavendi de innoxio tranſitu adhiberi poſſint.*
XXXV. *An meritibus debeatur tranſitus.*
XXXVI. *An ipſis hoc in caſu vectigal imponi poſſit.*
XXXVII. *Quis ſit modus exigendi vectigalis.*
XXXVIII. *An tranſeuntes vel prætervehentes jus morandi ad tempus habeant.*
XXXIX. *An exteris ſedibus ſuis pulſis concedi debeat perpetua habitatio.*
XL. *An habeant jus petendi loca deſerta & inculta.*
XLI. *Quotuplex ſit jus quod homines habent ad actus quos vita humana deſiderat.*
XLII. *Quod ſit ſimplex ſeu abſolutum jus ad dictos actus.*
XLIII. *Quid ſi ipſi, a quibus petitur, ejus rei indigeant.*
XLIV. *An hoc jus exteris competat ad res ſuas vendendas.*
XLV. *Quo in caſu hoc jus habeant.*
XLVI. *An hoc jus ad quærenda matrimonia pertineat.*
XLVII *Quomodo habeamus jus ex ſuppoſitione ad actus aliquos.*
XLVIII. *An licitus ſit contractus cum populo, ut is fruges ſuas eis quibuscum jam contraxit, non aliis vendat.*

I. *Quæ eſt altera belli cauſa?*

Grot. l. 1. c. 2. §. 1.

R. Altera belli cauſa eſt injuria facta adverſus id quod noſtrum eſt.

Grot. d. c. §. 1.

II. *Quot modis aliquid noſtrum eſt?*

R. Noſtrum aliud eſt communi hominum jure, aliud jure ſingulari.

Jus

Jus illud commune directe est in rem corporalem, aut ad actus aliquos. Res corporales aut vacuæ sunt à proprietate, aut jam aliquorum sunt propriæ.

III. *Quotuplices sunt res à proprietate vacuæ?*

R. Aut tales sunt, ut in totum seu integræ propriæ fieri nequeant, aut ut possint.

IV. *Quale ergo est exordium dominii seu proprietatis?* Grot. Proleg. n. 16. l. 1. c. 2. §. 1. n. 1. l. 2. c. 5. §. 5. in fin. l. 3. c. 2. §. 2. n. 1.

R. Deus creavit hominem infirmum & multarum rerum indigum, & simul ipsum sibi commendavit ad se conservandum; adeoque ipsi concessit jus in omnia ea, quæ ad ipsius conservationem erant vel necessaria vel utilia.

V. *An homo accepit statim ipsarum rerum dominium, an vero jus seu facultatem res vacuas occupandi?* Ziegl. ad Grot. l. 2. c. 2. §. 2. n. 1. & seq. aliter.

R. Dominium præsupponit factum humanum & plures homines, ideoque Deus concessit saltem jus seu facultatem res vacuas occupandi, & post multiplicatum genus humanum eas dividendi.

VI. *Antequam ergo fuerunt plures homines, an non fuit dominium?*

Puf. l. 4. c. 4. §. 3. Grot. l. 2. c. 2. §. 2. n. 1. & seq. aliter Text. in Syn. F. G. c. 8. §. 7. & 8.

R. Antequam plures fuerunt homines, nihil vel proprium vel commune fuit: quia communio involvit ſocium poſſeſſionis & dominii; proprietas autem notat excluſionem alterius à jure ad iſtam rem, quam ſolus ut propriam habeo; ſic ut utraque non poſſit intelligi, niſi poſtquam plures uno homines eſſe cœperunt.

VII. *Poſtquam genus humanum eſt multiplicatum, quomodo dominium eſt introductum?*

Puf. l. 4. c. 4. §. 6.

R. Res, quæ immediate ſui uſum hominibus præbent, vel ad nutrimentum, vel quæ corpori tegendo inſerviunt, primum in proprietatem venerunt, & quod quisque ſic arripuerat, id ei alter niſi per injuriam eripere non poterat: cumque plurima labore & induſtriâ opus habebant, inconveniens fuiſſet, ſi æquale jus ad ea habuiſſet, qui nihil operæ contulerat ad eorum productionem, ideoque producenti cedebant. Deinde res immobiles quæ

immediate usum nobis præstant, uti sunt domus, & tandem res per naturam citra industriam humanam productæ, ut sunt agri, ex usu & necessitate unius cujusque occupatæ sunt: reliquæ vero vacuæ manserunt, ut eas inposterum occupare potuerint quibus id visum erat. Unde videtur factum, ut qui agri alicui essent assignati, aut quibus cæteri tacite cessissent, quod unum solum istis frui quietè paterentur, ii ad eum solum pertinerent; & qui reliqui essent, illis cederent, qui deinceps eos occupaturi essent.

VIII. *An in primo statu etiam labore & industriâ opus fuisset?*

R. Non admittendum, primos homines terram non coluisse, & citra artium exercitionem & usum exegisse vitam, aut in sylvas excurrisse instar brutorum, ut vescerentur tantum sponte natis & antra habitarent; eadem enim tunc fuit artium necessitas & utilitas, ut & judicium humanum & industria, quibus inventæ sunt, quæ nunc est; & ut scriptura sacra loqui-

Osiand. l. 2. c. 2. obs. 2. Grot. l. 2. c. 2. §. 2. n. 4. aliter

tur, Adamus non debuit tantum hortum Paradisi inhabitare, sed & colere, ut ex cultura viveret. Gen. 2. v. 15.

IX. *Post introductam proprietatem quid est dominium?*

R. Dominium est jus de rebus pro arbitrio proprio nomine disponendi, & eas à quocunque alio possessore vindicandi.

X. *Quotuplex est dominium?*

Grot. l. 1. c. 1. §. 5. & 6. Boecl. ibi. Fr. Horn. l. 2. c. 4.

R. Duplex. vulgare seu commune, quod privatis; & dominium eminens, quod reip. competit in res privatorum ad reip. utilitatem & necessitatem.

XI. *Unde probatur majestatem habenti in res privatorum competere dominium eminens?*

Fr. Hor. l. 2. c. 4.

R. Probatur 1. quia Deus majestati, quæ est vicaria ejus potestas, illud jus tribuit, quod ex creatione in personas & res est consecutus. 2. Majestas de rebus privatorum pro utilitate & necessitate reip. proprio nomine & pro arbitrio disponere potest. 3. Majestas producit effectus dominii in rebus pri-

privatorum, eas optimo jure alienando, dum negligentibus aufert, vel indignis, ut in usucapionibus, confiscationibus; iis qui vel abutuntur vel administrare non possunt, curatores constituit, ut prodigis, minoribus &c. 4. Sacra scriptura hoc testatur 1 Sam. 8. ℣. 10. & seqq. Matth. 22. ℣. 20. & 21. ubi dicitur, reddite Cæsari, quæ sunt Cæsaris, quando tributum erat solvendum.

XII. *At vero, si majestas haberet dominium in rebus privatorum, ipsi daretur facultas in iis grassandi; vel etiam unius rei duo essent domini, & à privatis nihil acquirere posset, quia quod meum est, amplius meum fieri non potest?*

R. Hoc dominium non exercet, nisi ubi reip. utilitas & necessitas id exigit. 2. Majestas habet dominium summum & eminens, privati subalternum, & sic sunt domini diverso modo. 3. Acquirere potest à privatis hoc dominium subalternum, non autem acquirit eminens, quod jam ejus est.

XIII.

XIII. *Quæ res non possunt fieri propriæ in totam seu integræ?*

Grot. l. 2. c. 2. §. 3. n. 1. & 2.

R. Res, quarum tanta est magnitudo, ut ad usum omnibus populis sufficiant, ut mare ad aquam hauriendam, ad navigationem: idem dicendum de aëre, si quis ejus usus esse posset, ad quem terræ usus non esset necessarius, ut est ad aucupia: nec aliud censendum de Syrtibus, ubi nihil est, quod cultum ferat, & usus unicus petendarum arenarum exhauriri nequit.

XIV. *An ergo mare non potest esse in dominio?*

Puf. l. 4. c. 5. §. 9. & 10. Boecl. ad Grot. d. c. 2. §. 3.

R. Vastus oceanus magnis continentibus Europæ, Asiæ, Africæ, Americæ, terræ Australi & incognitæ interjectus uni soli in universum, aut paucis, exclusis reliquis, acquiri non potest: quia ab ejus promiscuo usu alios arcere moraliter impossibile est, imo illicitum; neque enim Deus uni vel alteri, sed universo hominum generi terrarum orbem concessit, simulque naturaliter homines æquales esse voluit; unde gravis esset injuria & dura servitus,

tus, si quis dominium maris universale sibi soli vindicaret.

XV. *Mare in quibus partibus potest occupari & in dominio esse?*

R. Distinguendus est usus maris in iis, ubi exhaustus esse potest, ut in certis piscium generibus, gemmis, & si quæ sint alia, & in his occupari & in dominio esse; & ubi est inexhaustus seu exhauriri non potest, & omnibus innoxius est, ut in navigatione, commerciis exercendis, in quibus in proprietatem unius venire non potest. *Puf. d. c. 5 §. 7.*

XVI. *Cur hoc ita?*

R. Quia illud demum est in dominio, quod 1. usum aliquem mediatum vel immediatum hominibus præbere & 2. custodiri potest: quod ultimum in priori usu, non autem in posteriori obtinet.

XVII. *An ergo ex se mare non est incapax dominii?*

R. Non. custodiri quidem universum ab uno populo non potest, tamen magnitudo ejus in omnibus non obstat, quo minus in quibusdam alii possint *Becman. in hist. orb. part. 2. c. 4 §. 2.*

sint ab usu ejus arceri, vel ex terra, ubi per angustum fretum in nostras terras sinus maris infunditur, vel per naves armatas. Quo accedit, quod concessioni divinæ, qua hominibus in terram capessere imperium permittitur, etiam mare jungatur: æque enim dicitur, dominamini piscibus maris, quàm animalibus terrestribus; in animalia autem imperium non competit, nisi simul jus in illud elementum, quod inhabitant, concedatur.

Osiand. l. 2. c. 2. §. 3.

XVIII. *Quæ sunt res, quæ in totum seu integræ propriæ fieri possunt, sed nondum factæ sunt?*

Grot. l. 2. c. 2. §. 4.

R. Sunt loca multa inculta adhuc, insulæ in mari, feræ, pisces, aves. Vide tamen quæst. 20.

XIX. *Quoniam, ut diximus, propriæ fiunt per occupationem, quotuplex est occupatio?*

Grot. d. c. 2. §. 4.

R. Occupatio est duplex: alia per universitatem, quæ fit per populum, aut eum, qui populo imperat; & per hanc occupationem omnia sibi acquirit, quæ in singulos dominos descripta non

non sunt, ut flumina, lacus, stagna, sylvæ, montes asperi: alia per singulos, quando à populo singulis vel expresse assignatur, quantum debeant occupare, vel tacitè, dum permittit, ut unusquisque occupet, quantum excolere potest.

XX. *Feræ, pisces & aves, annon videntur per universitatem occupatæ?* *Ff. Horn. l. 2. c. 3. §. 5. aliter Ziegl. ad Grot. l. 2. c. 2 §. 5. & Puf. l. 4. c. 6. §. 11.*

℟. Verius est, per occupationem, quæ facta est per universitatem in elementis, quæ inhabitant, etiam dominium earum bestiarum esse acquisitum populo vel ei, qui habet jus in populum; adeo ut si quis contra legem ipsorum eas capiat, furtum committat. Et sic lex civilis non tantum dominium ipsarum naturaliter acquirendum antevertit, sed per universalem occupationem jam adquisitum defendit & tuetur. *Grot. d. c. 2. §. 5. in fin.*

XXI. *At, si princeps haberet dominium ferarum, eas posset vindicare, si ex uno territorio in aliud aufugerent?*

℟. Dominium est restrictum ad territorium principis, ergo simul ac trans- *aliter Ziegl.*

eunt

eunt in aliud territorium, desinunt esse principis, & cedunt occupanti seu domino istius territorii; sicut quando fera bestia evadit custodiam privatorum.

XXII. *Quando lex civilis lata de venatione, an etiam obligat exteros?*

Grot. l. 1. c. 2. §. 5. c. 11. §. 5. n. 2.

R. Aff: quia ad gubernationem populi moraliter necessarium est, ut qui ei vel ad tempus se admiscent, quod fit intrando territorium, ii conformes se reddant ejus populi institutis, tanquam subditi temporarii.

XXIII. *An hominibus jure communi seu jure naturæ competit aliquod jus in res eas, quæ jam factæ sunt propriæ?*

Grot. d. c. 2. §. 6. aliter.

R. Quia jus naturæ præcipit, ut proximum diligamus uti nos ipsos, eumque juvemus, in gravissima necessitate habet jus in meas res, perinde ac si â me occupatæ non essent.

XXIV. *An ergo me invito eas mihi potest auferre?*

Grot. d. c. 2. §. 7. Seld. de J. N. & G. l. 6. c. 6. in fin.

R. Non semper. primo enim omni modo tentandum est, an alia ratione ne-

necessitas possit evadi; puta magistratum adeundo, aut etiam tentando, an rei usus à domino possit precibus obtineri, inprimis laborando; subveniendum enim necessitati, non instruenda est pigritia. 2. Requiritur, ut si rem ipsi concedam, postea non tenear pari necessitate; melior enim est causa suum non tradentis, quàm poscentis alienum; & prima causa est sui ipsius, secunda proximi. *Grot. d. c. 2. §. 8. & ibi Boecl. sed aliter.*

XXV. *Si mihi invito hoc in casu auferat, an committit furtum?*

R. Non. quia dominus negando officium humanitatis suo dominio ipso jure excidit, & sic res, ut vacua, occupatur. *Puf. l. 2. c. 6. §. 8.*

XXVI. *Si cessante necessitate possit fieri restitutio, debetne fieri?*

R. Verius est jus hic non fuisse absolutum, sed restrictum ad onus restituendi, ubi necessitas cessat: tale enim jus sufficit ad juvandum proximum & ad servandam naturalem æquitatem, quæ vult, ut alius cum meo damno non fiat locupletior. *Grot. d. c. 2. §. 9. & c. 10. §. 2. Ziegl. h. l. aliter.*

Bayerische Staatsbibliothek München

XXVII. *An is qui bellum pium gerit, poteſt locum occupare, qui ſitus eſt in ſolo pacato, ſi certum ſit periculum, ne hoſtis eum locum invadat, & inde irreparabilia damna det?*

Grot. d. c. 2. §. 10. Boecl. in Com. h. l. Feld.

R. Si omnino periculum ſit certum, & aliter hoſtis impediri non poſſit, neceſſitas jus facit; alias adverſus incertos metus à divina providentia & innoxia cautione, non à vi præſidium petendum: inprimis cum ſic transferatur bellum in ejus territorium, qui hoſtis non eſt, & nec læſit, nec lædere voluit.

XXVIII. *Quando talis locus occupatur, quid ſumitur?*

Grot. d. c. 2. §. 10.

R. Nihil quod ad cautionem non eſt neceſſarium; puta nuda loci cuſtodia, relicto domino vero juriſdictione & fructibus, & ceſſante neceſſitate redditur cuſtodia.

XXIX. *An præter caſum extremæ neceſſitatis homines habent aliquod jus in res, quæ aliis factæ ſunt propriæ jure naturæ?*

R. Affir-

R. Affirmatur, ſcilicet jus innoxiæ utilitatis: neque enim ſocietatis debitum quis exhauſerit, qui infeſto aliquo facto me à ſe non protelavit, ſed qui etiam aliquid proficui mihi præſtitit. Natura enim neceſſitudinem & cognationem inter homines conſtituit mutuis officiis exercendam. Hinc neque alimenta noſtra perdere fas eſt, ubi ipſi plus ſatis habemus, neque fontem, poſtquam inde, quantum libet, potaverimus, obturare aut occultare, neque ſigna navigationis aut itineris abolere, quæ nobis uſui fuerunt. *Grot. d. c. 2. §. 11.* *l. 3. D. de juſtitia & jure.*

XXX. *An flumen eſt in proprietate?*

R. Flumen, qua flumen dicitur, per occupationem, quæ fit per univerſitatem, factum eſt ejus populi, intra cujus fines fluit, vel ejus cujus in ditione eſt populus, atque ei licet molem in flumen injicere; quæ in flumine naſcuntur ejus ſunt. At idem flumen, qua aqua profluens vocatur, commune manſit, nimirum ut bibi hauririque poſſit. *Grot. l. 2. c. 2. §. 4. in fin. §. 12.*

XXXI. *Si terræ & flumina & ſi qua*

pars maris in proprietatem alicujus populi venerint, an alii homines in ea adhuc jus habent?

Grot. d. c. 2. §. 13. Puf. l. 3. c. 3. §. 5.

R. Quia ex lege humanitatis & jure societatis universalis alter alteri debet præstare usum rei suæ innoxium, ergo transitus patere debet his, qui eo opus habent ad justas causas, qui, ubi necessitas adigit, etiam vi potest vindicari, si quidem ex inani diffidentia aut animi malignitate denegetur. Quamvis de hac re aliter disputent philosophi, & aliter sentiant populi gentesque in ipso usu vitæ humanæ: nemo enim dubitat, quin liceat sibi armatorum transitum impedire, si possit, sicut omnes ex diverso credunt, licere sibi, si possint, transitum vi aperire, adeò ut hodie non tàm juris controversia, quam transactionis esse videatur.

Boecl. in Comment. l. 2. c. 2. §. 13.

XXXII. *Si ergo quis quod suum est justo bello petat, an ipsi transitus patere non debet?*

Pufend. l. 3. c. 3. §. 5. in med. aliter Grot. d. c. 2. §. 13.

R. Quamvis justum bellum alteri inferri possit, tamen hoc non statim fieri debet per meum territorium: transitus enim

enim mihi debet esse innoxius, & vero sic facile sedes belli in meum territorium transferri potest; idem enim jus transitus hosti tuo ex altera parte competit, qui tibi, & sic in meo territorio occurrere & resistere potest.

XXXIII. *An non sic jus meum metu tuo tollitur?*

R. Multitudo transeuntium est justa metus causa inprimis armatorum: tutum enim non est tot hospites in ædes suas admittere, ut ab ipsis quis ejici possit. Hinc tibi jus quæsitum nullum est, ubi transitus mihi potest esse noxius, vel quia ipse subjugari possum, vel quia hostem tuum mihi hostem facio & bello me implico. *Feld. h. l. Text. de J. G. c. 26. §. 36. & seqq. instantia Ziegl. h. l. non concludit.*

XXXIV. *At verò sunt rationes cavendi contra hunc metum, ut si divisis manibus transmittantur copiæ, si inermes, si impensâ transeuntis præsidia idonea conducantur?*

R. Cautiones de hoste inermi transmittendo, & ut præsidia idonea conducantur, non sunt tales, quæ facile impetrari possunt: altera enim à viro *Pufend. d. l. aliter Grot. d. c. 2. §. 13. n. 4.*

militari ut arma ponat vix exigi debet, altera nimis sumptuosa est; ut agminibus divisis transeant, facillimum quidem & tutissimum, sed tamen hostis tuus adhuc in solo meo tibi occurrere, & iter impedire potest.

XXXV. *Estne justa transeundi causa, si commercia velim exercere cum gente seposita & an mercibus debetur transitus?*

Grot. d. c. 2. §. 13. n. 5. & §. ult.

Pufend. d. l.

R. Etsi prohibere non possim, si nullum pactum cum tali gente, scilicet, ut solus cum ea commercia colam, interceſſit, quominus commercia cum ea exerceas, tamen si utilitas reip. propria hoc suadeat, prohibere possum, ne per meum territorium exerceantur: nec interest, quod forte aliter exerceri non possint, propter tuum enim commodum jus in meo meum mihi non tollitur. Quo accedit, quod nullo jure humanitatis cogar concedere transitum aliis mercibus, quam quæ ad vitam aliorum omnino sunt necessariæ; si autem ad luxum faciant, aut exuberans lucrum, ut sint potentiæ

tiæ nimis crescentis instrumenta, prohibere possum. Et licet propriè nullo afficiar damno, dum lucrum speratum & incertum mihi intervertitur, tamen cum mihi semper propriæ reip. salus potior sit, merces in meo territorio mihi sistendi jus est; id quod hodie vocamus jus stapulæ, ut à meis civibus postea divehantur in loca remotiora.

XXXVI. *An ita transeuntibus mercibus terra, aut amne, aut parte maris vectigalia imponi possunt ab eo, qui in terra imperium habet?*

R. Quæcunque onera ad illas merces nullum habent respectum, ea mercibus istis imponi nulla æquitas patitur, ut capitatio civibus imposita ad sustentanda reip. onera; si autem pertineant ad præstandam securitatem mercibus, aut ad onera sustinenda, e. g. ubi signa brevium, aut portus, aut naves stationariæ in excubitu sunt, vel si ripæ arcibus, munimentis, præsidiis adversus piratica ausa instruendæ, ad ea compensanda vectigal aliquod im-

Grot. d. c. 2. §. 14. n. 1. & 2. c. 3. §. 14.

poni mercibus potest, dum modus causæ non excedatur: inde enim pendet justitia ut tributi, ita & vectigalis.

XXXVII. *Quis est modus exigendi vectigalis?*

Grot. d. c. 2. §. 14. n. 3. Boecl. h. l.

R. Adeo facile æstimari non potest, quis sit æquus modus vectigalis exigendi: & qui æstimant, non solas expensas considerare debent, sed tempora reip. naturam mercium, emendi vendendique facultatem, pecuniarum copiam inopiamve &c. Hinc est, ut qui jus habet vectigal exigendi de mercibus, habeat etiam jus, si natura mercium hoc admittat, & commerciorum libertas non impediatur, resignandi, refringendi, aperiendi inspectionis causa.

XXXVIII. *An prætervehentes aut transeuntes aliquantisper possunt morari valetudinis aut alia qua justa de causa?*

Puf. l. 3. c. 3. §. 8.

R. Prius constare oportet, quam faciem ipsa classis præ se ferat, hostes an amicos vehat? an à contagiosis morbis immunis sit? & his omnibus observatis

vatis & aliis quæ requiruntur ad utilitatem innoxiam, humanitatis est, ut non solùm exscendere, sed & ut in littore tuguriolum momentaneum exstruere possint, modo littus non reddatur deterius. Æquitas tamen vult, ut hoc non semper fiat gratis, sicut enim afflicto afflictio non est addenda, si ex naufragio appellat, aut alia causa miseratione digna, forte quia propter religionem pulsus aufugit, ita si lucri sui gratia in littore nostro exscendat, durum esset, si pro compensatione impensarum vel præstitæ securitatis nihil solveret: hinc est ut in locis quibusdam pro jactis anchoris aliquid sit præstandum. *Grot. d. c. 2. §. 15. n. 1. & 2.* *Boecl. h. l.* *Seld. de mar. cl. p. 319.*

XXXIX. *Exteris, qui sedibus suis pulsi receptum quærunt, concedendane perpetua habitatio?*

R. Quoslibet recipere peregrinos in civitatem non modo periculosum est, sed nec civitatis cujusque status id admittit; finis enim ejus est civium beatitudo, quæ impeditur promiscua omnium receptione & barbarorum *Feld. ad Grot. h. l.*

morum introductione. Hinc miſeri-
Puſendol. 3. c. 3. §. 10. cordia ita eſt temperanda, ut nos ipſi aliis non fiamus miſerabiles; & probe conſiderari debet, an ea ſit agri noſtri fertilitas, ut commodè eos alere poſſit, ſolers an ignava turba quæ recipi debet, an advenæ ita diſtribui poſſint & locari, ut nullum civitati periculum immineat &c.

XL. *An ſi quid intra territorium populi ſit deſerti ſoli, poſtulantibus concedendum eſt?*

Boecl. ad Grot. l. 2. c. 2. §. 17. aliter Grot. d. l. R. Contenti debent eſſe iis, quæ iſtis aſſignamus, & fortuna ejuſmodi exulum non ſtatim dat ipſis jus à quocunque populo, & ubi placuerit, expoſtulandi ſedes, ſed circumferendæ preces, ad extremum non futuræ ubique inefficaces, ſi vel religionis cauſa, vel alio infortunio expellantur: conjurati enim & deſperati latrones merito nobis ſunt ſuſpecti.

XLI. *Jure naturæ omnes homines etiam habent facultatem ad actus aliquos exercendos apud nos, quotuplex eſt iſta facultas?*

R. Du-

R. Duplex, ſecundum quoſdam: alia eſt ſimplex ſeu abſoluta, quæ ipſis ſemper competit; alia ex ſuppoſitione, quæ ipſis competit, ſi eam etiam aliis concedamus. *Grot. d. c. 2. §. 18.*

XLII. *Quæ eſt ſimplex ſeu abſoluta?* *Grot. d. §. 18.*

R. Simpliciter & ſemper habent facultatem ad actus tales, quibus comparantur, ſine quibus vita duci nequit, puta alimenta, veſtimenta, medicamenta. Hinc aut lege lata, aut conſpiratione hoc impedire non licet: eſt enim tale impedimentum naturæ ſocietatis contrarium.

XLIII. *Quid ſi ipſi ejus rei indigeamus?*

R. Impediri poſſunt; & in ſumma penuria frumenti venditio recte prohibetur. Hinc ſi urbem aliquam tanta multitudo peregrinorum impleverit, ut ſuſtinere eos nequeat, ſi ſalva eſſe velit, peregrini ſemel admiſſi recte ejiciuntur; alias enim indigenæ eſſent ejiciendi, cum tamen propriæ civitatis cura potior eſſe debeat. *Grot. d. c. 2. §. 19. aliter. Boecl. h. l.*

XLIV. *An exteri ad ſua vendenda apud*

apud nos eandem habent facultatem?

R. Negatur. cuilibet enim liberum eſt ſtatuere, quid velit acquirere, aut non: & ſi domeſticis copiis quis ſit contentus, qua fronte aliquis alienas merces ipſi invito obtruſerit, inprimis ſi damnum aliquod civitati inde oriri poſſet, forte ſi ſubditorum noſtrorum induſtria impediretur, aut opes ipſorum ad exteros tranſportarentur.

Grot. d. c. 2. §. 20.

XLV. *Si populus aliquis undique alterius territorio circumdatus merce aliqua abundaret, rebus autem aliis ad vitam ducendam neceſſariis indigeret, annon ipſo invito eas in ejus territorio vendere poſſet?*

R. Ad minimum facultas ipſi eſſet concedenda vendendi eas aliis per territorium; alias juſtam adverſus me haberet bellandi cauſam.

Boecl. ad Grot. l. 2. c. 2. §. 20.

XLVI. *An ad hoc jus libertas matrimonia ambiendi & contrahendi refertur?*

R. Si cætera paria ſint, ſi eandem religionem profiteantur, iiſdem ſint moribus

ribus, ſceleſtum vitæ genus non ſequantur &c. facultas comparandi uxores adimi non debet, aut ſi conſpiratione quadam ad excidium civitatis hoc fiat, populus enim virorum eſt unius tantum ætatis, & aliunde copia mulierum, quam ab iis, à quibus petitæ ſunt haberi non poſſit, neceſſarium propterea bellum inferre permiſſum eſſe videtur, & leges civiles aliquorum populorum quæ connubia exteris negant, non de quibuſvis connubiis agunt, ſed de iis tantum quæ ſpeciales quoſdam effectus juris civilis producunt. *Grot. d. c. 2. §. 21. & Boecl. ibi. Alber. Gent. l. 1. c. 17. aliter Oſiand. h. l. Puf. l. 3. c. 3. §. 13.*

XLVII. *Quomodo jus habemus ex ſuppoſitione ad actus aliquos?*

R. Si aliquis populus promiſcue permittat externis aliquos actus in ſuo territorio, e. g. venari, piſcari, aucupari, margaritas legere, ex teſtamento capere, res vendere, conjugia contrahere &c. alii populo niſi delictum præceſſerit, ſine injuria, ſecundum aliquos, denegare eos non poteſt. Verum merito de hoc dubitaveris: *Grot. d. c. 2. §. 22.*

aut

Boecl.h.l.& Feld. sed aliter.

aut enim conceſſio facta eſt expreſſe, idque vel precario, vel per modum pacti, aut promiſſionis perfectæ, & impudens eſſet ſi quis ignotus, hæc tanquam jure ſibi debita prætenderet: aut notis & ignotis precario & per diſſimulationem conceſſimus, tunc mutatis noſtris rationibus, aut propter immodeſtiam utentium, aut neceſſitatem noſtræ reip. revocari & prohiberi merito poſſunt. reip. enim propria ſalus prima eſt.

XLVIII. *Licetne alicui populo cum alio paciſci, ut is ſibi ſoli vendat certos fructus, qui alibi non naſcuntur?*

Grot. l. 2. c. 12. §. 16. & c. 2. §. 24. Ziegl. h. l. ſed aliter contrà quem diſputat. Puſend. l. 3. c. 3. §. 6.

R. Sicut privata monopolia interdum ab iniquo pravoque conſilio liberantur, ita & in hoc publici monopolii genere non eodem ſemper modo erit judicandum; poteſt enim vitium ex tempore, locorum conditione, populorum utentium neceſſitate &c. accedere, quod tamen regulam non ſubvertit: talia enim pacta per ſe juri naturæ non repugnant, ſi is qui emit, paratus

ratus sit aliis vendere æquo pretio: nam aliarum gentium non interest, à quo emant, quod ad desideria naturæ attinet; & sic impedimentum nullum fit naturæ societatis humanæ, inprimis si populus, qui id stipulatus est, alterum populum in suam tutelam receperit, sumtusque eo nomine faciendos habeat.

CAPUT III.

De acquisitione originaria rerum, ubi de mari & fluminibus.

I. *Quot modis aliquid nostrum fiat jure singulari.*
II. *Originaria acquisitio quot modis fiat.*
III. *An hodie adhuc per divisionem originarie acquiri possit.*
IV. *An per concessionem servitutis, & constitutionem pignoris.*
V. *An per specificationem.*
VI. *Quænam occupari possint.*
VII. *Quæ materia imperio subjaceant.*
VIII. *An retento imperio dominium aliis assignari possit.*
IX. *An occupatio rerum mobilium lege civili anteverti possit.*
X. *An requiratur nova prohibitio.*
XI. *Quid requiratur in eo, qui dominium vult acquirere.*
XII. *An infantes & furiosi dominium acquirere possint.*
XIII. *An*

XIII. *An dominio per se utantur.*
XIV. *Flumina & maria an occupari possint.*
XV. *An solum mare internum.*
XVI. *An animi actu solo.*
XVII. *Quot modis talis occupatio fiat.*
XVIII. *Pactiones, qua populum aliquem ultra certos terminos vetant navigare, an doceant maris occupationem.*
XIX. *Fluminis cursus mutatus an imperii terminum mutet.*
XX. *Quid si alveus mutatus sit.*
XXI. *An totum flumen uni populo accedere possit.*
XXII. *Res derelictæ, aut quarum defecerunt domini, an originarie acquiri possint.*

I. *Quot modis aliquid nostrum sit jure singulari?*

Grot. l. 2. c. 3. §. 1.

R. Acquisitione originaria vel derivativa.

II. *Quot modis res originariè nobis acquiruntur?*

Grot. l. 2. c. 3. §. 1.

R. Jure singulari res originarie seu primum à nobis acquiruntur, quando alii homines extra casum extremæ necessitatis, & innoxiæ utilitatis nullum amplius jus commune nobiscum habent in res: idque duobus modis, occupatione & divisione.

III. *At verò originaria acquisitio per divisionem fieri potuit tantum, quan-*

quando genus humanum coivit in civitates.

R. Hodie adhuc acquisitio primum à nobis potest fieri per divisionem, quando scilicet novæ occupantur terræ à populo, & singulis privatis per divisionem assignantur: tunc enim respectu dominii privati divisio est modus acquirendi dominii originarius. *dict. l. 2. c. 3. §. 1. Ziegl. ad Grot. l. 2. c. 3. §. 1.*

IV. *An non concessione servitutis, & constitutione pignoris originarie acquiritur?*

R. Non. hæc enim jura nova non sunt nisi modo, & virtute ipsa jam inerant in dominio domini. *Grot. l. 2. c. 3. §. 2.*

V. *An specificatio est modus acquirendi originarius?*

R. Cum naturaliter nihil fiat nisi ex materia prius existente, specificatio ad originarium acquirendi modum referri non potest, nisi materia, ex qua nova species facta fuit, nullius fuerit, tunc enim ad occupationis genus hæc acquisitio pertinebit, sin nostra fuerit, continuabitur dominium speciei introducta. *Grot. l. 2. c. 3. §. 3.*

Digitized by Google

VI. *Quænam possunt occupari?*

Grot. dict. l. 2. c. 3. §. 4. R. In iis, quæ nullius sunt, duo sunt occupabilia, imperium seu jus imperandi, & dominium quatenus ab hoc jure imperandi distinguitur.

VII. *Quæ sunt materiæ subjacentes imperio?*

dict. loc. R. Primaria sunt personæ, quæ materia sola interdum sufficit, ut in exercitu virorum, mulierum, puerorum, quærente novas sedes, seu uno verbo, coloniæ: secundaria locus, qui territorium dicitur. Sic jure belli in victos originarie acquirimus & jus imperandi seu imperium, & dominium: ea enim quæ hostium sunt, à nobis habentur ut res nullius; quia quæ ex jure societatis fluunt, seu ex jure naturæ, in quantum faciunt ad finem in bello obtinendum, non debemus hostibus, qui per belli denunciationem societati ejusque juribus renunciarunt.

l. 3. c. 6. §. 8. in fin.

Puf. l. 4. c. 2. §. 8. in fin.

VIII. *Possumusne retinere imperium, & dominium assignare aliis?*

Grot. l. 2. c. 3. §. 4. n. 2. R. Quanquam plerumque uno actu quæri solent imperium & dominium, sunt

sunt tamen distincta, ideoque dominium non in cives tantum, sed & in extraneos transit, manente, penes quem fuit, imperio; sic advenis possumus assignare dominium in agris & retinere imperium.

IX. *In loco, cujus imperium jam occupatum est, anne jus occupandi res mobiles, ut metalla, aurum, argentum, feras bestias &c. anteverti potest lege civili?*

R. Non tantum jus occupandi has res anteverti potest lege civili, seu non tantum prohiberi potest lege privatis, ne has res occupent, etiam in proprio solo; sed & per universitatem jam à populo seu ab eo, qui jus in populum habet, occupatæ videntur, & sunt in ejus dominio. vid. supra c. 2. q. 26. *Grot. l. 2. c. 3. §. 5. aliter Puf. l. 4. c. 6. §. 7.*

X. *At si viderentur jam occupatæ, vel a populo, vel eo, qui jus habet in populum, quid opus esset nova prohibitione?*

R. Quia primis temporibus, & hodie adhuc plurimis in locis occupatio harum *Grot. l. 2. c. 8. §. 7.*

rum rerum privatis tacite permittitur à populo vel eo, qui jus habet in populum, ideo, ut de contraria voluntate & animo has res ſibi retinendi omnibus conſtet, prohibitiones & interdicta fieri ſolent: non autem ideo, quod non videantur occupatæ aut in dominio eſſe.

XI. *Quid requiritur in eo, qui dominium vult acquirere?*

Grot. l. 2. c. 3. §. 6.

R. Uſus rationis: opus enim eſt intentione acquirendi, quod rem iſtam in poſterum velit habere pro ſua; & intellectu, ut ſciat iſtum actum aptum eſſe ut ipſi inde jus naſcatur.

XII. *An ergo infantes, furioſi &c. dominium non poſſunt acquirere?*

Grot. l. 2. c. 3. §. 6.

R. Jus gentium ob utilitatem communem conſtituit, ut & infantes & furioſi dominia accipere & retinere poſſint, perſonam illorum interim quaſi ſuſtinente humano genere: nec intereſt, an ab alio jam acquiſitum accipiant, an originarie acquirant: ſi enim jus & legislator propter eorum utilitatem & præſumtum conſenſum, quo

aliter Puf. l. 4. c. 4. §. 15.

quo ſcilicet non præſumuntur reſpuere id, quod ipſis expedit, ipſorum perſonam hic ſuſtinet, cur non etiam in dominio noviter acquirendo, ſi e. g. novæ terræ occuparentur, & ipſis forte à legislatore aliqua portio citra ipſorum occupationem aſſignaretur; & ſicut jus & legislator ipſis poteſt acquirere per tutores, cur non immediate ſine tutoribus?

XIII. *An dominio per ſe uti poſſunt?*

R. Non. dominium enim eorum ſtat intra actum primum, nec ad actum ſecundum pertingit, id eſt, ad habendi non ad per ſe utendi jus pertinet. & alienatio, quæque huic ſunt ſimilia, in ipſa ſui natura includunt actum voluntatis ratione utentis, quæ in talibus non exiſtit. *Grot. l. 1.*

XIV. *Flumina & maria poſſunt ne occupari?*

R. Affirmatur; quia 1. natura & fluminum & marium dominii capax eſt. 2. utilitatem nobis præſtare, & cuſtodiri poſſunt. vid. ſupra cap. præced. q. 16. *Grot. l. 2. c. 3. §. 7. & 8.*

XV. *An mare internum tantum pot eſt occupari?*

Grot. d. l. ſed aliter.

Puf. l. 4. c. 5. §. 8. in fin. Alber. Gent. c. 8. & 14. Seld. in mar. cl. l. 2. c. 20. 21. & 22. jung. Ziegl. h. l.

§. Non tantum incluſum ad populum adjacentem, ſed & omne mare alluens ad dominum continentis pertinet: & quidem quivis populus maritimus & cui ullus navigandi uſus eſt, præſumitur dominium maris littoribus ſuis prætenſi occupaſſe, quouſque illud munimenti rationem habere cenſetur: inprimis autem portus, & ubi alias commoda in terram exſcenſio fieri poteſt, ſinus quoque maris, freta, lacus ad populum pertinent, qui territorium ibi occupat: & ſi ſint diverſi ab utroque latere pro latitudine terrarum ad medium uſque ad eos ſpectant: niſi vel per conventionem indiviſim imperium contra exteros exercere, & promiſcue inter ſe illo æquore uti placuerit, vel uni ſoli in totum cedat, acquiſitum ex pacto expreſſo vel tacito, jure victoriæ, aut quia is prior ad mare ſedes fixerit, illudque ſolus ſtatim occupaverit, & contra alios actus imperii exercuerit.

XVI.

XVI. *An solo animi actu mare occupari possit?*

R. Dum quis territorium occupat, statim intelligitur mare occupasse, in quantum hoc ad territorii sui utilitatem & necessitatem, ut quæst. præced. dictum, requiritur; ad exemplum occupationis rerum immobilium, in quibus non est opus, ut quis singulas glebas terræ circumambulet, sed dum quis fundum intrat animo eum occupandi, statim totum occupasse intelligitur. *Grot. l. 2. c. 3. §. 11. sed aliter.*

XVII. *Quot modis imperium in portionem maris acquiri possit?*

R. Acquiri potest & ratione personarum, & ratione territorii: ratione personarum, si classis, qui maritimus est exercitus, aliquo in loco maris se habeat eo tempore, quo de maris imperio vindicando agitur, & ista classis perpetuo ibi subsistat: ratione territorii, quatenus ex terra cogi possunt, qui in proxima maris parte versantur, nec minus, quàm si in ipsa terra reperirentur. *Grot. d. c. 3. §. 13. n. 2. Boecl. & Ziegl. h. l.*

XVIII. *Quando populus alteri populo se obstringit, ne ultra certum terminum naviget, an hoc docet maris occupationem aut juris navigandi?*

Grot. d. c. 3. §. 15. n. 1. & 2. aliter Ziegl. h. l.

R. Negatur. populi enim pactis decedere possunt de jure, quod sibi competit, & quod cum omnibus habent commune, in gratiam ejus, cujus interest. Imo si occupatum fuisset ab altero populo, talis pactio non requireretur.

XIX. *Cum flumen mutat cursum, an simul imperii terminus mutatur, & quæ flumen adjecit, an ea cedunt iis, quibus adjecta sunt?*

Grot. d. c. 3. §. 16. Text. in Syn. J. G. c. 8. §. 36.

R. Si territorium ad flumen se extendat, cursu fluminis paulatim mutato, mutantur & fines territorii: & quicquid alteri parti adjectum est, sub ejus est imperio, cui adjectum est: quia eo animo populus imperium occupasse primitus creditur, ut flumen sua medietate dirimeret eos, tanquam naturalis terminus, quia imperiis distinguendis nihil est aptius, quàm quod non facile transitur, ut sunt flumina & montes.

XX.

Digitized by Google

XX. *An idem dicendum si alveum mutaverit amnis?*

R. Non. nam flumen etiam qua imperia determinat, non consideratur nude, qua aqua est, sed qua aqua alveo tali fluens ripisque talibus inclusa: at si alveo veteri deserto alia irruperit flumen, non idem erit, quod fuit ante; secus quàm quando paulatim cursum mutat; sed novum vetere extincto, & sicut, si exaruisset flumen, imperii terminus maneret medietas alvei, qui proxime fuisset, ita mutato alveo idem observandum. Hæc enim mens populorum fuisse censenda est, ut flumine quidem naturaliter dirimi vellent, quod si flumen esse desiisset, ut tum teneret quisque quod tenuisset. *Grot. d. c. 3. §. 17. & ibi Boecl.*

XXI. *An totum flumen uni populo potest accedere?* *Grot d. c. 3. §. 19.*

R. Aff. si alterius imperium in ripam ferius & occupato jam flumine cœperit, aut eum in modum res pactionibus definita sit.

XXII. *Si quædam dominum habuerunt, sed habere desierunt, aut quia*

derelicta sunt, aut quia defecerunt domini, an originarie possunt acquiri?

d. §. 19. n. 3. RE. Privati ea originariè acquirere possunt, si populus seu universitas, aut dominus superior, à cujus dominio generali pendent, eorum occupationem privatis aut concedat, aut ea privatis assignet. alias enim, si quid domino particulari carere incipiat, non fit occupantis, sed ad universitatem, aut ad dominum superiorem redit.

CAPUT IV.

De derelictione præsumta, & eam secuta occupatione: & quid ab usucapione & præscriptione differat.

I. *Quæ res dicantur derelictæ.*
II. *Quomodo alicui de alterius animo constare possit.*
III. *Quæ sint signa ejus externa.*
IV. *Quomodo factis aliquid habeatur pro derelicto.*
V. *An sub factis comprehendantur non facta.*
VI. *Quæ in silentio requirantur ut valeat ad præsumendam derelictionem.*
VII. *An conjectura scire aliquem & velle ex tempore possit desumi.*
VIII. *An tantum temporis inter præsentes quantum inter absentes re-*

requiratur.
IX. Quot anni faciant tempus memoriam excedens.
X. An actus negativi ad conjecturam præsumtæ derelictionis sufficiant.
XI. An idem obtineat in imperiis.
XII. Quomodo res pro derelicta habita acquiratur.
XIII. Quid sit usucapio seu præscriptio.
XIV. An obtineat in regnis.
XV. An ad reges pertineat cum sit juris civilis.
XVI. An reges ea opus habeant cum omnia acquirant aut jure belli, aut titulo pacifico.
XVII. An nondum natis jus suum tali derelictione decedat.
XVIII. Lex de usucapione & præscriptione lata ab eo qui habet summum imperium, an ad summum imperium ipsum & ejus partes pertineat.
XIX. Quicquid juris est in integro, an non observandum sit in parte.
XX. An populus in delatione imperii præscribere possit modos illud amittendi per non usum.
XXI. Ea quæ non sunt de natura summi imperii an legibus populi de usucapione latis subjaceant.
XXII. An semper liceat subditis se in libertatem vindicare.
XXIII. An actus mere facultatis præscribi possint.

I. *Quæ res dicuntur derelictæ?*

R. Res derelictæ dicuntur, quas quis non amplius vult habere in numero rerum suarum. *Grot. l. 2. c. 3. §. 19.*

II. *At vero hoc pendet ab alterius animo, quomodo mihi de isto constare poteſt?*

R. Non quidem congruum est naturæ *Grot. l. 2. c. 4. §. 3. c. 2. §. 2. n. 5.*

ræ humanæ, nudis animi actibus efficientiam juris tribuere; quia animus cognosci non potest, nisi ex signis externis: tamen natura humanæ societatis, quæ vult ut officiorum inter nos & rerum fiat commutatio, etiam non patitur, ut actibus animi sufficienter indicatis nulla sit efficacia; quia alias nullum esset medium hæc negotia expediendi inter homines.

III. *Quæ sunt signa externa, ex quibus mihi constat de alterius animo?*

d. c. 4. §. 3. in fin. c. 6. §. 2. c. 11. §. 11. R. Verba vel facta: & quidem de verbis rem abdicantis expedita res est, dummodo non sint vaga, ambigua, obscura, & rem non satis exprimentia.

IV. *Quomodo factis aliquid habetur pro derelicto?*

d. c. 4. §. 4. n. 1. & 2. R. Quod abjicitur aut deseritur; nisi ea sit rei circumstantia, ut temporis causa & requirendi animo aut repetendi sit abjectum aut desertum; ut si quis navis levandæ gratia aliquid abjiciat, aut fundum deserat ob metum hostium. Et hoc non tantum inter privatos, verum & inter reges locum habet

bet & populos liberos: venit enim ex jure naturali, quo quisque suum potest abdicare; & ex naturali præsumtione, qua voluisse quis creditur, quod sufficienter significavit.

V. *An sub factis comprehenduntur non facta?*

R. Moraliter sub factis veniunt & non facta considerata cum debitis circumstantiis: sic qui sciens & præsens tacet, quando agitur de commodo, videtur consentire: quando agitur de ipsius præjudicio vel obligatione tum demum, si actum impedire potuit & non fecit: sæpe enim circumstantiæ ostendunt, metu aliquem vel alio casu impediri, quo minus loquatur. Sic à populo potest subito introduci consuetudo ex eo, quod ab imperium habente toleratur per tempus, quantum satis est ad significandum consensum. *d. c. 4. §. 5. Ziegl. h. l.*

VI. *Quæ requiruntur in silentio, ut valeat ad præsumendam derelictionem?*

R. Duo. 1. ut sit silentium scientis, *d. c. 4. §. 5. n. 3.*

nam

nam ſilentium neſcientis jure naturæ caret effectu. 2. ut ſit libere volentis: ſi enim alia cauſa appareat, ceſſat conjectura voluntatis. vid. quæſt. 4.

VII. *Hæc conjectura, ſcilicet ut aliquis præſumatur ſcire & velle, poteſtne etiam ſumi ex tempore?*

d. c. 4. §. 6. Pufend. l. 4. c. 12. §. 8. in fin.

R. In utrumque temporis magna vis eſt: nam primum fieri vix poteſt, ut multo tempore res ad aliquem pertinens non aliqua via ad ejus notitiam perveniat, cum multas ejus occaſiones ſubminiſtret tempus: deinde incuſſus ſemel metus durare quidem nonnihil creditur, ſed non perpetuo, cum tempus longum multas occaſiones adverſus metum ſibi conſulendi per ſe vel per alios ſuppeditet, etiam exeundo fines ejus qui metuitur, ſaltem ut proteſtatio de jure fiat, aut quod potius eſt, ad judices aut arbitros provocetur.

VIII. *An tantum temporis requiritur inter præſentes, quantum requiritur inter abſentes?*

Grot. d. c. 4. §. 6. Pufend. d. l.

R. Non. etiam jure naturæ inter præ-

præsentes minus temporis spatium ad hanc conjecturam sufficit, quam inter absentes: in omnibus autem tempus memoriam excedens, quasi moraliter infinitum, ad rei derelictæ conjecturam semper sufficere videtur, nisi validissimæ sint in contrarium rationes; ut si quis propter impotentiam jus suum sibi vindicare non potens, protestatione illud conservet.

IX. *Quot anni faciunt tempus memoriam excedens?*

R. Anni centum non longe abeunt à tempore memoriam excedente, quia communem humanæ vitæ terminum constituunt: quamvis non sint plane idem propter interventum famæ & auditionis à parentibus & avis. Monumenta scripta hic non attenduntur, quia alias nullum esset tempus memoriam excedens.

d. c. 4. §. 7.

Boecl. h. l. p. 118. & 119.

X. *Cum non sit credendum, homines jactare quod suum est, ideoque ad conjecturam præsumtæ derelictionis actus negativi non videntur sufficere, etiam cum magno temporis spatio conjuncti.* R. Cum

d. c. 4. §. 8. n. 4. R. Cum homines se suaque ament, non quidem præsumuntur facile quod suum est jactare, verum credibile etiam non est, quemquam ejus quod vult, longo tempore nullam plane edere significationem idoneam.

XI. *An idem obtinet in imperiis?*

d. c. 4. §. 8. n. 2. l. 1. c. 4. quæst. 13. R. Affirmatur. quanquam enim magni fieri soleant, scire tamen debemus, magna esse onera, & diligentem atque perpetuam requirere administrationem; quæ si deficiat, facit ut qui rex fuit, desinat esse rex.

XII. *Si itaque interveniat actus negativus, seu si aliquis nihil faciat circa suam rem, eamque alius interea possideat, quomodo eam acquirit?*

R. Hæc præsumta derelictio facit, ut eam usucapiat aut præscribat.

XIII. *Quid est usucapio seu præscriptio?*

R. Usucapio seu præscriptio est modus, quo propter prioris domini negligentiam, & præsumtam derelictionem, possessori per tempus idoneum res acquiritur.

XIV.

Digitized by Google

XIV. *An obtinet in regnis?*

R. Affirmatur; quia 1. derelinqui possunt. 2. tandem aliquando in certo & extra controversiæ aleam constitui humanæ societatis interest propter pacem communem, quam quæ adjuvant conjecturæ favorabiles putandæ sunt. Et hinc 3. communis necessitas & utilitas inter omnes gentes induxit hanc legem, ut possessio memoriam excedens non interrupta, nec provocatione ad arbitrum interpellata omnino dominium transferat; ita ut non tantum regi adversus regem, populo libero adversus populum liberum jus imperandi acquiri possit, ut expresso consensu, ita derelictione & eam secuta aut ex ea vim novam accipiente apprehensione; ea enim, quæ ab initio vitiosa sunt, si nova causa superveniat, convalescere possunt: verum etiam alicujus populi rex verus amittere possit regnum, & populo subjici, & qui revera non rex sed princeps erat, rex summo cum imperio fieri, & summum imperium quod penes populum

Grot. l. 1. c. 4. §. 9. l. 2. c. 4. §. 8. n. 3.

d. c. 4. §. 9. sed aliter.

d. c. 4. §. 11. aliter Vasq. l. 2. c. 51. n. 28. vid. Grot. d. c. 4. §. 1.

aut penes regem in ſolidum erat, inter eos dividi.

XV. *Uſucapio cum ſit juris civilis, quomodo ad reges pertinet?*

Boecl. l. 2. c. 4. p. 122. & ſeqq. aliter Feld. ad Grot. d. c. 4. §. 1. Cujac. ad l. 1. de uſucap. aliter Conring. de fin. Imp. c. 19.

R. Uſucapio eſt juris naturæ, propter fundamenta quibus nititur, ſcilicet de re derelicta, de voluntate idoneis ſignis declarata, de ſocietate non perturbanda: juris gentium ratione definiti certo modo temporis & perpetuæ poſſeſſionis: juris civilis propter ſpecialem formam, quæ pro conditione variarum rerumpp. varie deſcripta eſt.

XVI. *Quamvis ſit juris naturæ, tamen non videtur pertinere ad reges, quia quicquid poſſident, acquiſiverunt aut jure belli, aut titulo pacifico, & nullo caſu opus eſt præſcriptione.*

Puf. l. 4. c. 12. §. ult.

Thuanus l. 59. p. 43.

R. Verum eſt, quando jure belli & victoriæ acquirunt, non opus eſt præſcriptione; ſed quando titulo pacifico quid nacti ſunt, facile accidere poteſt, ut vel detentor, ſæpe etiam verus poſſeſſor jus in regnum in alium tranſferat vel venditionis vel alio titulo, in præ-

Digitized by Google

præjudicium agnatorum ſuorum, qui ſi per tempus idoneum ad præſumtam derelictionem ſileant, præſcriptioni ſine dubio locum faciunt: vel ſi pax fiat, & de locis quibuſdam reſtituendis tractatus differantur in aliud tempus, e. g. in viginti annos, quibus elapſis tractatus reaſſumi debeant, ſi hoc non fiat, & iſti quibus poſſeſſio eſt ademta, inter idoneum tempus eam non repetant, per præſcriptionem dominium & imperandi jus recte amiſiſſe dicuntur.

XVII. *An nondum natis jus ſuum tacite tali derelictione poteſt decedere?*

R. Ejus qui nondum conceptus & natus eſt nullum eſt jus; quare ſi populus, à cujus voluntate jus habendi imperium proficiſcitur, voluntatem mutet, conſenſu parentum, è quibus naſci poſſunt qui jus ſuo tempore eſſent habituri, ſive expreſſe ſive tacite per præſumtam derelictionem hoc fiat, nullam facit injuriam iis, qui nondum nati ſunt, ut quibus jus quæſitum nondum eſt: licet jure civili ut aliæ

Grot. d. c. 4. §. 10. Puf. l. 4. c. 12. §. 10. Boecl. h. l.

fictiones, ita & hæc introduci posſit, ut eorum, qui nondum ſunt, perſonam lex interim ſuſtineat, atque ita impediat, ne quid adverſus eos poſſit occupari: quod tamen leges velle non temere cenſendæ, quia iſta privata utilitas publicæ valde repugnat, & facit, ut aliquo modo imperia ſint in incerto & non extra controverſiæ aleam.

XVIII. *Si lex de uſucapione aut præſcriptione ſit condita ab eo, qui habet ſummum imperium, pertinetne ad ipſum jus imperii & ejus partes neceſſarias?*

Grot. l. 1. c. 3. §. 7. n. 1. l. 2. c. 4. §. 12. R. Negatur 1. quia is ſe non poteſt obligare per modum legis, quæ fertur à ſuperiore, nemo autem ſe ipſo ſuperior eſt. 2. Nec præſumitur velle, quia legum auctores non cenſentur ſe velle comprehendere ſub lege, niſi ubi & materia & ratio legis ipſis eſt communis cum ſubditis ſuis ut hominibus, e. g. in æſtimandis rerum pretiis, ſeu quando aliquid emunt, oportet ut æque ſolvant pretium juſtum ac ſi ſub-

ſubditi emant, natura enim æqualitatem imperat inter contrahentes: jus autem imperandi non eſt paris rationis cum aliis rebus, imo nobilitate ſua res alias multum excedit, & imperantibus proprium. Unde ſequitur, neque tempus lege definitum ſufficere ad acquirendum ſummum imperium aut partem ejus neceſſariam, ſi deſint conjecturæ naturales, neque tantum temporis ſpatium requiri, ſi intra id tempus eæ conjecturæ quantum ſatis eſt adſint. *Grot. l. 2. c. 12. §. 8.* *d. c. 4. §. 12. n. 2.*

XIX. *At vero æquitas naturalis vult, ut pars ſe componat ad rationem integri, ut quicquid juris eſt in integro, illud etiam obſervetur in parte, inprimis cum integrum ſeu totum habeat jus in partem.*

B. Rex quidem pars eſt integri, ſeu eſt pars civitatis in qua rex eſt, ſed talis pars, in quam tota civitas voluit jus ſuum transferri, ita ut nullum amplius nec in ſe nec in ipſum regem retineret; ideoque ſua lege ne quidem ut pars integri ſeu civitatis obligari poteſt, *Grot. l. 1. c. 3. §. 8. & 9. d. c. 4. §. 12. n. 1.*

poteſt, nam integrum ſeu civitas ipſo non eſt ſuperior.

XX. *Sed annon in delatione imperii populus ſuam voluntatem exprimere poteſt, quo modo ac tempore imperium non utendo amitti velit?*

Grot. d. c. 4. §. 12. n. 2. in fin. c. 7. §. 27. in fin. l. 1. c. 3. §. 16. n. 1. & 2.

R. Affirmatur, & hæc voluntas haud dubie ſequenda eſt, nec infringi poteſt à rege etiam ſummum imperium habente, quia ad hoc in imperii acceptatione pacto ſe obſtrinxit, & præterea pertinet ad modum habendi imperium, qui pendet ex primæva voluntate, quando in civitatem coiverunt, nec comprehenditur ſub imperio, quia tunc adhuc nullum fuit.

XXI. *Ea quæ non ſunt de natura ſummi imperii, nec ut proprietates ad eam pertinent, ſed ſeparari ab ea naturaliter poſſunt aut cum aliis communicari, an legibus populi de uſucapione latis ſubjacent?*

d. c. 4. §. 13. aliter Struv. in Synt. J. F. c. 14. 6.

R. Subjacent, quia comprehenduntur ſub ſummo imperio & ab eo dependent, ut ſunt omnia jura, quæ in feudum conceduntur, & alias vocantur

tur regalia; sic videmus subditos esse, qui præscriptione acquisiverunt, ut appellari ab iis non possit. *aliter Ziegl. h. l. Vasq. l. 2. c. 82.*

XXII. *An semper licet subditis, si possint, se in libertatem, quæ est populi qui nulli subjicitur, vindicare?* n. 3.

R. Non: quia post constitutum imperium regi à Deo tale jus confertur, quod inposterum à voluntate populi non dependet; & si vi partum sit imperium, olim pro libertate pugnare honestum erat, at qui victi semel sunt, & longo tempore paruerunt, si jugum excutiant, faciunt quod desperatorum hominum est, non quod libertatem amantium. Imo contraria sententia juri divino, naturæ, & gentium est adversa, & omnibus rebusp. evertendis idonea, ideoque impia & non toleranda. *d. c. 4. §. 14. Conring. de fin. Imp. c. 19. §. 7.*

XXIII. *An actus meræ facultatis præscribi possunt?*

R. Jura quæ non habent quotidianum exercitium, non amittuntur nisi ex quo tempore interceſſit prohibitio *d. c. 4. §. ult.*

aut coactio, eique paritum est cum sufficienti consensus significatione. Sic si quis per centum annos cum uno duntaxat vicino societatem habuerit, etiam cum aliis eam habere poterit. id quod obtinet quoque in omnibus aliis meræ facultatis actibus.

CAPUT V.

De acquisitione originaria juris in personas: ubi de jure parentum: de matrimoniis: de collegiis: de jure in subditos: servos.

I. *Quomodo jus originarie acquiratur in personas.*
II. *Cui Deus conferat jus propter generationem.*
III. *Quid si imperia patris & matris inter se contendant.*
IV. *Quid sit patria potestas.*
V. *Quomodo patria potestas differat ab imperio paterno.*
VI. *An patria potestas recte distinguatur per certa temporis intervalla.*
VII. *Quibus temporibus jus coërcendi competat.*
VIII. *An pater filium oppignorare, vendere, aut alteri in adoptionem dare possit.*
IX. *An habeat jus interficiendi liberos.*
X. *Hoc jure patri denegato, an non delicta manerent impunita.*
XI. *Quomodo propter consensum Deus jus conferat in personas.*
XII. *Quomodo differat con-*

conſociatio à ſubjectione.
XIII *Quæ ſit conſociatio maxime naturalis.*
XIV. *Cui competat imperium in ſocietate maritali.*
XV. *Quid ſit conjugium.*
XVI. *An permiſſa ſit polygamia.*
XVII. *An divortia jure naturæ ſint licita.*
XVIII. *Conſenſus parentum an abſolute ſit neceſſarius.*
XIX. *Nuptiæ an ſint permiſſæ cum eo vel ea qui jam in matrimonio vivit.*
XX. *Quæ nuptiæ prohibeantur propter cognationem & affinitatem.*
XXI. *An hæc prohibitio etiam obtineat in linea collaterali.*
XXII. *Concubinatus an ſit verum & ratum matrimonium.*
XXIII. *An inter civem & peregrinam, ſenatorem & libertam, liberum & ſervam, ſervum & ancillam verum contrahatur matrimonium.*
XXIV. *An conjugia inter certas perſonas à lege civili vetita, ſemper ſint irrita.*
XXV. *An matrimonium ad morgenaticam verum & ratum ſit conjugium.*
XXVI. *Quæ rationes civiles talia matrimonia ſuadeant.*
XXVII. *Quæ ſint aliæ conſociationes præter maritalem.*
XXVIII. *Quæ ſint communia omni conſociationi.*
XXIX. *Quid ſi in deliberationibus pares ſint ſententiæ.*
XXX. *Quomodo ſententiæ, licet diverſæ appareant, conjungantur.*
XXXI. *Quid ſi ſocius abſit.*
XXXII. *Quis ſit ordo naturalis inter ſocios.*
XXXIII. *Si non omnes æqualiter participent de re quæ fundamentum eſt ſocietatis, quomodo ſint ferendæ ſententiæ.*
XXXIV. *Conſociatio in populum quale jus conferat.*
XXXV. *An populus liber habeat par jus regibus.*
XXXVI. *An civibus de civitate abſcedere liceat.*
XXXVII. *Facultas mi-*

grandi an prohiberi possit.
XXXVIII. *Quid si majestas subditos invitos detineret.*
XXXIX. *An gregatim possint discedere.*
XL. *An quovis tempore.*
XLI. *An civitas jus habeat in exsules.*
XLII. *Quotuplex sit subjectio.*
XLIII. *Quotuplex subjectio privata.*
XLIV. *Quæ sit ignobilissima subjectionis species.*
XLV. *An æquitas naturalis servitutem ex consensu permittat.*
XLVI. *Quousque se extendat jus dominorum in servos.*
XLVII. *Unde oriatur jus in prolem servilem.*
XLVIII. *An servis aufugere liceat.*
XLIX. *Quid sit subjectio publica.*
L. *Quomodo jus oriatur ex delicto.*

I. *Vidimus quomodo jus originarie acquiratur in res; quomodo originarie acquiritur in personas?*

Frid. Horn. l. 1. c. 2. §. 1. aliter Grot. l. 2. c. 5. §. 1.

℟. Deus, qui est unica causa efficiens potestatis & ordinis qui est in societatibus inter imperantes & parentes, eam confert vel propter intercedentem generationem, vel consensum, vel delictum.

II. *Cui confert jus propter generationem?*

℟. Quamvis liberi parentibus sint æquales naturâ, non tamen iis sunt æquales potestate, sed sunt sub parentum

tum imperio; liberi enim cum parentibus vivunt in societate inæquali, quæ rectoria dicitur: & Deus & natura, quia parentibus præcipiunt educationem, simul concedunt imperium in liberos, iisque injungunt obedientiam & reverentiam erga parentes. *Grot. l. 1. c. 1. §. 3. n. 2. aliter Hobbes de Cive c. 9. aliter Pufend. l. 6. c. 2. §. 4.*

III. *Quid si imperia patris & matris inter se contendant?*

R. Patris imperium præfertur, quia propter sexus præstantiam Deus præter imperium paternum, quod ipsi commune est cum matre, in eum solum contulit patriam potestatem. *Grot. d. c. 5. §. 1. Frid. Horn d. l. 1. c. 2. §. 6. sed aliter.*

IV. *Quid est patria potestas?*

R. Patria potestas est potestas, quam pater in liberos habet & bona eorum ad communem familiæ utilitatem.

V. *Quomodo patria potestas differt ab imperio paterno?*

R. Patria potestas 1. est in personas & bona, imperium est tantum in personas. 2. Imperium patri & matri est commune & manet patria potestate soluta, adeo ut si filius reverentiam debitam exhibere recuset, durioribus *Grot. d. c. 5. §. 3. & 6.*

me-

mediis ad hoc cogi poſſit. 3. Poſita patria poteſtate, hæc ſocietas eſt perfecta; poſito autem imperio tantum, vel quia liberi exierunt ex familia, vel quia pater mortuus eſt, hæc ſocietas eſt imperfecta, ad eum modum, quo mortuo domino, domina ſocietatem herilem ratione effectus conſervat & continuat.

VI. *Poſſumuſne patriam poteſtatem & imperium paternum diſtinguere per certa temporis intervalla?*

Grot. d. c. 5. §. 2. & ſeqq. aliter Ziegl. h. l. & Feld. hunc refutat Boecl. h. l. illum Puf. l. 6. c. 2. §. 7. Horn. d. c. 2. §. 6.

R. Diſtinguenda ſunt tria tempora: primum eſt tempus imperfecti judicii, & in hoc omnium liberorum actiones ſunt ſub parentum dominio; æquum enim eſt, ut qui ſe regere non poteſt, regatur aliunde, & vere naturaliter alius inveniri non poteſt, cui regimen competat, quam parentes, quorum pars liberi eſſe cenſentur: tamen & in hoc tempore jus ſuſtinet eorum perſonam, ut ſi aliunde ipſis aliquid obveniat, ejus dominium ſibi acquirant, licet exercitium impediatur ob judicii imperfectionem. Secundum eſt tem-

Grot. d. c. 5. §. 2. n. 2. 3. §. 6.

pus

pus perfecti judicii, & in hoc tempo- d. c. 5. §. 2.
re ſubſunt parentum imperiis non aliæ actiones, quam quæ ad familiæ paternæ aut maternæ ſtatum aliquid momenti habent, ſeu eæ actiones, quæ non concernunt cauſas publicas: æquum enim eſt, quia manent pars familiæ, ut pars conveniat cum ra- d. c. 5. §. 3.
tione integri, eique ſubjiciatur & & c. 4. §. 12.
ejus conſervationem quærat & promoveat: in cæteris actionibus, quæ non pertinent ad familiam, facultatem moralem agendi quidem habent, tenentur tamen in illis quoque ſtudere ſemper placere parentibus, ne contra pietatis, obſervantiæ & gratiæ rependendæ officium peccent. Tertium d. c. 5. §. 6.
tempus eſt, in quo non tantum ſunt perfecti judicii, ſed & in omnibus ſunt ſui juris & non ſunt amplius pars familiæ, ſed ex ea omnino exiverunt, & ſic actus eorum non poſſunt reddi itriti eo nomine, quod parentes habeant: ſemper tamen manet & in hoc tempore pietatis & obſervantiæ debitum, quia cauſa, propter quam Deus eam

eam exigit est generatio, quæ perpetua est & tolli non potest.

VII. *Si liberi non velint facere ea, quæ sunt officii?*

d. c. 5. §. 4. R. In duobus prioribus temporibus, jus regendi etiam jus coercendi complectitur, quatenus nempe vel cogendi sunt ad officium & obedientiam, vel emendandi: imo etiam in tertio tempore, si pietatis & observantiæ debitum negent, propter imperium paternum, quod nullo tempore tollitur, necessitate exigente, durioribus mediis uti licebit.

VIII. *Quoniam imperium paternum nunquam potest avelli à persona parentum & in alium transferri, anne pater filium oppignorare &, si necesse sit, vendere aut in adoptionem dare potest?*

d. c. 5. §. 5. R. Ubi alia ratio eum alendi non sup-
Puf. l. 6. c. 2. §. 9. petit, potest eum oppignorare & vendere, non quidem ut detrudatur in
aliter Boecl. & Feld. h. l. perfectam servitutem, sed ut alteri constituatur jus aliquod simile dominio, utendi scilicet servitio filii: hinc mul-

nulto magis alii in adoptionem dare
icet, quia ſic efficitur filius alterius; *Grot. d. c. 5.*
:enſetur quippe ipſa natura jus dare §. 5. *in fin.*
id id omne, ſine quo obtineri non po-
eſt quod ipſa imperat.

X. *An pater habet jus interficiendi liberos?*

R. In ſocietatibus ſimplicibus tanta *d. c. 5. §. 4.*
poteſtas à Deo non eſt conceſſa, quia *7. 28. &*
id finem in iis obtinendum ea non *Boecl. h. l.*
opus eſt: ſicut enim de omni ſummo *Diſſ. Horn.*
imperio ac civili id vere dicitur, quia *l. 1. c. 2.*
alias ſecuritas & ordinata tranquilli- *Bodin. de*
tas in civitate obtineri non poſſet, ſed *Rep. l. 1.*
potius eſſet diſſociata multitudo, ſci- *c. 4. jung.*
licet, quod ei inſit jus vitæ & necis; *Boecl. Inſt.*
ita fallit in imperiis ſummo minori- *Pol. l. 1. c. 3.*
bus, qualia ſunt maritale, patrium
& dominicum.

X. *At vero ſic delicta manerent impunita?*

R. Si ſint familiæ ſegreges & extra
civitatem, Deus hoc in caſu iſtiuſmodi
delictis puniendis non minus ſufficit, *Grot. l. 1.*
quam ſi paterfamilias delictum capi- *c. 3. §. 1. &*
tale commiſiſſet: ſi ſint in civitate, ra- *l. 2. c. 1. §.*
14. in fin.

tio

tio rerumpp. vult, ut pœnarum capitalium poteſtas non aliunde quam ab imperantibus dependeat; ſingulis enim concedendum non eſt quod publica debet fieri auctoritate, majoris tumultus evitandi cauſa.

XI. *Quomodo propter conſenſum Deus jus confert in perſonas?*

Grot. d. c. 5. §. 8. R. Hoc confert aut propter conſociationem, aut propter ſubjectionem.

XII. *Quomodo differt conſociatio à ſubjectione?*

R. 1. Omnis ſubjectio includit conſociationem, ſed non omnis conſociatio eſt ſubjectio: nam 2. ſocietas poteſt eſſe inter æquales, e. g. inter fratres, amicos, fœderatos, & plures patresfamilias in civitatem coëuntes, antequam imperii formam elegerunt; ſubjectio nunquam eſt inter æquales, e. g. regem & ſubditos, patrem & liberos, dominum & ſervum. 3. in conſociatione aliquis participat de jure imperandi, ſecus quam in ſubjectione.

Grot. l. 1. c. 1. §. 1. n. 2.

c. 3. §. 12. n. 1. in pr. d. c. §. 31.

XIII. *Quæ eſt conſociatio maxime naturalis?* R.

R. Consociatio maxime naturalis in conjugio apparet; quia ad id natura nos ducit. d. c. 5. §. 8.

XIV. *Cui competit imperium in hac consociatione?*

R. Soli marito in uxorem; marito cum uxore in familiam, habita tamen ratione prærogativæ marito competentis, ob sexus differentiam. Hinc maritus uxoris caput est in rebus conjugii & rebus familiæ, & de domicilio constituere jus est marito. d. c. 5. §. 8. n. 1. aliter Horn. l. 1. c. 1. §. 6. & Puf. l. 6. c. 1. §. 12.

XV. *Quid est conjugium?*

R. Conjugium est viri & mulieris conjunctio, individuam vitæ consuetudinem continens. aliter Gros. d. c. 5. §. 8. n. 3.

XVI. *An unus vir potest ducere plures uxores, aut una uxor nubere pluribus viris?*

R. Matrimonio soluto potest; quia alterius consortis facultas seu jus in alterius personam non nisi constante matrimonio durat, seu ut loquuntur, polygamia successiva utrique conjugum est permissa: durante matrimonio non potest, seu polygamia simultanea

aliter Grot. d. c. 5. §. 9. n. 1. Pufend. l. 6. c. 1. §. 18. & 19. cn f. Feld. h. l. & Boecl. in Inſt. Pak l. 1. c. 2. p. 23. Meyer. de Vx. Chriſtiana Sect. II. & III.

tanea eſt prohibita: quia à Deo per conjugium conjugi in alterius conjugis corpus facultas ſeu jus datur, quod ne quidem mutuo conſenſu durante matrimonio tolli poteſt. Nam hoc jus non pendet à conſenſu mutuo, ſed à Deo & jure naturæ, quod vult, ut amor conjugalis ſit æqualis, reciprocus & individuus, ſine quo ſocietas honeſta & decora inter homines conſiſtere non poteſt; jus enim naturæ æquale eſt in omnibus hominibus in univerſo mundo, & ſic in pauperibus æque ac divitibus, quibus omnibus ſi concedatur jus habendi plures uxores, evertatur ſocietas neceſſe eſt: ſcilicet per liberorum nimiam multitudinem nobiles familiæ ad egeſtatem, modicæ ad mendicitatem rediguntur, ac tandem tenui plebecula civitates repletæ, ubi commode evacuari nequeunt, mole ſua reſpp. ſubvertunt. Quo accedit, quod polygamia ſit contra primævam matrimonii inſtitutionem, & quod fides, quæ eſt vinculum omnis ſocietatis, tali concubitu

Puf. l. & c. 1. §. 19. in fin.

vio-

violetur, quia continet adulterium, quod committitur, quoties fides conjugalis, quæ Dei & naturæ instituto, tacite & necessario inest omni vero conjugio, per concubitum violatur.

XVII. *An divortia jure naturæ sunt licita?*

R. Non, ne quidem mutuo consensu; quia jus quod propter matrimonium conjugi in conjugem competit, à Deo & natura confertur, non à consensu contrahentium: & hoc jus individuam vitæ consuetudinem continet, quamdiu capita primaria & essentialia conjugii seu matrimonii ab altero non sunt violata. Scilicet initur matrimonium sobolis procreandæ causa, cui fini necessaria est mutua corporum præbitio: quæ si vel per malitiosam desertionem vel pertinacem & spontaneam debiti conjugalis denegationem fieri prohibeatur, justam divortii causam innocenti præbet. Deinde conjugium initur, ut suam quisque prolem suscipiat, non adulterinam, aut suppositiam. Imo etiam extra

aliter Grot. d. c. 5. §. 9. n. 2. Joh. Milt. de divort. Puf. l. 6. c. 1. §. 24.

Puf. d. l. 6. c. 1. §. 20.

procreationem ſobolis honeſti ſuam ſibi ſeorſim volunt & debent habere uxorem, & gravem ducunt injuriam, ſi alteri corporis ſui uſuram ſponte concedat: unde & hæc & aliæ ſimiles, quibus per concubitum fides conjugii violatur, erunt juſtæ divortii cauſæ, quæ & matrimonii eſſentiam deſtruunt, & obligationem inde ortam omnino tollunt.

XVIII. *An conſenſus parentum requiritur ad validitatem conjugii jure naturæ?*

Grot. d. c. 5. §. 10. R. Non; quia qui uxorem ducit, & maturæ debet eſſe ætatis & extra familiam abiit, ita ut habeat facultatem moralem, & hac in re regimini familiari non ſubjiciatur: quamvis officio filiorum conveniens ſit, ut parentum conſenſum impetrent, niſi manifeſte iniqua ſit eorum voluntas. Nam ſi in omnibus rebus filii reverentiam parentibus debent, certe præcipue eam debent in eo negotio, quod ad gentem totam pertinet, quale ſunt nuptiæ. Hinc *d §. 10. n. 3.* & in ſacris literis videmus viros pios, mul-

multoque magis mulieres in contrahendis nuptiis ſecutos auctoritatem parentum: ſed non tamen irritum pronunciatur Eſavi conjugium, aut liberi illegitimi, quia ſine tali auctoritate nuptias contraxerat; non enim ſtatim irritum eſt jure naturæ quod iſti juri repugnat, ſed id demum, in quo deeſt principium dans validitatem actui, aut in quo vitium durat in effectu.

XIX. *Nuptiæ ſunt ne permiſſæ cum eo vel ea, qui jam in matrimonio vivit?*

R. Non; quia & facultas moralis deeſt, ſublata per prius matrimonium, & omnis effectus eſt vitioſus: ſinguli enim actus contrectationem habent rei alienæ; ſive vir ſit, ſive fœmina, nam jure naturæ Deus utrique æquale jus in alterius corpus concedit. *aliter Grot. d. c. 5. §. 11. vid. Feld. h. l.*

XX. *An omnes jure naturæ inter ſe nuptias contrahere poſſunt, an vero quidam prohibentur propter cognationem vel affinitatem?*

R. Matrimonia parentum cujuſcunque gradus cum liberis jure naturæ *Grot. d. c. 5. §. 12. n. 5.*

ſunt prohibita, 1. quia in hominum affectibus quorum ratio non eſt corrupta, inſita eſt fuga quædam commixtionis cum parentibus & ex ſe natis: ſeu naturalis verecundia non ſinit, ortus auctores cum ſua ſobole miſceri. 2. quia nec maritus, qui ſuperior eſt lege matrimonii, eam reverentiam poteſt præſtare matri, quam natura exigit, nec patri filia; quia quanquam inferior eſt in matrimonio, ipſum tamen matrimonium talem inducit ſocietatem, quæ illius neceſſitudinis reverentiam excludit.

Juſti & decori p. 52. aliter Puf. l. 6. c. 1. §. 31. Grot. d. c. 5. §. 12. n. 2.

XXI. *Quid dicendum de gradibus affinitatis & de gradibus cognationis ex tranſverſo limite, inter iſtas perſonas, quæ vel parentum & liberorum, vel fratrum & ſororum loco ſunt?*

R. Præcepto divinæ voluntatis per rectam rationem propter communem neceſſitatem & utilitatem apud omnes gentes, quæ ſana utuntur ratione, in vetitum iverunt: harum enim perſonarum convictus nimis quotidianus atque

d. c. §. 13. n. 3. Meyer. de grad proh. diff. 2. c. 5. p. 11.

ratque inobſervatus ſtupris & adulteriis occaſionem daret, ſi amores tales nuptiis poſſent conglutinari. Quo accedit reverentia erga ſanguinem & nomen paternum, quam in his perſonis deprehendimus, & quſi propterea ſi non præcipit, certe ſuadet nuptiis eorum eſſe abſtinendum.

XXII. *Concubinatus eſtne verum ac ratum conjugium?* *Oſiand. ad Grot. l. 2. c. 5. obſ. 15.*

R. Non. 1. quia contrahitur tantum libidinis explendæ cauſa. 2. eſt conſuetudo diuturna, non perpetua ac individua. 3. eſt ſine affectu maritali: licet matrimonia quædam concubinatus vocentur. *Grot. d. c. 5. §. 15.*

XXIII. *An inter civem & peregrinam, ſenatorem & libertam, liberum & ſervam, ſervum & ancillam eſt verum & ratum conjugium?* *d. c. 5. §. 15. aliter Feld. h. l.*

R. Affirmatur; quia in his nihil deeſt ad ipſam conjugii naturam, licet effectibus quibuſdam juris civilis propriis privetur, aut etiam effectus quoſdam naturales impedimento legis civilis amittat.

XXIV. *Si lex humana conjugia inter*

certas perſonas contrahi prohibeat, an erunt irrita ſi reipſa contrahantur?

d. c. 5. §. 16. R. Non ſemper id quod vetitum eſt lege humana irritum eſt, niſi & hoc lex ſpecialiter addiderit aut ſignificaverit. Diverſa enim ſunt prohibere & irritum quid facere, & prohibitio vim ſuam exſerere poteſt per pœnam vel expreſſam vel arbitrariam.

XXV. *Quid dicendum de matrimonio perſonarum diſparis qualitatis, quod nos vocamus matrimonium ad morganaticam?*

Puf. l. 6. c. 1. §. 36. Rhet. Inſt. Iur. Publ. l. 1. tit. 21. p. 303. Grot. d. c. 5. §. 15. n. 1. in med. R. Etiam eſt verum & ratum conjugium; licet ob civiles rationes talem uxorem non adſciſcamus in juſtæ matrisfamilias dignationem, nec ejus proli idem jus ſit, quod aliis filiisfamilias competit.

XXVI. *Quæ ſunt iſtæ rationes civiles?*

R. Potiſſimum hoc fit ob conſervationem illuſtrium familiarum, aut in favorem priorum liberorum, vel denique ob melius ferendos ſumtus, qui ex moribus civitatis alias in juſtas uxo-

Digitized by Google

uxores erant faciendi. Ex quibus ſequitur, injuriam fieri iſtiuſmodi uxoribus, ſi vile concubinarum nomen iis imponatur, quæ à meretricibus gradu tantum differunt: nec ab hoc cenſu eximuntur, ſi vel maxime aliqua paciſcatur quod ad certum tempus uni ſoli ſe velit ſociare; nam in fide conjugali longe ſanctius quid eſt, quam ſolius mercedis, aut libidinis intuitu alicui ſoli corpus ſervare. *Puf. l. 6. c. 1. §. 36. Bitſch. ad 2. Feud. 29.*

XXVII. *Præter hanc conſociationem naturalem, quæ ſunt aliæ conſociationes?*

R. Sunt vel privatæ, vel publicæ; & hæ quidem aut in populum, quando plures patresfamilias coëunt in unam civitatem, & populum conſtituunt: vel ex populis, ut in fœdere. *Grot. d. c. 5. §. 17. & 23 §. 25. in fin.*

XXVIII. *Hæ conſociationes habentne aliquid commune, ſeu quod obtineat in omni conſociatione?*

R. Habent commune, quod in iis rebus, ob quas conſociatio quæque inſtituta eſt, univerſitas & ejus pars major nomine univerſitatis obligat ſingulos *d. c. 5. §. 17. Boecl. h. l.*

gulos qui ſunt in ſocietate. Omnino enim ea credenda eſt fuiſſe voluntas in ſocietatem coëuntium, ut ratio aliqua eſſet commoda, quæ nihil difficultatis, aut obſcuræ diſceptationis haberet, expediendi negotia: quare naturaliter ſecluſis pactis aut legibus, quæ interdum unanimem conſenſum, interdum duas tertias partes requirunt, pars major jus habet integri. Hinc juri naturæ non repugnat, ut ſententia imprudentior plurium ſententiæ prudentiori pauciorum præferatur: in decidendis enim negotiis ſententiæ numerantur, non ponderantur. Imo ſæpe multitudo adſtipulantium erroris indicium habetur, & vulgo placere, eſt ſapientibus diſplicere. Verum in concilio aliquo, cujus membra æquali jure gaudent, hæc non procedunt. quis enim hic judicium feret, utra ſententia ſit prudentior? non ſane ipſæ partes diſſidentes; quotusquisque enim eſt, cui non ſua prudentia, magis quam aliena placet: imo plures optimam ſententiam vel

Puf. l. 7. c. 2. §. 16. Bod. de Rep. l. 3. c. 4.

ideo

ideo non sequuntur, quod ipsi non sint auctores.

XXIX. *Si pares sint sententiæ?*

R. Nihil agitur, quia non satis momenti est ad mutationem. *Grot. d. c. 5. §. 18.*

XXX. *Sententiæ annon interdum conjunguntur, licet diversæ appareant?*

R. Si pactio aut lex aliud non præcipiat, illæ sunt conjungendæ, quarum altera partem alterius continet, scilicet in eo, in quo conveniunt: sic qui in viginti damnant, & qui in decem, conjunguntur in illo decem, quia decem continentur in viginti, & qui in viginti damnat, damnat etiam in decem, & sic obtinebit eorum sententia si plures sint contra absolventes. At qui morte reum puniunt, & qui relegant, non conjunguntur, quia in morte non continetur relegatio, sed sunt plane duæ diversæ pœnæ: si quidam relegent, quidam absolvant, etiam non conjungentur, quia qui relegat, non vult eum absolvi sed puniri, licet non ultimo supplicio. *d. c. 5. §. 12.*

XXXI.

Digitized by Google

XXXI. *Si ſocius abſit, aut alias impediatur jure ſuo uti, e. g. morbo, neceſſaria peregrinatione, quid obtinet?*

Grot. d. c. 5. §. 20. A. B. tit. 2. §. debet autem unuſquiſque Princeps. & ibi Limn. Inſt. Jur. Publ. p. 67.

R. Niſi pacta vel lex obſtent, jus abſentis præſentibus accreſcit: nam alias ſocietates ob medii negotia expediendi defectum facile fruſtrarentur ſuo fine. Sic in Imperio R. G. Imperatorem eligunt Electores præſentes, nulla habita abſentium ratione.

XXXII. *Quis eſt ordo naturalis inter ſocios?*

Grot. d. c. 5. §. 21.

R. Prout quiſque in ſocietatem venit. Sic inter fratres is ſervatur ordo, ut qui primus natus eſt, reliquos præcedat, atque ita deinceps, rejectis omnibus aliis qualitatibus, ut ſi forte ſecundo genitus eſſet conſiliarius principis &c. dummodo agatur de rebus in collegio ſocietatis: extra hæc enim qualitates aliæ ſupervenientes conſiderantur. Sic in eodem collegio cætera debent eſſe paria, e. g. ſi collegii membra lecta ſunt partim ex nobilibus, partim ex iſtis, qui nobiles nati

Jac. Gothofr. de Præced. c. 3. §. 18. p. 79.

non

Digitized by Google

non ſunt, & nobilibus præ cæteris locus ſit aſſignatus, tunc novus collega nobilis nobilibus in eodem collegio poſteriorem, aliis autem, qui nobiles nati non ſunt, priorem locum tenet. An idem obtinere debeat in conciliis ad rem Chriſtianam pertinentibus, ut reges, duces &c. qui primi Chriſtianiſmum profeſſi ſunt, reliquos præcedere debeant? plures affirmant. *Grot. d. c. 5. §. 21. in fin. aliter Boecl. ibi.*

XXXIII. *Ubi ſocietas fundamentum habet in re quam non æqualiter omnes participant, quomodo ſententiæ ſunt ferendæ?*

R. Secluſis pactis & legibus ordo ſumendus ex modo participationis, & ſententiæ etiam ad eum modum ſunt ferendæ. Sic qui prior participat de re & plures partes in ea habet, prior dicit ſententiam & plures, & ad eundem modum onera fert, e. g. in Imperio R. G. iis qui plures principatus poſſident, plura interdum ſuffragia in comitiis conceduntur, & plura onera ferunt. *Grot. d. c. 5. §. 22.* *Lamp. part. 3. c. 5. §. 5. in fin. & Conring. ibi.*

XXXIV.

XXXIV. *Quomodo jus propter conſenſum oritur, quando plures patresfam. in unum populum & civitatem coeunt?*

Grot. d. c. 5. §. 23. R. Quando plures patresfam: in unum populum ac civitatem coeunt, & libertatem civilem retinere cupiunt, *l. 1. c. 3. §. 8. n. 2.* ſeu eligunt formam regiminis democraticam, Deus, quia hæc eſt perfectiſſima ſocietas, maximum dat jus *c. 4. §. 2. n. 1.* corpori in partes, ita ut nulla ſit actio hominis externa, quæ non ad hanc ſocietatem aut per ſe ſpectet, aut ex circumſtantiis ſpectare poſſit, ſcilicet ad finem hujus perfectiſſimæ ſocietatis obtinendum, qui eſt vita beata & tranquilla.

XXXV. *Datne Deus ipſi par jus regibus?*

Grot. l. 1. c. 1. §. 1. c. 3. §. 7. & 11. n. 2. aliter Fr. Horn. l. 3. c. un. §. 2. R. Affirmatur. 1. quia populus liber habet ſummam poteſtatem in civitate ubique, i. e. in perſonas & res. 2. Jus, quod Deus populo libero concedit, producit eoſdem effectus, & vero facultates morales, quæ producunt eoſdem effectus, eædem ſunt, & eodem no-

nomine nuncupandæ. Uno verbo, populus liber parem habet majeſtatem cum regibus.

XXXVI. *An civibus de civitate abſcedere licet?*

R. Natura quidem nos ad ſocietatem ineundam ducit & invitat, non tamen huic vel illi civitati, quam deinde relinquere nequeamus, nos addicit, ſed ut cives eorumque poſteri adſtrigantur, pactis quique vim illorum accipiunt moribus, opus eſt. Ex conſociationis ergo natura hoc conſtat, magis eſſe, ut licentiam pro arbitrio migrandi liber homo ſibi reſervaſſe intelligatur. Qui enim civitati ſe adjungit, in ſui ſuarumque rerum conſervationem hoc feciſſe intelligitur, & cum contingere poſſit, ut publicum regimen vel alia in iſta civitate privatis alicujus rationibus parum expediant, ut alibi commodius eaſdem poſſit proſequi, neque tamen conveniat poſtulare, ut ad unius aut paucorum lubitum hæc mutentur, proximum erit, ut alicui ſit con-

Grot. in Prol. n. 6. & d. c. 5. §. 24. n. 1. & 2.

l. 1, c. 2. §. 1. n. 5. c. 4. § 4. l. 2. c. 1. §. 9. n. 2. & 3.

Brandes de jure emgr. th. 4. apud Fritſch. tom. 2. diſp. 4. Puf. l. 8. c. 11. §. 2.

conceſſum per migrationem ſibi conſulere. Sic in Imperio R. G. ſubditi, qui diverſæ à domino territorii ſunt religionis, emigrare & bona ſua vel vendere, vel per alios adminiſtrare poſſunt.

XXXVII. *Poteſtne edicto prohiberi ne cives migrent ſub gravi pœna, e.g. confiſcatione bonorum?*

Grot. d. c. 5. §. 24. n. 1. Staml. de ſervit. pers. l. 3. c. 12. n. 11. aliter Myller ab Ehrenbach de Stat. Imp. part. 2. c. 63. n. 5.

R. Quia pactis & legibus fundamentalibus hæc migrandi facultas civibus poteſt adimi, cur propter utilitatem & neceſſitatem civitatis majeſtas tale edictum promulgare non poſſit, non videmus? ſunt enim hæc, ut loquuntur, juris naturæ permiſſivi: ſubditus enim in omnibus, quæ non ſunt contra jus divinum & naturæ, majeſtati obedientiam debet.

XXXVIII. *At majeſtas ſæpe mandat ea, quæ ſunt contra jus divinum, & ſubditos invitos detinet.*

Boecl. in Inſt. Pol. l. 1. c. 6. §. 75.

R. Civem emigrare volentem nullo jure hoc in caſu detinet, & ſi fuga ſibi proſpiciat, non peccabit: lex enim ad impoſſibilia & turpia neminem obligat.

XXXIX.

XXXIX. *An gregatim possunt discedere?*

R. Si commodum ipsis hoc sit, & conservari non possint in tali civitate, inviti detineri non possunt: nam propter sui conservationem cum aliis in civitatem coiverunt. Si propriæ salutis ratio non obstet, cum & civitatis commodum promovere, eamque & corpore & bonis incolumem servare cogantur, detineri possunt; modo ipsis, ut diximus, nihil contra jus naturæ & divinum injungatur. *Puf. l. 8. c. 11. §. 4. aliter Grot. d. c. 5. §. 24. n. 2. Osiand. h. l. aliter Puf. d. l.*

XL. *An hæc renunciatio potest fieri quocunque tempore?*

R. Renunciatio non debet fieri intempestive, seu tali tempore, quo societatis civilis interest civem non abire, e. g. si magnum contractum sit æs alienum, nisi paratus sit civis in præsens partem suam exsolvere: item si fiducia multitudinis bellum sit susceptum, præsertim si obsidio immineat, nisi paratus sit civis ille alium æque idoneum substituere, qui remp. defendat. *Grot. d. c. 5. §. 24. n. 2. in fin.*

XLI. *An idem jus civitas habet in eos, quos in exilium expulit?*

d. c. 5. §. 25. R. Non; quia ad illos civitas non amplius pertinet, qui ex ea ejecti sunt.

XLII. *Diximus oriri etiam jus propter consensum ex subjectione, quotuplex est subjectio?*

d. c. 5. §. 26. R. Subjectio ex consensu aut privata est, aut publica.

XLIII. *Quotuplex est subjectio privata?*

d. §. 26. R. Potest esse multiplex, sicut sunt multiplicia regiminum genera. Nobilissima species est arrogatio, qua quis se ita dat in familiam alterius, ut ei subsit ad eum modum, quo filius, qui maturæ est ætatis, subest patri.

XLIV. *Quæ est ignobilissima subjectionis species?*

d. c. 5. §. 27. R. Qua quis se dat in servitutem perfectam. Est autem servitus perfecta, quæ perpetuas operas debet, pro alimentis & aliis, quæ vitæ necessitas exigit.

XLV. *Annon est iniquum, ut homo hominem recipiat in perpetuam & perfe-*

Digitized by Google

perfectam ſervitutem, cum natura omnes æquales ſimus?

R. Non eſt iniquum, 1. quia natura quidem omnes ſumus æquales ratione humanitatis, non ratione poteſtatis; & Deus & natura marito ſtatim jus in uxorem, parentibus in liberos concedunt. 2. quia poſtquam à prima vivendi ſimplicitate homines diſceſſerunt, vitamque operoſius excolere, ac rei augendæ incumbere cœperunt, hebetiores & tenuiores ſponte ſua operas ſolertioribus & locupletioribus locarunt, ſub promiſſione alimentorum & aliorum quæ ad vitam ſunt neceſſaria, & ſic eſt ex conſenſu. Quo accedit 3. cum Deus & natura velint, hominem ab homine juvari, quod cum hæc ſervitus naturalis contineat utriuſque utilitatem, domini ſcilicet & ſervi, vel maxime conveniens ſit naturæ humanæ, ut tenuiores locupletioribus operas, & hi illis alimenta præſtent; quorum certitudine, quam ſæpe non habent qui diurnas operas locant, vel propter defectum conductorum, vel

d. c. §. 5. 27. n. 2. Puf. l. 6. c. 3. §. 4. aliter Horn. l. 1. c. 3. §. 1.

Puf. l. 6. c. 3. §. 9.

Digitized by Google

propter ſocordiam ipſorum non niſi fuſtibus expellendam, ſervitiorum perpetuitatem compenſamus.

XLVI. *Jus quod dominus in ſervos conſequitur, quouſque ſe extendit?*

Grot. d. c. 5. §. 28. Puf. d. §. 4. aliter Horn. d. l.

R. In moralibus media modum accipiunt à fine; & ſic dominus poteſt tali ſervo operas injungere quaſcunque velit, etiam ſordidas, habita tamen ratione virium & dexteritatis ipſius. Poteſt quoque negligentiam & ſocordiam ſervi aſperioribus remediis coercere, & ſi opus ſit ex familia expellere, & ſocordiæ ſuæ relinquere. Jus autem vitæ & necis non habet in hac ſervitute naturali, nam hoc non requiritur ad finem obtinendum in hac, ut & in omnibus ſocietatibus minoribus.

XLVII. *Unde naſcitur jus dominorum in prolem ſervilem?*

Grot. d. c. 5. §. 29. n. 2. Puf. d. c. 3. §. 9. aliter Ziegl.

R. Ex ipſa alimentorum & eorum, quæ vitæ neceſſaria ſunt præbitione: diu enim alendi ſunt è ſervis nati, antequam opera eorum domino utilis eſſe poſſit, & ſequentes operæ ſui temporis alimentis reſpondent. Hinc tamdiu

diu ſerviunt, quamdiu non reddunt quantum ſatis eſt pro alimentis.

XLVIII. *An ſervis aufugere licet?*

R. Si ſit immanis domini ſævitia, vel alimenta deneget, etiam illi, qui ipſi ſe in ſervitutem dederunt, aufugere poſſunt. *Grot. d. §. 29. n. 2. in med. Jung. Oſiand. h. l. Grot. l. 3. c. 7. §. 6.*

XLIX. *Quid eſt ſubjectio publica?* *Grot. d. c. §. §. 31.*

R. Publica ſubjectio eſt, qua ſe populus ſeu plures patresfam: qui in unam civitatem coëunt, homini alicui ſeu regi, vel pluribus hominibus, i. e. optimatibus, ſeu etiam populo alteri, qui liber eſt, & ſibi elegit regimen democraticum, in ditionem dat.

L. *Quomodo jus oritur ex delicto?*

R. Propter delictum jus oritur, quoties qui meruit libertatem amittere ab eo, cui pœnæ exigendæ jus eſt, in poteſtatem vi redigitur; ſic Romæ libera fœmina, quæ ſe ſervo alieno junxerat, fiebat ſerva. Populus etiam, ſi in alium delinquat, interdum jure victoriæ propter hoc delictum libertate ſua civili poteſt privari, & in ſervitutem redigi civilem. *d. c. §. §. 32. l. 1. c. 3. §. 8. n. 3. l. 3. c. 8. §. 2.*

CAPUT VI.

De acquisitione derivativa facto hominis, ubi de alienatione imperii, & rerum imperii.

I. *Quomodo aliquid nostrum fiat acquisitione derivativa.*
II. *Quomodo facto hominis.*
III. *Ut dominium transferatur quid requiratur in dante.*
IV. *Quid in accipiente.*
V. *An imperia ut alia res alienari possint.*
VI. *Imperium in partem an parte invita alienari possit.*
VII. *An membra ad totius corporis conservationem non recte abscindantur.*
VIII. *An pars pro lubitu possit à corpore recedere.*
IX. *An corpus idem jus habeat ad partem tuendam quod habet pars ipsa ad se tuendam.*
X. *Imperium in totum corpus eum etiam competat in partem, an à summum imperium habente in partem alienari non possit.*
XI. *An talis partis alienatio necessitate vel utilitate publica id exigente precipiatur.*
XII. *Imperium in locum desertum an possit alienari.*
XIII. *An rex regnum suum vel totum, vel partem, sine populi consensu alteri possit in feudum offerre.*
XIV. *An oppignorare.*
XV. *Functiones minores an à rege sine populi consensu concedi possint jure hæreditario.*
XVI. *Patrimonium populi an à rege alienari possit.*
XVII. *An fructus ex patrimonio.*
XVIII. *An pars patrimonii à rege oppignorari possit.*
XIX. *An testamentum sit alienationis species.*

I. Quo-

I. *Quomodo aliquid noſtrum ſit acquiſitione derivativa? ſeu quomodo acquirimus rem, quæ alicujus vel eſt, vel fuit?*

R. Acquirimus eam aut facto hominis, aut legis. *Grot. l. 2. c. 6. §. 1. n. 1.*

II. *Quomodo facto hominis?*

R. Quando homines rerum domini, qui liberam habent adminiſtrationem, dominium aut totum, aut ex parte in nos transferunt: ineſt enim hoc in ipſa dominii natura, & poſt introductum dominium nihil tam naturale eſt, quam ut domini voluntas, rem in alium transferre volentis, rata ſit. *d. c. 6. §. 1. n. 1.* *l. 1. c. 1. §. 10. n. 4.* *l. 2. c. 2. §. 1. n. 5.*

III. *Ut dominium ſic transferatur, quid requiritur in dante?*

R. Non ſufficit actus internus voluntatis: nam hic non eſt congruens naturæ ſocietatis humanæ, quæ officiorum & rerum commutationem deſiderat, & vero nemo mentem alterius introſpicere poteſt, ſed ſimul requiruntur aut verba, aut alia ſigna exter- *d. c. 6. §. 1. n. 1. in fin.* *c. 4. §. 3.*

d. c. 6. §. 1. n. 2. in fin. na, quibus hunc animum noſtrum rationi convenientem indicemus.

IV. *Quid requiritur in accipiente?*

d. c. 6. §. 2. 11. & 14. Boecl. h. l. R. Sepoſita lege civili requiritur naturaliter voluntas accipiendi, cum ſuo ſigno, ſeu ſigno externo, certo, claro, & extra omnem ſuſpicionem aut querelam incertæ voluntatis poſito, indicata. Quæ voluntas ordinarie ſequitur dationem; ſed poteſt præcedere, puta ſi quis quid dari, aut concedi ſibi petierat, & dans poſtea conſentiat: cenſetur enim durare voluntas niſi mutatio appareat, & contrahentes digreſſi ſint ad alia negotia.

V. *Imperia an ut aliæ res alienari poſſunt?*

d. c. 6. §. 3. R. Imperia, ſi ſint in patrimonio, poſſunt alienari ab eo, cujus ſunt in patrimonio, e. g. rege; ſi non ſint in patrimonio & electione aut ſucceſſione deferantur, à rege, tanquam capite populi, accedente populi conſenſu; quia & hic jus aliquod habet, quando agitur de modo habendi imperium: hic enim modus pendet à

Grot. d. l. aliter.

pri-

primæva voluntate, & non comprehenditur sub imperio. Cœterum totus hic tractatus fere regitur moribus & legibus populorum, & notitia ejus non ubivis in obvio posita est: neque enim leges, quas vulgo vocamus fundamentales, ubique præscriptæ, aut ad totam reip. rationem sufficienter descriptæ extant. *l. 2. c. 7. §. 27. Boecl. h. l. Conring. de fin. Imp. c. 19.*

VI. *Si pars sit alienanda, e.g. civitas, provincia, an & ejus partis consensus requiritur?*

R. Pars de qua alienanda agitur consentire debet: nam qui in civitatem coëunt, contrahunt societatem quandam perpetuam & immortalem, ita ut velint regi eodem imperio, & intra ejusdem imperii fines degere. Et quemadmodum singuli jus acquisiverunt, ut non possint inviti è civitate ejici, aut alterius sub imperium tradi, nisi in pœnæ vicem, ita & universis idem jus est quæsitum, ut inviti à corpore abscindi & alii in ditionem tradi non possint. Et si rex necessitate adactus cum hoste validiore pacem hac lege fece- *d. c. 6. §. 4. Puf. l. 8. c. 5. §. 9. aliter Conring. dict. c. 19. Ziegl. h. l. Osiand. aliter Textor c. 30. §. 31. Puf. d. l.*

rit, ut ipſi certam civitatem, certam regionem concedat, quæ tamen iſti ceſſioni contradicit: rex quidem ex eadem ſua præſidia deducere poteſt, & victori permittere ut, ſi poſſit, ejus poſſeſſionem adprehendat: civitas tamen illa vel regio nulla obligatione impeditur, quo minus ſi viribus ſuis confidat, ſe occupare volenti reſiſtat, aut peculiarem deinceps civitatem conſtituat. Si autem neceſſitati cogatur cedere, & ſic communis ſit neceſſitas & utilitas & corporis & partis, facile ex ſilentio conſenſus interveniſſe videtur.

Grot. d. c. 6. §. 8.

VII. *At membrum corporis humani poteſt abſcindi in conſervationem totius corporis, ergo & membrum corporis hujus moralis?*

Grot. l. 2. c. 21. §. 11. n. 2. in fin.

R. Partes corporis moralis non ita ſunt ſub ſuo corpore, ut partes corporis naturalis: hæ ſine corporis vita vivere non poſſunt, & ideo in uſum corporis recte abſcinduntur; illæ ſine ſuo corpore vivere interdum poſſunt, & eſt corpus voluntate contractum, ac

d. c. 6. §. 4.

pro-

propterea jus ejus in partes ex primæva voluntate metiendum est.

VIII. *An parti jus est à corpore pro lubitu recedere?*

R. Non; nisi evidenter se aliter servare non possit. Nam in omnibus conventionibus excepta videtur summa necessitas, quæ facultatem dat salutem suam quovis modo expediendi. Hinc nemo jure urbes reprehenderit, quæ ubi pro virili hostibus restiterunt, dedere se tandem maluerunt, quam excidium pati. *d. c. 6. §. 5. l. 1. c. 4. §. 7. Puf. l. 8. c. 5. §. 9.*

IX. *An corpus idem jus habet ad partem tuendam, quod habet pars ipsa ad se tuendam?*

R. Partis jus ad se tuendam est majus, quam corporis in partem. quia corpus demum jus consequitur in partem propter consensum ejus in consociationem: partis autem ad se tuendam jus est antiquius, eique ante initam consociationem à Deo & natura ad sui conservationem concessum, quod invitæ auferri non potest. *d. c. 6. §. 6. c. 5. §. 13. c. 17. §. 2. aliter Ziegl. l. 2. c. 6. §. 6.*

X. *At*

X. *At imperium eſt in corpore ſeu tota civitate & ſic etiam in hac parte, ac propterea ut dominium à domino ita ab imperium habente imperium in' hanc partem alienari poteſt?*

d. c. 6. §. 6. c. 5. §. 23. R. Imperium eſt in toto corpore, ſeu tota civitate, & ſic etiam in hac parte, ſed non diviſibiliter in plures partes, verum indiviſibiliter & quamdiu pars manet pars, & in eadem civitate; civitas enim tunc majus jus conſequitur in partem, ita ut omnes ejus actiones ad eam referri debeant: verum quando *d. c. 6. §. 4. in fin.* pars ſeparatur, primævum ſuum jus conſequitur ad ſe ipſam defendendam, ex ſua voluntate metiendum.

XI. *Imo neceſſitas & utilitas publica interdum exigunt, ut pars alienetur?*

d. c. 6. §. 6 Puf. l. 8. c. 5. §. 9. aliter Boecl. & Ziegl. h. l. R. In extrema neceſſitate & innoxia utilitate habemus quidem jus etiam in res, quæ ſunt in alterius dominio; ſed hæc neceſſitas & utilitas, quæ rem ad jus naturæ reducit, comprehendit tantum uſum rei alterius, & detentionem, quæ nobis communiter debentur in rebus aliorum, & naturalia ſunt; non

non autem jus alienandi, quod facto humano, scilicet post dominia distincta, introductum est, atque ideo inde seu à voluntate mensuram accipit. d. c. 6. §. 1. n. 1.

XII. *An imperium in locum, i. e. partem territorii puta non habitatam aut desertam, alienari potest?*

R. Alienari potest à populo libero, aut etiam à rege, accedente populi consensu, nam territorium & totum & ejus partes sunt communia populi pro indiviso, ac proinde sub arbitrio populi: secus quam pars populi, quæ quia liberam habet voluntatem, jus quoque contradicendi habet, & populo & regi, in cujus patrimonio non est jus imperandi. d. c. 6. §. 7.

XIII. *Potestne rex sine populi consensu regnum suum alii offerre in feudum, & ab eo recognoscere sub onere commissi ex felonia, aut ut deficiente familia jus imperandi ad eum devolvatur, cui in feudum obtulit, ut ad seniorem?*

R. Non; quia & talis infeudatio est species alienationis, quare videmus à plu- d. c. 6. §. 9. & l. 1. c. 3. §. 23. Pufs. l. 8. c. 5. §. 19

pluribus populis irritas habitas ut alienationes, ita & infeudationes regnorum, quas populis inconsultis reges fecerant.

XIV. *An pignori dari potest pars populi & imperii in populum?*

d. c. 6. §. 9. & Puf. d. l. Cap. Leop. art. 12.

R. Non potest sine consensu populi & ejus partis, quæ oppignoratur, ita ut ejus administratio & naturalis possessio tantisper sit penes creditorem: non ea tantum ex causa, quod ex pignoris datione sequi alienatio soleat, sed quia populus regem ultro constituens, ab ipso voluit gubernari, non à quovis alio, nec in multas particulas discerpi; sed præsumitur velle, ut in sua integritate conservetur, cujus rei gratia in societatem civilem coitum est.

XV. *An functiones summo minores, ducatus, marchionatus, landgraviatus, comitatus &c. rex sine populi consensu potest concedere jure hæreditario?*

Grot. l. 1. c. 3. §. 14.

d. c. 6. §. 20. Boecl. h. l. sed aliter.

R. Inconsulto populo rex id non potest, si maneamus intra terminos natura-

rales: quia ſicut ipſius imperium morte finitur, ita & conceſſiones ab ipſo factæ; nec ſucceſſor obligatur ad eas ſervandas, qui jus ſuum imperandi ſeu jus habendi imperium à populo, non ab anteceſſore accipit. Populi autem conſenſus ut expreſſus, ita tacitus conſuetudine introductus id jus regibus tribuere poteſt. Sic videmus oppida & totas regiones perpetuo jure tenendas ab Imperatoribus eſſe donatas. *Inſt. Jur. Publ. l. 1. tit. 14. & 16. p. 166. l. F. 1.*

XVI. *Patrimonium populi poteſtne alienari à rege ſine populi conſenſu?*

Rſp. Patrimonium populi ſeu bona domanialia, quæ regi ſunt conceſſa ad ſuſtentanda reip. aut regiæ dignitatis onera, à rege ſine conſenſu populi nec in totum nec in partem alienari poſſunt. Ne quidem ſi res modicum valeat, quia quod meum non eſt, ejus nec exiguam partem alienare mihi jus eſt, licet in rebus modicis ex ſcientia & ſilentio facilius conſenſus præſumatur. Deficiente autem conſenſu expreſſo vel præſumto, alienatio eſt ipſo *Grot. d. c. 6. §. 11. Renat. Choppin. de Doman. 3. c. 18. Molinaus de uſuris q. 58. p. 519. Crag. 1. dieg. 14. p. 110.*

Digitized by Google

ipso jure nulla ob defectum facultatis. Patrimonium enim imperii causa est constitutum, & quamvis rex sibi forte ad vitam suam satis prospectum judicet, tamen post ipsum alius rex præficiendus, qui & ipse pro dignitate sustentati debet.

Puf. l. 8. c. 5. §. 11.

XVII. *An idem dicendum de fructibus, quos ex patrimonio percipit?*

d. c. 6. §. 17. R. Fructus sunt in regis patrimonio & dominio, & sic de iis pro lubitu & ultima voluntate & inter vivos habet disponendi facultatem: sic jus alluvionum in patrimonio esse solet, ipsæ res, quas fecit alluvio, in fructu: jus vectigalia exigendi in patrimonio, pecunia ex vectigalibus procedens in fructu: jus confiscandi in patrimonio, fundi confiscati in fructu.

XVIII. *An partes patrimonii possunt pignori opponi à rege sine consensu populi?*

dc. c. 6. §. 13. Puf. d. l. Ziegl. h. l. aliter.

R. Pars imperii non potest, ut diximus, pars patrimonii oppignorari potest inconsulto populo, modo rex solus habeat jus nova tributa imponendi:

di: hæc enim luitio pignoris eſt ſpecies quædam tributi; perinde enim eſt an cives pecuniam contribuant propter publicas neceſſitates, an pecunia poſt collata talem partem oppignoratam redimant. Imo ſi rex ex proprio ſuo patrimonio in uſum reip. quædam erogaverit, merito patrimonium publicum eo nomine hypothecæ loco eidem judicabitur obſtrictum ex præſumta populi voluntate, quæ eſt, ut rex habeat unde reip. onera ferat, quouſque à populo debitum illud diſſolvatur. Hæc autem hactenus dicta ita locum habent, niſi lex imperio addita aut regis, aut populi poteſtatem magis aut auxerit aut contraxerit.

aliter Ziegl. d. l.

d. c. 6. § 13. in fin. Puf. d. l.

XIX. *An alienatio poteſt fieri per teſtamentum?*

R. Affirmatur; quia teſtamentum eſt voluntatis noſtræ ſententia, de eo, quod poſt mortem noſtram fieri volumus. Et ea eſt dominii vis, ut non tantum inter vivos, verum etiam in caſum mortis illud in alium tranferre poſſimus, licet, ut actus alii, formam

Grot. d. c. 6. §. ult. ſed aliter. jung. Ziegl. h. l.

Tacit. de mor. Germ. c. 20. Grot. d. c. 5. ult. n. 2.

certam à jure civili accipere possit, quod testamenti factionem aliquando plane tollit, vel solis civibus concedit exclusis exteris.

CAPUT VII.

De acquisitione derivativa quæ fit per legem: ubi de successionibus ab intestato.

I. *Quot modis acquisitio fiat per legem.*
II. *Quot modis per legem naturæ fiat alienatio.*
III. *Quomodo expletione juris.*
IV. *An quis propria auctoritate invito debitori rem auferre possit.*
V. *Quid si per judicem juris explementum obtineri non possit.*
VI. *Quomodo successione ab intestato fiat alienatio.*
VII. *An sit ex sola conjectura voluntatis.*
VIII. *Qui in successionibus primi sint.*
IX. *An liberis alimenta debeantur.*
X. *An omnibus liberis.*
XI. *An semper.*
XII. *An debeantur parentibus.*
XIII. *An hoc debitum liberorum æque ordinarium sit ac parentum.*
XIV. *Avi & aviæ an ad danda alimenta teneantur.*
XV. *Reliqua bona an debeantur liberis.*
XVI. *An & quando ipsis adimi possint.*
XVII. *Quæ sint justæ exheredationis causæ.*
XVIII. *An in tam teneram ætatem, cui alimenta debentur, tale delictum cadere possit.*
XIX. *Quid si non satis constet hunc illo esse genitum.*
XX. *An pater certus esse possit*

poſſit de liberis ſuis.
XXI. *Quis ſit pater.*
XXII. *An omnes liberi æqualiter ſuccedant in bona parentum.*
XXIII. *Quid ſit matrimonium ad morganaticam.*
XXIV. *An ſit licitum.*
XXV. *Quæ rationes tale matrimonium ſuadeant.*
XXVI. *An in juſtum matrimonium mutari poſſit.*
XXVII. *Quibus deficientibus liberis ſucceſſio deferatur.*
XXVIII. *Quibus deficientibus parentibus.*
XXIX. *Quid ſi ſuperſint fratres conſanguinei & uterini.*
XXX. *His deficientibus qui ſuccedant.*
XXXI. *An cognati defunctis ſemper ſint cariſſimi.*
XXXII. *An hæ ſucceſſiones, quæ ex conjectura naturali deferuntur, mutari non poſſint.*
XXXIII. *Quid ſi expreſſa voluntatis indicia circa ſucceſſionem non exſtent.*
XXXIV. *An hæc etiam obtineant in iis qui habent ſummum imperium.*
XXXV. *An ſucceſſio regum per omnia ſit æqualis ſucceſſionibus privatorum.*
XXXVI. *Quot modis regna deferantur.*
XXXVII. *Quæ regna deferantur ex liberrima voluntate regnantis.*
XXXVIII. *Qui heredes in talibus regnis inſtitui poſſint.*
XXXIX. *Quid ſi dictum ſit ne regnum dividatur.*
XL. *An ſecundogeniti non ſuccedant.*
XLI. *Regna libero populi conſenſu facta hereditaria quomodo deferantur.*
XLII. *An debeant eſſe individua.*
XLIII. *Qui ſuccedant.*
XLIV. *Regum liberi an omnes ſint legitimi.*
XLV. *An adoptivi ſuccedant:*
XLVI. *Mares an præferendi feminis.*
XLVII. *An majores natu præferantur.*
XLVIII. *Cur.*
XLIX. *Quid ſi primogenitus ſit incapax.*
L. *An regnum hoc modo*

delatum ſit pars hereditatis.
LI. *Qualis lex ſucceſſionis ſequenda ſit in regno feudali.*
LII. *Quid ſit ſucceſſio linealis cognatica.*
LIII. *Quid ſi lege fundamentali hæc ſucceſſio non ſit determinata.*
LIV. *Quid ſit majoratus.*
LV. *Quid linealis ſucceſſio agnatica.*
LVI. *An poſſint alii ſucceſſionum modi introduci.*
LVII. *An filius poſſit a patre exheredari ne in regnum ſuccedat.*
LVIII. *An in regnis non patrimonialibus exheredatio locum habeat.*
LIX. *An regnum abdicari poſſit.*
LX. *An etiam in præjudicium liberorum.*
LXI. *Quis de controverſia de regni ſucceſſione judicare debeat.*
LXII. *Filius ante adeptionem regni natus, an præferendus ſit ei qui in regia fortuna natus eſt.*
LXIII. *Nepos ex filio priore an præferatur filio poſteriori.*

I. *Acquiſitio quæ ſit lege, quotuplex eſt?*

Grot. l. 2. c. 7. §. 1.

R. Eſt triplex: aut ſit lege naturæ, aut gentium, aut civili, de qua tamen hic non agitur, id enim infinitum foret, & præcipuæ de bellis controverſiæ ex lege civili non definiuntur. Tantum notandum eſt leges quaſdam civiles eſſe plane injuſtas, ut quæ bona naufragorum fiſco addicunt.

II. *Quotupliciter ſit alienatio lege naturæ, quæ ex ipſa dominii natura ac vi ſequitur?*

Du-

R. Dupliciter; expletione juris & successione. d. c. 7. §. 2.

III. *Quomodo fit expletione juris?*

R. Quoties id, quod meum nondum est, sed mihi dari debet, aut loco rei meæ, aut mihi debitæ, cum eam ipsam consequi non possum, aliud tantundem valens accipio ab eo, qui rem meam detinet, vel mihi debet. Nam justitia expletrix, quoties ad idem non potest pertingere, fertur ad tantundem, quod est morali æstimatione idem. Quum autem mei explementum alias consequi non possim quam si dominus fiam, & sola rei detentio non sufficiat, dominium hoc modo transferri probabitur à fine, quæ in moralibus optima est probatio. d. §. 2.

IV. *An ipse propria auctoritate invito debitori auferre possum, an expectare debeo à judice?*

R. Ubi judicia vigent, jure est experiundum, quia alias frustra esset instituta judiciorum auctoritas, tumultus in civitate oriri facile possent, & ordo turbari: ubi judicia cessant vel d. c. 7. §. 2. n. 2.

momentanee, puta si alioqui nunquam tuum recuperare possis, aufugiente forte debitore; aut continue,
l.1.c.3.§.2. ut in locis ubi non est civitas, unusquisque propria auctoritate invito debitori auferre potest.

V. *Si jus quidem certum sit, judicia etiam vigeant, sed simul moraliter certum, per judicem juris explementum obtineri non posse, puta quia probatio deficiat, an sibi ipsi quis potest jus dicere?*

Ziegl. h.c. 7.§.2.n.2. aliter Grot. h.l. R. Non; quia alias magna daretur injuriis faciendis licentia, & facile sub prætextu juris alter alteri vim esset illaturus, civitates furtis ac rapinis implerentur: quo accedit, quod hæc ablatio non sit habitura diuturnum effectum, si enim is, cui vis facta est, adeat judicem, & in sua probatione non deficiat, res erit restituenda, imo pluribus in locis jus crediti amittit, qui id facit.

VI. *Quomodo alienatio fit successione?*

d.c.7.§.3. R. Quia dominii ea vis erat, ut domini voluntate in alium transferri posset,

ſet, etiam mortis cauſa, ſi quis voluntatis ſuæ nullam edidiſſet teſtationem, cum tamen credibile non eſſet, ejus eum mentis fuiſſe, ut poſt mortem ſuam bona cuivis occupanti cederent, ex conjectura voluntatis præſumitur bona ſua voluiſſe pervenire ad eum, ad quem ea pervenire æquum atque honeſtum erat.

VII. *At ſi alienatio, quæ fit ſucceſſione, ſit ex conjectura voluntatis, nulla eſt ex jure naturæ?*

R. Conjungi debent jus naturæ & præſumta voluntas, non ſibi opponi: ideo enim quis præſumitur velle, quia jus naturæ hoc vult. Et hæc ſucceſſio, cum ſit ex ordinata & hominis ſani præſumta voluntate, ſi quis inique liberos facto forte teſtamento exhæredet, jus naturæ etiam contra ejus voluntatem dat ſucceſſionem, quæ erat inordinata, & hominis qui ſua ratione non recte uſus eſt: adeo ut licet hoc in caſu ſucceſſio ſit contra voluntatem inordinatam, non tamen ſit contra præſumtam voluntatem, ſi ordinata fuiſſet. *Feld. ad Grot. h. l. ſed aliter.* *pr. Inſt. de inoff. teſt.*

VIII. *Ad quem bona pervenire æquum atque honestum est?*

d. c. 7. §. 3. in fin. R. Prima causa est liberorum, quia ea liberis debemus.

IX. *At liberis ne quidem alimenta debemus, sed naturali rationi tantum consentaneum, ut liberi à parentibus alantur, ergo multo minus reliqua nostra bona?*

Grot. d. c. 7. §. 4. n. 1. aliter. R. Liberis debentur alimenta ex necessitate & præcepto juris naturæ, quia alias societas humana ultra hominis ætatem subsistere non posset, imo nulla unquam futura fuisset. Et qui dat formam, dare debet quæ ad formam sunt necessaria: quare qui causa est, ut homo existat, is quantum necesse est, prospicere ei debet de his, quæ ad vitam humanam, id est, naturalem ac socialem, ad hanc enim natus est, secundum suæ dignitatis statum sunt necessaria. Adeo ut impia *Hobbes c. 9.* sit sententia eorum, qui statuunt integrum esse matri, an infantem recens natum exponere velit, an educare; brutis animantibus sint pejores, nam

&

& bruta proli ſuæ, quantum neceſſe eſt, alimenta ſuppeditant. Optima quippe magiſtra natura eſt, cunctis animantibus, non tantum ad ſui, ſed & ad prolis ſuæ conſervationem, ut cognata hac caritate continua ſucceſſio ad æternitatis circulum perveniat. *Grot. d. c. 7. §. 3. n. 2. Boecl. h. l. Puf. l. 6. c. 2. §. 12.*

X. *An omnibus liberis debentur alimenta?*

R. Quia naturale eſt hoc debitum, ideo etiam alimenta debentur naturalibus liberis, vulgo quæſitis, ex damnato coitu natis. Nec aliter capiendum quod dici ſolet, legitimam humanis legibus tolli non poſſe, quatenus ſcilicet in legitima inſunt alimenta neceſſaria. Nam quod ſupra eſt tolli poteſt, non repugnante natura. *d. c. 7. §. 4. n. 3. Puf. l. 4. c. 11. §. 6.*

XI. *An alimenta nullo caſu poſſunt denegari?*

R. Hoc debitum alimentorum & ſucceſſionis in bona eſt juris naturæ hypothetici, quod præſupponit liberorum in parentes pietatem, ſi enim ſint ingrati, ex familia expelli & abdicari poterunt. *d. c. 7. §. 7.*

XII.

Digitized by Google

XII. *Alimenta an debeantur parentibus?*

d. c. 7. §. 5. Pufs. l. 4. c. 11. §. 13. Boecl. h. l. Seld. de J. N. & G. l. 7. c. 2.

R. Affirmatur; quia 1. parentum beneficia id merentur. 2. bona ut plurimum à parentibus ſunt profecta, aut ſaltem ſemina eorundem, quæ liberi poſtea auxerunt. 3. in quibuſdam parentibus debilitas & egeſtas ſenii accedunt.

XIII. *An hoc liberorum debitum in parentes æque ordinarium eſt, ac illud parentum in liberos?*

d. c. 7. §. 5. n. 1.

R. Non; nam liberi cum naſcuntur, nihil ſecum afferunt unde vivant: adde quod vivendum diutius habent, quam parentes: atque ideo ſicut honor & obſequium parentibus debentur, non liberis, ita educatio liberis magis, quam parentibus. Et cum parentibus debeantur inprimis propter beneficia educationis, hinc ſi hæc beneficia ceſſent, forte quia partum dolo expoſuerunt, & debitum alimentorum ceſſat.

XIV. *An avi aviæque tenentur ad danda alimenta?*

R. Ubi

R. Ubi parentes defecerunt, æquum est ut avus aviaque pro mortuo filio filiaque curam suscipiant nepotum & neptium; quod & in parentibus longius remotis pari ratione procedit, & ad eos etiam nepotes extenditur, qui per mulieres ex nobis veniunt, i. e. ad nepotes ex filiabus nostris, si aliunde ali non possint: natura enim trahit parentes ad amorem ejus, quod ex se procreatum norunt, & quod mediantibus liberis ab iis provenit. Atque hinc ortum traxit jus illud, ut nepos filii loco succedat; quam vicariam successionem quæ per stirpes fit, repræsentationem vocant. *d. c. 7. §. 4. n. 4. & §. 6. Feld. h. l.*

XV. *An & reliqua bona liberis debemus?*

R. Prima bonorum successio liberis defertur: quia creduntur parentes illis, ut corporis sui partibus, non tantum de necessariis, sed & de his quæ ad vitam suavius honestiusque transigendam pertinent, quam uberrime voluisse prospectum, ab eo maxime tempore, quo ipsi rebus suis frui non possunt: *d. c. 7. §. 5. n. 2.*

ſunt: partim ob præciſum debitum naturale, partim ex conjectura naturali, qua parentes creduntur id velle, ut liberis quam optime proſpectum ſit.

XVI. *Quid ſi in diverſum adſint indicia voluntatis paternæ?*

d. c. 7. §. 7. R. Si in diverſum ſuppetant indicia, hæc voluntatis conjectura ceſſat, ut ſi filius ex juſta cauſa abdicetur vel exhæredetur.

XVII. *Quæ ſunt juſtæ exhæredationis cauſæ?*

N. 115. c. 3. Boecl. ad c. 7. §. 7. R. Juſtæ exhæredationis cauſæ ſunt omnes, quæ naturalis neceſſitudinis aut caritatis vincula aut laxare, aut impedire poſſunt, e. g. ſi patri injurias manus inferat filius, ſi vitæ ejus inſidias ſtruat &c. & hoc in caſu ne quidem alimenta debentur, quia eſt delictum quod mortem meretur.

Puf. l. 4. c. 11. §. 11. XVIII. *At in tam teneram ætatem cui alimenta debentur, tale delictum non videtur cadere poſſe?*

Arnis. Relect. Pol l. 1. c. 4. ſect. 4. Gaſſend. R. Alimenta debentur liberis, quamdiu ſe ipſos honeſte exhibere non poſſunt, & comprehendunt ſumtus in ſtudia

ſtudia & peregrinationes, quæ ſæpe in plures annos protrahuntur, ita ut in tales liberos tale delictum facile cadere poſſit. Imo etſi tale delictum non eſſet, ad alimenta deneganda ſufficeret ingratitudo erga parentes & delictum vinculum caritatis naturalis diſſolvens. *Philoſ. Mor. p. 1457. Puf. l. 4. c. 11. §. 5.*

XIX. *Si non ſatis conſtet hunc illo eſſe genitum?*

R. Et hæc exceptio regulæ eſt addenda: ſcilicet natura nos ducit ad partum alendum ex nobis, non autem ſi ex adultero ſit conceptus. *d. c. 7. §. 8.*

XX. *Verum de factis nulla eſt certa perceptio, & generis nemo ſibi conſcius ipſe eſt, & mater ſcit ſuos eſſe liberos, pater autumat?*

R. Ea quæ ſolent in hominum conſpectu fieri, ſui generis certitudinem habent ex teſtimonio: quo ſenſu mater certa eſſe dicitur, quia inveniuntur qui quæve partui & educationi adfuerunt; at de patre hujus gradus certitudo haberi non poteſt. *d. c. 7. §. 8. l. 1. §. 10. D. de inſpic. vent. d. c. 7. §. 8. n. 1. in med.*

XXI. *Quis eſt pater?*

R.

Puf. l. 4. c. 4. §. 10. Limn. tom. 4. addit. l. 2. c. 1. p. 202. in fin.

R. Probabiliter pater eſt quem nuptiæ demonſtrant, vel qui pro tali habetur matris indicio; ſaltem tali certitudine, qua res facti probari ſolent, cum mater plures mares potuerit admittere.

XXII. *An omnes liberi æqualiter ſuccedunt in bona parentum?*

Puf. d. l. 4. c. 11. §. 8. & 9. Boecl. Inſt. Pol. l. 1. c. 3. p. 53.

R. Non eſt neceſſe 1. ut bona æqualiter inter filios dividantur, ſed uni atque alteri præ cæteris eximii quid aſſignare poteſt pater vel ob ſingularia merita, aut præclaram ſpem, vel etiam ob peculiarem affectum, inprimis erga familiam ejuſque ſplendorem, & conſervationem, quæ ſæpius detrimentum patitur diviſione bonorum æquali. 2. non tantum leges civiles, verum & jus naturæ, propter diſcrimen inter nuptias & alios concubitus conſtitutum, magis favet liberis legitimis quam naturalibus, licet hi tantundem trahant ex ſanguine paterno quam illi.

Groſ. c. 7. §. 8. n. 2. aliter.

XXIII. *Quomodo vocatur matrimonium, quando ex pactione quidam liberi*

beri excluduntur à præcipua hæreditate, ut certa portione, vel alimentis ſint contenti?

R. Matrimonium ad morgenaticam, quod eſt legitima conjunctio inprimis viris illuſtris cum fœmina inferioris conditionis, ut liberi iſto matrimonio nati certa portione aſſignata ſint contenti, & à reliqua hæreditate & dignitate paterna excludantur. 2. F. 29. & ibi Bitſch. Grot. d. c. 7. §. 8. n. 5. Puf. l. 6. c. 1. §. ult.

XXIV. *An hoc matrimonium eſt licitum?*

R. Affirmatur; quia continet individuam vitæ conſuetudinem ſobolis procreandæ gratia, licet ſiniſtra manu jungi ſoleat talis uxor. Mylerus in Gamol. Princip. c. 6. ſupra c. 5. q. 25.

XXV. *Quæ ſunt rationes, propter quas tale matrimonium contrahi ſolet?*

R. Ut 1. conſerventur familiæ, inprimis illuſtres, quibus diviſione bonorum & imminutione tantum decedit de dignitate, quantum ſplendoris ipſis accedit ex nativitate: & hinc 2. eſt favor liberorum prioris matri- Puf. d. l. & Bitſch. 2. F. 29. ſupra c. 5. q. 26.

mo-

monii. 3. ne tales viri cogantur vivere in peccato seu concubinatu.

XXVI. *An hoc pactum constante matrimonio à patre illustri & matre mutari potest?*

Rhet. Inst. Iur. Publ. l. 1. tit. 21. p. 304. Grot. l. 2. c. 14. §. 7.

R. Nihil tam naturale est, quam ut unumquodque eo modo dissolvatur, quo fuit colligatum, modo tertio ex tali pacto, e. g. cognato, in cujus favorem forte etiam factum est, non sit jus quæsitum: nam hoc ipsi invito, ne quidem à principe, nisi in pœnam vel propter eminens dominium, auferri potest.

XXVII. *Ubi desunt liberi, quibus naturaliter defertur successio?*

d. c. 7. §. 5. n. 2. Puf. l. 4. c. 11. §. 13.

R. Parentibus, non tamen eo modo ut liberis. Parentes ad bona liberorum ratio miserationis admittit, liberos naturæ simul & parentum commune votum. Scilicet optarent quidem parentes bona sua in liberos devolvi, eosque habere superstites, ubi tamen ordo naturæ versus fuerit, lamentabili illo solatio hæreditatis utcunque demulceri par erat. Et cum nullum sit officium

d. c. 7. §. 9. n. 2.

cium

cium referenda gratia magis neceſſarium, nemo præſumitur voluiſſe perdere occaſionem beneficii reddendi & referendæ gratiæ. vid. quæſt. 12.

XXVIII. *Parentibus mortuis, ad quos devolvitur hæreditas?*

R. Ad eos qui proxime nobiſcum deſcendunt ex parentibus, & ſi quidam præmortui fuerint ad liberos eorum ſuperſtites, qui eos repræſentant, uno verbo, ad fratres & ſorores germanos eorumque liberos. Nam & ſic gratiam referimus parentibus noſtris, in eorum liberis, qui naturaliter ſunt pars parentum, & quibus, ſi viverent parentes, maxime vellent benefieri. Quo accedit, quod commendationi naturæ, quia ex iiſdem parentibus genus nobiſcum ducunt, ſatisfaciamus. *d. c. 7. §. 9. n. 2. in fin. & n. 4.*

XXIX. *Quid ſi ſuperſint fratres conſanguinei tantum & uterini?*

R. Simul hic reſpicitur ex quo velut fonte bona iſta in defunctum fuerint devoluta, ita ut paterna paternis i. e. conſanguineis, materna maternis, i. e. *d. c. 7. §. 9. n. 1. Puf. l. 4. c. 11. §. 14.*

uterinis cedant, bona autem noviter quæsita æqualiter dividantur.

XXX. *His deficientibus, qui succedunt?*

d. c. 7. §. 10. Boecl. h. l. aliter Feld. R. Reliqui cognati, qui defuncto cariſſimi fuerunt, ſcilicet, qui defunctum gradu cognationis proxime attingunt.

XXXI. *At vero ſæpius tales diſſident à defuncto, & ipſi cariſſimi non ſunt?*

Puf. l. 4. c. 11. §. 15. R. Licet forte cognati proximi non ſint cariſſimi defuncto, tamen cognatio, quæ in ipſis eſt, & ad cujus conſervationem & ſplendorem augendum natura & communi voto omnes feruntur, eſt cariſſima; & hinc convenientiſſimum eſt, ut bona noſtra intra familiam maneant.

XXXII. *An hæc quæ dicta ſunt de naturali conjectura, ita neceſſaria ſunt jure naturæ, ut mutari non poſſint?*

d. c. 7. §. 11. R. Dummodo liberis & parentibus legitima relinquatur, reliqua jure naturæ abſolutam neceſſitatem nullam habent, ac proinde ex diverſis cauſis volun-

Digitized by Google

voluntatem humanam moventibus variari ſolent, pactis, legibus, moribus, qui ſubitionem in locum interdum admittunt, interdum non; alibi diſtinguunt, unde bona veniant, alibi id inſuper habent. Eſt ubi primogeniti poſtgenitis plus ferunt, ut apud Hebræos: eſt ubi inter ſe æquantur. Eſt ubi agnatorum habetur ratio; eſt ubi cognati quilibet cum agnatis tantundem ferunt. Etiam ſexus alicubi momentum habet, & alibi cognationis ratio habetur intra propiores gradus: alibi longius extenditur.

XXXIII. *Si non ſint expreſſa voluntatis indicia circa ſucceſſionem in bona poſt mortem?*

R. Credendum quemque id de ſua ſucceſſione ſtatuiſſe, quod ſtatuit lex, aut mos habet populi, non tantum ex vi imperii, quod vult, ut omnes inferiorum actus ſint legibus conformes; ſed & ex conjectura, qua unuſquiſque præſumitur legibus ſe ſuaque ſubjicere. *d. c. 7. §. 11. n. 2.* *l. 2. c. 2. §. 5. c. 4. §. 12. c. 11. §. 5. n. 2.*

XXXIV. *An hæc conjectura valet*

etiam in eos quorum in manu ſummum eſt imperium?

d. c. 7. §. 11. n. 2. R. Affirmatur; nam & hi probabiliter creduntur in rebus ſuis æquiſſimum judicaſſe, quod aut legibus ſanxerunt ipſi, aut moribus probant, in iis rebus, in quibus de nullo ipſorum *c. 4. §. 12.* damno agitur, & in quibus materia & ratio legis ipſis eſt communis cum ſubditis.

XXXV. *An ergo in omnibus præſumuntur velle leges ſuas valere in ſucceſſione ſua?*

Boecl. ad c. 7. §. 12. n. 2. R. Succeſſio regum non per omnia ſe habet aut exigi poteſt ad regulas privatæ ſucceſſionis: quia ſucceſſio regnorum non æſtimatur ex utilitate *Conring. de Reg. & Tyr. th. 9.* privatorum, ſed ex utilitate publica, & hinc ea, quæ in jure civili, aut privatorum ſucceſſionibus naturalem habent rationem aut æquitatem, huc in quantum fieri poteſt, trahuntur & applicantur.

XXXVI. *Quot modis regna deferuntur?*

d. c. 7. §. 12. & 14. R. Regna deferuntur vel ex liberri-

ma

ma voluntate regnantis, eaque vel expressa, vel præsumta; vel ex voluntate populi.

XXXVII. *Quæ sunt regna quæ deferuntur ex liberrima voluntate regnantis?*

R. Regna 1. armis subacta. 2. dedita sine conditione. Utrobique populus videtur consensisse per modum invitæ actionis, ad voluntariæ tamen æstimationem redigendæ, quia coacta voluntas etiam est voluntas: & victor omne imperium per victoriam ut exercendum, ita & subjectum imperii existentiæ constituendum est consecutus. *d. §. 12.* *l. 3. c. 8. §. 1. & 2.*

XXXVIII. *Quosnam hæredes instituere potest in tali regno?*

R. Non tantum liberos legitimos, mares & fœminas, verum & naturales, adoptivos, imo & extraneos & diversæ religionis præficere, & regnum dividere potest. Imo etiam ad eos proximos ultimi possessoris regnum perveniet, qui primum regem sanguine non attingunt, si talis successio in iis locis recepta sit. *d. c. 7. §. 12. Boecl. h. l. aliter.*

XXXIX. *Si dictum sit ne regnum dividatur?*

d. c. 7. §. 13. aliter. R. Regnum habebit natu maximus, sive omnes sint filii, sive filiæ: si filii & filiæ concurrant, habetur ratio sexus, ita ut filius natu minor seu secundogenitus præferatur filiæ primogenitæ: *d. c. 7. §. 18.* sexus enim prærogativa est perpetua, ætatis autem temporaria.

XL. *Secundogeniti an plane non succedunt?*

R. Primogenitus erga eos se clementem & pium exhibeat, & pro ipsorum partibus, si non rependat æstimationem, assignet ipsis ut honeste secundum status sui dignitatem vivere possint, ne tenuitate provisionis vitæ inquinatæ & dissolutæ occasio præbeatur. *d. c. 7. §. 13. in fin. Dieter. ad A. B. tit. 24. Inst. Jur. Pub. p. 618.*

XLI. *Regna libero populi consensu facta hæreditaria quomodo deferuntur?*

R. Ex præsumta populi voluntate, quæ videtur fuisse, ut observetur id quod maxime expedit. *d. c. 7. §. 14.*

XLII. *Quid videtur maxime expedire?*

R. Ni-

R. Ni aliud lex aut mos ferat, quinque videntur expedire: 1. ut regnum sit individuum, quia id ad tuendum regnum in civium concordiam maxime valet. Imo etiam votum primi electi regis est, ut maneat eadem regni forma; & cum regnum non regna acceperit, etiam ex regno non præsumitur voluisse plura regna efficere per divisionem, vel ex regno aristocratiam, ut nimirum plures fratres pro indiviso, pari inter se potestate regnum administrarent, talis enim mutatio nullo unquam ævo periculis caruit. *d. c. 7. §. 14. Pufl. l. 7. c. 2. §. 11. & 12. Boecl. h. l.*

XLIII. *Quid præterea expedit?*

R. Alterum est, ut successio stet intra eos, qui descendunt à primo rege: ea enim familia ob nobilitatem electa censetur, eaque finita regnum redit ad populum. Tertio, ne succedant, nisi qui nati sunt secundum patriæ leges: non naturales tantum, quia ad contemtum patent, quorum matrem pater justo conjugio dignatus non est, & præterea quia minus certi habentur propter deficientem fidem conjugalem: *d. c. 7. §. 15. & 16.*

lem: at in regnis expedit populo habere maximam certitudinem quæ haberi potest, ad vitandas controversias.

Horn. l. 2. c. 9. §. 17. XLIV. *At regum liberi omnes sunt legitimi, quia discrimen inter legitimos & naturales est ex lege civili, & vero reges legibus civilibus sunt soluti?*

R. Quamvis dispar sit conditio regum & subjectorum, quantum ad leges civiles, tamen nepotes, liberi, propinqui, familia, genus &c. semper communiter apud omnes populos, qui ratione sua recte utuntur, respectu matrimonii dicuntur: discrimen inter legitimos & narurales est à jure naturæ, à quo est discrimen inter nuptias & concubinatum, seu ii demum sunt legitimi apud omnes populos, qui ex individua vitæ consuetudine nascuntur. Et si quis aliter explicaret, stylum omnibus seculis toto orbe receptum abnegaret, quod non est privati vel unius hominis; oportet enim ut prius ostendatur, vel nullum esse, vel omni tempore nullum fuisse discrimen inter prin-

principum uxores, pellices & amicas.

XLV. *An adoptivi ſuccedunt?*

R. Non; quia populus in naturalem regis ſtirpem regnum contulit, qua deficiente ad ſe voluit redire facultatem de ſucceſſore diſponendi, quæ facultas, admiſſa adoptione, quæ quidem ad regnum jus daret, in perpetuum eluderetur. quo accedit quod nobilitas generis vere regii magis reverendos efficit reges, majorque de eis ſpes concipitur. Hinc nec aſcendentes primi regis, fratres, vel collaterales, multo minus affines admittuntur citra novam populi electionem. *d. c. 7. §. 16. Boecl. h. l. Puf. l. 7. c. 7. §. 12. in med.*

XLVI. *Quodnam eſt quartum, quod expedit?*

R. Quartum eſt, ut inter eos, qui pariter ad hæreditatem admittuntur, ſive quia unius ſunt gradus, ſive quia in parentum ſuorum locum ſuccedunt, præferantur mares fœminis: ideo quod mares tum ad bella, tum ad alias imperii partes magis idonei fœminis cenſentur, & rarum & extraordinarium *d. c. 7. §. 17. Boecl. h. l.*

eſt illud Poetæ: *Vos etenim juvenes animum geritis muliebrem, illaque virgo viri.*

XLVII. *Quintum quod eſt?*

d. c. 7. §. 18. R. Quintum eſt, ut inter mares aut fœminas, ubi mares deficiunt, præferatur natu maximus; ita tamen ubi fœminæ & mares concurrunt, ſexus prærogativa ut perpetua, potior ſit ætatis.

XLVIII. *Cur natu maximus præfertur?*

Horn. l. 2. c. 9. §. 8. & ſeqq. R. Variant hic opiniones: alii ad jus naturæ, ſanguinis, aut hæreditatis provocant: alii ad jus divinum & gentium: alii ad populi electionem, quorum opinio verior eſt: ſcilicet in omni ſucceſſione latet populi electio ſeu tacita ſeu expreſſa, jus enim ab electione familiæ cœptum ſuccedendo continuatur. Quare quantum prima electio tribuit, tantum defert ſucceſſio.

Grot. l. 1. c. 3. §. 10. n. 5.

XLIX. *Si primogenitus ſit incapax?*

d. c. 7. §. 18. n. 2. A. B. tit. 28. & ibi Limn. R. Quia populus ipſum elegit, quia præſumitur is judicio aut eſſe perfectior,

ctior, aut futurus, si propter mentis aut corporis vitium imperare non possit, non succedit, sed reliqui, salva tamen semper sexus primum, deinde ætatis prærogativa inter capaces. Nam qualitas & sexus & ætatis, quatenus in hac re à populo consideratur, ita personæ adhæret, ut avelli inde nequeat.

L. *An regnum, ubi in hunc modum defertur pars est hæreditatis?*

R. Est hæreditas quædam, quia est legitima in locum alterius defuncti successio, & successor principis non male vocatur hæres regni, solii, sceptri, sed separata ab aliorum bonorum hæreditate, ita ut in his non cogatur simul succedere & eorum onera ferre, nec ab illa successione excludi ob omnes causas, ob quas ab his excluditur, sed ut aliquid committat contra patriam, vel ut propter defectum imperare non possit, requiritur. Præsumta enim voluntas populi semper intelligenda est cum relatione ad commodum reip. & regnum voluisse creditur

d. c. 7. §. 19. Boecl. h. l. & ad §. 18. Puf. l. 7. c. 7. §. 12. Horn. l. 2. c. 9. §. 13. aliter. l. 2. c. 14. §. 10. & 11.

ditur quam optimo jure deferri, nec quicquam ejus refert hæreditas aliorum bonorum à rege adeatur, nec ne, cum hæreditarium ordinem non ob hoc elegerit, ſed ut certi quid eſſet, & reverentia conciliaretur ex ſanguine, ſimulque ex genere & educatione ſpes eſſet præclaræ virtutis, & regni poſſeſſor regnum magis curaret, animoſiuſque defenderet, ſi id ipſum iis eſſet relicturus, quos ipſe ob caritatem maximi faceret.

d. c. 7. §. 19. in fin. Mylerus in Archol. c. 11. §. 6.

LI. *Si regnum primitus datum ſit in feudum ab eo qui plene dominus erat, qualis lex eſt ſequenda in ſucceſſione?*

R. Sequenda erit lex ſucceſſionis feudalis, non ſemper Longobardica illa, quam perſcriptam habemus, ſed quæ in gente quaque recepta fuit, quo tempore data eſt prima inveſtitura: nam aliæ gentes leges aut mores de feudis non minus, quam Longobardi habuerunt. idem dic de regno quod ex non feudali factum eſt feudale, quia ejus natura eſt mutata.

d. c. 7. §. 20. Ziegl. h. l. Struv. Synt. J. F. c. 9. §. 1. & ſeqq. Frantz. de orig. Feud. Eitſch. in proœm.

LII.

LII. *Eſtne in regnis adhuc alia quædam ſucceſſio non hæreditaria?*

R. Affirmatur; ſcilicet ſucceſſio quæ linealis dicitur, eaque vel cognatica, vel agnatica. Cum enim favor repræſentationis propter jus, quod defunctus in viventis bonis habet, & quod ad eos, qui ex ipſo ſuperſtites ſunt, tranſmittit, tantum in deſcendentibus obtineat in infinitum, in collateralibus autem evaneſcat, apud multas gentes linealis ſucceſſio eſt introducta, cujus fundamentum, ut & hæreditariæ, eſt ſpes populorum de optima educatione eorum qui ſpem regni habent juſtiſſimam. Hæc autem linealis ſucceſſio in eo conſiſtit, ut omnes qui ab auctore ſtirpis regnatricis deſcendunt, velut lineam perpendicularem conſtituant, ita ut eorum quilibet regno propior ſit, prout quiſque in eodem gradu ſexus, deinde ætatis prærogativa potior eſt. Nec prius ad aliam lineam regnum devolvitur, quam omnes ex eadem linea defecerint, & prout quiſque naſcitur, ita lex ex ſpe ad regnum

d. c. 7. §. 22. Puf. l. 7. c. 7. §. 13.

gnum ſuo ordine habendum jus verum ipſi excitat; quod jus quiſque ad omnes ex ſe natos pari ordine demittit, licet ipſe regnum non obtinuerit. Hoc modo primo loco ſemper vocantur liberi ultimi poſſeſſoris, ſed ita ut & mortuorum ratio habeatur, ſi quidem ipſis proles ſuperſit qualiſcunque gradus, & ſi mortui iſtius linea potior fuit, vel ratione ſexus, vel ratione ætatis, ejuſdem proles reliquos omnes excludit, & ſic mortui tranſmittunt ſuum jus in vivos & vivi ſeu ultimi poſſeſſores in mortuos, ſalva tamen ſemper in pari gradu ejuſdem lineæ prærogativa & ſexus & ætatis. Si ultimo poſſeſſori deſint liberi, ab ipſo incipiendo, non recurrendo ad auctorem ſtirpis, itur ad lineam proximam, & ſic deinceps, ita ut ob ſexum aut ætatem nunquam tranſeatur de linea in lineam. Cui conſequens eſt, ut ſi ultimo poſſeſſori ſit filius & filia, filius contracto matrimonio moriatur relicta filia, hæc præferatur filio, qui natus eſt ex filia ultimi poſſeſſoris ſeu avi, & filius majoris fratris præmortui fratri

fratri minori. Hæc linealis ſucceſſio vocatur cognatica, quia cognati ſeu fœminæ ex iis nati natæve non minus admittuntur quam agnati, licet poſtponantur in eadem linea. vocatur etiam ſucceſſio regni Caſtellæ, ad cujus exemplum etiam majoratus jura in eo regno conſtituta ſunt

LIII. *Quid ſi lege fundamentali hæc ſucceſſio non ſit determinata?*

R. Si lex & exempla deſint, ſumi poterit ex ordine qui in publicis cœtibus ſervatur. Nam ſi in eo ratio habeatur linearum, id ſignum erit ſpem à lege in jus animatam, ita ut à morientibus in ſuperſtites tranſeat, & ſi linea primogeniti præcedat lineam ſecundo geniti, populus præſumatur velle idem obſervari in ſucceſſione. *Grot. d. c. 7. §. 22. n. 2.*

LIV. *Quid eſt majoratus?*

R. Majoratus eſt jus, quo ad ſucceſſionem vocatur, qui in familia poſt mortem poſſeſſoris major natu reperitur. Hoc jus eo præcipue fine eſt introductum, ut tutelæ non ſit locus, ſed regnum ſemper proprios dominos habeat. *d. c. 7. §. 22. n. 1. in fin. Beſold. de ſucceſſ. & elect. reg. diſſert. 4. n. 13.*

LV.

LV. *Quæ est alia linealis successio?*

d. c. 7. §. 23. Ziegl. h. l. Limn. 2. J. P. c. 2. §. 24.

R. Est successio linealis agnatica duntaxat marium ex maribus; quæ vulgo vocatur successio juris Francici seu regni Galliæ. Hæc maxime introducta est, ne per fœminarum matrimonia ad peregrinum sanguinem imperium deveniat. In hac tamen successione deficientibus agnatis, substituuntur interdum cognati, non jure successionis aut cognationis, sed liberæ electionis, ne regnum ad exteros deferatur. In utraque lineali successione in infinitum admittuntur etiam qui ab ultimo possessore remotissimo gradu distant, dum à primo rege descendant.

LVI. *Possuntne alii successionum modi introduci?*

d. c. 7. §. 24.

R. Affirmatur; aut ex populi voluntate, aut etiam ejus, qui regnum ita in patrimonio habet, ut alienare possit. Imo si sint regna non patrimonialia, interdum hoc est permissum; sic in Imperio Romano-Germanico inter illustres recepta sunt pacta confraternita-

Limn. l. 4. c. 8. §. 126. & seqq. Inst. Jur. Publ. p. 623.

nitatis, quo etiam referri possunt pacta ganerbinatus. Sic constituere licet, ut qui vel ultimo possessori, vel primo acquirenti, quoque tempore futuri sunt proximi succedant.

LVII. *An filius potest à patre exhæredari ne in regnum succedat?*

R. In regnis patrimonialibus seu alienabilibus omnino potest, ita tamen, ut & in his regnum à reliqua hæreditate paterna distinguendum sit; & hinc licet aliquem à regno excludat, non statim videtur eum à reliqua hæreditate exclusisse, nisi voluntatem suam expresse declaraverit, & contra potest aliquem ab hæreditate excludere, ut tamen ipsum non excludat à regno; eo ipso enim dum bona alia opponit regno, non præsumitur voluisse ipsum excludere à regno. Nec tacite aliquis habetur pro exhæredato, si grave aliquid in patrem commiserit, & nulla extent condonatæ culpæ indicia expressa, eo ipso enim dum pater judicium suum non declaravit, non videtur voluisse eum exhæredare, sed spectavit

d. c. 7. §. 25.

Boecl. h. l. Ziegl. Horn. l. 2. c. 9. §. 15. in fin.

Gret. d. c. 7. §. 25. aliter.

ctavit forte aliam caſtigationem, & pro peccato magno minus exhæredatione ſupplicium optavit.

LVIII. *An poteſt exhæredari in regnis non patrimonialibus, ſeu in iis quæ per ſucceſſionem deferuntur?*

Boecl. d. l. Horn. d. l. Grot. d. c. 7. §. 25. in fin. aliter.

R. Et in his regnis præſumtus conſenſus populi in ſucceſſione ab inteſtato reſtrictus eſt ad caſum publicæ utilitatis, ideo ut ſi forte filius in tali regno contra ſalutem regis vel regni aliquid moliatur, à ſucceſſione excludi poſſit. Primogenito enim populus confert ſucceſſionis ſortem, ſi prodeſſe publico ſtudeat; ſin deſciſcat & periculum tyrannidis ſubſit, negligere putanda eſt civitas publicæ ſalutis everſorem. Alias autem non procedet exheredatio, quia populus quidem elegit viam hæreditariam, ſed hæreditariam ab inteſtato. multo minus procedet in lineali ſucceſſione, ubi nulla imitatione hæreditatis ex dono populi pervenit ad ſingulos præſcripto ordine.

LIX.

LIX. *An abdicari poteſt regnum ſeu jus ſuccedendi in regnum?*

R. Quin pro ſe quiſque poſſit abdicare regnum, ſeu jus ſuccedendi in regnum jure naturæ & gentium, ſive ſit electitium, ſive ſucceſſivum, dubium non eſt: nam civitas eſt ſpecies ſocietatis, in qua nemo cogitur invitus manere, & in qua imperantes ſunt caput. Quo accedit, quod derelinqui imperia poſſint. Verum cum imperiorum primordia, quod ad ſubjecta exiſtentiæ majeſtatis attinet, ad conſenſum mutuum ſint referenda, is qui regimini præeſt, non magis ſe ſubtrahere poteſt ſubjectis ſine juſta cauſa, quam hi ſine cauſa ſceptrum averſari. Et hinc licet in regno ſucceſſivo permiſſa ſit abdicatio, tamen injuria in remp. non carebit factum, ſi rex ſolo quietis amore, ætate & viribus minime defectus abdicatione ſua regnum transferret in filium minorennem, præſertim bellis incumbentibus, niſi populi conſenſum impetraverit, eique in rep. & ætate ſucceſſoris adverſus periculum

Grot. l. 2. c. 5. §. 24.

Limn. ad Cap. Ferd. art. 1. p. 451.

Textor c. 30. Boecl. h. l.

munienda aliquas consilii partes reliquerit, tunc enim demta intelligitur, quæ subest injuria.

LX. *An & pro liberis abdicari potest?*

d. c. 7. §. 26. R. Hoc magis controversum est: in regnis hæreditariis patrimonialibus, ubi arbitrium successionis in voluntate unius est positum, pater sua abdicatione liberis nocere potest, in hæreditariis ex præsumta populi voluntate pater pro se & liberis renuncians, liberis obesse non potest, inprimis in lineali successione, quia simul atque existere cœperunt, jus proprium eis quæsitum est ex lege: sed nec nascituris, quia pater impedire non potest quin ad illos suo tempore jus pertineat, nisi populi consensus accedat, tunc enim quia jus quæsitum ipsis nondum est, id quod accepturi fuissent si nascerentur, parentis & populi consensu auferri potest.

c. 4. §. 10. n. 2.

LXI. *Quando est controversia de successione regni, quis potest judicare, an rex qui nunc regnat, an populus per se, an judices dati?*

R. Ne-

℟. Neque rex, neque populus judicare potest judicio jurisdictionis, quæ non est, nisi apud superiorem, sive judicet de alicujus persona, sive de causa. Causa autem successionis seu controversiæ de successione non comprehenduntur sub jure imperii seu sub majestate, quia respiciunt modum perveniendi ad imperium, qui ex primæva patrumfamilias voluntate, quando in civitatem coiverunt, & ubi nulla adhuc regiminis forma fuit constituta, est æstimandus, seu mansit in statu naturali, quo nulla erat jurisdictio. Populus non potest, quia omnem jurisdictionem in regem & regiam familiam transtulit, nec ea durante, si sit verum regnum ullas ejus habet reliquias. Hinc recte & pie facient qui jus vindicant, si de arbitris inter se conveniant, qui, si de primæva populi voluntate quæstio incidat, populi qui nunc est, quique idem cum eo qui olim fuit, censetur, sensum exquirunt, eumque sequuntur, nisi satis certo constet, olim aliam fuisse po-

d. c. 7. §. 27.

l. 1. c. 3. §. 8. n. 2. l. 2. c. 5. §. 23.

d. c. 7. §. 27. n. 2. l. 1. c. 3. §. 7. n. 2. l. 2. c. 23. §. 8. Puf. l. 7. c. 7. §. 15. l. 2. c. 9. §. 3.

puli voluntatem, & ex ea jus quæsitum.

LXII. *An filius ante adeptionem regni natus in regno individuo præferendus ei, qui in regia fortuna est natus?*

R. Præferendus est in quavis successionis specie 1. quia populus regnum regi & suæ familiæ detulit, sub qua sine dubio talis filius intelligitur, & in lineali successione simul atque regnum quæsitum est, spes aliqua parta est liberis ante natis, & in hoc successionis genere spes semel parta jus facit, nec ex post facto cessat, nisi quod ex sexus privilegio suspenditur in cognatica successione. 2. si solus supereſſet, nullo alio relicto filio, succederet, ergo nativitas secundo geniti ipsi non potest auferre id quod populi dono & consensu sui patris est consecutus. 3. succedit etiam in aliis bonis, in quibus non distinguitur, quo tempore sint quæsita; quæ ratio est dubia. Præterea notandum lege & expressa populi voluntate aliter constitui posse.

d. c. 7. §. 28. Boecl. h. Horn. l. 2. c. 9. §. 16.

LXIII.

LXIII. *An nepos ex filio priore præfertur filio posteriori?*

R. In lineali successione difficultatem nullam habet: ibi enim mortui pro vivis habentur in hoc, ut in liberos transmittant. In hæreditariis dividuis ubi subitio in locum, seu jus repræsentationis obtinet, in partes concurrent: in hæreditariis individuis nepos ex præsumta populi & regis voluntate præfertur, & si ætate impediatur administrare regnum, tutores constituendi, qui periculis, quæ alias ab ætate timentur, facile prævenire possunt. Pari distinctione respondendum est ad quæstionem inter fratrem superstitem ultimi regis, & fratris majoris filium: an defuncti fratris filius aut filia patruo regis, an ex filio nepos filiæ, an minor nepos ex filio nepoti majori ex filia præferatur.

d. c. 7. §. 30. n. 1. & 2. Horn. l. 2. c. 9. §. 16. aliter.

Grot. d. c. 7. §. 31. 32. & seqq.

CAPUT VIII.

De acquisitionibus derivativis, quæ à JCtis vocantur juris gentium.

I. *Quot modis acquiratur dominium jure gentium.*
II. *An occupatione.*
III. *Quot modis per occupationem.*
IV. *Quomodo venatione.*
V. *Feræ bestiæ occupatæ quamdiu censeantur esse nostræ.*
VI. *Quid si additæ sint signa ex quibus dignoscantur cujus fuerint.*
VII. *Ut fera alicujus fiat quid requiratur.*
VIII. *An fera in sylva circumsepta & pisces in stagno à nobis possideantur.*
IX. *Quomodo acquiratur inventione.*
X. *An solo visu ita acquiri possit.*
XI. *Quomodo captivitate in bello.*
XII. *Quid acquiratur per accessionem.*
XIII. *Qui sint agri limitati & illimitati.*
XIV. *An cum feudo constituto simul etiam fluviatilia incrementa concedantur.*
XV. *Ad quem pertineat fœtus ex animalibus nostris.*
XVI. *Quid si pater sit certus.*
XVII. *Quomodo acquiratur specificatione.*
XVIII. *Quid si quis mala fide ex aliena materia novam speciem fecerit.*
XIX. *Quomodo acquiratur traditione.*

I. *Quot modis acquirimus dominium jure gentium?*

R. Quatuor modis; occupatione, accessione, specificatione, & traditione. II.

II. *At vero occupatio eſt modus acquirendi originarius & naturalis?*

l. 2. c. 3. §. 1. in fin.

R. Eſt modus acquirendi originarius & naturalis in primo rerum ſtatu, ubi omnia vacua adhuc fuerunt & omnium occupationi patuerunt: eſt modus acquirendi juris gentium & derivativus, poſtquam res quæ occupantur, deſierunt eſſe in dominio vel principis, vel privatorum, & permiſſu principis apud omnes gentes propter communem neceſſitatem & utilitatem iterum cedunt occupanti, quæ alias propter occupationem quæ fit per univerſitatem ad principem redirent. *d. c. 3. §. 3.* Ita ut reſpectu prioris dominii, quod fuit vel principis vel privatorum, poſſit vocari modus acquirendi derivativus, licet proprie loquendo, quia cenſentur eſſe res nullius, & primum ab occupante acquiruntur, ſit modus acquirendi originarius. *d. c. 3. §. 19. n. 2. & 3.* Quo accedit, quod JCti ſub modis dominium acquirendi juris gentium comprehendant naturales.

III. *Quot modis acquiritur occupatione jure gentium?*

R. Tribus; venatione, inventione, & captivitate in bello.

IV. *Quomodo venatione?*

R. Post introducta dominia & imperia constituta, feræ quidem bestiæ per occupationem quæ fit per universitatem principi, vel ei qui jus summum in civitate habet, fuerunt acquisitæ, verum propter simplicius vivendi genus inter omnes gentes jus venandi privatis fuit concessum, ita ut quod quisque cepisset, suum esset: à quo simpliciori vivendi genere cum gentes discesserint, principes, prout cujuscunque necessitas & utilitas exigebat, hoc jus venandi promiscuum privatis iterum ademerunt, & ferarum bestiarum dominium fere ubique locorum sibi repetierunt.

Horn. l. 2. c. 3. §. 5. Puf. l. 4. c. 6. §. 4. aliter. Ziegl. h. l. Textor c. 8. §. 18.

V. *Feræ bestiæ à nobis occupatæ, quamdiu censentur esse nostræ?*

R. Quamdiu sunt in nostra custodia & in naturalem libertatem se non receperunt; simulac enim custodiam no-

Digitized by Google

noſtram evaſerunt & difficilis eſt earum perſecutio, vel potius nulla, præſertim cum internoſci quæ noſtræ fuerint, ab aliis non poſſint, ex probabili conjectura derelictionis deſinunt eſſe noſtræ, & ubi hodie princeps permittit, iterum cedunt occupanti. Grot. d. c. 8. §. 3.

VI. *An noſtræ manent, ſi addita ſint ſigna, unde dignoſci poſſint cujus fuerint?*

R. Affirmatur; quia tunc videtur ceſſare præſumta derelictio, & hinc ab aliis occupatæ & agnitæ dominis ſunt reddendæ: niſi ex aliis circumſtantiis conſtet, vel ſigna non fuiſſe addita ad retinendum dominium, vel dominum dominii animum non retinuiſſe. d. c. 8. §. 3. Kulpis. in exercit. Grot. h. c. Puf. l. 4. c. 6 §. 12.

VII. *Ut fera alicujus fiat, quid requiritur?*

R. Requiritur corporalis quædam poſſeſſio, quæ acquiritur vel manibus noſtris, vel inſtrumentis aliis, ut decipulis, retibus, laqueis, dum duo adſint, primum ut ipſa inſtrumenta ſint in noſtra poteſtate, deinde ut fera d. c. 8. §. 3. in fin. & §. 4.

ita

ita sit inclusa, ut exire inde nequeat. Unde sequitur, si quis feram lethaliter vulneraverit & eam persequatur, vel à canibus ejus capta sit, alius eam capere vel eximere non possit.

VIII. *Quid dicendum de feris in sylva circumsepta, & piscibus in stagno & piscina?*

R. Feræ bestiæ vivariis inclusæ, & pisces in piscinas conjecti à nobis possidentur, secus quam quæ versantur in sylva circumsepta vel stagno, quæ antequam occupatæ fuerunt, in libertate naturali manent.

l. 3. §. 14. D. de acquir. vel amit. poss. Grot. d. c 8. §. 2. aliter.

IX. *Quomodo acquirimus inventione?*

R. Idem dicendum de inventione, quod diximus de venatione: scilicet lapillos, gemmas in littore maris, res pro derelicto habitas, & thesauros, ut olim apud omnes gentes, ita hodie adhuc, ubi princeps id permittit, nostra facimus occupando.

d. c. 8. §. 6. Ziegl. h. l. aliter Puf. l. 4. c. 6. §. 13. Horn. l. 2. c. 3. §. 8. in fin.

X. *Hæc occupatio per inventionem potestne fieri oculis?*

R. Non; quia possessionis initium est corporis ad corpus adjunctio, qualis circa

d. c. 8. §. 6.

circa res mobiles maxime fit manibus, circa res soli pedibus. scire ubi res est, non est reperire.

XI. *Quomodo captivitate in bello acquirimus?*

R. Apud omnes gentes res hostium habentur pro rebus nullius, & sic fiunt capientium, tam eorum qui per alios, quam qui per se capiunt. *l. 3. c. 6. §. 8. in fin. & 9. in pr.*

XII. *Quid acquiritur per accessionem?*

R. Accessorium cedit suo principali sine quo esse non potest. Sic insula pertinet ad flumen in quo nata est; si flumen sit privatum ad privatos, si sit publicum, ad populum, aut eos quibus populus dedit, quales sunt isti, qui prope flumen habent agros illimitatos: cum enim multa sæpe incommoda patiantur per inundationes, & vero hæc incrementa fluviatilia, imprimis si fiant per alluvionem, reditibus publicis parum momenti adferant, constitutum est, ut concedantur iis, quorum fundis accedunt, ita tamen, ut ex propria cujusque civitatis utilitate & necessitate privatis iterum dene- *d. c. 8. §. 8. in fin. Puf. l. 4. c. 7. §. 8. & sqq.*

denegari & publico tribui possint, ut in venatione & inventione dictum.

XIII. *Qui agri dicuntur illimitati?*

d. c. 8. §. 12. R. Qui nullum alium finem habent quam flumen, dicuntur illimitati; & qui alium finem habent quam flumen, seu qui se non extendunt ad flumen, sunt limitati: quales in dubio præsumuntur agri privatorum, quia hoc privatarum possessionum naturæ est congruentius, sicut contra in dubio imperia ad flumen credenda sunt illimitata, quia id territorii naturæ maxime convenit ad arcendos hostes, nam flumina & alii termini naturales, ut montes, non ita facile transiri possunt.

d. §. 12. & §. 17. n. 2.

XIV. *Si feudum constituatur, an simul censentur concessa incrementa fluviatilia?*

Grot. d. c. 8. §. 15. R. Negatur; nec sub imperii sola concessione statim fluviatilia incrementa continentur, licet aliquando cum illo definito imperio agrorum universitatem accipiant, quo casu dubium non est, quin vasalli jus habeant

beant, quod populi aut principis fuit. idem dic si flumen ipsum in feudum acceperint, vel agrum arcifinium seu illimitatum, tunc enim ex agri qualitate fluviatilia incrementa ad eos pertinebunt: secus est si sit limitatus, si in investitura nihil de eo comprehensum fuerit, nec regionis mos, aut longi satis temporis possessio, jus ipsis pepererit.

XV. *Fœtus animantium nostrorum ad quem pertinet?*

R. Quicquid ex animali meo natum est, meum est. Et si pater pertineat ad alium, & ad alium mater, partus ventrem sequitur, 1. quia aliquando fuit pars matris, 2. quia plerumque pater ignoratur. *d. c. 8. §. 18. Ziegl. h. l.*

XVI. *Quid si de patre constet?*

R. Quia pater leviter opera sua defungitur, sic ut ipsius domino parum aut nihil decedat, mater autem, dum uterum gerit, ad alia fere est inutilis & solicite alenda, adhuc ad dominum matris pertinet, ita tamen ut domino patris interdum aliquid sit solvendum. *Puf. l. 4. c. 7. §. 4.*

dum. Idem dicendum, quando planta alterius vel arbor in meo fundo radices egit, vel aliquis ex ſua materia in meo fundo ædificavit. Cum enim apud omnes gentes communio pariat lites, judex qui uni rem debet adjudicare, & alterum alteri in certam pecuniæ ſummam interdum condemnare ut idemnis ſervetur, ſemper pronunciabit pro eo, ad quem pertinet res principalis: niſi interdum acceſſorii pretium, vel ars aliud ſuadeat, ut ſi planta aliena rara omnino in fundum meum radices egerit, & dominus fundi eam repetat; vel pictura præſtans & artificioſa tabulæ meæ imponatur.

XVII. *Quomodo acquirimus ſpecificatione?*

R. Quando vel ex aliena, vel partim noſtra partim aliena materia novam ſpeciem efficimus, regulariter ſi hæc ſpecies uni ſit adjudicanda, quia, ut dictum, apud omnes gentes ex communione oriuntur lites, illi ſpecies eſt adjudicanda in judiciis, qui eam fecit, ut tamen dominus materiæ pretium ejus

l. 2. 8. §. 19. aliter.

ejus recipiat: vel interdum, ubi ſpecies reduci poteſt ad materiam, domino materiæ adjudicetur, & opera ſolvatur. *Kulpis d. l.*

XVIII. *Quid ſi quis mala fide ex aliena materia novam ſpeciem confecerit?*

R. Dubitatur an jure naturæ eam ſibi acquirat: licet enim ſpecies pluris ſit quam materia, & materia prior deſiiſſe videatur, aut ipſe vehementer re indigeat, ad dominium ejus rei acquirendum non ſufficiet, ſed probabilem aliquam cauſam accedere oportet, ne dominus per malam fidem alterius rei ſuæ dominio, invitus plerumque, cadere cogatur. *Puf. l. 4. c. 7. §. 10. in fin.*

XIX. *Quomodo traditione?*

R. Quamvis ad dominii tranſlationem naturaliter & abſolute non requiratur ut fiat traditio, verum etiam ipſo jure, citra traditionem, in nos transferri poſſit, tamen inter omnes gentes receptum eſt, ut ſi quid ab alio animo dominium in me ttansferendi *d. c. 8. §. 25. c. 6. §. 1. n. 2. Puf. l. 4. c. 7. §. 7. alibi.*

tradatur, & à me ita acceptetur, dominium ejus in me transferatur, ita ut recte traditio dicatur modus acquirendi dominium ex jure gentium.

CAPUT IX.

Quando imperia vel dominia desinant.

I. *Quot modis dominia & imperia desinant.*
II. *Quid si moriatur qui dominium vel imperium habuit, nullo successore relicto.*
III. *An totus populus interire possit.*
IV. *Quot modis.*
V. *Corpus quomodo intereat.*
VI. *Quomodo species sive spiritus, vel vinculum inter imperantes & parentes.*
VII. *Quid si ex populo tam pauci superstint, ut populum facere nequeant.*
VIII. *An migratione populus intereat.*
IX. *An mutata regiminis forma.*
X. *An per hanc regiminis mutationem civitatis debita extinguantur.*
XI. *Quid si populus armis devictus sit.*
XII. *Si civitas alteri uniatur, an eadem maneat.*
XIII. *An dividi possit.*
XIV. *Populus Romanus an hodie idem sit qui olim fuit.*
XV. *An persona haredis eadem censeatur cum persona defuncti.*

I. *Quot modis desinunt dominia & imperia?*

R. De-

R. Desinere ac interire dominia & imperia variis modis possunt, inprimis derelictione, quia voluntate cessante non manet dominium; & sublato subjecto, in quo est imperium vel dominium, scilicet ante alienationem vel expressam, sive inter vivos, sive ultima voluntate; vel tacitam, qualis est in successionibus ab intestato ex præsumta defuncti voluntate. *Grot. l. 2. c. 9. §. 1. in pr. c. 3. §. 6. l. 1. c. 3. §. 7. l. 2. c. 7. §. 3. & §. 10. n. 2.*

II. *Si persona in qua fuit dominium aut imperium moriatur nulla edita voluntatis significatione, nullo consanguineo relicto vel alia persona, cui jus succedendi ex pacto vel alio modo competit, ad quem pertinet dominium aut imperium?*

R. Dominium & imperium redit in eum statum, in quo fuit ante acquisitionem à defuncto factam. Si sit privatus, dominium ejus ad universitatem aut ad dominum superiorem redit, à cujus dominio generali & eminenti pendet: si sit rex, qui populum seu potius jus imperandi populo habuit in patrimonio, populus fiet sui *l. 2. c. 7. §. 27. Limn. l. 4. c. 8. §. 172. Myler. de Stat. Imp. part. 1. c. 25. Grot. l. 2. c. 3. §. 19. n. 3. l. 2. c. 9. §. 1.*

juris, niſi ſuam libertatem ultro deſerat, & alii ſe in ditionem det: aliæ res, in alterius territorio ſitæ, redeunt ad dominum territorii; ſitæ in ipſius defuncti, fiunt occupantis, & quidem ſi populus libertatem ſuam civilem retinere velit, per occupationem, quæ fit per univerſitatem, ſunt populi, alias cedunt primo occupanti. Si ſit rex, cui ex populi voluntate regnum delatum, ſive per electionem, ſive per ſucceſſionem quamcunque, redit imperium ad Deum, qui quoniam in tali populo ordinem vult, ſtatim illud in eum tranſtuliſſe præſumitur, uſque dum aliud ſubjectum majeſtatis exiſtentiæ ſibi eligat. Si ſint Optimates, & omnes intereant, idem dicendum. Si ſit populus liber, idem; & ſi talis populus interiret, alii populi, qui forte fuerunt in ipſius ditione, fiunt ſui juris.

l. 1. c. 3. §. 12. l. 2. c. 2. §. 4.

l. 1. c. 3. §. 8. n. 1. Text. c. 30. §. 4 & §. d. c. 3. §. 8. n. 7. l. 2. c. 9. §. 3.

III. *At civitates dicuntur immortales, quomodo totus populus interire poteſt?*

R. Civitates poſſunt eſſe immortales,

les, ſcilicet quamdiu ſpiritus ſive vitæ civilis conſociatio plena atque perfecta, vinculo imperandi cum ſummo imperio & parendi conſtans, ſubſiſtit: hinc ortus mos loquendi, ut populum qui nunc eſt alloquentes, ei tribuamus quæ eidem populo ante multa ſecula acciderunt. Hoc autem vinculo ſublato, interit & tollitur civitas. *d. c. 9. §. 3. n. 1. & 2. in fin. c. 21. §. 8. n. 1. Kulpis. h. l. Puf. l. 8. c. 12. §. 7. Boecl de eo quod civitas egit, p. 33.*

IV. *Quot modis hoc accidit?*

℟. Duobus modis; aut interitu corporis, aut interitu ſpeciei ſive ſpiritus, quem dixi. *d. c. 9. §. 3. n. 3. in fin.*

V. *Corpus quomodo interit?*

℟. Corpus interit, vel ſublatis ſimul partibus, ſine quibus corpus ſubſiſtere nequit, ut ſi populus mari abripiatur, aut terræ motu, aut chaſmate penitus hauriatur; aut ſponte internecioni ſe det; vel ſublata corporis ratione, ut ſi cives aut ſponte ob peſtilentiam vel ſeditionem à ſocietate diſcedant, aut vi ita diſtrahantur, ut coire non poſſint, quod bellis accidit interdum. *d. c. 9. §. 4.* *d. c. 9. §. 5.*

VI. *Species ſive ſpiritus vel vinculum*

inter imperantes & parentes quomodo interit?

d. c. 9. §. 6. R. Interit hoc vinculum, ſublata aut omni aut perfecta juris communitate, ſive ſinguli libertatem perſonalem amittant & ſervi fiant, ſive libertate perſonali retenta, imperia exuantur, ut corpus civitatis nullum ſit, nec ſenatus, nec plebis concilium, nec magiſtratus, ſed ſine concilio publico, ſine imperio multitudo, cui præfectus ab alio mittitur, ut jus reddat. Tales ſunt etiam populi in provinciæ formam redacti: item hi, qui alterius populi ditionem ſubierunt.

l. 3. c. 8. §. 1. n. 1. & 2. c. 15. §. 7.

d. c. 9. §. 6. in fin.

VII. *Quid ſi ex aliquo populo tam pauci ſuperſint, qui populum facere nequeant?*

Puf. l. 8. c. 12. §. 8. Ziegl. l. 2. c. 9. §. 4. Grot c. 9. §. 4. in fin. aliter.

R. Definitum non eſt, quot homines requirantur ad conſtituendum populum, quare ſi hi pauci ſe defendere poſſint contra vim hoſtilem exterorum, poterunt ſibi vindicare imperium, uſque dum iterum in juſtum numerum populi allectis aliis ſeſe ſuppleverint: nam jura collegiorum poſſunt etiam conſervari in uno. VIII.

Digitized by Google

VIII. *Quid ſi populus de loco migraverit, ſive ſponte ob inediam aut alia mala, ſive coactus?*

R. Poteſt fieri ut eadem civitas contrahatur, aut amplificetur, aut disjungatur intervallis. Sic civitas eſt Hiſpanica, quicquid diſtantibus longe lateque locis Hiſpanici eſt juris, ſic Germanica eſt civitas, quicquid Germanici eſt juris. Ut autem civitas pluribus nationibus conſtans, urbibus, pagis, locum totum ſuo arbitrio auſpicioque mutaverit, putant exemplis non probari, niſi quatenus ſedes imperii pro tota civitate nominatur. Cæterum talis populus, ſi maneat ſpecies, quam diximus, populus eſſe non deſinit, licet, ſi ſedes imperii transferatur, ſæpe non omen modo, ſed via eſſe poſſit ad ulteriorem mutationem, ut in Imperio Romano accidit, ſede imperii Roma Conſtantinopolim tranſlata.

Conring. de fin. Imp. c. 1. & 2. Boecl. ad Grot. de eo quod civitas egit. p. 32. & ſeqq.

IX. *Si forma regiminis mutetur & ex regno fiat ariſtocratia, aut democratia, aut reſp. mixta, manetne eadem civitas?*

d. c. 9. §. 8. n. 1. Lamp. de Rep. Rom. Germ. 1. §. 60. & 61. ubique Conring. Boecl. diss. diff. de eo quod civitas egit. p. 5. & seqq.

R. Affirmatur; ut enim civitas eadem dicatur, hoc non debetur formæ accidentali, ut loquuntur, quæ sumitur à subjecto existentiæ & sæpe mutari potest, sed formæ essentiali, sive ordini imperandi & parendi in genere, qui sive sit in uno vel pluribus vel omnibus, semper manet eadem civitas & idem populus. Sic idem est populus Romanus sub regibus, consulibus, imperatoribus. Imo etiamsi plenissimo jure regeretur, populus idem erit, qui antea erat, cum sui juris esset, dum rex ei præsit, ut caput istius populi, non ut caput alterius populi. Nam imperium quod in rege est, ut in capite, in populo manet, ut in toto cujus pars est caput: atque ideo rege, si electus est, aut regis familia extincta, jus imperandi ad populum redit, ut diximus quæst. 2. licet interdum, mutata civitatis forma, quædam per se coincidant necesse sit, non quod alia jam sit civitas, sed quia quædam huic vel isti regiminis formæ erant propria, e. g. modus leges ferendi in monarchia,

l. 2. c. 16. §. 16. n. 1. in fin.

coin-

coincidit si fiat transitus in democratiam. Quo vero loco in conventibus sedere debeat qui summum imperium in populum ante liberum accepit, vel populus si ex monarchia facta fuerit vel aristocratia, vel democratia, an sc. rex occupare debeat locum populi antea liberi, vel optimates vel populus locum prioris regis? dubitatur. *Grot. d. c. 9. §. 8. n. 3. aliter.*

X. *Si forma regiminis mutetur, an debita civitatis extinguuntur?*

R. Non desinit debere pecuniam populus rege sibi imposito, quam liber debebat: est enim idem populus & dominium retinet eorum, quæ populi fuerunt, imo & imperium, quanquam jam non exercendum à corpore, sed à capite, & licet in aliud subjectum existentiæ sit translatum, non tamen est translatum in alium populum, & hoc subjecto extincto, non redit ad alium populum, sed ad hunc populum. *d. c. 9. §. 8. n. 3. Hottom. in quæst. illustr. 7. Boecl. d. dissert. p. 4. & seqq.*

XI. *Quid si populus armis devictus?*

R. Aut victor relinquit ipsi imperium & dominium, quanquam de-

Grot. l. 3. c. 8. §. 4. n. 3. c. 15. §. 10. Puf. l. 8. c. 12. §. 2. & 3. Boecl. d. diſſert. p. 51.

pendens; & res dubio caret, ſeu populus adhuc pecuniam debet; aut victor nec imperium nec dominium relinquit, ſed omnia ſibi tribuit & adimit omnia, ærarium, agros publicos &c. & victor, ſi laudem juſtitiæ amet, & pecunia debeatur iis, qui non ſunt hoſtes, non intercedere debet juri, quod æquitas dictat; ſicut enim alia bona, quæ hoſtium non ſunt, ſi apud hoſtes reperiantur, non acquiruntur victori, ſed ſunt reſtituenda, ita & hæc bona incorporalia ſeu debita, quæ videntur eum ſequi, & ab eo debere ſolvi, qui bona debitoris occupavit.

l. 3 c. 6. §. 5.

XII. *Si una civitas alteri uniatur, an manet eadem?*

R. Si uniatur per modum arctioris fœderis, manet quod ante fuit, & retinet imperium & dominium, licet interdum exercendum per unum: nam in morali corpore eadem perſona diverſa ratione conſiderata, caput eſſe poteſt plurium ac diſtinctorum corporum, ſeu populorum, qui perfectum cœtum ſinguli conſtituunt: cujus

l. 1. c. 3. §. 7. n. 2.

jus rei certum indicium eſt, quando extincta domo regnatrice imperium ad quemcunque populum ſeorſim revertitur. Si alio modo uniatur, ſeu ſi incorporetur, ut loqui amant, favor ſæpe populi talis quæritur in nominis ſono, cum res ipſa diſcrepet, fiatque ut in dignioris acceſſionem veniat, quod minus dignum eſt, & pars unita majori, illius appendix fiat. Interdum utriuſque forma accidentalis interit, & nova conſtituitur, ut ſi duo democratici diverſi populi, abolito priſtino regimine, in unum populum regnumque coaleſcant, aut ſi duo regna, ſublatis utriuſque legibus fundamentalibus, remotiſque familiis antiquis regnatricibus, novum regnum condant. *Puf. d. l. 8. c. 12. §. 6. Boecl. d. diſſert. p. 34. Grot. d. c. 6. §. 9. aliter.*

XIII. *Civitas, quæ una fuit, poteſtne interdum dividi?*

R. Evenit interdum, ut quæ una civitas fuerat, dividatur aut conſenſu mutuo, aut vi bellica. Quod cum fit, plura pro uno exiſtunt ſumma imperia cum ſuo jure in partes ſingulas. Si quid *Puf. l. 8. c. 12. §. 5. & Boecl. d. l. p. 38. Grot. d. c. 9. §. 10.*

quid autem commune fuerit, id aut communiter eſt adminiſtrandum, aut pro ratis portionibus dividendum. Huc interdum etiam referenda eſt diſceſſio, quæ ex conſenſu fit in colonias. Nam ſic quoque novus populus ſui juris naſcitur, & tales coloniæ non ſunt partes ſuæ originis; ſecus quam illæ, quæ vel ob militares uſus, vel alias ob cauſas deducuntur, ut maneant pars civitatis matris ſive majoris patriæ, ut ſunt Hiſpanorum, Anglorum, Belgarum, Gallorum, in Americanis inſulis.

Conring. d. I. G. R. c. 10. de fin. Imp. c. 9. & 10. Limn. tom. 5. addit. l. 1. c. 4. § 24. Boecl. in not. imp. l. 1. c. 5. m. & l. 2. c. 3. & 4. Gronov. ad Grot. d. c. 9. §. 11. Grot. d. l. ſed aliter.

XIV. *An Imperium Romanum ſemper apud populum Romanum permanſit, ſeu an populus Romanus adhuc hodie idem eſt, qui fuit olim?*

R. Non; quia imperium in populum Romanum non amplius eſt in ipſo populo Romano, ſed eſt tranſlatum in Germanos.

XV. *An perſona hæredis eadem cenſetur cum perſona defuncti?*

R. Certi juris eſt, pro eadem cenſeri cum defuncti perſona, quoad dominii

nii tam publici, quam privati conti- *d. c. 9. §. 12.*
nuationem. *c. 21. §. 19.*

CAPUT X.

De obligatione quæ ex dominio oritur.

I. *Obligatio reddendæ domino rei ſuæ quotuplex ſit.*
II. *Quomodo hæc obligatio naſcatur ex rebus exſtantibus.*
III. *An poſſeſſor rem alienam reſtituere debeat, etiamſi dominus eam non repetat.*
IV. *An hoc decalogo ſit præceptum.*
V. *An ſuis impenſis poſſeſſor rem reſtituere debeat.*
VI. *Si dominus & deponens in rei repetitione concurrant, cui res reddenda ſit.*
VII. *An ſit differentia inter res ex jure gentium & jure civili acquiſitas.*
VIII. *An bonæ fidei poſſeſſor teneatur jus ſuum in dubium vocare, & poſſeſſionem ſuam publice ſignificare.*
IX. *Quomodo obligatio naſcatur ex rebus non exſtantibus.*
X. *Bonæ fidei poſſeſſor an ad reſtitutionem teneatur ſi resperierit.*
XI. *An ad reſtituendos fructus exſtantes.*
XII. *An conſumtos.*
XIII. *Quid ſi rem ſibi donatam alii donaverit.*
XIV. *An per talem donationem locupletior fiat.*
XV. *Quid ſi rem vendiderit.*
XVI. *Res aliena bona fide emta, an reſtituenda ſit ſine repetitione pretii.*
XVII. *An ergo officium hoc ſit damnoſum.*
XVIII. *Res aliena emta an reſtitui venditori poſſit ut pretium ſervetur.*
XIX. *Qui rem habet cujus dominus ignoratur, an eam pauperibus dare teneatur.* XX.

Digitized by Google

XX. *Ob causam turpem, aut alioqui ex officio debitam, acceptum an restitui debeat.*

XXI. *An rerum fungibilium dominium sine consensu domini in nos transferatur.*

I. *Quot modis obligatio nascitur adversus nos ex eo jure quod competit in res?*

Grot. l. 2. c. 10. §. 1. n. 2. R. Duobus modis adversus nos nascitur obligatio; aut è rebus exstantibus, aut non exstantibus.

II. *Quomodo obligatio nascitur adversus nos è rebus exstantibus?*

d. c. 10. §. 1. n. 2. Puf. l. 4. c. 12. §. 3. & c. 13. §. 2. Osf. h. l. Kulpis. h. l. aliter.

R. Eo ipso dum jus naturæ vult, ut æqualitas observetur inter homines & in contractibus & in dominio, præcipit, ut unicuique suum tribuamus, ita ut non abstrahatur ab ullius justiore petitione, & præsumit, dum homines dominia distinxerunt, eos inter se convenisse & se obligasse ad rei alienæ restitutionem; scilicet, quantum est in potestate possessoris, ut res ad dominum suum perveniat.

III. *An restituere rem alienam debet possessor, etiamsi dominus eam non repetat?*

R. Affir-

Digitized by Google

R. Affirmatur; quia si dominii ea tantum vis fuisset, ut poscenti domino res redderetur, nimis debile futurum fuisset dominium, & nimis sumptuosa custodia: vel potius, quia jus naturæ, quod vult, ut unicuique suum tribuatur, rem pro domino repetit, & ex quasi contractu possessores ad hoc obstricti esse videntur. *d. c. 10. §. 1. n. 2. in fin.*

IV. *At vero in Decalogo nullum est præceptum de re restituenda, sed saltem de furto non faciendo?*

R. Jure naturæ & ex Decalogo furtum est, quoties invito domino rem ejus lucri faciendi gratia retineo, sive repetat rem sive non. *Osf. l. 2. c. 10. §. 1. obs. 1. §. ult. Inst. de R.D.*

V. *An suis impensis possessor rem restituere debet?*

R. Non; obligatur enim possessor tantum, quantum in se est, ut dominus rem recipiat, hinc indicare tenetur, ut alter recipere suum possit, nec ubi impossibile fuerit rem restituere, tenetur. Nec interest, utrum ab initio occupationis sciverit rem esse alienam, sive post occupationem. Seu, non interest, *d. c. 10. §. 1. n. 3. Ziegl. h. l. Feld. aliter.*

tereſt, ſive ſit malæ, ſive bonæ fidei poſſeſſor.

VI. *Si alius rem alienam apud me deponat & verus dominus ſuperveniat, eamque repetat, cui res eſt reſtituenda, an domino, an deponenti?*

Rſ. Quia obligatio, qua domino teneor rem reſtituere eſt antiquior, & ex priori contractu, poſteriores contractus exceptionem inde accipiunt, niſi poſterior contrahens & deponens jus habeat, propter quod domino præferri debeat. Sic ſi creditor apud me deponat pignus, quamvis jus creditoris, quod habet in re, ſit poſterius jure dominii, tamen creditori deponenti, non autem debitori & domino eam reſtituere debet, quia creditor jus habet in re, propter quod domino præfertur: ſecus eſt, ſi fur aut latro rem apud me deponat; vel ſi fiſcus rem furtivam, vel navis levandæ cauſa è navi ejectam vindicare velit, ubi conſtat de domino.

d. c 10. §. 1. *n.* 4. *l.* 31. *D. Depoſ. l.* 1. § *pen. D. naut. caupon. ſtab. & ibi Brun.*

Puf. l. 4. *c.* 13. §. 5. *Beſold. in theſ. pract. voc. Grundruhrrecht.*

VII. *An nulla eſt differentia inter res ex gentium jure acquiſitas & ex jure civili?*

Rſ.

R. Non; nam ad dominii naturam nihil refert, ex gentium, an ex civili jure oriatur: semper enim secum habet, quæ sibi sunt naturalia, inter quæ est obligatio cujusvis possessoris ad rem domino restituendam cum fructibus, deductis tamen impensis in fructus & in rem factis; ita ut si quis rem alienam invenerit, præmium inventionis petere non possit, nisi fuerit promissum. *d. c. 10 §. 1.* *n. 5. c. 14. §. 8.* *d. c. 10. §. 1.* *n. 5. in fin.*

VIII. *An bonæ fidei possessor tenetur ipse suum jus in dubium vocare, & publice significare, talem rem à se possideri, ut si forte ad alium pertinuerit, eam vindicare queat?*

R. Negatur; quia bona fides & justus titulus eum ab omni crimine liberant, & faciunt, ut habeatur pro domino. Imo si post usucapionem completam sciverit rem esse alienam, restituere eam non tenetur, quia prior dominus excidit suo dominio. *Pus. l. 4. c. 13. §. 2. in fin. l. 2. c. 4. §. 6. & 8. Lud. Molina de Iust. & Iur. tr. 2. disp. 61.*

IX. *Quomodo obligatio nascitur è rebus non exstantibus adversus nos?*

R. Ille, qui ex re aliena factus est

d. c. 10. §. 2. n. 1. Puf. l. 4. c. 13. §. 6. Kulpis. h. l.

locupletior, tenetur in tantum, in quantum factus est locupletior, modo res aliunde non sit pensata domino. Nam si v. g. tibi res furto sit subtracta, quam ego bona fide acquisivi & consumsi, & tu à fure ejus æstimationem sis consecutus, à me nihil amplius petere potes, licet factus sim locupletior, quia non amplius tuum esse videtur, quod ex re est, nec bona fides patitur, ut idem bis consequaris; hæc enim obligatio ad restitutionem, in quantum quis factus est locupletior ex re aliena, fluit non tantum exinde, quod dominia sint introducta ad servandam æqualitatem in eo scilicet, ut unusquisque suum haberet, verum etiam exinde, quod res, cujus dominium neque consensu meo, neque delicto, neque jure belli amisi, adhuc ad me videatur pertinere, vel illa consumta, quicquid ex eadem ad te pervenerit: & est hujus dicti tanta æquitas, ut multa hinc definiant JCti extra legum præscripta, semper ad ipsam æquitatem, ut evidentissimam, provocantes. X.

X. *Si res apud bonæ fidei possessorem perierit, an obligatur?*

R. Non tenetur ad ullam restitutionem, si res perierit; quia nec res ipsa apud eum est, nec lucrum ex re. *d. c. 10. §. 3.*

XI. *Re consumta, obligaturne fructus existantes restituere?*

R. Omnes fructus & industriales & naturales domino sunt restituendi, quia quicquid est ex re mea, meum est, licet industria tua intervenerit, quæ alio modo compensanda, non autem fructuum lucro; detrahendo sc. omnes impensas in rem factas, ut & mercedem industriæ tuæ. *Puf. l. 4. c. 13. §. 8. l. 22. C. de rei vind. dic. & l. 48. D. de acq. rer. dom. Grot. d. c. 10. §. 4. aliter. Ziegl. h. l.*

XII. *Si fructus sint consumti?*

R. Tenetur ad restitutionem, si modo alias quoque tantundem erat consumturus; nam in hoc locupletior censetur. Unde sequitur eum non teneri de percipiendis, seu, quos neglexit percipere; quia nec rem habet, nec quicquam quod rei loco succedit. *Grot. d. c. 10. §. 5. & 6.*

XIII. *Si talis possessor rem sibi donatam alii donaverit?*

R. Non tenetur, nisi omnino etiam *d. c. 10. §. 7.*

ſine hac re donaturus tantundem fuiſſet: tunc enim lucrum erit, rei ſuæ peperciſſe.

XIV. *At vero propter beneficium accipientem ad remunerandum ſibi obligat, & ſic ſemper videtur locupletior fieri, etiamſi ex mera liberalitate, & citra neceſſitatem donet?*

l. 24. §. ii. D. de petit. hared. Grot. l. 2. c. 11. §. 3. R. Quamvis accipientem ad remunerandum naturaliter obligatum habeat, tamen remuneratio neceſſario non ſequitur, ſed ſufficit beneficium grato animo reputare, & hinc quamdiu remuneratio non eſt ſecuta, non videtur locupletior factus.

XV. *Si rem alienam talis poſſeſſor vendiderit?*

d. c. 10. §. 8. R. Si eam bona fide ipſe emerit, & retrovendiderit, obligatur in quantum plus pretii accepit, quam ille dedit, habita tamen ratione laboris & expenſarum circa rem vendendam: ſi donatam vendiderit, totum pretium reſtituet, quia tunc ex re ſua propter meam nihil ipſi abeſt. Quæ ſententia vel maxime æqua eſt, ſi dominus rei non poſſit

Digitized by Google

sit possessorem convenire & rem ipsam vindicare. Nisi forte prodegerit pretium, alias non prodacturus.

XVI. *An res aliena, bona fide emta, restituenda est sine repetitione pretii erogati?*

R. Affirmatur; nisi quatenus dominus rei suæ possessionem probabiliter non potuit recipere sine aliquo impendio, ut puta, si res apud piratas fuerit, tunc enim deduci poterit, quantum dominus impensurus libenter fuerat: ipsa enim possessio præsertim recuperatu difficilis, est aliquid æstimabile, & in hoc dominus post rem amissam censetur factus locupletior. Hinc si possessionem facile recipere possit dominus auctoritate judicis, emtor non potest pretium repetere, etiamsi eo animo emerit, ut domino restitueret: debuit enim tunc domino saltem rem indicare, qui eam sine omni pretio à possessore vindicasset. *d. c. 10. §. 9. Frantz. 2. resol. 9. n. 47. & seqq.* *l. 2. C. de furt.*

XVII. *At nemini officium suum debet esse damnosum?*

l. 11. §. 2. D. de act. emt. R. Nullum hic fuit domino periculum rei non recipiendæ, ergo sibi imputet quod rem emerit. Præterea recurrere potest ad venditorem & evictionem petere.

XVIII. *Si quis bona fide rem alienam emat, & post emtionem audiat, rem esse alienam, poteritne rem venditori restituere, ut pretium servet?*

d. c. 10. §. 9. & 10. R. Si venditor sit ignotus vel fur, latro, aut pirata, qui forte re restituta abiturus est, ita ut possessio recuperatu sit difficilis, rem ipsi restituere non potest, quia ex quo res fuit in ejus potestate, cœpit obligatio restituendi, quantum in ipso fuit, quod non præstaret, si rem restitueret venditori: si periculum nullum sit amittendæ plane rei, restituere potest, & domino indicare possessorem, cujus nihil interest an à possessore vindicet, an ab emtore, cum multum interfit tum emtoris, ut pretium recipiat, tum venditoris, ne propter exceptiones, si quas habet, possessionis beneficium amittat. Et videtur emtor feciſſe, quan-

Puf. l. 4. c. 13. §. 14. Ziegl. l. 2. c. 10. §. 10.

quantum in se est, ut res perveniret ad dominum, non enim hoc tenetur facere suis expensis.

XIX. *Qui rem habet, cujus dominus ignoratur, an naturaliter eam pauperibus dare tenetur?*

R. Quanquam hoc valde pium sit, non tamen præcise ad hoc quis obligatur naturaliter, quia ex dominio nemo jus habet, præter dominum. Non esse autem & non apparere, tantundem valent quoad eum, cui non apparet; modo faciat, quantum in se est, ut veniat in domini notitiam, e. g. curet rem in locis publicis proclamari. *d. c. 10. §. 11.*

XX. *Si quis rem accipiat ex causa turpi, aut etiam ex causa honesta, ad quam quis vi officii obligatur, an eam restituere debet?*

R. Restituenda, quia turpiter accipere est contra honestatem accipere, & sic non nisi turpiter retineri potest. Nec sufficit hic domini & dantis voluntas, sed requiritur etiam, ut accipiens habeat facultatem accipiendi, & *Feld. ad Grot. l. 2. c. 10. §. 12. Ziegl. h. l. Grot. h. l. aliter. Puf. l. 4. c. 13. §. 16. aliter.*

ut finis ſit licitus, & modus rem dandi & accipiendi.

XXI. *An rerum fungibilium dominium in nos transfertur ſine conſenſu domini?*

Grot. d. c. §. 13. R. Negatur; nam res ejus generis functionem quidem recipere dicuntur, id eſt reſtitui poſſe per id quod genere idem eſt, ſed ita demum ſi conſenſus præceſſerit, aut ex lege aut more præceſſiſſe intelligatur, ut in mutuo; aut etiam ſi res, utpote conſumpta, exhiberi nequeat.

CAPUT XI.

De Promiſſis.

I. *An ex promiſſis naturaliter jus oriatur.*
II. *Quot ſint gradus loquendi de rebus futuris quæ noſtræ ſunt poteſtatis: & quid ſit aſſertio.*
III. *Quid requiratur ad aſſertionem.*
IV. *Quid ſit pollicitatio.*
V. *Quid promiſſio perfecta.*
VI. *Quid ad eam requiratur.*
VII. *An ebrius ex promiſſo obligetur.*
VIII. *An ex delicto.*
IX. *Quando puer ratione uti incipiat.*
X. *Quæ leges ſint obſervandæ quando minores in integrum reſtituuntur.*

XI. *Si*

XI. *Si pactio fiat in mari vel insulis vacuis.*
XII. *Promissio errantis an obliget.*
XIII. *Quid si ex tali inani promisso alter damnum incurrat.*
XIV. *Quid si dolus errori causam dederit.*
XV. *Ex metu promittens an obligetur.*
XVI. *Quid si tertius cum latrone contrahat ut alium incolumem dimittat.*
XVII. *Quid si latro nullum metum inferat.*
XVIII. *Qualis requiratur materia ut promissum valeat.*
XIX. *Quid si res nunc non sit in potestate promittentis sed esse aliquando possit.*
XX. *Quid si de facto impossibilia promittantur.*
XXI. *Si ex possibili res impossibilis fiat.*
XXII. *An promissio ob causam vitiosam naturaliter valeat.*
XXIII. *Quid si promittatur ad consequendam rem jam antea debitam.*
XXIV. *An promissio sine causa valeat.*
XXV. *Quis sit modus promittendi.*
XXVI. *An alius pro nobis promittens invitos nos obligare possit.*
XXVII. *An ex contractu magistri qui à pluribus navi praepositus est, singuli obligentur in solidum, an pro portione quam in navi habent.*
XXVIII. *Ad promissionis validitatem quid requiratur in promissario.*
XXIX. *Cur acceptatio non requiratur si civitati aliquid promittatur.*
XXX. *An acceptatio debeat innotescere promissori.*
XXXI. *An promissum ante acceptationem factam licite revocetur.*
XXXII. *An mortuo voluntatis nostra internuntio.*
XXXIII. *An eo non mortuo.*
XXXIV. *Quid si dubium sit an mandatum sit revocatum.*
XXXV. *An tertius pro alio acceptare possit.*

XXXVI. *An promissioni perfectæ onus aliquod adjici possit.*
XXXVII. *An in commodum tertii.*
XXXVIII. *Propter errorem & metum invalida promissio an & quomodo convalescere possit.*
XXXIX. *An promissiones requirant causam expressam.*
XL. *Factum alienum promittens ad quid naturaliter teneatur.*

I. *An ex promissis naturaliter jus oritur?*

℟. Affirmatur: 1. quia nihil adeo congruum est humanæ fidei & societati humanæ, quam ea servare, quæ placuerunt. 2. quia inter reges & populos diversos necessarius est aliquis se obligandi modus, & vero alius naturalis fingi non potest. 3. voluntate sufficienter indicata signis externis rei dominium tranfertur, quidni ergo & jus in personam, aut ad transferendum dominium, aut ad aliquid agendum, quippe cum in actiones nostras par jus habeamus, atque in res nostras. 4. Sapientum consensus hoc probat.

l. 1. D. de pact. Grot. l. 2. c. 11. §. 1. n. 4. jung. Puf. l. 3. c. 5. §. 10. Kulpis. in exercit. Gros. h. l. Ziegl. aliter. Proleg. §. 15.

II. *Quot sunt gradus loquendi de rebus futuris, quæ nostræ sunt potestatis aut fore putantur?*

℟. Tres.

Digitized by Google

℟. Tres. primus est assertio explicans de futuro animum, qui nunc est. d. c. 11. §. 2.

III. *Quid requiritur ad assertionem, ut vitio careat?*

℟. Requiritur veritas cogitationis pro tempore præsenti, non autem ut in ea cogitatione perseveretur. Habet enim animus humanus non tantum naturalem potentiam mutandi consilium, sed & jus, quamdiu non vergit in alterius præjudicium. d. c. 11. §. 2.

IV. *Quis est alter gradus?*

℟. Pollicitatio, cum voluntas se ipsam pro futuro tempore determinat, cum signo sufficiente ad indicandam perseverandi necessitatem. Ideo etiam obligat promittentem vel absolute, vel sub conditione interdum, alteri tamen jus proprium non dat, vi cujus promittentem cogere possit. Multis enim casibus evenit, ut obligatio sit in nobis, nullum jus in alio ad exigendum, e. g. propter beneficium acceptum obligamur ad gratiam reponendam, quam tamen plerumque is, qui beneficium in nos contulit, exigere d. c. 11. §. 3. Puf. l. 3. c. 5. §. 6.

non

non poteſt. Huc referendæ ſunt pollicitationes virorum potentum aut gratioſorum, quibus alicui non per verba honoris, ſed ſerio ſuam commendationem, interceſſionem, aut ſuffragium ſpondent, quæ tamen non volunt jure aliquo abs ſeſe exigi, ſed in ſolidum ſuæ humanitati ac veracitati cupiunt imputari; niſi forte aliquid ipſis detur, ut ſuffragium dent.

l. un. C. de Suffr. Struv. Syntag. Ex. 25. th. 35.

V. *Quis eſt tertius gradus?*

R. Eſt promiſſio perfecta, ubi ad talem determinationem accedit ſignum volendi jus proprium alteri conferre, ut rem promiſſam plene exigere poſſit; ſive ſit promiſſio dandi, ſive promiſſio faciendi, in qua eſt alienatio particulæ cujuſdam libertatis noſtræ.

d. c. 11. §. 4. n. 1. Puf. l. 3. c. 5. §. 7. Feld. h. l. aliter.

VI. *Quid requiritur ad perfectam promiſſionem?*

R. Primum requiritur uſus rationis, ut promittens intelligat præſens negotium, & videat, an conveniens ſit, ut ſe obliget ad dandum vel faciendum, an non. Hinc furioſi, quamdiu furor durat, amentes & infantes promittere nihil

d. c. 11. §. 5. n. 1.

nihil poſſunt, nec ex promiſſo obligari: fœminæ poſſunt, ut & minores, licet hi non ſatis firmum judicium habere credantur, & ſi propterea læſi ſint, reſtituantur in ſtatum, in quo fuerunt ante promiſſionem. *l. 1. D. de min.*

VII. *Quid dicendum de ebriis?*

R. Cum ebrietas rationem exulare faciat, non poſſunt obligari ex contractu ſeu promiſſo, ſi ebrietas eo uſque proceſſerit, ut ratio plane ſit obruta vino. Si enim paulo largius quis tantum adbiberit ad hilaritatem, obligatio contrahenda ex promiſſo non impeditur, præſertim ubi à ſobriis renovatur. Sic antiqui Germani de omnibus fere rebus, pace & bello in conviviis conſultabant, quia nullo tempore aut ad ſimplices cogitationes magis patet animus, aut ad magnas incaleſcit, & poſtero die repetebant. *c. 14. X. de vita & hon. cler.* *Puf. l. 3. c. 6. §. 4.* *Taeit. de mor. Germ. c. 22.*

VIII. *At ebrii obligantur ex delicto.*

R. In delicto obligatio ipſorum non venit ex conſenſu, ſed ex re, i. e. ex facto improbo, quod contra legis prohibitionem admittunt. Et eadem o-

pera,

pera, qua interdictum est delinquere, omnia censentur interdicta, quæ ad delinquendum pertrahere possunt. Sic si quis per vinolentiam vasa, fenestras &c. confringat, merito præstat illud damnum, quod sua culpa dat, imo interdum & pœnam luit. In obligatione ex promisso secus est, hoc enim pendet ex arbitrio nostro, & requirit consensum, si ergo adhibeamus ea, quæ impediunt consensum, non videmur velle, quæ inde veniunt.

Puf. l. 3. c. 6. §. 4.

IX. *Quando puer ratione uti incipit?*

l. 1. c. 3. §. 11. n. 2. d. c. 11. §. 5. n. 2. Limn. ad A. B. c. 7. obs. 28. Mornac. ad l. 31. de LL.

R. Hoc certo definiri non potest, sed ex quotidianis actibus, aut etiam ex eo, quod communiter in quaque regione accidit, sumendum est. Quin natura hic multum faciat, & cura educationis nulli dubitamus. Cæsaribus virtus contingit ante diem: & ea sunt regnantium emissa cœlitus præcipua, aut potius privilegia, ut aureis capitalibusque ante annos ingeniis emineant, cum plumbea in cæteris adeo esse soleant, ut vires nisi cum annis accipiant, sensimque per longa tempora colligant.

X.

X. *Quando minores reſtituuntur in integrum, quæ leges obſervari debent?*

R. Leges iſtius loci, ubi domicilium minor habet & contraxit: etiamſi cum peregrino paciſcatur, quia qui in loco aliquo contrahit, tanquam ſubditus temporarius legibus loci ſubjicitur; & quia civitas actionem denegare ſolet ex illis negotiis, quæ iſto loco ſunt celebrata & legibus non ſunt conformia. *d. c. 11. §. 5. n. 2.* *c. 14. §. 5.* *l. 6. D. de evict.*

XI. *Si pactio fiat in mari, vel inſulis vacuis?*

R. Si fiat inter duos, qui eidem civitati ſubjiciuntur, leges civitatis obſervare debent; ſi ſint diverſarum civitatum, ipſorum pacta ſolo jure naturæ reguntur, niſi forte in foro alterutrius actio ſit inſtituenda, tunc enim & leges iſtius loci videntur conſiderandæ. Idem dicendum, ſi per literas inter abſentes negotium contrahatur. Si ſummum habentes imperium cum ſubditis contrahant, id ſolent facere ſecundum leges ſuas, quibus *Puf. l. 3. c. 6. §. 5. in fin. Grot.* *d. c. 11. §. 5. n. 3. aliter.* *Grot. aliter d. l. c. 7. §. 11. n. 2. in fin.*

bus licet ſint ſoluti, iis tamen vivunt.

XII. *Quid juris ſi error interveniat?*

d. c. 11. §. 6. n. 2. R. Si promiſſio fundata ſit in præſumtione facti, quod non ita ſe habet, vel præſupponat aliquam qualitatem, citra cujus intuitum promiſſurus non fueram, naturaliter promiſſionis nulla erit vis, ſiquidem circumſtantiæ oſtendant, promiſſorem unice ex illo facto & præſuppoſita qualitate, tanquam ex conditione conſenſum ſuſpendiſſe; ut ſi falſo rumore perſuaſus, te utiliter negotia mea geſſiſſe, tibi promiſerim, promiſſio non valebit; vel ſi ex errore hæredem inſtitutum mortuum putaverim, alium hæredem ſcriberem, prior tamen hæres hæreditatem obtinebit.

l. fin. D. de her. inſt. l. 28. D. de inoff. teſt.

XIII. *At ex tali inani promiſſo alter ſæpe damnum incurrit.*

d. c. 11. §. 6. n. 3. R. Si promiſſor negligens fuerit in re exploranda, aut in ſenſu ſuo exprimendo, & damnum inde alter paſſus ſit, tenebitur id reſarcire promiſſor, non ex vi promiſſionis, ſed ex damno per culpam dato. Præterea, ſi adfuerit

rit quidem error, ſed in quo fundata non fuerit promiſſio, ratus erit actus, utpote non deficiente conſenſu. Et ſi promiſſio pro parte fundata ſit in errore, valebit pro reliqua parte.

XIV. *Quid ſi dolus alterius huic errori cauſam dederit?*

R. Si ipſius dolus cum quo contraxi cauſam dederit huic errori, non obligor, propter deficientem conſenſum, qui in his non eſt qui dolo decipiuntur, & quia cum decipiente non idem intelligunt & volunt. Si ſit tertius, qui dolo nos ad contrahendum induxit, contractus valebit propter conſenſum in eandem rem, & idem placitum, licet propter damnum quod inde oritur, ille nobis teneatur. Sic ſi dolus fuerit incidens, aut in ipſam rem, aut qualitatem rei, hactenus contractus erit vitioſus, ut decepto liberum ſit, aut ab illo diſcedere eumque diſſolvere, aut læſionis penſationem exigere. *d. c. 11. §. 6. n. 3. Puf. l. 3. c. 6. §. 6. & 7.*

XV. *An obligatur metu aliquid promittens?*

Puf. l. 3. c. 6. & 10. & 11. Grot. d. c. 11. §. 7. aliter.

§. Si is, cui promittitur, mihi intulit metum injustum, obligationem naturaliter sibi non acquirit, quia in eo non est jus, cujus vi exigere queat obligationem: nam ad hanc generandam non sufficit consensus, sed in utroque requiruntur principia ad jus quærendum idonea, qualia non sunt in eo, qui metum injustum infert. Cum enim lex naturæ jubeat præstare id, ad quod alteri jus est, absurdum videtur, per injuriam i. e. factum legi naturali contrarium, id jus produci, inserviret enim ad sui ipsius destructionem. Sane lex, quæ prohibet metum injustum, inter modos acquirendi justos eum referre non potest. Hinc si tertius aliquis metum intulerit, obligor mecum contrahenti, quia præter consensum qui adest, in ipso etiam cessat vitium, quod alias obligationem impedit. Sic cessat vitium, si quis habeat jus metum inferendi, ut si princeps cogat milites, quos alteri in subsidium mittit, ut ei etiam fidem

l. 2. c. 17. §. 18. & 19. dent. Vel si quis in bello captus, aliquid

quid promittat. Item ceſſat vitium, ſi metus ſit reverentialis, ut ſi pater filiæ invitæ ſponſum det.

XVI. *An idem obtinet, ſi tertius aliquis cum latrone contrahat, ut in ipſius gratiam aliquem incolumem dimittat?*

℟. Vitium non ceſſat, nam latro non plus juris habet obligandi hunc tertium, quam iſtum, pro quo hic ſe obligavit; & turpe eſt pretio accepto abſtinere à vi & injuria inferenda, quam jus naturæ alteri inferre prohibet. Quanquam non negemus, huic tertio vim non eſſe illatam, eumque ſe obligaſſe proprio nomine. Item, dignam eſſe rem, ut aliquid præſtemus pro conſervatione vitæ alterius, eſſe etiam laudem humanitatis inſignem; hæc tamen iſti, qui metum intulit injuſtum, jus exigendi nullum tribuunt. Puf. d. l. alibi.

XVII. *Quid ſi alias cum latrone paciſcar, quando nullum metum mihi infert?*

℟. Pactum eſt ſervandum, quia non

ut latro, ſed ut homo mecum paciſcitur: & licet communis ſit hoſtis omnium hominum, non tamen ideo omnia jura hominum amiſit, ubi humano modo agit, & quemadmodum
Grotii l. 3. c. 19. §. 1. & 2. ſtatus hoſtilis in juſto hoſte non obſtat, quo minus fides hoſti data ſit ſervanda, ſic nec communis illa latronis hoſtilitas impedit, quo minus pacta cum ipſo inita valeant, præſertim cum actus hoſtilitatis, dum paciſcitur, nullos exereeat; licet in modum pœ-
l. 2. c. 14. §. 7. næ à magiſtratu jus exigendi, quod ex pacto ipſi debetur, auferri poſſit.

XVIII. *Qualis requiritur materia ut promiſſum valeat?*

d. c. 11. §. 8. R. Ut promiſſum ſit efficax, oportet materiam eſſe aut eſſe poſſe in jure promittentis, nec enim promiſſum ultra extenditur. Quare non valent promiſſa facti per ſe illiciti, quia ad illa nemo jus habet, nec poteſt habere.

XIX. *Si res nunc non ſit in poteſtate promittentis, ſed eſſe aliquando poſſit, an valet promiſſio?*

d. c. 11. §. 8. n. 2. R. In pendenti erit efficacia, quia pro-

promissio facta censeri debet sub conditione, si res in potestatem venerit; & tenebitur promissor facere quicquid moraliter æquum est ut ea impleatur.

XX. *Quid juris, si de facto impossibilia promittantur?*

R. Si uterque tam promissor, quam cui promittitur rem noverint impossibilem, lusisse tantum & nihil egisse censentur. At vero si promissor dumtaxat sciverit, e.g. equum meum hodie tibi commodare promisi, qui Romæ est, tenebitur ad id quod interest ejus, cui promissio est facta, ne ita sibi illuderetur. *Puf. l. 3. c. 8. §. 5. §. 5. l. de v. o.*

XXI. *Si eo tempore, quo promissio facta, res fuit possibilis, postea autem impossibilis fiat, an promissor obligatur?*

R. Si casu fortuito & citra culpam vel dolum promissoris fiat impossibilis, promissor liberatur à sua obligatione; dummodo id quod ab altera parte accepit, restituat, vel si hoc non possit facere, summum conatum ad-

hibeat, ne alter detrimenti quid capiat, quia quæ ultra hunc sunt, pro impossibilibus habentur. Sic mercatores, qui casu fortuito facultatibus labuntur citra culpam vel dolum, creditoribus suis summum solvendi conatum debent; si dolus ipsorum interveniat, malo seu pœna coerceri possunt, & in eos valet tritum illud, qui non habet in ære, luat in corpore.

Puf. l. 3. c. 7. §. 3.

XXII. *An promissio facta ob causam naturaliter vitiosam ipsa natura valet, ut si quid promittatur homicidii perpetrandi causa?*

Ziegl. ad Grot. l. 2. c. 11. §. 9. Puf. l. 3. c. 7. §. 8. in med.

R. Non; quia causa jure naturali turpis & vitiosa non potest non producere effectum turpem & vitiosum: & sicut promissio est turpis, quia est ilex mali, ita etiam impletio promissionis erit turpis, quia est pensatio sceleris, & ad plura committenda invitat. Quid prodest prohibuisse furtum, si furto facto res furtiva possit retineri? Nec sufficit consensus utriusque, si non sit circa rem licitam, alias enim facile omnes leges subverterentur inito

to pacto ſuper iis violandis, & ſic jus naturæ inſerviret ad ſui deſtructionem. Hinc Judæ promiſſio Thamari facta quam meretricem putabat erat nulla, & factum ejus in omnibus vitioſum. Vitioſa fuit fornicatio, vitioſa promiſſio, annuli ſignatorii traditio, hædi miſſio, licet eo tempore ex errore creditum fuerit, permiſſum eſſe innuptæ & liberæ fœminæ corporis ſui uſum alteri concedere ſine conſenſu conjugali, vel gratis, vel pro mercede.

of. ad Grot. l. 2. c. 11. §. 9. Grot. d. l aliter. Seld. l. 5. c. 4. Brun. ad l. 4. D. de condict. ob turp. cauſ.

XXIII. *Siquid promittatur ob cauſam ante debitam, e. g. ſiquis rem meam deperditam invenerit, quam vi dominii reſtituere debet, & ego inventori promittam præmium?*

R. Promiſſio valet, licet ſi nihil ſponte promiſerim, à me inventionis præmium, ut rem reſtituat, exigere non poſſit; obligatus enim eſt ad reſtitutionem propter dominium meæ rei, quæ penes ipſum eſt.

Grot. l. 2. c. 11. §. 10. & c. 10. §. 1. n. 5.

XXIV. *An promiſſio ſine cauſa valet?*

R. Quamvis ejus, cui fit promiſſio, meritum vel alia aliqua cauſa non præ-

d. c. 11. §. 19. Feld. b. l. aliter & §. 14.

præcedat, tamen ſine omni cauſa ex mera liberalitate mea promiſſio valet.

XXV. *Quis eſt promittendi modus?*

R. Modus promittendi requirit actum externum, i. e. ſignum ſufficiens voluntatis noſtræ declarandæ, quale interdum poteſt eſſe nutus, imprimis inter illos, quorum alter linguam alterius non intelligit, & inter mutos & ſurdos, frequentius autem vox aut literæ: etiam homo, ſi conſtet de voluntate noſtra, qua illum elegerimus ut inſtrumentum noſtrum ad hoc ſpeciatim, aut ſub generali notione; ita nomine principalium in publicis promittunt legati, in privatis inſtitores & magiſtri navium.

d. c. 11. *§. 11. Puf. l. 3. c. 6. §. 16.*

XXVI. *An talis homo nos obligare poteſt contra voluntatem noſtram?*

R. Si generaliter aliquis conſtituatur, ut nomine noſtro aliquid agat, ſemper ex bona fide agere debet illud, quod natura negotii vult: bonam enim fidem tacite ſuppoſuiſſe videmur, hinc ſi chartas puras, ſeu ut vocantur blancas alicui demus, nomine noſtro ſubſcriptas,

Grot. d. l. 2. c. 11. §. 12. Puf. l. 3. c. 9. §. 2. l. 35. & 45. l. 60. §. 3. & 4. D. mand.

ſcriptas, non poteſt aliquid à natura negotii commiſſi alienum inſcribere, neque præſumimur in illud conſenſiſſe. Si tamen duplicia mandata dederimus, aliud manifeſtum & forte generale, quod exhibet illi, quocum eſt contrahendum, aliud arcanum & ſpeciale, quod internuntium duntaxat inſtruit, & quouſque progredi debeat, præſcribit; ſi hoc arcanum mandatum tranſgreditur, nobis tenetur ad id quod intereſt à mandato noſtro non fuiſſe diſceſſum, tertio tamen obligamur ad id, quod ab illo fuit actum. Nam alias nullum eſſet medium per internuncios negotia expediendi, & ſub prætextu, limites mandati non fuiſſe obſervatos, facile omnia concluſa ſubverterentur.

XXVII. *Si plures navem exerceant & magiſtrum præponant, ut nomine ipſorum contrahat, an ex contractu magiſtri ſinguli obligantur pro portione, quam in navi habent, an in ſolidum?*

l. 1. pr. & §. ult. l. 2.

Rc. In ſolidum ſinguli exercitores te-

3. & 4. D. de exerc. act. Ziegl. ad Grot. l. 2. c. 11. §. 13.

mentur: aequitas enim vult, si damnum aliquod sit ferendum, ut ille ferat, qui magistrum praeponit & socium parum idoneum sibi adjungit, non autem ille, qui cum magistro contrahit, & facultates exercitorum excutere non debet nec potest. Licet leges civiles propter suae civitatis rationes aliter statuere possint. Jus enim civile non in totum inservit juri naturae.

Feld. h. l. Grot. aliter.

XXVIII. *Ut promissio jus transferat ex parte promissarii quid requiritur?*

R. Requiritur acceptatio, ut in dominii translatione, neque enim invito rem meam obtrudere, neque eam pro derelicta habere volo. Si tamen rogatio antecessit, e. g. visne ut decem dem pro hac vel illa re, censetur ea durare, nisi expresse fuerit revocata, & eo casu in antecessum acceptatio facta intelligitur. Ita tamen, ut rogationi conveniat responsio, nam si quis de majori summa respondeat, quam alius rogavit, requiritur expressa acceptatio.

Grot. l. 2. c. 11. §. 14.

Puf. l. 3. c. 6. §. 15.

XXIX.

XXIX. *An in pollicitatione quando civitati aliquid promittitur, sufficit actus promittentis & acceptatio non requiritur?* Grot. d. c. 11. §. 14.

R. Propter beneficia in nos à civitate collata semper præsumitur acceptare, quæ ab aliis offeruntur. Feld. d. §. 14. Ziegl.

XXX. *Si acceptatio fuerit facta, an requiritur ut innotescat promissori?*

R. Promissio potest concipi duplici modo; vel sic, volo ut valeat si acceptetur; vel sic, volo ut valeat si acceptatam intellexero. In dubio utrum sensum ob oculos habuerit promissor, ex negotii natura videndum: si promissio fiat ex mera liberalitate, prior sensus præsumitur, nisi aliud impediat; si non sit ex mera liberalitate & ad mutuam obligationem pertineat, posterior. l. 2. c. 11. §. 15. Puf. l. 3. c. 6. §. 15. in fin.

XXXI. *An promissum licite revocatur ante acceptationem?*

R. Cum ante acceptationem jus nondum sit translatum, revocari promissum potest sine injustitia, imo & sine inconstantia, si revera eo animo factum Grot. l. 2. c. 11. §. 16. Puf. l. 3. c. 9. §. 6.

ctum sit, ut ab acceptatione demum valere incipiat. Revocari etiam potest mortuo ante acceptationem eo, cui forte per literas aut nuncium aliquid offerimus, ita ut ejus hæredes acceptare non possint, quia acceptatio videtur collata in ejus arbitrium, qui mortuus est, non in hæredum: aliud enim est, velle dare huic jus quod ad hæredes transmittere potest, aliud velle dare hæredibus immediate; multum enim refert, in quem beneficium conferatur.

l. 191. D. de R. J.

XXXII. *An promissum revocari possit eo mortuo, qui lectus erat voluntatis nostræ internuncius?*

d. l. 2. c. 11. §. 17. Puf. l. 3. c. 9. §. 3.

R. Affirmatur; quia in illius verbis posita fuerat obligatio. Unde licet hic internuncius tertio alicui indicarit quale negotium in mandatis habeat, & per hunc isti, ad quem destinabatur, innotuerit, tamen non obligor, quia ex ipsius verbis non volo obligari, neque videtur meæ voluntatis satis exactam habere notitiam ad eam confirmandam alteri. Aliud est in tabellario, qui

qui non eſt inſtrumentum obligationis, ſed perlator inſtrumenti obligatorii. Itaque literæ conſenſus indices per quemvis perferri poterunt.

XXXIII. *An promiſſum revocari poteſt, ſi internuncius ſeu miniſter non ſit mortuus?*

R. Affirmatur; ſive electus ſit tantum ut perlator ſententiæ noſtræ, ſive electus ſit, ut ipſe promittat. Utroque caſu vim ſuam habebit revocatio etiamſi miniſtro non innotuerit, dummodo ille, ad quem mittitur, de ea certior factus fuerit. Habet enim animus humanus non tantum naturalem potentiam mutandi conſilium, ſed & jus, quamdiu alii non obligatur. *Grot. d. l. & Puf. d. c. 9. §. 4. aliter.* *Grot. d. c. 11. §. 2.*

XXXIV. *Si dubium ſit, an mandatum ſit revocatum?*

R. In dubio mandantis voluntas cenſetur fuiſſe ut impleatur mandatum, niſi magna mutatio inciderit, qualis eſt mors, aut ſi apertiſſime appareat, ſtatum rerum præſentem unicam miſſionis cauſam fuiſſe, & ſtatus *d. c. 11. §. 17. n. 2.*

fuerit

l. 2. c. 16. §. 25. n. 2. fuerit mutatus. Hinc legati à ſuſcepto itinere domum redire ſolent, deſerta legatione, ſi res ita mutatas intelligant, ut tota legationis materia aut cauſa ceſſet.

XXXV. *An tertius poteſt promiſſionem alteri factam acceptare?*

d. c. 11. §. 18. n. 2. Puf. l. 3. c. 9. §. 5. R. Si is qui acceptat, mandatum habeat acceptandi, plane ex tali acceptatione promiſſio perficitur; quia conſenſus poteſt & per miniſtrum interponi & ſignificari, & velle cenſemur, quod in alterius voluntate poſuimus, ſi & ille velit. Si acceptans mandatum non habeat, aut promiſſio ſit facta acceptanti, ut rem alteri det, e. g. ego Sejo dabo, ſi tibi placuerit; hic in acceptantis arbitrio videtur eſſe aut derivare hoc promiſſum in Sejum, aut recuſando id impedire, quo minus ad ipſum veniat, & acceptans mihi pœnitendi adimit facultatem, & ſi Sejo etiam placuerit, promiſſum jure naturali ad præſtandum obligat: aut promiſſio eſt collata in ipſius nomen, cui res eſt danda, altero tantum teſte,

teſte, e. g. aſſevero ſeu promitto, te teſte, me Sejo daturum, tunc etſi his verbis annuas, tamen neque tibi jus quæſiviſti, neque Sejo, quia in perſonam tuam promiſſio non fuit collata, neque Sejo, quia cum tibi non dederit mandatum acceptandi, tuam actionem pro ſua non agnoſcit. Hinc promiſſor, quia per acceptationem Sejo jus non eſt quæſitum, revocare promiſſum poteſt citra injuriam, etſi non ſemper citra violationem conſtantiæ & veracitatis.

XXXVI. *An promiſſioni perfectæ onus aliquod adjici poteſt?*

℟. Ante acceptationem conditiones adjicere poteſt quas vult promiſſor e. g. dabo centum ſi velis Romam ire: ſi enim ante acceptationem liceat totum revocare, licebit etiam onus adjicere; poſt acceptationem non poteſt, quia jus acceptanti eſt quæſitum. *d. c. 11. §. 19.*

XXXVII. *Poteſtne onus adjici in commodum tertii.*

℟. Affirmatur; dummodo tertius ille acceptaverit, e. g. dabo tibi centum, *d. c. 11. §. 19.*

tum, si Sejo sumptus studiorum per annum suppedites; si enim tertius nondum acceptaverit, à promissore revocari potest, quia huic tertio ante acceptationem nullum jus competere potest.

XXXVIII. *Si error promissioni causam dederit, vel metus, potestne promissio convalescere, si cognito errore vel metu promissor stare velit promisso?*

Gros. l. 2. c. 4. §. 11. d. c. 11. §. 20. Feld. h. l. aliter.

R. Convalescere potest, dummodo interveniat actus externus, ex quo constare possit de animo promittentis, non quidem præcise verba, cum retentio rei promissæ ex parte ejus cui promissa est, & relictio ejus ex parte promittentis, aut simile aliquid sufficere possit ad significandum consensum. Nam quæ ab initio vitiosa sunt, ex post facto convalescere possunt, si res à vitio purgetur & nova causa superveniat.

XXXIX. *An promissiones semper requirunt causam expressam ut valeant?*

R.

R. Non; tacita enim causa subesse potest, nam si quis promittat se daturum, quod scit se non debere, videtur donare. d.c. 11. §. 21.

XL. *Si quis promittat factum alienum, seu ejus qui non est sub ipsius potestate, ad quid obligatur?*

R. Quia in factum alienum nullam facultatem habemus, facta aliena promittere non possumus, & ex tali promissione non obligamur, si stricte inhæreamus verbis promissionis. Quia tamen inconveniens est, actus alicujus serio susceptι nullum esse effectum, promissionem sic interpretamur, ut promittens obligetur ad curandum, ut factum præstetur. Quod eo magis valet, si quis expresse dixerit, se operam daturum, ut tertius aliquid faciat, tunc enim omni modo moraliter possibili, quantum honeste ab eo postulari potest, efficere debet ut alius faciat, qui si abnuat facere, promittens ad interesse non obligatur, nisi & hoc in omnem eventum promiserit. d.c. 11. §. 22. Puf. l. 3. c. 6. §. 10.

Digitized by Google

CAPUT XII.

De Contractibus.

I. *Quid sit contractus.*
II. *Quomodo differat à pacto.*
III. *Quotuplex sit. quid sit verus, quid quasi contractus.*
IV. *Verus contractus quotuplex sit, quid nominatus, quid innominatus.*
V. *Quotuplex sit contractus nominatus, quid realis, quid consensualis: an verbalis & chirographarius sint juris naturæ.*
VI. *Quot sint contractus innominati.*
VII. *Quomodo præterea contractus dividantur. [illegible] & uni- [illegible] & be- [illegible] & [illegible]*
[illegible]
contractum præcedentibus æqualitas æstimetur.
XII. *An etiam ex aliis quæ, licet ad rei æstimationem faciant, rem tamen non contingunt.*
XIII. *An vitia ipsi emtori nota indicanda.*
XIV. *An etiam requiratur æqualitas in voluntate contrahendi.*
XV. *In ipso actu principali quomodo inveniatur æqualitas.*
XVI. *Quomodo in eo de quo agitur.*
XVII. *Quid sit pretium.*
XVIII. *Quotuplex.*
XIX. *Quot modis determinetur.*
XX. *Quæ sit mensura pretii.*
XXI. *An omnibus rebus vitæ humanæ utilibus pretium possit imponi.*
XXII. *Cur pretium mox augeatur, mox minuatur.*
XXIII. *Nummus qualis esse debeat.*

XXIV.

XXIV. *An ex ſtanno, ferro, plumbo, corio, cortice, papyro.*

XXV. *An valor nummorum à principe pro lubitu augeri vel minui poſſit.*

XXVI. *Quando in emtione & venditione dominium tranſferatur.*

XXVII. *Cur periculum ſtatim perfecta emtione pertineat ad emtorem.*

XXVIII. *Si res bis ſit venditа, qua venditio valeat.*

XXIX. *An monopolia cum jure natura pugnent.*

XXX. *In locatione & conductione cujus damno ſint ſterilitas & alii caſus uſum impedientes*

XXXI. *Si opera alicujus pluribus ſimul utilis eſſe poſſit, an à ſingulis mercedem petere poſſit quam ab uno exigeret.*

XXXII. *An uſura jure naturali ſint vetita.*

XXXIII. *An pecunia ſit res ſterilis: & an pro uſu tālis rei recte ſolvatur uſura.*

XXXIV. *Quomodo aſtimetur periculum in contractu aſſecurationis.*

XXXV. *Ut hic contractus ſubſiſtat quid requiratur.*

XXXVI. *In ſocietate negotiatoria quomodo partes in damno & lucro dicantur æquales & inæquales.*

XXXVII. *An ſociorum unus particeps eſſe lucri poſſit, & immunis damni.*

XXXVIII. *An quis damnum ſentire poſſit, & non participare de lucro.*

XXXIX. *An æqualitas obſervetur in ſocietate univerſorum bonorum.*

XL. *Societate finita ad quem pertineat periculum rerum collaturum.*

XLI. *Qua ſit communis utilitas in ſocietate navali, ſeu admiralitate; & quomodo æqualitas in ea inveniatur.*

XLII. *An æqualitas in contractibus obſervanda ſemper à contrahentibus obſervetur.*

I. *Quid eſt contractus?*

R. Contractus eſt conventio vel nomen proprium, vel cauſam habens: vel quæ propter certum & determinatum contrahendi modum, vel propter datum vel factum quod ſubeſt, obligat ad dandum, vel faciendum, vel præſtandum. vide quæſt. ſeq. in fin.

II. *Quomodo differunt contractus & pactum?*

Str. Ex. 6. th. 9. 30. & 31. Schilt. Ex. 8. th. 8. & 52. Puf. l. 5. c. 2. §. 4. alitur.

R. 1. In contractu eſt conſenſus præſens; in pacto plerumque futurus. 2. in contractu eſt conſenſus determinatus & ratione rei in contractum deductæ, & ratione modi & formæ contrahendi; in pacto eſt conſenſus nudus. 3. in contractu præter conſenſum requiritur interdum ad perfectionem rei traditio, ut in realibus, interdum determinatio, ut modo dictum, ut in conſenſualibus; in pactis hæc non requiruntur. 4. in contractu ſemper ſubeſt cauſa, i. e. vel certus & determinatus contrahendi modus, vel datum vel factum; in pactis ſecus.

III. *Quo-*

Digitized by Google

III. *Quotuplex eſt contractus?*

R. Contractus eſt vel verus, vel quaſi contractus. Verus contractus eſt vera conventio, propter proprium nomen vel cauſam quæ ſubeſt, obligationem producens. Quaſicontractus eſt quaſi conventio, quando ſcilicet jus ex facto, quod intercedit, inducit conſenſum & obligationem, e. g. dum quis gerit abſque mandato negotia aliena in utilitatem vel abſentis vel ignorantis, jus ex hoc facto inducit conſenſum inter eum qui negotia gerit, & eumcujus negotia geruntur; ſcilicet ille videtur ſe obligaſſe ad diligentem adminiſtrationem, & rationum redditionem finito negotio, hic autem ad præſtationem indemnitatis, ſi negotiorum geſtor impenſas quaſdam fecerit, vel damnum ſentiat occaſione negotii, natura enim iniquum eſt, ut officium alicui ſit damnoſum. *Grot. l. 2. c. 12. §. 1. & 2. aliter jung. Feld. h. l.*

IV. *Veri contractus quomodo ſubdividuntur?*

R. Veri contractus alii ſunt, qui non retinent illud nomen generale con- *l. 7. D. pact.*

ventionis, sed propter proprium & determinatum objectum, & propriam & determinatam contrahendi formam accipiunt nomen proprium, quod producit propriam actionem, quæ ex aliis contractibus non datur; e. g. quando pro re constituitur certum pretium in pecunia numerata, hæc conventio non retinet generale conventionis nomen, seu non dicitur tantum conventio, verum propter proprium suum & determinatum objectum, quod diversum est à pretio, & propriam & determinatam contrahendi formam, quæ est ut pretium sit certum, ut consistat in pecunia numerata, sit verum & justum, accipit nomen proprium, quod aliis conventionibus tribui non potest, & actio quæ inde oritur, etiam est propria, quæ ex hoc contractu & nullo alio datur, scilicet actio empti venditi; & hi contractus à Doctoribus solent vocari contractus nominati. Alii sunt contractus, qui quidem non habent proprium nomen, neque proprium &

Grot. l. 2. c. 12. §. 3. n. 2. aliter. Puf. l. 5. c. 2. §. 7. aliter.

de

determinatum objectum, ſed admittunt omnis generis res, neque propriam & determinatam contrahendi formam, verum illam partium arbitrio & voluntati relinquunt, & hinc producunt actionem generalem, quæ communis eſt pluribus contractibus, & à forma, quæ ab ipſorum præſcriptione pendet, dicitur actio præſcriptis verbis, actio in factum. & hi contractus ſolent vocari contractus innominati, e.g. do tibi rem, ut mihi des aliam, ſæpe ejuſdem ſpeciei, ut ſi imperialem tibi dem, ut alium imperialem mihi des, vel do tibi frumentum, ut mihi des cereviſiam vel vinum, vel aliud quid, prout contrahentibus viſum fuerit. *Str. Ex. 25. th. 2. & 23.*

V. *Contractus qui nominati dicuntur, quomodo dividuntur?*

R. Contractus qui dicuntur nominati, alii ſunt reales, qui perficiuntur rei traditione, ut eſt mutuum, commodatum, depoſitum & pignus; alii conſenſuales, qui nudo & determinato conſenſu abſque rei traditione per- *§. ult. Inſt. de Oblig. & tot. tit. quibus mod. re cont. obl. §. 1. ff. de oblig. ex conſ.*

ficiuntur, ut emtio venditio, locatio conductio, societas, & mandatum Contractus verbalis seu stipulatio, quatenus certis & solennibus interrogandi & respondendi formulis constat, juri naturæ est ignotus. Item contractus chirographarius, quatenus quis ex sola scriptura licet rem non acceperit, obligatur.

Puf. l. 5. c. 2. §. 6. in med.

VI. *Contractus qui innominati dicuntur quot sunt?*

R. Plures, ex quibus tamen præcipui sunt do ut des, do ut facias, facio ut des, facio ut facias. Qui omnes re perficiuntur seu causa constant, & antequam aliquid est datum vel factum, non est contractus, sed pactum de contrahendo.

Str. 25. th. 2. 10. 11. 15. Puf. d. §. c. 2. §. 9. Grot. l. 2. c. 11. §. 3. n. 1. & 3. aliter.

VII. *Suntne adhuc aliæ contractuum nominatorum & quasi contractuum divisiones?*

R. Affirmatur: contractus enim nominati & quasi contractus alii sunt bilaterales, in quibus uterque obligatur, ut emtio venditio, locatio conductio, negotiorum gestio &c. alii uni-

Puf. l. 5. c. 2. §. 5. & 8.

unilaterales, ubi unus tantum obligatur, ut mutuum, ſolutio indebiti &c. Alii ſunt oneroſi, qui obligant utramque partem ad onus, ut emtio venditio, locatio conductio; alii benefici, in quibus alteri parti gratis aliquid præſtatur, ut commodatum, depoſitum, mandatum, negotiorum geſtio. Alii ſunt bonæ fidei, in quibus ex bono & æquo alter alteri obligatur, & verbis omiſſa pro expreſſis habentur, ut emptio & venditio, negotiorum geſtio &c. alii ſtricti juris, in quibus obligamur ex iis, quæ expreſſa ſunt, & quæ expreſſa non ſunt habentur pro omiſſis, ut mutuum, ſolutio indebiti.

Kulpis. Ex. 6. ad lib. 2. c. 12. aliter. Textor c. 13. §. 50. aliter. Frantz. Ex. 13. q. 7.

VIII. *An in contractibus æqualitas eſt obſervanda?*

R. Affirmatur, quia enim contractus inter homines ineuntur, ut pro re vel opera aliquid æquipollens recipiant, quod ob certas cauſas expetunt poſſidere potius, quam rem ſuam retinere, aut opera ſuperſedere, jus naturæ, ut & in dominio ſemel introducto,

Puf. l. 5. c. 3. §. 1.

Grot. l. 2. c. 10. §. 2. c. 12. §. 8.

tum, si Sejo sumptus studiorum per annum suppedites; si enim tertius nondum acceptaverit, à promissore revocari potest, quia huic tertio ante acceptationem nullum jus competere potest.

XXXVIII. *Si error promissioni causam dederit, vel metus, potestne promissio convalescere, si cognito errore vel metu promissor stare velit promisso?*

Grot. l. 2. c. 4. §. 11. d. c. 11. §. 20. Feld. h. l. aliter.

R. Convalescere potest, dummodo interveniat actus externus, ex quo constare possit de animo promittentis, non quidem præcise verba, cum retentio rei promissæ ex parte ejus cui promissa est, & relictio ejus ex parte promittentis, aut simile aliquid sufficere possit ad significandum consensum. Nam quæ ab initio vitiosa sunt, ex post facto convalescere possunt, si res à vitio purgetur & nova causa superveniat.

XXXIX. *An promissiones semper requirunt causam expressam ut valeant?*

R.

R. Non; tacita enim causa subesse potest, nam si quis promittat se daturum, quod scit se non debere, videtur donare. d.c. 11. §. 21.

XL. *Si quis promittat factum alienum, seu ejus qui non est sub ipsius potestate, ad quid obligatur?*

R. Quia in factum alienum nullam facultatem habemus, facta aliena promittere non possumus, & ex tali promissione non obligamur, si stricte inhæreamus verbis promissionis. Quia tamen inconveniens est, actus alicujus serio suscepti nullum esse effectum, promissionem sic interpretamur, ut promittens obligetur ad curandum, ut factum præstetur. Quod eo magis valet, si quis expresse dixerit, se operam daturum, ut tertius aliquid faciat, tunc enim omni modo moraliter possibili, quantum honeste ab eo postulari potest, efficere debet ut alius faciat, qui si abnuat facere, promittens ad interesse non obligatur, nisi & hoc in omnem eventum promiserit. d.c. 11. §. 22. Puf. l. 3. c. 6. §. 10.

CAPUT XII.

De Contractibus.

I. *Quid sit contractus.*
II. *Quomodo differat à pacto.*
III. *Quotuplex sit. quid sit verus, quid quasi contractus.*
IV. *Verus contractus quotuplex sit. quid nominatus, quid innominatus.*
V. *Quotuplex sit contractus nominatus. quid realis, quid consensualis: an verbalis & chirographarius sint juris naturæ.*
VI. *Quot sint contractus innominati.*
VII. *Quomodo præterea contractus dividantur. quid bilaterales & unilaterales: onerosi & benefici: bonæ fidei & stricti juris.*
VIII. *An in contractibus æqualitas sit observanda.*
IX. *An in contractibus beneficiis.*
X. *Quomodo hæc æqualitas inveniatur.*
XI. *Quomodo ex actibus contractum præcedentibus æqualitas æstimetur.*
XII. *An etiam ex aliis quæ, licet ad rei æstimationem faciant, rem tamen non contingunt.*
XIII. *An vitia ipsi emtori nota indicanda.*
XIV. *An etiam requiratur æqualitas in voluntate contrahendi.*
XV. *In ipso actu principali quomodo inveniatur æqualitas.*
XVI. *Quomodo in eo de quo agitur.*
XVII. *Quid sit pretium.*
XVIII. *Quotuplex.*
XIX. *Quot modis determinetur.*
XX. *Quæ sit mensura pretii.*
XXI. *An omnibus rebus vitæ humanæ utilibus pretium possit imponi.*
XXII. *Cur pretium modo augeatur, modo minuatur.*
XXIII. *Nummus qualis esse debeat.*

XXIV.

XXIV. *An ex ſtanno, ferro, plumbo, corio, cortice, papyro.*

XXV. *An valor nummorum à principe pro lubitu augeri vel minui poſſit.*

XXVI. *Quando in emtione & venditione dominium tranſferatur.*

XXVII. *Cur periculum ſtatim perfecta emtione pertineat ad emtorem.*

XXVIII. *Si res bis ſit vendita, quæ venditio valeat.*

XXIX. *An monopolia cum jure naturæ pugnent.*

XXX. *In locatione & conductione cujus damno ſint ſterilitas & alii caſus uſum impedientes*

XXXI. *Si opera alicujus pluribus ſimul utilis eſſe poſſit, an à ſingulis mercedem petere poſſit quam ab uno exigeret.*

XXXII. *An uſura jure naturali ſit vetita.*

XXXIII. *An pecunia ſit res ſterilis: & an pro uſu talis rei recte ſolvantur uſuræ.*

XXXIV. *Quomodo æſtimetur periculum in contractu aſſecurationis.*

XXXV. *Ut hic contractus ſubſiſtat quid requiratur.*

XXXVI. *In ſocietate negotiatoria quomodo partes in damno & lucro dicantur æquales & inæquales.*

XXXVII. *An ſociorum unus particeps eſſe lucri poſſit, & immunis damni.*

XXXVIII. *An quis damnum ſentire poſſit, & non participare de lucro.*

XXXIX. *An æqualitas obſervetur in ſocietate universorum bonorum.*

XL. *Societate finita ad quem pertineat periculum rerum collaturum.*

XLI. *Quæ ſit communis utilitas in ſocietate navali, ſeu admiralitate; & quomodo æqualitas in ea inveniatur.*

XLII. *An æqualitas in contractibus obſervanda ſemper à contrahentibus obſervetur.*

I. *Quid eſt contractus?*

Rſ. Contractus eſt conventio vel nomen proprium, vel cauſam habens: vel quæ propter certum & determinatum contrahendi modum, vel propter datum vel factum quod ſubeſt, obligat ad dandum, vel faciendum, vel præſtandum. vide quæſt. ſeq. in fin.

II. *Quomodo differunt contractus & pactum?*

Str. Ex. 6. th. 9. 30. & 31. Schilt. Ex. 8. th. 8. & 52. Puf. l. 5. c. 2. §. 4. aliter.

Rſ. 1. In contractu eſt conſenſus præſens; in pacto plerumque futurus. 2. in contractu eſt conſenſus determinatus & ratione rei in contractum deductæ, & ratione modi & formæ contrahendi; in pacto eſt conſenſus nudus. 3. in contractu præter conſenſum requiritur interdum ad perfectionem rei traditio, ut in realibus, interdum determinatio, ut modo dictum, ut in conſenſualibus; in pactis hæc non requiruntur. 4. in contractu ſemper ſubeſt cauſa, i. e. vel certus & determinatus contrahendi modus, vel datum vel factum; in pactis ſecus.

III. *Quo-*

Digitized by Google

III. *Quotuplex eſt contractus?*

R. Contractus eſt vel verus, vel quaſi contractus. Verus contractus eſt vera conventio, propter proprium nomen vel cauſam quæ ſubeſt, obligationem producens. Quaſicontractus eſt quaſi conventio, quando ſcilicet jus ex facto, quod intercedit, inducit conſenſum & obligationem, e. g. dum quis gerit abſque mandato negotia aliena in utilitatem vel abſentis vel ignorantis, jus ex hoc facto inducit conſenſum inter eum qui negotia gerit, & eumcujus negotia geruntur; ſcilicet ille videtur ſe obligaſſe ad diligentem adminiſtrationem, & rationum redditionem finito negotio, hic autem ad præſtationem indemnitatis, ſi negotiorum geſtor impenſas quaſdam fecerit, vel damnum ſentiat occaſione negotii, natura enim iniquum eſt, ut officium alicui ſit damnoſum. *Grot. l. 2. c. 12. §. 1. & 2. aliter jung. Feld. h. l.*

IV. *Veri contractus quomodo ſubdividuntur?*

R. Veri contractus alii ſunt, qui non retinent illud nomen generale con- *l. 7. D. pact.*

ventionis, sed propter proprium & determinatum objectum, & propriam & determinatam contrahendi formam accipiunt nomen proprium, quod producit propriam actionem, quæ ex aliis contractibus non datur; e. g. quando pro re constituitur certum pretium in pecunia numerata, hæc conventio non retinet generale conventionis nomen, seu non dicitur tantum conventio, verum propter proprium suum & determinatum objectum, quod diversum est à pretio, & propriam & determinatam contrahendi formam, quæ est ut pretium sit certum, ut consistat in pecunia numerata, sit verum & justum, accipit nomen proprium, quod aliis conventionibus tribui non potest, & actio quæ inde oritur, etiam est propria, quæ ex hoc contractu & nullo alio datur, scilicet actio empti venditi; & hi contractus à Doctoribus solent vocari contractus nominati. Alii sunt contractus, qui quidem non habent proprium nomen, neque proprium &

Grot. l. 2. c. 12. §. 3. n. 2. aliter. Puf. l. 5. c. 2. §. 7. aliter.

de

determinatum objectum, ſed admittunt omnis generis res, neque propriam & determinatam contrahendi formam, verum illam partium arbitrio & voluntati relinquunt, & hinc producunt actionem generalem, quæ communis eſt pluribus contractibus, & à forma, quæ ab ipſorum præſcriptione pendet, dicitur actio præſcriptis verbis, actio in factum. & hi contractus ſolent vocari contractus innominati, e.g. do tibi rem, ut mihi des aliam, ſæpe ejuſdem ſpeciei, ut ſi imperialem tibi dem, ut alium imperialem mihi des, vel do tibi frumentum, ut mihi des cereviſiam vel vinum, vel aliud quid, prout contrahentibus viſum fuerit. *Str. Ex. 25. th. 2. & 23.*

V. *Contractus qui nominati dicuntur, quomodo dividuntur?*

R. Contractus qui dicuntur nominati, alii ſunt reales, qui perficiuntur rei traditione, ut eſt mutuum, commodatum, depoſitum & pignus; alii conſenſuales, qui nudo & determinato conſenſu abſque rei traditione per- *§. ult. Inſt. de Oblig. & tot. tit. quibus mod. re cont. obl. §. 1. ff. de oblig. ex conſ.*

ficiuntur, ut emtio venditio, locatio conductio, societas, & mandatum Contractus verbalis seu stipulatio, quatenus certis & solennibus interrogandi & respondendi formulis constat, juri naturæ est ignotus. Item contractus chirographarius, quatenus quis ex sola scriptura licet rem non acceperit, obligatur.

Puf. l. 5. c. 2. §. 6. in med.

VI. *Contractus qui innominati dicuntur quot sunt?*

R. Plures, ex quibus tamen præcipui sunt do ut des, do ut facias, facio ut des, facio ut facias. Qui omnes re perficiuntur seu causa constant, & antequam aliquid est datum vel factum, non est contractus, sed pactum de contrahendo.

Str. 25. th. 2. 10. 11. 15. Puf. d. 5. c. 2. §. 9. Grot. l. 2. c. 12. §. 3. n. 1. & 3. aliter.

VII. *Suntne adhuc aliæ contractuum nominatorum & quasi contractuum divisiones?*

R. Affirmatur: contractus enim nominati & quasi contractus alii sunt bilaterales, in quibus uterque obligatur, ut emtio venditio, locatio conductio, negotiorum gestio &c. alii uni-

Puf. l. 5. c. 2. §. 5. & 8.

unilaterales, ubi unus tantum obligatur, ut mutuum, solutio indebiti &c. Alii sunt oneroſi, qui obligant utramque partem ad onus, ut emtio venditio, locatio conductio; alii benefici, in quibus alteri parti gratis aliquid præstatur, ut commodatum, depositum, mandatum, negotiorum gestio. Alii sunt bonæ fidei, in quibus ex bono & æquo alter alteri obligatur, & verbis omissa pro expressis habentur, ut emptio & venditio, negotiorum gestio &c. alii stricti juris, in quibus obligamur ex iis, quæ expressa sunt, & quæ expressa non sunt habentur pro omissis, ut mutuum, solutio indebiti. *Kulpis. Ex. 6. ad lib. 2. c. 12. alibi. Textor c. 13. §. 50. alibi. Frantz. Ex. 13. q. 7.*

VIII. *An in contractibus æqualitas est observanda?*

R. Affirmatur, quia enim contractus inter homines ineuntur, ut pro re vel opera aliquid æquipollens recipiant, quod ob certas causas expetunt possidere potius, quam rem suam retinere, aut opera supersedere, jus naturæ, ut & in dominio semel introducto, *Puf. l. 5. c. 3. §. 1.* *Grot. l. 2. c. 10. §. 2. c. 12. §. 8.*

æqualitatem imperat, ita ut ex inæqualitate jus oriatur minus habenti.

IX. *Quid si contractus sint benefici, ut mandatum, depositum?*

Grot. l. 2. c. 12. §. 13. Puf. l. 5. c. 3. §. 7. & l. 5. c. 3. §. 7. Feld. ad l. 2. c. 12. §. 8. aliter.

R. In contractibus beneficis non quidem omnimoda æqualitas spectatur, si enim e. g. in mandato operis merces respondeat, non amplius est contractus beneficus, sed transit in aliud negotii genus, tamen ex suppositione ejus quod agitur, ne quis scilicet ex beneficio damnum sentiat, is qui beneficum negotium in se suscipit, indemnis servari debet, & propter impensas, quas in negotium fecit, & propter damnum, quod propter negotium susceptum incurrit.

X. *Quomodo ista æqualitas invenitur & determinatur?*

Grot. l. 2. c. 12. §. 8.

R. Hæc æqualitas invenitur & determinatur partim ex actibus qui vel præcedunt contractum, vel qui interveniunt in ipso contractu principali, partim ex eo, de quo agitur.

XI. *Quomodo ex actibus, qui præcedunt*

dunt contractum, hanc æqualitatem invenimus & æstimamus?

R. Is qui cum aliquo contrahit, vitia sibi nota rei de qua agitur, significare debet, quia alias justum pretium statui nequit; nam qui sciens pro re vitiosa pretium sumit, dum alter eam æstimat non vitiosam, plus consequitur, alter minus habet. *Feld. ad Grot. l. 2. c. 12. §. 9. Puf. l. 5. c. 3. §. 3. Grot. l. 2. c. 12. §. 9. aliter.*

XII. *An & alia, quæ extra rei substantiam posita sunt, & tamen ad æstimationem ejus faciunt, indicari debent?*

R. Non; quia hoc non venit ex natura contractus, sed extrinsecus contingit: ut si quis frumentum vendat majori pretio, & sciat multas naves in cursu esse, quæ frumentum advehunt, non cogitur indicare, vel frumentum suum minori pretio vendere; frumenti enim bonitas apparet, & tunc quando contractus initur, revera tanti est, quanti venditur, etsi paulo post minoris sit futurum propter aliarum navium adventum; adeo ut cum quilibet sibi ipsi sit proximus, ne quidem *Grot. d. c. 12. §. 9. n. 2. Puf. l. 5. c. 3. §. 4. Grot. d. §. n. 2. aliter.*

contra

contra humanitatis officium faciat si non indicet. Nam non semper quicquid tibi audire utile est, idem mihi dicere necesse est, nisi de iis agatur, quæ rem subjectam per se contingunt, ut si domus sit pestilens, si à magistratu dejici jussa.

XIII. *Quid juris si vitia rei emtori jam nota sint?*

Grot. d. c. 12. §. 9. n. 3. l. 55. D. de Ædil. edict. l. 15. §. 1. & 43. D. de contrah. emt.

R. Non necesse est ut indicentur, scientia enim utrinque par pares facit contrahentes; & sicut ob vitia ab emptore indicata emtio non potest rescindi, ita nec ob nota, vel ob ea, de quibus ex inspectione facile constare potuit, in hæc enim emptor consensisse videtur, & sic nulla ipsi fit injuria.

XIV. *Requiriturne ut & contrahentium inter se voluntas sit æqualis?*

Grot. d. c. 12. §. 10. Feld. d. l. aliter.

R. Et in voluntatis usu requiritur æqualitas in contractibus, ita ut ne quis metus incutiatur contrahendi causa, aut si injuste incussus sit, dematur. Nam metum injustum incutiens ex suo delicto facit, ut in contractu oriatur inæqualitas, & ut ille plus,

plus, alter minus habere censeatur. Si metus juste incussus antecesserit, ut si magistratus sub pœna mandet subditis aut perpetuis, aut temporariis, ut vel emant vel vendant necessitate exigente, aut ut operas suas, vehicula aut naves locent, demi non debet, hic enim metus contractui videtur extrinsecus, & magistratus vi eminentis dominii hæc omnia ante contractum celebrandum optimo jure mandare potuit. *Puf. l. 5. c. 3. §. 6. in fin.* *Grot. l. 1. c. 1. §. 6.*

XV. *Quomodo æqualitatem invenimus & æstimamus ex iis, quæ interveniunt in ipso contractu principali?*

R. Si in ipso contractu non plus exigatur, quam par est. Id quod in onerosis contractibus adeo est observandum, ut id, quod pars altera amplius promittit, ne quidem tanquam donatum retineri possit. Nam animus ejus generis contractus ineuntium non censetur esse talis, nec præsumitur, nisi manifeste appareat: quod enim promittunt aut dant, credendi sunt pro- *Grot. l. 2. c. 12. §. 11. Puf. l. 5. c. 3. §. 8.*

promittere aut dare tanquam æquale ei, quod accepturi ſunt, utque jus æqualitatis ratione debitum.

XVI. *Quomodo ex eo, de quo agitur?*

Grot. d. c. 12. §. 12. n. 1.

R. Licet nec celatum quicquam ſit, quod dictum oportuit, nec plus exactum, quam deberi putabatur, ſi tamen in re deprehendatur inæqualitas ſine culpa contrahentium, puta quod vitium latebat, aut de pretio errabatur, ea tamen reſarcienda eſt, & demendum ei qui plus habet, reddendumque minus habenti: quia in contractu id utrimque propoſitum aut fuit, aut eſſe debuit, ut uterque tantundem haberent. Quanta autem hic debeat eſſe læſio, judex æſtimabit, vel vir bonus ex ipſa pretii magnitudine & rei valore, ſecundum id, quod æquum eſſe ipſis recta ratio dictat. Ut autem tunc demum reſcindatur, quando quis læſus eſt ultra dimidium veri pretii, eſt ex jure civili, &, ne nimium multiplicarentur lites, ſi ob quamcunque læſionem contractus reſcinderentur, conſtitui potuit.

l. 2. & 8. C. de reſc. vend.

XVII.

XVII. *Quid eſt pretium?*

R. Pretium eſt valor rerum & actionum in commercium venientium, ſecundum quem illæ invicem comparari ſolent. *Puf. l. 5. c. 1. §. 2. in fin. Grot. l. 2. c. 12. §. 14.*

XVIII. *Quotuplex eſt?*

R. Pretium eſt vel vulgare, vel eminens. Illud eſt, quod deprehenditur in rebus & actionibus ſeu operis in commercium venientibus, quatenus neceſſariæ ſunt vel utiles, vel delectationem hominibus adferunt. Hoc eſt nummus & quicquid ejus vicem gerit, quatenus omnium rerum & operarum pretia virtualiter continet & communem earundem menſuram præbere intelligitur. *Grot. & Puf. d. l. §. 3. Ren. Budel. de monet. l. 1. c. 3. l. 1. D. de contrah. emt.*

XIX. *Quot modis determinatur pretium?*

R. In ſtatu naturali extra civitatem quarumvis rerum pretia ex conventione contrahentium determinantur. In civitatibus duplici modo: uno per legem, & vocatur pretium legitimum, quod regulariter cum juſtitia & æqui- *Grot. d. l. 12. §. 14. in fin.*

Puf. l. 5. c. 1. §. 8. in fin. & §. 9. æquitate congruere præſumitur, ita ut in puncto conſiſtat, nec latitudinem habeat, ſed quantulocunque exceſſu injuſtitia committatur. Quare quando in gratiam emtorum illud taxatur, venditori non licet ultra exigere, quamvis ſi velit, & lex non prohibeat, id quod plerumque fit in gratiam aliorum mercatorum, poſſit minus accipere: altero per communem hominum æſtimationem & judicium, accedente conſenſu eorum qui inter ſe contrahunt, & hoc vocatur commune pretium ſeu naturale, & habet aliquam latitudinem, intra quam plus minusve poteſt exigi & dari, ſeu res tanti æſtimatur, quantum pro ea communiter offerri aut dari ſolet. Ita ut pretium vulgare commode ſubdividatur in legitimum & commune, cui adjicitur pretium affectionis, ſi propter peculiarem affectum res ſupra commune pretium vel ematur vel vendatur.

Puf. l. 5. c. 1. §. 7.

XX. *Quæ eſt menſura pretii? ſeu fundamentum pretii quod eſt?*

R. Men-

R. Menſura ſeu fundamentum pretii in ſe eſt aptitudo rei vel actionis, qua aliquid aut mediate aut immediate conferre poteſt ad vitæ humanæ neceſſitates, aut ad eandem commodiorem aut jucundiorem reddendam. Unde res inutiles vocantur res nullius pretii, ſicut & homines interdum inutilia terræ pondera, ſeu nullius pretii vocare ſolemus. *Puf. l. 5. c. 1. §. 4. Grot. l. 2. c. 12. §. 14. aliter,*

XXI. *At vero non omnibus rebus, quæ vitæ humanæ ſunt utiles, pretium impoſitum eſt.*

R. Quædam res & actiones ſunt conſtitutæ extra commercium hominum & extra eorum dominium, & eo ipſo pretium iis eſt detractum, licet utiliſſimæ ſint in vita humana & neceſſariæ, ut partes aëris ſuperiores, æther, cœleſtia corpora, vaſtus oceanus; ſic jure gentium res ſacræ & ſanctæ & religioſæ; ſic liber homo, quia non eſt in commercio, pretium nullum habet; ſic actiones ſacræ, exhibitio Sacramentorum & ſimilia, pretio comparari non debent. Item actiones, quæ ani- *Puf. d. c. 1. §. 5.*

l. 1. §. 5. D. de extraord. cogn. mo perficiuntur, ut docere &c. licet, ut pro opera quæ in his præſtatur, honorarium interveniat, æquum ſit. Quædam res ſeparatim teneri nequeunt, & ſic pretium non habent, niſi aliis rebus accedant, e. g. apricum lumen ſolis, liquidus & purus aër, amœna facies terræ, umbra & ſimiles res, quibus homines ſine uſu terræ frui non poſſunt, & hinc ſeorſim non habent pretium, at ſi jungantur cum regionibus, fundis ac prædiis, multum momenti adferunt ad augendum pretium.

XXII. *Quæ ſunt rationes, cur pretium mox augeatur, mox imminuatur?*

Grot. l. 2. c. 12. §. 14. Boecl. in diſſ. de menſ. pret. p. 59. 62. 68. 70. Puf. l. 5. c. 1. §. 6. R. Variæ ſunt rationes: ad intenſionem pretii inprimis facit raritas, & ambitio mortalium præcipue æſtimat, quæ cum paucis habet communia, & contra vile eſt, quicquid intra cujuſvis ſuppellectilem cernitur. Res quotidiani uſus & quæ potiſſimum ſpectant victum, amictum, & arma, præcipuam pretii ſui intenſionem nanciſcuntur, quando raritas con-

conjungitur cum neceſſitate, ut fieri ſolet in annonæ caritate, obſidionibus & ſimilibus præter raritatem neceſſitatibus. Pretia rerum artificialium intendi ſolent ex ſubtilitate & elegantia artis, ex fama artificis, interdum propter prioris poſſeſſoris præſtantiam. Operarum & actionum pretia intendit earundem difficultas, dexteritas, utilitas, neceſſitas, agentium raritas. Operæ quædam nobiliores ſunt, quia iis præſtantur ea, quæ æſtimari non poſſunt, ſic emis à medico rem inæſtimabilem, vitam ac valetudinem bonam; à bonarum artium præceptore ſtudia liberalia & animi cultum. Itaque his non rei pretium, ſed operæ ſolvitur, quod à rebus ſuis avocati nobis vacant, honorarium non meriti, ſed occupationis ſuæ ferunt. Pretium animantium brutorum intenditur interdum propter affectum peculiarem ex quadam quaſi familiaritate, aut quia genio noſtro ſeſe aliquo modo applicare norunt, aut quia ope eorum magnum malum ef-

Senec. de benef. l. 6. c. 15.

fugimus, aut quia insignis eventus monumentum sunt, dexteritas etiam multum confert, raritas & necessitas. Præterea in communi pretio solet haberi ratio laborum & expensarum, quas communiter mercatores faciunt; extraordinariæ huc non pertinent, quando forte mercator in advehendis rebus morbo correptus, multum impendit in medicos &c. sic superfluæ non æstimantur; operæ famulorum, quos conducere necesse habent, considerandæ. Item longitudo ac periculum itineris, diversus pecuniæ & mercium valor in diversis locis. Qui vendunt merces minuatim, plus possunt exigere, quam qui in magna copia. Paucitas ementium & pecuniæ, mercium autem abundantia, & quando merx quærit emtorem, pretium minuunt, contra ementium & pecuniæ copia & mercium raritas pretium augent. Habetur etiam ratio lucri cessantis, quod ex pretii solutione dilata aut anticipata nascitur.

Grot. d. c. 12. §. 14. n. 2.

XXIII.

XXIII. *Materia pretii eminentis quod alias res æstimat, seu nummi, qualis esse debet?*

R. Quia nummus debet esse mensura rerum aliarum, materia 1. talis esse debet, ut per se minime, aut saltem difficulter flecti possit, ita ut usu & contrectatione perpetua non consumatur. 2. ut sit ex numero utilium & æstimabilium, in qua propter nobilitatem & raritatem multarum rerum pretia contineantur, ita ut bonitate & quantitate rebus cæteris respondeat. Si enim nummi materia inutilis esset, nemo pro rebus suis acciperet, puta, si ex papyro, corio, &c. nummi fierent. 3. debet esse tractabilis, i. e. debet facile posse circumferri, condi, liquari, cogi, duci, cudi, figurari & versari, durare tamen in his omnibus minimo sui detrimento. Hinc plerisque gentibus commodissimum fuit visum, adhibere metalla nobiliora & non ita frequentia, aurum scilicet, argentum & æs, habita tamen ratione præstantiæ unius præ alio, *aliter.*

Grot. l. 2. c. 12. §. 17.

Ziegl. de jur. Maj. l. 1. c. 49. §. 15.

Arnisæ. de jur. Maj. l. 2. c. 7. n. 7.

alio, quæ non in ſola hominum opinione, ſed modo dictis conſiſtit.

XXIV. *At ſæpe populi utuntur ſtanno, ferro, plumbo, etiam corio, cortice, papyro.*

Ren. Budel. de monet. l. 1. c. 1. n. 27. ſeqq. jung. l. 9. §. 2. D. ad. L. Corn. de falſ. & Gothofr. in not. Budeus ad. L. 1. D. de contrab. emt. Puf. l. 5. c. 1. §. 13.

℟. Verum quidem eſt, exempla paſſim proſtant, & patrum noſtrorum & noſtra memoria id uſu veniſſe ſcimus; tamen nummi iſti veri nummi non ſunt, ſed tantum vice nummorum veluti ſubſidiarii quidam ſponſores habentur. Nec ad materias tales confugere licet, niſi urgente ſumma neceſſitate, nec alia intentione, quam ut ceſſante neceſſitate cum veris nummis iterum permutentur & damnum communitati illatum reſarciatur.

XXV. *An valor nummorum pro lubitu ejus qui ſummum imperium habet poteſt augeri & minui, & an tantum alieni metalli auro vel argento miſcere poterit quantum vult?*

Ziegl. d. tr. l. 1. c. 49. §. 21. 22. ſeqq. Puf. l. 5. c. 1. §. 14. & 15. Molinæus de uſur. n. 797.

℟. Non; cum enim nummus ſit menſura pretii aliarum rerum, & receptus non ſolum ad commodius exercenda commercia inter cives, ſed & inter hos

hos atque exteros, rector civitatis si nummis suis enorme pretium posuerit, eos ad commercia suorum civium cum exteris reddit inutiles; & cum electa sit materia, cujus publica ac perpetua est æstimatio inter gentes, quatenus functionem recipit in comparandis rebus aut omnibus, aut maxime necessariis, si alieni metalli quantitatem & bonitatem non rite temperet, saltem ut exterorum, quibuscum nobis commercium est, moneta non sint inferiores, fere præter permutationem mercium civibus suis cum exteris nihil reliquum facit.

XXVI. *Generali tractatione de contractibus absoluta, quæritur, quando in emptione & venditione dominium transferatur?*

R. Quia ex contractu nascitur tantum obligatio ad rem habendam, ante traditionem emptor non potest fieri dominus, vel consequi jus, quod venditor in re habuit: non enim præcise obligatur ad dandum seu ad dominium transferendum, sed sufficit in-

Kulpis ad Grot. l. 2. c. 12. Ex. 6. §. 4. Grot. l. 2. c. 12. §. 15. Puf. l. 5. c. 5. §. 3. in fin. aliter.

terdum emptori præſtitiſſe, ut habere liceat quandocunque velit, quod tranſlatione poſſeſſionis & facultatis uſucapiendi abſolvitur.

XXVII. *At periculum ſtatim perfecta emtione pertinet ad emtorem & res perit ſuo domino.*

Groſ. d. l. aliter

§. Quamvis periculum ſtatim pertineat ad emtorem, tamen inde non probatur ante traditionem ipſum eſſe dominum; verum ideo hoc receptum, quia ab emtoris voluntate pendet, rem venditam ſtatim vel per ſe vel per alium accipiendi, ita ut res penes ipſum, non autem penes venditorem periiſſet: quare etiam pretium oportet ut ſolvat, licet rem nunquam ſit conſecutus. Quo accēdit, quod etiam omnia commoda ad ipſum pertineant ante factam traditionem, naturale ergo eſt, ut & ferat incommoda & periculum ſuſtineat. Tertia ratio, ſcilicet debitorem ſpeciei liberari à ſua obligatione rei interitu, probat quidem venditorem non cogi poſſe, ut rem tradat, ſed tamen jus exigendi pretium non tribuit.

Puf. d. l. aliter.

Ziegl. h. l.

XXVIII.

XXVIII. *Si res bis sit vendita, quæ venditio valebit?*

R. Ex duabus venditionibus ea valebit quæ in se continuit præsentem dominii translationem: per hanc enim facultas moralis in rem abiit à venditore quod non fit per solam promissionem. *Grot. d. c. 12. §. 15. n. 2.*

XXIX. *An monopolia pugnant cum jure naturæ?*

R. Monopolia non pugnant cum jure naturæ, quando is qui solus emit paratus est aliis vendere æquo pretio, tunc enim licet alii non possint libere emere à quo velint, tamen hoc impedimentum naturæ societatis contrarium non est, cum ipsorum non intersit, à quo emant, quod ad desideria naturæ attinet. Hinc etiam à summa potestate justa de causa & pretio constituto permitti possunt. Privatis citra privilegium hoc non licet, seu prohibere non possunt, ne alii quoque cives certum genus mercium tractent: licet de compacto id interdum agant, ut res supra pretium id quod *Grot l. 2. c. 12. §. ult. c. 12. §. 16. Puf. l. 5. c. 5. §. 7. l. un. C. de monop. Cap. Leop. art. 20. Joseph. art. 19. Grot. d. l.*

ſummum nunc eſt in communi pretio vendantur, aut vi aut fraude impediant, ne major copia importetur, aut ideo merces coemant, ut ſic raritate earundem procurata, iniquo illas pretio vendant. Huc non referuntur iſti, qui ex ſolertia negotiativa plures merces coemunt, ut data occaſione pluris, pro temporis tamen ratione pretio non iniquo, vendant.

XXX. *In locatione & conductione cujus damno ſunt ſterilitas & alii caſus uſum impedientes?*

pr. J. de loc. & cond.

R. Venditioni & emptioni proxima quidem eſt locatio conductio, eiſdemque regulis conſiſtit. Reſpondet enim pretium penſioni ſive mercedi, & merci uſus rerum vel operarum, differunt tamen in caſus præſtatione: nam in emptione caſus pertinet ad emptorem, in conductione ad locatorem; eſt enim contra æquitatem naturalem, ut quis mercedem ſolvat pro uſu, quem citra dolum & culpam non percepit. Quare ſi nullus ſit uſus, nulla debetur merces, ſi aliquis

l. 15. §. 2. D. loc. cond. Ziegl. ad Grot. l. 2. c. 12. §. 18. Feld. d. l. Puf. l. 5. c. 6. §. 2. & 3. Grot. l. 2. c. 12. §. 18. aliter

ſit

sit usus, aliqua debetur merces, ita ut ex boni viri arbitrio pro circumstantiarum diversitate judicium ferri debeat de mercedis remissione.

XXXI. *Si mea opera pluribus possit esse utilis, ut tamen mihi non existat laboriosior, quam si uni duntaxat adhibeatur, an à singulis solidam mercedem, vel honorarium petere possum?*

R. Si sint operæ artificiales, quæ pluribus communicatæ vilescunt, à singulis solidam mercedem stipulari licet, si non vilescant, & si unus solus tantum promiserit, quantum plures solverent, isto invito plures admitti non possunt, quia per contractum facultas usum locandi eo tempore mihi est adempta; & si me consentiente plures admittat, æquum est, ut reliqui contribuant conductori. Idem dicendum de operis, quæ animo perficiuntur, & pretio nummario æstimari non solent. Idem de operis vulgaribus, e. g. si quis solus navem conduxisset. *Puf. l. 5. c. 6. §. 4. Grot. l. 2. c. 12. §. 19. aliter. Feld. d. l. l. 2. §. 6. D. ad L. Rhod. de jact. Str. Ex. 20. th. 28.*

XXXII.

XXXII. *Circa mutuum quæritur an uſuræ ſint vetitæ jure naturali?*

Oſ. ad Grot. l. 2. c. 12. §. 20. Molinæus de Uſur. q. 2. n. 86. Seld. l. 6. c. 10. & 11.

R. Non; quia enim in mutuo dominium transfertur in accipientem, æquum eſt, ut dum re noſtra caremus, ille autem commodum & lucrum inde percipit, nobis aliquid pro uſu rei noſtræ ſolvatur. Quo accedit, quod Deus voluerit Judæos fœnorare extraneis, non Cananæis duntaxat, ſed quibusvis aliis gentibus, & vero Deus non præſumitur expreſſe indulgere violationem, & tranſgreſſionem juris naturæ erga quoſcunque alios populos.

XXXIII. *At vero pecunia eſt res ſterilis & vero iniquum videtur ut pro uſu talis rei aliquid ſolvatur, inprimis cum uſus rei à re ipſa, quæ tandem in eodem genere eſt reſtituenda, non poſſit diſtingui, ita ut videatur & res & uſus rei reddi.*

Grot. d. c. 12. §. 20. n. 1. & 2. Feld h. l. puf. l. 5. c. 7. §. 10.

R. Induſtria humana res ſua natura infœcundas e. g. domos & ſic pecuniam, in quam pretium eminens eſt collatum, fructuoſas facere poteſt. Et licet

licet uſus rei ſeu pecuniæ conſiſtat in abuſu, nec ſeparari poſſit ab ipſa re ſeu pecunia, quæ aliquando in genere reſtituitur, tamen quia poſt certum tempus demum redditur, & interea accipiens rem ea utitur, hoc æſtimabile eſt, & propterea aliquid ſolvendum. Hinc admittuntur alii contractus, qui in effectu cum uſuris coincidunt, ut ſunt cenſus annui, montes pietatis &c.

R. l. 1548. tit. 17. & Policey Ordnung. zu Fr. 1577. tit. 17. Frantz. Ex 9. q. 4. Puf. l. 5. c. 7. §. 11. & 12. Grot. d. c. 12. §. 21.

XXXIV. *Quomodo æſtimari debet pretium periculi, quod ſuſtinetur in contractu aſſecurationis?*

R. Æſtimatio pretii pro magnitudine periculi intendi poteſt aut remitti, ita ut major ſit, ſi præter tempeſtates etiam piratæ aut hoſtes metuantur, major quoque tempore hyberno, quàm æſtivo.

Grot. l. 2. c. 12. §. 23. in fin. Kulpis. Ex. 6. ad Grot. l. 2. c. 12. §. 6. Puf. l. 5. c. 9. §. 8.

XXXV. *Ut hic contractus ſubſiſtat, quid requiritur?*

R. Hic contractus avertendi periculi, quem aſſecurationem vocant, omnino nullus erit, ſi contrahentium alter rem de qua agitur aut ſalvam quo

Grot. d. c. 12. §. 23. Marq. de Jur. Merc. l. 2. c. 13.

deſti-

deſtinabatur perveniſſe, aut periiſſe ſciverit.

XXXVI. *In ſocietate negotiatoria quomodo partes in damno & lucro dicuntur æquales & inæquales?*

Grot. l. 2. c. 12. §. 24. R. Quando paria ſunt quæ conferuntur, ſive ſit pecunia, ſive ſint operæ, partes ſunt æquales in lucro & damno; ſi non ſint paria, partes ſunt inæquales, propter exactum reſpectum, quem partes lucri & damni habent ad ſortem.

XXXVII. *Poteſtne ſociorum aliquis particeps eſſe lucri, ut immunis ſit damni?*

Grot. d. §. 24. n. 3. l. 29. §. 1. D. pro ſoc. R. Hoc pactum quidem eſt præter naturam ſocietatis, quæ vult, ut lucrum & damnum pro rata ſortis ſint communia, poteſt tamen ſine injuria ita conveniri, modo tanto plus lucri ferat, quam alioqui laturus fuerat qui in ſe damnum recepit.

XXXVIII. *An quis damnum ſentire poteſt ſine lucro?*

R. Ini-

Digitized by Google

R. Iniquissimum est genus societatis, ex qua quis damnum non etiam lucrum percipit: nam ita naturalis est societati utilitatum communio, ut sine ea nequeat societas consistere. *Grot. d. §. 24. n. 3. d. l. 29.*

XXXIX. *An hæc æqualitas etiam ita observatur in societate universorum bonorum?*

R. Quia incertæ spei & eventui ab initio se committunt socii, & æquale jus habent, tum circa lucrum futurum, tum circa impensas, quilibet sociorum pro conditione sua, quantum leges frugalis & honestæ œconomiæ ferunt, ex societate sumere potest ea, quæ ad sui suorumque sustentationem requiruntur; & societate soluta partes fiunt æquales, non habita ratione, an quis plus, an minus contulerit. *Grot. d. §. 24. n. 3. in fin. Str. 22. th. 23. & seqq.*

XL. *Quando societas solvitur, ad quem pertinet periculum rerum, quæ collatæ sunt?*

R. Si plures pecuniam conferant, quilibet fert periculum suæ sortis, sicut & eam soluta societate præci-puam *Grot. d. §. 24. n. 2. Puf. l. §. 6. 8. §. 2.*

puam habet : ſi alter conferat pecuniam , alter autem operam , tunc aut opera confertur cum ſolo pecuniæ uſu , & periculum pertinet ad ſolum dominum , & ſi ſalva ſit domino ſalva eſt ; aut opera confertur cum dominio pecuniæ , & habetur quaſi pretium ſorti adjectum , & ſi pecunia pereat , damnum erit commune , quemadmodum ſi ſocietas ſolvatur , is qui operam tantum impendit particeps fit ſortis,

XLI. *Quæ eſt communis utilitas in ſocietate navali, ſeu admiralitate ?*

Grot. l. 2. c. 12. §. 25. Marq. de jur. merc. l. 2. c. 11. p. 305.

R. Hæc ſocietas navalis ſeu admiralitas ſpectat ad communem diverſorum mercatorum defenſionem adverſus piratas & hoſtes : hinc & præda communis eſt, & damna communiter feruntur, in quibus numerantur vulneratorum impendia. Ut autem conſtet de quota parte damni ferendi, æſtimantur naves, & quæ in navi ſunt, & ſumma ex his conficitur , ut ſcilicet damnum reſarciatur à dominis navium pro parte quam habent in ea ſumma.

XLII.

XLII. *An quæ hactenus dicta sunt de æqualitate observanda in contractibus, semper à contrahentibus observantur?*

R. Non, sed apud omnes gentes ad præcidendas controversias infinitas & ob incerta rerum pretia, naturaliter contrahentes se circumvenire possunt; i. e. natura negotiorum & commerciorum hoc requirit, ut interdum unus plus, alter minus accipiat. *Frantz. Ex II. q. 3. l. 8. C. de rescind. vend. Grot. l. 2. c. 12. §. 26. aliter. & Puf l. 5. c. 3. §. 10.*

CAPUT XIII.

De Jurejurando.

I. *Quomodo pollicitationes, promissa, contractus &c. confirmari soleant.*
II. *Cur inprimis jurejurando soleant confirmari.*
III. *Quid sit jusjurandum.*
IV. *Quotuplex.*
V. *Quæ ad juramentum requirantur.*
VI. *Qui jurare non possint.*
VII. *An sit juramentum si quis non putans se jurare proferat verba juranti a.*
VIII. *An teneatur qui jurans in mente sua reservat quod non velit obligari.*
IX. *An is qui verba juranti a deliberatò profert animo non jurandi.*
X. *Quid si Jusjurandum dolo sit elicitum.*
XI. *Quid si metu injusto.*
XII. *An ex talibus juramentis Deo acquiratur obligatio.*

XIII. *Cur Deus perjuros puniat.*
XIV. *An juramentum de re illicita obliget.*
XV. *Quid ſi non quidem ſit de re omnino illicita, ſed tamen impediat majus bonum morale.*
XVI. *Quid ſi de re naturaliter impoſſibili juramentum præſtetur. quid ſi tantum pro tempore aut ex ſuppoſitione ſit impoſſibilis.*
XVII. *Quæ ſit forma juris-jurandi.*
XVIII. *An recte juretur per creaturas.*
XIX. *An per falſos Deos.*
XX. *An Chriſtianus tale juramentum à gentilibus recte exigat.*
XXI. *Quis ſit effectus juramenti.*
XXII. *An obligetur qui aliquid jurato promittit latroni.*
XXIII. *An quis juramentum perfido præſtitum implere debeat.*
XXIV. *An contractus, in quo quis enormiter eſt læſus, poſſit reſcindi ſi jurato fuerit confirmatus.*
XXV. *An hæres obligetur ex juramento defuncti.*
XXVI. *An per procuratorem & per literas jurari poſſit.*
XXVII. *An ſit perjurus qui non implet juramentum nolenti impleri, aut ſublata qualitate ſub qua juravit.*
XXVIII. *Quod contra juramentum ſit quando tantum ſit illicitum, quando irritum.*
XXIX. *Quale jus ſuperiores habeant in juramenta inferiorum.*
XXX. *An eos à juramento abſolvere poſſint.*
XXXI. *Quale jus habeant in perſonam ejus cui juratur.*
XXXII. *Quæ juramentis ſint affinia.*

I. *Quomodo pollicitationes, promiſſa, contractus &c. confirmari ſolent?*

R.

R. Variis modis; pignoribus, fidejussoribus, inprimis jurejurando. *Grot. l. 2. c. 13. §. 1. Puf. l. 4. c. 2. §. 1.*

II. *Cur inprimis jurejurando solent confirmari?*

R. Quia dum hæc negotia jurejurando confirmantur, homines censentur esse maxime securi; nam juramentum præstatur sub amissione maximi boni, gratiæ nimirum Numinis æterni, quam nemo præsumitur velle amittere, quia ea amissa salvus esse non potest. Hinc omnes populi & ab omni ævo nullum vinculum ad adstringendam fidem jurejurando arctius existimarunt, & gravis pœna perjuris imminere nunquam non credita est, ita ut & posteritas majorum delicta lueret, secundum illud Poëtæ: *Pold. h. l.* *Grot. d. l.*

At juramento quædam est sine nomine proles,
Trunca manus & truncapedes: tamen impete magno
Advenit, atque omnem vastat stirpemque domumque.

III. *Quid eſt jusjurandum?*

Grot. l. 2. c. 13. §. 1. n. 3.

R. Jusjurandum eſt religioſa affirmatio per invocationem Dei in teſtem, ſub amiſſione ipſius gratiæ facta.

IV. *Quotuplex eſt jusjurandum?*

Puf. l. 4. c. 2. §. 18. 19. 20. 21. 22.

R. Eſt vel promiſſorium, vel aſſertorium. Illud eſt vel promiſſorium in ſpecie, quando jurejurando aliquid promittimus, vel confirmatorium, quando actum præcedentem ſeu negotium præcedens jurejurando confirmamus. Hoc ſcilicet aſſertorium eſt, quod præſtatur ad rem controverſam decidendam.

V. *Quæ requiruntur ad juramentum?*

Grot. d. c. 13. §. 2. 6. & 10.

R. 1. Requiritur animus rationis compos & deliberatus. 2. res quæ promittitur ſit licita. 3. modus ſeu forma ſit licita. 4. finis licitus & bonus.

Grot. d. c. 13. §. 2. c. 11. §. 5. Textor c. 27. n. 23. & 24. aliter. Kulpis 7. th. 3. in fin. Grot. 2. c. 20. §. 46. n. 4.

VI. *Qui ergo non poſſunt jurare?*

R. Furioſi, mente capti, impuberes, qui non intelligunt quod agunt, ut in cap: de promiſſis dictum; item athei, quia Deum eſſe negant.

VII. *Si quis non putans ſe jurare proferat*

ferat verba jurantia, eritne juramentum?

R. Non; quia mens eſt quæ jurat, non lingua, juxta illud Poetæ: *Jurata lingua eſt: mente juravi nihil.* Grot. d. c. 13. §. 2. Puf. l. 4. c. 2. §. 5.

Sic ſi quis juramentum recitat vel etiam verba concepta alteri præit, non jurat.

VIII. *Quid ſi quis volens jurare protulerit quidem verba jurantia, ſed tamen in ſua mente ſibi reſervet, quod non velit obligari, an ex tali promiſſo jurato obligabitur?*

R. Affirmatur; quia quoties ſignis externis animum noſtrum alteri indicavimus, & is eum acceptavit, non poteſt non ſequi obligatio; nam alias omnis ratio intervenientibus ſignis ſeſe obligandi ex humana vita tolleretur, ſi quis tacita ſua intentione poſſet impedire, ne effectus ille actum aliquem ſequatur, cui producendo eſt inſtitutus. Franz. 2. reſol. 2. §. 8. & ſeqq. Puf. l. 4. c. 2. §. 5. Grot. d. c. 13. §. 3. paulo aliter. jung. l. 2. c. 4. §. 3. c. 11. §. 4. n. 1. & 3.

IX. *An obligatur verba jurantia de-*

liberatò proferens, animo tamen non jurandi?

Grot. d. 2. c. 13. §. 3. n. 1. & 2. Os. h. l.

R. Affirmatur: quia enim is actus ex animo deliberato processit, & alter in eum sensum eum accepit, effectum qui ex eo sequitur, obligationem scilicet, intentione sua impedire non potest; nisi qui jurat sciat, aut probabiliter credat, ab eo, qui cum negotium est, verba aliter accipi, nam dictis testem adhibens Deum, debet dicta facere vera, quomodo putat intelligi. Quamvis tamen & sic male faciat, dum nomen Dei assumit in vanum.

X. *An quando jusjurandum dolo est elicitum jurans obligatur?*

Grot. l. 2. c. 13. §. 4. Seld. c. 16. in princ.

R. Negatur; quia dolus excludit animum deliberatum, qui consistit in eo, ut idem intelligamus & idem velimus: & quando dolo inducimur ad jurandum, præsupponimus factum ita se habere, prout ab altero fuit propositum, quod tamen revera ita se non habet, sic non idem intelligimus & volumus. At si dubium sit, an non etiam sine eo fuisset juraturus, an

stan-

Digitized by Google

ſtandum ſit verbis, quia ſimplicitas quam maxima juramento convenit? dubitatur.

XI. *Quid ſi juramentum metu injuſto ſit extortum?*

R. Et hoc in caſu jurans non obligatur, quia metus injuſtus impedit conſenſum deliberatum & liberum, & metum injuſtum mihi inferens, non habet jus exigendi à me juramentum. *Puf. l. 4. c. 2. § 8. Grot. d. c. 13. §. 14. aliter.*

XII. *Sed annon hoc in caſu Deo acquiritur obligatio?*

R. Negatur; quia jusjurandum eſt teſtimonium aliquod Dei, & vero teſtis ex teſtimonio ſuo non acquirit obligationem, ſed eam vel factum aliquod de quo teſtatur, præſupponit. *Feld. ad Grot l. 2. c. 13. §. 14. Puf. l. 4. c. 2. §. 6. Grot. l. 2. c. 13. §. 14. aliter.*

XIII. *At vero Deus non puniret perjuros, niſi jurans obligatus fuiſſet Deo?*

R. Deus punit perjuros, non quia ex juramento obligatio oritur, ſed quia delictum cum juramento concurrit, ſi quis pejeret, & nomen Dei in vanum aſſumat. Hinc etiam apparet, fruſtra non adjici juramentum negotiis ante *Puf. l. 4. c. 2. §. 2. aliter. Puf. d. l. 4. c. 2. §. 6.*

validis; acerbius enim punitur, qui iram Dei expreſſe provocavit, & quantum in ſe fuit ad ipſius miſericordiam ſibi viam præcluſit, quam qui nude promiſit, & promiſſa non ſervat.

XIV. *Si præſtetur juſjurandum de re illicita, quid juris?*

l 14. & 15. D. de condit. Inſt. Feld. h. c. §. 6. Puf. l. 4. c. 2. §. 9.

℟. Juramentum de re illicita aut naturaliter, aut divina interdictione vel etiam humana, non obligat; quia eſt de re impoſſibili & propter legis interdictionem facultas adimplendi nobis eſt ademta.

XV. *Quid ſi quidem res non ſit omnino illicita, ſed tamen impediatur majus bonum morale, ſeu ſi per id prohibeamur obire aliquod officium humanitatis & pietatis?*

Grot. l. 2. c. 13. §. 7. n. 2. §. 11. & ſeqq.

℟. Jurans non obligatur, quia profectum in bono & officiis humanitatis proximo & Deo debemus, qui vult, ut pro virili enitamur ea aliis præſtare, adeo ut ejus libertatem eripere nobis ipſis non valeamus. Huc pertinent iſti, qui adeo duro atque inſociabili

ciabili ingenio morum feritatem jure-jurando obfirmant, ſcilicet ut ne hunc habeant menſæ aut lecti ſocium, ne illi bene unquam faciant, vel qui alios obſtringunt, ne honeſtam aliquam & humano generi utilem artem alteri communicent, &c.

XVI. *Quid ſi juramentum præſtetur de re naturaliter omnino impoſſibili?*

Rſ. Quia juramentum non mutat naturam pacti aut promiſſi cui accedit, ſatis manifeſtum eſt, ad omnino impoſſibile neminem obligari; etſi graviter peccet, qui ita temere jurando nomine divino abutitur. Si tantum pro tempore, aut ex ſuppoſitione ſit impoſſibile quod juratur, ut ſi filius-fam. inſcio patre matrimonium jurato promittat fœminæ, quod iſtam ſoluta patria poteſtate velit ducere, in pendenti eſt obligatio, & exiſtente tempore quod ſuppoſuit, tenetur verum facere, quod juravit. *Feld. l. c. 13. §. 3.* *Grot. l. 2. c. 13. §. 8. & 9. c. 5. §. 10.* *Grot. d. c. 13. §. 10*

XVII. *Quæ eſt forma jurisjurandi?*

Rſ. Forma jurisjurandi eſt, ut fiat per *Str. Ex. 17. th. 9.*

religioſam invocationem nominis divini & devotionem ſui ipſius, ſive utrumque ſimul verbis exprimatur, ſive alterutrum tantum, puta hoc modo: Deus teſtis ſit & vindex, ſi ſciens fefellero; vel Deus teſtis ſit, aut Deus ſit vindex, quæ duo in idem recidunt. Nam cum ſuperior puniendi jus habens teſtis advocatur, ſimul ab eo perfidiæ ultio poſcitur: & qui ſcit omnia ultor eſt, ideo quia teſtis eſt.

XVIII. *Licetne jurare per creaturas?*

Str. Ex. 17. th. 7. Ziegl. h. c. §. 10. & 11. Grot. h. c. §. 11. aliter. Puf. l. 4. c. 2. §. 3. aliter.

R. Non; quia 1. religioſa invocatio ipſis non debetur. 2. quia ſolus Deus eſt omniſcius ac omnipotens, ut in conſcientiæ noſtræ teſtem & perfidiæ ultorem invocari poſſit. Sic ergo non licet jurare per angelos vel ſanctos, nec per principem, ſolem, terram, cœlum. Neque execrationes, quibus rem nobis chariſſimam devovemus, ut liberos, patriam, principem &c. ut de ſinceritate noſtra proximus certus ſit: neque obteſtationes, quando res, quas magnifacimus, deducimus in comparatio-

rationem, & teſtamur, non minus id, quod aſſerimus, nobis cordi eſſe, & propterea verum, quam eas res, quas obteſtati ſumus, confundi debent cum juramentis.

XIX. *Si quis juret per falſos Deos, an obligatur?*

R. Affirmatur, quia ex errore putat ſe jurare per verum Deum; ſeu quia ſub falſis notis, generali tamen complexione numen intuetur, verus Deus ſi pejeratum ſit, in ſuam injuriam id factum interpretatur. *Grot. h. c. §. 12. Feld. h. l. Puf. l. 4. c. 2. §. 4. Zieg. h. c §. 12. & Oſiand. aliter.*

XX. *An Chriſtiano licet à gentilibus, quibuſcum negotium eſt, tale juramentum exigere?*

R. Chriſtiani quidem non debent ſub tali forma gentilibus deferre juramentum, multo minus ipſi ita jurare, quia idololatricum eſt; ſi tamen adduci non poſſint, ut aliter jurent, ipſi quidem jurabunt, ut oportet, à gentilibus autem accipiant juramentum, quale habere poſſunt. *Grot. h. c. §. 12. Oſ. d. c. §. 12. Str. Ex. 17. th. 5.*

XXI. *Quis eſt effectus juramenti?*

R. Sicut intendimus per juramentum, *Grot. d. c. 13. §. 13. Feld. h. l. aliter.*

tum, ut aut aliquid quod licet, promittatur, aut ut confirmetur, aut ut controverſiæ finis imponatur: ita etiam effectus juramenti varius eſt, præcipuus tamen præcidere controverſias, & omnis diſputationis finis eſt juramentum rem ſanciens.

Puf l. 4. c 2. §. 8. Grot. l. 2. c. 13. §. 14. aliter, & cum eo Os. h. l. Ziegl. Frantz 2. Reſol. 3. Kulpis. & plures alii. Grot. l. 3. c. 19. §. 1. c. 21. §. 26. & ſeqq.

XXI. *An quis obligatur juramento promittens latroni?*

R. Non, quia vitium eſt in latrone, ſcilicet dum metum injuſtum mihi infert non poteſt acceptare promiſſum, & ſic ſi de facto aliquid promiſi, nulla ex promiſſo oritur obligatio, ne quidem reſpectu Dei; nam Deo nihil promiſi, neque dixi in honorem & gloriam divini nominis latroni dabo Idem dicendum, ſi aliquid piratæ, quatenus tali promittatur. Secus eſt ſi hoſti publico, quia metus quem infert juſtus eſt.

XXIII. *An cogitur quis fidem juratam iſti ſervare qui eam antea fregit?*

Grot. l. 2. c. 13 §. 16. p. 1.

R. Si jurata promiſſio reſpectum habeat ad alterius promiſſionem, ita ut

ei

ei quasi conditio insit, si alter promissionem non impleat, non fit perjurus si vicissim non præstet quod juravit, ob defectum conditionis à parte ejus cui juravit, conditione autem deficiente deficit promissio & nulla est: eventus enim ostendit nullam esse obligationem, ut quæ non nisi sub conditione contracta erat. Si vero diversi generis sint promissa, & citra respectum mutuum, omnino juramentum erit servandum: licet enim ipse contra jus naturæ egerit, quod vult pacta esse servanda, mihi tamen delinquendi impunitatem concedere nequit. *Grot. l. 3. c. 19. §. 14.*

XXIV. *Si quis juramento confirmet contractum, in quo enormiter est læsus, potestne rescindi?*

R. Affirmatur, quia juramentum non mutat naturam contractus, cui accedit. Si ergo contractus propter inæqualitatem intervenientem potest rescindi, etiam juramentum potest rescindi, quod eam præsupponit æqualitatem, quam contractus jure naturæ postulat. *Pus. l. 4. c. 2. §. 11. Grot. d. c. 13. §. 16. n. 2. aliter. Mornac. ad l. 1. C. si advers. vend. Str. Ex. 8. th. 54.*

XXV.

XXV. *An hæres obligatur ex juramento defuncti?*

Grot. d. c. 13. §. 17. Puf. l. 4. c. 2. §. 17.

R. Si ex promiſſo jurato perfectum jus tertio ſit acquiſitum, hæres obligatur, quia hoc onus bonis adhæret, in quæ ſuccedit & defunctum repræſentat. Si nemini fuerit jus quæſitum, & ipſa obligatio conſiſtat tantum in pietate, fide, conſtantia, hæres non obligatur, quia hæc ad hæredem non tranſeunt, ſed finiuntur cum perſona jurantis. Imo priori in caſu, ſi hæres non præſtet factum defuncti non fiet perjurus, quia juramentum continet devotionem ſui ipſius, & vero hæres ſe ipſum non devovit, ſed tantum perfidus. Sic ſi populus juraverit, illi tantum qui jurarunt, ſi juratum non præſtetur, fient perjuri, non autem reliqui, qui juramento non conſenſerunt, & in quorum animam non eſt juratum; ſicut nec ſucceſſores, ſed tantum fiunt perfidi.

Grot. l. 2. c. 21. §. 8. & 19.

XXVI. *Poſſumuſne jurare in alterius animam?*

R. Ita;

℟. Ita; si procurator meus mandato speciali instructus nomine meo juret, ipse feciſſe videor, quod per alium feci, & si non servem, quod jurato promiſi, perjurus sum. Sic possumus jurare per literas, nihil enim refert, sive verbis ore prolatis sive scriptis Deum invocemus in testem. *c. 6. de toſt. in 6. Ziegl. ad Jus Can. 3. tit. 1. n. 13. Frantz. 2. Reſol. 1. §. 47. Schilt. Ex. 23. th. 32. & ſeqq.*

XXVII. *Si jus quod tertio ex juramento eſt quæſitum remittatur ab ipſo an perjurus fio, ſi promiſſum non præſtem?*

℟. Non; quia remiſſio ipſius facit ut juramentum habeatur pro præſtito. Sic etiam aliquis non amplius tenetur ex ſuo juramento, si qualitas, ſub qua alicui juravit, ceſſet; ut si magiſtratus deſinat eſſe magiſtratus, si ſubditus diſcedat à civitate &c. nec opus eſt ſpeciali remiſſione jurisjurandi. *Grot. d.c.13 §. 18. Puf. l. 4. c. 2. § 11.*

XXVIII. *An quod contra juramentum ſit illicitum tantum eſt, an irritum?*

℟. Judicandum eſt ex natura actus: aut juramentum continet plenam abdica- *Grot. l. 2. c. 3. §. 16. l. 2. c. 15. §. 7.*

dicationem poteſtatis ad actum, ut ſi quis juret, ſe nec poſſe, nec velle fœdus facere cum aliis; ſi contra faciat, non erit tantum perjurus, ſed & fœdus erit irritum, propter defectum facultatis, quam à ſe abdicavit: aut ſola fides tantum adſtringitur jurejurando, e. g. ſi quis hæredi inſtituto juret, ſe non mutaturum teſtamentum, & poſtea mutet, erit perjurus tantum, ſed teſtamenti mutatio valebit, quia facultatem mutandi teſtamentum retinuit. Sic ſi rex regi juret, ſe certo in loco non exſtructurum munimenta, & poſtea exſtruat, fiet perjurus, ſed exſtructio valebit, quia facultatem retinuit munimenta exſtruendi.

Str. Ex 32. th. 38. Bach. 4. contr. cap. 8.

XXIX. *Quale jus ſuperiores habent in juramenta inferiorum?*

Grot. d. c. 13. §. 20. Feld. h. l. Seld. l. 6. c. 1. p. 703. & c. 7.

Rſp. Quia actus inferiorum non ſunt plene in poteſtate ipſorum, ſed à ſuperioribus dependent, ideo duplex poteſt eſſe actus ſuperiorum circa id quod juratur; alter directus in perſonam jurantis, alter in perſonam cui juratur. In perſonam jurantis dirigi poteſt

poteſt aut antequam juretur, irritum reddendo juramentum, quatenus jus inferioris ſub poteſtate ſuperioris continetur, & ſic facultatem ad actum ipſis auferendo, ut ſi ſuperior prohibeat inferioribus, ne vendant frumentum exteris, venditio contra prohibitionem facta etiam jurato erit nulla: aut poſtquam juratum eſt, ne impleatur propter ſummum imperium, quod in actiones inferiorum habet, aut ut non valeat niſi certo reſpectu, ut ſi forte propter imbecillitatem judicii aliquis minor renunciaret beneficio ſibi competenti, hoc non valeat, niſi à majore approbetur, aut contra ut valeat, ſi confirmetur juramento. *Grot. d. c. 13. §. 20. n. 4.*

XXX. *An ergo is, qui ſummum in civitate habet imperium, aliquem poteſt abſolvere à juramento?* *Grot. d. c. 13. §. 20. n. 2. in fin. Inſt. Jur. Publ. p. 278. Brand. myll. ad Jus can. voce relaxatio juram. Ziegl. de jur. Maj. l. 1. c. 21. p. 355.*

R. Ita; quia enim ſummam habet poteſtatem in ejus perſonam, ergo etiam in ejus verba & promiſſiones, ſive obligationem ex jurata promiſſione ortam totam tollat, ſive aliquem tantum abſolvat à juramento ad effe-

ctum agendi, seu ut sine metu perjurii agere possit.

XXXI. *Quid juris quando actus superioris est directus in personam ejus cui juratur?*

Grot. d. c. 13. §. 20. n. 3. c. 14. §. 7.

R. Potest tollere ab eo jus, quod ex jurata promissione partum est, aut etiam vetare, ne quid ex tali juramento accipiat: idque duobus modis, sive in pœnam, sive ob utilitatem publicam ex vi supereminentis dominii.

Ziegl. h. l. Text. a 27. §. 76. & 77. aliter.

Imo si post juratam promissionem vel etiam ante sublit mutuum debitum, ipse jurans potest compensare illud, quod is, cui juratum est, ipsi debet, cum eo quod jurato promisit.

XXXII. *Quænam sunt affinia juramentis, seu quæ habentur pro juramentis?*

Grot. l. 2. c. 13. §. 22. Text. 27. n. 41. & 42.

R. Multis in locis receptum est vice jurisjurandi, ut fides datis dextris, aut alio quodam signo obstringatur, ea vi, ut ni impleatur promissio, promissor non minus detestabilis habeatur, quam si pejerasset. Præcipue de regibus, virisque principibus dictum est usita-

uſitatiſſimum, fidem eorum pro jure-jurando valere; talis eſt formula apud Germanos, bey fürſtlichen / grafflichen / adelichen treuen und ehren. Hinc tales perſonæ debent eſſe bonæ fidei, & vitam potius ponere, quam fidem, quo pertinet illud Guntheri Ligurini: *Gail. 2. obſ. 59.*

—Unde jus & reverentia verbo
Regis ineſſe ſolet quovis juramine major.

CAPUT. XIV.

De eorum qui ſummum imperium habent promiſſis & contractibus & juramentis.

I. *An hactenus dicta de promiſſis, contractibus & juramentis, etiam apud reges obtineant.*

II. *Quæ quæſtiones peculiares circa eorum promiſſa, contractus, & juramenta ſint conſideranda.*

III. *An rex ſe ipſum in integrum reſtituere poſſit, & contractum ſuum irritum facere.*

IV. *An in integrum reſtitutiones ex jure civili veniant, & ad reges pertineant.*

V. *An non potius in integrum reſtituendi ab aliis quibus monarchia univerſalis competit.*

VI. *An pacta cum extraneis per tutores inita, rex ſub obtentu minorennitatis revocare poſſit.*

VII. *An exceptio metus, doli, læſionis &c. va-*

leat contra capitulationes regibus præscriptas.
VIII. An rex juramentum suum rescindere possit.
IX. An obligetur in iis quæ sine causa promisit.
X. An emere & vendere sine certo pretio, locare & conducere sine mercede possit.
XI. Rex cum subditis contrahens an naturaliter, an civiliter obligetur.
XII. An ipsis jus quæsitum auferre possit.
XIII. An res exterorum supereminenti aliorum dominio subsint.
XIV. An contractus regum leges sint.
XV. An ex regum contractibus teneantur successores vel ipse populus
XVI. Quousque hæc facultas populum obligandi se extendat.
XVII. Cur hæc potestas populum obligandi non judicetur ex eventu.
XVIII. Si contractus incipiat vergere ad publicam perniciem, an rescindi possit.
XIX. Quid si rex alienare vellet partem regni aut regalis patrimonii.
XX. Beneficia principum an semper revocari possint.
XXI. An populi teneantur contractibus invasorum imperii.
XXII. Modus iste perveniendi ad imperium an non sit illegitimus.

I. *An ea quæ dicta sunt de promissis, contractibus & juramentis, etiam locum habent apud reges & eos qui par jus regibus obtinent?*

Grot. in Prol. in pr. l. 2. c. 11. §. 5. n. 3.

R. Affirmatur, quia sunt juris naturæ & gentium, quibus juribus reges non minus obligantur, quàm privati quicunque.

II. *Sed*

II. *Sed annon peculiares quædam ſunt quæſtiones circa promiſſa, contractus & juramenta regum?*

R. Ita; tum de eo quod ipſis in actus ſuos licet, tum de eo quod in ſubditos, tum de eo quod in ſucceſſores. *Grot. l. 2. c. 14. §. 1. n. 1.*

III. *An rex poteſt ſe ipſum reſtituere in integrum & ſuum contractum irritum facere?*

R. Affirmatur, ſi ſcilicet ſit evidens æquitas, hæc enim uti omnibus hominibus hoc beneficium tribuit, ut æqualitas inter contrahentes obſervetur, ita & regibus, ſive actus ſint regii, ſive actus eorum privati, ſeu, ſive contrahant, e. g. ut Leopoldus, Joſephus &c. Nam quamvis actus regii perinde ſint, ac ſi ipſa communitas feciſſet, & communitas ſe ipſa non ſit ſuperior, tamen non requiritur, ut reſtitutio in integrum ſemper fiat à ſuperiore, nam ii qui ſunt reges, aut parem ipſis poteſtatem habent, ſicuti iſti qui copiam judicis habere non poſſunt, ſibi ipſis poſſunt jus dicere, & ſe ipſos in integrum reſtituere. *Bod. l. 1. c. 8. Grot d. c. 14. §. 1. n. 2. aliter. Grot. h. c. §. 11. n. 2. Boecl. de eo, quod civit. p. 43. in fin. Kulpis. h. c. arg. l. 41. D. de har. inſt. Gothofr. in not. l. un. C. ne quis in ſua cauſa. & Morn. ibi. Conr. de fin. Imp. c. 19. §. 8.*

Digitized by Google

IV. *At vero reſtitutio in integrum venit ex jure civili, quod ad reges quatenus tales ſunt, non pertinet.*

Grot. d. c. 14. §. 1. n. 2. aliter. Conring. d. l. Puf. l. 8. c. 10. §. 2. Ziegl. h. c. §. 1. Bod. d. l. c. 8.

R. Reſtitutio in integrum non venit ex jure civili, ſed ipſa æquitas naturalis vult, ut metu injuſto coactus, dolo circumventus, & ætatis lubrico lapſus, abſentia ſive alia juſta cauſa læſus in integrum reſtituatur, vel ut actus irritus declaretur: & in hac reſtitutione tempus intra quod fieri debet, non eſt definitum, ſed definiri debet ex eo, ex quo potuit aliquis eam petere & impetrare; adeo ut ſi quis iſtud tempus effluere patiatur, jus ſuum vel rem pro derelicto habeat.

V. *Annon videtur dicendum, ſi reſtitui debeat, hoc non fieri debere ab ipſis regibus qui læſi ſunt, ſed ab eo cui jure naturæ competit univerſalis monarchia?*

Grot. l. 2. c. 22. §. 13. n. 1. in fin. Conring. de fin. Imp. c. 19. §. 8. in fin. Feld. h. c. §. 1. Grot. l. 2. c. 23. §. 8. l. 3. c. 20. §. 46.

R. Non; 1. quia monarchia univerſalis non datur. 2. ſi monarcha univerſalis læderetur, ſe ipſum deberet in integrum reſtituere. Quanquam autem hæc ſententia non ſit admittenda, tamen

tamen si res dubia sit, eorum opinio non videtur spernenda, qui volunt, ut fiat restitutio per arbitros compromissarios, hi enim interdum judices sunt inter reges.

VI. *An pacta cum extraneis per tutores legitime inita, rex sub obtentu minorennitatis potest revocare?*

℟. Affirmatur, si æquitas & læsio sit evidens: prætextus enim minorennitatis solus non sufficit. Et qui cum ipsis contraxerunt, si securi non sint, sibi imputent, quod in suo contractu non observaverint æqualitatem, quæ inter contrahentes observari debet: non enim sufficit, si legitime contrahatur, i. e. secundum formam & solennitates juris, verum etiam læsio abesse debet. *l. 47. D. de min. Str. Ex 8. th. 46. Puf l. 8. c. 10. §. 3. alii ter.*

VII. *An exceptio metus, doli, læsionis &c. valet contra capitulationes quæ regibus limitatis præscribi solent?* *Grot l. 2. c. 5. §. 6. & 10. c. 11. §. 5. Limn. in proœm. ad capit. Imper. & Reg. sect. 2. n. 1. & seqq. Puf. l. 8. c. 10. §. 2.*

℟. Non. 1. quia reges qui jurant in capitulationes semper sunt perfectæ ætatis. 2. si leges istæ nimis duræ vide-

Digitized by Google

bantur, nemo erat, qui regnum ſuſcipere cogebat. 3. populus non præſumitur adeo imprudens eſſe, ut regem ſuum ejuſmodi legibus velit adſtringere, quæ ſummum imperium reddant mancum, aut velut mobile.

VIII. *An ea, quæ hactenus dicta ſunt, obtinent etiam in juramentis regum?*

Bodin. l. 1 c. 8. Grot. aliter h. c. §. 3. & Ziegl. h. l. Kulpis. h. c. §. 2. in fin.

R. Affirmatur, quia juramentum judicatur ex natura actus, cui accedit; ſi æquitas velit, ut iſte actus reſcindatur, juramentum quod huic actui acceſſit, reſcindi poteſt ſive antecedenter hoc fiat, ſive conſequenter. Nec magis hic requiruntur diſtinctæ perſonæ, quàm in reſtitutione in integrum, ubi rex ſeipſum, vel per arbitros reſtituit: nec præſupponitur in relaxatione juramenti illud præſtitum eſſe ab inferiore, ſed præſupponitur juſtam eſſe cauſam, ex qua fit relaxatio.

Jung. Rhet. Inſt. jur. publ. l. 3. tit. 6. §. 5. p. 340.

IX. *An rex obligatur in iis, quæ ſine cauſa antecedente promiſit?*

Grot. h. c. §. 4 c. 11. §. 10.

R. Ita; nam non minus ad reges, quam

quam ad alios pertinent, quod promissa plena, absoluta & accepta jus transferant in acceptantem. vid. c. 11.

X. *An valent à regibus facta emtio & venditio sine certo pretio, locatio & conductio sine mercede?*

R. Non; quia determinatio pretii in emtione, & expressio mercedis in locatione non sunt à jure civili, sed à jure gentium ex natura ipsorum horum contractuum; adeo ut si pretium in emptione non sit determinatum, non sit emptio, & si merces non sit determinata in conductione, non sit conductio, sed transeat in aliud genus contractus. *Ziegl. h. l. Grot. h. c. 5. 5. paulo aliter, contra Vasq. 2. cont. illustr. c. 51. n. 34. 5. ult. Inst. Mand. Pichard. ad 5. 1 Inst. de empt. vend.*

XI. *Quando rex cum subditis contrahit, an obligatur tantum naturaliter, an vero etiam civiliter?*

R. Si per obligationem civilem intelligamus obligationem quæ juri naturæ est conveniens, & quæ approbatur vel comprobatur à jure civili, civiliter obligatur: si per obligationem civilem intelligamus obligationem, quæ à lege civili vim coactivam accipit, *Grot. h. c. 6. n. 2. Feld. h. c. 5. 6.*

pit, non obligatur civiliter, ne quidem tanquam membrum cœtus; quia licet sit membrum cœtus, seu civitatis, tamen est tale membrum in quod translatum est jus integri, seu omnia jura reliquorum membrorum, adeo ut à reliquis tanquam universis obligari non possit; nec à seipso, quia se ipso superior non est; sed tantum naturaliter, ut tamen ex hac naturali obligatione nascatur actio, scilicet, ut contrahens petere possit, & si rex facere velit, id quod conscientia, honestas & æquitas dictant, etiam cum effectu. Et hinc est, cur reges soleant permittere, ut conveniantur in propriis tribunalibus, ut jus creditoris declaretur, licet exactio sequi non possit, si sponte sententiæ satisfacere non velint; nam subditis cogere eum, cui sunt subditi, non licet.

Grot. l. 2. c. 4. §. 12. h. c. §. 5. sed aliter.

A. B. C. 5. & ibi Limn.

XII. *An rex subditis jus quæsitum auferre potest?*

Grot. d. c. 14. §. 7. R. Affirmatur; duplici modo ipsis jus quæsitum auferre potest, aut in pœnam, aut ex vi supereminentis dominii;

minii: neque neceſſe eſt ſtricto jure, ut fiat compenſatio, quia rex jure ſuo utitur, vi enim eminentis dominii de rebus privatorum in utilitatem publicam diſponere poteſt eo modo quo paterfamilias de iis diſponit in utilitatem ſuæ familiæ; licet æquitas ſuadeat, ut damnum, quod omnium cauſa quis ſuſtinuit, ab omnibus in quorum commodum ceſſit, id quod eſt impenſum, reſarciatur: neque intereſt, utrum jus quæſitum ſit ex jure naturali, an ex jure civili, nam in utrumvis par jus eſt regis, nec hoc magis quam illud ſine cauſa tolli poteſt, aut ſi ſine cauſa hoc rex faciat, haud dubie tenetur reparare damnum datum; facit enim contra verum jus ſubditi & contra jus naturæ, quod non patitur, ut alicui jus legitimo modo partum ſine cauſa & facto ſuo auferatur.

Fr. Horn. l. 2. c. 4. §. 20. Grot. d. l. aliter.

Grot. c. 14. §. 8. Ziegl. h. l. & de jur. Maj. l. 1. c. 4. p. 99.

XIII. *An exterorum bona, quæ tempore neceſſitatis apud nos deprehenduntur, dominis ipſorum alibi exiſten-*

Grot. h. c. 14. §. 8. in fin.

ſtentibus, vi ſupereminentis dominii detineri poſſunt?

Grot. l. 2. c. 2. §. 10. Boecl. in com. d. c. 2. §. 10. Horn. l. 2. c. 4. §. 19. Conring. de fin. Imp. c. 19. §. 6.

℟. Verior eſt affirmantium opinio, quia extrema neceſſitas alias ex jure humanitatis facit, ut alterius rem occupare poſſim, quæ non eſt in meo territorio, multo magis ergo, ſi talis res inveniatur in meo territorio, & intra meam jurisdictionem. Quo accedunt exempla populorum ita ſentientium.

Grot. d. c. 14. §. 9. Feld. h. l. aliter.

XIV. *An contractus regum ſunt leges?*

℟. Non, quia ex promiſſis & contractibus jus naſcitur adverſus regem, non ex legibus, & ſi has revocet, nemini facit injuriam. Quædam tamen ex legibus & contractibus mixta eſſe poſſunt, ut contractus cum vicino rege, aut cum publicano factus, qui ſimul pro lege publicatur, quatenus ei inſunt, quæ ſubditis obſervanda ſunt

XV. *An ex regum contractibus tenentur ſucceſſores?*

℟. Si ſint ſucceſſores omnium bonorum & ſimul regni hæredes, ut in regno patrimoniali, quin promiſſis & con-

Digitized by Google

contractibus teneantur, dubitandum non eſt; pro debitis enim, etiam perſonalibus, bona defuncti, reſpectu quorum dicimur creditores vel debitores, ut obligata ſint, ipſi rerum dominio coævum eſt: ſi vero ſint ſucceſſores tantum in jus regni, ut in regno non patrimoniali, vel electitio, vel ſucceſſivo, directe quidem & immediate hi ſucceſſores qua tales non obligantur, quia jus non accipiunt ab eo, qui proxime deceſſit, ſed à populo: obligantur tamen mediate ſeu per interpoſitam civitatem, quatenus imperium transferendo civitas facultatem quoque regi conceſſiſſe videtur ſe obligandi, tanquam capiti ſuo: nam in moralibus qui dat finem, dat ea, quæ ad finem perducunt: ſine enim hac facultate obligandi populum, regi nullum eſt remedium expediendi negotia, ſive in ipſa civitate, ſive cum exteris: ſi ſint ſucceſſores partim in bona, in jus vero regni in ſolidum, promiſſa & contractus reſpectu ipſorum bonorum, in quæ ſucceſſe-

Grot. d. c. 24. §. 10. & c. 21. §. 19.

l. 2. c. 5. §. 17. Boecl. de eo quod civ. egit. p. 42. uſque ad 48.

cesserunt, omnino servare debent: quæ vero promissa & contractus ista bona non respiciunt, in iis observanda modo dicta distinctio, scilicet quod per interpositam civitatem obligentur.

XVI. *Quousque hæc potestas populum obligandi se extendit?*

Grot. d. c. 14. §. 12. & c. 9. §. 8. n. 1. & 2. Carpz. de leg. reg. c. 13. sect. 2. n. 13. in fin.

R. Hæc potestas populum obligandi non abit in infinitum; neque enim obligandi infinita potestas ad imperium recte exercendum necessaria est, sed requiritur, ut rex habeat probabilem rationem quod in dubio ob regentium auctoritatem præsumi debet, sive postmodum exitus respondeat consilio & rationi regis, sive non respondeat, non enim exitus in hac re, sed probabilis ratio rei gerendæ spectanda est, quæ si adsit, & populus ipse obligabitur, si quo casu sui juris esse cœperit, & successores, ut populi capita. Sicut & si quid populus liber contraxisset, obligaretur is, qui postea regnum plenissimo jure à populo acciperet. An, si talem populum bel-

lo

lo ſubegiſſet, idem obtinere debeat? *Ziegl. h. c. §. 12.* vide cap. 9.

XVII. *Cur hæc poteſtas populum obligandi non judicatur ex eventu?*

℟. Reip. non expedit, imo periculoſum eſſet ad tales anguſtias reipublicæ imperantem velle redigere: facile enim inde oriri poſſet confuſio, dum actum utiliter modo geſtum aſſererent, modo negarent, ut ſic nulla contrahentibus eſſet ſecuritas. *Grot. d. c. 14. §. 12. n. 1.*

XVIII. *An ſi contractus incipiat vergere ad publicam perniciem, declarari poteſt nullus, quaſi factus ſub conditione, ſine qua juſte fieri non poteſt?*

℟. Difficilis & periculoſa eſt hæc declaratio, ubi cum exteris agitur, qui bona fide contraxerunt, & nullo jure caſus reip. ferre coguntur; imo ſi talis conditio ſubintelligeretur, quis unquam exterorum certus eſſet de ſuo contractu, & quis cum alio rege vel populo contracturus eſſet? *Grot. d. c. 14. §. 12. n. 4. aliter.*

XIX. *An contractus valent pertinentes*

nentes ad alienationem regni, ejusve partis aut regalis patrimonii, quatenus id regi non est permissum?

Grot. d. c. 14. §. 12. n. 6.

R. Non, quia facti sunt de re aliena. Tantundem erit in regnis restrictis, si quam materiam aut actuum genus populus à potestate regia exceperit. Nam ut tales actus valeant, populi per se aut per eos, qui populum legitime referunt, consensus requiritur, ut supra dictum cap. 6.

XX. *An beneficia principum, quæ liberaliter sunt concessa, semper possunt revocari?*

Grot. d. c. 14. §. 13. Tabor. de oblig. succ. in off. c. 5. Ziegl. de jur. maj. l. 1. c. 12. p. 237. Inst. Jur. Publ. p. 484. & seqq.

R. Donationes, beneficia & privilegia si probabilem habeant rationem, sine justa causa nec à concedente, nec à successore revocari possunt, nisi adsit precarii clausula, quia imperantes hoc in casu & habent facultatem concedendi, & alii habent jus seu facultatem acquirendi, ita ut jus semel acquisitum sine justa causa iis citra injuriam auferri non possit. Privilegia tamen, quæ vinculum duntaxat legis demunt sine ullo contractu, ut si quem princeps

princeps eximeret ex numero eorum, qui neceſſarias collectas ſolvunt, revocabilia ſunt, quia hic nullum jus quæſitum eſt adverſus legis auctorem, & lex ſubiata reponi poteſt.

XXI. *An populi tenentur contractibus eorum, qui imperium invaſerunt?*

℟. Deciſio omnino difficilis eſt: nobis videtur dicendum, quod ſi ſimulac invaſerunt imperium, & populus reſiſtendi animum depoſuit, majeſtatem ſtatim conſequantur citra omne pactum expreſſum, & in ipſis ſolis inſit jus integri, populum efficaciter obligare poſſint; modus enim acquirendi jus non poteſt mutare ipſum jus acquiſitum, ſeu rem *Grot. d. c. 14. aliter. & Kulpis h. l.*

XXII. *At modus eſt illegitimus?*

℟. Poſtquam populus depoſuit reſiſtendi animum, rex eſt legitimus à Deo tali modo conſtitutus, qui reſpectu hominum illegitimus eſt, reſpectu Dei legitimus: ſolus enim Deus reges imponit & deponit, iis modis quibus ipſi viſum fuerit. Minus dubitamus, ſi aliquis invaſor ju- *Boecl. de eo, quod civit. egit. p. 9. & ſeqq. Text. c. 23. n. 10. conf. l. 1. c. 4. §. 15. & ſeqq.*

ſtam bellandi cauſam habuerit, hujus enim contractus, ſi probabilem cauſam habeant, æque erunt ſervandi, ac ſi per ſucceſſionem vel electionem ad regnum perveniſſet.

CAPUT XV.

De fœderibus & ſponſionibus.

I. *Quid ſint conventiones publicæ.*
II. *Quotuplices.*
III. *Quid ſit fœdus.*
IV. *Qui jus faciendi fœderis habeant.*
V. *An tyrannus.*
VI. *An rex regno pulſus.*
VII. *Fœdera quomodo dividantur.*
VIII. *Quotuplicia ſint fœdera quæ juri naturæ aliquid addunt: quid æqualia, quid inæqualia. Æqualia quotuplicia ſint.*
IX. *Quotuplicia ſint inæqualia.*
X. *An fœdera cum his qui à vera religione alieni ſunt, licita ſint.*
XI. *An cum atheis.*
XII. *Si plures fœderatorum bella gerant, cui potius auxilium ſit ferendum.*
XIII. *An fœdus tacite renovatum cenſeatur.*
XIV. *An partis alterius perfidia alteram à fœdere liberet.*
XV. *Quid ſit ſponſio.*
XVI. *Quotuplex.*
XVII. *Quid ſi ſponſio à rege aut civitate improbetur.*
XVIII. *An ſponſio obliget ſummam poteſtatem ex notitia & ſilentio.*

I. *Quid ſunt conventiones publicæ?*

Grot l. 2. c. 15. §. 1.

RE. Publicæ conventiones ſunt, quæ niſi jure imperii majoris aut mi-

minoris fieri nequeunt. qua nota non tantum à contractibus privatorum differunt, ſed & à contractibus Regum circa negotia privata.

II. *Quotuplices ſunt?*

R. Sunt vel fœdera, vel ſponſiones, vel pactiones aliæ. *Grot. d. c. 15. §. 2.*

III. *Quid eſt fœdus?*

R. Fœdus eſt conventio publica ab iis, qui majeſtatem habent, in communem vel alterius utilitatem facta. *Grot. l. 2. c. 15. §. 1. & 9. n. 2.*

IV. *Quinam habent jus faciendi fœdus?*

R. In regnis regum eſt facere fœdus, in aliis civitatibus eorum, penes quos eſt majeſtas, vel exercitium hujus juris; leges enim fundamentales ut in aliis, ita & in hoc jure ſemper ſunt inſpiciendæ; ſic in Imperio Romano-Germanico ſecundum diſpoſitionem Inſtrumenti Pacis fœdera nomine Imperii in comitiis fierii debent, ſecundum capitulationem Leopoldi & Joſephi in caſu neceſſitatis Electores cum Imperatore de facto hoc jus ſibi *d. c. 15. §. 3. n. 1. in fin. Ziegl. de jur. maj. l. 1. c. 38. p. 648. Inſtr. Pac. art. 8. n. 2. Cap. Leop. & Joſeph. art. 10. Inſtr. Pac. d. art. n. 2. in fin. Inſt. Jur. Publ. p. 450. in fin. Kulpis*

ad Monte. p. 2. c. 5. §. 8. p. 87. in fin. tantum fecerunt commune. Status Imperii fœdera faciunt ratione ſuorum territoriorum etiam inconſulto Imperatore.

V. *Quid dicendum de tyranno, an fœdus facere poteſt?*

Grot. l. 1. c. 4. §. 15. & 16. R. Si majeſtatem habeat, poteſt, ſi non habeat, non poteſt. vide cap. præced. quæſt. ult.

VI. *Quid de rege regno pulſo?*

Grot. l. 2. c. 16. §. 17. Boecl. de eo, quod civit. egit p. 10. & 11. R. Si jus regni penes ipſum maneat, poteſt utcunque poſſeſſionem amiſerit: ſi jus regni penes ipſum non maneat, non poteſt.

VII. *Quotuplicia ſunt fœdera?*

Grot. d. c. 15. §. 5. n. 1. & l. 1. c. 1. §. 12. n. 2. R. Alia idem conſtituunt quod juris eſt naturalis, ut de ſimplici humanitate invicem exercenda vel non inferenda noxa. Hæc fœdera omnino ſunt neceſſaria & utilia; quia quamvis natura cognationem inter omnes homines conſtituerit, & nefas ſit alterum ab altero lædi, tamen apud plures homines, imò integros populos, malis moribus hæc jura ſunt obliterata, ita ut latrocinari & prædas agere

in

in extraneos nullo bello indicto pro licito habeatur. De cætero pudere pro pemodum debet homines cultos pactum inire, cujus capita nihil aliud continent, quam ne ſimpliciter & directe jus naturæ violetur; huc tamen non ſemper referri debet, ut utrinque jus hoſpitii aut jus commercii ſit, quamvis enim debeantur ex humanitate, tamen non ita ſunt definita, ut nunquam ulteriori determinatione, quæ pactis & fœderibus fieri debet, opus habeant. vid. lib. 2. c. 2. alia juri naturæ aliquid adjiciunt.

d. c. 15. §. 5. n. 1. in fin. l. 3. c. 3. §. 2. n. 3. l. 1. D. de cond. ob turp. cauſ. Puf. l 8. c. 4. §. 2. in med. vid. tamen l. 50. D. de pact. Obrecht. de ſponſ. pac. c. 1. §. 3.

VIII. *Quotuplicia ſunt fœdera, quæ juri naturæ aliquid adjiciunt?*

R. Alia ſunt æqualia, quæ utrinque eodem modo ſe habent; alia inæqualia, quæ ſe habent modo inæquali. Utriuſque modi fœdera aut pacis, aut ſocietatis alicujus gratia fiunt. Æqualia pacis, ut quæ de reſtituendis captivis, rebus captis, & ad ſecuritatem conveniri ſolent. Æqualia ſocietatis aut ad commercia pertinent, aut ad belli communitatem, aut ad res

d. c. 15. §. 6. n. 1. & 2.

alias. Æquales de commerciis pactiones variæ esse possunt, puta utrinque ne vectigal ullum solvatur, aut ne majus solvatur, quam in præsens, aut ad certam quantitatem. Sic in bellica societate, ut auxilia præstentur paria equitum, peditum, navium, sive ad omne bellum sive ad certum, aut in certos hostes, aut in omnes quidem, sed exceptis sociis. Ad alias res pertinent, ut ne in confinio alterius alter arces habeat, ne iter alterius hosti præbeat &c.

IX. *Quotuplicia sunt inæqualia?*

d. c. 15. §. 7. R. In fœderibus inæqualia promittuntur aut ex parte digniori, aut ex parte minus digna. Ex parte digniori, ut si quis auxilia promittat, nec restipuletur, aut majora promittat: ex parte indigniori inæqualia sunt aut cum imminutione summi imperii, aut sine ejus imminutione. Cum imminutione summi imperii sunt ista, quæ *l. 1. c. 3. §. 16. n. 2.* & facultatem & voluntatem proprio arbitrio hoc vel illud in suo territorio faciendi aut communicant, aut adimunt,

munt, e. g. ne quis bellum gerat injuſſu alterius. Quicunque enim mihi præcipere & me jubere poteſt, me eſt ſuperior, omniſque mea agendi & voluntas & facultas ex ipſius arbitrio pendet. Sine imminutione ſummi imperii, cum facultas quidem retinetur, ſed voluntas certo modo determinatur ex alterius voluntate, e. g. ſi quis promittat ſe alterius majeſtatem comiter culturum; retinet enim & tunc ipſe majeſtatem, licet exercitium certo modo à promiſſione ſua, non autem à vi ſuperioris determinetur. Item ut hoſtes vel amici habeantur, quos velit partium altera, utraque enim pars retinet majeſtatem circa bellum & pacem, licet ex mutua promiſſione voluntas majeſtatem exercendi ſit determinata. Item quod quis in certis locis non velit conſcribere militem, arcem exſtruere &c. retinet enim jus conſcribendi militem, arcem exſtruendi &c. licet exercitium ad certum locum reſtringatur. Poſſunt autem talia fœdera contrahi non tantum

Grot. l. 1. c. 3. §. 21. Ziegl. de jur. maj. l. 1. c. 1. p. 35.

d. c. 15. §. 7. n. 4.

inter victores & victos, sed & inter potentiores & impotentiores, etiam qui bello inter se experti non sunt.

X. *Licetne fœdus inire cum iis, qui à vera religione alieni sunt?*

Grot. d. c. 15. §. 8. & 9. n. 1. c. 2. §. 11. n. 1, & 2. Limn. ad Cap. Car. V. p. 191. Text. c. 23. §. 13. & 14. Os. h. Reink. de Reg. Sec. & Eccl. l. 2. cl. 3. c. 3. p. 1030. aliter. Ziegl de jur. maj. l. 1. c. 38. p. 652. aliter. Ziegl. h aliter. Textor. c. 27. §. 73. & 74.

R. Licet; quia cum omni eo, cum quo est juris naturæ communio, sicut alias conventiones, ita & fœdera inire licet, & jus naturæ ita omnibus hominibus commune est, ut religionis discrimen non admittat. Imo ipsi Hebræi talia fœdera inierunt; ipsi Imperatores nostri & summi Pontifices. Volunt tamen Doctores sequentia observari: 1. ut sit casus summæ necessitatis. 2. non fiant contra fideles & Christianam religionem. 3. ne profanæ opes inde magnum incrementum accipiant.

XI. *An cum atheis?*

R. Cum athei retineant communionem juris naturæ, non videmus, cur non possint fœdera contrahere; imo licet jurare non possint, quia Deum nolunt credere, licet conscientia aliud dictet, tamen cum in fœderibus necessario

ceſſario juramenta non requirantur, ab hoc jure excludendi non ſunt: utrum autem conſultum ſit, nec ne, fœdus cum ipſis facere, eſt quæſtio prudentiæ civilis, & forte non minus conſultum eſt fœdus cum ipſis contrahere, quam cum perfidis, quia quamvis jus naturæ habeant, tamen ea, quæ ſunt juris naturæ non faciunt, & ſic ipſorum promiſſiones non ſunt ſecuræ. *Grot. l. 2. c. 20. §. 46. n. 4. conf. Gisbert. Voet de Atheiſmo.*

XII. *Si pluribus aliquis eſt fœderatus, qui bellum gerunt, cuinam auxilium ferre debet?*

R. Ad injuſta bella nulla eſt obligatio, quare qui fœderatorum juſtam habet belli cauſam præferendus, ſi cum extraneo res ſit, etiamſi cum alio fœderato, niſi convenerit ne adverſus eum auxilia mittere liceat; & ſi fœderati inter ſe committantur cauſis utrinque injuſtis, utraque parte abſtinendum erit. Si in alios bellent juſta quiſque de cauſa, ſi utrique auxilia mitti poſſint, puta in milite aut pecunia mittenda erunt. At ſi ipſius qui promiſit *d. c. 15. §. 13. n. 1. Alber. Gent. l. 3. c. 10. p. 637.*

præsentia requiratur, quæ individua est, præferendus est cum quo est antiquius fœdus, modo posterius fœdus non contineat quasi imperii translationem, puta subjectionis aliquid seu dedi tionis; nam & sic dicimus in venditione priorem præferri, nisi in posteriorem emtorem dominium sit translatum.

Grot. d. c. 15. §. 15. n. 4. & l. 1. c. 3. §. 8. n. 3.

XIII. *An finito tempore fœdus tacite renovatum censetur?*

Grot. d. c. 15. §. 14. c. 16. §. 14. in fin. & §. 16. n. 3. in fin. Puf. l. 8. c. 9. §. 11. Text. c. 25. §. 17. Kulpis h. c. §. 4. Ziegl. de jur. maj. l. 1. c. 38. §. 10. p. 654. in fin. & in comment. h. c. §. 14.

R. Finito tempore fœderi adjecto & fœdus finitur, quod tacite renovatum non intelligitur; nemo enim ad novum onus se præsumitur voluisse adstringere, vel nimium coarctare libertatem agendi, quæ vult, nisi sint tales actus, qui nullam aliam interpretationem recipiunt, e. g. si quis tempore fœderis præterlapso efflagitet auxilium ex fœdere, fœderatus non ignarus tempus jam effluxisse, illud præstet, videntur tacite renovasse fœdus, quia hic actus non videtur aliam interpretationem recipere, quam renovati fœderis, quamdiu durat. Nam ultra id tempus ne quidem tacite videntur

Digitized by Google

dentur se obligasse. imo & priori tempore videtur hic actus potius esse benevolentiæ & amicitiæ, quæ etiam finito tempore durat, quam renovati fœderis; vel si fœdus renovatum dicamus, hæc renovatio complectitur sub se omnia capitula fœderis prioris, & qui hoc vel illud capitulum non comprehendi dicit, contra ipsum est præsumptio in contrarium. *Text. d. c. 25. §. 18.*

XIV. *Si pars una fœdus violaverit, an alteri licet à fœdere discedere?*

℟. Affirmatur; nam singula fœderis capita vim habent conditionis, nisi expresse aliter convenerit, quod fieri interdum solet, ne ob quasvis offensas discedere liceat à fœdere, sed ut prius provocetur ad arbitros, aut pœna adjecta præstetur, vel etiam hoc in casu altera pars non tenetur præstare, quod capiti ab una parte neglecto respondet. *Grot. d. c. 15. §. 15. l. 3. c. 20. §. 35. l. 1. c. 3. §. 16. n. 5. in fin. Inst. Pac. art. 17. §. 5. & 6. Pac. Neom. art. ult.*

XV. *Quid est sponsio?*

℟. Sponsio est conventio publica, quæ à ministro summæ potestatis circa negotium ad eandem spectans sine ipsius mandato initur. *Grot. d. c. 15. §. 3.*

XVI.

XVI. *Quotuplex eſt ſponſio?*

d. c. 15. §. 16. R. Sponſionum ſpecies tot poſſunt eſſe, quot ſunt fœderum, & diſtant à fœderibus perſonarum facientium poteſtate.

XVII. *Si improbetur à rege aut civitate ſponſio, quid juris?*

Grot. d. c. 15. §. 16. n. 1. & 4. R. Sive ſponſio pure ſit facta, citra adjectam conditionem ratihabitionis faciendæ à ſumma poteſtate, ſive non pure, populus nullam in partem obligatur; ſed priori caſu ſponſorum bona primum obligantur ad id quod intereſt ſponſionem ratam haberi, & ſi ea non ſufficiant, ſponſor eſt dedendus, ut is cui deditur, videat, quomodo capienda ſit ſatisfactio ab eo, qui inanibus pactis decepit.

XVIII. *An ſponſio obligat ſummam poteſtatem ex notitia & ſilentio?*

Grot. d. 15. §. 17. n. 2. Ziegl. h. l. R. Præter notitiam & ſilentium res aliqua accedere debet, ſeu ſignum externum, ex quo ratihabitio inducatur, e. g. verba, vel factum ad impletionem ſponſionis tendens; nam ſine ſi-

gno

gno externo aut facto aliquo silentium non satis probabilem voluntatis conjecturam suppeditat.

CAPUT XVI.

De interpretatione.

I. *Cum interni actus per se spectabiles non sint, quomodo promissa exterius obligent.*

II. *Quid sit interpretatio.*

III. *Quotuplex.*

IV. *Quæ sit mensura rectæ interpretationis.*

V. *Quotuplicia sint signa ex quibus mens colligitur.*

VI. *Verba quomodo sint intelligenda*

VII. *Quando conjecturis opus sit*

VIII. *Ex quibus locis conjectura voluntatis promantur.*

IX. *Conjuncta quotuplicia sint.*

X. *Quotuplicia sint ea quæ promittuntur. Quid favorabilia; quid odiosa; quid mixta.*

XI. *Quomodo verba sint explicanda in non odiosis.*

XII. *Quomodo in favorabilibus.*

XIII. *Quomodo in odiosis.*

XIV. *An sociorum nomine tantum intelligantur præsentes an etiam futuri.*

XV. *An ergo novus socius contra primum fœderatum defendi vel adjuvari possit.*

XVI. *Si convenerit ne alter fœderatorum alterius injussu bellum gerere possit, quale bellum intelligatur.*

XVII. *Præmium promissum illi qui primus aliquid fecerit, si plures simul faciant, cui debeatur.*

XVIII. *Quomodo pacta & fœdera realia distinguantur à personalibus.*

XIX. *An persona fœderi adjecta semper faciat fœdus*

ſtam bellandi cauſam habuerit, hujus enim contractus, ſi probabilem cauſam habeant, æque erunt ſervandi, ac ſi per ſucceſſionem vel electionem ad regnum perveniſſet.

CAPUT XV.

De fœderibus & ſponſionibus.

I. *Quid ſint conventiones publicæ.*
II. *Quotuplices.*
III. *Quid ſit fœdus.*
IV. *Qui jus faciendi fœderis habeant.*
V. *An tyrannus.*
VI. *An rex regno pulſus.*
VII. *Fœdera quomodo dividantur.*
VIII. *Quotuplicia ſint fœdera quæ juri naturæ aliquid addunt. quid æqualia, quid inæqualia. Æqualia quotuplicia ſint.*
IX. *Quotuplicia ſint inæqualia.*
X. *An fœdera cum his qui à vera religione alieni ſunt, licita ſint.*
XI. *An cum atheis.*
XII. *Si plures fœderatorum bella gerant, cui potius auxilium ſit ferendum.*
XIII. *An fœdus tacite renovatum cenſeatur.*
XIV. *An partis alterius perfidia alteram à fœdere liberet.*
XV. *Quid ſit ſponſio.*
XVI. *Quotuplex.*
XVII. *Quid ſi ſponſio à rege aut civitate improbetur.*
XVIII. *An ſponſio obliget ſummam poteſtatem ex notitia & ſilentio.*

I. *Quid ſunt conventiones publicæ?*

Grot l. 2. c. 15. §. 1.

RE. Publicæ conventiones ſunt, quæ niſi jure imperii majoris aut mi-

minoris fieri nequeunt. qua nota non tantum à contractibus privatorum differunt, sed & à contractibus Regum circa negotia privata.

II. *Quotuplices sunt?*

R. Sunt vel fœdera, vel sponsiones, vel pactiones aliæ. *Grot. d. c. 15. §. 2.*

III. *Quid est fœdus?*

R. Fœdus est conventio publica ab iis, qui majestatem habent, in communem vel alterius utilitatem facta. *Grot. l. 2. c. 15. §. 1. & 9. n. 2.*

IV. *Quinam habent jus faciendi fœdus?*

R. In regnis regum est facere fœdus, in aliis civitatibus eorum, penes quos est majestas, vel exercitium hujus juris; leges enim fundamentales ut in aliis, ita & in hoc jure semper sunt inspiciendæ; sic in Imperio Romano-Germanico secundum dispositionem Instrumenti Pacis fœdera nomine Imperii in comitiis fierii debent, secundum capitulationem Leopoldi & Josephi in casu necessitatis Electores cum Imperatore de facto hoc jus sibi *d. c. 15. §. 3. n. 1. in fin. Ziegl. de jur. maj. l. 1. c. 38. p. 648. Instr. Pac. art. 8. n. 2. Cap. Leop. & Joseph. art. 10. Instr. Pac. d. art. n. 2. in fin. Inst. Jur. Publ. p. 450. in fin. Kulpis*

ad Monte. p. 2. c. 5. §. 8. p. 87. in fin. tantum fecerunt commune. Status Imperii fœdera faciunt ratione ſuorum territoriorum etiam inconſulto Imperatore.

V. *Quid dicendum de tyranno, an fœdus facere poteſt?*

Grot. l. 1. c. 4. §. 15. & 16. R. Si majeſtatem habeat, poteſt, ſi non habeat, non poteſt. vide cap. præced. quæſt. ult.

VI. *Quid de rege regno pulſo?*

Grot. l. 2. c. 16. §. 17. Boecl. de eo, quod civit. egit p. 10. & 11. R. Si jus regni penes ipſum maneat, poteſt utcunque poſſeſſionem amiſerit: ſi jus regni penes ipſum non maneat, non poteſt.

VII. *Quotuplicia ſunt fœdera?*

Grot. d. c. 15. §. 5. n. 1. & l. 1. c. 1. §. 12. n. 2. R. Alia idem conſtituunt quod juris eſt naturalis, ut de ſimplici humanitate invicem exercenda vel non inferenda noxa. Hæc fœdera omnino ſunt neceſſaria & utilia; quia quamvis natura cognationem inter omnes homines conſtituerit, & nefas ſit alterum ab altero lædi, tamen apud plures homines, imò integros populos, malis moribus hæc jura ſunt obliterata, ita ut latrocinari & prædas agere

in

in extraneos nullo bello indicto pro licito habeatur. De cætero pudere propemodum debet homines cultos pactum inire, cujus capita nihil aliud continent, quam ne ſimpliciter & directe jus naturæ violetur; huc tamen non ſemper referri debet, ut utrinque jus hoſpitii aut jus commercii ſit, quamvis enim debeantur ex humanitate, tamen non ita ſunt definita, ut nunquam ulteriori determinatione, quæ pactis & fœderibus fieri debet, opus habeant. vid. lib. 2. c. 2. alia juri naturæ aliquid adjiciunt.

d. c. 15. §. 5. n. 1. in fin. l. 3. c. 3. §. 2. n. 3. l. 1. D. de cond. ob turp. cauſ. Puf. l. 8. c. 4. §. 2. in med. vid. tamen l. 50. D. de pact. Obrecht. de ſponſ. pac. c. 1. §. 3.

VIII. *Quotuplicia ſunt fœdera, quæ juri naturæ aliquid adjiciunt?*

R. Alia ſunt æqualia, quæ utrinque eodem modo ſe habent; alia inæqualia, quæ ſe habent modo inæquali. Utriuſque modi fœdera aut pacis, aut ſocietatis alicujus gratia fiunt. Æqualia pacis, ut quæ de reſtituendis captivis, rebus captis, & ad ſecuritatem conveniri ſolent. Æqualia ſocietatis aut ad commercia pertinent, aut ad belli communitatem, aut ad res

d. c. 15. §. 6. n. 1. & 2.

alias. Æquales de commerciis pactiones variæ esse possunt, puta utrinque ne vectigal ullum solvatur, aut ne majus solvatur, quam in præsens, aut ad certam quantitatem. Sic in bellica societate, ut auxilia præstentur paria equitum, peditum, navium, sive ad omne bellum sive ad certum, aut in certos hostes, aut in omnes quidem, sed exceptis sociis. Ad alias res pertinent, ut ne in confinio alterius alter arces habeat, ne iter alterius hosti præbeat &c.

IX. *Quotuplicia sunt inæqualia?*

l. c. 15. §. 7. R. In fœderibus inæqualia promittuntur aut ex parte digniori, aut ex parte minus digna. Ex parte digniori, ut si quis auxilia promittat, nec restipuletur, aut majora promittat: ex parte indigniori inæqualia sunt aut cum imminutione summi imperii, aut sine ejus imminutione. Cum imminutione summi imperii sunt ista, quæ *l. 1. c. 3. §. 16. n. 2.* & facultatem & voluntatem proprio arbitrio hoc vel illud in suo territorio faciendi aut communicant, aut adimunt,

munt, e. g. ne quis bellum gerat injuſſu alterius. Quicunque enim mihi præcipere & me jubere poteſt, me eſt ſuperior, omniſque mea agendi & voluntas & facultas ex ipſius arbitrio pendet. Sine imminutione ſummi imperii, cum facultas quidem retinetur, ſed voluntas certo modo determinatur ex alterius voluntate, e. g. ſi quis promittat ſe alterius majeſtatem comiter culturum; retinet enim & tunc ipſe majeſtatem, licet exercitium certo modo à promiſſione ſua, non autem à vi ſuperioris determinetur. Item ut hoſtes vel amici habeantur, quos velit partium altera, utraque enim pars retinet majeſtatem circa bellum & pacem, licet ex mutua promiſſione voluntas majeſtatem exercendi ſit determinata. Item quod quis in certis locis non velit conſcribere militem, arcem exſtruere &c. retinet enim jus conſcribendi militem, arcem exſtruendi &c. licet exercitium ad certum locum reſtringatur. Poſſunt autem talia fœdera contrahi non tantum

Grot. l. 1. c. 3. §. 21. Ziegl. de jur. maj. l. 1. c. 1. p. 35.

d. c. 15. §. 7. n. 4.

inter victores & victos, ſed & inter potentiores & impotentiores, etiam qui bello inter ſe experti non ſunt.

X. *Licetne fœdus inire cum iis, qui à vera religione alieni ſunt?*

Grot. d. c. 15. §. 8. & 9. n. 1. c. 2. §. 11. n. 1. & 2. Limn. ad Cap. Car. V. p. 191. Text. c. 23. §. 13. & 14. Os. h. Reink. de Reg. Sec. & Eccl. l. 2. cl. 3. c. 3. p. 1030. aliter. Ziegl de jur. maj. l. 1. c. 38. p. 652. aliter. Ziegl. h aliter. Textor. c. 27. §. 73. & 74.

R. Licet; quia cum omni eo, cum quo eſt juris naturæ communio, ſicut alias conventiones, ita & fœdera inire licet, & jus naturæ ita omnibus hominibus commune eſt, ut religionis diſcrimen non admittat. Imo ipſi Hebræi talia fœdera inierunt; ipſi Imperatores noſtri & ſummi Pontifices. Volunt tamen Doctores ſequentia obſervari: 1. ut ſit caſus ſummæ neceſſitatis. 2. non fiant contra fideles & Chriſtianam religionem. 3. ne profanæ opes inde magnum incrementum accipiant.

XI. *An cum atheis?*

R. Cum athei retineant communionem juris naturæ, non videmus, cur non poſſint fœdera contrahere; imo licet jurare non poſſint, quia Deum nolunt credere, licet conſcientia aliud dictet, tamen cum in fœderibus neceſſario

ceſſario juramenta non requirantur, ab hoc jure excludendi non ſunt: utrum autem conſultum ſit, nec ne, fœdus cum ipſis facere, eſt quæſtio prudentiæ civilis, & forte non minus conſultum eſt fœdus cum ipſis contrahere, quam cum perfidis, quia quamvis jus naturæ habeant, tamen ea, quæ ſunt juris naturæ non faciunt, & ſic ipſorum promiſſiones non ſunt ſecuræ.

Grot. l. 2. c. 20. §. 46. n. 4. conf. Gisbert. Voet de Atheiſmo.

XII. *Si pluribus aliquis eſt fœderatus, qui bellum gerunt, cuinam auxilium ferre debet?*

R. Ad injuſta bella nulla eſt obligatio, quare qui fœderatorum juſtam habet belli cauſam præferendus, ſi cum extraneo res ſit, etiamſi cum alio fœderato, niſi convenerit ne adverſus eum auxilia mittere liceat; & ſi fœderati inter ſe committantur cauſis utrinque injuſtis, utraque parte abſtinendum erit. Si in alios bellent juſta quiſque de cauſa, ſi utrique auxilia mitti poſſint, puta in milite aut pecunia mittenda erunt. At ſi ipſius qui promiſit

d. c. 15. §. 13. n. 1. Alber. Gent. l. 3. c. 10. p. 637.

præsentia requiratur, quæ individua est, præferendus est cum quo est antiquius fœdus, modo posterius fœdus non contineat quasi imperii translationem, puta subjectionis aliquid seu dedi tionis; nam & sic dicimus in venditione priorem præferri, nisi in posteriorem emtorem dominium sit translatum.

Grot. d. c. 15. §. 15. n. 4. & l. 1. c. 3. §. 8. n. 3.

XIII. *An finito tempore fœdus tacite renovatum censetur?*

Grot. d. c 15. §. 14. c. 16. §. 14. in fin. & §. 16. n. 3. in fin. Puf. l. 8. c. 9. §. 11. Text. c. 25. §. 17. Kulpis h. c. §. 4. Ziegl. de jur. maj. l. 1. c. 38. §. 10. p. 654. in fin. & in comment. h. c. §. 14.

RE. Finito tempore fœderi adjecto & fœdus finitur, quod tacite renovatum non intelligitur; nemo enim ad novum onus se præsumitur voluisse adstringere, vel nimium coarctare libertatem agendi, quæ vult, nisi sint tales actus, qui nullam aliam interpretationem recipiunt, e. g. si quis tempore fœderis præterlapso efflagitet auxilium ex fœdere, fœderatus non ignarus tempus jam effluxisse, illud præstet, videntur tacite renovasse fœdus, quia hic actus non videtur aliam interpretationem recipere, quam renovati fœderis, quamdiu durat. Nam ultra id tempus ne quidem tacite videntur

Digitized by Google

dentur se obligasse. imo & priori tempore videtur hic actus potius esse benevolentiæ & amicitiæ, quæ etiam finito tempore durat, quam renovati fœderis; vel si fœdus renovatum dicamus, hæc renovatio complectitur sub se omnia capitula fœderis prioris, & qui hoc vel illud capitulum non comprehendi dicit, contra ipsum est præsumptio in contrarium. *Text. d. c. 25. §. 18.*

XIV. *Si pars una fœdus violaverit, an alteri licet à fœdere discedere?*

R. Affirmatur; nam singula fœderis capita vim habent conditionis, nisi expresse aliter convenerit, quod fieri interdum solet, ne ob quasvis offensas discedere liceat à fœdere, sed ut prius provocetur ad arbitros, aut pœna adjecta præstetur, vel etiam hoc in casu altera pars non tenetur præstare, quod capiti ab una parte neglecto respondet. *Grot. d. c. 15. §. 15. l. 3. c. 20. §. 35. l. 1. c. 3. §. 16. n. 5. in fin. Inst. Pac. art. 17. §. 5. & 6. Pac. Neom. art. ult.*

XV. *Quid est sponsio?*

R. Sponsio est conventio publica, quæ à ministro summæ potestatis circa negotium ad eandem spectans sine ipsius mandato initur. *Grot. d. c. 15. §. 3.*

XVI.

XVI. *Quotuplex est sponsio?*

d. c. 15. §. 16. R. Sponsionum species tot possunt esse, quot sunt fœderum, & distant à fœderibus personarum facientium potestate.

XVII. *Si improbetur à rege aut civitate sponsio, quid juris?*

Grot. d. c. 15. §. 16. n. 1. & 4. R. Sive sponsio pure sit facta, citra adjectam conditionem ratihabitionis faciendæ à summa potestate, sive non pure, populus nullam in partem obligatur; sed priori casu sponsorum bona primum obligantur ad id quod interest sponsionem ratam haberi, & si ea non sufficiant, sponsor est dedendus, ut is cui deditur, videat, quomodo capienda sit satisfactio ab eo, qui inanibus pactis decepit.

XVIII. *An sponsio obligat summam potestatem ex notitia & silentio?*

Grot. d. 15. §. 17. n. 2. Ziegl. h. l. R. Præter notitiam & silentium res aliqua accedere debet, seu signum externum, ex quo ratihabitio inducatur, e. g. verba, vel factum ad impletionem sponsionis tendens; nam sine signo

gno externo aut facto aliquo silentium non satis probabilem voluntatis conjecturam suppeditat.

CAPUT XVI.

De interpretatione.

I. *Cum interni actus per se spectabiles non sint, quomodo promissa exterius obligent.*
II. *Quid sit interpretatio.*
III. *Quotuplex.*
IV. *Qua sit mensura rectæ interpretationis.*
V. *Quotuplicia sint signa ex quibus mens colligitur.*
VI. *Verba quomodo sint intelligenda*
VII. *Quando conjecturis opus sit*
VIII. *Ex quibus locis conjectura voluntatis promantur.*
IX. *Conjuncta quotuplicia sint.*
X. *Quotuplicia sint ea qua promittuntur. Quid favorabilia; quid odiosa; quid mixta.*
XI. *Quomodo verba sint explicanda in non odiosis.*
XII. *Quomodo in favorabilibus.*
XIII. *Quomodo in odiosis.*
XIV. *An sociorum nomine tantum intelligantur præsentes an etiam futuri.*
XV. *An ergo novus socius contra primum fœderatum defendi vel adjuvari possit.*
XVI. *Si convenerit ne alter fœderatorum alterius injussu bellum gerere possit, quale bellum intelligatur.*
XVII. *Præmium promissum illi qui primus aliquid fecerit, si plures simul faciant, cui debeatur.*
XVIII. *Quomodo pacta & fœdera realia distinguantur à personalibus.*
XIX. *An persona fœderi adjecta semper faciat fœdus*

dus personale. In dubio qualia censeantur esse fœdera an personalia, an realia.

XX. An omnes societates morte finiantur, & an fœdera ad Regum successores transeant cum juramenti vis personam non exeat.

XXI. An fœdus cum Rege initum extendatur ad Regem regno pulsum.

XXII. An ad regni invasorem.

XXIII. Quodnam sit aliud interpretandi genus ex conjecturis extra verborum significationem

XXIV. An extendens interpretatio facile procedat.

XXV. Quando locum habeat.

XXVI. An mandatum per aliud æque utile impleri possit.

XXVII. Interpretatio restringens unde petatur extra significationem verborum.

XXVIII. Quid si res comprehendatur sub ratione secundum potentiam naturaliter consideratam.

XXIX. An promissa in se habeant tacitam conditionem si res maneant eo quo sunt loco.

XXX. Quot modis dijudicari possit utrum casus postea emergens pugnet cum voluntate aliquid in genere constituentis. Quid primum ejus repugnantia sit signum.

XXXI. Quid secundum.

XXXII. An servanda promissa quæ sint iis quibus facta inutilia, vel plus noceant promittenti quam alteri prosint.

XXXIII. Quæ sint alia ejus repugnantia signa.

XXXIV. An scriptura in dubio ad contractus validitatem requiratur.

XXXV. Regum contractus an ex jure Romano sint interpretandi.

XXXVI. An verba conditionem offerentis, an acceptantis magis sint spectanda.

XXXVII. An tequam accepta sit conditio an teneatur qui obtulit.

I. Cum

I. *Cum interni actus per se spectabiles non sint, quomodo statuetur aliquid certi, ne nulla sit obligatio ex promissis & contractibus, si quisque posset se liberare, sensum sibi affingendo, quem vellet?*

R. Ipsa dictante naturali ratione jus est ei, cui quid promissum est, promissorem cogere ad id quod recta interpretatio suggerit. Quia enim leges, promissiones, & pacta inter homines sunt recepta, ut ordo in societate rationali & æqualitas inter homines conservetur, legislator, promittentes, atque paciscentes mentem suam aperire debent signis externis inter homines receptis & ad id constitutis, actus enim interni non apti sunt ad societatem, & mente sic aperta alteri jus perfectum acquiritur, alias enim cum homo sit animal fallax, si semper aliam atque aliam mentem verbis affingere posset, res nunquam exitum haberet, quod in moralibus pro impossibili habetur. *Grot. l. 2. c. 16. §. 1. Puf. l. 5. c. 12. §. 2.* *Grot. c 12. §. 8.*

II. *Quid*

II. *Quid est interpretatio?*

R. Interpretatio est signorum externorum, quibus mentem nostram indicamus, æqua & commoda ad eandem accommodatio.

III. *Quotuplex est interpretatio?*

Grot. d. c. 16. §. 2. & 20.

R. Est triplex; declarativa seu simpex, extensiva & restrictiva.

IV. *Quæ est mensura rectæ interpretationis?*

Grot. d. c. 16. §. 1. n. 2. Feld. h c. §. 1. n. 2.

R. Collectio mentis ex signis maxime probabilibus.

V. *Quotuplicia ea sunt?*

R. Sunt duplicia, verba scilicet & conjecturæ aliæ, quæ seorsim considerantur, aut conjunctim.

VI. *Quomodo sunt intelligenda verba?*

Grot. d. c. 16. §. 2. & 3. l. 3. c. 1. §. 8. n. 1.

R. Si nulla sit conjectura quæ ducat alio, verba intelligenda ex proprietate, non Grammatica, quæ est ex origine, sed populari ex usu, seu quem usus popularis ipsis imposuit,

Quem penes arbitrium est, & jus & norma loquendi.

Sic si quis juret se pactis staturum, quamdiu hanc terram insistat, terram calcea-

Digitized by Google

calceamentis forte injectam non intelligimus. In artium vocabulis, quæ populus vix capit, adhibenda erit artis cujusque prudentum definitio. e. g. si in fœdere aliquo cautum sit, ne quis cum exercitu alterius fines transeat, videndum, quanta manus & quot copiæ apud prudentes respectu habito tum ad vires hostium, tum ad proprias exercitum constituant. Et si artium vocabula à diversis diversimode definiantur, expedit ad præscindendas lites, ut popularibus verbis exprimatur, in quonam significatu ista vox eo loco capiatur. *Puf. l. 5. c. 12. §. 4. in pr. & fin.*

VII. *Quando opus est conjecturis assumptis?*

R. Cum verba aut verborum complexio plures recipiunt significationes; & quoties in pactis est species quædam repugnantiæ: si enim certa sit pugna, quod posterius inter contrahentes placuit, derogabit priori, quia uno tempore nemo contraria potuit voluisse, & ea natura est actuum, qui à voluntate pendent, ut novo *d. c. 16. §. 4*

Digitized by Google

actu voluntatis discedi inde possit.

VIII. *Ex quibus locis promuntur conjecturæ voluntatis?*

Grot. d. c. 16. §. 4. n. 2. & §. 5.

R. Quamvis conjecturæ interdum ita sint evidentes, ut sponte se ingerant etiam contra receptiorem verborum significationem, plerumque tamen voluntatem conjicimus vel ex materia, ut pro materia substrata intelligatur; sic si convenerit, ne alter alteri arma inferat, intelligimus milites & exercitum; si autem convenerit in deditione præsidii de tradendis armis, militibus discedendi facultas conceditur instrumentis bellicis relictis. Vel ex effectu; ne significatio post se trahat effectum à ratione alienum aut absurdum, à receptiore sensu paulisper deflectendum, ut evitetur nullitas aut obscuritas; ut si statutum esset, ut quicunque in platea alteri sanguinem elicuerit, gravissimas pœnas daret, ex hac lege chirurgus, qui alicui venam in platea secat, conveniri non potest. Sic, si quis hæredem aliquem scribat, addita clausula, ut tertio alicui

Puf. l. 5. c. 12. §. 8. in med.

cui det ea, quæ ipſe velit, non cogitur totam hæreditatem huic tertio reſtituere. Vel ex conjunctis. *Puf. d. c. 12. §. 5. in fin.*

IX. *Conjuncta quotuplicia ſunt?* *Grot. d. c. 16. §. 7.*

R. Conjuncta ſunt aut origine, quando ejuſdem auctoris ſententia ex alio quodam tractatu præcedente explicatur, ut ſi quis uno in loco clare mentem ſuam circa rem quampiam expreſſerit, alio quoque loco & tempore ſibi conſtare præſumitur, niſi mutatio expreſſe appareat; nam in dubio voluntas ſibi creditur conſentiens. Sic, ſi quis promittat alicui triticum vel vinum ſine expreſſione quantitatis vel qualitatis, promiſſio non valet, niſi ex tractatu prius habito appareat de certo genere certaque quantitate tritici vel vini cogitatum & actum eſſe. Aut etiam loco; cum ex ejuſdem loci antecedentibus & conſequentibus interpretatio deſumitur, ut ſi in aliqua lege exemplum exprimatur, definitio autem generalis vel antecedat, vel ſequatur, lex non tantum de exemplo expreſſo, verum omni- *l. 115. inpr. de V. O.* *l. 9. §. 5. vers. & licet D. de jur. & fact. ign. Suarez de leg. l. 6. c. 5. & ſeqq.*

omnibus aliis, quæ ſub tali definitione comprehenduntur, intelligenda. Ad ea, quæ loco conjuncta ſunt, potiſſimum refertur ratio legis, (quam cum mente multi confundunt, cum unum ſit ex indiciis quibus mentem venamur) quæ ſi unica eſt ad voluntatem movendam, ea ceſſante, ceſſat voluntas; ſic leges, quæ loquuntur de donatione propter nuptias, ſemper intelligendæ ſunt ſub conditione, ſi nuptiæ ſequantur: ſi ſint plures rationes, non ſtatim ſi una ceſſet, etiam ceſſat lex.

Grot. d. c. 16. §. 8.

X. *Ea quæ promittuntur quotuplicia ſunt?*

Grot. d. c. 16. §. 10.

R. Alia ſunt favorabilia, alia odioſa, alia mixta aut media. Favorabilia ſunt, quæ æqualitatem in ſe habent, quæque communem utilitatem ſpectant, ſocietatem & quoſlibet actus & jura conſervant. Quæ utilitas quo major eſt, quoque latius patet, eo major eſt promiſſi favor. Sic eorum quæ ad pacem faciunt, major eſt favor, quàm quæ ad bellum; & belli defenſivi, quàm

quàm offenſivi. Odioſa contra ſunt, quæ unam tantum partem, aut quæ unam magis, quàm alteram gravant, quæ ſocietatis deſtructionem, pœnam, juris ſui remiſſionem continent, actus quoſdam faciunt irritos, aut de prioribus aliquid immutant. Quod ſi autem aliquid ſit mixtum, puta per quod priora quidem immutentur, ſed tamen pacis cauſa, id pro magnitudine boni aut mutationis modo odioſum, modo favorabile cenſebitur, ita tamen ut cæteris paribus favor cenſeatur potior.

XI. *Quæ regulæ ſunt tenendæ circa interpretationem & ſignificationem promiſſorum in non odioſis?*

℟ In non odioſis ſumenda ſunt verba ſecundum totam proprietatem uſus popularis: & ſi plures ejuſdem vocis ſint ſignificationes in populari uſu illa eſt ſumenda, quæ eſt latiſſima; ſic maſculinum ſumitur pro genere communi, ſeu ſub ſe comprehendit fœmininum. Sic ſi convenerit, ut alter in alterius territorio quaſlibet *Grot. d. c. 16. §. 11.* *Jung. d. c. 16. §. 9.*

Puf. l. 5. c. 12. §. 13. feras venari poſſit, ut tamen cervi excipiantur, etiam cervæ intelliguntur Indefinita locutio pro univerſali habetur; ſic ſi convenerit, ut utrinque captivi reſtituantur, intelligendum hoc erit de omnibus & ſingulis.

XII. *Quomodo verba ſumenda infavorabilibus?*

Grot. d. c. 16. §. 12. n. 2. Puf. d. c. 12. §. 13. in med. R. Laxius verba ſunt ſumenda, ut etiam includant ſignificationem artis, aut quam lex dedit, ſi loquens utatur conſilio jus intelligentium. Ad ſignificationes vocis plane improprias non eſt recurrendum, niſi alioquin abſurdum, aut inutilitas pacti legiſve ſequeretur: quia natura talium negotiorum requirit, ut clare & perſpicue ſenſa animi exprimantur, & regulariter quilibet hoc præſumitur facere. Contra verba etiam ſtrictius, quàm alias ipſorum proprietas requirit, erunt intelligenda, ſiquidem id neceſſarium fuerit ad vitandam iniquitatem aut abſurditatem. Si hoc non ſit neceſſarium, verba intra proprietatem ſumenda, ita tamen, ut ſi utilitas ſit

ſit in reſtrictione, ſubſiſtendum ſit inter arctiſſimos terminos propriæ ſignificationis, niſi circumſtantiæ aliud ſuadeant.

XIII. *Quomodo in odioſis?*

R. In odioſis etiam ſermo figuratus aliquantulum poteſt admitti, ut onus vitetur. Inde in donatione & juris ſui ceſſione verba quantumvis generalia reſtringi ſolent ad ea, de quibus veriſimile eſt fuiſſe cogitatum. Sic auxilia promiſſa ab una tantum parte intelliguntur impendiis ejus deberi, qui poſtulabit. Sic fœdus initum pro defenſione ditionis, domino in poſſeſſione exiſtente, non extenditur ad eandem recuperandam, poſtquam iſte fuit ejectus. *Grot. d. c. 16. §. 12. n. 3. Puf. d. §. 13.*

XIV. *Si convenerit in fœdere, ut utriuſque populi ſocii ab utroque populo tuti ſint, an tantum ſocii, qui fuerunt tempore fœderis, an & futuri intelliguntur?*

R. Verbum ſociorum & ſtrictam illam de iis qui erant fœderis tempore, & ampliorem alteram ſignificationem, quæ *Grot. c. 16. §. 13. n. 1. l. 3. c. 20. §. 33. Ziegl. h. l.*

quæ ad futuros quoque porrigitur, recipere poteſt, ſalva ratione recti ſermonis. In hoc fœdere ſecundum regulas ante traditas futuri non intelliguntur, quia agitur de fœdere rumpendo, quæ odioſa eſt materia.

XV. *Si ergo alios ſocios alteruter poſtea aſſumat, & hi primum fœderatum injuria afficiant, poteſtne ſalvo fœdere primus fœderatus his poſterioribus bellum inferre, & alter eos defendere?*

Grot. & Ziegl. d. l. Feld. aliter. R. Affirmatur; adſciſcere eos poteſt, & defendere ex jure naturali, quod primo fœdere non erat abdicatum, ſicut & primus fœderatus bellum ipſis inferre; nam apud utroſque eo loco ſunt quaſi nihil de iis conveniſſet. *Grot. d. §. 13. n. 3.* Nec pugnat cum fœdere, ut quos alii offendant, hi defendantur ab aliis manente de cætero pace.

XVI. *Si convenerit, ne alter fœderatorum bellum gerat alterius injuſſu, quale bellum hic intelligendum?*

R.

R. Belli gerendi nomen ad omne bellum offensivum & defensivum pertinere potest: hic arctiorem significatum sumimus, & intelligimus tantum bellum quod infertur, non autem quod repellitur, ne nimium coarctetur libertas naturalis, qua contra vim sibi illatam defensionem sui licet suscipere. *Grot. d. c. 16. §. 14. c. 15. §. 7. n. 1. & 2. Puf. d. c. 12. §. 15.*

XVII. *Si præmium promissum ei, qui primus ad metam pervenisset, debeturne utrique, si simul pervenerint, an neutri?*

R. Vox primi ambigua est, nam aut eum significat, qui omnes antecedit, aut quem nemo, licet quandoque pares gradu habere possit. Hic quia præmia virtutis favorabilia sunt, verius est, concursuros ad præmium, si res possit dividi, aut si non possit dividi, sorte decidendum, vel novo cursu; quanquam liberalius faciant, qui præmium promiserunt, si utrique soli dum solvant. *Grot. d. c. 16. §. 19. Puf. d. c. 12. §. 14. Ziegl. h. c. §. 19.*

XVIII. *Quomodo pacta & fœdera realia distinguenda sunt à personalibus?*

Grot. d. c. 16. §. 16. Bœcl. de eo quod civit. egit. p. 51. Sr. Ex. 6. th. 48. & 49. Schilt. Ex. 8. th. 15. & seqq.

R. Pacta & fœdera realia transeunt ad successores & eos obligant, personalia non. Et si quidem cum populo libero actum sit, dubium non est, quin quod ei promittitur, sui natura reale sit, quia subjectum est res permanens, & propter perpetuam substitutionem non moritur. Imo etiamsi status civitatis in regnum mutetur, manebit fœdus, quia manet idem corpus, & rex præest ut caput hujus, non ut caput alterius corporis; nisi appareat, causam fuisse propriam isti statui, ut si liberæ civitates libertatis civilis tutandæ causa fœdus contrahant, & sponte postea istum statum mutent in regnum.

XIX. *Si fœdus cum rege contractum, an propterea quia persona pacto inseritur fœdus est personale?*

Grot. d. c. 16. §. 16. n. 2. c. 9. §. 8. Conring. ad Lamp. part. 1. §. 60. & 61.

R. Non; plerumque enim persona pacto inseritur, non ut personale pactum fiat, sed ut demonstretur, cum quo pactum factum est. Hinc, si fœderi adjectum, ut perpetuum sit, aut factum in bonum regni, aut cum ipso

rege

rege & ſucceſſoribus, aut ad tempus definitum, jam ſatis apparet reale eſſe. In dubio favorabilia, ut ſunt pacis cauſa facta aut commerciorum, realia ſunt: odioſa vero, e. g. quæ fiunt propter bellum offenſivum, quia magis ad onera accedunt, ſunt perſonalia; inprimis quod in fœdere ad bellum quodvis præſumitur ratio habita prudentiæ & pietatis ejus, quo cum agitur, ut qui non modo non injuſte, ſed nec temere bellum ſuſcepturus videtur. *Grot. d. c. 16. §. 16. n. 3.*

XX. *At vero ſocietates morte finiuntur, & præterea fœdera jurejurando confirmantur, quod ad hæredes non tranſit?*

R. Cum ſocietates ex amicitia oriantur & conſideratione ſingularis induſtriæ, quæ ad hæredem non tranſeunt, natura ſocietatum exigit, ut morte finiantur: verum in tali fœdere rex ut caput populi contraxit, qui non moritur. hinc mirum non eſt, ſi ſucceſſores obligentur, qui ſunt caput hujus, ut modo dictum, non alterius po- *Feld. ad Grot. h. c. §. 16. n. 4. Grot. d. c. 16. §. 16. n. 4. aliter.*

Grot. d. c. 16. §. 16. n. 5. c. 13. §. 17.

populi. Et licet fœdera plerumque juramentis confirmentur, tamen cum in ipſa promiſſione, cui majoris religionis cauſa jusjurandum adjicitur, ſatis ſit efficaciæ, hæc obligatio ex promiſſione ad hæredes tranſit.

XXI. *An fœdus cum Rege initum extenditur ad Regem regno pulſum?*

Grot. d. c. 16. §. 17. junge ſupra l. 1. c. 4. q. 24. & c. prec. q. 6.

R. Cum jus regni penes ipſum maneat ſi injuſte poſſeſſionem amiſerit, cum Rege initum fœdus manet, etiamſi Rex ipſe aut ſucceſſor regno à ſubditis ſit pulſus.

XXII. *An ad regni invaſorem extenditur?*

Grot. d. c. 16. §. 18. plura vid. ſupra l. 1. c. 4. q. 19. & c. prec. q. 5.

R. Negatur, niſi vel per pactionem ſecutam, vel victoriam pleniſſimus iſtius regni dominus fuerit conſtitutus.

XXIII. *Quodnam eſt aliud interpretandi genus ex conjecturis, extra verborum ſignificationem?*

Grot d. c. 16. §. 20. Puf. l. 5. c. 12. §. 17.

R. Verborum quidem unicus eſt uſus, animi ſenſa exprimere, & hinc non improbabile eſt, illum verborum ſenſum

ſenſum animo loquentis fuiſſe obverſatum, qui ab uſu communi non penitus abhorret, ſive iſtam conjecturam ſumamus ex materia, ſive ex effectu, ſive ex conjunctis, aut origine aut loco; tamen cum mens loquentis interdum alia ſit quam verba præ ſe ferunt, aliis conjecturis opus eſt, & quidem certiſſimis, quæ mentem evincant. Id quod fit duobus modis, vel per interpretationem extendentem ſeu extenſivam, ut loquuntur, vel coarctantem ſeu reſtrictivam.

XXIV. *An utraque æque facile procedit?*

R. Non; quæ extendit interpretatio difficilius procedit, facilius quæ arctat. Nam ſicut in rebus omnibus, ut effectus non ſequatur, ſatis eſt unam deeſſe cauſam, ut naſcantur, omnes convenire oportet, ita & in obligatione conjectura extendens obligationem non temere admittenda eſt; quia extra verba promittentis hic conjecturam quærimus. Nec ſimilis ratio ſemper ſufficit, nec eadem, quia ſæpe volun-

Grot. & Puf d. l. Suarez. de LL. l. 6. c. 4. n. 6. & ſeqq.

§. 6. I. de I. N. G. & C. voluntas eſt cauſa per ſe ſufficiens etiam ſine ratione illa, ut in omnibus privilegiis, quæ non extenduntur, neque propter ſimilem rationem, neque propter eandem.

XXV. *Quando ergo locum habet?*

Groſ. d. c. 16. §. 20. & Puf. c. 12. §. 17. R. Interdum propter ſimilitudinem rationis, ut in favorabilibus; ut plurimum autem &, ut recte fiat, propter eandem rationem: & quidem opus eſt, ut conſtet rationem ſub qua venit caſus quem volumus comprehendere, eſſe cauſam unicam & efficacem, quæ legiſlatorem vel promittentem moverit, eamque rationem ab eo conſideratam in ſua generalitate, ita ut eandem ad præſentem quoque caſum voluiſſet applicare, ſi quidem eum prævidiſſet: idque quia alioquin lex aut promiſſio futura fuiſſet iniqua aut inutilis; e. g. pactio eſt, ne quis locus muris cingatur, facta eo tempore, cum non aliud eſſet muniendi genus, is locus ne aggere quidem aut vallo cingi poterit, ſi ſatis conſtet, prohibendi muros unicam fuiſſe cauſam, ne iſte

iſte locus muniretur & ad vim depellendam fieret idoneus. Huc pertinent ea, quæ à JCtis traduntur de his, quæ fiunt in fraudem legis. *l. 26. & 30. D. de LL. Ziegl. ad Grot. h. c. §. 20.*

XXVI. *An mandatum impleri poteſt non per idem quod mandator præſcripſit, ſed per aliud æque utile, aut utilius?*

R. Diſtinguendum inter mandatum imperantis, ſeu quod per imperium ſuperioris injungitur, & mandatum committentis, ſeu quod ex contractu ultroneo ſuſcipitur. In hoc aliquando mandatum poteſt impleri per æquipollens, ſeu utilius vel commodius, ſcilicet quando mandatum non erat præſcriptum ſub ſpeciali ſua forma, ſed ſub conſideratione generaliori, quæ aliter quoque obtineri poſſit, tunc enim non verba, ſed mentem reſpicimus; e. g. mandavi tibi, ut fidejuberes pro Titio apud Sempronium, tu non fidejuſſiſti, ſed mandaſti Sempronio ut crederet Titio, ſi jam aliquid eo nomine Sempronius præſtitit me convenire poteris, quia obtinui *Grot. d. c. 16. §. 21. in fin. Bœcl. in diſſert. de relig. mand. Puf. l. 5. c. 4. §. 5. l. ult. D. mand. & ibi Gloſſa. Ziegl. ad Lanc. 3. tit. 1. §. 18.*

Digitized by Google

tinui finem meum, qui erat ut crederetur pecunia Titio à Sempronio. In illo regulariter non potest, quia superior non censetur, nisi meram executionem injunxisse, nam alias dissolveretur officium imperantis, si quis ad id, quod facere justus est, non responderet debito obsequio & consilio non desiderato: & sæpe resp. in casum daretur, si proprio ausu minister partes imperanti proprias sibi vindicare velit. Interdum tamen per expressam clausulam in mandato licentiam accipiunt ministri & legati, ut supplere aut immutare paulisper possint, si ratio & tempus id postulent.

Paschal. delegat. c. 56. & seqq. Limn. ad A. B. c. II.

XXVII. *Unde petitur interpretatio restringens extra significationem verborum, quæ promissionem continent?*

Grot. c. 16. §. 12. Puf. d. l. 5. c. 12. §. 19.

R. Petitur vel ex defectu originario voluntatis, vel ex casus emergentis repugnantia cum voluntate. Defectus originarius intelligitur ex absurdo, quod alias sequeretur, nemo enim credendus est velle absurda, e. g. præceptor

ceptor convenit cum discipulo, ne honorarium ipsi solvatur, si discipulus causam non obtinuerit; absolutis studiis discipulus negat honorarium, præceptor ad judicem eum vocat, qui eum condemnat ad solvendum honorarium, discipulus se non potest tueri exceptione pacti, quippe cum in eo ineundo de hoc cogitatum non fuerit, & absurdus foret, qui suo pacto efficeret, quo minus obtineret, quod ex eodem pacto ipsi debetur. Vel ex cessatione rationis, quæ voluntatem unice movet, e. g. negotiatores qui annonam urbis adjuvant, item naviculariі, qui annonæ urbis serviunt, immunitatem à muneribus publicis domesticis consequuntur, quia iis peregre cum labore & periculo funguntur; hæc immunitas cessat, si non amplius sint in ejusmodi actu. Vel ex materiæ defectu, nam ea semper intelligenda est obversari animo loquentis, etiamsi verba latius pateant, e. g. aliquis acquirit feudum pro se & hæredibus suis, intelliguntur tantum

l. 5. §. 3. D. de Jur. immun. jung l. 5. §. 3. D. de capt & postl. rever.

Struv. Synt. J. F. c. 4. aph. 12. n. 6.

tum descendentes masculi, seu hæredes feudales.

XXVIII. *Si res comprehendatur sub ratione secundum potentiam moraliter consideratam, quid juris?*

Grot. d. c. 16. §. 25. Puf. l. 5. c. 12. §. 20. R. Restrictio facienda non est, sic si cautum sit, ne exercitus aut classis aliquo ducatur, non poterit duci, etiam animo non nocendi: quia in pactione non certum damnum, sed periculum qualecunque spectatum est, quod moraliter à tali exercitu aut classe timeri potest, si in tali loco versetur.

XXIX. *An promissa in se habent hanc tacitam conditionem, si res maneant eo quo sunt loco?*

Grot. d. c. 16 §. 25. n. 2. R. In genere negatur; quia cum hæc conditio promissum reddat irritum, est odiosa, & sic non præsumitur, sed expresse addi debet; interdum tamen tacitam istam conditionem in se habent, scilicet quando apertissime patet, statum illum præsentem in unica illa, quam modo diximus, ratione inclusum esse. *Ziegl. h. c. §. 25. Puf. d. l. c. 12. §. 20. in fin.* Sic passim in historiis legimus, legatos à suscepto itinere domum

mum rediisse, quod res ita mutatas intelligerent, ut tota legationis materia aut causa cessaret.

XXX. *Quot modis potest dijudicari, utrum casus, qui postea emergit, pugnet cum voluntate nec ne?*

¶. Repugnantia casus emergentis cum voluntate potest dijudicari duplici modo: nam aut voluntas colligitur ex naturali ratione, aut ex alio signo. Ex naturali ratione subsidio æqui prudentiæ in intellectu, & æquitatis in voluntate; quæ æquitas est correctio ejus, in quo lex (suo modo & ad testamenta & ad pacta hæc referri possunt) deficit ob universalitatem, seu est æqua & commoda legis interpretatio, qua ex naturali ratione ostenditur, casum quendam peculiarem sub lege universali non comprehendi, & ipsum legislatorem excepturum eum fuisse, si tempore latæ legis casum istum prævidisset. Id quod fit quando casus repugnat juri naturæ aut divino, ad quod legislator obligare non potest, c. g. si fur

Grot. d. c. 16. §. 26. Puf. d. c. 12. §. 21. Frantz. in Dig. de LL. §. 78. & seqq.

rem furtivam deponat, lex quæ vult ut deponenti res reſtituatur, non obligat, ſi verus dominus ſuperveniat & rem repetat.

XXXI. *Eſtne adhuc aliud indicium, legislatorem vel promittentem non voluiſſe caſum comprehendere?*

R. Secundum indicium eſt, ſi verba ſequi non quidem per ſe & omnino illicitum ſit, ſed æque & humaniter rem æſtimanti nimis grave atque intolerabile: ſive abſolute ſpectata humana conditione, quædam enim omnibus hominibus intolerabilia videntur, e. g. fames, ſit ergo lex de certis panibus vel cibis non comedendis, in caſu extremæ neceſſitatis non obligabit: ſive comparando perſonam & rem de qua agitur, cum fine actus, ita ut tunc huic perſonæ hoc grave videatur & incommodum. Sic qui rem ad dies aliquot commodavit, intra eos dies repetere eam poterit, ſi ipſe valde egeat, quia actus tam benefici ea eſt natura, ut non credendus ſit quiſquam ad magnum ſuum incommodum

Grot. d. c. 16. §. 27. Pug. l. 5. p. 12. §. 22. & l. 3. c 7. §. 5.

modum ſeſe voluiſſe obligare. Sic qui auxilium fœderato promiſit, excuſabitur, quamdiu ipſe domi periclitatur, in quantum copiis opus habet: prima enim defenſionis cauſa eſt ſubditorum, qui ſunt pars imperantium.

XXXII. *An ſervanda ſunt promiſſa, quæ iis, quibus promiſiſti, ſunt inutilia, aut ſi tibi plus noceant, quam illis proſint?*

R. Non quidem promiſſorum ſemper eſt judicare, an res utilis ſit futura iſtis quibus promiſſa eſt, nec ne, tamen ſi promiſſor ſit ſuperior, & cura eorum, quibus promiſſum eſt ipſi incumbat, judicare poteſt, & non ſemper cogitur ſervare; vel ſi ſuperveniat aliquid, cur natura prohibeat promiſſum præſtare, ut furenti gladium depoſitum reddere. Nec etiam quodlibet nocumentum liberat promiſſorem à ſua obligatione; nam omnis gratuita promiſſio videtur conjuncta cum aliquo onere, ſed tale oportet ſit, quod pro natura actus credi debeat exceptum. Sic qui operas vici-

Grot. d. c. 16. §. 27. n. 2. Puf. c. 12. §. 22. in fin.

Digitized by Google

no ad dies aliquot promiſit, non tenebitur, ſi morbus ſonticus patris aut filii detineat.

XXXIII. *Quænam ſunt alia ſigna, quæ oſtendunt certum caſum à lege vel pacto univerſaliter concepto eſſe exceptum?*

R. Quando verba alio loco poſita cum præſenti lege aut pacto non quidem directo pugnant, ſed tamen per incidentem ſingularem caſum inter ſe ita committuntur, ut licet diverſo tempore ſervari & impleri potuiſſent, non tamen poſſint eodem & hoc tempore, quo incidit hic ſingularis caſus. Hic ergo tenendæ ſequentes regulæ: 1. illud quod tantum permittitur, cedit ei, quod jubetur, nam permiſſioni tantum ineſt libertas faciendi vel omittendi, juſſus involvit neceſſitatem faciendi & omittendi & in præſenti caſu libertatem tollit, e. g. ſi lege permittatur, ut omnis civis Romanus poſſit habere concubinam, tempore belli autem conſtituatur, mulierem in caſtris miles non habeto, prior lex cedit

Ziegl. h. c. §. 29.

cedit huic posteriori. II. Quod faciendum est certo tempore, seu ubi obligatio concurrit, cui saltem potest satisfieri hoc præsenti tempore, præfertur ei, quod quovis tempore potest fieri, seu illi obligationi, quæ impleri potest quovis tempore, e.g. promisi operam annuam, quæ potest impleri quovis tempore & quavis hora diei, eandem operam promisi alteri, quæ potest tantum præstari certo tempore seu certa hora in die, hæc posterior obligatio præfertur priori. Hinc tamen apparet, non posse uni & eidem vel injungi vel ab eo promitti, quod simul expediri nequit, & quorum neutrum fert dilationem III. affirmativum præceptum cedit negativo, scilicet si impleri non possit nisi per violationem præcepti negativi; præcepta enim negativa semper obligant & ad semper, seu nunquam licet malum facere, affirmativa semper, sed non ad semper, sed tunc demum, quando adest occasio, sic corium non est furandum, ut pauperibus eleemosyna *Ziegl. d. l.*

l. 80. D. de R. J. & ibi Iac. Gothofr. detur. IV. inter conventiones legesque qualitatibus pares, præfertur quod magis eſt peculiare, & ad rem propius accedit; nam ſpecialia ſolent eſſe efficaciora generalibus, e. g. ſit

Capit. Leop. l. art. 39. lex, Imperator in negotiis magni momenti adhibeat conſenſum Electorum, etiam Statuum interdum. Sit

A. B. tit. 7. Inſt. Iur. Publ. p. 375. alia lex, quando Electoratus vacat, Imperator de ipſo debet, & poteſt providere tanquam de re ad ſe & Imperium legitime devoluta. Hic ſequimur legem ſpecialiorem, & Imperator providebit non adhibito Electorum vel Statuum conſenſu. v. ſi ſint duæ leges prohibitivæ, & caſus emergat, ut uni ex duabus prohibitionibus ſit contraveniendum, illa tunc videtur permiſſa, quam violari minoris

Puf. l. 5. c. 12. §. 23. intereſt, e. g. ſit lex, nullus ex ſubditis noſtris huic vel iſti regi militet; ſit altera, nullus ex ſubditis noſtris eidem regi pecuniam vel quicquam aliud contribuat. Huic poſteriori potius, quam priori contraveniendum ſi caſus emergat, ut aut militet, aut

pecuniam ſolvat. VI. Si ſint duæ leges vel præſtationes, quæ in certo articulo collidunt, quarum una habet cauſas magis honeſtas vel utiles, quam altera, hæc cedit priori, e. g. promiſi operas bellicas primo fœderato, eaſdem promitto fœderato poſterio- *Grot. l. 2. c. 15. §. 13. n. 4.*
ri, ſub cujus protectione, forte etiam ſumptibus ipſius vivo, caſus emergit ut uterque fœderatus opus habeat opera bellica; promiſſio poſterior præfertur, quia habet cauſas magis honeſtas & utiles propter fortiorem obligationem. VII. propter eandem rationem, quando duo pacta, juratum & injuratum ſimul nequeunt impleri, certo eventu præferendum erit, cui *Puf. d. l. 5. c. 12. §. 23.*
adeſt juris jurandi religio. VIII. Obligationi perfectæ mutuæ homines utrinque reſpicienti cedit obligatio imperfecte mutua; ſic quæ ex contractu debentur, potius ſolvenda ſunt, quam quæ ex promiſſo gratuito. XI. lex beneficentiæ cedit legi gratitudinis, cæteris paribus; quia favorabilius debitum grati animi, quam

beneficentiæ, in eo enim reddimus, quod debemus, in hoc vero damus. x. inter leges quæ à poteſtatibus ſubordinatis proficiſcuntur, lex inferioris cedit legi ſuperioris, ubi utrique ſimul ſatis fieri nequit; ſic Deo magis, quam hominibus obediendum.

Grot. l. 1. c. 4. §. 6. n. 3. l. 2. c. 26. §. 3.

XXXIV. *Contractus an in dubio cenſetur eſſe perfectus, antequam ſcriptura confecta eſt & tradita?*

R. Niſi aliud convenerit, in dubio credendum, ſcripturam adhiberi ut monumentum contractus, non ut ſubſtantiæ ejus partem. Alioquin exprimi id ſolet, ut interdum in induciis, in pace, in fœderibus, quæ rata non ſunt ante conſcriptas conditiones, mutuam ſuperiorum ratihabitionem & inſtrumentorum traditionem.

Grot. d. c. 16. §. 30. l. 1. C. de fide inſtr. Str. 28. th. 34. Grot l. 2. c. 15. §. 16. l. 3, c. 22. §. 12.

XXXV. *An contractus regum, & eorum qui ſummam habent poteſtatem ſunt interpretandi ex jure Romano?*

R. Non, quia eſt jus civile, quod ſummas poteſtates non obligat; niſi forte

Grot. l. 2. c. 11. §. 5. n. 3. c. 16. §. 31.

forte appareat, inter quoſdam populos jus iſtud in his, quæ ſunt juris gentium, etiam receptum eſſe, quod tamen temere non eſt præſumendum, quia obligationem inducit.

XXXVI. *An debemus magis attendere verba conditionem offerentis, an accipientis?*

R. Attendi debent verba ejus cujus favorem conditio continet. Si contineat offerentis favorem, & verba non ſint clara, contra ipſum ea interpretamur; ſi contineat favorem accipientis, & verba non ſint clara, contra ipſum ea interpretamur; nam hic clarius debuit exprimere ea, quæ voluit in ſui favorem adjecta. *l 39. D. de pact. l. 21. & 34 in pr. de cont emt. Grot. d. c. 16. §. 32. aliter.*

XXXVII. *Si conditio nondum ſit acceptata, an is tenetur qui obtulit, an verò eum pœnitere poteſt?*

R. Non tenetur, qui obtulit, quia nullum ad huc jus quæſitum eſt ei, qui acceptare debuit, & oblatio conditionis minus eſt promiſſione. *Grot. l. 2. c. 11. §. 14. c. 16. §. 32. in fin.*

CA-

CAPUT XVII.

De damno per injuriam dato, & obligatione, quæ inde oritur.

I. *Quid ſit damnum injuria datum.*
II. *Qualis oriatur obligatio ex damno dato.*
III. *Quot modis aliquid noſtrum eſſe dicatur.*
IV. *An ſola aptitudo verum & perfectum jus tribuat.*
V. *An tantum jus petendi juxta alios.*
VI. *An is cui magiſtratus collatio mandata eſt, reip. teneatur ad eligendum eum qui dignus eſt.*
VII. *In damni æſtimatione an tantum æſtimetur res ipſa, an etiam fructus.*
VIII. *Quinam, præter eum qui immediate damnum dedit, teneantur.*
IX. *Quid ſi ſine eorum actu aut neglectu, is qui damnum dedit, certus fuerit id ipſum dare.*
X. *Quo ordine conveniantur.*
XI. *Si plures delictum commiſerint an ſinguli teneantur in ſolidum, an pro parte damni dati.*
XII. *Quibus exemplis hæc illuſtrentur.*
XIII. *Ad quid teneatur qui contractui aut promiſſioni cauſam dedit dolo, vi, aut metu injuſto.*
XIV. *Quid ſi quis ipſe in cauſa ſit, cur vim pati, aut metu cogi debeat.*
XV. *An poteſtates civiles teneantur ex damno à ſubditis per latrocinia & piraticam dato.*
XVI. *Quid ſi eorum milites vel miniſtri contra ipſorum imperium amicis noceant*
XVII. *An dominus teneatur ex damno ab animali ſuo dato.*
XVIII. *An damnum adverſus honorem & famam dari poſſit.*

I. *Quid*

Digitized by Google

I. *Quid eſt damnum injuria datum?*

℟. Damnum injuria datum eſt maleficium ſeu delictum, quo dolo vel culpa res alterius læditur. Seu in genere, cum quis minus habet ſuo. §. 3. I. de L. A. l. 44. D. eod. Grot. l. 2. c. 17. §. 2. n. 2.

II. *Qualis oritur obligatio ex damno dato?*

℟. Naturaliter oritur inde obligatio, ut id reſarciatur. Nam natura unicuique indidit tam tenerum ſui & eorum, quæ ad ipſum pertinent amorem, ut omnibus modis nitatur repellere eum, qui damnum ipſi infert, adeo ut niſi deſiſtat, & damnum datum reparet, juſtam videatur habere bellandi cauſam; cumque præterea velit, ut in ſocietate civili ordinata & rectæ rationi convenienti tranquille vivamus, neceſſarium fuit præceptum, de tribuendo unicuique, quod ſuum eſt, de nemine lædendo, aut ſi quis fuerit læſus, etiam culpa, de damno iſto reſarciendo. d. c. 17. §. 1. Puf. l. 3. c. 1. §. 1. aliter. Grot. l. 1. c. 2. §. 1. n. 1.

III. *Quot modis aliquid noſtrum eſſe dicitur?*

℟. No-

d. c. 17. §. 2. n. 1.

R. Noſtrum eſt, quod nobis competit vel ex mera natura, ſive accedente facto humano, puta dominio aut pacto, ſive ex lege. Natura ad nos pertinet vita, non quidem ad perdendum, ſed ad cuſtodiendum, corpus, membra, fama, honor, actiones propriæ; de dominio, & pactis ſupra dictum. Ex lege jus nobis oritur, quia idem aut plus lex poteſt in nos & noſtra, quam ſinguli in ſe & ſua. Sic pupillus jus habet exactam diligentiam quandam exigendi à tutore, reſpublica à magiſtratu, imo & cives ſinguli, quoties lex id expreſſe aut per ſufficientem conſequentiam ſignificat.

Grot. l. 1. c. §. §. 6. d. c. 17. n. 1. in fin.

IV. *An etiam ex ſola aptitudine jus perfectum acquirimus, ut inde oriatur reſtitutionis obligatio, ſi occaſione ejus damnum aliquod patiamur?*

R. Sola aptitudo verum & perfectum jus ſeu dominium non tribuit, quia id ad quod apti ſumus, non ſtatim noſtrum eſt, & ſic eo interverſo, ſuper damno accepto queri non poſſumus.

Grot. l. 1. c. 1. §. 7. d. c. 17. §. 2. n. 2. Ziegl. h. l.

V. *Sed*

V. *Sed annon ex hac aptitudine jus verum habeo petendi juxta alios?*

R. Quamvis civis non indignus adversus civitatem non habeat jus proprium ad officium aliquod, habet tamen verum jus petendi juxta alios, in quo si per vim aut fraudem ab alio impediatur, exigere potest æstimationem non quidem totius rei expetitæ, sed incerti istius damni, seu spei incertæ obtinendi munus petitum. *Grot. d. c. 17. §. 3. Puf. l. 3. c. 1. §. 3. in med. l. un. D. & C. ad L. Iul. de ambitu. & ibi Brun.*

VI. *Quando resp. alicui mandat collationem magistratus, an contra eum habet jus verum?*

R. Resp. adversus talem mandatarium habet jus proprium & verum, ita ut si ex indigni electione damnum fecerit, ille hoc resarcire teneatur. *Grot. d. c. 17. §. 3.*

VII. *An tantum æstimatur damnum quod datum est in ipsa re nostra?*

R. Damnum aliquis fecisse intelligitur, non in ipsa re tantum, sed & in fructibus, sive illi percepti sint, sive non, si tamen ipse eos percepturus erat, deductis impensis in fructus factis, & in rem necessariis & utilibus, *d. c. 17. §. 4. Zoëgl. h. l.*

bus, ex regula, quæ nos vetat locupletiores fieri cum aliena jactura.

l. c. 17. §. 5. Sic & ſpes lucri ex noſtro æſtimabitur ſecundum propinquitatem ad actum, ut in ſemente ſpes meſſis, prout vel inſtat, vel remota eſt.

VIII. *Suntne alii, quam ille ipſe, qui immediate dat damnum, qui tenentur?*

d. c. 17. §. 6. & ſeqq. & Ziegl. ibi. R. Affirmatur, & quidem interdum alii tenentur qui momentum attulerunt aut ad totum damnum, aut ad partem, vel faciendo vel non faciendo, idque vel primario vel ſecundario. Illud, qui jubet, qui conſenſum requiſitum adhibet, qui adjuvat, qui receptum præſtat, aut qui alio modo in ipſo crimine participat. Qui vetare debet præcepto aut opem ferre ei cui fit injuria, & id non facit. Hoc ſcilicet ſecundario, qui conſilium dat, laudat, aſſentatur, qui non diſſuadet, cum debeat, aut factum reticet, quod notum facere debet, ſive hoc debitum oriatur ex lege, ſic vaſallus vel ſubditus revelare

lare debet domino vel ſeniori conſilia contra ipſum ſuſcepta, vel ex officio, ſic quicunque magiſtratus vel officialis ſuo ſuperiori tenetur ad omne damnum, quod ex ſilentio circa ea, quæ concernunt officium, in ipſum redundat. 2. Feud. 6. & 7.

IX. *Sed quid juris, ſi ille qui damnum dedit, certus fuit, id ipſum dare, etiamſi alii non concurriſſent?*

R. Tamen hi laudatores ſunt puniendi, quia laudando augent malitiam; licet non ſemper teneantur ad damni reparationem. Sic & illi tenentur, qui ſuaſerunt vel juverunt ideo, quia ſi ipſi hoc non feciſſent, alii defuturi non fuiſſent, qui ſuaderent aut juvarent: nam ſicut hi obligarentur ex delicto, ſi feciſſent, ita & illi, quia fecerunt. Ziegl. h. 6. §. 10. Frantz. Ex. 12. quæſt. 5. Grot. d. c. 17. §. 10. aliter.

X. *Quonam ordine conveniuntur?*

R. Uterque quidem hic obligatur & mandans & mandatarius; verum quia patrator facinoris immediate dedit damnum, & ſcire debuit, rei turpis mandatum non obligare, primus Ziegl. h. 6. §. 11. Grot. d. §. 11. alii. ter. Kulpis Ex. Grot. 8. h. c.

convenitur, & poſt eum cæteri, qui mandarunt, vel alio modo damnum dederunt.

XI. *Quid ſi plures delictum commiſerint?*

Puf. l. 3. c. 1. §. 5. Grot. d. c. 17. §. 11. Str. Ex. 14. th. 47. Ex. 49. th. 50.

R. Aut actus eſt individuus ad quem multi concurrunt, ſed ita ut ex unius opera integer actus potuerit ſequi, neque ſingulis certa pars poſſit aſſignari, ut eſt incendium, aggerum perfoſſio & ſimiles actus, & ſinguli tenentur in ſolidum, ita tamen ut ſi omnes ſimul deprehendantur æquales damni partes ſinguli ſarcire debeant, & ubi reliquis elapſis unus tantum deprehenditur, ab ipſo ſolidum, ſc. non tantum damnum quod dederunt, ſed omnia quæ ex actus vi ſequuntur, exigi poſſit. Item ſi ex deprehenſis aliqui non ſint ſolvendo, hoc onerat reliquos. Et in hoc differt reparatio damni ab exactione pœnæ, quod ibi uno ſolvente reliqui liberentur, cum idem damnum bis reparari æquum non ſit; hic ſolida pœna ſingulis, qui ad idem facinus concur-

Digitized by Google

currerunt, infligitur, juſtum enim eſt, ut qui malum fecit, malum ferat: aut actus eſt dividuus ubi ſingulis certa velut pars aſſignari poteſt, ut ſi plures fuſtibus alium invadant, quorum unus capiti vulnus infligit, alter brachium rumpit, tertius oculum excutit, & ſinguli non de tota læſione, ſed quiſque pro eo, quod fecit, tenetur. Etſi per modum pœnæ, ſi reliqui elabantur & unus deprehendatur, interdum deprehenſus pro omnibus ſolvat. *Grot. l. 3. c. 10. §. 4.*

XII. *Quibus exemplis hæc illuſtrantur?*

R. Homicida injuſtus tenetur ſolvere impenſas ſi quæ factæ ſunt in medicos, & iis, quos occiſus alere ex officio ſolebat, puta parentibus, uxori, liberis dare tantum, quantum illa ſpes alimentorum ratione habita ætatis occiſi valebat: non autem lucrum ſperatum & incertum, quod occiſus facere potuiſſet, ſi diutius vixiſſet; nam tale lucrum non eſt inter bona noſtra, & futurum tempus æque *Grot. d. c. 17. §. 13. Puf. l. 3. c. 1. §. 7. Ziegl. h. c. §. 13. ſed aliter.*

ad damna, quam ad lucra patet. Sic qui mutilavit, tenetur ad impenſas & ad æſtimationem ejus, quod jam qui mutilatus eſt, minus poterit lucrari, ita & cicatrices interdum æſtimantur, ut ſi puellæ innuptæ facies deformetur, quæ nubere non poteſt, niſi ampliore dote conſtituta, nam oris gratia ſæpe eſt dotis inſtar. Sic adulter & adultera tenentur non tantum maritum indemnem præſtare ab alenda prole, nam ad pullos ſuppoſititios pro ſuis alendos nemo tenetur, ſed & legitimis liberis, qui jure naturæ in ſucceſſione bonorum parentum præferuntur illegitimis, rependere ſi quod damnum patiuntur ex concurſu ita ſuſceptæ prolis ad hæreditatem. Qui virginem imminuit vi aut fraude, tenetur ei reſarcire, quanti minoris ipſi valet ſpes nuptiarum, imo & ducere tenetur, ſi ea promiſſione corporis uſuram impetraverit: jure enim naturæ inter pactum matrimonii, ejuſque executionem nullum requiritur intervallum,

Grot. d. c. 17. §. 14. *Boecl. l. 2. c. 1. §. 6.* *Puf. l. 3. c. 1. §. 8. in fin. Brun. ad l. 13. D. ad L. A.*

Grot. d. c. 17. §. 15. *Puf. §. 9.* *Ziegl. h. c. §. 15. ſed aliter.*

Grot. d. 17. §. 15.

Puf. d. c. 1. §. 10.

lum, & cum ſolus conſenſus nuptias faciat, non erit turpis conditio, eris mihi uxor, ſi ſtatim tanquam uxor corpus tuum mihi præbueris. Fur & raptor tenentur rem ſubtractam reddere cum ſuo incremento naturali, & cum ſequente damno aut ceſſante lucro, & ſi res perierit, ſummam æſtimationem; ſi enim ubi invitus rem vendo, ex affectione illam æſtimare poſſum, cur furi qui invito mihi aufert aliquid remittere debeo. Et ſi fur ſit ſuſpenſus, hæredes ad idem mihi obligantur, quia ſicut aliud æs alienum ita & hoc ſolvere debent, nec pœna huic perſecutioni præjudicare poteſt. In hac claſſe ponendi ſunt, qui legitima vectigalia fraudant, item qui judicio injuſto, accuſatione injuſta, teſtimonio injuſto damnum dederunt.

Zieql. h. c. §. 16. Puf. §. 11. Groſ. d. c. 17 § 16. aliter.

Brun. l. fin. D. de furt. Str. Ex. 48. th. 22. Carp. prax. crim. q. 80. n. 10.

XIII. *Ad quid tenetur, qui contractui aut promiſſioni cauſam dedit dolo, vi, aut metu injuſto?* *Grot. d. c. 17. §. 17. & c. 12. §. 8.*

R. Tenetur eum quicum actum eſt, in integrum reſtituere, ſi quid

ab eo acceperit; quia ille jus habuit, tum ne deciperetur, tum ne cogeretur. Illud ex natura contractus, quæ æqualitatem exigit, hoc ex naturali etiam libertate, quæ non admittit, ut alter alteri vim injuſtam inferat, ſed vult, ut à mutua læſione abſtineamus. His annumerandi ſunt, qui id quod ex officio facere tenebantur, facere noluerunt, niſi pecunia accepta.

Str. Ex. 49. th. 73.

XIV. *Si quis cauſam dedit, cur vim pati aut metu cogi debeat, ut ſi quis bellum alteri denunciet?*

Grot. d. c. 17. §. 18. Puf. l. 3. c. 1. §. 7. in med.

Rſp. Huic juri ſuo ſc. ne ab alio lædatur, renunciare quis poteſt, vel tacite, ut ſi quis ſine juſta cauſa alium invadat, hic omni modo vi ipſum repellere poteſt, nam manus propterea homini datæ ſunt; vel expreſſe, cum bellum alteri denunciat, belli enim lex eſt, ut cuique liceat, quantum poteſt, hoſtem ſuum lædere & in perſona & rebus. Sibi ergo imputet, ſi lædatur, & involuntarium ex voluntario ortum, moraliter habetur pro voluntario.

Grot. l. 3. c. 4. §. 1. 2. & 3.

XV.

XV. *Si reges & magiſtratus non inhibeant latrocinia aut piraticam?*

R. Tenentur ex neglectu, ſi non adhibeant, quæ debent ac poſſunt adhibere remedia ad impedienda latrocinia ac piraticam. Contra ſi legibus prohibeant, ne amicis noceatur, parati etiam ſint, noxios, ſi reperiri poſſint, aut punire aut dedere, præterea jus in bona raptorum reddant, ipſis imputari nihil poteſt. *Grot. d. c. 17. §. 20. c. 21. §. 3. & 4.*

XVI. *Si milites aut terreſtres aut claſſiarii contra imperium amicis noceant?*

R. Reges non tenentur, niſi forte in culpa ſint, ut ſi forte militibus non bene ſolvant ſtipendia, tunc enim non tantum militibus tenentur de damnis inde ſecutis, ſed & iis, quos milites inedia coacti male habuerunt. *Grot. d. c. 17. §. 20. n. 2. l. 3. c. 17. §. 2. n. 6.*

XVII. *An ſi mancipium alicujus aut animal mihi damnum dedit aut pauperiem, ille mihi obligatur?*

R. Affirmatur; cum enim ante diviſionem jus habuerim ab animali, quod mihi damnum dederit, reparationem iſtius quocunque modo quærere, *Gabr. Vaſq. de reſtit. c. 2. §. 2. Grot. d. c. 17. §. 21. aliter.*

rere, per divisionem hoc jus mihi sublatum non est, & cum ipsum animalis corpus mihi propterea sit obnoxium, si dominus illud tetinere velit, oportet ut retineat cum juribus, quæ corpus istud sequuntur, & aut æstimationem damni solvat, aut animal noxæ dedat.

XVIII. *Potestne damnum dari adversus honorem & famam?*

Grot. d. c. 17. §. 22. Ziegl. h. l.

R. Dari potest verberibus, contumeliis, maledictis, calumniis, irrisu, aliisque similibus modis: & damni reparatio hic fit culpæ confessione, exhibitione honoris, testimonio innocentiæ, & per ea, quæ his similia sunt; quanquam & pecunia tale damnum rependi poterit, si læsus velit, quia pecunia communis est rerum utilium mensura.

CA-

CAPUT XVIII.

De legationum jure.

I. *Quid sit legatus.*
II. *Quotuplex.*
III. *Jus mittendi legatos ex quo jure sit.*
IV. *Quibus competat.*
V. *An illis qui impari fœdere juncti sunt. An Regibus regno exutis.*
VI. *Quid si civitas per bellum civile ita scindatur, ut dubium sit à quaparte stet jus imperii.*
VII. *An competat rebellibus.*
VIII. *Quanam in hac materia de legatis ad jus naturæ & gentium referri soleant.*
IX. *An omnes legati admitti debeant.*
X. *Quot sint rejectionis causæ. Quid si quis legatum sine causa rejecerit.*
XI. *Cur legati jure naturæ & gentium sint inviolabiles.*
XII. *Si legatus aliquid contra salutem reip. moliatur, an occidi possit.*
XIII. *An etiam hoc in casu Principem repræsentet & an ipse Princeps occidi possit.*
XIV. *An lex de non violando legato etiam obliget eum per cujus territorium transit.*
XV. *An jure talionis interfici aut male tractari possit.*
XVI. *An ejus comites, ministri & vasa sancta sint.*
XVII. *An legatus jurisdictionem in suam familiam habeat.*
XVIII. *An jus asyli in domo sua.*
XIX. *An legati bona mobilia pignoris causa, vel ad debiti solutionem capi possint.*
XX. *An hoc jure creditoribus denegato facile & recte quis cum legato contracturus sit.*
XXI. *Quid si violetur legatus.*

I. *Quid eſt legatus?*

℟. Legatus eſt miniſter publicus, à ſumma poteſtate ad aliam ſimilem poteſtatem miſſus, ut negotium ſibi demandatum nomine mittentis proponat & tractet.

II. *Quotuplex eſt legatus?*

℟. Omnibus legatis debetur quidem eadem fides, & propter perſonam mittentis omnes ſunt ſancti & inviolabiles, ſed cum non omnes eadem ſolennitate & iis ceremoniis recipiantur, factum, ut dividantur in legatos cum charactere repræſentativo, & eos, qui principalem ſuum ratione honoris & præcedentiæ non repræſentant. Et hinc alii ſunt legati primi ordinis, in ſpecie dicti Geſandten / alii ſunt legati ſecundi ordinis, ablegati communiter dicti, Abgeſandten / gallice *Envoyès*, licet hæc vocabula ſæpe confundantur. Hæc diſtinctio uſum habet ratione præcedentiæ: legatus primi ordinis præfertur legato ſecundi ordinis, quanquam poſterioris prin-

Kirchn. l. 1. de legat. c. 1. n. 22. Limn. ad A. B. c. 1. §. 1. Obſ 8. Rhet. Inſt. Jur. Publ. l. 2 c. 23. p. 456. Kulpis. de legat. ſtat. Imp. c. 2. & 21.

principalis præcedentiam prætendat. Sic Rex Galliæ Viennam mittit legatos ſecundi ordinis, quia legatus Regis Hiſpaniæ in Imperatoris aula ipſi præfertur.

III. *Ex quo jure eſt jus mittendi legatos?*

R. Jus mittendi legatos eſt ex eo jure, ex quo eſt negotium, propter quod mittuntur; ſi mittantur vel ad pacem faciendam, vel ad eam per fœdera & pacta magis confirmandam, jus naturæ, quod vult ut in pace vivamus, eorum admiſſionem præcipit cum effectu, & ſicſpecialem ipſis præſtat ſecuritatem. Si mittantur propter commercia, aut ſimilia negotia, quæ communem neceſſitatem & utilitatem inter omnes gentes continent, jus gentium eos & admitti & ſanctos vult. Si mittantur vel ex civilitate, vel ex ſingulari amicitia ad congratulandum, e. g. propter matrimonium, nativitatem principis, obtentam victoriam &c. jus civile, ſeu potius voluntas ejus, ad quem mit-

Grot. l. 2. c. 18. §. 1. aliter. Puf. l. 2. c. 3. §. 22. in fin. aliter. Text c. 14. n. 2. Kulpis. Ex. Grot. 8. c. 18. aliter.

mittuntur, eorum admiſſionem, & ſanctitatem ſpecialem, quam jure gentium habent, confirmat. Sic juris civilis, ſeu voluntaria tantum ſunt ceremoniæ, ſolennitates, obviationes, hoſpitii jura ſpecialia, ſeu ut legati vivant ſumptibus & expenſis ejus, ad quem mittuntur.

IV. *Quibus competit jus mittendi legatos?*

Grot. d. c. 18. §. 2. n. 1. Boecl. differt. Pol. 11.

R. Iis hoc jus competit qui ſummi imperii ſunt compotes inter ſe, quia hi ſoli jus habent tractandi de iis negotiis, propter quæ legati mittuntur, & ab ipſorum perſona tantum & ſanctitas & ſecuritas legatorum derivari poteſt & debet. Legati provinciales, municipales, ſeu qui mittuntur à viceregibus, præſidibus, vel ducibus belli, non fruuntur juribus legatorum ſpecialibus ſeu jure gentium competentibus, ſed jure civili reguntur, vel potius gaudent tantum iis juribus, quæ hæc vel iſta majeſtas iſtis tribuit. Principes Imperii Romano-Germanici, quia ipſorum poteſtas eſt ma-

Horn. l. 2. c. 8. §. 1. Kirchn. l. 1. de legat. c. 3.

Inſtr. Pac. art. 8. n. 2. in fin. Myl.

majeſtati analoga, & quia jura belli, fœderum &c. ipſis conceduntur, legatos mittere poſſunt etiam cum charactere. Quo accedit, quod alii reges legatos ad ipſos mittant, & ipſorum legatos agnoſcant, licet forte ſolennitates ſolitæ in regum legatis in receptione ipſorum non adhibeantur. Hæc enim, ut modo diximus, non ſunt juris naturæ vel gentium, ſed pendent à voluntate iſtius, ad quem mittuntur. *ab Ehren. de Stat. Imp. part. 1. c. 17. §. 15. Rhet. d. l. Text. c. 14. §. 8. Inſt. Iur. Publ. l. 3. tit. 2. §. 71. & ſeqq. & 19. §. 153.*

V. *Quid dicendum de iis, qui impari fœdere juncti ſunt?*

R. Si fœdus non contineat immi-nutionem majeſtatis, legatos mittere poſſunt. Idem dicendum de iis, qui ex parte ſubditi ſunt, ex parte non ſunt, pro ea parte qua ſubditi non ſunt, hoc jure gaudent. At reges qui bello ſolenni victi regnoque exuti ſunt, cum aliis regni bonis & jus legandi perdiderunt. Item, qui regnum dereliquerunt; item qui pulſi ſunt regno, ita ut nullum jus retinerent; item qui abdicarunt regnum. *Grot. d. c. 18. §. 2. n. 2. c. 15. §. 7. n. 1. d. l. §. 2. n. 2.*

VI.

VI. *Quid ſi civitas ſcindatur in partes æquales, quarum utraque ſummum affectat imperium, ut dijudicari vix poſſit, utri iſtud competat, & quæ ſuperior haberi debeat?*

Grot. d. c. 18. §. 2. n. 3. Ziegl. de jur. maj. l. 1. c. 32. §. 9.

R. Neceſſitas huic juri locum facit, & hoc eventu gens una pro tempore quaſi duæ gentes habetur. Imo fieri poteſt, ut nunquam deinceps in unum populum redeant, & coaleſcant, ſed pro una gente duæ poſthac ſemper maneant, quarum unaquæque abſoluto imperio & regimine ſummo utatur. Idem dicendum, quando cum jure admodum controverſo de regni ſucceſſione decertant.

VII. *An rebelles habent jus mittendi legatos?*

Kirchn l. 1. c. 13. n. 38. Alber. Gent. de legat. l. 2. c. 2.

R. Non; & hinc eorum legati plerumque in carcerem conjiciuntur: at ne remedia reconciliationis & excuſationis ipſis adimantur, eorum deputati repelli non debent, præſertim ſi de innocentia ſua docere velint. Sic piratæ, latrones, proſcripti, quia civitatem non faciunt, jure gentium

Grot. d. c. 18. §. 2. n. 3. in med.

niti

niti non poſſunt, ſed interdum tales qui ſunt, jus legationis nanciſcuntur fide data.

VIII. *Quotnam ſunt de legatis, quæ ad jus naturæ & gentium referri ſolent?*

R. Duo ſunt, prius ut admittantur, quamvis & hoc interdum pendeat à voluntate ejus ad quem mittitur, vid. q. 3. in fin. deinde ne violentur. *Grot. d. c. 18. §. 3. n. 1*

XI. *An jus naturæ & gentium omnes legatos admitti præcipit?*

R. Non, ſed vetat ſine cauſa reji-ci; ſecus quam quando admiſſio pendet tantum à voluntate ejus, ad quem mittuntur, licet ſic peccetur in civilitatem vel amicitiam ſingularem. *Grot. d. c. 18. §. 3. n. 1. Feld. h. l. Horn c. 8. §. 2. n. 3. Ziegl de jur. maj. l. 1. c. 32. §. 11. Text. c. 14. §. 28. aliter.*

X. *Quot ſunt cauſæ rejectionis?*

R. Cauſa poteſt eſſe ex eo qui mittit, ut ſi ille qui mittit alterius, ad quem mittuntur, legatos antehac rejecit ipſe, aut ſi callida legationis ſimulatione ſæpe antehac decepit, & nunc ſimile deceptionis metuatur artificium; quod autem veniat ab hoſte arma-

Grot. d. c. 18. §. 3. n. 2. Zhgl. d. c. §. 11.

armato, non videtur ſemper eſſe juſta cauſa. Ex eo, qui mittitur, ut ſi odioſa fuerit legati perſona, ſi crimine in admittentis territorio commiſſo notata, ſi perfida in principem fuerit, ad quem mittitur, ſi contumeliis ante hac eum proſciderit &c. Huc non refertur, ſi legatus veniat ab hoſte, & ante fuerit ſubditus ejus, ad quem mittitur. Ex eo, ob quod mittitur, ut ſi aperte conſtet, legatum non venire, ut agat id quod aperte profitetur, ſed ut ſeditiones moveat, concitet populum, aut ſi non ex dignitate aut temporibus conveniens ſit, ut ſi plures arcto fœdere uniti pacem non ſint facturi, antequam hoſtem ſuperbum & perfidum intra juſtos limites ad reſtitutionem inique ablatorum coegerint, vireſque nocendi ita ademerint, ut juſta ultione poſthac ſecuritati conſultum eſſe appareat, & ille malo ſuo delinquere dedoceatur. An autem juſta ſit rejectionis cauſa, ſi legatio debeat eſſe perpetua, ſeu an jure rejicere poſſimus legatos perpetuos qui

qui reſidentes vocari ſolent? dubitatur. Cæterum ſi ſine juſta cauſa aliquis rejiciat legatos, non tantum peccat contra officium, ſed & contra jus humanitatis, ita ut cæteris paribus hæc poſſit eſſe juſta belli gerendi cauſa. *Kulpis. d. Ex. 8. c. 18. §. 2. in fin. Grot. h. c. §. 3. n. 2. in fin. & Ziegl. h. l. aliter.*

XI. *Cur legati jure naturæ & gentium ſunt inviolabiles?*

℟. Quia legatus ſubit principis vices, qui cum majeſtate gaudeat, æqualis cenſendus erit principi, ad quem miſſus eſt, & ſic neutiquam cogendus, ut diſcrimen judicii ſubeat. Et quemadmodum princeps alterius territorium ingrediens volente domino, quamdiu ſe hoſtem peregrinæ reip. non profitetur, eo honore eaque reverentia colendus eſt, ac ſi apud ſuos ageret, ita & legatus, qui principem repræſentat. Hinc eſt, cur non fiant ſubditi temporarii ejus, in cujus territorio ſubſiſtunt, & cur jure civili populi, apud quem vivunt, non teneantur: & ſi delictum committant, ſi tale ſit, quod contemni poſſe videa- *Horn. d. c. 8. §. 8. Ziegl. §. 13. Grot. h. c. §. 4. n. 5. aliter.*

tur, aut dissimulandum erit, aut è finibus jubendus excedere legatus: si scilicet per tale delictum vilescat persona legati, ut turpe sibi ducat princeps cum tali homine tractare; aut si tale non sit, mittendus erit legatus ad eum, qui misit, cum postulato, ut eum puniat aut dedat.

XII. *Si legatus moliatur aliquid in statum reip. in caput regis conspiret, populum concitet &c. ?*

Grot. d. c. 18. §. 4. n. 7. Horn. §. 10. Text. c. 14. §. 44. aliter.

R. Pro ratione delicti commissi occidi poterit, non per modum pœnæ, sed per modum naturalis defensionis, tanquam hostis: modo crimen adeo manifestum sit, ut vel negare id nequeat, vel apertis convinci testimoniis possit. Non hic suspicionibus agendum, quæ temerariæ plerumque sunt, & ut in virum bonum non cadunt, ita non sufficiunt, ut viri magni, quales sunt legati, ex iis sortiantur judicium.

XIII. *At legati principem repræsentant, & vero princeps præter Deum non agnoscit superiorem.*

R. Po-

Digitized by Google

R. Poteſt princeps hoſtilia moliri, & contra hoſtem arma ſumere licet, & victus captuſque, ſi ita res ferat, trucidari poteſt. Princeps ergo quamdiu princeps manet, majeſtatem retinet, & ſic ſanctus eſt & inviolabilis, ubi in hoſtem degenerat, in victoris manum & poteſtatem redigitur, exſpirat priſtinum imperii axioma, ſubjicitur alterius arbitrio, & judicium ſubit, qui antea nullum patiebatur judicem. In hoſte nemo quæſiverit, princeps ſit nec ne. Hoſtilia molientem hoſtilia manent. Cenſeatur eodem jure legatus, dum pacem colit, & ipſe colatur, dum hoſtis fit, hoſtili jure puniendus. *Ziegl. d. l. §. 18. Horn. d. l.*

XIV. *An lex de legatis non violandis etiam obligat eum, per cujus territorium tranſit legatus?*

R. Affirmatur, quia principem ſuum repræſentat, qui eſt inſtructus imperio ac majeſtate, quocunque loco fuerit, & divinitatis quendam characterem ſibi impreſſum circumfert, & univerſæ reip. inſtar eſt. Neque ad- *Horn. d. c. 8. Feld. h. l. Grot. d. c. 18. § 5. n. 1. aliter.*

missio demum ipsum reddit sanctum & inviolabilem, sed securum tantum reddit, nullam esse rejectionis causam; & hæc etiam ratio est, cur legationes soleant denunciari, & cur literæ salvi conductus dentur. Sicut autem in territorio istius, ad quem mittuntur, non sunt sancti, si hostilia moliantur, ita nec in territorio istius, ubi transeunt, si certum sit, hostem esse legatum, qui ad amicum aut confœderatum missus est, ut istum sollicitet, & in hunc tertium concitet.

XV. *An jure talionis interfici, aut male tractari legatus potest, ab eo veniens, qui tale quid patravit?*

Grot. d. c. 18. §. 7. Horn. l. 2. c. 8. §. 11.

R. Sunt quidem ultionis talis exempla in historiis satis multa; sed nimirum historiæ non tantum quæ juste, sed & quæ inique, iracunde, impotenter factasunt, commemorant. Jus naturæ & gentium non tantum mittentis cavet dignitati, sed & ejus, qui mittitur, securitati. Imo videtur quis facere contra fidem, quam legatum admittendo dedit, nisi (1.) contin-

Horn. d. c. 8. §. 11.

gat,

gat, talem mitti, qui antea auctor exſtitit injuriæ alterius legato inferendæ, quanquam & hoc caſu videatur dicendum, per admiſſionem remiſſam eſſe injuriam, & plenam ſecuritatem promiſſam. (2.) levius aliquod contumeliæ genus fuerit legati corpus non affligens: iſta enim ignominia non legato, ſed principi, qui ſimilia primus commiſit, aſperſa cenſebitur. *Feld. ad Grot. h. c. §. 7.*

XVI. *Legati comites, miniſtri, famuli, & vaſa habentne ſanctimoniam?*

R. Habent ſui generis ſanctimoniam; ſcilicet ſancta ſunt acceſſorie, & à nemine lædi poſſunt. Itaque ſi quid comites gravius deliquerint, poſtulari à legato poterunt, ut eos dedat, vi enim abſtrahendi non ſunt, aut eos puniat; quod ſi dedere nolit, eadem facienda erunt, quæ ſupra de legato diximus. *Grot. d. c. 18. §. 8. Ziegl. de jur. maj. l. 1. c. 32. §. 21.*

XVII. *At legatus eos punire non poteſt, quia nullam in ſuos comites habet juriſdictionem, verum ea tantum exercetur à territorii domino.* *Grot. d. c. 18. §. 8. n. 2.*

Horn. d. c. §. 5. R. Legatus principem refert, qui nunquam eſt ſine imperio. Hinc quemadmodum dominus territorii non poſſet in ipſius principis mittentis comites, ſi præſens eſſet, animadvertere, ita nec in comites legati, qui tantam videtur conſecutus jurisdictionem in ſuos comites, quanta requiritur ad eos regendos, & legationis finem obtinendum; in moralibus enim qui dat jus ad finem, dat jus ad media.

Ziegl. h. l.

XVIII. *Eſtne jus aſyli in domo legati pro quibuſvis eo confugientibus?*

Grot. d. c. 18. §. 8. n. 2. Kulpis. Ex. Grot. h. l. aliter. R. Hoc pendet ex voluntate ejus, ad quem miſſus eſt, ſi hic concedat, habebit, ſecus ſi non concedat. Nam jure naturæ & gentium ea cenſentur ſaltem competere jura legato, quæ ad legationem ſubeundam ſunt neceſſaria. Adde, is qui deliquit eſt ſubditus domino territorii, & locus, in quem fugit, eſt in & de territorio, cui talis ſecuritas annexa non eſt: nam ea quæ manant à perſona legati, ad ipſum legatum,

gatum, comites, & vasa pertinent, non ad alios, vel ad hunc locum.

XIX. *An legati bona mobilia pignoris causa, aut ad solutionem debiti capi possunt?*

R. Non, nec per judiciorum ordinem, nec manu regia: nam omnis coactio abesse à legato debet, tam quæ res ejus necessarias, quam quæ personam tangit, quo plena ei sit securitas; & cum publico nomine adsit, omnia quæ cum ipso sunt, eo jure censeri debent. Hinc si quid debiti contraxit, & ut fit, res soli eo loco nullas possideat, ipse compellandus erit amice, & si detrectet, is qui misit, si ille justitiam nobis deneget, vel malitiose protrahat, ad postremum ea usurpare possumus, quæ adversus debitores extra territorium positos usurpari solent, nimirum represalias. *Grot. d. c. 18. §. 9. Horn. c. 8. §. 4. n. 7. Textor. c. 14. n. 25. aliter. Feld. h. aliter. Grot. l. 3. c. 2. §. 4.*

XX. *At hac ratione nemo invenietur, qui cum legato contrahere velit.*

R. Non est metuendum; nam & regibus qui cogi nequeunt, non desunt *Grot. d. c. 18. §. 10.*

creditores, &qui cum ipſis contrahunt, aut faciant, ut pariter impleatur contractus, aut ſi fide nuda contenti ſint, ſibi imputent.

XXI. *Si violetur legatus, quid juris?*

Grot. d. c. 18. §. 11. R. Naſcitur parti læſæ jus belli, & bellorum, quæ ob male habitos legatos ſuſcepta ſunt, plenæ ſunt profanæ hiſtoriæ, & extat in ſacris libris memoria belli, quod eo nomine David geſſit adverſus Ammonitas.

CAPUT XIX.

De jure ſepulturæ.

I. *Quid ſit hominum mortuorum ſepultura.*
II. *Quotuplex.*
III. *Ex quo jure oriatur.*
IV. *An omnes homines ſint ſepeliendi.*
V. *Quid dicendum ſit de exemplis in contrarium allegatis.*
VI. *An ſepultura debeatur inſigniter facinoroſis.*
VII. *Quibus non debeatur.*
VIII. *Mortui cum nihil ſentiant an recte ita puniri dicantur.*
IX. *An homo ſe ipſum occidere non poſſit.*
X. *Quid ſi quis videat ſe deinceps victurum in probrum ipſius Dei.*
XI. *An virgo ſe ipſam occidere poſſit ne pudicitiam amittat.*
XII. *An proditores patriæ ſepeliri debeant.*
XIII. *An ob negatam ſepulturam bellum juſte ſuſcipi poſſit.*

I. Quid

I. *Quid est sepultura hominum demortuorum?*

℟. Sepultura hominum demortuorum est officium quod hominibus post mortem debemus ad cadavera ipsorum reponenda, ut perpetuo ab injuria quasi tuta sint, & ne ex ipsorum fœtore aër inficiatur.

II. *Quotuplex est sepultura?*

℟. Sepultura alia est honesta, cui ceremoniæ atque ritus certi pro cujusque gentis & loci consuetudine adhibentur; alia inhonesta seu ignominiosa, quæ absque ceremoniis atque receptis ritibus fieri debet; seu ubi hæ ceremoniæ atque ritus adhiberi non possunt propter legis prohibitionem. Ad hanc referimus asininam sive caninam sepulturam, quando cadaver humanum extra locum consuetum in bivio vel trivio, aut sub patibulo, aut ubi brutorum cadavera abscondi solent, à carnifice terra obtegitur. *Grot. l. 2. c. 19. §. 2. n. 4. Carpz. in Jurisp. Consist. 2. d. 382. Zieg. ad Lanc. 2. tit. 24. §. 9. p. 580. in fin.*

III. *Ex quo jure oritur sepultura?*

℟. Juri naturæ conveniens est, ut cadaveri humano humus porrigatur, & *Grot. d. c. 19. §. 1. n. 1. & 4.*

& §. 2. n. 4. & §. h l. & Ziegl. Oſiand. Puf. l. 2, c. 3. §. 22. in fin. aliter.

proteri ac lancinari corpus humanum, alienum merito videtur ab iſtius naturæ dignitate. Hinc Jus gentium hoc inter omnes gentes, quæ ratione ſua recte utuntur, conſtituit, ut cum homo cæteris animantibus præſtet, cadaver ejus in talem locum reponatur, ut ab omni quaſi injuria inferenda liberum ſit, & ne fœtore ipſius aër inficiatur.

IV. *An omnes homines ſepeliendi?*

Grot. d. c. 19. §. 2. n. 6. & §. 3. n. 1. Seld. l. 6. c. 16. p. 783.

R. Omnes, etiam inimici & hoſtes, quia hoc officium non tam homini, i. e. perſonæ, quam humanitati i. e. naturæ humanæ præſtari dicitur. Nullum cum victis certamen & æthere caſſis, nam quod malorum eſt extremum, illis jam accidit. Si inter viventes fuerat certamen, odia mors aliena compeſcat, jam tacet, cum quo ante litigabas.

V. *At exempla exſtant in contrarium, & hoſtibus ſepultura eſt denegata.*

Grot. d. c. 19. §. 3. n. 4. & Oſ. ibi.

R. Verum eſt, ſed hæc exempla communi judicio ſunt damnata: & feri-

Digitized by Google

ferinum eſt, bellum gerere cum mortuis, qui ejuſdem naturæ fuerunt. Præterea exſtant exempla eorum, qui eos vel ſepeliendos curarunt, vel tradiderunt.

VI. *An etiam debetur ſepultura inſigniter facinoroſis?*

R. Affirmatur, niſi ultra mortem quid meriti ſint; ſcilicet ad hoc ut omnem tandem humanitatem exuamus erga mortuum, requiritur facinus quod in hominem non cadit, ſed à feritate quadam proficiſcitur; quorum enim cadavera ſine ſepultura projiciuntur, feris æquantur. *Feld. h. c. Grot. d. c. 19. §. 4. Oſiand. h. l. & Gisbert. Voet. ibi alleg.*

VII. *Quinam ſunt iſti?*

R. Qui deliberato animo ipſis ſibi mortem conſciverunt; nam in hos, qui mortem pro ſupplicio non habent, aliud ſupplicium conſtitui non poteſt. *Grot. d. c. 19. §. 5. n. 1.*

VIII. *At vero mortui nihil ſentiunt, nec damno nec pudore affici poſſunt.*

R. Verum eſt, nihil ſentiunt, tamen poſt mortem fama vivit, quæ damno *Grot. d. c. 19. §. 5. n. 1. in fin.*

&

& pudore quasi afficitur, & satis est, quod mortuis accidit, metui à vivis, ut hoc pacto à peccato retrahantur.

IX. *An ergo homo se ipsum interficere non potest?*

Grot. d. c. 19. §. 5. n. 2. Molina tom. 4. tr. 3. disp. 9. Franc. à Vict. relect. ne Homic. n. 2. p. 430. Matth. de crim. ad l. 48. tit. 5. c. 1. §. 9.

R. Non, quia homo nullum jus habet in suam vitam ad eam destruendam, sed tantum ad eam conservandam: nec injussu ejus, à quo animus nobis datus est, ex hac vita demigrandum. Imo quia proximum suum occidere non potest, multo minus se ipsum, quilibet enim sibi ipsi proximus est, & seipsum ad minimum debet amare, ut proximum. Adde, natura vitam ponit in bonis, mortem in malis, ut eo ipso ab occisione sui ipsius deterreat.

X. *Quid si quis videat, se deinceps victurum in probrum ipsius Dei, an non ex præsumpta Dei voluntate aliquis seipsum interficere potest?*

Of. ad d. c. 19. §. 5. n. 4. Ziegl. h. l. Grot. d. l. aliter.

R. Non, 1. quia ita certo hoc non potest prævideri, Deo enim singulis momentis varii sunt modi illud probrum

brum impediendi, talem hominem vindicandi, & gloriam ſuam manifeſtandi. 2. quamvis ſic vitam ſibi tollendo impediat probrum, quod in Deum redundaret, tamen non ſequitur, quod hic actus ſit bonus & licitus, quia ad hoc requiritur etiam medium licitum. 3. voluntas Dei non poteſt præſumi, cum oppoſita voluntas de non interficiendo ſe ipſo ſit revelata. Idem dicendum, ſi quis ſe ipſum interficiat, ne tormentis adactus Chriſti religionem ejuret.

XI. *An virgo ſe occidere poteſt, ne pudicitiam amittat?*

R. Non, quia quæ vi ſtupratur, *Matth. d. l.* mente virgo eſt: mens enim peccat non corpus, & ubi conſilium abeſt, ibi crimen abeſt. Quid gravius pati poteſt, quæ alienæ libidini corpus ſuum ſubſternere conſtanter recuſat, quam mortem? ea igitur exſpectanda non occupanda; nam mori velle ne moriare furor eſt. Idem dicimus de iis, qui ſe vel interficiunt, vel mandant hoc aliis, ne in hoſtis manus perveniant,

niant, á quo metuunt cruciatus & mortem ignominiosam. Quamvis tamen omnibus his in casibus, si quis humanæ imbecillitati cedat, & de facto se ipsum occidat, eum excusandum potius æstimemus, quam istum, qui citra necessitatem sciens atque volens se occidit. Idem statuendum, si quis citra mandatum pulvere nitrato accendat navim, ne in hostium forte manus veniat, & ne hostis navi cum publico damno potiatur. Idem si quis ab hoste captus examinatusque, ad evitanda tormenta, quibus se parem fore desperat, se interimat, ne arcana reip. ei concredita cum evidenti malo suorum concivium prodere cogatur.

Puf. d. l. 2. c. 4. §. 5. jung. Grot. l. 2. c. 20. §. 29. n. 1.

Less. de J. & J. l. 2. c. 9. dub. 6. n. 34. aliter.

XII. *An sepeliri debent proditores patriæ?*

℞. Apud plures gentes his denegatur sepultura, propter criminis enormitatem, ut exemplum statuatur. Hinc etiam fluit, cur in aliis delictis, si opus sit exemplo, damnatorum corpora diu in publico conspectu relinquan-

Grot. d. c. 19. §. 5. n. 5.

Grot. d. c. 19. §. 4. n. 2. aliter.

quantur. Et ſicut propter exemplum ſtatuendum ipſis omnino ſepulturam poſſumus negare, ita propter publicam utilitatem magiſtratus eorum corpora diſſecanda tradere poteſt. *Matth. Steph. de jurisdict. l. 1. c. 6. n. 142. Limn. l. 8. c. 4. n. 32.*

XIII. *An ob negatam ſepulturam bellum juſte ſuſcipi poteſt?*

R. Affirmatur, ſi ſcilicet ex denegata ſepultura magna injuria ſeu contumelia redundet in ipſam remp. e. g. ſi alicujus populi rex in bello occiſus à victore ex patibulo ſuſpendatur, vel in alio loco ignominioſo diu aliorum conſpectui exponatur: ſi enim juſta ſuſcipiantur bella propter violatos legatos, cur non, ſi per eum, qui fuit reip. caput, injuria reſp. afficiatur. *Grot. d. c. 19. §. 5. n. 5. & Kulpis ibi. Ziegl. Os. h. l. aliter.*

CAPUT XX.

De Pœnis.

I. *Conſideratis factis ut poſſunt reparari, quomodo ea porro conſideranda ſint.*
II. *Quid ſit pœna.*
III. *Quid ſit malum paſſionis.*
IV. *An incommoda ex morbis recte pœnarum nomine veniant.*
V. *An delinquentem punire licitum tantum ſit, an vero præceptum.*
VI. *Pœna an ad juſtitiam aſſigna-*

assignatricem, an ad expletricem pertineat.

VII. *Jus puniendi an competat soli superiori.*

VIII. *An quis male agendo & delinquendo aliis non delinquentibus se subjiciat.*

IX. *Superior aque nocens an alium punire possit.*

X. *An pœna utilitatis alicujus causa exigi debeat.*

XI. *Quæ sint utilitates pœnæ, & quotuplex sit ejus finis.*

XII. *Quæ pœna respiciat primum finem.*

XII. *Cui delinquentis emendatio competat. an superiori. an hoc pœnæ genus ad mortem pertingere possit.*

XIV. *Quæ pœna respiciat finem secundum.*

XV. *Cui competat jus hanc pœnam exigendi, an itidem superiori.*

XVI. *Quid si quis versetur in locis ubi copiam judicis habere non potest.*

XVII. *Quæ pœna respiciat finem tertium.*

XVIII. *An jus hanc pœnam exigendi etiam superiori competat,*

XIX. *An leges humanæ, quæ interfectionem quorundam hominum permittunt, interfectoribus jus verum apud Deum præsent, an tantum inter homines impunitatem.*

XX. *An omnes actus vitiosi ab hominibus puniri possint.*

XXI. *An interdum ignoscere aut veniam dare liceat. An & ante & post legem pœnalem latam.*

XXII. *Quomodo post legem pœnalem latam, quum legislator legibus suis teneatur. Quomodo ante legem pœnalem latam.*

XXIII. *Quotuplices sint causæ ad ignoscendum probabiles. Quæ sit causa intrinseca.*

XXIV. *Quæ sint causæ extrinsecæ.*

XXV. *Quæ considerandæ sint ad justam pœnæ taxationem.*

XXVI. *In merito seu delicto quæ examinanda sint. Quæ sint causæ ad delinquendum impellentes.*

XXVII.

XXVII. *Quotuplex ſit cauſa qua à delinquendo abſtrahere debuit.*
XXVIII. *An vita anterior ſimul cum delicto in æſtimationem veniat.*
XXIX. *Perſonæ aptitudo quid conferat ad æſtimandum meritum ſeu delictum.*
XXX. *An in pœnis requiratur paſſio omnino par delicto, an vero extendi poſſit ad majus nocumentum quam quod peccans intulit.*
XXXI. *Qua ſit intrinſeca pœna taxatio. qua extrinſeca.*
XXXII. *Qua ſint præcipua invitamenta ad peccandum, & an propter facilitatem & conſuetudinem peccandi pœna intendantur.*
XXXIII. *Ubi pœna eſt arbitraria an rectius minuatur.*
XXXIV. *An ad pœnam exigendam bellum ſuſcipi poſſit.*
XXXV. *An reges jus habeant puniendi quaſvis perſonas jus naturæ & gentium violantes.*
XXXVI. *An detur bellum pœnale propter delicta in Deum commiſſa.*
XXXVII. *An ad religionem Chriſtianam propagandam bellare liceat.*
XXXVIII. *An in Chriſtianos qua tales, vel eos qui Chriſti legem pro vera quidem habent, ſed circa ejus interpretationem hallucinantur.*

I. *Conſideratis factis ut poſſunt reparari, quomodo ea porro conſideranda?*

R. Ut punienda. *Grot. l. 2. c. 20. §. 1. n. 1.*

II. *Quid eſt pœna?*

R. Pœna eſt malum paſſionis, quod infligitur ob malum actionis: ſeu pœna *Grot. d. c. 20. §. 1. n. 1. l. 131. de V. S.*

na eſt noxæ vindicta & delictorum coërcitio.

III. *Quid eſt malum paſſionis?*

Grot. d. c. 20. §. 1. n. 1. Puf. l. 8. c. 3. §. 4. Kulpis. h. c. Ziegl. aliter.

R. Paſſionis malum eſt omne id, quod per modum coactionis & pro imperio alicui imponitur propter malum actionis, ſeu propter delictum præcedens ſive in agendo, ſive in omittendo conſiſtat; omiſſio enim comprehenditur hîc ſub actione. Huc referuntur operæ, quæ alicui pro pœna injunguntur, ut ſi quis condemnetur ad metallum, ergaſtulum, extruendum vallum &c. ſi ſcilicet tantum conſiderentur ut moleſtæ, & ut paſſiones propter præcedens delictum; ſi enim conſiderentur ut debitæ vi ſummi imperii, etiam invito poſſunt injungi, ſed pœna non ſunt.

IV. *Quid dicendum de incommodis, quæ patiuntur aliqui ob morbum contagioſum aut corpus mutilum, aut alias impuritates?*

Grot. d. c. 20. §. 1. n. 3. Puf. l. 8. c. 3. §. 4. circa fin.

R. Quamvis reſpectu Dei pœnæ poſſint vocari, & etiam ita appellari ſoleant, tamen hominum reſpectu pœnæ

pœnæ non ſunt; quia hæ requirunt & præcedens delictum & ſuperioris ſententiam. Hinc etiam ante ſententiam latam carcer pro pœna haberi non poteſt, ſed tantum pro cuſtodia.

V. *An aliquem pœna licet afficere?* *Aut. Matth. de crimin. tit. quibus modis crimen extingu. c. 5. n. 3. Ziegl. h. c. §. 1. n. 2. & de jur. maj. l. 1. c. 8. n. 10. & 11. Puf. l. 8. c. 3. §. 1. in med. Grot. h. c. §. 1. n. 2. aliter.*

R. Jure naturæ non tantum æquum eſt, ut qui malum fecit, malum ferat, verum etiam præcipitur, ut delinquentes puniantur; nam eadem opera, qua prohibet delicta, præcipit pœnam, & lex, niſi ſit imperfecta, ſanctione non caret.

VI. *Pœna an pertinet ad juſtitiam aſſignatricem ſeu diſtributivam, an ad expletricem ſeu commutativam?*

R. Pertinet ad expletricem ſeu commutativam, quia eſt tantum collatio rei cum re, ſeu tantum confertur pœna cum delicto: ſi hoc ſit magnum vel parvum, & pœna eſt magna vel parva. Sicut in emtione eſt collatio mercis ad nummos, quanquam alibi merx eadem plus, alibi minus valet, itemque nummi. Hinc quoque eſt *Grot. c. 20. §. 2. n. 3. & §. 33. Feld. §. 2. & Kulpiſ. paulo aliter. Str. Ex. 1. th 29. Puf. l. 8. c. 3. §. 5. in fin. aliter.*

cur ad hanc æqualitatem & proportionem obſervandam, pœnæ magnitudo non tantum nude ſpectetur, ſed cum reſpectu ad patientem, nam mulcta eadem pauperem onerabit, ſecus quam divitem, & vili ignominia leve erit malum, honorato grave.

VII. *Cui competit jus puniendi?*

Zieg. l. c. §. 3 de jur. maj. l. 1. c. 3. §. 11. Puf. l. 8. c. 3. §. 7. Grot. c. 20. §. 3. n. 1. aliter.

R. Recta ratio dictat, hoc jus competere ſuperiori, ſeu illi, qui in civitate habet majeſtatem: infligitur enim pœna propter legis tranſgreſſionem poſt cognitionem factam & ſententiam latam, quod jus tantum competit ei, qui habet ſummum imperium, vi cujus leges fert, & transgreſſores punit. Hinc omnia mala, quibus quis in bello ſubjicitur, huc non pertinent, licet inferantur propter præcedens delictum.

Grot. c. 20. §. 3. n. 1.

VIII. *At eo ipſo dum alius peccat, me ſuperiorem & ſe inferiorem facit, & quaſi ex hominum cenſu ſe detrudit in beſtiarum numerum, quæ homini ſubjacent?*

Grot. l. 2. c. 1. §. 9. n. 2. c. 8. §. 20.

R. Delictum imperium nec confert, nec

nec adimit, nec ſuperiorem nec inferiorem facit, alias uxor maritum, filius patrem, ſervus dominum, ſubditus regem punire naturaliter poſſet: & ſi in naturali libertate degam, & alius contra me delinquat, reparationem damni & cautionem per modum belli exigere licet. *Puf. l. 8. c. 3. §. 7. in med. vid. tamen Grot. 2 c. 14. §. 6. n. 2. in fin.*

IX. *Quid ſi ſuperior æque nocens ſit?*

R. Officio judicis nihil decedit, licet ſit indecorum & legum reverentiam valde minuat, ſi exactor juſtitiæ iisdem vitiis maculatus ſit, quæ in aliis vindicat; videtur enim non vitiis iraſci, ſed eorum dulcedinem aliis invidere. *Ziegl. h. t. §. 3. n. 2. Puf l 8. c. 3. §. 7. in med. Grot. h. c. §. 3. n. 2. aliter.*

X. *An homo poteſt ab homine puniri tantum puniendi cauſa, ſeu ut tantum voluptatem capiat ex pœna?*

R. Non; nam homo ita alteri ipſa conſanguinitate alligatur, ut nocere ei non debeat, niſi boni alicujus conſequendi cauſa, & ad vindictam veniendum, non quaſi dulce ſit vindicare, ſed quaſi utile. Dictat enim ratio homini, nihil agendum, quo no- *Grot. c. 20. §. 4. n. 2. §. §. n. 1. 2 &c.*

ceatur homini alteri, nisi id bonum aliquod habeat propositum. In solo autem inimici dolore ita nude spectato nullum est bonum, nisi falsum & imaginarium; ut in divitiis supervacuis, multisque aliis rebus ejusmodi. Et quo hominum quisque minus valet rationis usu, eo ad vindictam est pronior, juxta illud Juvenalis:

quippe minuti
Semper & infirmi est animi exiguique voluptas
Ultio: continuo sic collige, quod vindicta
Nemo magis gaudet, quam fœmina.

XI. *Quæ ergo utilitates rectam faciunt pœnam?*

Vulpis h. t. §. 6. *Grot. t. 20.* §. 6. n. 2. *Struv. Ex.* 1. *th.* 33.

R. Quæ sumuntur ex fine pœnarum. Finis pœnæ alius est internus, qui est satisfactio justitiæ, & hunc etiam Deus in omni pœna intendit; alius externus, qui præterea aliud utile atque bonum erga societatem civilem respicit, aut utilitatem ejus qui peccavit, aut ejus cujus intererat, aut indistincte quorumlibet.

XII.

Digitized by Google

XII. *Quæ pœna respicit primum finem?*

R. Quæ constituitur in emendationem, peccantem reddens meliorem, medendi modo, qui est per contraria. Nam quia omnis actio, præsertim vero deliberata ac frequens, quandam gignit sui proclivitatem, quæ adulta habitus dicitur, ideo vitiis, quam primum fieri potest, adimenda est illecebra, quod fieri rectius nequit, quam si dolore quodam subsequente saporem dulcedinis amittat. *Grot. c. 20. §. 7. n. 1.*

XIII. *Quibus hæc punitio competit naturaliter?*

R. Istis quibus naturaliter competit imperium; in familia patrifamilias, ita ut pro natura negotii aliquid asperioris disciplinæ adhibere possit, ut diximus h. l. cap. 5. parem fere potestatem obtinent, quibus loco parentum juventus gubernanda, ut sunt tutores, præceptores, magistri, qui citra modicam coercitionem officio suo vix satisfacere possunt; quamvis hæ correctiones proprie pœna non *Puf. l. 8. c. 3. §. 10 Ziegl. h. c. §. 7. n. 2. Kulpis Ex. 9. §. 3. Grot. c. 20. §. 7. n. 2. aliter.*

ſint, verum vi imperii paterni vel ſimilis competant. In civitate magiſtratui, ita tamen, ut hoc genus pœnæ ad mortem uſque procedere non poſſit, cum abſurdum videatur aliquem emendationis cauſa in eum ſtatum redigere, ut emendationis ſpecimen exhibere non poſſit, niſi eo modo, quem reductivum vocant, in quantum ingeniis inſanabilibus melius eſt, i. e. minus malum emori, quam vivere, quando certum eſt vivendo pejores evaſuros. Caſtigatio, quæ fit verbis, magis conſilium & admonitio videtur, quam pœna, & ſi fiat vehementioribus verbis, non tam communi aliquo jure eſt conceſſa, quam vel jure imperii, vel amicitiæ lege.

XIV. *Quæ pœna reſpicit finem ſecundum?*

Grot. c. 20. §. 8. Puf. l. 8. c. 3. §. 11. R. Ne ille cujus intererat, non peccatum eſſe, poſthac tale quid patiatur ab eodem, aut ab aliis. Illud tribus modis curari poteſt: primum ſi tollatur, qui deliquit, deinde ſi vi-

res

res nocendi ei adimantur, poſtremo ſi malo ſuo dedoceatur delinquere. Hoc, ſcilicet ne ab aliis lædatur qui læſus eſt, punitione non quavis, ſed aperta atque conſpicua, quæ ad exemplum pertinet, obtinetur. Unde eſt, quod fere pœnæ infligi ſoleant in locis celebribus, & cum terribili apparatu, ut horror vulgi animis incutiatur.

XV. *Cui competit jus exigendi hanc pœnam?*

Puf. d. c. 5. §. 11. Of. h. c. §. 8. Grot. c. 20. §. 8. n. 2. alior. Bœcler. ad Grot. l. 2. c. 1. §. 15. Frantzk. Ex. 12. q. 6. Bocer. de bel. & duel. l. 2. c. 2. §. 4. & ſeqq. Thomaſius de duell. var. gen. mor. c. 1. §. 25. & ſeqq. Conſt. Ser. El. Brandenb. de duellis

R. Iſti ſoli penes quem eſt ſummum imperium; etſi in nonnullis civitatibus legiſlatores etiam privatis hoc jus permittere ſoleant. Sic Germanicis nationibus ante Chriſtianiſmum uſitata erant certamina ſingularia, quæ alicubi nec dum ſatis deſueta ſunt, alicubi autem, ubi officio ſuo recte & cum immortali laude funguntur imperantes, hodie ſub pœna capitis prohibita ſunt.

XVI. *Quid ſi quis verſetur in locis, ubi copiam judicis habere non poteſt, vel in ſtatu naturali extra civitatem?*

Grot. d. c. 20. §. 8. n. 5. Ziegl. h. t. §. 8.

R. Adverſus eum, qui me inſultat, defendere me poſſum, interdum etiam jure belli ipſum occidere; ſi deſiſtat, injuriam illatam vindicare citra auctoritatem publicam non licet. Jus enim naturæ vult, ut me non amplius lædentem amem propter cognationem, quam inter nos conſtituit, non autem ut eum lædam.

XVII. *Quæ utilitas reſpicit tertium finem?*

Grot. c. 20. §. 9. Puf. l 8. c. 3. §. 12.

R. Utilitas indiſtincte quorumlibet, qui finis eaſdem habet partes, quas ille qui ad læſum pertinet. Nam aut hoc agitur, ne qui uni nocuit, aliis noceat, quod fit eum tollendo, aut debilitando, c. g. arma ipſi auferendo aut conſtringendo, ita ut nocere nequeat, aut emendando: aut ne alii impunitate illecti aliis quibusvis moleſti ſint, quod ex ſuppliciis conſpicuis obtinetur ſeu exemplis; quæ ideo adhibentur, ut unius pœna metus ſit multorum, ut pœnæ genere cæteri deterreri poſſunt.

XVIII.

XVIII. *Cui competit jus exigendi hanc pœnam?*

R. Isti qui summum imperium habet, & cui à summo imperio hoc est concessum: sic quando apud quosdam populos & patribus in liberos, & dominis in servos conceditur jus puniendi plenum etiam ad mortem usque, est particula quædam imperii publici auctoritate publica exercendi. Si quid perpetratur in illis locis, atque inter illas personas, quæ certis judiciis non subsunt, puta in piratas, id ad jus belli pertinet, quod à potestate pœnas exigendi diversum est. In piratas enim ac prædones cum omnium hostes sint, quilibet homo miles est. *Puf. d. c. 3. §. 13. Ziegl. h. c. §. 9. Oſiand. h. c. §. 9. Grot. c. 20. §. 9. n. 2. aliter.*

XIX. *An leges humanæ, quæ interfectionem quorundam hominum permittunt, interfectoribus jus verum præstant etiam apud Deum, an tantum inter homines impunitatem?*

R. Leges humanæ verum jus præstant etiam apud Deum, quando naturæ & divinis legibus non sunt contrariæ; id quod ex finium connexione *Ziegl. h. c. §. 17. Puf. l. 8. c. 3. §. 24.*

ne

ne conſtare debet, nam prout fines obtineri poſſunt, vel non, ita & pœnæ poſſunt remitti vel intendi. Interim hæc regula tenenda, ubi lexdolori indulget, pœnam humanam tollit, non vitium, ut in marito, qui adulteram uxorem aut adulterum occidit: ſi vero periculum reſpiciat futuri mali ex dilatione pœnæ, cenſenda eſt jus ac poteſtatem publicam privato concedere, ita ut jam privatus non ſit. Sic qui hoſtili animo venit ad delendam patriam, fures nocturni, latrones, & populatores agrorum nocturni recte occiduntur, quoniam ſerum eſt legis auxilium exſpectare.

Grot. c. 20. §. 17.

Ant. Matth. de crim 48. tit. 5. c. 2. §. 6. & 7.

XX. *An omnes actus vitioſi puniri ab hominibus poſſunt?*

Grot. c. 20. §. 19 n. 1. & ... Puf. l. 8. c. 3. §. 14.

R. Pro certo habendum eſt, non omnes eſſe tales: primum enim actus mere interni, ut cogitatio de peccato aliquo, cupiditas, deſiderium, quia civilis ſocietas his non læditur, non ſunt puniendi, etiamſi caſu aliquo, puta per confeſſionem ſubſecutam ad notitiam aliorum perveniant, modo

in

in externos non influant, tunc enim veniunt in æſtimationem, quia ad qualitatem & quantitatem meriti ſeu delicti maximum momentum adferunt, & multum intereſt, an dolo, an vero culpa quis delinquat; item an cogitet ſaltem de ſtupranda virgine, an vero etiam eam proſternat, tametſi perficere non potuerit. Secundo puniendæ non ſunt culpæ minores & quaſi quotidianæ, nam ab omni omnino peccato & ſemper abſtinere ſupra humanam eſt conditionem, ut nunc eſt, & cognatum homini eſt peccare: tamen qui ob corporis concretionem in animum tranſeuntem, ut in quibus bilis prævalet iracundi ſunt, in quibus ſanguis ad venerem proni, aut adultam conſuetudinem peccant, puniri ſolent ob culpam præcedentem, quia aut neglecta ſunt remedia, aut ultro attracti in animum morbi. Tertio quædam peccata interdum ideo non puniuntur, quia citra convulſionem civitatis tolli nequeunt, ut lupanaria

Ziegl. h. c. §. 19.

Puf. l. 8. c. 3. §. 14. in fin.

in

Grot. c. 20. §. 20. n. 1. in fin. & n. 2. in quibuſdam civitatibus. Quarto illa vitia humana, quæ ex corruptione mortalium communi reſultant, quamdiu in enormes actus non erumpunt, non ſunt punienda, ut avaritia, ambitio, inhumanitas, ingratus animus, & in genere talia vitia, quibus opponuntur virtutes, quarum natura coactionem repudiat.

Seld. de J. N. & G. l. 6. c. 6. p. 728. & ſeq.

Boecl. diſſert. Grot. 3. p. 100. & ſeqq.

XXI. *An ignoſcere aut veniam dare licet interdum?*

℟. Licet, ſive pœna penitus tollatur, ut fit in diſpenſatione, ſive minuatur, ut fit in mitigatione; & non ſolum ante, ſed & poſt legem pœnalem latam. Si enim majeſtas totam legem tollere poteſt, etiam vinculum ejus circa perſonam aut factum ſingulare, manente de cætero lege.

Grot. c. 20. §. 21. 22. & 24. n. 2. Ant. Matth. de crim. 48. tit 19. c. 5. n. 1.

XXII. *At legiſlator aliquo modo legibus ſuis obligatur, & ſic poſt legem latam, quæ pœnalis dicitur, non videtur poſſe diſpenſare circa pœnam vel eam mitigare?*

Grot. c. 20. §. 24. Puf. l. 8. c. 3. §. 16.

℟. Poſt legem pœnalem major quidem videtur difficultas, & quatenus legis

legis auctor ut pars civitatis ſpectatur, lege ſua interdum obligatur, non vero qua civitatis ipſius perſonam atque auctoritatem ſuſtinet. Nam qua talis eſt, poteſt legem etiam totam tollere, quia legis humanæ natura eſt, ut à voluntate humana pendeat, non in origine tantum, ſed & in duratione. non debet tamen legis auctor legem tollere, niſi probabili de cauſa, peccaturus alioqui in regulas juſtitiæ gubernatricis. Ante legem pœnalem, ubi jus ſcriptum non eſt, & pœnæ ſunt arbitrariæ, diſpenſatio facilius obtinet, quia quamvis naturaliter qui deliquit in eo ſtatu ſit, ut puniri poſſit, non tamen ſemper neceſſario punitur, ſed hoc pendet ex connexione finium ob quos pœna inſtituta eſt, cum ipſa pœna. Quare ſi fines illi per ſe morali æſtimatione neceſſarii non ſint, ut ſi ſit peccatum pauciſſimis cognitum, cujus proinde publica traductio non neceſſaria ſit aut damnoſa etiam, aut alii fines ex oppoſito occurrant non

Ziegl. h. c. §. 22. & Oſ. aliter.

Grot. d. c. 20. §. 22.

minus

minus utiles aut neceſſarii, ut in eo, qui bene merita aut ſua aut parentum repenſari digna culpæ opponit; aut fines pœnæ propoſiti alia via obtineri poſſint, ut in eo, qui verbis emendatus eſt, aut læſo verbis ſatisfecit, ut ad eos fines pœna jam opus non ſit. Interdum tamen hæc tria occurrere poſſunt, aut ut pœna omnino ſit exigenda, ut in peſſimi exempli ſceleribus, aut ut omnino non ſit exigenda, ut ſi bonum publicum omitti eam exigat, aut ut liceat utrumvis. Utroque tamen caſu, ſcilicet & poſt & ante legem pœnalem hoc non faciendum, niſi cauſa ſubſit probabilis, & delictum tale ſit, ut aggratiatio, ut loquuntur, poſſit locum habere; quo homicidium referri non poteſt, vel delicta, quæ lex divina, aut recta ratio, gentiumque conſenſus capitis ſupplicio puniri jubet. Quæ autem ſint cauſæ probabiles licet præciſe definiri non poſſit, tenendum tamen eſt majores eſſe debere poſt legem, quam quæ ante legem

Grot. d. c. 20. §. 23.

Matth. de crim. 48. tit. 19. c. 5. n. 2. jung. tamen Ziegl. de jur. maj. l. 1. c. 8. §. 3. & 8. ad Grot. h. c. §. 22. Puf. l. 8 c. 3. §. 26.

gem ſpectabantur, quia legis auctoritas, quam ſervari utile eſt, ad cauſas puniendi acceſſit.

XXIII. *Quotuplices ſunt cauſæ liberandi aliquem à pœna legis?*

R. Cauſæ ſolent eſſe aut intrinſecæ aut extrinſecæ. Intrinſeca, cum ſi non injuſta, dura tamen eſt pœna ad factum comparata; quamvis proprie loquendo, quando certæ circumſtantiæ occurrunt, quæ delicti atrocitatem, qualem lex præſupponit, minuunt, ex æquitate potius pœna mitigetur etiam ab inferiore magiſtratu, quam diſpenſetur. Aliud enim eſt æqua legis interpretatio, aliud diſpenſatio. *Grot. c. 20. §. 25. Ferd. Vaſq. Contr. illuſt. l. 1. c. 36. aliter.*

XXIV. *Quæ ſunt cauſæ extrinſecæ?*

R. Aut meritum aliquod antecedens ipſius delinquentis, aut majorum ejus; aut alia res, quæ ipſum commendat, ut inſigne artificium, vel ſi delinquens omnino ſit neceſſarius ad conſervationem ſtatus; aut ſpes magna ſit fore ut peccatum inſi- *Grot. c. 20. §. 22. n. 1. & §. 26. Puf. l. 8. c. 3. §. 16. in med.*

gnibus factis eluatur; aut interceſſio magnatum interveniat; aut ſi ratio legis ſaltem particulariter ceſſet in hoc facto, de quo agitur: nam quanquam ad ſuſtinendam legis efficaciam ſatis ſit ratio univerſalis ſine repugnantia contrariæ rationis, tamen ceſſatio rationis, etiam quæ particularis eſt, efficit ut lex facilius & minore cum damno auctoritatis ſolvi poſſit; ut ſi ſint leges ſumptuariæ, quarum ratio generalis eſt voluntas legiſlatoris, particularis autem, ne inutilibus & immodicis ſumptibus privati exhaurian-tur, dives aliquis, qui has leges tranſgreditur, quia in eo ceſſat hæc ratio legis particularis, facile diſpenſationi locum faciet. Sic eſt juſta diſpenſandi cauſa, ſi delictum per ignorantiam quamvis omni culpa non carentem, aut per animi infirmitatem ſuperabilem quidem, ſed difficulter ſuperabilem committitur. Interdum multitudo delinquentium gratiæ locum facit, ne pœna, quæ ſervandæ ſocietati inventa eſt, ad civitatem evertendam valeat. XXV.

XXV. *Ut ergo recte æstimemus pœnam, quotnam sunt considerandæ?*

R. Duo, id ob quod pœna infligitur, & cujus ergo. Ob quod est meritum; cujus ergo est utilitas ex pœna. Puniendus nemo est ultra meritum, & intra meriti modum magis aut minus peccata puniuntur pro utilitate. *Grot. c. 20. §. 28.*

XXVI. *In merito seu delicto quotnam veniunt examinanda?*

R. Examinanda veniunt causa, quæ impulit, causa quæ retrahere debuit, & personæ idoneitas ad utrumque. Vix quisquam gratis malus est, aut si quem malitia propter se ipsam delectat, is ultra modum humanum processit. Pars maxima ad peccandum ducitur affectibus, quorum aliqui impetu quodam impellunt ad declinandum malum, qui maxime naturales sunt, ideoque inter appetitus honestissimi, & quæ mortis, carceris, doloris, aut summæ egestatis vitandæ causa injuste fiunt, maxime excusabilia videri solent. Cæteri appetitus *Grot. c. 20. §. 29. Puf. l. 8. c 3. §. 19. Of. h. c. §. 29 aliter. Puf. l. 2. c. 4. §. ult. in med Grot. l. 2. c. 1. §. 7. & ibi Boecl.*

titus ad bonum aliquod tendunt aut verum, aut imaginabile. Vera bona extra virtutes & earum actiones, quæ ad peccatum non ducunt, ſunt aut delectantia, aut delectantium cauſa, quæ utilia vocantur, ut poſſeſſionum abundantia, licet interdum præbeant occaſionem peccandi. Imaginabilia non autem vere bona ſunt, excellentia ſuper alios, quatenus à virtute & utilitate ſejungitur & interdum à ſola nativitate deſumitur, vel munere cui quis præfectus eſt, & vindicta, quæ ex inimici dolore voluptatem capit: quæ quo magis à natura abeunt, eo ſunt fœdiora & delicta propterea commiſſa minus excuſabilia.

XXVII. *Cauſa quæ à delinquendo abſtrahere debuit, quotuplex?*

Grot. c. 20. §. 30. Puf. l. 8. c. 3. §. 20. Str. Ex 48. th. 4 & ſeqq.

R. Alia generalis eſt, ſcilicet injuſtitia, quæ eo eſt major, quo majus alteri damnum infertur. Ideo primum locum obtinent delicta conſummata, poſtremum, quæ ad actus aliquos, ſed non ad ultimum proceſſerunt: in quibus tanto quidque eſt gravius, quo ul-

ulterius proceſſit. In utrovis genere ea injuſtitia eminet, quæ communem ordinem perturbat, ut eſt crimen læſæ majeſtatis, ac proinde plurimis nocet. Sequitur ea, quæ ſingulos tangit. Maxima hic eſt, quæ vitam, proxima quæ familiam, cujus fundamentum eſt matrimonium, poſtrema quæ res ſingulas expetibiles ſpectat, ſive directo ſubtrahendo, ſive dolo malo cauſam dando damni quod ſecuturum probabile eſt; ſic in incendio & perfoſſo aggere multorum ſummæ calamitates & mortes ſpectandæ ſunt. Alia eſt ſpecialis, interdum enim ad injuſtitiam generalem aliud accedit vitium, puta impietas in parentes, inhumanitas in propinquos, ut in parricidio, ingratus animus in beneficos, graviusenim afficit ab amico, quam ab hoſte illata injuria. Non parum quoque refert, quo in loco aut tempore delictum fuerit perpetratum. Sic fœdius eſt in templo ſtuprum committere, quam in caupona. Sic in conſeſſu judicum pulſari gravius eſt, quam intra pri-

vatos parietes. Sic gravius delinquit, qui ſe inebriat die precibus ſingulariter deſtinato, quam qui alio die &c.

XXVIII. *An etiam vita anterior ſimul cum delicto in æſtimationem venit?*

Grot. d. c. 20. §. 30. n. 3. & Ziegl. ibi.

R. Affirmatur, apparet enim major pravitas, ſi quis ſæpius deliquit; quia habitus mali actibus ſunt pejores. Et hinc iſti, quibus alioqui non malis, forte aliorum exemplo aut data occaſione ſeductis ſubito aliqua peccandi dulcedo ſubrepſit mitius puniuntur, quam iſti qui peccandi habitum contraxerunt, & totum vitæ genus immutarunt, niſi ſit delictum atrocius.

XXIX. *Perſonæ aptitudo, quidnam confert ad æſtimandum meritum ſeu delictum?*

Grot. c. 20. §. 31.

R. Perſonæ aptitudo aut ad conſiderandas cauſas avertentes, aut ad ſuſcipiendos affectus incitantes conſiderari ſolet in corporis mixtura, ætate, ſexu, educatione, circumſtantiis actus. Nam pueri & fœminæ & craſſi ingenii homines maleque educati, juſti

juſti & injuſti, liciti & illiciti diſcrimina minus habent cognita: & in quibus bilis prævalet, iracundi ſunt, in quibus ſanguis ad venerem proni, tum vero huc juventus, illuc ſenectus inclinat. Hæc tamen non ita ſimpliciter accipienda erunt: verum in pueris diſtinguendum, an doli ſint capaces nec ne; inter fœminas utrum ſimpliciores ſint, an vero nequitia ſexum ſuperent; craſſi ingenii homines, an inter moratiores verſati ſint, an non; utrum delictum juri naturæ an juri poſitivo repugnet; in iracundis an habuerint juſtam iræ cauſam, an non &c. Interim ex ira & metu delicta commiſſa minus odioſa ſunt, quam quæ ex voluptatis naſcuntur deſiderio, quod & minus efficaciter movet, & differri & aliam ſibi materiam ſine injuria quærere facilius poteſt. Hinc omnino illud tenendum eſt, quo animi eligentis judicium magis impeditur, quoque magis naturalibus cauſis, eo id quod delinquitur, minoris eſſe.

Ziegl. h. c. §. 31.

Grot. d. c. 20. §. 31. n. 1. & 2.

XXX. *At vero in pœnis requiritur*

paſſio, quæ par eſt delicto, ſeu talio, ergo nec plus nec minus debet pati is, qui punitur, quam is, in quem delictum commiſſum eſt, & ſic hæ cautiones ſunt ſuperfluæ?

Grot. c. 20. §. 32. n. 1. R. Quando par paſſio requiritur in pœnis, id non ita accipi debet, quaſi qui alteri nocuit deliberato & ſine cauſis culpam valde minuentibus, tantundem nocumenti nec amplius ferre debeat; nam ſic par eſſet periculum innocentis & nocentis, nec ſatis caveretur hominum ſecuritati, ſi malis non immineret major metus à legibus, quam bonis à malorum petulantia: atque hoc inde quoque æſtimari poteſt, quod interdum delicta quædam non conſummata puniantur ut conſummata, ut ſi quis hominis occidendi cauſa cum telo ambulaverit. *Puf l. 8. c. 3. §. 27.* Quo accedit, quod talio abſoluta & ſtricta in plurimis delictis non poſſit habere locum, e. g. adulterio, ſtupro, fœdo concubitu, crimine læſæ majeſtatis &c. imò ne quidem in injuriis, quæ corpori inferuntur commode po-

poteſt locum habere, ſic ſi ruſticus ruſtico colaphum impegerit, & percuſſus alteri reponere debeat, quomodo æquilibrium accurate ſervari poterit, & quomodo conſtabit, qualiter libratus prior colaphus fuerit. Unde ſequitur, iſtos qui talionem requirunt, tantum innuere velle, pœnas delictis proportionatas eſſe debere, ne ſcutica dignum horribili flagello ſectemur, aut ſecures meritum ſcutica ſoleave cædamus. Ideoque conſummatis criminibus major debet pœna reſpondere, ſed quia morte nihil eſt gravius, eaque iterari non poteſt, intra eam neceſſario conſiſtitur, additis tamen interdum pro merito cruciatibus.

Bod. de Rep. l. 6. c. ult. Hahn. ad Weſenb. de juſt. & jur. n13.

Grot c. 20. §. 32. in fin.

XXXI. *Quomodo ergo ſpectatur magnitudo pœnæ?*

R. Cum reſpectu ad patientem; quia enim eſt læſio, quæ pro diverſitate objecti quod læditur, eſt magna vel parva, conſideranda omnino perſona, quæ eſt punienda, alias uni eidemque delicto mox major, mox mi-

Grot. c. 20. §. 33. Puf. l. 8. c. 3. §. 25. Str. Ex I. th. 32.

nor pœna imponeretur. Nam mulcta eadem pauperem onerabit, divitem non onerabit: & vili ignominia leve erit malum, honorato grave, & hæc eſt intrinſeca taxatio pœnæ, cui interdum accedit cauſa extrinſeca, quæ eſt ingens periculum ab eo, qui deliquit, plerumque autem neceſſitas exempli, quæ naſci ſolet ex generalibus invitamentis ad peccandum, quæ reprimi niſi acribus remediis nequeunt.

Grot. c. 20. §. 34.

XXXII. *Quæ ſunt iſta invitamenta?*

Grot. c. 20. §. 35. Puf. d. l. 8. c. 3. § 23. circa fin.

℟. Invitamenta præcipua ſunt conſuetudo & facilitas. Sic ob facilitatem furtum de paſcuo gravius punitur, quam furtum de domo: & apud quaſdam gentes furtum à domeſtico commiſſum, quam ab extraneo. Conſuetudo facti, ſeu ubi aliquod vitium in publicos mores abiit, etſi aliquid detrahit de culpa in judiciis, tamen ubi leges ſunt ferendæ efficit, ut eidem reprimendæ pœna ſit intendenda, ſeu pœnæ acrimoniam ex aliqua par-

Conſt. Elect. Brand. de duellis.

parte flagitat, ut in duellis coercendis.

XXXIII. *Altera pars juris aggratiandi, in quo consistit?*

R. Ubi pœna est arbitraria, potius ad minuendam eam debemus esse prompti, quam ad augendam, & faciliores ad absolvendum, si fieri possit, quam ad condemnandum; seu judex pœnam si tuto poterit, donet, sin minus temperet. *Grot. c. 20. §. 36. Ziegl. h. l. l. 16. D. de pœn.*

XXXIV. *An pœnæ causa bellum suscipi potest?*

R. Bellum pœnale nullum est, ut supra diximus, quia pœna exigitur propter transgressionem legis, quæ à superiori inferioribus seu subditis tantum præscribitur; & bellum inter pares, seu qui tales se credunt, geritur. *Grot. c. 20. §. 38. & l. 2. c. 1. §. 2. aliter.*

XXXV. *An ergo reges & qui par jus regibus obtinent, non habent jus pœnas poscendi in quibusvis personis jus naturæ & gentium immaniter violantibus?*

R. Non, quia punitio requirit subjectionem ejus, qui punitur, seu est effe- *Os. ad Grot. c. 20. §. 40.*

Grot. d. c. 20. §. 40. aliter. Kulpis. Ex. Grot. 9. §. 7. in fin. & 8. aliter.

effectus imperii & judicii, quod non exercetur, nisi in subditos. Et quemadmodum Rex Hispaniarum non potest punire peccata, quæ in Gallia committuntur, ita nec peccata barbarorum, qui barbare vivunt, & quorum peccata cedunt in offensam Dei & peccantium perniciem, nisi ipsi subjiciantur. Quo accedit, quod par sit ratio peccatorum, quæ contra jus naturæ committuntur, si non cedant in alterius regis injuriam, & sic barbaros punire deberent propter fornicationem, furtum, ebrietatem, quod est absurdum.

XXXVI. *Datur ne bellum pœnale propter delicta in Deum commissa?*

Of. ad Grot. c. 20 §. 44. Grot. d. c. 20 §. 44. n. 1. aliter. Kulpis. d. Ex. §. 9. aliter.

R. Non 1. quia non datur bellum pœnale propter delicta in jus naturæ commissa, ut modo diximus. 2. quia omnes gentes è persuasione suæ religionis ita damnarent alias gentes, & sic in toto mundo esset bellum universale in universas gentes. 3. quia quamvis Deum offendant, tamen suarum possessionum habent dominium, quod

quod ipſis invitis ſine facto ipſorum ne quidem à rege ipſorum auferri poteſt, multo minus ab alio rege bello, quod non eſt juſtum ſine injuria vel inferenda vel illata.

XXXVII. *An ergo religio Chriſtiana bello non poteſt propagari?*

R. Non, nam falſa perſuaſio de Deo eſt morbus menti inhærens, ad quem proinde curandum non iis, quæ in corpus tantum penetrant, ſed doctrina & ſedula inſtitutione, quæ in animum leniter inſtillata deſcendit, opus eſt; & alia omnia pro arbitrio civilis magiſtratus ſanciuntur, ſola religio non imperatur, ſed ex percepta veritatis opinione, accedente divini numinis gratia bene præparatis mentibus infunditur. Quo accedit, quod ubi quis religione ducitur, in eo nullum habent momentum vexatio & dolor; ſtet illic licet carnifex, licet tortor ferrum & flammam admoveat, non quid paſſurus, ſed quid facturus ſit cogitabit.

Thuan. ad Henr. IV. in præf. hiſt. tom. 1. Grot. c. 20 §. 48. Oſ. h. l. jung. Adam Piſeczki a Kranichfeld in tract. de relig. vi, carcere, tormentis non propag.

XXXVIII. *An arma poſſunt ſumi in chri-*

chriſtianos, ideo quia chriſtiani ſunt?

Grot. d. c. 2. 20. §. 49.

R. Non; quia in diſciplina chriſtiana nihil eſt, quod humanæ ſocietati noceat, imo nihil quod non proſit; & eorum conventus non ſunt bacchanalia, aut cœtus turbandæ paci, ſed virtutum ſcholæ. Hinc qui in tales ſæviunt, ipſi in ea cauſa ſunt, ut puniri juſte poſſint, imo à Deo puniendi. Multo magis qui chriſtiani ſunt, & in eos ſæviunt, qui Chriſti legem pro vera habent, ſed de quibusdam, quæ aut extra legem ſunt, aut in lege ſenſum videntur habere ambiguum, & ab antiquis Chriſtianis non eundem in modum ſunt expoſita, dubitant, aut errant, ſuppliciis qui graſſantur, perinique faciunt. Nec admittendæ excuſationes, nova omnia metuenda, præſertim cœtus: nam neque metuenda ſunt dogmata quamvis nova, ſi modo ad honeſta omnia, atque ad exhibendam ſuperioribus obedientiam ducant; nec ſuſpecti eſſe debent cœtus proborum hominum, & qui latere non quærunt niſi cogantur.

Grot. c. 20. §. 50. n. 1. Boecl. 2. Inſt. Pol. c. 4. p. 144. Diſp. pol. 12. p. 377.

CA-

CAPUT XXI.

De Pœnarum communicatione.

I. *Quid sit pœnarum communicatio.*
II. *Quotuplex.*
III. *Quibus modis rectores teneantur ex subditorum delicto.*
IV. *Quomodo ex patientia.*
V. *Unde scientia in Imperantibus præsumatur.*
VI. *Quomodo teneantur ex receptu.*
VII. *An delinquentem dedere teneantur.*
VIII. *An dediti nec recepti cives maneant.*
IX. *Quid si delinquens in locum asyli confugiat.*
X. *Quid sint asyla.*
XI. *Ex quo jure puniendus sit delinquens, qui non quidem deditur, sed à populo apud quem est punitur.*
XII. *Quomodo subditi teneantur ex delicto imperantium.*
XIII. *An subditi in superiorum delicta non consentientes puniantur.*
XIV. *Quomodo pœna universitatis, & pœna singulorum differant.*
XV. *Pœna jus in universitatem an semper, & quamdiu duret.*
XVI. *An exemplum Dei delicta parentum in liberis post tres generationes punientis, homines imitari possint.*
XVII. *An pœnæ ut honores & præmia ad posteros transeant.*
XVIII. *An & quatenus sine ulla alieni delicti communicatione damnum sentire possimus.*
XIX. *Quomodo alieni peccati occasione malum aliquando patiamur.*
XX. *An fidejussor se ad mortem obligare possit.*
XXI. *An ad exilium.*
XXII. *An civitas liberis*

Digitized by Google

ris occaſione delicti paterni ea auferre poſſit quæ habituri erant à civitate.
XXIII. *An ergo nemo ob delictum alienum puniri poſſit.*
XXIV. *Quid dicendum ſit de legibus, quæ liberos vel cognatos ob crimen patris vel cognati puniunt.*
XXV. *An ſubditi recte puniantur ob Regis delictum.*
XXVI. *An Deus populum ob Davidis peccatum puniverit*
XXVII. *An delinquentis hæres de pœna teneatur.*

I. *Quid eſt pœnarum communicatio?*

Grot. l. 2. c. 21. 9. R. Pœnarum communicatio eſt qua alius quam qui deliquit, occaſione delicti propter factum ſuum præcedens pœnæ fit particeps. & punitur hic non tam ex alieno, quam ex ſuo delicto.

II. *Quotuplex eſt?*

Grot. c. 21. §. 2. & 7. Puf. l. c. 3. §. 28. R. Duplex, aut civitas tenetur ex facto ſingulorum; aut ſinguli tenentur ex facto civitatis.

III. *Quibus modis rectores aliorum in crimen veniunt?*

d. c. 21. §. 2. n. 2. R. Duobus modis, patientia & receptu.

IV. *Quid juris circa patientiam?*

R. Re-

Digitized by Google

R. Rectores aliorum si sciant subditos delinquere, prohibere possunt & debent, & non faciunt, ipsi delinquunt: sic pater qui scit filium suum delinquere, prohibere potest, & non facit, modo filius ipsum audiat, ipse delinquit; sic dominus, ephori & omnes, quorum officium est, ut alios regant, veniunt in communionem delicti & pœnæ. Idem ad subditos pari ratione referri debet, venit enim ex naturali æquitate; sic qui patiuntur, ut subditi exerceant piraticam & non prohibent, tenentur. Pariter autem concurrere debent facultas prohibendi, scientia, & non prohibitio, ut quis ex facto alieno teneatur. *d. c. 21. §. 2. n. 2. 3. 4. 5. Ziegl. h. l.* *Grot l. 2. c. 17. §. 20.*

V. *Unde præsumuntur Imperantes scire?*

R. Facile præsumuntur scire, quæ conspicua sunt, & quæ sunt frequentia; id enim quod à multis fit, necesse est à nemine ignoretur. *d. c. 21. §. 2. n. 6.*

VI. *Quid juris de receptu adversus pœnas?*

R. Civitas, apud quam degit delin-

c. 21. §. 4. n. 1. Horn. l. 2. c. 2. §. 18. quens, alterum facere debet, aut ut ipsa interpellata pro merito puniat nocentem, aut ut eum permittat arbitrio interpellantis, sive sint subditi perpetui, sive post crimen commissum ab aliis ad alios confugiant, & fiant subditi temporarii.

Grot. c. 21. §. 4. n. 8. c. 11. §. 5. n. 2. in fin.

VII. *An ergo rex vel populus non stricte tenetur ad dedendum?*

d. c. 21. §. 4. n. 3. R. Non, nam quia talis delinquens dum apud nos reperitur, subditus noster est, in eo habemus imperium, non alius; & sic nos ipsum, non alius, punire possumus, quamdiu apud nos est. Ne autem delictum ipsius videamur probare, & sic nos participes facere, eum aut dedere, aut punire debemus; quamvis fontes depoſcentibus interdum optio detur, quo cumulatius satis fiat. Imo jus hoc depoſcendi ad pœnas eos, qui extra territorium profugerunt apud pleroſque Europæ populos circa ea demum crimina usurpatur, quæ statum publicum tangunt, aut quæ eximiam habent facinoris atrocitatem. Minora mutua dissimulatione

Grot. c. 21. §. 5. n. 5.

trans-

transmitti invaluit, nisi fœderis legibus propius quiddam convenerit.

VIII. *An isti qui à civitate sunt dediti & non recepti ab aliis, cives manent?*

R. Si alter populus concesso jure non utatur, erit is qui deditus est eo loco, ut à suo populo possit puniri aut non puniri, ut multa sunt delicta, in quibus utrumvis fieri potest. Nam hæc deditio, quæ nihil aliud est quam civem alterius populi potestati permittere, ita ut de eo statuat quod voluerit, jus nullum dat aut adimit, quia tantum est factum, quod executionis tollit impedimentum; sed decreto aliquo aut judicio, nisi lex aliqua factum velit haberi pro re judicata, opus est, & sic jus civitatis, ut & jura & bona alia non amittuntur nisi interventu vel decreti vel judicii vel legis, & sic manebunt ejus cujus fuerant. Si deditio accepta sit & postea casu aliquo reversus sit is, qui fuerat deditus, is civis non erit, nisi ex novo beneficio,

Grot. c. 21. §. 4. n. 7. Alber. Gent. l. 3. c. 17. p. 628.

IX. *Quid ſi delinquens in locum aſyli confugiat?*

Grot. c. 21. §. 5. n. 1. Seld: l. 4. c. 2. Ant. Matth. de crim. 48. tit. 18. c. 5. n. 17. Kulpis. Ex. Grot. h. c. §. 1. in fin. Inſt. Jur. Publ. p. 489.

℟. Aſyla proſunt illis, qui immerito odio deliquerunt i. e. caſu aliquo vel lata culpa, non autem qui commiſerunt, quod ſocietati humanæ aut hominibus aliis ſit injurioſum: nam qui initio jura iſta conſtituerunt, infelicibus quidem miſericordiam, at his qui malo animo injuriam intulerunt, pœnam expectandam voluerunt. Et ſi quis deliberato animo hominem occidit vel civitatis ſtatum turbat, vel aliud crimen committit, huic ne ipſum ſanctiſſimum Dei altare patrocinatur, ſed aut puniendus, aut dedendus, aut certe amovendus.

X. *Quid ergo ſunt aſyla?*

Grot. c. 21. §. 6. Oſ. h. l. Ziegl.

℟. Sunt loca publica auctoritate ad innocentiæ auxilium & præſidium conſtituta, ut interim cauſæ juſtitia cognoſcatur.

XI. *Quando delinquentem ipſi punimus & non dedimus ſecundum quæ jura eſt puniendus, an ſecundum jura loci ubi deliquit, an ſecundum noſtræ civitatis jura?* ℟.

Digitized by Google

R. Quod si id cujus accusatur delinquens non sit vetitum jure naturæ aut gentium, res dijudicanda erit ex jure civili populi, unde venit, si secus, secundum nostræ civitatis jura; jus enim naturæ & gentium pœnas non determinat. *Grot. c. 21. §. 6. n. 2.*

XII. *Quomodo à summa potestate culpa transit ad subditos?*

R. Si consenserint in crimen, aut consensu ac suasu summæ potestatis aliquid fecerint, quod facere non licebat. *Grot. c. 21. §. 7. n. 1. Puf. l. 8. c. 3. §. 28.*

XIII. *An ergo qui non consenserunt, non puniuntur?*

R. Quanquam regulariter decreta, in quæ major pars consensit, habeantur pro decretis universitatis, sic ut etiam pauci dissentientes teneantur ea observare, & exequi; tamen in delicto aliter se res habet, & ad eos non pertinet, qui aut non consenserunt, aut aliorum sententiis victi sunt. Ita tamen ut interdum civitati adimi soleant, quæ habet communia, muri, navalia, naves bellicæ, arma, æra- *Grot. d. c. 21. §. 7. n. 2. Puf. d. l. Horn. l. 2. c. 7. §. 11. Ziegl. h. l.*

rium, agri publici &c. & ſic etiam damnum aliquod ſentiant. At ut ſinguli ob delictum univerſitatis citra conſenſum ſuum ea amittant, quæ ipſorum ſunt propria, injuſtum eſt.

XIV. *An ergo pœna univerſitatis & pœna ſingulorum differunt?*

Grot. c. 21. §. 7. n. 2. & 3. Puf. d. l.

R. Affirmatur; ſingulorum pœna interdum eſt mors, ſic mors civitatis eſt, ſi evertatur aut diſſolvatur; ſinguli in ſervitutem pœnæ nomine rediguntur, civitas ſervitutem civilem ſubit in provinciam redacta; ſinguli bona ſua amittunt confiſcatione, civitati adimi ſolent, quæ habet communia, ut modo diximus.

XV. *An pœna ob delictum univerſitatis ſemper etiam ante duas vel tres generationes admiſſum exigi poteſt?*

Grot. c. 21. §. 8. n. 1. Puf. l. 8. c. 3. §. 29

R. Quamdiu iſti non ſunt extincti, per quos ad univerſitatem meritum deducebatur, ipſum quoque meritum ac proinde pœnæ debitum, quod ſine merito pœnæ non poteſt ſubſiſtere, non extinguitur, & ſic pœna exigi poteſt:

poteſt: iis autem extinctis, exigi non poteſt. Licet enim univerſitas duret, quia idem corpus manet, quanquam particulis ſuccedentibus, quædam tamen de univerſitate primo ac per ſe & ſic ſemper dicuntur, quamdiu univerſitas durat, ut habere ærarium, leges & ſimilia, quædam non niſi derivatione à ſingulis ſeu propter ſingulos; ſic doctam dicimus univerſitatem, & fortem, quæ plurimos habet tales, & hæc tamdiu dicuntur, quamdiu hi ſinguli vivunt. Ex hujus genere eſt meritum ſeu delictum, quod ſingulis ut animum habentibus, quem univerſitas per ſe non habet, competit.

XVI. *At Deus etiam delicta parentum in liberis poſt tres generationes punire poteſt.*

R. Aliud eſt jus Dei, aliud hominum; Deus jus domini pleniſſimum habet, ut in res noſtras, ita in vitam noſtram, quod ſine ulla cauſa & quovis tempore auferre cuivis, quando vult, poteſt, & ſi liberos alicujus præmatura *Grot. c. 21. §. 8. n. 5 & §. 14. n. 1. Oſ. h. l.*

aut violenta morte rapiat, in ipſos jure dominii, non pœnæ utitur. Secus quam homines, qui jus in vitam ſubditorum limitatum, & non niſi propter meritum ſeu delictum præcedens auferendum acceperunt.

XVII. *At honores & præmia ad poſteros tranſeunt.*

Grot. c. 21. §. 8. n. 5. in fin. Puf. d. l. R. Honores & præmia accipere ob bene merita majorum poſſumus, quia beneficii ea eſt materia ut in quemvis, etiam in immeritum & gratis conferri poſſit; pœnæ non item.

XVIII. *An autem ob delictum alterius, de quo nullo modo participamus, nullum plane damnum ſentire poſſumus?*

Grot. c. 21. §. 10. R. Damnum directe datum, quo aufertur alicui id, ad quod quis jus proprium habet, non ſentimus propter delictum alterius citra factum noſtrum præcedens: damnum per conſequentiam, quo fit ut quis non habeat, quod alioqui habiturus fuiſſet, ſi alius non deliquiſſet, ſentire poſſumus citra factum noſtrum; ſic parentum

tum bonis confiscatis liberi sentiunt quidem incommodum seu damnum per consequentiam, quia bona illa illorum futura erant, si à parentibus ipsorum delictum non fuisset commissum, & ad ultimum spiritum fuissent conservata, sed proprie pœna non est, nec damnum directe illatum; hinc etiam ea quæ liberi à natura habent, ut vita, corpus, membra &c. aut aliunde tribuuntur, ipsis incolumia manent. Sic cum ex delicto majoris partis, quæ personam universitatis sustinet, universitas in culpa est, eoque nomine amittit communia, libertatem civilem, muros, & alia commoda, sentiunt damnum & singuli innocentes, sed ea in re, quæ ad ipsos directe non pertinebat, sed per consequentiam seu universitatem.

Grot. l. 2. c. 17. §. 2. l. 2. c. 21. §. 10. n. 2. 1. F. 24 fin. & ibi Bitsch.

XIX. *An non occasione peccati alterius interdum aliquid mali quis patitur?*

R. Affirmatur, verum peccatum alterius non est causa proxima hujus mali, sed propria promissio: sic quan-

Grot. c. 21. §. 11. Puf. l. 8. c. 3. §. 32.

do quis pro delinquente fidejubet, non ex delicto, ſed ex ſua ſponſione tenetur. Atque hinc fit, quod malum illi ferendum menſuram accipiat non ex delicto alterius, ſed ex poteſtate, quam in promitendo habuit.

XX. *An ex fidejuſſione aliquis occidi poteſt?*

Grot. c. 21. §. 11. n. 2. & l. 2. c. 19. §. 5.

R. Non, quia nemo jus tale habet ad vitam, ut eam ſibi adimere, aut adimendam obligare poſſit, ut ſupra diximus. Idem intelligi debet de membris, nam & in illa jus homini datum non eſt, niſi corporis ſervandi cauſa.

XXI. *An fidejuſſor ſe poteſt obligare ad exilium?*

Puf. l. 8. c. 3. §. 32. in fin. Str. Ex 47. th. 39. Grot. c. 21. §. 11. n. 3. aliter. & Ziegl. h. l.

R. Quamvis alias liberis patribus familias liberum ſit de ſua civitate ſtatuere, ut diximus; tamen fidejuſſor non recte ſe obligat ad exilium, tum quia illud pœnæ rationem non videtur obtinere poſſe, nam delinquens hac ratione non punitur, tum quia non intereſt civitatis, ejuſmodi civem, qui non deliquit ex civitate exigere.

Digitized by Google

gere. Exinde ſequitur, quod tantum ſe poſſit obligare, quando pœna eſt pecuniaria; vel in aliis delictis, de reo ſiſtendo ſub certa pecuniæ ſumma, ſi non ſiſtatur.

XXII. *An civitas liberis auferre poteſt occaſione delicti paterni quæ habituri erant à civitate?*

R. Affirmatur, ſi hoc jus pendeat à voluntate civitatis: ſic proditorum & perduellium liberi ſæpe honoribus excluduntur, id quod parentibus in pœnam redundat dum ſciunt, liberos ipſorum inglorios vivere, ſed in liberis pœna non eſt, civitas enim de his pro arbitrio diſponere poteſt. *Grot. c. 21. § 11. n. 3. in fin. & §. 16. & c. 17. §. 3.*

XXIII. *An ergo nemo, qui delicti eſt immunis ob alienum delictum puniri poteſt?*

R. Nemo poteſt puniri ex delicto alieno ſi proprium factum nullum præcedat: aptitudo enim ad pœnam ex merito oritur, meritum autem eſt perſonale, quippe ex voluntate ortum habens, qua nihil eſt magis nobis proprium. Et neque virtutes, neque *Grot. c. 21. §. 12. Puf. d. c. §. 33. Ziegl. h. c. §. 12.*

vitia

vitia parentum liberis ſunt imputanda.

XXIV. *Quid ergo dicendum de legibus, quæ liberos vel propinquos capite puniunt, propter crimen paternum vel cognati?*

Grot. c. 21. §. 14. & 15. Matth. de crimin. 48. tit. 2. c. 3. §. 10.

R. Iſtæ leges ſunt injuſtæ, nam unuſquiſque ex ſuo admiſſo ſorti ſubjicitur, nec alieni criminis ſucceſſor conſtituitur. Hinc prægnans mulier mortis ſupplicio affici non poteſt. Quamvis autem liberi non poſſint puniri propter delicta parentum, tamen ea ipſis poſſunt denegari, de quibus modo dictum.

XXV. *Ea, quæ de liberis dicta ſunt, poſſuntne applicari ad populum vere ſubditum?*

Grot. c. 21. §. 17. n. 1. l. 2. c. 5. §. 17. c. 14. §. 11. n. 2. l. 3. c. 2. §. 2. Ziegl. h. c. §. 17. alitor.

R. Affirmatur; nam contractus, qui ex natura conſociationis oritur, ſeu ejus corporis, cujus caput eſt rex, membra cæteri, vi cujus totum corpus ſeu major ejus pars vel ille in quem jus totius corporis ſeu integri eſt tranſlatum, reliqua membra obligare poteſt, non pertinet ad delicta, ſed

ſed negotia licita ex probabili cauſa ſuſcepta. Hinc etiam iſti, quorum conſenſus non acceſſit, vel factum aliud, quod per ſe ſit pœna dignum, non obligantur, licet interdum damnum inde ſentiant.

XXVI. *At Deus ob Davidis peccatum populum peſtilentia confecit, & quidem ut David cenſet innocentem.*

℟. Deus, qui in vitam ipſorum habebat jus pleniſſimum, non populum, ſed Davidem ſic punivit; regis enim ſupplicium eſt, ſubditis orbari. Ac perinde eſt, ac ſi quis manu peccavit, in tergo feriatur. *Grot. c. 21. §. 17. n. 2. Ziegl. & Oſ. h. l. & §. 14. aliter. l. 1. c. 3. §. 8. n. 16.*

XXVII. *An hæres delinquentis de pœna tenetur?*

℟. Hæres de cæteris debitis tenetur non de pœna; quia hæres perſonam defuncti refert, non in meritis, quæ ſunt mere perſonalia, & propter quæ pœna imponitur, ſed in bonis, quibus ut cohærerent ea, quæ alicui debentur ex ipſa rerum inæqualitate, ſimul cum dominio fuit introductum. *Grot. c. 21. §. 19. l. 2. c. 10. §. 2.*

Hinc

Hinc ſi ultra meritum nova quædam cauſa obligationis exſtiterit, contractus vel quaſi contractus, qui præſumitur ex litis conteſtatione, pœna pecuniaria ab hærede debetur.

l. 25. D. de O. & A. l. 3. §. 11. de pec. Grot. c. 21. §. 20.

CAPUT XXII.

De Cauſis injuſtis.

I. *Quid ſit cauſa belli injuſta.*
II. *Quotuplices ſint.*
III. *Quæ ſint cauſæ injuſtæ.*
IV. *An inventionis titulo res ab aliis poſſeſſas occupare poſſimus.*
V. *An libertatis deſiderium in populo ſubdito juſta ſit belli cauſa.*
VI. *An voluntas alios regendi quaſi naturaliter ſervos & ad ipſorum commodum.*
VII. *An titulus univerſalis imperii, quem quidam tribuunt Imperatori Romano.*
VIII. *An detur Monarchia univerſalis.*
IX. *An Eccleſia habeat jus in populos ignotos.*
X. *An ſpes concepta ex divinorum vaticiniorum explicatione juſta ſit belli cauſa.*
XI. *An bellum juſte geratur adconſequendum id quod non ex jure ſtricto, ſed aliunde, e. g. liberalitate, gratitudine, miſericordia, aut virtute ſimili debetur.*
XII. *An bello ex juſta cauſa ſuſcepto, interdum vitium ex animo agentis accidere poſſit.*

I. *Quid eſt cauſa belli injuſta?*

Grot. l. 2. c. 1. §. 2.

R. Cauſa belli injuſta eſt, quando quis

quis citra præcedentem injuriam vel inferendam vel illatam alii bellum infert.

II. *Quotuplices sunt?*

R. Sunt variæ, interdum plane nulla, nec justifica, nec suasoria; & hoc vitium humanum excedit modum, & non crudelis tantum, sed ferus est, cui voluptati est sævitia, imo insanus est. Nam sine causa in bella ac pugnas ferri, mera est insania malum sibi quærens. Plerique suasorias habent, & justificas plane non curant. Tales sunt isti, quibus pro fœdere, proque justitia est ensis. Alii causas quasi justificas adferunt, quæ expensæ ad rectam rationem injustæ reperiuntur. *Grot. c. 22. §. 1. n. 2. & §. 2. c. 20. §. 5. n. 3. c. 22. §. 3. d. c. §. 4. A. B. tit. 17. & ibi Limn.*

III. *Quænam sunt istæ?*

R. Ex justis causis injustæ cognosci possunt; rectum enim obliqui est index. Summa genera sunt metus ex vicina potentia, ut si vicinus nulla pactione impeditus in suo arcem faciat, aut munitionem aliam, quæ damnum aliquando dare posset; nam adversus tales metus contrariæ in suo munitiones, *Grot. c. 22. §. 4. in fin. d. c. §. 5. n. 1. & 2.*

Digitized by Google

nes, & si qua sunt similia remedia
d.c. §. 6. quærenda sunt, non vis bellica. Nec utilitas, e. g. si aliquis locus omnino commodus & conveniens esset ad territorium alicujus muniendum vel firmandum, par jus facit cum necessitate. Nec ubi laxa est matrimoniorum
d.c. §. 7. & s. l. 2. c. 2. §. 20. & seqq. copia, negatum matrimonium. Nec amor mutandæ sedis, de quibus omnibus supra diximus.

IV. *An titulo inventionis nobis possumus vindicare ea quæ ab aliis possidentur?*

Grot. c. 22. §. 9. & de mari libero c. 2. Osh. c. §. 9. Et. Æque improbum hoc est, etiamsi is qui tenet, sit improbus, de Deo male sentiens, aut hebetis ingenii. Nam inventio est rerum, quæ nullius sunt: & licet possessores de Deo male sentiant, nihilominus publice atque privatim rerum possessionumque suarum dominium habent, quod illis sine justa causa eripi non potest. Et fides non tollit jus naturale & gentium, ex quo dominia profecta sunt: neque ad dominium requiritur aut virtus moralis, aut religiosa, aut intellectus perfectio. V. *An*

V. *An justa belli causa est libertatis desiderium in populo subdito?*

R. Non; nam quamvis libertas cum natura competere dicatur, tamen hoc intelligendum est de jure naturæ præcedente factum omne humanum, quare qui legitima causa in servitutem sive personalem sive civilem devenerunt, contenti sua conditione esse debent; & olim honestum erat pro libertate pugnare, at qui victi semel sunt, & longo tempore paruerunt, si jugum excutiant, faciunt quod desperatorum hominum est, non quod libertatem amantium, ut supra diximus. *Grot. 2. c. 22. §. 11. c. 4. §. 14. l. 1. c. 3. §. 8. n. 12.*

VI. *An voluntas alios regendi quasi naturaliter servos, & dignos qui serviant, & quia ipsis utile, est justa bellandi causa?*

R. Non; quamvis enim alicui aliquid sit utile, tamen mihi non licet id ei per vim imponere. Nam his, qui rationis habent usum, libera esse debet utilium & inutilium electio, nisi alteri jus quoddam in iis quæsitum sit. Quo accedit, quod nullum sit naturale *Grot. c. 22. §. 12. Horn. l. 1. c. 3. §. 1. Puf. l. 6.*

imperium, nec naturale ſervitium, & aptitudo ad parendum alteri non tribuit imperium, alias interdum pater filii, dominus ſervi, rex ſubditi &c. ſervus eſſet.

VII. *An titulus univerſalis imperii, quem quidam tribuunt Imperatori Romano?*

Grot. c. 22. §. 13. Jac. Gothofr. ad l. 9. de L. Rhod. de jactu. Limn. l. 2, c. 8.

R. Stultum eſt credere, quaſi Imperator Romanus in remotiſſimos & incognitos hactenus populos jus imperandi habeat, hoc enim à nemine & nullo jure unquam eſt tributum, & habent alii populi & ſemper habuerunt ſuos Imperantes, ſuas leges, ſua jura, quæ ipſis invitis citra ipſorum factum nemo jure auferre unquam poterit.

VIII. *An ergo Monarchia univerſalis non datur?*

Grot. c. 22. §. 13. n. 1. in fin. Henr. Kipping. in not. & animad. in axiom. Gall. Auberii de

R. Non; ut enim navis aliqua ad eam magnitudinem pervenire poteſt, ut regi nequeat, ſic & hominum numerus & locorum diſtantia tanta eſſe, ut unum regimen non ferat; ita ut ſit ea res humanis conſiliis altior, & morali

morali æstimatione impossibilis. Imo videtur esse contra Dei arbitrium & providentiam, qui orbem terrarum non uni vel alteri concessit, sed cum tam dispares limites posuerit orbis partibus, tam diversa populorum ingenia condiderit, videtur omnino voluisse esse diversa regna & diversa imperia. Præterea omnium seculorum historia de imperiorum regnorumque discretione hoc testatur. *Pratens. Regis Gall. super imperium. Of. ad Grot. h. c. §. 13. Ziegl. h. l. aliter. Thom. Campanel. de monarch. Hisp. Auberius dict. lib. aliter.*

IX. *An Ecclesia habet jus in populos ignotæ hactenus partis terrarum?*

℟. Negatur, quia Christus ipse, à quo omnis potestas Ecclesiastica fluxit, & cujus vita exemplar est Ecclesiæ, qua talis est, propositum, negavit regnum suum esse de hoc mundo. *Grot. c. 22. §. 14. de mari lib. c. 6. Becm. in hist. geog. & civ. part. 2. c. 1. §. 7. Of. ad Grot. h. c. §. 14.*

X. *An spes concepta ex divinorum vaticiniorum explicatione justa est belli causa?*

℟. Non; nam præterquam, quæ nondum impleta sunt oracula interpretari certo vix contingit sine prophetico spiritu, etiam rerum certarum la- *Ziegl. de jur. maj. l. 1. c. 33. §. 52. Grot. c. 22. §. 15. & Of.*

tere nos poſſunt tempora. Ac poſtremo prædictio, niſi expreſſum adſit Dei mandatum, jus nullum dat, cum Deus quæ prædixit, ſæpe per improbos homines, aut pravas actiones ad exitum ire permittat.

Grot. l. 1. c. 2. §. 2.

XI. *Si quis mihi quid ex liberalitate, gratia ſive gratitudine, miſericordia aut virtute ſimili, non ex propria juſtitia debeat, an ſi ſponte id non velit præſtare, armis conſequi licet?*

Grot. c. 22. §. 16. c. 20. §. 20. Boecl. de act. ingrat. 139. Ziegl. h. c. §. 16.

℟. Sicut in foro hoc exigi non poteſt, ita nec armis depoſci. Nam qui beneficium dedit, nullum habet jus (idem dicendum de aliis ſimilibus virtutibus) ad repoſcendam gratiam, alioquin contractus eſſet non beneficium. Et non convenit, beneficia fœnerari, aut in calendario ſcribere. Cumque res honeſta ſit, referre gratiam, deſinit honeſta eſſe, ſi neceſſaria eſt, neque glorioſa res eſt, gratum eſſe, niſi tutum eſt, ingratum fuiſſe.

XII. *An bello ex cauſa juſta poteſt accidere vitium ex animo agentis?*

℟.

¶. Affirmatur, ut ſi cauſæ juſtæ accidat gaudium acquieſcentis in malo alieno ſine boni reſpectu, vel profunda cupido imperii & divitiarum, & hæc ubi cauſa juſtifica non deeſt, peccatum quidem arguunt, ipſum tamen bellum proprie injuſtum non faciunt, unde nec ex tali bello reſtitutio debetur. *Grot. c. 22. §. 17. Ziegl. h. c. §. 17. aliter.*

CAPUT XXIII.

De cauſis dubiis.

I. *Quid ſint cauſæ belli dubiæ.*
II. *Qua ſit cauſa hujus incertitudinis.*
III. *Quid ſi quis errans factum injuſtum putet quod revera juſtum eſt.*
IV. *Quid ſi hæſitet.*
V. *Quid ſi poſt examen aliquod animus in alterutram partem inclinet, ſed tamen cum formidine injuſti propter rationem non penitus certam.*
VI. *Quid ſi ab utraque parte probabilia ſe oſtendant argumenta.*
VII. *Quid ſi ſententiæ ſint alternantes circa bellum & pacem.*
VIII. *Quibus & quot modis vitari poſſit ne controverſiæ in bellum erumpant.*
IX. *Quomodo per colloquium evitetur bellum.*
X. *An melius ſit ut partes per ſe congrediantur, an per legatos.*
XI. *Quomodo bellum per compromiſſum vitetur.*
XII. *An partes arbitri ſententiæ ſtare cogantur.*
XIII. *Quomodo denique*

bellum vitetur per ſortem. An huc certamen ſingulare referri poſſit.

XIV. *Cujus ſit quærere conditiones ut bellum vitetur. An is qui documenta non habet ſufficientia quibus poſſeſſorem de injuſtitia ſuæ poſſeſſionis convincat bellum licite gerat.*

XV. *Quid ſi jus ſit ambiguum, & neuter poſſideat, aut ex æquo uterque.*

XVI. *An bellum utraque ex parte juſtum eſſe poſſit.*

I. *Quid ſunt cauſæ belli dubiæ?*

R. Sunt cauſæ, de quibus non ſemper certo conſtat, an juſtæ an injuſtæ ſint.

II. *Quæ eſt cauſa hujus incertitudinis?*

Puf. l. 1. c. 2. §. 4. in fin. & §. 9, Boecl. in præf. ad Grot. p. 36.

R. Quamvis noſtra diſciplina, quæ in actionibus humanis conſiderat quid juſtum, quid injuſtum ſit, ejuſmodi fundamentis nitatur, ut exinde genuinæ demonſtrationes, quæ ſolidam ſcientiam parere ſunt aptæ, deduci queant, æque certa ſit, ac diſciplinæ mathematicæ; tamen quia applicatio fieri debet ad facta, quæ ſæpe obſcuram & dubiam habent interpretationem, in illa major videtur eſſe latitudo, quam in diſciplinis mathematicis. Sic poteſt in bello dubium

Grot. c. 23. §. 1. aliter.

bium oriri de facto, ob quod bellum movetur, an juſtum, an injuſtum ſit, tamen hoc principium, ubi præcedit injuria, ibi bellum eſt juſtum, propterea non eſt dubium vel incertum; & ſi conſtet, cum facto injuriam eſſe conjunctam, certa & indubitata ratione concludo, bellum propterea ſuſceptum eſſe juſtum.

III. *Quid ergo faciendum, ſi quis erret, & factum injuſtum putet, quod reipſa juſtum eſt?*

R. Abſtinendum omnino à tali actu quia vitioſus eſt propter errorem: putat enim eum eſſe contra legem, & ſic legem aſpernatur, dum facit, quod ex conſcientia erronea putat non eſſe faciendum, & ea lege prohibitum eſſe. *Grot. c. 23. §. 2. c. 26. §. 3. Ziegl, c. 23. §. 2. Puf. l. 1. c. 3. §. 13. in fin.*

IV. *Quid ſi hæſitet?*

R. Et hic abſtinendum, quia qui dubitat, an factum juſtum aut injuſtum ſit, & tamen facit, ſciens & volens ſe periculo peccandi exponit, & legem contemnit: tamen ſi faciendum omnino fuerit, eligere debet dubitans, *Grot. d. c. 23. §. 2. n. 2. Ziegl. h. l. Puf. l. 1. c. 3. §. 8. inpr.*

quod tutiſſimum ipſe judicaverit, e. g. ſubditus dubitat an bellum ſit juſtum, princeps mandat, ut eum in bellum ſequatur, ſequi potius debet principem, quam refractarius eſſe; quia credere poteſt, principem non eſſe tam imprudentem & impium, ut bellum injuſtum ſuſcipiat.

V. *Quid ſi quidam in alterutram partem inclinet, ſed tamen cum formidine injuſti propter rationem non penitus certam?*

Grot. c. 23. §. 4. Puf. l. 1. c. 3. §. 5. & 6.

R. Qui non habent, ut activum judicium recte conforment, tenentur audire ſapientum conſilia. Nam probabilia ſunt, quæ omnibus videntur, aut plurimis, aut certe ſapientibus: iiſque rurſum aut omnibus, aut pluribus, aut præſtantioribus. Et hac via judicandi maxime utuntur reges, quibus artium momenta ediſcere aut expendere vix vacat, juxta illud:

Dat ſapere regi turba ſapientum comes

Myller. Archolog. c. 12. Inſt. Jur. Publ. p. 148.

Sic Imperatores Chriſtiani vix niſi auditis Epiſcopis bella ſuſcipiebant, ut

ut si quid esset, quod religionem posset injicere, ejus monerentur.

VI. *Quid si ab utraque parte se ostendant argumenta probabilia sive intrinseca ex natura ipsius facti, sive extrinseca ab aliorum auctoritate?*

R. Id cum accidit, si res mediocres sunt, de quibus agitur, videtur vitio carere posse electio, in utramvis partem ceciderit. At si de re magni momenti, ut de supplicio hominis capitali agitur, jam propter magnum discrimen, quod est inter eligenda, præferenda est pars tutior, & sic satius est, nocentem absolvere, quam innocentem condemnare. Grot. c. 25. §. 5.

VII. *Quid si sententiæ sint alternantes circa pacem & bellum?*

R. Quia bellum est maximi momenti, ut ex quo mala plurima etiam in innocentes sequi soleant, ideo inter sententias alternantes vergendum ad pacem. Grot. c. 23. §. 6.

VIII. *Quibus & quot modis vitare possumus, ne controversiæ in bellum erumpant?*

Grot. c. 23. §. 7. l. 3. c. 20. §. 46. R. Tribus, quorum primus eſt colloquium, ſecundus compromiſſum, tertius ſors.

IX. *Quomodo per colloquium evitamus bellum?*

Grot. d. l. Puf. l. 5. c. 13. §. 3. Albert. Gent. l. 2. c. 1. R. Quando partes inter ſe congrediuntur, vel ipſæ vel ipſarum mandatarii, & per amicam diſceptationem litem componunt. Nam cum hic modus proprius ſit hominis, omnia prius verbis experiri ſapientem decet, quam armis, ad quem modum confugiendum, ſi non licet uti priori.

X. *An utile eſt, ut partes per ſe congrediantur, an vero potius hoc fieri debet per legatos?*

Boecl. de congreſſ. & coll. prin. §. 23. & ſeqq. R. Optima prudentiæ pars eſt, colloquia ipſarum partium neque ſuaderi, neque ſuſcipi debere, niſi proviſis deliberatiſque rationibus, quibus pericula declinentur & ſucceſſus promoveantur: hæc enim colloquia in propria perſona, ut loquuntur, interdum periculis ſunt expoſita, & intutum eſt, alienæ poteſtati ſe permittere, ex quo religio fidei in ludum verti cœpit.

Comin. l. 3. hiſt. Lud. XI. Rhet. de pac. c. 4. §. 6. & 7.

XI.

XI. *Quomodo per compromiſſum?* *Grot. c. 23.*

R. Quando per amicam diſceptatio- §. 8. l. 3.
nem res componi non poteſt, forte c. 20. §. 46.
quia quælibet pars ſe ſolidis rationibus
niti putat, proximum eſt, ut ad arbi-
trum eatur, qui hic ab iis, qui non ha-
bent communem judicem, eligitur, ut
inſtar judicis litem arbitrio ſuo decidat.

XII. *An partes ergo coguntur ſtare ejus ſententiæ?*

R. Partes ſe invicem pacto adſtrin- *Puf. l. 5.*
gunt, quod velint ejus ſententiæ ſtare; *c. 13. §. 4.*
nam ſine tali effectu finis arbitri ſumti *Ziegl. ad*
redditur irritus, & fit progreſſus in *Grot. c. 23.*
infinitum. §. 8. *aliter.*

XIII. *Quomodo per ſortem?*

R. Ubi natura negotii & partium fa- *Grot. c. 23.*
cilitas fert, ſorte facillime liti finis §. 9. & l. 3.
imponi poteſt; & ſortem Salomon c. 20. §. 42.
commendat. Sorti affine quid eſt cer- *Prov. 18.*
tamen ſingulare, cujus uſus non vide- *v. 18. Ziegl.*
tur omnino repudiandus, ſi duo, quo- *& Oſ. h. c.*
rum controverſiæ alioqui totos popu-
los graviſſimis malis ſint implicitu-
ræ, inter ſe parati ſint armis decerne- *Grot. c. 23.*
re. Videtur enim id, ſi non ab ipſis §. 10. n. 2.

recte

Lam. Chron. Spir. l. 2. c. 30. p. 118. seqq.

recte fieri, certe à civitatibus posse acceptari, ut minus malum. Et inter cæteros Francorum mores hunc quidam impense laudant.

XIV. *Cujus est quærere conditiones, ut bellum vitetur?*

Grot. c. 23. §. 11. l 2. c. 1. §. ult.

R. Magis is tenetur, qui petit, quam qui possidet. Ut enim in pari causa melior sit conditio possidentis, non civili tantum, sed & naturali jure convenit. Atque hic & illud addendum

Grot. c. 23. §. 11. in fin. Jung. l. 2. c. 7. §. 2. n. 2. in fin.

est, ab eo, qui justam causam habere se scit, sed documenta non habet sufficientia, quibus possessorem de injustitia suæ possessionis convincat, bellum licitè non sumi: quia non habet jus cogendi alterum, ut de possessione decedat, ut supra diximus.

XV. *Quid si jus sit ambiguum, & neuter possideat, aut ex æquo uterque?*

Grot. c. 23. §. 12. Of. h. l. Str. Ex. 2. th. 53.

R. Iniquus censendus erit, qui oblatam rei controversæ divisionem repudiat.

XVI. *An bellum ratione habita eorum, qui principales belli motores sunt,*

ſunt, utrinque juſtum eſſe poteſt?

R. Juſtitia cauſæ penes unam tantum partem eſſe poteſt, ut in lite, ita in bello: quia facultas moralis ad contraria, puta ad agendum ſeu ut quis cum effectu agere poſſit, & ad impediendum, ſeu ut exceptio opponatur cum effectu, non datur per rei ipſius naturam. At ut neuter bellantium injuſte agat, fieri ſane poteſt: injuſte enim agit nemo, niſi qui & ſcit ſe rem injuſtam agere; multi autem id neſciunt. Sic juſte i. e. bona fide poteſt litigari utrinque. Multa enim & in jure & in facto, unde jus oritur, fugere homines ſolent. Quanquam in bello vix eſt, ut temeritas ſaltem omnis abſit, ob negotii gravitatem, quæ omnino talis eſt, ut cauſis probabilibus non contenta quam maxime evidentes requirat. Juſtum ſi ſumatur pro ſolenni, ut & ratione effectuum, qui inde pendent, utrinque juſtum eſſe poteſt.

Grot. c. 23. §. 13. n. 2. Ziegl. h. l.

Grot. c. 23. §. 13. n. 4. c. 26. §. 4. n. 5.

CA

CAPUT XXIV.

Monita de non temere etiam ex justis causis suscipiendo bello.

I. *Ubi jus satis certum est, an statim bellum sit suscipiendum, an potius remittendum.*
II. *Quid si Rex ob causas leves bellum suscipiat.*
III. *Quid Regi sit faciendum ut bellum periculosum vitet.*
IV. *Quid in tali deliberatione sit observandum.*
V. *Si res ita sit æstimata quid porro sit faciendum.*

I. *Ubi jus satis compertum est, an statim oportet bellum suscipi, aut etiam semper licet?*

Grot. l. 2. c. 24. §. 4. n. 1. & §. 7.

Sæpe nobis ipsis nostrisque præstandum habemus, ne ad arma veniatur. Nam non tantum prudentia vult, ut bello periculoso abstineamus, sed sæpe etiam justitia rectoria, quæ ex ipsa regiminis natura superiorem non minus ad curam pro inferioribus, quam inferiores ad obedientiam obligat.

II. *Quid ergo juris est, si rex ob causas leves & magnum secum periculum*

lum trahentes bellum ſuſcipiat?

R. Tenetur ſubditis ad reparationem damnorum, quæ inde oriuntur. Nam etſi non in hoſtes, in ſuos tamen veram committit injuriam, qui talibus de cauſis tam gravi malo eos implicat. Grot. d. c. 24. §. 7. n. 1.

III. *Ut rex tale bellum non ſuſcipiat, quid ipſi faciendum?*

R. Si quis rex cum rege altero bello certandum habeat, primo ſedeat expenſurus apud ſe, an ipſe, qui decem millia militum habet, hoſti ducenti bis totidem par eſſe poſſit: quodſi videat, ſe imparem eſſe, antequam ille intra fines adſit, mittat legatos cum mandatis pacis cauſa. d. c. 24. §. 4. n. 1.

IV. *In hac deliberatione quid præterea eſt obſervandum?*

R. Qui deliberant, partim de finibus non quidem ultimis, ſed interjectis deliberant, partim de iis, quæ eo ducunt. Finis ſemper eſt bonum aliquod, aut certe mali declinatio, quæ vicem boni obtinere poſſit. Quæ vero huc aut illuc ducunt, per ſe non expetun- Grot. d. c. 24. §. 5.

petuntur, ſed quatenus ducunt. Quare in deliberationibus comparandi ſunt & fines inter ſe, & eorum quæ ad finem ducunt facultas effectiva.

V. *Si res ita ſit æſtimata, quid porro faciendum?*

Grot. c. 24. §. 9. R. Si à jure ſimul ſtent vires, tunc ſi major emolumenti ſpes, quam damni metus oſtendatur, bellum ſuſcipiendum. Et hoc vel maxime locum habebit, cum ſpes eſt, terrore ac fama nullo aut exiguo periculo rem confici poſſe. Unde quia ſæva res bellum eſt, cumulumque ſecum trahit injuriarum, & inſolentiæ, reges magis in pacem, quam bellum inclinent: nihil enim magis eſt regium, quam conſulere omnium ſaluti, quæ pace continetur.

d. c. 24. §. 10. n. 1. & 2. in fin. Forſtn. 2. Ann. Tac. 21 Kulpis. h. c. §. 2. in fin.

CA-

CAPUT XXV.

De cauſis belli pro aliis ſuſcipiendi.

I. *Quæ ſint juſtæ cauſæ belli pro aliis ſuſcipiendi.*
II. *Quæ ſit prima & maxime neceſſaria cauſa.*
III. *An civis innocens, qui ab hoſte ad exitium depoſcitur, deſeri poſſit.*
IV. *An tradi ut vitetur imminens alioqui civitatis excidium.*
V. *Quinam ſubditos ſequantur.*
VI. *An ſocii contra ſpem boni exitus ſint defendendi.*
VII. *Quæ ſit tertia cauſa.*
VIII. *Quæ latiſſima & poſtrema cauſa.*
IX. *An juſta ſit belli cauſa pro ſubditis alienis, ut ab eis injuria imperantis arceatur.*
X. *An mercenaria militia ſine cauſa diſcrimine juſta ſit.*

I. *Quæ ſunt juſtæ belli cauſæ pro aliis ſuſcipiendi?*

Grot. l. 2. c. 25. §. 1. & 2. h. lib. Schutz. vol. 2. Ex. 10. th. 4. lit. f.

℟. Quæ cauſæ juſtæ ſunt ipſi cujus res agitur, eædem juſtæ ſunt iis, qui aliis opem ferunt.

II. *Quæ eſt prima & maxime neceſſaria?*

d. c. 25. § 1. n. 2. & c. 1. §. 8. h. lib. & l. 1. c. 5. §. 3. d. c. 25. §. 2. l. 1. c. 4. §. 7. n. 4. Of. ad c. 25. §. 3. in med. aliter.

℟. Cura pro ſubditis, ſive qui familiari, ſive qui civili ſubſunt imperio, ſunt enim quaſi pars rectoris: ſed tamen non ſemper ſingulorum, niſi ubi id

id ſine omnium aut plurium ſubditorum incommodo fieri poteſt. Rectoris enim officium magis circa totum, quam circa partes verſatur, & quo pars eſt major, eo ad totius naturam propius accedit.

III. *An civis innocens deſeri poteſt, qui ab hoſte depoſcitur ad exitium?*

Grot. d. c. 25. §. 3. Puf. l. 8. c. 2. §. 5. diſſ. Ziegl. h. l. Oſ. & Frid. Horn. l. 2. c. 2. §. 14.

R. Si appareat, civitatem hoſtium viribus multo eſſe imparem, non tenetur iſtiuſmodi hominem cum exitio ſuo defendere; ſic enim & ipſa peribit, & innocens ille haud quaquam ſervabitur. Neque ille poſtulare poteſt vi tacitæ conventionis civium inter ſe, & cum capite, qua ſcilicet placuit ab initio, dum coiret ſocietas civilis, ut una eſſet ſalus omnium, unum & commune periculum, ut pro ſe & ſecum tota civitas pereat, contractus enim ultra contrahentium mentem non eſt extendendus, quæ non videtur fuiſſe, ut ſe totam obligaret pro vita unius. Ergo hoc relinquitur miſero, ut quantum poteſt, ſibi ipſi conſulat fuga, aut auſo quamvis periculoſo.

IV.

IV. *An vero tradi in manus hostium civis innocens potest, ut vitetur imminens alioqui civitatis excidium?*

R. Videndum ad quid petatur talis civis; si certo constet, nec ad cædem postulari, nec ad scelus aliquod, puta si vir rerum civilium peritus, aut eximius artifex petatur, & civitati post traditionem nihil amplius sit metuendum, tradi potest; quia hic eadem est ratio necessitatis conservandæ partis, quæ est totius, & unusquisque subditus civitatem & corpore & bonis conservare cogitur propter imperium, quod civitati in caput ejus competit. Si petatur, aut ad præsentem mortem, aut ad scelus perpetrandum, e. g. formosus adolescens vel virgo ad libidinem tyranni implendam, tradi non potest, quia quidem imperans subditi caput periculis objicere potest, sed cum facultate pugnandi; subdito quidem mandare potest, sed non quod est contra jus naturæ aut divinum. Et si imperans eum tradat de facto, citra participationem peccati fieri non po-

Horn. l. 2. c. 2. §. 20.

Grot. l. 2. c. 6. §. 5. & 8. & c. 25. §. 3. n. 3. & 4. Kulpis. h. c. §. 1. in fin. Boecl. ad Grot. l. 1. c. 1. §. 6. Of. h. c. §. 3.

Puf. l. 8. c. 2. §. 5. in fin. teſt. De cætero majoris debet eſſe civitati vita ſuorum civium, quam ut eam declinando periculo incerto, aut acquirendo alicui bono parum neceſſario prodigere velit, neque in tales uſus vitam ſuam civis offerre tenetur.

V. *Quinam ſubditos ſequuntur?*

Grot. d. c. 25 §. 4. l. 2. c. 3. §. 21. n. 1. & 10. R. Subditis, ut defendi debeant, proximi ſunt ſocii, in quorum fœdere comprehenſum id eſt, ſive in tutelam ſeſe & fidem aliorum dederint, ſive mutua auxilia pacti ſint. Pactiones autem tales ad bella quibus juſta cauſa non ſubeſt porrigi haud poſſunt.

Grot. l. 2. c. 25. §. 13

VI. *Quid ſi nulla ſit ſpes boni exitus?*

Grot. c. 25. §. 4. in fin. Puf. l. 8. c. 6. §. 14. in med. R. Si meus ſocius videat, ſe hoſti parem non eſſe, etiam adjunctis meis viribus, & tamen perſeveret in certam perniciem ruere, cum liceat tolerabilibus conditionibus tranſigere, ſtolidus forem, ſi alieno furori me comitem adjungerem; & nemo ad certum exitium præſumitur ſe velle obligare, imo nemo poteſt. Si hoc moraliter certum non ſit, ſub prætextu quod

Ziegl. h. c. §. 4.

non

non sit spes boni exitus, socius se excusare non potest, quia alias facile omne fœdus deseri posset, & socius omni tempore diceret, sibi nullam esse spem boni exitus.

VII. *Quæ est tertia causa?*

R. Tertia causa est amicorum, quibus auxilium promissum quidem non est, sed tamen amicitiæ quadam ratione debetur, si facile & sine incommodo exhiberi possit. *Grot. l. 25. §. 5.*

VIII. *Quæ est latissima & postrema causa?*

R. Hominum inter se conjunctio, quæ vel sola ad opem ferendam sufficit, & fortitudo, quæ defendit infirmos, plena justitia est: præsertim cum nostra quoque facillime interesse possit, ne alium populum sine justa causa alius invadat. Sic homo hominem defendere cogitur ab injuria alterius: imo si oppressus nisi morte invasoris eripi possit, observato moderamine inculpatæ tutelæ, & iis quæ supra diximus, occidi poterit; luit enim, quod meruit, & satius est, servare *Grot. d. c. 25. §. 6. & 7. n. 1. Puf. l. 8. c. 6. §. 14. in fin. Schutz. Vol. 2. Ex 10. th. 4. Of. ad Grot. c. 25. obs. 7. in fin. Grot. d. c. 25. §. 7. n. 2. aliter. Grot. c. 25. §. 7. n. 1. Puf. l 2. c. 6. §. 4. Of. h. c. §. 7. circa fin. aliter.*

vare innocentem, quam opprimentem, si uterque servari non possit. Hoc tamen casu, si manifestum sit periculum, & suam vitam & res alienis præferre quis potest, quia prima cura est sui ipsius & rerum suarum.

IX. *An ergo justa est belli causa pro subditis alienis, ut ab eis injuria imperantis arceatur?*

Puf. l. 8. c. 6. §. 14 in fin. vid. supra l. 1. c. 4. §. 8 & seqq. Osh. c. §. 8. Ziegl. Horn. l. 2. c. 12. §. 10. *Grot. c. 25. §. 8. n. 3. aliter*

R. Quo casu ipsi recte arma sumunt contra suos imperantes, eo casu etiam eos recte defendimus, alias non licet: nam ex quo civiles societates institutæ sunt, certum est, rectoribus cujusque speciale quoddam jus in suos sanctum & inviolabile cum à subditis, tum ab aliis à Deo concessum esse, & huc illud pertinet:

Spartam quæ tibi contigit orna,
Nobis fuerint cura Mycenæ.

Et impedimentum, quod hic est, non tantum est personale, seu ex personæ qualitate, quæ in alios non transit, sed est ex re seu ipso summo imperio, quod æquale habet cum altero, & in quod alteri non læso nihil juris com-

Schutz. d. Vol. 2. Ex. 10. *th. 4. lit. 1. in fin.*

competit. Ideoque hoc in ſtatu ſubditis nihil reliquum eſt præter libellos ſupplices, deprecationes, preces ſerias ad Deum, qui non patitur tentari ultra vires, ſed aut mutat talis tyranni animum, aut vitam tollit.

X. *Quid de iis dicendum, qui ſine cauſæ reſpectu, mercede conducti militant?*

R. Nullum vitæ genus eſt improbius, quam eorum, qui ſine cauſæ reſpectu mercede conducti militant, & quibus *Grot. 25. §. 9. Of. h. c. §. 9. & 10.*

— *ibi fas, ubi plurima merces.*

Et parum quod ſuam vendunt necem, niſi & aliorum ſæpe innocentium venderent: tanto carnifice deteſtabiliores, quanto pejus eſt ſine cauſa, quam ex cauſa occidere. Et bellum non debet eſſe inter artificia, nam militare non quidem eſt delictum, ſed propter prædam militare peccatum eſt; imo & propter ſtipendium, ſi id unice aut præcipue ſpectetur, cum alioqui ſtipendium accipere ſit omnino licitum. Huc referuntur præfecti, qui die ſti- *Grot. c. 25. §. 10. Ziegl. b. c. §. 10. de Jur. maj. 1. c. 33. §. 71.*

pendiii ſolvendi aut luſtrationis ſuſcipiendæ alios conducunt, vel etiam ſuam familiam numerant, imò & defunctos quandoque, in ſuum commodum interpretantes illud Imperatoris, quod illi qui pro rep. ceciderunt, in perpetuum per gloriam vivere intelligantur.

7. de excuſat. tut. in fin. pr.

CAPUT XXVI.

De cauſis juſtis, ut bellum geratur ab his, qui ſub alieno imperio ſunt.

I. *Quomodo circa cauſas belli agere debeant qui ſub alieno ſunt imperio.*
II. *Quid ſi ipſis edicatur ut militent, & cauſam belli injuſtam credant.*
III. *Quid ſi dubitent.*
IV. *An rationes conſiliorum populo ſine reip. periculo edi poſſint.*
V. *Quid ſi ſubditorum animis per cauſæ expoſitionem ſatisfieri nequeat.*
VI. *Si de juſtitia belli dubitari non poſſit, an ſubditi inviti cogi poſſint.*
VII. *An captivus ab hoſte dimiſſus ea conditione ne unquam contra ipſum militet.*
VIII. *An juſta in bello injuſto ſubditorum defenſio eſſe poſſit.*
IX. *An ergo hoc modo bellum ab una parte injuſtum utrimque juſtum fieri poſſit.*

I. *Quo-*

Digitized by Google

I. *Quomodo agendum circa cauſas belli ab illis, qui in conditione parendi poſiti ſunt, ut filiif. ſervi, ſubditi, etiam cives ſinguli, ſi cum civitatis ſuæ corpore comparentur?*

R. Si aut ad deliberationem adhibeantur, aut libera ipſis optio detur militandi aut quieſcendi, eaſdem regulas ſequi debent, quas illi, qui ſuopte arbitrio pro ſe aut aliis bella ſuſcipiunt. *Grot. l. 2. c. 26. §. 2.*

II. *Quid ſi edicatur ipſis, ut militent, ubi conſtat ipſis injuſtam eſſe cauſam?*

R. Abſtinere omnino debent, & Deo potius quam hominibus, qui à Deo ſuam poteſtatem habent, eamque contra Dei voluntatem exercere non poſſunt, eſt obediendum; & patri eſt parendum & regi, ſiquidem intra jura, recte, ſin ultra honeſtum, non convenit. Tantundem erit, ſi quis perſuaſus ſit, quod imperatur, injuſtum eſſe: nam huic tantiſper ea res pro illicita eſt, quamdiu eam opinionem non poteſt deponere. *d. c. 26. §. n. 1. & 2. in fin. Puf. l. 8. c. 1. §. ult. & l. 1. c. 3. per tot.*

III. *Quod ſi dubitent res licita ſit nec ne, eritne quieſcendum an parendum?*

Grot. d. c. 26. §. 4. n. 1. Ziegl. h. c. §. 4. aliter. Horn. l. 2, c. 12. §. 5.

℟. Parendum plerique cenſent, contra laudatum illud *quod dubites ne feceris;* quia qui contemplative dubitat poteſt activo judicio non dubitare, credere enim poteſt in re dubia obſequendum ſuperiori. Quæ diſtinctio judicii duplicis licet in multis actionibus locum habeat, verior tamen eſt contraria ſententia, quia qui dubitat contemplative, debet judicio activo eligere partem tutiorem, quæ eſt abſtinere à bello: nam cum utrumque incertum ſit, caret peccato quod ex duobus minus eſt, inobedientia autem in ejusmodi rebus ſuapte natura minus malum eſt quam homicidium, præſertim multorum innocentium. Imo proprie inobedientia non eſt, ubi enim imperii eſt defectus, ibi nulla eſt inobedientia.

d. c. 26. §. 4. n. 4.

d. c. 26. §. 4. n. 5.

IV. *Et vero hac ratione perire poſſet reſp. quia plerumque non expedit, rationes conſiliorum edi populo.*

℟. Ut

R. Ut enim hoc verum sit de causis suasoriis bellum, de justificis verum non est, quas oportet claras esse & evidentes & proinde tales, quæ palam exponi & possint, & debeant. Et sane denunciationes palam fieri solebant & expressa causa, ut totum quasi genus humanum de justitia causæ posset cognoscere. Scilicet prudentia virtus est imperantis propria: justitia vero hominis, qua homo est. Adde tamen, si dubium sit omnino illiquidum, fidem superiori datam non esse negligendam propter præsumptionem justitiæ, quæ jussa superiorum videtur comitari. *Grot. d. c. 26. §. 4. n. 5.* *d. c. 26. §. 4. n. 7.* *Pus. l. 8. c. 1. §. 6.*

V. *Quid si subditorum animis per causæ expositionem satis nequeat fieri?*

R. Omnino officium erit boni magistratus, tributa ipsis potius extraordinaria imperare, quam operam militarem: præsertim ubi non defuturi sunt alii, qui militent; quorum voluntate non tantum bona sed & mala uti potest rex justus, quomodo Deus & Diaboli & impiorum parata opera utitur. *Grot. d. c. 26. §. 5. n. 1*

VI. *Si*

VI. *Si de cauſa belli dubitari non poſſit, an ſubditi inviti cogi poſſunt?*

Puf. l. 8. c. 2. §. 1. Horn. l. 2. c. 2. §. 17. Grot. c. 26. §. 5. n. 2. aliter.

R. Affirmatur, quia alias ſummi imperii, quod habet in perſonas civium ad civitatem conſervandam nullus daretur effectus. Et ſi ſubditi tenentur ex officii præſcripto ſtrenua manu ultro conſulere publico, multo magis ſi ſummi imperii juſſus accedat. Imo niſi imperantibus hæc poteſtas in capita ſubditorum competeret, qua hoſti eoſdem poſſent opponere, in præſentiſſimo verſaretur diſcrimine omnium ſalus.

VII. *Quid ſi captivus ab hoſte detentus ut dimitteretur promiſerit, quod contra ipſum arma deinceps non ſit geſturus, an iſte poſtea à civitate ſua recte poteſt obligari, ut contra promiſſum ſuum in talem hoſtem militet?*

Grot. l. 3. c. 23. §. 7. Puf. l. 8. c. 2. §. 2.

R. Quia tali pacto civitatis conditio non fit deterior, quippe cui is, qui captus eſt, ſi non liberetur, jam habeatur pro mortuo, videtur eum hac lege recepiſſe, ut illi relinquat facultatem ſer-

ſervandi promiſſum hoſti: niſi in ſumma neceſſitate, ita ut civitas in periculo verſetur, ſi ille arma non capiat; hoc enim in caſu non videtur ſe potuiſſe obligare, ne alterius vim injuſtam ad perniciem ipſius & ſuorum concivium tendentem repellere queat. Ideoque hoc pactum tantum de offenſivo, non autem de defenſivo bello interpretandum erit, ne nimium conſtringatur libertas naturalis. *Grot. l. 2. c. 16. §. 14.*

VIII. *An in bello manifeſte injuſto poteſt eſſe aliqua juſta ſubditorum defenſio?*

R. Affirmatur, ſi certo conſtet, hoſtem venire eo animo, ut hoſtilium ſubditorum vitæ parcere cum poſſit omnino nolit, etiamſi innocentes ſint. Jus enim naturæ defenſionem hoc in caſu concedit, quod gentium jure ademptum illis non eſt. Subditos enim innocentes & à belli culpa remotos interficiendi jus verum & internum, hoſtis, juſtum quamvis bellum gerens, non habet, niſi aut ad neceſſariam defenſionem, aut per conſequen- *Grot. l. 2. c. 26. §. ult.*

sequentiam & extra propositum.

IX. *An ergo hoc modo bellum quod ab una parte est injustum, utrimque justum fieri potest?*

d. c. 26. §. ult. n. 2. R. Negatur: non enim de bello sed de certa ac definita actione quæritur, illa autem actio, quamvis à jus ad bellum habente procedat, injusta est, & proinde juste repellitur.

Digitized by Google

LIBER III.

CAPUT I.

Quantum in bello liceat, regulæ generales ex jure naturæ: ubi & de dolis & mendacio.

I. *Quid quantumque liceat in bello, & quibus modis.*

II. *An in bello naturaliter liceant, quæ ad finem sunt necessaria.*

III. *An jus nostrum spectetur ex solo belli principio, an etiam ex causis in bello subnascentibus.*

IV. *An quædam consequenter licita sint, quæ non licerent ex proposito.*

V. *Quid liceat in eos qui quidem hostes non sunt, sed hostibus res subministrant.*

VI. *Quid si non ad hostem sed ad amicum vicinum mittantur merces.*

VII. *Quis sit modus gerendi bellum, & an dolo uti liceat. quid sit dolus in actu negativo consistens.*

VIII. *Quomodo vocetur dolus in actu positivo consistens.*

IX. *An inter voces & res aliqua intercedat differentia. Quid si sint actus ex conventione significantes.*

X. *An verba natura sua citra hominum voluntatem aliquid significent.*

XI. *Qua ratione verbis significatio imposita fuerit, an per hominum conventionem.*

XII. *Quotuplex ea conventio sit.*

XIII. *In quo consistat veritas.*

XIV. *In quo natura mendacii consistat.*

XV. *An dolus in mendacio requiratur.*

XVI. *Quid si verbum plures*

res habeat ſignificationes.
XVII. *Quando ſermone ambiguo uti non liceat.*
XVIII. *Quid dicendum ſit de reſervationibus mentalibus.*
XIX. *An mendacium ſit ſi alterius jus non ledatur.*
XX. *Quibus ergo non mentiamur.*
XXI. *An ſemper & quando falſo ſermone apud hoſtem uti liceat.*
XXII. *An & cur plurimæ gentes fraudes naturaliter in hoſtem licitas repudiaverint.*
XXIII. *An liceat aliquem ad id impellere quod ipſi non licet.*
XXIV. *An ergo hoſtis interfectio non ſemper & & omni modo licita ſit.*

I. *Quid licet in bello, quid & quibus modis?*

Grot. l. 3. c. 1. §. 1.

R. Id quod licet, aut nude ſpectatur, aut ex promiſſo antecedente: nude, ex naturæ primum, deinde ex gentium jure.

II. *Quid ergo natura licet?*

d. l. 3. c. 1. §. 2. l. 2. c. 5. §. 5. in fin. c. 14. §. 11. Feld. h. c. & Oſ. aliter.

R. Ad ea, quæ ad finem juris mei conſequendi ſunt neceſſaria, neceſſitate ſumta non ſecundum phyſicam ſubtilitatem, ſed moraliter jure naturæ jus ſeu facultatem habeo, modo nullam contineant turpitudinem: ea enim quæ ad finem ducunt in morali materia, æſtimationem accipiunt ab

ab ipso fine. Sic si vitam aliter servare non possim, licet mihi vi qualicunque arcere eum, qui eam impetit, etiamsi forte is peccato vacet: quia jus hoc non proprie ex peccato alterius oritur, sed ex jure, quod mihi pro me natura concedit. Sic ubi justum est bellum, omnis vis justa est, sine qua jus nostrum obtinere & ad pacem pervenire non possumus, ut rerum corruptio per incendium, aut aliter, intra justum scilicet modum. *Grot. l. 2. c. 2. §. 10.*

III. *An jus nostrum spectatur ex solo belli principio?*

R. Non, sed etiam ex causis subnascentibus, sicut in judiciis post litem contestatam jus sæpe parti novum paritur. Sic qui se aggregant me impetenti, sive socii sive subditi, in se quoque jus tuendi me mihi porrigunt. Sic qui bello se miscent, quod injustum est, præsertim si ipsi id injustum esse scire possunt ac debent, obligant se ad sumptus & damna resarcienda. Imo quia satisfactione facta pro sumpti- *Grot. l. 3. c. 1. §. 3. Str. Ex. 47. th. 51. & 52. c. 2. §. 9. c. 10. §. 3. 4. & 5.*

bus belli & damnis ab initio belli seu tempore susceptí belli datis, inposterum tamen mihi adhuc eadem facilitate nocere possunt, & is qui est belli auctor, & ii qui se junxerunt, nisi vires eis adimantur, petere potest victor, ut aut loca illa, ex quibus noceri potest cedantur, aut alia præstetur cautio arbitrio victoris ex bono & æquo sufficiens de non offendendo subsequenti tempore. Debet enim secundum supervenientem statum & circumstantias præmissas satisfieri victori, si justitiam armorum velint interrumpere.

Text. c. 18. §. 6. 7. 8. 9.

IV. *Licitane quædam sunt consequenter, quæ non licerent ex proposito?*

R. Ad jus agendi multa consequuntur indirecte & extra agentis propositum, ad quæ per se jus non esset. Sic navis piratis plena, aut domus latronibus, tormentis peti potest, etiamsi intra eandem navim aut domum sint pauci infantes, mulieres, aut alioqui innocentes, quibus inde creetur periculum. Idem dicendum de obsidionibus

Grot. l. 3. c. 1. §. 4. n. 1. Puf. l. 2. c. 6. §. 4.

Text. d. c. 18. §. 10.

nibus fortalitiorum, quæ globulis ignitis petuntur: quamvis enim præter intentionem jaculantium unus vel alter interficiatur innocens, tamen cum hoc fiat extra propoſitum eorum, & majus bonum ex occupatione talis fortalitii ſperetur, quam eſt malum, quod hic innocens patitur, jure feciſſe videntur, & innocens hoc infortunii loco ducere debet, quod rex vel reſp. indicendo vel ſuſcipiendo bellum omnes ſuos cives vel ſubditos poſuerit in ſtatum hoſtilitatis, ut licite ab hoſte offendi & violari poſſint. Non tamen ſemper uti ſummo jure permittit proximi caritas. quare etiam quæ extra propoſitum accidunt, & accidere poſſe prævidentur, cavenda erunt, niſi multo majus ſit bonum quo noſtra actio tendit, quam malum id quod metuitur, aut niſi in pari bono & malo multo major ſit ſpes boni quam mali metus, quod prudentiæ arbitrandum relinquitur.

V. *Quid licet in eos, qui hoſtes non ſunt audici nolunt, ſed hoſtibus*

res aliquas ſubminiſtrant?

Grot. l. 3. c. 1. §. 5. n. 2. Bod. de rep l. 1. c. 4. Aug. Thuan. 69. p. 309.

R. Diſtinguendum inter res ipſas: ſunt enim, quæ in bello tantum uſum habent, ut arma & cætera hujus generis, quæ hoſtem valde contra me juvant, & vulgo dicuntur *contrebande*, tales ſi quis hoſti advehat, hoſtis habetur; in hoſtium enim habetur partibus, qui ad bellum neceſſaria hoſti ſubminiſtrat, nec hoc eſt colere cum utriſque amicitiam, ſi alteros lædas, juves alteros. Et quomodo ſecuritate gaudere poterunt, qui ſecuritatem publicam ſuis commerciis illicitis turbant, & quantum in ipſis eſt juvando & validiorem reddendo hoſtem, evertunt. Sunt quæ in bello nullum habent uſum, quæ voluptati inſerviunt, ut ſunt veſtes pretioſæ, odoramenta &c. quæcunque animum hoſtis ad delicias & luxum inclinant, fortitudinem exuunt, & hæ querelam non habent. Sunt quæ & in bello & extra bellum uſum habent, ut pecuniæ, commeatus, naves, & quæ navibus adſunt; & in his diſtinguendus erit

Joh. Marquard. de jur. mercat. l. 1. c. 16. §. 29. & ſeqq.

Grot. l. 3. c. 1. §. 5. n. 3. Joh. Marq. de jur. mercat. l. 1. c. 16. & ſeq.

belli

belli ſtatus. Nam ſi tueri me non poſſim, niſi quæ mittuntur intercipiam, neceſſitas jus dabit, ſed ſub onere reſtitutionis niſi cauſa alia accedat. Quodſi juris mei executionem rerum ſubvectio impedierit, idque ſcire potuerit qui advexit, ut ſi oppidum obſeſſum tenebam, ſi portus clauſos, & jam deditio aut pax exſpectabatur, tenebitur ille mihi de damno culpa dato, & ad damni dati modum res quoque ejus capi & dominium earum debiti conſequendi cauſa quæri poterit. Imo pro hoſte talis videtur habendus, & ut hoſtis excipiendus, ſaltem quod hunc actum concernit, ſive mercator hoc faciat privato nomine, ſive publico. Si damnum nondum dederit ſed dare voluerit, jus erit rerum retentione eum cogere, ut de futuro caveat obſidibus, pignoribus, aut alio modo. *Ziegl. ad Grot. h. c. §. 5. & de jur. maj. l. 1. c. 41. n. 29. aliter.*

VI. *Quid juris ſi non ad hoſtem, ſed amicum vicinum mittat merces prohibitas, anne tunc ab una belligerantium parte, metu ne ab illo loco ad hoſtem res transferantur,*

commercium impediri poteſt?

Marq. d. l. §. 36. R. Non, quia ſic nimium conſtringeretur commerciorum libertas; niſi conſtet de animo utriuſque, & ejus qui mittit, & ejus, ad quem mittitur, quemque ita merces intercipiendo impedire non poſſumus, quo minus ad hoſtem noſtrum mittat, eumque juvet. Hinc in pactionibus, quæ plerumque intercedunt inter bellum gerentes, & eos, qui ſunt neutrarum partium, hæ res ſemper excipi ſolent.

vid. Grot. in not. & Marq. d. l.

VII. *Quis eſt modus gerendi bellum?*

Grot. l. 3. c. 1. §. 6. n. 1. & 2. §. 7. Oſ. h. c. alitur. R. Vis ac terror maxime quidem propria ſunt bellorum, interim tamen cum juſtum ſuſcipitur bellum, vi aperta pugnet quis aut ex inſidiis, nihil ad juſtitiam refert, & maxime laudantur duces, qui fraude ſcilicet bona, dolo bono ſeu ſtratagematibus victoriam quærunt: qui dolus dicitur conſiſtere in actu negativo, & ad eum refertur, quando quis per diſſimulationem tuetur ſua vel aliena. Nam cum nec quæ ſcias, nec quæ velis aperire

rire aliis tenearis, dissimulare quædam apud quosdam, id est, tegere ac occultare fas est. Imo necessaria omnino atque inevitabilis, his præsertim, quibus resp. commissa est.

VIII. *Quomodo dolus, qui in actu positivo consistit vocari solet?*

R. Vocatur in rebus simulatio, in verbis mendacium. *Grot. l. 3. c. 1. §. 8.*

IX. *Interceditne hic inter verba & res aliqua differentia?*

R. Verba, nutus, & notæ illæ, quæ significant res ipsas, ut hieroglyphicæ, vel quæ ex mero arbitratu significant, ut apud Sinenses, quibus integri conceptus & sententiæ exprimuntur, reperta sunt ad significandum cum mutua obligatione, ita ut iis aliter uti non liceat, quam eo quo convenit modo inter homines; res aliæ non item. Hinc fit ut rebus aliis uti liceat, etiamsi prævideamus futurum ut alter inde falsam concipiat opinionem, e. g. ficta fuga ex instituto nihil significat, quanquam hostis eam accipiat, ut signum pavoris, quod alter cavere non *Grot. l. 3. c. 1. §. 8.* *Osb. c. obs. 8.*

tenetur, utens ſua libertate huc vel illuc eundi & magis minuſve celeriter, & hoc vel illo geſtu habituve. Huc referuntur eorum actus, qui hoſtium armis, ſignis, veſtibus, velis utuntur.

Puf. l. 4. c. 1. §. 2. in med. Et hæ res ſunt ejus generis, ut à quovis pro arbitrio contra conſuetudinem uſurpari poſſint: excipe res quæ ex conventione vel certos apud homines, vel pleroſque aut univerſos valere videntur. Huc pertinent ignes nocturni dirigendo navium curſui accenſi; item alia ſigna, quibus diurnus navium curſus regitur, breviaque & ſcopuli indicantur; ſigna itinerum terreſtrium, hermæ, protenſæ manus, & ſimilia. Apud quoſdam populos in uſu ſunt ignes per montium cacumina incenſi, quibus certæ res per totum regnum breviſſimo ſpatio nunciantur. In bello huc referuntur tubarum ſonitus, tympanorum pulſus, vexilli propoſitio, &c. quibus omnibus pro lubitu uti non licet.

X. *At verba natura ſignificant.*

R. Imo ex mero hominum arbitrio atque

atque inſtituto; alias nulla poſſet ratio reddi, quare eandem rem in diverſis linguis diverſa notarent vocabula. Id quod etiam de apicibus & figuris literarum verum eſt. Sicuti & de pleriſque linguis conſtat illas ab initio valde fuiſſe pauperes atque ſimplices, poſtea autem ab hominibus locupletatas, & in concinniorem formam redactas. Quamvis & hoc verum ſit, hominis præ cæteris animantibus hanc eſſe naturam, ut conceptus animi verbis ſignificare aliis poſſit, ita ut non conſiſtat in alieni ſoni repetitione, ut pſittacorum garritus.

Grot. d. c. 1. §. 8. n. 1. l. 2. c. 16. §. 2. Ziegl. h. c. §. 8. Guil. Poſtel. de omn. ling. orig. Geſner. Mithridat. Becman. in hiſt. orb. geogr. & civ. part. 1. 9. Hobbes Leviathan. c. 4.

XI. *Qua ratione iſta impoſitio ab hominibus eſt facta?*

R. Aut per tacitam quandam conventionem aut per expreſſam, cujus vi neceſſum eſt, ad hanc & non aliam rem notandam verba & alia ſigna, ut modo diximus, adhibere. Nam ſine tali obligatione inane fuiſſet tale repertum, etiamſi ſtatuamus, primævas linguas hominibus fuiſſe infuſas: cum enim quilibet homo ſuam loquendi

Grot. d. c. 1. §. 11. n. 1. Puf. l. 4. c. 1. §. 5.

quendi facultatem ſeorſim obtineat, eademque libere uti poſſit, quælibet verba quibuslibet rebus pro lubitu applicando, opus fuit tali conventione, ut quiſque eodem modo verbis uteretur, eaſdemque res iiſdem vocabulis exprimeret, ita ut quis ſerio voluiſſe præſumatur, quod ſignis iſtis expreſſit, licet forte intrinſeca voluntatis deſtinatio à ſignis diſcrepet; & hinc eſt, cur ab altero quis poſtulare poſſit, quod ſignis iſtis expreſſit & promiſit.

XII. *Quomodo ſubdividitur hæc conventio?*

Puf. l. 4. c. 1. §. 6. R. In generalem & ſpecialem. Illa interveniſſe intelligitur inter homines eadem lingua utentes, ut certas res inprimis in frequenti commercio atque uſu verſantes certis vocabulis exprimant, quæ communis uſus ejuſdem temporis ad probat. Nam penes *Grot. l. 3. c. 1. §. 8. & 11.* hunc arbitrium eſt, & jus & norma loquendi; & eo volente, multa renaſcuntur, quæ jam cecidere, cadentque quæ nunc ſunt in honore vocabula.

bula. Hæc eſt, qua vocabula quædam vel peculiarem à communi uſu ſignificationem induunt, vel qua communis uſus quædam vocabula ignorat; quo pertinent vocabula artificum ſeu termini artis, & peculiaria vocabula aut notæ, quæ finguntur à quibuſdam, ut à ſe invicem, non autem ab aliis intelligantur, quo referuntur teſſeræ militares. *Geſner. in fin. Mithridatis ſui.*

XIII. *In quo ergo conſiſtit veritas?*

R. Veritas conſiſtit in eo, ut ſigna ac inprimis verba commode animi noſtri ſenſa repræſentent alteri, cui eadem intelligendi jus eſt, quæque ut ipſi aperiamus, nobis obligatio perfecta aut imperfecta incumbit, ut vel commodum aliquod inde conſequatur, vel ne damno præter meritum afficiatur. Unde veritas proprie eſt, quando ſigna animi noſtri ſenſa alii, cui eadem intelligendi jus eſt, recte repræſentant. *Puf. l. 4. c. 1. § 8.*

XIV. *In quo conſiſtit natura mendacii?*

R. Ubi ſcientes & volentes facimus, *Puf. d. l.*

ut

ut ſigna aut verba aliam præ ſe ferant ſententiam animi noſtri, quam quæ revera erat, cum tamen hanc ipſam is, ad quem ſigna illa diriguntur, intelligendi & judicandi jus habeat, & nobis obligatio incumbat faciendi, ut ille noſtram ſententiam intelligat. Ex quo mendacium definitur, quod ſit, quando ſigna dolo non conveniunt cum ſententia animi noſtri contra jus alterius, ad quem diriguntur.

XV. *Cur additur dolo?*

Grot. l. 3. c. 1. §. 10. n. 1. R. Quia ubi dolus non intervenit, mendacium non eſt, ſed falſiloquium. Hinc aliud eſt mentiri, aliud mendacium dicere; qui rem falſam dicit, quam veram exiſtimat, non mentitur, & qui rem veram quidem dicit, quam falſam putat, mentitur.

XVI. *Quid ſi verbum habeat plures ſignificationes?*

Grot. l. 3. c. 1. §. 10. n. 2. infin. Puf. l. 4. c. 2. §. 13. Of. b. c. §. 10. aliter. R. Ut quis excuſetur à mendacio, ſufficit, ſi animi conceptus uni iſtarum ſignificationi congruat, id quod fieri ſolet interdum cum iis, qui curæ noſtræ ad erudiendum ſunt traditi, ut explo-

exploremus vires ingenii & eruditionem, vel ut interdum iniquam evitemus interrogationem, vel ut noſtrum aliquod commodum quæramus ſine damno alterius.

XVII. *Annon interdum non liceat uti iſtiuſmodi ſermone ambiguo?*

R. Interdum non modo illaudabile eſt, ſed & improbum, ita ut nihil interſit, ſive ſimplex quis mendacium dicat, ſive ambiguo ſermone decipiat; puta cum Dei honos, aut amor proximo debitus, aut reverentia adverſus ſuperiorem, aut rei de qua agitur natura exigunt, ut quod animo cogitatur, omnino patefiat; ſicut in contractibus id aperiendum, quod natura contractus intelligitur exigere. *Grot. d. c. 1. §. 10. n. 3.*

XVIII. *Quid dicendum de reſervationibus mentalibus?*

R. His reſervationibus corrumpitur omnis ſermonis uſus, & nemo certus eſſe poteſt, in quam partem alterius verba debeat accipere. Et nihil obſtat, quo minus qui quid affirmat, id *Grot. d. c. 1. §. 17. n. 3. l. 2. c. 16. §. 2. Oſ. obſ. 9.*

id ipſum negare, qui negat affirmare dicatur; e. g. cum dicunt neſcio, intelligi poſſe, neſcio ut dicam; non habeo, intelligi poſſe ut tibi dem; & id genus alia, quæ ſenſus communis repudiat. Ita & eorum commentum non probatur, qui quaſi vocem non rem exhorreſcant, joca vocant ea, quæ vultu ac pronunciatione maxime ſeria proferuntur, ut plerumque iſti ſe excuſant, qui nova confingunt.

Grot. d. §. 17. n. 4.

XIX. *Cur additur in definitione mendacii, contra jus alterius?*

Puf. §. 10. in med. Grot. h. c. §. 11. n. 1. aliter.

R. Quia niſi alius jus quæſitum habeat, vel ex peculiari pacto, vel ex communi præcepto legis naturalis, vel ex præſentis negotii natura, cui contrahendo ſermo vel ſimilia ſigna adhibentur, ut animi mei ſenſum ipſi aperiam, mendacium proprie non eſt, ſi verba mea non conveniant menti meæ: ita ut hoc in caſu non tantum diſſimulare liceat, verum etiamſi jus alterius non lædatur, mea autem vel alterius

alterius utilitas aliter procurari, aut salus servari nequeat, licebit mihi ita adhibere signa, ut diversam plane animi mei sententiam, quam revera est, exprimant. At posita obligatione sensa animi alteri communicandi, vocabulis propter conventionem, ut modo diximus, ita uti debeo, ut sententia animi mei ab altero possit intelligi, nam sine hoc nullus sermonis foret usus.

XX. *Quibus ergo non mentimur?*

R. Omnibus istis, qui nullum jus quæsitum habent, vel quia prædiximus, nos falsa dicturos, & alius permisit, vel quia status & conditio ejus, ad quem sermo dirigitur, impedit jus, propter quod verba menti convenire debent. Sic regulariter infanti aut amenti non mentimur, nec tertio ad quem sermo non dirigitur, licet inde falsam hauriat persuasionem, quo referuntur isti, qui obiter aliquid audiunt, non enim cum eo agitur, ideoque nulla est ad illum obligatio, imo si ipse sibi opinionem informet de eo quod

Puf. l. 4. c. 1. §. 11. Grot. d. c. 1. §. 12. & seqq. aliter. Os. hic diff. omnino. & Zjegl.

Digitized by Google

quod non ipſi ſed alteri dicitur, habet quod ſibi non alteri rem imputet. nec ægroto medicus, aut ſi quis ægrotantem amicum perſuaſione non vera ſoletur, aut in prælio periclitanti ex falſo nuntio animum addat, quo incitatus victoriam & ſalutem ſibi pariat; certum enim eſt eum ad quem ſermo eſt hoc ægre non laturum, imo gratias habiturum ob commodum aliquod quod inde aſſequitur. nec ſubditis princeps, ſi utilitas & neceſſitas publica hoc exigat; propter eminens dominium in omnia jura alterius. nec iſtis, qui ab improbi facinoris perfectione aliter averti non poſſunt, ut ſi iratus alium occiſurus fictis ſermonibus ab hoc facinore abducatur & placetur, vita enim innocentis aut par aliquid aliter ſervari nequit; ſic apud hoſtem falſo ſermone uti licet.

XXI. *Hæc quæ de hoſte dicuntur, ad quem ſermonem pertinent?*

Grot. d. c. 1. §. 18. &c. 19. h. lib. Oſ. h. c. §. 18. R. Ad aſſerentem, non ad promittentem. Nam ex promiſſione jus ſpeciale ac novum confertur ei, cui fit pro-

promiſſio: idque inter hoſtes etiam locum habere ſine ulla hoſtilitatis jam exiſtentis exceptione, certum eſt, neque tantum in promiſſis expreſſis ſed & tacitis, ut in colloquii poſtulatione.

XXII. *An principes eo jure, quod naturaliter conceſſum diximus, ſemper uti ſolent?*

R. Sæpius non utuntur ob eximiam quandam animi celſitudinem, interdum & virium fiduciam. Magnanimus enim verum & libere loqui amat. Generoſus animus hoſtibus furtim necem inferre neſcit. *Grot. d. c. 1. §. 20.*

XXIII. *An quod alicui facere non licet, ad id alium impellere aut ſollicitare licet?*

R. Plures negant, quia qui alteri cauſam peccandi dat, peccat & ipſe. Sic regem ſuum occidere ſubdito non licet, nec oppida ſine conſilio publico dedere, nec ſpoliare cives, ad hæc ergo ſubditum, qui talis maneat, permovere non licet. *Grot. d. c. 1. §. 21. jung. tamen Puf. l. 8. c. 6. §. 18.*

XXIV. *At hostis interfectio est licita?*

Grot. d. §. 21. in fin. & §. 22. Zieg. h. c. §. 22. aliter.

R. Est quidem licita, sed non eo modo: secus si quis opera sponte & suo impulsu peccantis ad rem sibi licitam utatur; sic contra jus belli non est, ut eum admittamus, qui deserta hostium parte nostram eligit.

CAPUT II.

Quomodo jure gentium bona subditorum pro debito imperantium obligentur: ubi de repressaliis.

I. *Id quod in bello ex jure gentium licet, an ad omne bellum pertineat, & ad omnes belli species.*
II. *Quid hic sit violenta executio.*
III. *Quotuplex sit.*
IV. *Quid sit hominum prehensio.*
V. *Quid sint repressalia.*
VI. *Quid ad eas requiratur.*
VII. *Quando justitia dicatur denegata vel malitiose protracta.*
VIII. *An & cur repressalia tantum locum habeant ubi nullum aliud supereſt remedium.*
IX. *An juste quis ita ex facto alieno teneatur.*
X. *Quanam in tali causa capiantur.*
XI. *An & vita subditorum ex tali causa obligari possit.*
XII. *Quales subditi & quorum bona capi possint.*
XIII. *An legati & eorum bona.*
XIV. *Quis concedat repressalias: & an & quomodo repressalia à pignorationibus differant.*
XV. *Quis*

Digitized by Google

XV. *Quis ſit effectus repreſſaliarum.*
XVI. *Ad quid teneantur iſti qui vel non ſolvendo quod debebant, vel jus non reddendo cauſam dederunt repreſſaliis, & qua actione conveniantur.*

I. *Id quod in bello licet jure gentium, ad quodnam bellum pertinet?*

R. Id quod licet in bello vel pertinet ad quodvis bellum, vel ad certam belli ſpeciem; ad quam referuntur violentæ executiones. *Grot. l. 3. c. 2. §. 1. in pr.*

II. *Quid hîc eſt violenta executio?*

R. Violenta executio hîc eſt, quando ob denegatam populo vel malitioſe protractam juſtitiam alius populus vi quidem, ſed non bellica aperta, ſibi ipſi jus reddit. *Grot. l. 3. c. 2. §. 5. n. 1. in pr.*

III. *Quotuplex eſt?* *Grot. d. c. 2. §. 3. & 4. Hahn. de repreſſ. memb. 3. aliter.*

R. Eſt duplex: hominum prehenſio, & repreſſaliæ.

IV. *Quid eſt hominum prehenſio?*

R. Hominum prehenſio eſt jus capiendi homines aliquos ex civitate aliqua, propter homicidam nec deditum, nec punitum; & apud Græcos vocabatur androlepſia. *Grot. d. c. 2. §. 3. n. 4.*

V. *Quid ſunt repreſſaliæ?*

Grot. d. c. 2. §. 4. & 5. n. 1. & c. 3. §. 6. n. 2. Str. Ex. 9. th. 8. Hahn. de rep. memb. 2. Ziegl. de jur. maj. l. 1. c. 34. §. 6.

R. Repreſſaliæ ſunt remedium extraordinarium, quo ob denegatam vel malitioſe protractam juſtitiam à magiſtratu alterius reip. in re non modica & cauſa liquida, læſi magiſtratus, ſi ejus præcedens monitum alter magiſtratus negligat, detinet iſtius loci civem quemlibet ſeu res, uſque dum læſo ab altero magiſtratu ſatis fiat.

VI. *Quænam requiruntur ut repreſſaliæ concedi poſſint?*

Grot. d. c 2. §. 4. Inſt. Jur. publ p. 314.

R. Requiſita ex definitione facile colligi poſſunt; primarium eſt, ut juſtitia ſit denegata vel malitioſe protracta, & ut nullum aliud detur remedium.

VII. *Quando juſtitia dicitur denegata vel malitioſe protracta?*

Grot. d. c. 2. §. 2. n. 1. in fin. §. 5. n. 1. Blum. ad proceſſ. Cameral. tit. 37. n. 2. Ziegl. d. l. 1. c. 34. §. 10. & ſeqq.

R. Juſtitia dicitur denegari, ſi judex preces ſupplicantis vel plane audire nolit, ſed eum limen judicii adeuntem vel litem proſequentem aperte repellat, vel ſi aliquem injuſte condemnet, & ſententiam latam non velit revocare, & læſum ſiſtere indemnem. Protrahi,

trahi, quando intra præfixum tempus in loco judicii, (solennia enim in judicio recepta etiam à peregrinis observari debent) aut non inchoat litem, aut non finit, sed se malitiose negligentem in cognoscendo vel exequendo præbet.

VIII. *Cur dicitur, & nullum aliud superſit remedium?*

R. Quia quamdiu datur remedium ordinarium, non pervenitur ad extraordinarium, inprimis violentum hoc, quod continet speciem belli. Hinc non datur si possit suum quis consequi per compensationem; item si subalternus magistratus justitiam vel denegaverit vel protraxerit, interdum appellatio est interponenda, interdum revisio petenda, interdum supplicatio adhibenda. Imo magistratus sive princeps, cui justitia est denegata, debet petitionis suæ fundamenta transmittere, & per legatos aut amicos sive intermedios alios petere satisfactionem, & si tunc his omnibus adhibitis nihil obtineat, quia alter con-

Grot. l. 3. c. 3. §. 6. n. 2. Hahn. d. l. Limn. l. 4. J. P. c. 8. n. 111. & seqq.

ſtituitur in culpa, ex qua aut damnum dare cenſetur, aut & ipſe delinquere, ſicut juſtum poteſt geri bellum, ita & repreſſaliæ juſtæ erunt.

IX. *At vero eſt injuſtum ex facto alieno teneri.*

Grot. l. 3. c. 2. §. 1. l. 2. c. 21. §. 19.

R. Verum eſt, jure naturæ nemo tenetur ex facto alieno, niſi qui bonorum ſucceſſor eſt; ut enim cum oneribus bona tranſirent, ſimul cum dominiis rerum introductum eſt. At vero hic intervenit factum proprium, non quidem immediate, ſed mediate, unuſquiſque enim, qui in aliquam ſocietatem civilem intrat tanquam membrum, ſe tacite obligat & corpore & bonis pro factis iſtius civitatis: & juri naturali conveniens eſt, ut conſenſu ſuo ex facto alieno quis obligari poſſit exemplo fidejuſſorum. Accedit neceſſitas & utilitas mutua inter gentes, quæ hoc jus extorſit, nam alias magna daretur injuriis faciendis licentia: cum enim magiſtratus illius, qui mihi obligatus eſt, juſtitiam denegat, facit ut modo extraordinario meus

Grot. 2. c. 14. §. 1. n. 2. & §. 12.

Grot. l. 3. c. 2. §. 2. n 1. & 2. Hahn. de repreſſ. membr. 6. Puf. l. 8. c. 6. §. 13. Ziegl. ad l. 1. c. 34. §. 29.

meus magiſtratus mihi jus dicere poſſit. Et licet forte hoc remedio nunc aliquis gravetur, alio tempore tamen & ipſe ſublevari poteſt: nam caſu exiſtente talis reſp. contra nos eodem jure utitur. Præterea iſti, qui vel ipſi, vel quorum res detinentur, facile ſuæ indemnitati per ſuum magiſtratum conſulere poſſunt: nam ubique fere locorum major habetur ratio civium, quam exterorum, qui plerumque rudius & durius excipiuntur.

X. *Quænam in tali cauſa capiuntur?*

R. Aut corpora aut res mobiles ſubditorum ejus, qui jus non reddit, capiuntur. Corpora ſeu perſonæ, ſi etiam noſtri ſubditi apud iſtos, contra quos utimur repreſſaliis, detineantur: bona autem ſi circa bona ſubditorum noſtrorum iniquitas ſit commiſſa; licet & hoc in caſu, ſi bona haberi non poſſint, recte videantur perſonæ detineri, uſque dum juſtitia adminiſtretur. *Grot. l. 3. c. 2. §. 5. n. 2. Ziegl. de jur. maj. l. 1. c. 34. §. 17.*

XI. *An & vita ſubditorum ex tali cauſa poteſt obligari?*

Grot. d. c. 2. §. 6. & l. 2. c. 21. §. 11. n. 2.

R. Creditum hoc fuit apud aliquos populos, eo nimirum, quod crederent, unicuique hominum jus plenum esse in se, & id ad remp. posse transferri: quod minime est probabile, ut supra diximus; fieri tamen poterit non ex intentione, sed ex accidenti, ut occidantur, qui juris executionem, forte capere se aut bona volentibus resistendo, per vim volunt impedire.

Ant. Matth. de crim. tit. de sicar. c. 2. n. 10.

XII. *Quales subditi capi possunt, & quorum bona?*

Grot. l. 3. c. 2. §. 7. n. 2. Hahn. de repress. memb. 12.

R. Distinguenda omnino sunt ea quæ juris gentium sunt proprie, & ea quæ jure civili aut pactis populorum constituuntur. Jure gentium capi possunt qui tales sunt ex causa permanente, sive indigenæ sive advenæ, non qui transeundi, aut moræ exiguæ causa alicubi sunt. Introductæ enim sunt pignorationes ad exemplum onerum, quæ pro exsolvendis debitis publicis inducuntur, quorum immunes sunt qui tantum pro tempore loci legibus subsunt. At jure civili populorum sæpe excipi solent personæ mulierum

lierum & infantium, ut & res eorum qui literis operam dant.

XIII. *Quid dicendum de legatis?*

R. A numero eorum qui capi poſſunt eximuntur legati & eorum bona, quia alias legationis finis impediri facile poſſet. Huc non videntur referri commiſſarii, ſicuti nec tabellarii, apparitores, nuncii & ſimiles, hi enim inter alias gentes hoc privilegio non gaudent. *Grot. d. c. 2. §. 7. n. 2. in fin. Ziegl. d. l. 1. c. 34. §. 19. Rutg. Rulant. l. 7. c. 9. aliter.*

XIV. *Quiſnam concedit repreſſalias?*

R. Is cui competit jus belli, ideoque hoc judicandum ex cujuſque gentis legibus fundamentalibus. Et in hoc etiam repreſſaliæ differunt à prehenſione hominum, quæ apud Græcos in uſu fuit, & à pignorationibus proprie ſic dictis: quamvis enim in genere repreſſaliæ poſſint comprehendi ſub pignorationibus, ſtricte tamen conſideratæ, repreſſaliæ pignorationes non ſunt, & pignorationes poſſunt fieri propria auctoritate, ſecus quam repreſſaliæ; pignorationes locum habent inter concives, quotieſcunque *Hahn. d. tr. memb. 7. Inſt. Jur. publ p. 313. in fin. Grot. l. 3. c. 2. §. 7. n. 3. aliter. & Kulpis. ibi Schutz. vol. 2. Ex. 5. th. 2. Roding. in Pand. Camer. 1. tit. 10.*

alius alium turbat in re ſua, aut in quaſi poſſeſſione ſui juris, quod ad ſe pertinere putat, repreſſaliæ non.

XV. *Quis eſt effectus repreſſaliarum?*

Ziegl. de jur. maj. l. 1. c. 34. §. 25. & 28.

R. Perſonæ captæ non perinde habendæ ſunt, atque ſi in bello captæ eſſent, nec etiam ſervi noſtri per talem apprehenſionem fiunt, cum nec hoſtes quidem illico ſint, adverſus quos repreſſaliæ exercentur. Quocirca pœna corporali affici non poſſunt, vel corporis cruciatu, ſed tamdiu tantum retineri, uſque dum vel ipſi vel ipſorum amici ſatisfactionem impetraverint, aut ſi plane impetrari non poſſit, videntur habendi eſſe inſtar obſidum. In rebus captis creditor conſequitur jus retentionis, & hinc confici debet rerum captarum inventarium, eæque diligenter ſunt cuſtodiendæ; ſi poſt aliquod tempus creditori nec per judicem, nec per debitorem ſatisfiat, tunc res captæ creditori vel in ſolutum dari, vel juſto pretio vendi poſſunt, & ſolutio fieri, deductiſque impenſis pretium quod ſupereſt, iſti erit reſti-

Ziegl. d. l. §. 27. Grot. l. 3. c. 2. §. 7. n. 3. in med. aliter. Grot. d. c. 7. §. 2. n. 2. in med.

restituendum, cujus bona capta sunt.

XVI. *An isti, qui ita pro alio captus fuit aut ejus bona, datur recursus adversus debitorem vel civitatem?*

R. Iste qui causam dedit pignorationi, naturali jure tenetur ad resarcienda damna alii, cui eam ob causam aliquid decedit. Quanam autem actione hoc peti possit, inter se non conveniunt doctores; nos condictionem ex æquitate concedendam putamus, ex qua oritur. *Grot. l. 3. c. 2. §. 7. n. 4. Ziegl. in comment h. c. §. ult. & d. tr. §. 39. & seqq.*

CAPUT III.

De bello justo sive solenni jure gentium, ubi de indictione.

I. *Quale bellum hic dicatur justum.*
II. *Quid hic sit hostis, & an requiratur ut habeat summum imperium.*
III. *Quinam summum imperium habeant: an populi quamvis injuste agentes: an latrones: an isti qui pro parte illud habent: an inæqualiter fœderati.*
IV. *An præter summum imperium ad bellum solenne requiratur denunciatio.*
V. *An in omni bello requiratur.*
VI. *Quid sit belli indictio.*
VII. *Quotuplex.*
VIII. *An bellum utrinque sit indicendum.*
IX. *An*

IX. *An simulatque indictum est geri possit.*
X. *An bellum principi indictum etiam ejus subditis & sociis censeatur indictum. An hi ob suppeditata auxilia eo bello finito citra novam indictionem impeti possint.*
XI. *Cur gentes ad bellum justum denunciationem requirant.*
XII. *An bellum ei sit indicendum qui jus legationis violavit.*

I. *Quodnam bellum hîc justum dicitur?*

Grot. l. 3. c. 3. §. 1.

R. IUstum bellum hîc dicitur, quod est solenne, & geritur ab eo, qui majestatem habet, præcedente denunciatione. postea hostis dicitur.

II. *Quis est hostis?*

d. c. 3. §. 1. n. 1. & 2. Puf. l. 8. c. 6. §. 9.

R. Hostis hîc est, qui habet summum imperium, & bellum publice alicui decrevit.

III. *Quid intelligimus per eos, qui habent summum imperium?*

Ziegl. de Jur. maj. l. 1. c. 33. §. 25. & in comment. h. c. §. 1.

R. Omnes qui remp. habent, quamvis admittant aliquod injustum, etiam communiter: licet enim delicta committant, tamen juris fruendi causa sociati sunt, & exteris jus reddunt, si non per omnia secundum jus naturæ, quod multos apud populos ex parte quasi obliteratum est, certe secundum

Grot. d. c. 3. §. 2. n. 1. & 2.

pacta

pacta cum ipsis inita, aut secundum mores. Corpus morbidum corpus tamen est, & civitas quanquam graviter ægrota, civitas est, quamdiu manent leges, manent judicia, & quæ alia necessaria sunt, ut ibi jus exteri consequi possint, non minus, quam privati inter se. Coetus autem piratarum aut latronum civitas non est, quia criminis causa sociantur; & hinc licet ut milites atque imperatores se gerant, non pro hostibus habendi sunt, nisi forte mutatio incidat non in singulis tantum, quando ex prædone dux justus fit, sed etiam in cœtibus, ut qui prædones tantum fuerunt, aliud vitæ genus amplexi, civitas fiant. Etiam isti habent summum imperium, qui pro parte habent, & pro ea parte justum bellum gerunt; item qui inæquali fœdere juncti sunt.

Grot. d. c. 3. §. 3. Rhet. de pace c. 2. §. 11.

d. c. 3. §. 4 & l. 1. c. 4. §. 13. & 22.

IV. *Quid præter summum imperium requiritur ad bellum solenne?*

R. Requiritur ut publice decretum sit, ita ut ejus significatio ab altera partium alteri facta sit, unde promulgata prælia dicuntur.

Grot. d. c. 3. §. 5.

V. *An*

V. *An in omni bello requiritur denunciatio?*

d. c. 3. §. 6. n. 1. in pr. Hugo de Roy de eo quod just. l. 1. tit. 7. n. 3. Rhet. de pace c. 2. §. 9. Schutz. vol. 2. Ex 10. th. 6. lit. a.

R. In bello defensivo, & ubi vis illata arcetur, non requiritur, quia à natura censetur indictum, vim enim vi repellere naturaliter licet. In bello offensivo, etiam quando dominus rei suæ manum injicere velit, requiritur, ut post denunciationem constare possit, an alius ipse, & sine vi satisfacere velit nec ne. Sic quoties pro re una res alia, multoque magis si res eorum qui debitori subditi sunt, occupare, vel summam potestatem habentem impetere ex debito aut delicto subditi quis velit, interpellationem oportet intercedere quæ illum in culpa constituat.

VI. *Quid est belli indictio?*

R. Belli indictio est actus, quo ejus, quem bello invadere decrevimus, amicitiæ & societati renunciamus, ipsumque nihil sibi nisi hostile à nobis exspectandum, certiorem reddimus.

Grot. d. c. 3. §. 7.

VII. *Quotuplex est belli indictio?*

R. Alia est conditionata, quæ cum rerum

rerum repetitione conjungitur, e. g. eam se injuriam, nisi ab ipsis qui fecerint dematur, se ipsum omni vi depulsurum esse: nec necesse est ut hanc conditionatam pura subsequatur, licet aliquando fiat. Alia pura, quæ denunciatio in specie indictio vocari solet, & est, qua simpliciter alterius amicitiæ & societati renunciamus, eumque hostem nostrum declaramus. Hoc plerumque fit, ubi bellum jam alter intulit, sæpe etiam ubi quis ipse ea deliquit quæ bellum merentur.

VIII. *An requiritur ut utrinque bellum indicatur?*

R: Sufficit eam fieri ab altera partium, licet sæpe utrinque indici soleat, ut de animo & jure nostro reliqui fiant certiores. Et hunc in finem in regni vel provinciæ limitibus & aliis consuetis locis ad tubarum clangorem bellum proclamatur & publicatur, Wird mit ausblasung der trompeten und offentlicher ausruffung an gewonlichen orthen angekundiget. Qui modus promulgandi ex moribus populorum varius

Grot. d. c. 3. §. 7. n. 3. Schutz. d. Ex 10. th. 6. lit. b.

Grot. d. c. 8. §. 8.

rius est, & non ex jure gentium.

IX. *An bellum geri potest, simul atque indictum?*

Bellin. de re milit. part. 1. tit. 8. n. 8. Ziegl. h. c. §. 13. Text. c. 17. §. 52. Grot. l. 3. c. 3. §. 8. in fin. & 15. aliter.

R. Non, sed concedi debet tantum temporis spatium, quantum requiritur ad deliberationem & inde concipiendam responsionem, an sponte alter satisfacere, an vero belli eventum exspectare velit; sicut in judiciis citato datur tempus ad deliberandum, an contendere, an concedere velit, & si contendere velit, ut instructus veniat ad respondendum.

X. *Quando bellum est indictum cui censetur esse indictum?*

Grot. d. c. 3. §. 9. & 10.

R. Indictum bellum ei, qui imperium in populo summum habet, simul indictum censetur omnibus ejus non subditis tantum, sed & qui se socios adjuncturi sunt, ut qui accessio sunt ipsius, & hoc est quod ajunt diffidato principe diffidatos ejus adhærentes. At eo bello absoluto si ob auxilia suppeditata populus aut rex alter bello impetendi sint, nova opus erit indictione, quia novum est bellum & jam non

non ut accessio spectatur, sed ut principale aliquod.

XI. *Cur gentes ad bellum justum denunciationem requirunt?*

R. Ut adhuc ultima vice alter de satisfactione moneatur, & si non satisfaciat, ut bellum certum exspectet. *Ziegl. h. c. §. 11. Feld. ad Grot. h. c. §. 11. & Kulpis. cum ipso aliter.*

XII. *Si jus legationum sit violatum, an opus est denunciatione?*

R. Affirmatur, non enim necessario denunciatio fit per legatos, nam ad violatores legatorum contemtoresque juris eorum sanctissimi, legati non mittuntur, sed per literas & aliis modis, quibus tuto fieri potest. *Grot. d. c. 3. §. 14. Alber. Gent. l. 2. c. 1. p. 212. aliter.*

CAPUT IV.

De jure interficiendi hostes in bello solenni, & alia vi in corpus.

CAPUT X.

Monita de his quæ fiunt in bello injusto.

CAPUT XI.

Temperamentum circa jus interficiendi in bello justo.

I. *Quinam ſint belli effectus.*
II. *Vox licere quot modis ſumatur.*
III. *Quomodo hoſtem ledere liceat.*
IV. *Cur gentibus placuerit ut ex utraque parte & ſine ullo reſpectu ad cauſa juſtitiam hoſtem ladere liceat.*
V. *Quinam ſub hac licentia ladendi comprehendantur.*
VI. *An hoſtium vere ſubditi ubique occidi poſſint.*
VII. *An captivi & ſupplices juſte propter talionem occidantur.*
VIII. *An propter pertinax ſtudium in partes & ſtrenuam defenſionem.*
IX. *An liceat hoſtem veneno tollere.*
X. *An aquas corrumpere ut bibi nequeant.*
XI. *An hoſtem immiſſo percuſſore interficere liceat.*
XII. *Cur tales percuſſores deprehenſi exquiſitis ſuppliciis affici ſoleant.*
XIII. *An ſtupra & adulteria in fœminas hoſtiles ſint permiſſa.*
XIV. *An effectus belli ſolennis quidem ſed injuſti, juſtitia intrinſeca juſti eſſe poſſint.*
XV. *Quinam hinc ad reſtitutionem teneantur.*
XVI. *An in bello juſto ratione cauſæ ſuæ, omnes de quibus jura gentium id licet, & de quibus agitur quæſt. 5. juſte occidi poſſint.*
XVII. *Quibus ergo juſte parcatur ex temperamento juris naturæ.*

I. *Quinam ſunt belli effectus?*

Grot. l. 3. c. 4. §. 3.

R. Ut liceat hoſtem lædere, & in perſona & rebus.

II. *Quid hoc eſt, licet?*

R. Licere interdum dicitur id quod rectum & ex omni parte pium eſt, ut amare

amare Deum & proximum; interdum licere aliquod dicitur, non quod salva pietate & officiorum regulis fieri possit, sed quod apud homines pœnæ non subjacet, sic apud multos populos scortari licet, sic regibus dicuntur omnia licere, quia sunt exemti à pœnis humanis. d. c. 4. §. 2. n. 1. & 2. l. 1. c. 1. §. 3. 9. & 17. & ibi Boecl.

III. *Quomodo ergo licet lædere hostem?*

R. Hosti hostem licet lædere in persona & rebus, i. e. non ei tantum, qui ex justa causa bellum gerit, quique lædit intra eum modum, qui naturaliter concessus est, sed ex utraque parte & indistincte, ita ut eam ob causam nec puniri possit in alieno territorio deprehensus tanquam homicida aut fur, nec bellum ipsi ab alio talis facti nomine inferri. d. c. 4. §. 3.

IV. *Quæ est causa cur hoc gentibus ita placuerit?*

R. Quia inter duos populos de jure belli pronuntiare velle periculosum fuerat aliis populis, qui ea ratione bello alieno implicarentur. Deinde quia Grot. d. c. 4. §. 4. Puf. l. 3. c. 1. §. 7. in med.

etiam in bello justo vix satis cognosci potest ex indiciis externis, quis justus sit se tuendi & sua recuperandi modus, ita ut omnino præstiterit hæc religioni bellantium exigenda relinquere, quam ad aliena arbitria vocare.

V. *Qui comprehenduntur sub hac licentia lædendi?*

d. c. 4. §. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 14. R. Omnes, qui intra præsidia hostium sunt, non tantum qui actu ipso arma gerunt, aut qui bellum moventis subditi sunt, sed etiam peregrini, qui ante bellum eo iverunt, & post modicum tempus, intra quod discedere potuerant, manserunt, & qui commisso cognitoque bello intra fines hostiços veniunt. Referuntur huc infantes, fœminæ, senes, captivi quibus *Puf. l. 8. c. 2. §. 6.* vita non est promissa, supplices, dediti sine conditione, obsides; in omnes hos competit potestas occidendi, quamdiu injuria ipsis non est remissa.

Grot. d. l. 4. §. 8. n. 2. VI. *Quo in loco subditi hostium possunt occidi?*

Boecl. in diss. Quies in turb. p. 210. R. Qui sunt subditi ex causa permanente, eos offendere ubique locorum licet,

licet, in solo proprio, in solo hostili, in solo nullius, in mari. In territorio autem pacato eos interficere non licet propter jus ejus qui ibi imperium habet, & quod hoc modo violaretur.

VII. *An causa interfectorum captivorum aut supplicum referri potest ad talionem?*

R. Non, quia talio proprie exercenda est in eandem personam quæ deliquit. Contra vero ex bello plerumque id quod talio dicitur in malum redundat eorum, quorum in eo, ob quod accusantur, nulla est culpa, quales sæpe sunt captivi & supplices. *Grot. d. c. 4. §. 13. & ibi Ziegl.*

VIII. *An propter pertinax studium in partes & strenuam defensionem quis occidi postea potest, quando captus est?*

R. Nemo est, qui talem supplicio dignum judicet, maxime cum partes illæ aut à natura assignatæ sunt, ut inter imperantes & parentes, aut honesta ratione electæ, ut qui aliis auxilium ferunt in justo bello. Imo tantum abest, ut in eo crimen sit, ut pro crimi- *d. c. 4. §. 13. n. 2. & c. 11. §. 16. Obrecht. de rat. bell. c. 2. §. 8. Kulpis. h. c. §. 6. in med.*

ne habeatur, si quis præsidio decesserit Interim tamen ut hostes occidi impune possunt.

IX. *An licet hostem tollere veneno?*

Grot. d. c. 4. §. 16. Alb. Gent. l. 2. c. 6. p. 250. Osi. b. c. §. 16. aliter. jung. Zentgraf. diss. de armis in bello prohibitis.

R. Jure naturæ licet: nam quem interficere licet, eum gladio, an veneno interimas nihil interest; licet generosius sit ita occidere, ut qui occiditur sui defendendi habeat copiam, tamen huic non debetur, qui mori meruit. Jure gentium, quia communis est necessitas, ne pericula in bellis nimium intendantur, non videtur esse permissum. Et credibile est à regibus id profectum, quorum vita ab armis ante alios defenditur, à veneno minus, quam aliorum tuta est, nisi defendantur juris aliqua religione & metu infamiæ. Sic & videtur esse contra jus gentium spicula, fontes, & aquas veneno inficere, ut minuantur pericula in bello.

X. *Sed an licet aquas corrumpere ut bibi nequeant?*

Grot. d. c. 4. §. 17. Gent. aliter p. 256.

R. Affirmatur, id enim perinde habetur, ac si flumen avertatur, aut fontis venæ intercipiantur. X.

XI. *Licetne hostem interficere immisso percussore?*

R. Per eos, qui fidem expressam vel tacitam violant, ut sunt subditi, vasalli, milites, recepti, ut supplices, advenæ, transfugæ, non videtur permissum, ne nimium intendantur pericula eorum, qui maxime eminent. Per alios videtur licere; nimirum hostem occidere ubivis licet, nec refert, quot sint qui faciant. *Grot. d. c. 4. §. 18. jung. c. 1. §. 21. & ibi not. Alber. Gent. p. 275. junge tamen Puf. 8. c. 6. §. 18.*

XII. *At vero tales percussores deprehensi exquisitis suppliciis affici solent.*

R. Hoc non ideo venit, quod in jus gentium deliquerint: sed quia eodem jure in hostem quidvis licet: gravius autem aut levius malum statuit quisque pro sua utilitate. Nam sic & exploratores deprehensi pessime tractari solent, quos tamen mittere jure gentium haud dubie licet. *Grot. d. c. 4. §. 18. n. 3.*

XIII. *An stupra & adulteria in bello sunt permissa?*

R. Non, quia per denunciationem belli *Grot. d. c. 4. §. 19. Gent. p. 421. Kulpis. h. c. §. 7. in fin. Of. ad Grot. h. c. §. 19.*

belli renunciavimus tantum iſtis juribus quæ ad ſecuritatem noſtram faciunt; & hoſtis noſter habet tantum jus ad ea media, quæ ad bellum gerendum & finem in eo obtinendum ſunt neceſſaria: qualia non ſunt ſtupra & adulteria, ſed tantum ſunt actus efferatæ libidinis, qui non bello magis, quam pace puniendi ſunt.

XIV. *Si belli cauſa ſit injuſta, bellum autem ſolenniter ſit ſuſceptum, an effectus belli juſtitia intrinſeca juſti eſſe poſſunt?*

Grot. l. 3. c. 10. §. 3. Oſ. h. t. §. 3. R. Si belli cauſa injuſta ſit, etiamſi bellum ſolenni modo ſit ſuſceptum, injuſti ſunt interna injuſtitia omnes actus, qui inde naſcuntur: ita ut qui ſcientes tales actus operantur, habendi ſint in eorum numero, qui ad regnum cœleſte ſine pœnitentia pervenire non poſſunt. Vera autem pœnitentia, ſi tempus & copia ſuppetat, omnino requirit, ut is qui damnum dedit, ſive interficiendo, ſive res corrumpendo, *l. 2. c. 17. §. 13. & 14.* ſive prædas agendo, id ipſum reſarciat ipſis, quorum intereſt.

XV. *Qui-*

XV. *Quinam ergo sunt isti, qui hæc resarcire debent?*

R. Ad restitutionem tenentur belli auctores, sive potestatis jure, sive consilio damnum dederint; etiamsi insolitum sit, dummodo bellum sequatur, & tale quid jusserint aut suaserint, quod impedire potuerunt & non fecerunt. Sic duces tenentur de his, quæ suo ductu facta sunt: & milites in solidum omnes, qui ad actum aliquem communem & individuum, puta urbis incendium, concurrerunt, in actibus dividuis pro damno quisque cujus ipse causa unica, aut certe inter causas fuit. Referuntur etiam huc isti, qui aliis operam navarunt & in culpa sunt. Item qui rem bello injusto captam penes se habent, tenentur dominis eam restituere, ut tamen, si quid sumtus aut operæ impenderint, deducere tantum possint, quantum domino valebat adipisci desperatam possessionem, & si rem emerint, pretium restituendum. Sin autem rei possessor culpæ exsors eam consumserit aut aliena-

d. c. 10. §. 4. l. 2. c. 21. §. 4 & 7. l. 3. c. 1. §. 3.

l. 2. c. 17. §. 11.

Grot. l. 3. c. 10. §. 6. l. 2. c. 10. §. 9.

verit, non tenebitur, nisi in quantum censeri potest locupletior factus.

XVI. *Si bellum sit justum ratione causæ suæ, an omnes justitia interna occidi possunt, quos enarravimus?*

Grot. c. 11. §. 2. R. Non, juste seu ex justitia interna nemo interfici potest, nisi aut in pœnam justam, aut quatenus absque eo vitam & res nostras tueri non possumus: licet interdum accidat, ut citra propositum nostrum etiam innocentem occidamus.

XVII. *Quid ergo dicendum de infantibus, fœminis, senibus &c?*

Grot. c. 11. §. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. & 18. Ziegl. h. c. & Feld. Gent. l. 2. c. 21. & 22. Feld. l. 6. c. 15. in fin. R. Ex rigore belli, quia sunt partes istius corporis seu civitatis, cui bellum indiximus, occidi possunt; ex temperamento juris naturæ, quod respicit circumstantias, & an vita nostra & res ab iis non sint tutæ, non possunt; & infantes excusat ætas, fœminas sexus, nisi virilia & arma tractent, aut alias in bello juvent; senes defectus virium, nisi consilio vel alias noceant; sacerdotes, item eos, qui literis operam dant, vitæ genus, nisi & hi servitia

tia militaria præstent. Item agricolæ, mercatores, opifices, artifices, modo ad bellum nihil contribuant, vel negotiando in rebus ad militiam pertinentibus, vel arma fabricando, conficiendo pulverem pyrium. Captivis parcendum, quia arma posuerunt, item deditis sine conditione, ita ut nec talio, nec pertinax studium sufficiens sit causa eos occidendi, nisi forte sævitia hostis in captivos exerceri solita, aliter non possit coerceri, quam simili sævitia. Sic & obsides non sunt occidendi, nisi & ipsi aliquid commiserint morte dignum. Adde tandem omnes commissiones, quæ ad jus consequendum aut bellum finiendum nullius sint usus, sed meram habent virium ostentationem propositam, & cum officio Christiani hominis, & cum ipsa humanitate pugnare.

CAPUT V.

De rebus vastandis eripiendisque.

CAPUT XII.

Temperamentum circa vastationem & similia.

I. An

I. *An res hostium corrumpi & rapi possint.*
II. *An etiam res sacræ.*
III. *An hæ sint in Christi patrimonio.*
IV. *Quid si quis ex errore credat in simulacro numen aliquod ineſſe, an illud jure belli violare possit.*
V. *An res religiosæ violari possint.*
VI. *An res hostiles vi tantum eripi possint, an etiam dolo.*
VII. *An citra modum rapi aut corrumpi possint.*
VIII. *Quid si populatio hostem brevi ad pacem faciendam adigat.*
IX. *Quæ res non videantur vastandæ.*
X. *Quæ rationes & utilitates, præter æquitatem & humanitatem, moderationem suadeant.*

I. *Possumusne res hostium vastare easque iis eripere?*

Grot. l. 3. c. 5. §. 1. Puf. l. 8. c. 6. §. 18. in fin. Oſ. h. c. Obſ. 1.

R. Affirmatur, nam contra naturam non eſt ſpoliare eum, quem honeſtum eſt necare: & jure belli aut eripi, aut corrumpi poſſunt munitiones hoſtium, portus, urbes, viri, naves, fructus & ſi qua ſunt ſimilia.

II. *An & res sacræ?*

d. c. 5. §. 2. n. 1.

R. Quia res ſacræ ſunt ejus, qui ſummum imperium in populo obtinet, merito & hæ res cedunt victori.

III. *At vero res sacræ sunt in Christi patrimonio?*

R. Chri-

R. Christi patrimonium non est de hoc mundo; hinc cum sacra sint publica, quando populus alteri populo aut regi se dedit, tum etiam ea dedit, quæ divina dicuntur, iuxta illud: *Grot. d. c. 5. §. 2. n. 1. & 2. Conring. ad B. Innocent. X. c. 6. Maurit. de secularis. bon. eccles. c. 5. Kulpis. h. c. §. 1. in fin. Os. h. c. §. 2. cum pluribus aliis aliter.*

dedunt que se, divina humanaque omnia.

Et ideo jus publicum in sacris consistere dicitur: & populus ipse mutata voluntate propter utilitatem & necessitatem publicam ex sacro profanum potest facere; certo indicio, hæc bona quidem ex privatorum dominio & potestate exiviſſe, & sacra dici à fine, cui destinata sunt, non autem ex illo, quod summæ potestati in omnia reip. bona competit, & dominium eminens vocatur. Propter quod etiam procedunt ab imperantibus constitutiones de sacris rebus non alienandis vel oppignorandis, nisi certis casibus. *Grot. d. c. 5. §. 2. n. 4. Os. ibi & Ziegl. Nov. 37. Zepper. de Polit. Eccles. l. 2. c. 26. & de leg. Mosaic. 4. c. 10. Horlad. de caus. bell. Germ. tom. 1. l. 5. & 6.*

IV. *Quid si quis ex errore credat, in simulacro numen aliquod ineſſe?*

R. Id violari aut corrumpi nefas est ab iis, qui in ea persuasione conveniunt, ex talis opinionis positione, seu quia

quia conſcientia erronea obligat ut recta. Aliud eſt, ſi hoſtes non idem ſentiant, ab his enim recte talia ſimulacra ſeu idola abolentur, & bona ſacra in cultum idololatricum deſtinata in alios pios uſus & verum cultum convertuntur.

V. *Quid dicendum de rebus religioſis?*

Grot. d.c.5. §.3. R. Idem & de religioſis intelligi debet. Nam hæc quoque non mortuorum ſunt, ſed viventium ſive populi alicujus ſive familiæ. Quare ſicut ſacra loca ab hoſtibus capta, ita & religioſa talia eſſe deſinunt; dummodo ipſa mortuorum corpora non male l.2.c.19.§.2.n.6. tractentur, quia id contra jus eſt hominum ſepeliendorum.

VI. *An res hoſtium tantum vi poſſunt eripi an etiam dolo?*

Grot. d.c.5. §.4. R. Non vi ſola res hoſtium hoſtibus eripi poſſunt, ſed & doli, qui perfidia carent, permiſſi cenſentur.

VII. *An citra modum res hoſtium poſſunt corrumpi aut iis eripi?*

Grot. l.3.c.12.§.1. Franciſ. a vitt. de jure bel. n.56. R. Non, ſed deſiſtendum eſt vel quando id acquiſivimus, quod par eſt illi,

illi, quod nobis debetur, vel quando tantum damni datum fuit, quantum vindictæ modum non excedit, vel quantum requiritur, ut pericula futura, ne scilicet de novo nobis inferatur bellum, & sic bellum ex bello nascatur, evitare possimus. Quare ut propter pecora abacta aut domos aliquas incensas totum regnum vastetur, æquitas non fert. *Ziegl. de jur. maj. l. 1. c. 33. §. 72.*

VIII. *Quid si populatio hostem brevi ad pacem faciendam subigat?*

R. Stultum est nullo suo bono nocere alteri, sed si vastatio ad pacem adigat hostem, non est ratio parcendi. Quamvis si rem recte expendas, plerumque admittantur talia odio magis quam prudenti ratione. *Grot d. c. 12. §. 1. n. 2. & 2. Alber. Gent. l. 2. c 23. p. 448.*

IX. *Quæ ergo res non videntur vastandæ?*

R. In quibus cessat ratio vel necessitatis vel utilitatis; sic post plenam victoriam horrificum, nefarium & omni odio dicitur imbutum bellum, quod parietibus, tectis, columnis, postibus fit. Sic si magna spes sit celeris victo- *Grot. l. 3. c. 5. §. 2. n. 3.*

riæ,

riæ, cujus præmium & ager & fructus
d.c. 12. §. 3. futuri ſint, his parcendum: nam jam
jung. Fus- Knechtz beſtall. de an. 1570. art. 53. & Kulpis. h. c. §. 3. lit. 1. res hoſtiles non diripies, nihil enim amplius eæ ad iſtum pertinent, tuæ ſunt, tuas res perdes. Si hoſtes aliunde, quo ſe ſuſtentent, habeant, puta mare, ſi fines alii pateant, agricultura etiam in ipſo collimitio tuta maneat, & potius tributum exigatur. Et hinc non tantum agricolæ, ſed & animalia quibus arant, & ſemina, quæ ad agrum portant, extra belli periculum poni debent. Sic rebus quæ ad bellum faciendum aut ducendum nihil momenti habent, ut ſunt templa, porticus, ſtatuæ & ſimilia, etiam durante bello parcendum: & quidem in tem-
d.a. 12. §. 6. plis ſpecialis ratio accedit, quod ſacris uſibus dicata ſunt, & ſi nullum inde ſit periculum, talia ædificia, & quæ eis accedunt, conſervari ſuadet rerum divinarum reverentia, inter eos maxi-
Ziegl. in com. h. c. me, qui eundem Deum ex eadem lege colunt, etiamſi forte ſententiis quibuſdam aut ritibus diſſideant. Conſuetudo tamen fere eſt quarundam gen-

gentium, ut campanæ rebus ſacris deſtinatæ certa pecuniæ ſumma redimantur. Idem dicendum de religioſis & illis, quæ in honorem mortuorum ſtructa ſunt; nam & hæc niſi contemta humanitate violari non poſſunt. *Grot. d. c. 12. §. 7. Text. c. 18. n. 37.*

X. *Præter rationem æquitatis & humanitatis ſuntne adhuc aliæ rationes, quæ hoc ſuadent?*

R. Affirmatur, talis enim moderatio hoſti magnum telum eripit, deſperationem; præ ſe fert ſpeciem magnæ de victoria fiduciæ; clementia per ſe eſt apta frangendis & conciliandis animis. Inprimis autem ſummarum poteſtatum & ducum, qui chriſtianos ſe & à Deo & ab hominibus haberi volunt, officium eſt, violentis urbium direptionibus, & ſi quid his ſimile eſt, intercedere, ut quæ abire non poſſint ſine graviſſimo multorum innocentium malo, & ſæpe ad belli ſummam parum proficiant: ita ut bonitas chriſtiana fere ſemper, ipſa quoque juſtitia plerumque ab iſtis abhorreat. *d. c. 12. §. 8. n. 1. 2. & 4.*

CAPUT VI.

De jure acquirendi bello capta.

CAPUT XIII.

Temperamentum circa res captas.

I. *Capta in bello cui cedant.*

II. *Quando res censeantur captæ.*

III. *An res quæ non sunt hostium, quamvis apud ipsos inventa, bello acquiri possint.*

IV. *An res exterorum in navi hostili reperta.*

V. *An hostibus ereptæ vindicari possint à prioribus dominis.*

VI. *An res in bello publico ac solenni captæ singulis capientibus, an vero toti populo acquirantur.*

VII. *An & quando singuli capta sibi acquirant.*

VIII. *An singuli aliquid extra ministerium publicum facere possint.*

IX. *Quas res singuli sibi acquirant.*

X. *Quot modis præda tribui soleat.*

XI. *An præda concessio semper sit mera donatio.*

XII. *An & cur sociis pars prædæ concedatur.*

XIII. *Cui aliquando subditis.*

XIV. *Cui res sit addicenda si apud populum bello non permixtum controversia oriatur de re bello capta.*

XV. *An extra territorium bellum gerentium capta fiant capientium.*

XVI. *An hoc jus acquirendi res bello captas ita proprium sit belli solennis, ut in aliis bellis locum non habeat.*

XVII. *An res in bello justo ultra debitum modum captæ retineri possint.*

XVIII. *An tantum capi possint res ad consecutionem debiti primarii, an & subnascentis.*

XIX. *Quid si isti quorum res capiuntur sint extra culpam.*

I. *Capta*

I. *Capta in bello cuinam cedunt?*

R. Bello justo ea nobis jure naturæ acquiruntur, quæ aut paria sunt ei, quod cum nobis sit debitum, aliter consequi non possumus, aut etiam quæ nocenti damnum inferunt intra æquum vindictæ modum. id quod & Deus probat in lege à Mose data. Jure gentium non tantum is, qui ex justa causa bellum gerit, sed & quivis in bello solenni & sine fine modoque dominus fit eorum, quæ hosti eripit, eo sensu, ut à gentibus omnibus & ipse, & qui ab eo titulum habent, in possessione rerum talium tuendi sint. quod dominium quoad effectus externos, in quantum non habetur pro fure & proprio nomine pro lubitu de hac re disponere potest, licet appellare. *Grot. l. 3. c. 6. §. 1. n. 1.* *Kulpis. h. c. §. 1. Deut. 20. vers. 14.* *Grot. d. c. 6. §. 2.*

II. *Quando res censentur captæ?*

R. Res mobilis capta dicitur, ubi intra fines, i. e. præsidia hostium perducta fuerit; eodem enim modo res amittitur quo postliminio redit, redit autem ubi intra fines imperii esse *Grot. d. c. 6. §. 3. n. 2.*

cœpit, ſive intra præſidia. Et quamvis res captæ ſtatim dicantur fierr capientium, tamen cum conditione aliqua, continuandæ ſcilicet eo uſque poſſeſſionis, intelligi debet. Cui conſequens eſſe videtur, ut in mari naves, & aliæ res captæ cenſeantur tum demum, cum in navalia aut portus, aut ad eum locum, ubi tota claſſis ſe tenet, perducta ſunt. Hæc tamen apud quaſdam gentes aliter determinari poſſunt. Res immobiles captæ intelliguntur, quæ manſuris munitionibus ita includuntur, ut non niſi iis expugnatis parti alteri palam aditus non ſit: ſeu in quibus non eſt momentanea, ſed firma poſſeſſio.

Groenweg. de LL. abrog. ad l. 2. de capt. & poſtl. reverſ. Ziegl. h. c. §. 3.

Grot. d. c. 6. §. 4. n. 1.

III. *Quid ſi res capta non ſit hoſtium?*

Grot. d. c. 6. §. 5.

R. Ut res aliqua belli jure noſtra fiat, requiritur ut hoſtium fuerit: nam quæ res apud hoſtes quidem ſunt, puta in oppidis eorum, aut intra præſidia, ſed quarum domini nec hoſtium ſint ſubditi nec hoſtilis animi, eæ bello acquiri non poſſunt:

nam

nam & ratio deficit, non enim habentur pro rebus nullius, & jus hoc mutandi dominii odioſius eſt, quam ut produci debeat; & à rebus exterorum non metuitur damnum, quomodo ab exteris ipſis, qui tempore indicti belli apud hoſtes deprehenduntur & intra modicum tempus non diſcedunt. Si tamen eo conſilio ſint miſſæ ad hoſtem, ut eum juvent, merito habentur pro hoſtilibus. *Ziegl. d. §. 5. aliter.*

IV. *Quid ergo juris, ſi res exterorum inveniantur in navi hoſtili?*

R. Cenſentur eſſe hoſtiles uſque dum hæc præſumtio validis in contrarium probationibus elidatur. *Grot. l. 3. c. 6. §. 6.*

V. *An quæ hoſtibus erepta ſunt poſſunt vindicari ab his, qui ante hoſtes noſtros ea poſſederunt & bello amiſerunt?*

R. Non, quia jus gentium hoſtes primum dominos fecit dominio externo, deinde nos. *d. c. 7. §. 1. Puf. l. 8. c. 6. §. 20. Frantz. 2. reſol. 9. §. 47. & 53.*

VI. *Cuinam acquiruntur res hoſtiles in bello publico ac ſolenni, an populo, vel iſti, cujus auſpiciis bellum* *Ziegl. h. c. §. 7.*

geritur, an singulis, qui de populo aut in populo sunt?

Grot. d. c. 6. §. 8. & 9. Puf. l. 8. c. 6. §. 21.

R. Res quæ sunt nullius, quales sunt res hostium, quia non amplius nobiscum in societate vivunt, & ipsis non amplius debemus jura, quæ ex societate fluunt, quale etiam est jus dominii, fiunt capientium, sed tam eorum, qui per alios, quam qui per se capiunt: naturaliter enim homo hominis alterius volens volentis instrumentum est. Ita non servi tantum, aut filii, sed & liberi homines, qui in piscando, aucupando, venando, margaritas legendo operam suam addixerunt aliis, statim quod acceperunt, acquirunt ipsis, quibus operam navant, & sic milites istis, qui sunt principales belli auctores: perinde enim est, per se quis faciat aliquid, an per alium.

VII. *An ergo singuli nihil sibi acquirunt?*

Grot. d. c. 6. §. 10. Puf. l. 8. c. 6. §. 21. in fin. Kulpis h. t.

R. Distinguendum inter actus vere publicos belli, & inter actus privatos, qui fiunt occasione belli publici: per hos actus privatis res quæritur primo

primo ac directe, per illos actus populo.

VIII. *At vero singuli seu privati nihil possunt facere nisi in ministerio publico.*

R. Singuli seu privati, qui in bello aliquid faciunt, semper quidem sunt in ministerio publico, sed non omnia faciunt, qua sunt in ministerio publico, e. g. quæ in liberis seu injussis excursibus, vel etiam contra expressas prohibitiones capiunt. *Ziegl. h. c. & de jur. maj. l. 1. c. 32. §. 77. Text. c. 18. n. 67. aliter.*

IX. *Quales sunt res, quas singuli sic sibi acquirunt?*

R. Res soli, quia nisi publico actu, inducto exercitu, impositis præsidiis capi non solent, populi fiunt: res mobiles & se moventes si capiant in ministerio publico primo ac directe populo acquirunt, & ab hujus concessione est, quicquid ex his rebus sibi vel retinent, ut in direptionibus aut populationibus militibus concessis, vel quicquid ex præda ipsis tribuitur: vel extra ministerium publicum, ut modo diximus, & sibi primo & *Grot. d. c. 6. §. 11. & 12. Cujac. 19. obs. 7. aliter Text. d. l. & alii.*

d. c. 6. §. 13. directe acquirunt; nisi & in his rebus lex civilis dominium singulorum antevertat, sic lege introduci potest, ut quæ apud nos reperiuntur hostium res, publicæ fiant.

X. *Præda quot modis tribui solet?*

d. c. 6. §. 22. n. 1. Seld l. 6. c. 16. Str. Ex. 41. th. 18. & 19. R. Sicut res aliæ ita & præda potest à populo aliis concedi, non tantum post acquisitionem, sed & ante eam, ita ut subsecuta captura conjungantur actiones brevi manu: nec tantum ea concessio nominatim fieri potest, sed & in genere, ut viduis, senibus & egentibus pupillis pars prædæ dari potest.

XI. *An hæc juris translatio semper est mera donatio?*

Grot. d. c. 6. §. 22. n. 2. R. Non, sed interdum contractus, interdum aut solutio ejus, quod debetur, aut remuneratio ob damna quæ quis passus est, aut ob id quod ipse bello impendit, sive sumtu sive opera, ut cum socii aut subditi nullo stipendio militant, aut non tali, quod operæ respondeat. Nam ex his causis prædam aut omnem, aut ejus partem

partem concedi ſolitam videmus. Et hinc receptum, ut ſua faciant, quæ capiunt aut ſocii aut ſubditi, qui ſine ſtipendio & ſuo ſumtu ſuoque periculo bellum gerunt. *Text. d. c. 18. n. 67.*

XII. *Quæ eſt ratio in ſociis?*

R. In ſociis ratio eſt manifeſta, quia naturaliter ſocius ſocio tenetur ad reparationem damnorum, quæ ob negotium commune aut publicum eveniunt. Adde, quod opera quoque gratis præſtari vix ſoleat. Credibile ergo eſt, niſi cauſa alia appareat, puta beneficentia mera, aut contractus antecedens, ſpem ex hoſtibus lucrandi ſpectatam eſſe in damni & operæ compenſationem. *Grot. l. 3. c. 6. §. 23.*

XIII. *Quæ eſt ratio in ſubditis?*

R. In ſubditis id non æque evidenter procedit, quia hi operam civitati ſuæ debent: ſed contra occurrit, quod ubi non omnes ſed aliqui militant, his ipſis à corpore civitatis retributio debetur ejus, quod plus cæteris operæ aut ſumtus impendunt, multoque magis damnorum, in cujus retribu- *d. c. 6. §. 24. Puf. l. 7. c. 4. §. 5. Horn. l. 2. c. 2. §. 17.*

tionis certæ locum ſpes prædæ totius aut partis incertæ facile nec ſine ratione conceditur. Cæterum hodie paſſim uſurpatur, ut in direptionibus oppidorum & præliis ſuum quiſque faciat, quod cepit: in excurſibus vero capta communia fiant eorum qui in comitatu ſunt, inter ipſos pro dignitatis ratione partienda.

Grot. d. c. 6. §. 24. n. 8. & Kulpis. ibi.

XIV. *Si apud populum bello non permixtum controverſia oriatur de re bello capta, pro quo judicabit?*

d. c. 6. §. 25. R. Addicenda ei, cui favent leges aut mores populi, à cujus partibus res capta eſt: quod ſi ejus nihil probetur, ex jure gentium res ipſi populo adjudicanda, ſi modo ea res in actu bellico capta.

XV. *An extra territorium utriuſque partis bellum gerentis capta fiunt capientium?*

d. c. 6. §. 26. n. 2. & c. 4. §. 8. n. 2. h. l. & ibi not. R. Sicut & hoſtem ubique licet interficere, ita & in rebus locum non conſideramus. In loco tamen pacato is qui imperium habet, poteſt lege ſua

sua prohibere, ne id fiat, & si contra legem factum sit, de eo tanquam de delicto poscere potest, ut sibi satisfiat.

XVI. *An hoc jus externum acquirendi res bello captas ita proprium est belli solennis, ut in aliis bellis locum non habeat?*

R. Si sint alia bella inter populos utrinque majestate pollentes gesta etiam locum habet: sin autem sint inter cives, sive magna ea, sive parva sint, nulla fit dominii mutatio, nisi auctoritate judicis. Sic etiam in repressaliis aliter non obtinet. *Ziegl. h. c. §. 7. Grot. h. l. aliter.*

XVII. *Quæ in bello justo capta sunt ultra debitum modum, an retineri possint?*

R. Non ultra licitum est capere aut habere, quam causa subest debendi in hoste; excepto quod etiam extra eam ad securitatem necessariam res possunt detineri, sed restituendæ cessante periculo in se aut in pretio: nam quod in re pacatorum liceret, multo magis in re hostium licet. *Grot. l. 3. c. 13. §. 1. n. 1.*

XVIII. *An*

XVIII. *An res ſubditorum tantum capi & acquiri poſſunt ad conſecutionem debiti primarii, unde ortum eſt bellum, an & ſubnaſcentis?*

d. c. 13. §. 3. R. Res ſubditorum non tantum capi poſſunt & acquiri ad conſecutionem debiti primarii, unde ortum eſt bellum, ſed & ſubnaſcentis, ita ut & impenſæ in bellum factæ & damna inde orta præſtari debeant.

XIX. *Quid ſi iſti, quorum res capiuntur, ſint extra culpam?*

d. c. 13. §. 3. n. 2. & 3. & c. 2. §. 5. n. 1. & §. ult. R. Æquitas vult, ut cum tantum quaſi fidejuſſorio nomine ſint obſtricti, ipſis relinquantur res iſtæ, quibus nos facilius, quam ipſi careamus, præſertim vero ſi ſatis appareat, illos ipſos id quod eo modo amiſerunt à civitate ſua non recuperaturos. Sic & in repreſſaliis, quamdiu ſpes eſt, nos noſtrum ſatis facile conſequi poſſe ab originariis debitoribus, aut ab iis, qui jus non reddendo ſe debitores faciunt, ad eos, qui culpa vacant, non veniendum.

CA-

CAPUT VII.

De jure in captivos.

CAPUT XIV.

Temperamentum circa captivos.

I. *An & cur bello capti in servitutem redigantur.*
II. *An hoc tantum sit intelligendum de subditis hostium perpetuis, an & de aliis ibi deprehensis.*
III. *An etiam posteri eorum servi fiant.*
IV. *Quæ sint hujus juris effecta.*
V. *An incorporalia belli jure acquirantur.*
VI. *Captivi an populi, an singulorum capientium fiant.*
VII. *An bello injusto captis aufugere liceat.*
VIII. *An gratitudo, quam captivus domino ob vitam relictam debet, hoc permittat.*
IX. *An servus domino resistere possit.*
X. *An bello capti necessario apud omnes gentes servi fieri debeant.*
XI. *Quo usque homines capere liceat justitia interna.*
XII. *An jus vitæ & necis in servos competens juste semper excerceatur.*
XIII. *Quomodo ab iis exigendæ sint operæ.*
XIV. *An bello justo capto fugere liceat.*
XV. *Quid circa captivum faciendum sit ubi servitus in usu non est.*

I. *An captivi possunt fieri servi?*

℟. Ut captores à summo illo rigore, quo omnes captivos & statim & post moram quamdiu injuriam *Grot. l. 3. c. 7. §. 5.*

riam non remiserunt, possunt occidere, abstineant, apud omnes gentes necessitas & utilitas vult, ut capti possint in servitutem redigi.

II. *An hoc intelligendum tantum de iis qui sunt subditi hostis perpetui, & qui se dedunt, aut servitutem promittunt?*

d. c. 7. §. 11. n. 1. & 2. c. 4. §. 7.

R. Non tantum qui se dedunt aut servitutem promittunt pro servis haberi possunt, sed omnes omnino bello capti, ex quo scilicet intra præsidia perducti sunt; & omnium eadem sors est, etiam eorum, qui fato suo, ut diximus, cum bellum repente exortum esset, intra hostium fines deprehenduntur.

III. *An etiam posteri ipsorum servi fieri possunt?*

d. c. 7. §. 5. n. 2. Grot. l. 2. c. 5. §. 29. n. 2. Puf. l. 6. c. 3. §. 9.

R. Affirmatur, 1. quia si captores summo jure utantur, illi ipsi nascituri non sunt. 2. diu alendi sunt è servis nati, antequam opera eorum domino utilis esse possit, & sequentes operæ sui temporis alimentis respondent.

IV. *Quæ sunt effecta hujus juris?*

R. Ef-

Digitized by Google

R. Effecta hujus juris infinita sunt: nulla enim perpessio est, quæ stricto jure belli non impune illis imponatur, ut modo diximus; & res omnes, quæ captæ fuerunt cum persona acquiruntur domino. *Grot. l. 3. c. 7. §. 3. n. 1. & 2. Horn. l. 2. c. 1. §. 4. Ziegl. h. c.*

V. *An incorporalia belli jure acquiruntur?*

R. Non acquiruntur primo ac per se, sed media persona cujus ea fuerunt. Excipienda tantum ea, quæ ex singulari personæ proprietate fluunt, ac proinde inalienabilia sunt, ut jus patrium. Hæc enim si manere possunt, manent penes personam, sc. quando pater revertitur ex captivitate, si non, extinguntur & liberi censentur esse sui juris, nam qui jam nati sunt tempore captivitatis, non fiunt servi, nisi & ipsi capiantur. *d c. 7. §. 4. Puf. l. 8. c. 6. §. 22. Grot. l. 2. c. 5. §. 5. Grot l. 3. c. 9. §. 17.*

VI. *Qui capiuntur populine an singulorum fiunt?*

R. Homines hac in re jure belli rebus æquantur, & sic ex his, quæ de præda diximus, definiendum est. *Grot. l. 3. c. 7. §. 5. n. 4.*

VII. *Qui bello injusto capti sunt, possunt*

ſuntne aufugere, vel etiam ii, qui ex iis nati ſunt?

d. c. 7. §. 6. n. 1. Bl. Aufugere poſſunt, ſive bello manente, ſive pace facta; ſive ad ſuos ſive ad alios. Priori caſu jure poſtliminii conſequuntur libertatem; poſteriori caſu, ſc: ſi fugiant pace facta vindicari poſſunt à domino, ipſiſque reddendi ſunt, quia jure gentium conſequitur dominium externum, quod effectum non haberet, ſi pace facta aufugere poſſent. Si neſciatur ubi ſint, aufugientium animis nullum vinculum videtur eſſe injectum: quia cum *l. 3. c. 10. §. 3.* belli cauſa ſit injuſta, ipſe captor juſtitia interna eos retinere non poterat, & *l. 1. c. 3. §. 2.* ſic aufugiendo propter defectum judicii humani ſibi ipſis jus dicunt. Sic & ſuas res quas retinere captor non poterat, ſine furti vitio auferunt, aut laboris ſui mercedem, ſi quam ſupra *Grot. l. 3. c. 7. §. 6. n. 4.* alimenta præſtari æquum eſt, nam & hic judicium deficit, & debitum ex fa- *junq. l. 2. c. 7. §. 2. in fin.* cti evidentia ſatis cenſetur probatum, ſi conferantur hujus captivi operæ *Kulpis. h. c.* cum operis aliorum, quibus alimenta

&

& mercedem præſtamus; modo ipſe neque ſuo, neque publico nomine quicquam debeat domino, aut ei cujus jus dominus acceperat.

VIII. *At vero captor vitam donavit, ergo propter vinculum gratitudinis videtur eſſe obligatus, ut nec aufugere, nec res ſuas, nec mercedem auferre poſſit, nam vita eſt res inæſtimabilis.* Ziegl. h. c. §. 6. & Os. aliter.

R. Talis captor non habuit jus ipſi auferendi vitam, & ſic ipſi reliquit quod jure naturæ relinquendum erat, nec liberalitas eſt in eo quod meum eſt, & auferri non debet. Sic quamvis latro vitam mihi non auferat, tamen ſi ex ipſius captivitate evadam non pecco, nec furtum eſt, ſi furi res meas iterum eripiam. Et licet talis fuga & ſubductio deprehenſa graviter puniri ſoleat, tamen hæc & alia multa faciunt potentiores, non quia æqua ſunt, ſed quia ipſis expediunt. Grot. l. 3. c. 7. §. 6. n. 4. in fin.

IX. *Si dominus jus ſuum externum exſequi velit, an ſervus poteſt reſiſtere?*

d. c. 7. §. 7. & l. 1. c. 4. §. 2.

R. Hoc jus externum, quia non ſola agendi impunitate, ſed & judiciorum tutela conſtat, inane erit, ſi ex adverſo reſiſtendi jus maneat. Nam ſi domino vi reſiſtere liceat, licebit & magiſtratui dominum tuenti, cum tamen magiſtratus ex jure gentium dominum in illo dominio ejuſque uſu defendere debeat.

X. *An neceſſario apud omnes gentes capti in bello fiunt ſervi?*

d. c. 7. §. 8. Horn. l. 1. c. 3. §. 3.

R. Si neceſſitas & utilitas hoc exigant, jus gentium apud omnes gentes vult potius, ut capti in ſervitutem redigantur, quam ut occidantur: & ſi bella aliter geri poſſint, quam ut capti libertatem amittant, & ſervi fiant, ne quidem ſervi fiunt, quia ceſſat ratio neceſſitatis. Sic inter Chriſtianos bello orto capti non fiunt ſervi, ita ut vendi poſſint, ad operas urgeri, & alia pati, quæ ſervorum ſunt, nam non opus eſt inter ipſos, ut à miſeris hominibus interficiendis abducantur minoris ſævitiæ conceſſione, reverentia enim Chriſtianæ religionis ſufficit.

d. c. 7. §. 9. n. 1. Gudel. de jur. noviſſ. l. 1. c. 4. Str. 40. th. 70. Schutz. vol. 2. Ex 10. th. 13. lit. F.

Manſit

Manſit tamen etiam inter Chriſtianos mos captos cuſtodiendi, donec perſolutum ſit pretium, cujus æſtimatio in arbitrio eſt victoris, niſi certi aliquid convenerit expreſſis pactis, quæ hodie vocari ſolent *Cartel.* Inter Chriſtianos & Mahumetiſtas adhuc ſervi fiunt, quia alio remedio ab interfectione Mahumetiſtæ non poſſunt prohiberi.

d. c. 7. §. 9. n. 2. Text. c. 18. n. 41. Gent. l. 3. c. 9. Kulpis. h. c.

XI. *Ubi ergo ſervitus adhuc obtinet, quando cenſetur juſta?*

Grot. l. 3. c. 14. §. 1. n. 1.

R. Licita eſt talis acquiſitio juſtitia interna, quouſque debiti aut primarii aut ſubnaſcentis quantitas patitur, niſi forte in ipſis hominibus peculiare ſit delictum, quod libertatis damno puniri æquitas ferat. Et hactenus juſtum bellum gerens in hoſtis ſubditos captos jus habet, idque in alios valide transfert: habita tamen æquitatis & bonitatis ratione in captis, prout vel arma geſſerunt, vel alias contra nos operas præſtiterunt, vel non, prout diximus, cum de interficiendis hoſtibus ageretur.

Grot. l. 3. c. 4. §. 6.

XII. *Ex temperamento belli, vel habita ratione, quod capti nullam amplius injuriam nobis inferant, quid juris in eos habemus?*

Grot. d. c. 14. §. 3. & 4. §. 2. I. de his qui sui vel alieni juris. l. un. C. de emend. serv.

R. Jus vitæ & necis, quod rigor belli domino concedit, ex æquitate domino præstat ut domesticam habeat jurisdictionem, sed eadem religione exercendam, qua publica exercetur: etiam in minoribus correctionibus, puta in verberibus, nam & hic adhibenda est æquitas, imo clementia.

XIII. *Quid de operis dicendum?*

d. c. 14. §. 5. n. 1. Puf. l. 6. c. 3. §. 8. Boecl. Inst. Pol. l. 1. c. 4. p. 75.

R. Operæ cum modo exigendæ sunt, & valetudinis servorum humane habenda ratio. Et pro his alimenta servo debentur. Imo si quid fecerit servus, quod servilis officii modum excedit, aut quod non ex imperio, sed ex voluntate præstatur, ubi ex ministerio in affectum amici transitur, beneficii materia invenitur. His consentaneum est, ut si quid servus suum defraudans genium comparsit, aut succisivi temporis diligentia quæsivit, id aliquo modo sit ipsius, quod ipsi citra deli-

Grot. d. §. n. 2. & 3. Grot. l. 1. c. 1. §. 6. l. 2. c. 14. §. 7. Seld. l. 6. c. 7. p. 737. & seqq.

delictum ſuum aut domini neceſſitatem auferri non debet: nam ſervi utilitas utilitatibus domini ſubeſt, magis etiam, quam res civium civitati. Sic ex humanitate & beneficentia venit, ut poſt longas operas aut valde magnas libertas detur ſervo, quod fit per manumiſſionem. *Grot. d. c. 14. §. 6. n. 4.*

XIV. *An fugere fas eſt ei, qui bello juſto captus eſt?*

R. Non, quia jure gentium operas ſuas civitatis nomine debet: niſi intolerabilis ſævitia hanc neceſſitatem ipſi imponat. Sic & nati ex ſervis interdum domino tenentur interno jure: ſi enim parentes ſuo delicto pœnam mortis erant commeriti, poterunt eorum poſteri qui ſperabantur, ad vitam ſervandam obſtringi ſervitio, quia alioqui exſtituri non fuerant. pro debito autem civitatis nondum nati non tenebuntur, ſecus quam ii qui jam nati erant, quique ut pars civitatis, non minus quam parentes ipſi obligari poterant. *d. c. 14. §. 7. & 8. & Os. ibi.*

XV. *Quid juris ex temperamento*

belli apud eos ubi servitus non viget?

d. c. 14. §. 9. & c. 7. §. ult. Gent. l. 2. c. 15. Kulpis. h. c.

R. Optimum erit permutari captivos; proximum dimitti pretio non iniquo. Hoc quale sit præcise definiri non potest: sed humanitas docet, non ultra intendi debere, quam deducto, ne egeat captus rebus necessariis. Alibi, ut dictum, hoc pactis definitur.

CAPUT VIII.

De imperio in victos.

CAPUT XV.

Temperamentum circa acquisitionem imperii.

I. *An victor etiam imperium in universos acquirere possit.*
II. *Quot modis imperium victori possit acquiri.*
III. *An etiam res incorporales victori acquirantur.*
IV. *Quid si populo victo relinquat jus civitatis.*
V. *An summo jure victor in hac imperii acquisitione uti debeat.*
VI. *Quanam ex victoris benignitate devictis recte relinquantur.*
VII. *An religionis avitæ usus.*
VIII. *An semper.*
IX. *An victi semper clementer sint habendi.*

I. *An*

I. *An victor etiam sibi potest acquirere imperium in universos?*

R. Qui sibi singulos potest servitute personali subjicere, nihil mirum est, si & universos, sive illi civitas fuerunt, sive civitatis pars, subjicere sibi potest subjectione sive mere civili, sc. ut nullum imperium quidem retineant, maneant tamen liberi homines; sive mere herili, sc. ut plane fiant instar servorum, & non amplius sint civitas, sed magna familia; sive mixta, ita ut cum aliqua personali libertate servitus misceatur. Victor enim in devictorum capita jus & potestatem à Deo consequitur, à quo est omnis victoria: & hinc imperia armis quæruntur, victoriis propagantur. *Grot. l. 3. c. 8. §. 1. & 2. Horn. l. 2. c. 9. §. 2.*

II. *Quot modis imperium victori potest acquiri?*

R. Potest imperium victori acquiri vel tantum ut est in rege aut alio imperante, i. e. in quantum mediante populo Deus in regem vel imperantem contulit per electionem vel successionem; vel etiam ut est in populo, *d. c. 8. § 1. n. 3. Kulpis. h. c.*

i. e. in quantum Deus mediante victoria in ipsum contulit absolutissimum aliquod imperium, ut ab ipsius solius arbitrio omnino dependeat, & de imperio in vivos & mortis causa sine populi consensu pro lubitu disponere possit, adeo ut populus ne quidem ea, quæ à primæva in societatem coëuntium voluntate, antequam imperium est constitutum, dependent, amplius retineat. Nam & in electivis regnis & successivis, vivis imperantibus populus nullam habet majestatem, sed tantum id, quod à primæva voluntate dependet, & sub imperio non continetur & tunc regnum vocatur non patrimoniale, sicut aliud patrimoniale.

Grot. l. 1. c. 3. §. 12. n. 3. & 4. l. 2. c. 7. §. 12.

Grot. l. 1. c. 3. §. 7. n. 2. Os. l. 3. c. 8. §. 1. n 3. & Ziegl. aliter.

III. *Quænam res mediante imperio victori acquiruntur?*

Grot. l. 3. c. 8. §. 4. n. 1. & 2. Buf. l. 8. c. 6. §. 22. & 23. Ziegl. de jur. maj. l. 1. c. 33. §. 79. in med. aliter.

R. Sicut res singulorum jure belli iis acquiruntur, qui eos sibi subjiciunt, sic & res universitatis eorum fiunt, qui sibi subjiciunt universitatem, si ipsi velint, ergo & ærarium & incorporalia seu jura, quæ universitatis fuerunt, debita

debita & credita, ut alibi diximus. Nam qui dominus est personarum, idem & rerum est, & juris omnis, quod personis competit.

IV. *Quid si populo victo relinquat jus civitatis?*

R. Etiamsi quis populo victo jus civitatis relinquat, potest tamen quædam, quæ civitatis fuerant, sibi sumere. In ipsius enim arbitrio est, quem velit esse sui beneficii modum. *Grot. d. c. 8. §. 4. n. 3.*

V. *Quodnam temperamentum victori est adhibendum circa imperii acquisitionem?*

R. Quæ in singulos aut exigitur æquitas, aut laudatur humanitas, tanto magis in populos aut in populorum partes, quanto in multos insignior est & injuria & beneficentia. Justo bello ut alia acquiri possunt, ita & jus imperantis in populum, & jus quod in imperio habet ipse populus ex primæva voluntate & sub imperio non comprehenditur, sed quatenus fert aut vindictæ, aut alterius debiti modus. Quibus addenda est *Grot. l. 3. c. 15. §. 1.*

causa vitandi periculi summi, quæ
Grot. d. c. 15. §. 2. semper tum in pace constituenda, tum in utenda victoria maxime spectanda est. Sapientes pacis causa bellum gerunt, & laborem spe otii sustentant. Si hoc obtineat victor, & injuriæ licentiam adimat hosti, cætera est ut remittantur ex misericordia. In publico autem periculo, quæ modum excedit securitas, immisericordia est.

IV. *Quænam ergo relinquenda?*

Grot. d. c. 15. §. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. R. Pendet hoc ex modo vindictæ & debiti, ut modo diximus, & ex prudentia & benignitate victoris. Sic moderatæ victoriæ species est victis aut regibus aut populis relinquere quod habuerant imperium; & ut securitati victoris consulatur præsidium iis imponere. Tributorum quoque indictio sæpe non tam ad factorum sumtuum restitutionem quam ad securitatem & victoris & victi inposterum pertinet. Interdum ut mutent reip. formam, eamque instituant & accommodent ad remp. victoris. Si minus tutum sit omni in victos impe-

rio

rio abſtinere, temperari res poteſt, ut aliquid imperii relinquatur ipſis aut ipſorum regibus. Sed & cum omne imperium victis eripitur, relinqui illis poſſunt circa res privatas & publicas minores ſuæ leges ſuique mores & magiſtratus.

VII. *Quid circa religionem agendum?*

R. Indulgentiæ pars eſt avitæ religionis uſum victis, niſi perſuaſis, non eripere: hoc enim victis pergratum, quia religio ſua cuique videtur optima, & plerumque non ratione, ſed affectu dijudicatur, & victori innoxium. *Grot. l. 3. c. 15. §. 11. & l. 2. c. 20. §. 47. n. 4.*

VIII. *Quid ſi falſa apud victos ſit religio?*

R. Si falſa apud victos ſit religio, ne vera opprimatur recte curabit victor. *d. c. 15. §. 11. n. 2 Boecl. Inſt. Pol. l. 2 c. 4.*

IX. *Quæ eſt poſtrema cautio circa victoriam?*

R. Ut in imperio etiam pleniſſimo & quaſi herili victi clementer habeantur, & ita ut eorum utilitates cum victoris utilitatibus ſocientur; & ut videatur tantum mutatus rex, maneant *d. c. 15. §. 12.*

ipſis

ipsis domus, agri, jus in uxores, in liberos ut ante fuit. Nam si bonam dederimus pacem, & fida & perpetua futura; sin malam, haud diuturna. Hæc sit ratio vincendi, ut misericordia & liberalitate nos muniamus.

CAPUT IX.

De Postliminio.

CAPUT XVI.

Temperamentum circa ea, quæ jure gentium postliminio carent.

I. *Quid sit postliminium.*
II. *In quibus locis sit.*
III. *Quotuplex sit jus postliminii.*
IV. *An & quando in pace postliminium sit.*
V. *Cur exteris fato suo apud hostes deprehensis in pace postliminium sit, & cur non aliis captivis.*
VI. *Liber homo quando dicatur postliminio redire.*
VII. *Quid si ab hoste venditus commercio ad suos redeat.*
VIII. *Liber homo qui sie rediit an & libertatem & res suas recuperet.*
IX. *An etiam res à victore alienatas.*
X. *An etiam jura in ipsum restituantur.*
XI. *An dediti jure postliminii gaudeant.*
XII. *An etiam in populis integris jus postliminii locum habeat.*
XIII. *Quinam jure postliminii recipiantur.*
XIV. *Quomodo recipiantur.*

XV. *Quæ-*

Digitized by Google

XV. *Quænam res recipiantur.*
XVI. *An res intra hostium præsidia nondum perductæ, vel à latronibus captæ postliminio egeant.*
XVII. *An hæc omnia jure civili alio modo determinari possint.*
XVIII. *An jus postliminii extra bellum, & inter populos qui non sunt hostes, locum habeat.*
XIX. *An hæc nostris temporibus obtineant.*
XX. *Res quæ in bello injusto captæ fuerunt, licet jure gentium postliminio non redeant nec restituendæ sint, an ex æquitate & temperamento juris prioribus dominis reddi debeant.*
XXI. *An eo in casu sumtus in possessionem recuperandam facti rectè repetantur. an etiam laboris & periculi æstimatio sit facienda.*
XXII. *An eodem modo populi integri, vel populi partes restitui debeant.*
XXIII. *An obligatio reddendi nullo tempore extinguatur.*
XXIV. *Quid si jus sit ambiguum.*

I. *Quid est postliminium?*

R. Postliminium est jus quod nascitur ex reditu in limen seu fines publicos, ita ut prior ante captivitatem status reviviscat. *Grot. l. 3. c. 9. §. 2. n. 1. Text. c. 18. §. 77. & seqq. aliter.*

II. *Quid intelligimus per fines publicos?*

R. Fines nostros vel etiam sociorum vel amicorum, qui partes in bello eas-dem sequuntur: apud eos vero qui amici sunt, sed non earundem partium, *d. c. 9. §. 2. n. 1. & 2.*

tium, seu neutrales, ut vocantur, bello capti statum non mutant, nisi ex speciali pacto.

III. *Quotuplex est jus postliminii?*

d. c. 9. §. 3. in fin. §. 4. n. 4. R. Duplex; aut postliminio quis revertitur, aut aliquid postliminio recipitur. In bello redeunt postliminio homines, qui antequam caperentur, liberi fuerant: recipiuntur servi & alia quædam.

IV. *An in pace postliminium non est?*

d. c. 9. §. 4. n. 1. R. In pace postliminium est his, qui non virtute bellica superati, sed fato suo deprehensi sunt, ut qui cum bellum subito exarsit, apud hostes reperiuntur. Aliis autem captivis in pace postliminium non est, nisi id pactis sit comprehensum.

V. *Quæ est ratio?*

d. c. 9. §. 4. n. 2. & 3. R. Quia in deprehensis apud hostes bello exorto nullum injuriæ consilium fingi potest, & tantum ad minuendas hostium vires manente bello retinentur, bello autem composito nihil obtendi potest, quo minus dimittantur. Itaque tales in pace semper

per libertatem obtinent, ut confessione partium innocentes, cæteri virtute bellica capti propter injuriam illatam jure videntur capti, & sic retinentur, nisi pace facta pactis id sit expressum.

VI. *Liber homo quando dicitur postliminio redire?*

R. Quando eo animo ad suos venit, ut eorum res sequatur, sive dolo evadat, sive vi, sive sponte ab hostibus tradatur. *d. c. 9. §. 5. Puf. l. 8. c. 6. §. 25.*

VII. *Quid si ab hostibus venditus commercio ad suos redeat?*

R. Liber judicatur, quia est alienatus cum sua causa, i. e. ut postliminio redire, & suum pristinum statum recipere possit. *d. c. 9. §. 5. in fin.*

VIII. *Liber homo qui sic rediit, quidnam recuperat?*

R. Non se tantum sibi acquirit, sed & res omnes, quas habuerat & apud suos & apud populos pacatos, sive corporales sive incorporales, etiam dignitates & officia hæreditaria, alia autem nisi in alios jam sint collata. Ratio est: quia populi pacati sicut factum *d. c. 9. §. 6. n. 1. Ziegl. h. c. aliter. Text. c. 18. §. 9.*

pro

pro jure ſecuti erant in capto, ita & in liberato, ut ſe æquos præbeant utrique parti. Ergo dominium quod habuerat in res ejus, qui belli jure eum poſſidebat, non erat ſine omni conditione: ceſſare enim poterat ipſo invito, ſi captus qui fuerat ad ſuos perveniſſet. Has ergo res ſic ille perdit, quomodo hominem cujus erant acceſſio.

IX. *Quid ſi tamen alienaſſet, an qui titulum habet ab eo, qui belli jure eo tempore erat dominus, tutus erit gentium jure, an & hæc recuperabuntur?*

d. c. 9. §. 6. n. 2. Ziegl. h. c. & de jur. maj. l. 1. c. 33. §. 82. Gothfr. in l. 12. §. 7. de capt. & poſtl. rev. aliter. jung. Feltman. reſponſ. milit. 6.

R. Diſtinguendum inter res, quæ ejus ſunt generis, ut poſtliminio redeant, quales ſunt res immobiles, & tales videntur alienatæ cum ſua cauſa, ita ut non ſatis tutus ſit tertius poſſeſſor, qui agrum ab hoſte ſibi comparavit, propter jus poſtliminii, quod in ſuſpenſo eſt, & cui præſcribi durante eo bello nullatenus poteſt, & res quæ extra id genus ſunt, ut res mobiles, quæ in præda ſunt.

X.

X. *An etiam jura in ipsum restituuntur?*

R. Sicut ad postliminio redeuntem jura redeunt, ita & jura in ipsum restituuntur ac pro eo habentur, ac si nunquam ille hostium potitus fuisset. *d. c. 9. §. 7. l. ult. D de sent. pass.*

XI. *An jure postliminii gaudent dediti?*

R. Armis victi & hostibus dediti postliminio non gaudent, nimirum quia pactiones cum hostibus factæ valent, nec adversus eas est postliminium. Unde & induciarum tempore non est postliminium. *Grot. d. c. 9. §. 8. c. 19. §. 1. & 5. l. 2. c. 21. §. 6. 2. n. 2.*

XII. *An quæ dicta sunt de singulis etiam possunt obtinere in universis?*

R. Quod de singulis personis dictum est idem & in populis locum habere arbitror, ut qui liberi fuerunt suam recipiant libertatem, si forte eos vis sociorum eximat hostili imperio, nisi sociali fœdere aliter cautum, vel ipsa multitudo quæ civitatem constituerat dissoluta sit, tunc enim nec idem populus censebitur, nec postliminio res restituentur, quia populus qui partium *d. c. 9. & 12. Text. c. 18. §. 105. Puf. l. 8. c. 6. §. 26. Kulpis. h. c. §. 2.*

perpetua conjunctione consistebat, earundem dissolutione plane interiit.

XIII. *Quinam jure postlimnii recipiuntur?*

d. c. 9. §. 11. n. 1. 2. & 3. R. Servi & ancillæ, etiam ab hoste manumissi, quia hostium jure manumissio vero domino obesse non potest; transfugæ item, & ab hoste redempti.

XIV. *Quid requiritur ut recipiantur?*

d. c. 9. §. 11. n. 1. R. Ut aut revera habeantur à vetere domino, aut haberi facile possint. Quare cum in rebus aliis sufficiat, eas intra fines esse perductas, in servo non sufficiet. Vicissim non requiritur, ut animo res nostras sequendi venerint, ut in libero homine.

d. c. 9. §. 13. c. 6. §. 4. n. 1. XV. *Quæ res sunt in postliminio?* R. Agri sunt in postliminio, simul ac hostes sunt expulsi, ita ut amplius eo accedere non possint. Quod de agris jus, idem esse arbitror, de omni jure quod solo adhæret. Nam & loca capta ab hostibus, quæ religiosa vel sacra fuerant, si ab hac calamitate fuerint liberata, quasi quodam postlimi-

nio

nio reversa pristino statui restituuntur. Sic agro recepto ususfructus agri restituitur, fructus autem ab alio interim percepti non restituuntur. Sic comitatus & aliæ jurisdictiones hæreditariæ postliminio redeunt. Res mobiles postliminio non redeunt, sed in præda sunt. Quare & commercio parata, ubicunque reperiuntur, manent ejus, qui emit, nec apud pacatos reperta, aut intra fines perducta vindicandi jus est veteri domino.

Ziegl. de jur. maj. l. 1. c. 33. §. 83. Anton. Fab. C. de locat. def. 33. d. c. 9. §. 14. n. 1.

XVI. *Quid dicendum de rebus, quæ intra præsidia perductæ nondum sunt?*

R. Postliminio non egent, quia dominium nondum mutarunt: hinc etiam quæ piratæ aut latrones nobis eripuerunt, non opus habent postliminio, quia jus gentium illis non concessit jus dominii mutandi, & sic res ab ipsis captæ ubique vindicari possunt, modo possessori sumptus in possessionem recuperandam facti restituantur.

d c. 9. §. 16. Ziegl. l. 3. c. 6. §. 3. aliter & de jur. maj. l. 1. c. 33. §. 79. Frantz. 2. Resol. 9.

XVII. *An omnia hæc de quibus hactenus*

ctenus dictum jure civili varie possunt determinari?

d. c. 9. §. 10. & 17. R. Jure civili propter propriam civitatis utilitatem & necessitatem hæc adstringi additis exceptionibus aut conditionibus, & produci ad alia commode varie possunt.

XVIII. *An jus postliminii extra bellum & inter populos, qui non sunt hostes locum habet?*

d. c. 9. §. 18. Gronov. ibi. R. Ubi obtinet extra bellum, ibi sunt reliquiæ sæculi Nomadum, quo sensum naturalis societatis, quæ est inter homines, mores exsurdaverant. Hinc apud tales gentes, quæ publicum bellum non gerebant, erat quædam belli inter privatos quasi ipsis moribus indicti licentia: ac ne ea licentia ad interficiendos homines prosiliret, placuit captivitatis jura inter eos introduci, cui consequens fuit, ut & postliminio locus esset, aliter quam cum latronibus ac piratis, quia illa vis rem producebat ad æquas pactiones, quæ à latronibus & piratis contemni solent.

XIX. *An hæc adhuc noſtris temporibus obtinent?*

R. Noſtris temporibus non inter Chriſtianos tantum, ſed & apud pleroſque Mahumetiſtas jus ut captivitatis extra bellum, ita & poſtliminii evanuit, ſublata utriuſque neceſſitate ob reſtitutam vim ejus cognationis, quam inter homines natura voluit. Habere tamen locum poterit, ſi res ſit cum gente tam barbara, ut ſine indictione aut cauſa omnes externos & res eorum hoſtiliter tractare pro jure habeat. *d. c. 9. §. 19. Text. c. 18. §. 85. & 104. Perez. C. de poſtl. reverſ. §. 17.*

XX. *In quo conſiſtit temperamentum circa jus poſtliminii?*

R. Conſiſtit in iis rebus, quæ poſtliminio non gaudent, ut res mobiles. Si enim in bello injuſto tales captæ ſint & in alium tranſlatæ, quia ipſe captor habuit tantum dominium externum, i. e. commodum hoc ut ubique judiciaria auctoritate ac manu pro domino tuendus fuerit, non autem internum, & ſic in alium transferre non potuit, & ſicut ipſe juſtitia interna red- *Grot. l. 3. c. 16. §. 1. n. 1. & §. 2.*

dere cogebatur, ita & hic secundus possessor.

XXI. *Quid si commercio res talis ad aliquem pervenerit?*

d. c. 16. §. 3. n. 1. l. 2. c. 10. §. 9. & ibi not. Puf. l. 4. c. 13. §. 13.

R. Æquitas vult, ut imputetur in quantum ipsi qui rem amiserat, valitura fuerat desperatæ possessionis recuperatio. Item æstimatio laboris & periculi, perinde ac si quis rem alienam in mari perditam urinando eduxisset.

XXII. *An eodem modo populi & partes populorum restitui debent?*

d. c. 16. §. 4. R. Restitui debent his, qui jus imperii habuerunt, aut etiam sibi, si sui fuerant juris ante vim injustam.

XXIII. *Hæc obligatio restituendi an nullo tempore potest extingui?*

d. c. 16. §. 5. Text. c. 18. n. 106. Grot. l. 2. c. 4. §. 8. Ziegl. h. l. c. 9. §. 13. d. c. 16. §. 6. & Kulpis ibi.

R. Si agatur inter cives ejusdem imperii, tempus à legibus civilibus istius civitatis præscriptum observari debet: si inter eos, qui alii aliis externi sunt, ex sola conjectura derelictionis est definiendum.

XXIV. *Quid si jus sit ambiguum?*

R. Optimum est consilium, ut vel novi

novi poſſeſſores pecuniam recipiant & poſſeſſionibus cedant, vel ut veteres domini patiantur ſibi numerari, quod tanti eſt, quam ſuum recuperare.

CAPUT X.

ſeu

CAPUT XVII. *ap. Grot.*

De his qui in bello medii ſunt.

I. *An neutralitas, ut dicitur, ſemper amplectenda ſit.*
II. *Quid ſit neutralitas.*
III. *An omnis qui non ſequitur alterutram belligerantium partem ſit neutralis.*
IV. *Quotuplex ſit neutralitas.*
V. *Quinam neutrales eſſe poſſint.*
VI. *An aliquis ad eam cogi vel etiam alicui denegari poſſit.*
VII. *Quod ſit officium bellantium circa neutrales.*
VIII. *An locus ſumma neceſſitate ita exigente in eorum territorio occupari poſſit.*
IX. *An hoſtis occidi vel res ejus capi.*
X. *Quod ſit officium neutralium circa bellantes. An utrique tranſitum concedere debeant.*
XI. *An alterutri parti arma & qua in bello uſum habent, vendere poſſint.*
XII. *An & quomodo bellantes ad pacem inducere debeant.*

I. *An utile est, ut quis sit medius in bello seu neutrarum partium?*

Machiavel. de Princ. c. 21. & ibi Conring.

R. Est res consilii & prudentiæ politicæ, ideoque neutralitas, ut loquuntur, non semper vel amplectenda vel declinanda est.

II. *Quid est neutralitas?*

Boecl. Quies in turb. p. 186. & seqq. Grot. l. 3. c. 17. §. 1.

R. Neutralitas est status, in quo belli societatem declinamus, & nos inter bellum gerentes quietos tenemus.

III. *An omnis qui non sequitur alterutram belligerantium partem est neutralis?*

d. c. 17. §. 1. Text. c 26. §. 1.

R. Affirmatur in sensu generaliori, quatenus non est socius alterutrius, & sic neutrarum partium ratione belli, ratione autem amicitiæ & jurium, quæ inde fluunt, socius utriusque, & erga utrumque æquum se præbet. In sensu stricto isti dicuntur neutrales quibus media isthæc conditio pacto vel expresso vel tacito est concessa.

Text. dict. c. 26. §. 1. & 2. §. 10. & 11. dict. c. §. 20. & 21.

IV. *Quotuplex est neutralitas?*

R. Duplex alia generalis, alia specialis; item alia absoluta, quæ utramque partem in omnibus æquat: alia restricta,

cta, qua certæ tantum res vel certi actus excipiuntur. Item alia expressa, alia tacita, ex usu æqualis amicitiæ hostibus hinc inde scientibus & non contradicentibus contracta.

V. *Quinam possunt esse neutrarum partium?*

R. Omnes, quibus de bello paciſci propria auctoritate & proprio nomine licet. *Inst. Jur. Publ. p. 587.*

VI. *An aliquis cogi potest, ut sit neutrarum partium, aut ut non sit?*

R. Sicut fœdera bellica sua natura sunt libertatis & consilii, ita & neutralitas est libertatis & consilii, non necessitatis: nam neutralitas contrahitur fœdere, si non de adjuvando in bello, tamen de abstinendo; nisi isti, qui volunt esse neutrales partium sint subditi, tunc enim cogi possunt, ne sint neutrarum partium. Sic Status Imperii R. Germanici, ubi est bellum Imperii, cogi possunt, & oportet, ut militem, qui in Imperii matricula vel comitiis est assignatus, mittant. *Boecl. Quies in turb. p. p. 191. Text. c. 26. §. 2. in fin. aliter & §. 16. seqq.*

VII. *Quodnam est officium eorum, qui*

bellum gerunt, erga neutrales?

Grot. l. 3. c. 17 §. 1. & 2. n. 3. & 6. & c. 4. §. 8. n. 2.

R. Ut nullum exerceant actum hostilitatis vel in subditis capiendis vel trucidandis, vel in rebus, sive territorium vastando, res publicas vel subditorum occupando vel capiendo. Quamvis enim sæpe maxima sit militum licentia & libido, exacta tamen cura, provisus rerum necessariarum, bene soluta stipendia, & vigor disciplinæ militaris hanc securitatem & temperantiam præstabunt. Hinc etiam rex qui quæ debet stipendia militibus non solvit, non tantum militibus tenetur de damnis inde secutis, sed & subditis & vicinis, quos inedia coacti milites male habuerunt.

VIII. *Quid si summa necessitas hoc exigat?*

d. c. 17. §. 1. & l. 2. c. 2. §. 10. & ibi not. Obrecht. de rat. bel. c. 3. §. 3.

R. Si moraliter certum sit, hostem occupaturum e. g. castrum aliquod, ex quo magnum damnum posset inferre, occupari potest, sed custodia, ut alibi diximus, quæ durante necessitate est sumta, ea cessante restituenda.

IX

IX. *Possumusne in solo pacato hostem occidere, vel res ejus capere?*

R. Non, natura enim societatum civilium vult, ut in eos, qui in aliquo sunt territorio nihil per vim agamus, nisi judicio tentato. *Grot. l. 3. c. 4. §. 8. n. 2. Text. 26. §. 43. aliter.*

X. *Quodnam est officium eorum, qui sunt neutrarum partium?*

R. Æquos se præbere debent utrique in commeatu præbendo legionibus, in obsessis non sublevandis. An utrique transitum concedere debeant? disputatur, alii negant, quia hoc ipsis summe noxium esse potest, cum propter damnum, quod datur à transeuntibus, tum propter bellum ipsum, quod sic facile in territorium ipsorum tranferri potest. *Grot. l. 3. c. 17. §. 3. & l. 1. c. 2. §. 13. n. 4. & ibi not. & supra 2. c. 2. quæst. 32. & seqq.*

XI. *An etiam arma hostibus vendere possunt, & quæ habent tantum necessarium usum in bello?*

R. Non, quia in exercitu hostium censetur qui quæ proprie ad bellum usui sunt, hostili exercitui subministrat, ut alibi diximus. Cæterum proderit, cum utraque parte bellum gerente *Grot. l. 3. c. 1. §. 5. & ibi not. Text. c. 26. §. 29. aliter.*

rente fœdus miſcere, ita ut cum utriuſque bona voluntate à bello abſtinere, & communia humanitatis officia utriſque exhibere liceat.

XII. *An ad pacem poſſunt inducere partes bellum gerentes?*

R. Sæpe principes bellis feſſi pacem optant, ſed infra dignitatem eſſe exiſtimant, eam ab hoſte petere, & hoc in caſu eorum, qui neutrarum ſunt partium, officium eſt, ut moneant, rogent, imo ſi pars fortior ultra modum debitum vel ſatisfactionem, vel victam exigeret, cogant neceſſitate ita exigente, ut pacem faciant.

Forſtn. ad Tacit 1. Ann. p. 13. Rhet. de pac. c. 4. §. 18. jung. tamen Boecl. d. diſſert. Quies in turb. p. 221.

CAPUT XI.

ſeu

CAPUT XVIII. *ap: Grot:*

De his quæ in bello publico privatim fiunt.

I. *An*

I. *An privatim hosti nocere liceat.*
II. *Quo jure.*
III. *Quotuplex sit mandatum de hoste persequendo.*
IV. *An civitati ex rebus captis aliquid sit reddendum.*
V. *Quomodo in rebus hostium capiendis contra temperamentum juris naturæ peccetur.*
VI. *An ubi occasione belli publici nascitur bellum privatum, hostis læsio sit justa.*
VII. *Ad quid teneatur miles qui sine mandato hostibus nocuit.*

I. *An privatim hosti nocere licet?*

R. In bello justo cuilibet concessum ea facere, quæ parti innocenti intra justum bellandi modum profutura confidit. *Grot. l. 3. c. 18. §. 1. n. 3.*

II. *Quæ est ratio?*

R. Ratio est indictio belli, vi enim consensus & mandati generalis civi hostem publicum ubique locorum persequi, occidere, & bonis exuere permissum est. *Grot. l. 3. c. 4. §. 3. & 8. Ziegl. de jur. maj. l. 1. c. 33. §. 77.*

III. *Quotuplex est hoc mandatum?*

R. Duplex, aut generale, aut speciale: generale in declaratione belli, quæ hodie fieri solet in manifestis, ut dicuntur: speciale mandatum habere possunt non hi tantum, qui stipendia percipiunt, sed & qui suo sumptu mi-*Grot. d. c. 18. §. 2.*

li-

litant, & qui, quod plus est suo sumptu partem belli administrant, ut qui naves instruunt ac sustentant suis impendiis, quibus vice mercedis concedi solet ut capta sua faciant; intra justum tamen modum, qui & ab iis observari debet, quorum auspiciis bellum geritur.

IV. *Sed an civitati ex rebus captis aliquid reddendum?*

Feld. h. c. §. 3. Grot. h. c. 18. §. 3. aliter Kulpis. h. c.

R. Aut civitas spem prædæ pro compensatione impensarum laboris & periculi expresse concedit, & civitati nihil erit reddendum, quia hæc spes (1.) omnino est incerta, & sicut si nihil cepisset omne damnum ad ipsum pertinuisset, ita merito & omne commodum ad ipsum pertineat. (2.) quia periculum vitæ nulla spe prædæ æstimari potest, nam vita est res inæstimabilis, & pluris æstimanda, quam ipsa libertas. Aut expresse partem sibi ex captis stipulatur, & reddenda.

Grot. 2. c. 24. §. 6. n. 2. & Os. ibi.

V. *Annon peccare interdum possunt contra temperamentum, quod in rebus capiendis observandum?*

R. Affir-

R. Affirmatur, ut si appareat, talem prædationem præcipue nocituram non hostium universitati, aut regi, aut his, qui per se sontes sunt, sed innocentibus, & quidem adeo, ut eos detrusura sit in summas calamitates, in quas etiam eos, qui privatim nobis debent, conjicere immisericordiæ foret. Quod si ad hæc accedat, ut ea deprædatio neque ad finem bello imponendum, neque ad hostium publicas vires accidendas notabile aliquod momentum habeat, tum vero probo homine præsertim Christiano indignus censeri debet quæstus ex sola temporum infelicitate. *d. c. 18. §. 4. & c. 13. §. 4. Ziegl. ad Grot. h. c. §. 4. Jung. Grot. l. 2. c. 25. §. 9.*

VI. *Quid si occasione belli publici nascatur bellum privatum?*

R. Evenit interdum, ut occasione belli publici nascatur bellum privatum, puta si quis in hostes inciderit, & vitæ aut rerum adeat periculum, quo eventu juste in hostem irruit & quovis modo eum lædit. *Ziegl. h. c. §. 5. Grot. h. c. §. 5. aliter & Kulpis. h. c.*

VII. *An in bello solenni miles vel alius etiam obligari potest, si ædificia*

ficia incenderit vel alia damna dederit?

Grot. l. 3. c. 18. §. 6. Kulpis. h. c.

R. Miles aut alius etiam in bello solenni si ædificia hostium incenderit, agros vastaverit, atque id genus dederit damna non jussus, aut citra necessitatem, & ubi justa causa non subest, tenetur ad damna ea resarcienda: imo etiamsi justa subsit causa, civitati teneri potest, cujus leges transgressus est, licet hosti non teneatur, cui nullam fecit injuriam. Cæterum videtur hic Grotius ita militis conscientiam informare, ut ne millesimus quidem sibi hodie persuaderi patiatur istas juris interni regulas.

Ziegl. 3. c. 18.

CAPUT XII.

seu

CAPUT XIX. *ap: Grot:*

De fide inter hostes.

I. *Quid hîc sit fides.*
II. *Quotuplex sit.*
III. *Cur fides hosti data servanda sit: an etiam latronibus data.*
IV. *Qui si cum ipsis ut latronibus pactum sit.*
V. *Quid si desertoribus aut rebellibus aliquid promissum fuerit.*
VI. *Quid*

Digitized by Google

VI. *Quid ſi tertio qui metum non intulit.*
VII. *Quid ſi per talia pacta reip. ſtatus mutetur.*
VIII. *In bello ſolenni promiſſa an propter metum reſcindi poſſint.*
IX. *An propter omnem metum, an eum tantum quem jus gentium non improbat.*
X. *An perfidis fides ſit ſervanda.*
XI. *An & quot modis fides abſque perfidia frangi poſſit.*
XII. *Quomodo propter conditionis defectum.*
XIII. *Quomodo per compenſationem.*
XIV. *An illud unde bellum ortum eſt, hic compenſari poſſit.*

I. *Quid hic eſt fides?*

Fides hic eſt promiſſio qua hoſtis hoſti obligatur vel ad dandum, vel faciendum vel præſtandum. *Grot. l. 3. c. 1. §. 1. & c. 19. §. 1.*

II. *Quotuplex eſt?*

R. Vel eſt expreſſa, vel tacita. Item vel publica vel privata. *Grot. l. 3. c. 20. §. 1.*

III. *Cur fides hoſti data eſt ſervanda?*

R. Quia promiſſio jus novum hoſti confert, i. e. hoſtis quoad hanc promiſſionem à ſtatu diſſolutæ ſocietatis diſcedit, & in ſocietatem redit, ita ut ad jura ſocietatis ipſi præſtanda de novo videar obligatus eſſe. Hinc quamvis ut hoſti falſa eloqui potue- *Feld. ad Grot. h. c. §. 1.*

Grot. c. 19. §. 1. n. 3. Ziegl. ibi. rim, tamen nunc ut homini ſocio non poſſum, & promiſſa ſervare cogor. Quo accedit communis utilitas & neceſſitas, ſi enim fidem hoſtibus datam violare pro lubitu liceret, nihil aliud inde ſperandum eſſet, quam perpetua diffidentia, cædes & bellum perpetuum. Et hæc obtinent etiam ſi tyrannis vel latronibus aliquid ſit promiſſum. Homines enim ſunt, & communionem juris naturalis habent etiam ipſo actu & cum effectu, ſi nobiſcum redeant in ſocietatem, id quod videtur fieri quoad hanc promiſſionem; & vero juris naturalis eſt pacta ſervare.

Grot. c. 19. §. 3. d. c. 19. §. 2. n. 2.

IV. *Quid ſi cum ipſo ut latrone pactus quis eſſet?*

d. c. 19. §. 3. R. Quando piratis & prædonibus cum republica ſua, cujus membra fuerunt, aut cum ejus imperantibus negotium eſt tranſactum, reſp. quamvis alias ſubditis jura quæſita in pœnam auferre poſſit, tamen hoc in caſu videtur ſuum jus remiſiſſe, ne actus in vanum recidat. Quando cum privatis

tis reseſt, e. g. privatus promittit pecuniam ad redimendam vitam vel propriam vel alienam, nullum jus ſibi acquirunt, quia ut alibi diximus, metus injuſtus tollit in iſtis facultatem exigendi promiſſum etiam juratum. *d. c. 19. §. 4. & Puf. l. 3. c. 6. §. 11. in med. alitor.*

V. *Quid ſi deſertoribus aut ſubditis rebellibus aliquid eſſet promiſſum?*

℟. Promiſſum, quod ipſis jus novum tribuit, & propter quod ſuperior pœnam cenſetur remiſiſſe eſt ſervandum; imo etſi cum iis tantum ut defectoribus alias contraxerit, non poterit ſine perfidiæ nota promiſſo pœnam opponere. Adde, ſi concedatur ut propter dominium eminens iis jus quæſitum in pœnam auferatur, videntur inanes fore omnes tales pactiones, ac proinde belli niſi per victoriam finiendi ſpes nulla. Et cum eminens dominium ſe exſerat, quatenus communiter expedit in regimine non dominico tantum, ſed civili, etiam regio, plerumque communiter expedit talia pacta ſervari. *Grot. d. c. 19. §. 6. & l. 2. c. 18. §. 2. n. 3. & ibi not.*

VI. *Quid ſi tertio aliquid promiſſum fuerit, qui metum non intulit?*

d. c. 19. §. 9. aliter. R. Si metus ideo sit incussus, ut tertio aliquid daretur aut promitteretur, idem erit dicendum, quod de latrone dictum.

VII. *Quid si de statu puro in mixtum transeatur pactis?*

d. c. 19. §. 10. *jung.* l. 2. c. 4. §. 12. R. Pacta sunt servanda, ita ut qui subditi fuerant, incipiant summum habere imperium, aut certe partem ejus, etiam cum libertate partis ejus vi tuendæ.

VIII. *Quid si in bello solenni aliquid promissum, an potest rescindi propter metum?*

d. c. 19. §. 11. & l. 3. c. 3. §. 3. 5. & 6. R. Sicut bellum solenne habet alia peculiaria, ita & hoc, ut quæ in eo bello aut ejus finiendi causa promittuntur, adeo sint valida, ut ex causa metus injuste illati, invito eo, cui promissa sunt, in irritum deduci non possint. Alias enim talibus bellis, quæ valde sunt frequentia, nec modus, nec finis potuisset imponi, quod tamen fieri interest humani generis propter pacem communem. Licet is, qui ex tali bello injusto aliquid possideat,

Grot. l. 2. c. 4. §. 9.

interna

interna, ut alibi diximus, justitia illud retinere non possit.

IX. *Quando metus qui bello solenni infertur pro justo habetur, de quo metu hoc est intelligendum?*

R. De eo metu intelligi debet, quem jus gentium non improbat. Nam si stupri inferendi metu extortum sit quippiam, aut alio terrore contra datam fidem, verius erit, rem constitutam intra jus naturale, quod obligationem omnino improbat, & jus gentium ad talem metum suam vim non porrigit. *d. c. 19. §. 12. Kulpis ibi jung c. 4. § 19. & ibi not.*

X. *An & perfidis fides est servanda?*

R. Affirmatur, quia eo ipso dum de novo cum ipsis contraho, simul remisisse videor perfidiam, & ex meo promisso sibi jus acquirunt perfectum, quod, ut alibi diximus, adimit particulam libertatis vel in faciendo vel dando, etiamsi sint hostes perfidi. *d. c. 19. §. 13. l. 2. c. 11. §. 4. & ibi not.*

XI. *Annon potest accidere ut quis non servet, quod promisit, & tamen à perfidia vacet?*

R. Accidere potest duobus modis, de- *Grot. d. c. 19. §. 14.*

defectu ſcilicet conditionis, & per compenſationem.

XII. *Quomodo defectu conditionis?*

d. c. 19. §. 14. Alb. Gent. l. 3. c. 24. Puf. l. 8. c. 9 §. 11. in fin.

R. Si prior alter non impleverit, quod ex ſua parte implere tenebatur, etiam ad implenda promiſſa non teneor. Nam unius ejuſdemque contractus capita ſingula alia aliis ineſſe videntur per modum conditionis, quaſi expreſſum eſſet, hæc ita faciam, ſi & alter faciat, quæ promiſit; & hinc ſi conditio deficiat, eventus oſtendit, nullam eſſe obligationem, ut quæ non niſi ſub conditione contracta erat.

XIII. *Quomodo per compenſationem?*

d. c. 19. §. 15. 16. 17. 18. 19. n. 3. Ziegl. h. l. aliter.

R. Quod promiſimus, poterit non præſtari, ſi non amplius valeat, quam res noſtra, quæ ſine jure eſt penes alterum, vel ſi viciſſim nobis debeat, ſive alio ex contractu ſive ex delicto; ut ſi damnum dederit intra inducias rum tempus, ſi legatos violarit, aut aliud quid fecerit, quod inter hoſtes jus gentium damnat: dummodo inter easdem perſonas fiat compenſatio, nec jus tertii cujusquam lædatur,

tur, ita tamen ut ſubditorum bona, pro eo quod civitas debet, jure gentium obligata intelligantur.

XIV. *An etiam illud, unde bellum eſt ortum?*

R. Non, ſicut enim inter litigantes compenſari non poteſt, aut actio de qua lis eſt, aut litis damna & impenſæ, ita nec manente bello compenſari poterit, aut id unde ortum eſt bellum, aut quicquid bellico jure gentium fieri ſolet. Negotii enim natura, ne nihil actum ſit, oſtendit, conveniſſe ſepoſitis belli controverſiis; nam alioqui nulla eſſet pactio, quæ non poſſet eludi. *d. c. 19. §. 19. in pr. Str. 21. ib. 24.*

CAPUT XIII.

ſeu

CAPUT XX. *ap: Grot:*

De fide publica, qua bellum finitur, ubi de pacis pactione, de ſorte, de certamine condicto, de arbitrio, deditione, obſidibus, pignoribus.

I. *Quid ſit fides publica.*
II. *Quotuplex.*
III. *Quanam ſint principalia in pactionibus bellum finientibus.*
IV. *Quinam pactiones iſtas, quæ bellum finiant, inire poſſint.*
V. *Quales res iſtis pactionibus ſubjiciantur. An rex per eas imperium aut ejus partem alienare poſſit.*
VI. *Quid adid requiratur ut vel totum imperium vel ejus pars valide alienari poſſit.*
VII. *An & quando bona regni alienari poſſint.*
VIII. *An ſucceſſores ſemper ex promiſſo regis obligentur.*
IX. *Quid rex in res ſingulorum vi eminentis dominii ſtatuere poſſit. An damnum in rebus ſubditorum eo jure datum reſarciri debeat.*
X. *An hoc damnum in rebus civis jure belli datum ſit, & ſic ad reliquos cives non pertineat.*
XI. *Quomodo ſint interpretanda pacis conditiones.*
XII. *Quot modis bellantes quoad belli juſtitiam in pacis conditionibus inter ſe quam maxime æquentur.*
XIII. *An in dubio præſumatur conventum ut res maneant quo ſunt loco.*
XIV. *Quale tempus inſpiciendum ſit ſi convenerit de reſtituendis omnibus in eum quo ante bellum fuerant ſtatum.*
XV. *An ex tali pacto reſtitui debeat populus qui ſui juris cum eſſet ſponte ſe alicui ſubjecit.*
XVI. *An damna bello data, ſi de iis nihil convenerit, utrimque remiſſa cenſeantur.*
XVII. *An ea quæ ante bellum debebantur.*
XVIII. *An jus quod ante bellum fuit: an pœna ante bellum publice debita condonata cenſeantur.*
XIX. *An pœna privatis debita.*
XX. *Quando tamen quod ante bellum prætendebatur remiſſum cenſeatur.*
XXI. *An poſt pacem factam*

etiam capta reddenda sint.

XXII. *Quomodo interpretandæ sint pactiones de reddendis bello captis.*

XXIII. *An fructus, & à quo tempore percepti, simul cum re sint concedendi.*

XXIV. *Nomina regionum restituendarum quomodo sint accipienda.*

XXV. *An qualitates priori pacto expressæ, in posteriori, quod ad prius relationem habet, repetita censeantur.*

XXVI. *An in pacto de faciendo pro faciente sit habendus qui facere voluit.*

XXVII. *An mora intra breve tempus purgari possit.*

XXVIII. *An in dubio interpretatio contra eum, qui conditiones elocutus est, fieri debeat.*

XXIX. *Quid sit ruptura pacis.*

XXX. *Quando & quot modis pax rupta censeatur. quomodo pacem rumpere & novam causam bello præbere differant.*

XXXI. *Quomodo rumpatur pax faciendo contra id quod omni paci inest.*

XXXII. *An, ubi socii nostri vim bellicam inferunt, pax rumpatur. Quid si subditi nostri tale quid faciant: quid si eorum factum probaverimus.*

XXXIII. *Quomodo id probatum censeatur per scientiam nostram, puniendi potentiam, & neglectum.*

XXXIV. *Quid si subditi nostri aliis bellum gerentibus militent.*

XXXV. *Subditis nostris vis illata an pacem rumpat.*

XXXVI. *An per pacem liceat se suaque defendere.*

XXXVII. *An ultionem sumere aut ablata per vim recuperare.*

XXXVIII. *Quid si sint piratæ vel similes in quos judicium postulari non possit.*

XXXIX. *Sociis vis illata an pacem rumpat. quid si in pace nominati non fuerint.*

XL. *Quomodo rumpatur pax faciendo contra id quod in pace dictum eſt, & an ſemper propterea rumpatur.*
XLI. *Quid ſi pœna ſit adjecta.*
XLII. *Quid ſi neceſſitas aliqua conditionum adimpletioni obſtiterit.*
XLIII. *An pax ab altera parte rupta maneat ſi læſus & innocens id velit.*
XLIV. *Quomodo pax rumpatur faciendo id quod ſpecialis pacis natura repudiat.*
XLV. *Ex quibus actibus pax, amicitia cauſa facta, præſumatur rupta.*
XLVI. *An & quando belli exitus ſortis alea ſubjici poſſit.*
XLVII. *An condicta certamina ad bellum finiendum permiſſa ſint.*
XLVIII. *Quorum conſenſus ad tale certamen requiratur.*
XLIX. *Quis in tali certamine dicatur victus.*
L. *Quid ſi victoria à neutra parte probari poſſit.*
LI. *Quotuplices ſint arbitri quorum judicio bellum finiri poteſt.*
LII. *An à tali arbitrio provocare liceat.*
LIII. *In quo conſiſtat arbitri officium.*
LIV. *An arbitrium aliquando ſignificet deditionem puram.*
LV. *Quale ſit officium victoris in tales deditos. quid ſi ſit deditio conditionata.*
LVI. *Qua ſint acceſſiones pactionum. Qui obſides dari poſſint.*
LVII. *Quid ſit obſes.*
LVIII. *An dominus feudi vaſallum obſidem dare poſſit.*
LIX. *An civitas damnum obſidi datum repenſare debeat.*
LX. *An interfici poſſit obſes: an ſervus fiat.*
LXI. *An ipſi fugere liceat.*
LXII. *In unam cauſam datus obſes an in aliam retineri poſſit.*
LXIII. *An Mortuo eo, pro quo obſes datus fuit, liberetur.*
LXIV. *An rege mortuo qui fœdus fecit.*
LXV. *An pignorum eadem ſit ratio quæ obſidum.*
LXVI. *An pignus ſemper lui poſſit.*

I. *Quid*

I. *Quid est fides publica?*

R. Fides publica est fides, à persona publica data. *Grot. l. 3. c. 20. §. 1.*

II. *Quotuplex est?*

R. Aut est expressa, aut tacita: utraque aut summarum potestatum, aut inferiorum. Quæ summarum est potestatum aut bello finem imponit, aut eo manente vim habet. In his quæ bellum finiunt, spectantur principalia & accessiones. *d. c. §. 2.*

III. *Quænam sunt principalia?*

R. Principalia sunt ipsa, quæ bellum finiunt, sive actu suo, ut pactiones, sive ex consensu ad aliud relato, ut sortes, prælii exitus, arbitri pronunciatio: quorum illæ seu sortes meræ sunt fortuitæ, alia duo casum temperant cum viribus animi aut corporis, ut prælii exitus, aut cum facultate judicante, ut arbitri pronunciatio. *d. c. 20. §. 1.*

IV. *Quinam possunt pactiones inire quæ bellum finiunt?*

R. Ii quorum est bellum: rei enim suæ *Grot. l. 3. c. 20. §. 2. 3. 4.*

Horn. l. 2. c. 5. §. 6. Ziegl. de jur. maj. l 1. c. 40. §. 1. & 2.

ſuæ quiſque moderator. Unde ſequitur, ut in bello utrinque publico hoc eorum ſit, qui ſummi imperii exercendi jus habent. Regis igitur hoc erit, in ſtatu vere regio, modo is rex etiam jus habeat non impeditum vel naturali impedimento, quale eſt ætas, quæ judicii maturitatem non habet, (quod in regnis aliquibus lege definitur, alibi probabilibus conjecturis, ut ſupra diximus, erit æſtimandum;) & mentis imminutio; vel morali, ut eſt captivitas, modo regnum ex conſenſu populi ortum habeat, non enim credibile eſt, à populo imperium delatum ea lege, ut à non libero exerceri poſſit. Ergo & hoc caſu imperii non quidem jus totum, ſed exercitio & quaſi tutela erit penes populum aut eum cui id rex vel populus commiſerit. De his tamen, quæ privatim ſua ſunt, ſi quid pepigerit rex captivus, ut & de regno patrimoniali, valebit, ita tamen, ut ſi enormiter læſus ſit, poſſit in integrum reſtitui. Idem dicendum de rege, qui exul eſt, ſi obnoxius

Limn. in not. regn. Gall. c. 8.

Text. c. 20. §. 11. & ſeqq. paulo aliter.

Alber. Gent. l. 3. c. 14. 595. & ſeqq.

noxius vivat, nam ſunt & laxæ cuſtodiæ. In procerum aut populi imperio jus paciſcendi erit penes majorem partem, ita ut etiam eos obligent, qui aliter ſenſerunt. In ſtatu mixto penes eum, cui leges fundamentales hujus juris concedunt exercitium.

V. *Quæ ſunt res pactioni ſubjectæ?*

R. Sunt res tam publicæ, quam privatæ. Imperium aut omne aut ejus partem reges, quales nunc ſunt plerique, regnum non habentes in patrimonio, paciſcendo alienare non valent. Imo antequam regnum accipiant, quo tempore populus tanquam totum, ipſis tanquam partibus adhuc ſuperior eſt, lege publica tales actus in futurum plane irriti reddi poſſunt propter defectum facultatis, quam talis rex non habuit: obligatur enim, quia per pactum ad eam ſervandam ſe obſtrinxit, adeo ut nec ad id, quod intereſt, ipſius pactum obligationem pariat. Atque id populos voluiſſe credibile eſt, ne alioquin ſi ad id quod intereſt, ſalva eſſet actio contrahentibus

d. c. 20. §. 5. Text. c. 20. §. 31. & ſeqq. Inſtr. Pac. art. 10. Conring. de fin. Imp. c. 19. Grot. l. 2. c. 5. §. 23.

Digitized by Google

bus subditorum bona pro debito regis caperentur ac sic de non alienando imperio vana esset cautio.

VI. *Ut ergo in pactione pacis vel totum imperium, vel pars transeat, quid requiritur?*

Grot. d. c. 20. §. 5. l. 2. c. 6. §. 3. & 4. & ibi not. Text. c. 20. §. 35. aliter. l. 2. c. 6. §. 8. in fin. & ibi not.

R. Si regnum sit non patrimoniale, requiritur populi consensus; & si pars alienetur etiam, ut alibi diximus, ipsius partis, quæ invita à corpore cui coaluit avelli nequit. Sed pars ipsa tamen valide in se imperium transcribet sine populi consensu in summa atque alias inevitabili necessitate, quia eam potestatem credibile est exceptam, cum societas civilis coita est.

VII. *Quid dicendum de bonis regni?*

Grot. l. 3. c. 20. §. 5. n. 4. l. 2. c. 6. §. 11. & ibi not. Gabr. de jur. quæst. non toll. quæst. 8. aliter. & Text. c. 20. §. 23.

R. In regno patrimoniali alienari possunt, secus quam in non patrimoniali, nisi diserte id appareat ex primitiva lege aut more, cui contradictum nunquam est, ut olim in Imperio Romano-Germanico.

VIII. *An successores obligantur ex promisso regis?*

R. Affirmatur, quatenus obligandi po-

potestas, ut alibi diximus, sub imperio comprehensa est. *Grot. l. 3. c. 20. §. 10. & 2. c. 14. §. 7. Grot. d. c. 20. §. 7. Boecl. not. Imp. 18. & in Grot. l. 1. c. 1. §. 6. Text. c. 20. §. 28. Instr. Pac. art. 11.*

IX. *Quid in res singulorum possunt pacis causa statuere, qui reges sunt, nec in res subditorum aliud jus habent, quam regium?*

R. Res subditorum sunt sub eminenti dominio civitatis, ita ut civitas, aut qui civitatis vice fungitur, iis rebus uti, easque etiam perdere & alienare possit, non tantum ex summa necessitate, quæ privatis quoque jus aliquod in re aliena concedit, sed ob publicam utilitatem, cui privatas cedere, illi ipsi voluisse censendi sunt, qui in civilem coetum coiverunt. Sed addendum, ut si fieri possit à civitate hoc damnum quod propter alios sentiunt, ipsis resarciatur.

X. *At vero damnum hoc jure belli datum est, & sic ad civitatem non pertinet.*

R. Jus hoc belli populos alios spectat, partim & hostes inter se, non cives inter se, qui cum socii sint, æquum est, ut communia habeant damna, *d. c. 20. §. 8. & 9.*

quæ

quæ ſocietatis cauſa contingunt. Nec intereſt an res, quæ ipſis eſt ablata, ſit acquiſita ex jure gentium an ex jure civili, nam dominium ex qualicunque cauſa ortum ſit, ſuos ſemper habet effectus ex jure naturali, & hinc in omnes æquale eſt jus regis & ſine cauſa ſubditis auferri non poteſt. licet autem ad hoc eminentis dominii exercitium juſta cauſa requiratur, externis tamen, qui cum rege contrahunt, nudum regis factum ſufficit, cum ob præſumtionem quam ſecum adfert dignitas perſonæ, tum etiam ob gentium jus quod bona ſubditorum obligari ex facto regis patitur.

XI. *Quomodo ſunt interpretandæ conditiones pacis?*

d. c. 20. §. 11. Gent. l. 2. c. 4. p. 591. Text. c. 20. §. 40.

42. Quo quid plus habet favoris, ut alibi dictum, eo laxius accipiendum: quo longius abit, eo reſtrictius. Hinc ſi jus naturæ merum ſpectemus, maximus favor in eo eſt, ut ſuum quiſque conſequatur, & qui juſta arma habuit, ut id conſequatur, ob quæ arma ſumſit, & damna ſumtuſque recuperet;

ret; non item ut vindictæ nomine quicquam lucretur, id enim est odiosius: si jus gentium, quia ad pacem veniri vix solet injuriæ confessione, ea sumitur interpretatio in pactis, quæ partes, quoad belli justitiam, quam maxime æquat.

XII. *Quot modis hoc solet fieri?*

R. Duobus maxime modis: aut ut quarum rerum turbata bello possessio est, ex formula juris antiqui componatur, aut ut res maneant quo sunt loco. *Grot. d. c. 20. §. 11. n. 2.*

XIII. *In dubio quodnam ex his duobus præsumitur?*

R. In dubio magis est, ut præsumatur posterius, quia facilius est, & nullam inducit mutationem. *d. c. 20. §. 12. Text. c. 20. §. 44.*

XIV. *Quando possessio restituitur in statum, in quo fuit ante bellum, quale tempus inspiciendum?*

R. Ultimum quod fuit ante bellum; ita ut privatis dejectis interdicto aut vindicatione apud judicem experiri liceat. *Grot. d. c. 20. §. 13. & c. 9. §. 6. n. 2.*

XV. *Quid si quis sui juris populus*

ſponte ſe bellantium alteri ſubjecerit?

d. c. 20. §. 14. Ziegl. h. c. §. 14.

R. Ad eum reſtitutio non porrigetur, quia ad ea tantum pertinet, quæ vi metuve facta ſunt, aut alioqui dolo non niſi in hoſtem licito.

XVI. *Quid ſi de damnis nihil convenerit?*

Grot. d. c. 20. §. 15. Ziegl. h. l. Schutz. vol. 2. Ex. 13. th. 6. Boecl. de amneſt. c. 1. & 2.

R. Omni pace id actum cenſeri debet, ut quæ bello data ſunt damna, eorum nomine actio non ſit, quod de damnis etiam privatim à militibus hoſtis noſtri acceptis intelligendum eſt; nam & hæc belli ſunt effecta. In dubio enim ita cenſentur contrahere voluiſſe bellantes, ut neuter injuſtitiæ damnaretur.

XVII. *An ea quæ cœperunt deberi belli tempore cenſentur condonata?*

R. Non, nam hæc non belli jure

d. c. 20. §. 16. Hahn. ad §. de indaganda

quæſita ſunt, ſed bello tantum exigi vetita: itaque ſublato impedimento vim ſuam retinent.

J. P. art. 3.

XVIII. *Quid dicendum de jure, quod ante bellum fuit?*

d. c. 20. §. 16. in med. Hahn. d. l.

R. Jus quod ante bellum fuit, quanquam

quam nemini facile ademtum cenſeri debeat, hanc enim ob cauſam maxime ut ſua tenerentur, reſpublicæ civitateſque conſtitutæ ſunt, intelligendum id tamen de eo jure, quod ex rerum inæqualitate naſcitur, ſive in dominio, ſive in contractibus, ſive in delictis. De jure ad pœnas & vindictam non æque: nam id jus, quatenus inter ipſos reges aut populos verſatur remiſſum ideo cenſeri debet, ne pax non ſatis pax ſit, ſi veteres ad bellum cauſas relinquat. Quare & ignorata hic venient ſub verbis generalibus: nam optimæ ſunt conciliationes, quæ iram & offenſarum memoriam delent. *Grot. l. 1. c. 2. §. 1. n. 5.* *Mevius & Boxhorn. de amneſt. in pr.*

XIX. *Quid ſi privati jus ad pœnam ante bellum habuerint?*

R. De privatorum jure ad pœnam non tanta eſt ratio, ut remiſſum cenſeatur, quia ſine bello judiciis expediri poteſt: tamen cum hoc jus non ita noſtrum ſit, ut quod ex vera inæqualitate naſcitur, & pœnæ ſemper aliquid odii habeant, levis verborum *Grot. d. c. 20. §. 18.*

conjectura ſufficiet, ut hoc quoque donatum intelligatur.

XX. *An jus quod ex vera inæqualitate naſcitur & ante bellum fuit, nunquam videtur condonatum?*

d. c. 20. §. 19. Text. c. 20. §. 44. & 45.

R. In privatorum jure firme tenendum eſt, quod non cenſeatur ademtum ſeu condonatum: in jure autem regum aut populorum facilius eſt, ut condonatio aliqua intelligatur facta, ſi modo verba aut conjecturæ non improbabiles ſuppetant; maxime vero, ſi jus de quo agitur non liquidum erat, ſed in controverſia poſitum. Benignum enim eſt credere id actum, ut belli ſemina evellerentur.

XXI. *Quid juris ſi poſt perfectas pactiones capta quædam ſint?*

Grot. d. c. 20. §. 20. c. 21. §. 5. l. 2. c. 17. §. 1.

R. Reddenda eſſe ſatis conſtat: ſublatum enim jam erat belli jus.

XXII. *Quomodo pactiones interpretandæ, quæ ſunt de reddendis his, quæ bello capta ſunt?*

d. c. 20. §. 21. Gudel. de pac. c. 5.

R. Latius ſunt interpretandæ pactiones, quæ mutuæ ſunt, quam quæ claudicant, quia in illis par eſt utriuſque

que conditio, ſecus quam in his. Deinde quæ de hominibus agunt plus favoris habent, quam quæ de rebus; & inter eas, quæ de rebus, hæ quæ de agris, plus quam quæ de rebus mobilibus; & quæ de his, quæ penes publicum ſunt, plus quam quæ penes privatos; & inter eas, quæ penes privatos, plus illæ quæ reddi jubent lucrativo titulo poſſeſſa quam oneroſo, ut quæ emtionibus, quæ dotibus tenentur.

Schutz. vol. 2. Ex 13. th. 7. Rhet. de pac. c. 5. §. 26. Text. c. 20. §. 40. & ſeqq.

XXIII. *Quid juris eſt de fructibus?*

R. Cui pace res conceditur, & fructus conceduntur à tempore conceſſionis, non retro: hi enim ut alibi dictum pertinent ad poſſeſſorem priorem.

Grot. d. c. 20. §. 22. Ziegl. h. d. l. aliter.

XXIV. *Si regio ſit reſtituenda?*

R. Nomina regionum accipienda ex uſu præſentis temporis, non tam vulgi, quam peritorum: nam à peritis negotia talia tractari ſolent.

Grot. d. c. 20. §. 23. l. 2. c. 9. §. 11 n. 4. Conring. de fin. Imp. c. 1. & 2. Rhet. de pace c. 5. § 14.

XXV. *Quid juris ſi pactioſe referat ad pactionem antecedentem?*

R. Quoties relatio fit ad pactum antecedens aut vetus, toties repetitæ cen-

Schutz d. Ex. th. 7. Grot. 3. d. c. 20. §. 24.

censentur qualitates aut conditiones priore pacto expressæ.

XXVI. *Si pactum sit de faciendo?*

d. c. 20. §. 24. R. Pro faciente habendus, qui facere voluit, si per alterum, qui cum controversia est, stetit quo minus fieret.

XXVII. *An mora purgari potest intra breve tempus?*

d. c. 20. §. 25. Puf. l. 8. c. 8. §. 4. Ziegl. h. l. aliter & Schutz. d. Ex. th. 14. lit. e. R. Jure stricto non potest nisi improvisa necessitas impedimento fuerit.

XXVIII. *Si pacti sensus plane dubius sit?*

d. c. 20. §. 26. Str. Ex. 6. th. 52. R. Magis est, ut contra eum fiat interpretatio, qui conditiones elocutus est; quod esse solet potentioris. Habet enim, quod sibi imputet, qui non apertius locutus est: alter autem quod plures sensus recipit, id suo jure accipere potest in partem sibi utiliorem.

XXIX. *Quid est ruptura pacis?*

Text c. 22. §. 1. Schutz. d. Ex. 13. th. 14. R. Est injusta contraventio, qua pax ab altera parte violatur.

XXX. *Quando & quot modis pax rupta censetur?*

Grot. h. c. 20. §. 27. R. Tribus modis, aut faciendo contra

tra id, quod omni paci ineſt, aut contra id, quod in pace dictum eſt aperte, aut contra id, quod ex pacis cujuſque natura debet intelligi. Unde patet differentia inter rumpere pacem & novam cauſam bello præbere, quod magnum uſum habet, tum ad committendam pœnam à peccante, tum ad liberandam in cæteris fidem ejus, in quem peccatum eſt.

XXXI. *Quando fit contra id, quod omni paci ineſt?*

R. Si vis bellica inferatur, ubi nulla nova ſubeſt cauſa, quæ ſi probabiliter adferri poteſt, ſatius eſt injuſtitiam ſine perfidia, quam cum perfidia admiſſam credi. *d. c. 20. §. 28. Gent. l. 3. c. 24. p. 703. Text. c. 22. §. 4. ſeqq.*

XXXII. *A quibus illata vis armata pacem ſolvit?*

R. Si ſocii tale quid fecerunt, rumpunt pacem, ſi manifeſte appareat, hoc fuiſſe actum, alias credi non debet: eſt enim enorme & communi facientium voto non convenit; ergo in eos, qui vim intulerunt, non autem in eos, qui non adjuverunt, erit belli jus. *d. c. 20. §. 29. & 30. Schutz. Ex. 13. th. 14. lit. d. Gent. l. 3. c. ult. p. 705.*

Si ſubditi quid fecerunt ſine juſſu publico, civitas non tenetur, niſi factum privatorum probaverit: ad quod tria requiruntur, ſcientia, puniendi potentia, & neglectus.

XXXIII. *Quomodo hæc tria probantur?*

Grot. d. c. 20. § 30. l. 2. c. 21. § 2. & ſeqq. R. Scientiam evincunt facta manifeſta & denunciata. Potentia præſumitur, niſi defectio appareat. Neglectum oſtendit elapſum temporis ſpatium, quale in quaque civitate ad crimina punienda ſumi ſolet.

XXXIV. *Quid juris, ſi alicujus ſubditi non per ſe arma moveant, ſed aliis bellum gerentibus militent?*

d. c. 20. § 31. R. Verius eſt, & hoc permittendum non eſſe, niſi probabilibus argumentis appareat actum aliud ut nunc interdum fieri ſolet.

XXXV. *Quibus illata vis armata pacem rumpit?*

d c 20. § 32. Text. c. 22. § 14. Schutz. d. Ex. th. 14. R. Pax rupta cenſeri debet non modo ſi toti corpori civitatis, ſed & ſi ſubditis vis armata inferatur ſine nova cauſa. Nam ut omnes ſubditi tuti ſint,

sint, pax initur: est enim pax actus civitatis pro toto & pro partibus.

XXXVI. *Si causa nova subsit, an se licet defendere?*

R. Per pacem licebit se suaque defendere, naturale enim hoc est arma armis repellere. Ideo abdicatum inter pares non est ut facile credatur. d. c. 20. §. 32.

XXXVII. *An ulcisci licet?*

R. Ulcisci aut ablata recuperare per vim non licebit, nisi postquam judicium erit negatum: hæc enim res moram fert, illa non. d. §. 32.

XXXVIII. *At si subditorum quorundam ita sit perpetuum maleficium, ut quod faciunt id credendi sint omnino facere rectoribus suis improbantibus, & judicium in eos postulari non possit, ut sunt piratæ?* d. c. 20. §.

R. Ab his & res recuperare, & ultionem exposcere licebit, tanquam à deditis propter delictum. At alios innocentes eo nomine armis impetere, id vero est contra pacem. 32. n. 2. l. 2. c. 17. §. 20.

XXXIX. *Quid si vis inferatur sociis?* d. c. 20. §. 33. l. 2. c. 16. §. 13.

R. Vis armorum sociis illata pacem

rumpit, si in pace comprehensi sint, licet ipsi socii non pepigerint, sed alii pro ipsis, modo postea pacem ratam habuerint. Aliorum sociorum, ut & cognatorum & affinium, qui nec subditi sunt, nec in pace nominati, separata causa est: nec ad pacem ruptam vis in eos trahi potest, licet eo nomine ex nova causa bellum suscipi possit.

XL. *Quomodo rumpitur pax, faciendo contra id, quod in pace dictum est?*

Grot. h. c. 20. §. 34 & 35. Schutz. d. Ex. 13. th. 14. lit. e. & f. Text. c. 22. §. 19. in med. & §. 8. & 9.

R. Rumpitur sive faciamus quod non facere debemus, sive non faciamus, quod & cum oportet: sive fiat contra capita majoris sive minoris momenti. Satis enim magna, ut serventur, videri debent, quæ pace comprehensa sunt. Sed quo magis paci caveatur, consultum erit, ut capitibus minoris momenti adjiciatur, ut si quid aversus ea factum erit, pacem non rumpat: aut ut arbitri prius adeantur, quam arma inferre liceat.

XLI. *An censetur hoc actum, si pœna sit adjecta?*

R.

R. Videtur hoc actum ob negotii naturam, quamvis interdum possit esse electio ejus cui injuria est facta, pœnam malit, an à transactione recedere. *Grot. h. c. 20. §. 36. Puf. l. 8. c. 7. §. 12. in fin.*

XLII. *Quid si necessitas aliqua in causa sit, quo minus pars una impleat id, quod promissum est?*

R. Si adsit necessitas, puta si res perierit, aut ablata sit, sine facto ipsius, aut factum redditum sit alio eventu impossibile, pax quidem rupta non censebitur, quia non solet pendere à conditione casuali. Sed tamen alter optabit, an exspectare malit, si qua spes sit impleri promissum serius posse, an æstimationem accipere, an mutuis præstationibus isti capiti respondentibus, aut æquum valentibus liberari. *Grot. h. c. 20. §. 37.*

XLIII. *An postquam pax est rupta pars innocens adhuc stare potest paci?*

R. Pacem quidem non rumpit, qui pactis simpliciter factis posterior non stat; neque enim tenebatur, nisi sub con- *Grot. h. c. 20. §. 38. Text. c. 22. §. 25.*

conditione; interim tamen poſt læſam fidem integrum eſt innocenti pacem ſervare, quia contra obligationem faciendo nemo ſe obligatione eximit; & ſi additum ſit, ut tali facto pax rupta habeatur, adjectum id cenſeri debet in commodum innocentis duntaxat, ſi eo uti velit.

XLIV. *Quomodo rumpitur pax faciendo id, quod ſpecialis pacis natura repudiat?*

Grot. h. c. 20. §. 40. Gent. p. 693. Schutz. d. Ex. 13. th. 14. lit. c. in med. Grot. h. c. 20. §. 40. n. 2. Text. c. 22. §. 15. Gent. p 691. Bellin. de re milit. tr. 10. tit. 2.

R. Si pax ſub lege amicitiæ contracta, rumpitur per ea, quæ fiunt contra amicitiam: quod enim inter cæteros ſolius amicitiæ officium exigeret, hic etiam pacti jure præſtandum eſt. Sed hic quoque detrahenda, quantum fieri poteſt, facto invidia. Itaque perſonæ, quamvis conjunctæ aut ſubditæ facta injuria, ipſi qui cum pax inita eſt, facta non cenſebitur, niſi aperte in ipſius ſugillationem facta ſit. Sic adulterium aut ſtuprum libidini potius, quam inimicitiæ imputabitur, & invaſio rei alienæ novæ potius cupiditatis reum faciet, quam fidei læſæ.

XLV.

XLV. *Quinam ergo sunt actus, ex quibus præsumitur, contra pacem amicitiæ causa contractam esse factum?*

R. Varii sunt, huc referuntur atroces minæ nulla nova causa præcedente, arces in finibus structæ non tuendi, sed nocendi causa, insolita copiarum conscriptio, si justis satis indiciis appareat, in non alium hæc, quam in eum, quicum pax facta est, comparari. Sic oppida aut magnos cœtus, qui civitatis partem integrantem faciunt, recipere non licet, neque magis eos, qui ex sacramento aut aliter ministerium aut servitutem debent. subditos tamen singulos, qui ex altera ditione in alteram migrare volunt, suscipere, non est contra amicitiam: neque enim naturalis tantum sed & favorabilis est ista libertas. Huc refertur perfugium exulibus datum; nam in exules nullum jus civitati. *Grot. h. c. 20. §. 40. n. 3. l. 2. c. 2. §. pen. c. 22. §. 5. n. 2.* *Grot. h. c. 20 §. 41. n. 1. & 2. & l. 2. c. 5. §. 24. Inst. Jur. Publ. p. 589.*

XLVI. *Quando sortis aleæ potest subjici belli exitus?*

R. Si vera æstimatione, qui injusto bel- *Grot. h. c. 20. §. 42.*

bello impetitur, tanto ſit inferior, ut reſiſtendi nulla ſpes ſit, videtur ſors offerri poſſe, ut certum periculum incerto evadat; hoc enim eſt de malis mimimum. Alias tum demum ſors eſt permiſſa, quoties de re agitur, in quam plenum habemus dominium, quod de ſubditorum vita, pudicitia libertate & ſimilibus dici non poteſt.

XLVII. *An prælia, quæ definito numero condicuntur belli finiendi cauſa permiſſa ſunt, puta inter ſingulos utrinque, inter binos, inter ternos &c.?*

Grot. h. c. 20. §. 43. Of. hic. & ad l. 2. c. 23. §. 10.

R. Certamen tale juſtum ac pium eſt, ſi alioqui omnino exſpectandum ſit, ut qui injuſtam fovet cauſam victor ſit futurus cum magna innocentium ſtrage, tunc enim nihil imputandum eſt ei, qui mavult ea ratione certare, quæ ſpem ipſi maxime probabilem oſtentat.

XLVIII. *Ut hæc pactio valeat, quid requiritur?*

Grot. h. c. 20. §. 44.

R. In regno non patrimoniali requiritur & populi & ſi qui nati jus ad ſucceſ-

cessionem habent consensus; in regno patrimoniali regis, qui sic in prælii exitum conjicit controversiam sufficit. Jus enim suum quisque sibi adimere potest, non autem alterius, sine ejus consensu. *Puf. l. 8. c. 8. §. 5. Rhet. de pace. c. 4. n. 1.*

XLIX. *Quis in tali prælio dicitur victus?*

R. Victus non potest videri, nisi qui aut occubuit, aut in fugam datus est; sic in fines se aut oppida recipere victi signa sunt. Illa vero, spolia legere, cadavera ad sepulturam concedere, prælio iterum lacessere, per se nihil probant, nisi quatenus cum aliis indiciis valent ad docendam hostium fugam. Et certe, qui loco cessit, in dubio magis est, ut fugisse credatur. *Grot. h. c. 20. §. 45. Puf. d. l.*

L. *Quid juris si victoriæ firma non adsint argumenta?*

R. Res manet eo loco, quo ante prælium fuit; & aut ad bellum, aut ad novas pactiones veniendum est. *Grot. d. c. §. 44. n. 3.*

LI. *Quotuplices sunt arbitri, quorum judicio bellum finitur?*

R.

Grot. h. c. 20. §. 46. *l.* 2. *c.* 23. §. 8. *& ibi not.*

R. Arbitrorum duo ſunt genera, unum ejuſmodi, ut ſive æquum ſive iniquum pronuncient, parere debeamus, quod obſervatur cum ex compromiſſo ad arbitrum itum eſt: alterum ejuſmodi, ut ad boni viri arbitrium redigi debeat, & ut ſit conciliator tantum. Utrovis modo arbiter ſumi poteſt aut ad bellum evitandum, ut ſupra diximus, aut ad finiendum; *hic* ſumitur ille, cujus dicto parendum omnino ſit.

LII. *An à tali arbitrio provocare licet?*

Grot. h. c. 20. §. 46. *n.* 2. *Puf. l.* 5. *c.* 12. §. 4. *& ſeqq.*

R. Non, nulla enim hic eſt poteſtas ſuperior, quæ promiſſi vinculum aut impediat, aut ſolvat. Standum ergo omnino, ſive æquum, ſive iniquum pronunciaverit. Aliud enim eſt de arbitri officio, aliud de compromittentium obligatione quærere.

LIII. *Quodnam eſt officium arbitri?*

Grot. d. c. §. 47. *Schutz. vol.* 2. *Ex.* 13. *th.* 4.

R. Officium arbitri interdum eſt inſtar officii judicis, ut cogatur præciſe ſecundum legem judicare; interdum habet laxiorem poteſtatem, ita ut omne

omne possit, quod rectius fit, quam non fit, etiam extra justitiæ proprie dictæ regulas. Qui summam potestatem obtinent, cum judicem communem non habeant, arbitrum censendi sunt adstrinxisse iis regulis, quibus judicis officium adstringi solet. Illud tamen observandum est, arbitros lectos à populis aut summis potestatibus de principali negotio pronunciare debere, non de possessione. Et ideo dum causa cognoscitur, nihil est innovandum, tum ne præjudicium fiat, tum quia difficilis est recuperatio.

Grot. d. c. §. 48. Boecl. quies in turb. p. 222. & seqq. Ziegl. h. l. aliter.

LIV. *Estne adhuc aliud genus arbitri?*

R. Affirmatur, cum quis ipsi hosti de se arbitrium permittit, quæ est deditio pura, subditum faciens eum, qui se dedit, ei vero cui fit deditio, summam deferens potestatem. Sed hîc quoque distinguendum est, quid victus pati debeat, & quid victor jure, quid salvo omni officio facere possit, quid denique eum maxime deceat. Victus post deditionem nihil non pa-

Grot. d. c. §. 49. & c. 11. §. 18. c. 15. in fin.

tendum habet: quippe jam ſubditus, & ſi jus belli externum reſpicimus, eo in loco, ut ei nihil non eripi poſſit, etiam vita, etiam libertas perſonalis, multo magis bona non publica tantum, ſed & ſingulorum.

LV. *Ne victor quid injuſte faciat, quid ſpectandum?*

Grot. h. c. 20. §. 50.

R. Spectare primum debet, ne quem occidat, niſi id ſuo facinore meritum: ſic & ne cui quicquam auferat, niſi in juſtam pœnam. Intra hunc autem modum quantum ſecuritas patitur, ad clementiam & liberalitatem propendere ſemper honeſtum eſt, interdum pro circumſtantiis etiam ex morum regula neceſſarium. Et huc pertinet illud Senecæ: *clementia liberum arbitrium habet: non ſub formula, ſed ex æquo & bono judicat, & abſolvere illi licet, & quanti vult taxare litem.* Neque refert, an dedens dicat ſe dedere alterius ſapientiæ, an moderationi, an miſericordiæ, auff Genad und Vngenad: hæc enim omnia blan-

blandimenta sunt, res manet, ut victor arbiter fiat. Secus quam quando deditiones sunt conditionatæ, quæ aut singulis consulunt, ut quibus vita salva, aut corporum libertas, aut quædam bona excipiuntur, aut universitati, quarum nonnullæ etiam mixtum quoddam imperium induere possunt. *d. c. §. 51.*

LVI. *Quænam sunt accessiones pactionum?*

R. Obsides & pignora. Obsides dantur aut sua voluntate, aut ejus qui imperium habet: nam in summo civili imperio comprehenditur & jus in actiones subditorum ut in bona. Et si plures sint qui ire possunt, danda est opera, ut sorte res dirimatur. *Grot. d. c. §. 52.*

LVII. *Quid est obses?*

R. Obses est, qui fidei publicæ servandæ causa principi aut duci exercitus datur. *Gent. p. 394.*

LVIII. *An dominus feudi vasallum potest obsidem dare?*

R. Si vasallus idem sit subditus, dominus potest, etiam invito vasallo; si non sit subditus, non potest, neque *Grot. h. c. 20. §. 52. in fin.*

enim reverentia aut obsequium, quæ debet, hucusque pertingunt.

LIX. *Si obses aliquod damnum patiatur, quid juris?*

Grot. d. §. 52. Puf. l. 8. c. 2. §. 6.

R. Civitas aut ejus rector tenebitur illud incommodum ei qui patitur, aut proximis, repensare.

LX. *An interfici potest obses?*

Grot. h. c. 20. §. 35. c. 4. §. 14. Schutz. Ex. 13. th. 12. lit. g. aliter.

R. Jure gentium externo potest, quia hostis manet & ex ejus civitate; non autem interno, nisi par ipsius culpa accedat. Servi quoque non fiunt: imo & jure gentium bona habere & hæredibus relinquere possunt.

LXI. *An fugere obsidi licet?*

Grot. h. c. 20. §. 54. Osf. h. l. Gail. de pace publ. l. 2. c. 2. n. 2. aliter.

R. Non licet, si ab initio aut postea, quo laxius haberetur, fidem dederit. Alioqui non videtur is animus fuisse civitatis, obligandi civem ne aufugeret; sed hosti dandi facultatem qualis vellet custodiæ.

LXII. *Si obses sit datus in unam causam, poteritne retineri in aliam?*

Grot. h. c. §. 55.

R. Odiosa est obsidum obligatio, tum quia libertati inimica, tum quia ex facto alieno venit. Ideoque stricta inter-

interpretatio hic locum habet, & in unam causam datus, in aliam retineri ut obses non potest. Sed si in alia causa fides jam violata sit, aut contractum debitum, retineri potest, non ut obses, sed eo gentium jure, quo subditi ex facto imperantium detineri possunt per androlepsiam; quod ipsum tamen ne fiat, caveri potest adjecto pacto de reddendis obsidibus, ubi id cujus nomine dati erant, impletum fuerit. *Grot. h. c. §. 55. c. 2. §. 3. & 5. Gent. p. 398. & seqq.*

LXIII. *Quid si obses detur, ut alterum captivum aut obsidem redimat?*

R. Eo mortuo liberatur: nam in illo dum moritur, jus pignoris extinctum est, ut in captivo redempto. *Grot. h. c. §. 56.*

LXIV. *Rege, qui fœdus fecit, mortuo, an adhuc tenetur obses?*

R. Si fœdus fuerit reale, obses adhuc tenetur; si fuerit personale non tenetur. Nam accessoria non possunt efficere, ut in principalium interpretatione à regula recedatur, sed ejus natura m & ipsa sequi debent. *Grot. h. c. §. 57. l. 2. c. 16 §. 16. Tabor de oblig. succes. c. 5. n. 14. Gent. p. 399.*

LXV. *An pignorum eadem est ratio, quæ obsidum?*

Grot. h. c. §. 59. Gent. d. p. 399. Forst ad Tit. p. 220.

R. Commune habent cum obsidibus, quod ex alio jam debito retineantur, nisi data fides obstet. proprium, quod quæ de iis est pactio, non tam strictè sumatur, quam illa de obsidibus; neque enim æquale est odium, res enim natæ sunt, ut teneantur, non & homines.

LXVI. *An pignus perpetuo potest lui?*

Grot. h. c. §. 60. l. 2. c. 4. §. 15.

R. Multi affirmant, & nullum tempus efficere posse putant, ne luitio sit pignoris, si id præstetur, pro quo pignus suppositum est, nisi certæ conjecturæ aliam interpretationem exprimant. Ut si quis luere cum vellet impeditus id silentio transmisisset, tanto tempore, quod ad consensus conjecturam sufficere possit.

CAPUT XIV.

seu

CAPUT XXI. *ap: Grot:*

De fide manente bello, ubi de induciis, commeatu, captivorum redemtione.

I. *Quid*

I. *Quid sint inducia.*
II. *Quotuplices.*
III. *An nova belli indictione opus sit tempore induciarum finito.*
IV. *An si pactis tale quid convenerit, & inducia fuerint longiores, potius pax censeatur quam inducia.*
V. *An dies induciis adscriptus, excluſus an comprehenſus intelligatur.*
VI. *A quo tempore inducia obligare incipiant. an ubique obligent.*
VII. *Quantum per inducias liceat.*
VIII. *An ultro citroque ire & redire.*
IX. *An iis durantibus interius recedere cum exercitu liceat: an mœnia reficere & militem conſcribere.*
X. *An corruptis hoſtium præſidiis loca invadere.*
XI. *Quid ſi loca fuerint derelicta.*
XII. *An dimittendus ſit qui circa induciarum exitum vi majore retentus recedere antea non potuit.*
XIII. *Quot modis finiantur inducia.*
XIV. *Quomodo violatione. an laſo hoc in caſu liberum ſit ſtatim ad arma venire.*
XV. *Quid ſi pœna addita à violante ſoluta ſit.*
XVI. *An per privatorum facta rumpantur inducia.*
XVII. *An extra inducias ſit jus commeandi ſeu ſalvi conductus.*
XVIII. *Quid ſit jus commeandi.*
XIX. *Quotuplex.*
XX. *Militibus conceſſus commeatus, an etiam ad duces porrigatur.*
XXI. *An ſub itu etiam comprehendatur reditus.*
XXII. *Qui abire an etiam redire, & qui venire an mittere, vel ſæpius venire poſſit.*
XXIII. *Commeatus patri conceſſus an ad filium extendatur, an ad famulum unum vel alterum.*
XXIV. *An ad bona; an ad comites omnes, vel eos qui alterius ſunt gentis in commeatus conceſſione non expreſſa.*
XXV. *An jus commeandi*

morte concedentis extinguatur.
XXVI. *Quid si ad bene placitum concedentis fuerit conceſſum.*
XXVII. *An leges quæ captivos redimi vetant ſemper ſint juſtæ.*
XXVIII. *An jus exigendi à captivo pretium redemtionis in alium tranſſcribi poſſit.*
XXIX. *An idem pluribus redemtionis pretium debere poſſit.*
XXX. *An conventio de pretio facta reſcindi poſſit ob ignoratas captivi divitias.*
XXXI. *An pecunia à captivo celata ei prodeſſe poſſit ad redemtionem.*
XXXII. *An pretium conventum & ante mortem non ſolutum ab hærede debeatur.*
XXXIII. *An dimiſſus ut alterum liberet, eo mortuo nec liberato in carcerem redire debeat.*

I. *Quid ſunt induciæ?*

Ziegl. de jur. maj. l. 1. c. 39 §. 2. in fin. Grot. l. 3. c. 1. §. 1. n. 1. aliter. Horn. l. 2. c. 5. §. 6. Grot. l. 3. c. 21. §. 1. n. 3. & 4. Gent. l. 2. c. 12. p. 302. Puf. l. 8. c. 7. §. 4.

R. Induciæ ſunt ſtatus belligerantium, quo manente bello bellicis actibus ad tempus ex conventione abſtinendum eſt.

II. *Quotuplices ſunt?*

R. Duplices eſſe poſſunt, ratione temporis, vel longiores vel breviores. Dari enim poſſunt in horas, paucos dies, in annos etiam viginti, triginta, quadraginta, etiam centum; licet hæ longiores induciæ propius ad pacem accedant, & in his, quod de pacis tempore dictum eſt valet, non ex vi vocis

vocis; sed ex mentis certa collectione. Sic etiam ab objecto dividi possunt, ut si ad certos actus concedantur. Non autem videntur recte dividi in expressas & tacitas: quia licet tempore induciarum finito partes se invicem non lacessant, hoc tamen non fit cum mutua obligatione, sed cuicunque liberum est redire ad actus bellicos, quando ipsi visum fuerit. *Ziegl. de jur. maj. l. 1. c. 39. §. 2. in med. aliter. Ziegl. d. l. §. 3. aliter.*

III. *Tempore induciarum finito an nova opus est indictione?*

R. Non, nam sublato impedimento temporali ipso jure se exserit status belli non mortuus sed sopitus, ut dominium & patria potestas in eo, qui à furore convaluit: nisi pactis aliter convenerit, & induciæ fuerint longiores; in his enim si non necessum, tamen decorum, ut iis elapsis fiat indictio conditionata. *Grot. h. c. 21. §. 3. Puf. l. 8. c. 7. §. 6.*

IV. *At hoc in casu, ubi aliter convenit, quia opus est nova indictione, potius sunt pax.*

R. Non, quia utrique parti relicta est facultas citra novam causam bel- *Grot. h. c. 21. §. 3. Ziegl. de jur. maj.*

c. 39. §. 3. in fin. Text. c. 19. §. 1. Cardinal. Mantica Lucubr. Vatic. l. 27. tit. 2. n. 15. aliter.

lum repetendi, secus quam ubi pax facta est.

V. *Utrum ad quem diem aut mensem aut annum dictum est, duraturas inducias, is dies mensis aut annus excluſus, an comprehenſus intelligitur?*

Gent. l. 2. c. 12. p. 306. Ziegl. ad Grot. l. 3. c. 21. §. 4. Text. c. 19. §. 22. Puf. l. 8. c. 7. §. 8. Grot. l. 3. c. 21. §. 4. n. 2. & 3. aliter.

R. Magis naturale est, ut terminus sit pars rei, imprimis ubi temporis productio favorem in se habet, ut in induciis quæ humano sanguini parcunt. Imo propter eandem rationem videtur comprehendi etiam dies, à qua incipiunt, nam etiam est pars rei, & idem favor militat.

VI. *A quo tempore inducia obligant?*

Grot. l. h. c. 21. §. 5. Schutz. vol. vol. 2. Ex. 13. th. 16. lit. K Text. c. 19. §. 20.

R. Statim obligant contrahentes ex quo contractus absolutus est: at subditos utrinque obligant cum effectu, ubi publicatæ sunt, & ad notitiam subditorum pervenerunt. Hinc si publicatio uno tantum loco facta sit, non per omnem ditionem eodem modo se exserit, sed per tempus sufficiens ad perferendam ad singula loca notitiam.

notitiam. Quare si quid interea à subditis contra inducias factum fuerit, ipsi quidem à pœnis immunes sunt, sed tamen res captæ restituendæ sunt, si exstent, aut si sint consumtæ, in quantum facti sunt locupletiores. Cæterum licet longiores induciæ regulariter complectantur omnes paciscentium ditiones, tamen in imperio late patenti conveniri potest, ut certis in locis tantum induciæ observentur, in aliis autem bellum maneat, e. g. populi Europæ, qui in India orientali aut occidentali loca possident, inducias facere possunt valituras per Europam, non autem in India. *Puf. l. 8. c. 7. §. 3. in fin.*

VII. *Quantum licet per inducias?*

R. Ex ipsa induciarum definitione hoc potest intelligi. Illiciti sunt omnes actus bellici, sive in personas, sive in res. Etiam res hostium si tempore induciarum casu ad nos perveniant, reddendæ erunt, etiamsi ante nostræ fuissent, quia quod jus externum attinet, ipsorum sunt factæ: & hoc est quod dici solet, tempore induciarum non

Grot. h. c. 21. §. 6. & 10. Text. c. 19. §. 10. Bellin. de re mil. part. 5. tit. 3. non esse postliminium. Et hæc vera sunt, si sint induciæ illimitatæ, inprimis longiores: si enim sint restrictæ, ob specialem conventionem nihil erit mutandum, ut si sint tantum sepeliendorum hominum causa datæ, reliqui actus non sunt permissi, & sic auxilia & commeatus admittere non licebit, verum intercipi poterunt. Sic si obsessis induciæ sint datæ, reliqui qui extra præsidium sunt, occidi poterunt. Interdum convenit, ne commeare liceat: interdum personis cavetur, non & rebus; quo casu si ad res defendendas lædantur personæ, nihil contra inducias fiet.

Puf. l. 8. c. 7. §. 10. in med.

VIII. *An ire & redire ultro citroque licet?*

Grot. h. c. 21. §. 6. n. 3. R. Affirmatur, dummodo id fiat eo apparatu qui periculum nullum ostentet.

Grot. h. c. 21. §. 7.

IX. *An durantibus induciis interius recedere cum exercitu licet?*

Gent. l. 2. c. 13. p. 314. Text. c. 19. §. 11. & seqq. Schutz. vol. 2. Ex. 13. th. 36. lit. e.

R. Interius recedere licet, item reficere mœnia, militem conscribere &c. omnes enim hi actus præparatorii tantum sunt futuræ vel defensionis

vel

vel oppugnationis, nisi vel expresse convenerit, ut omnia in statu suo persistant, vel quidam actus expresse excipiantur.

X. *An corruptis hostium præsidiis loca invadere licet?*

R. Non licet: talis enim acquisitio justa esse non potest, nisi ex jure belli. Idem habendum, si qui subditi ad hostem deficere velint. *Grot. h. c. 21. §. 8. n. 1. Schutz. vol. 2. d. Ex th. 17.*

XI. *Quid si loca fuerint derelicta?*

R. Occupare licet derelicta, dum vere derelicta sint, i. e. eo animo, ne amplius sint, quorum fuerant: non si incustodita, sive custodia ante inducias, sive factis induciis omissa sit. Dominium enim manens injustam facit alterius possessionem. *Grot. h. c. 21. §. 8. n. 2. Alber. Gent. l. 2. c. 13. p. 314.*

XII. *Finitis induciis si quis vi majore impeditus recedere non potuerit, qui deprehenditur intra fines hosticos, an adhuc habet jus redeundi?*

R. Si jus externum gentium respiciamus, par est ejus conditio ei, qui cum in pace venisset, bello repente exorto, inter hostes fato suo deprehenditur. *Grot. h. c. 21. §. 9. c. 4. §. 6. c. 9. §. 4. n. 3. Gent. p. 310. Bodin de rep. 5. in fin. Alb. Gent. p. 310.*

Inter-

Internum si consideremus, seu temperatum ex æquitate, quia non fecit contra inducias, dum casu, puta per valetudinem, per adversam maris tempestatem &c. est impeditus, & per eum non stetit, quo minus secundum conventionem abiret, redeundi facultas ipsi concedenda, multo minus occidi potest.

Grot. l. 3. c. 21. § 9. n. 2. Bart. ad l. 15. de publ. aliter. Text. c. 19. §. 31. & seqq.

XIII. *Quot modis finiuntur inducie?*

R. Quatuor modis, 1. contraria pactione. 2. cessione diei aut temporis in induciis præfiniti. 3. absoluto actu, ad quem concessæ. 4. violatione.

XIV. *Quomodo violatione?*

Grot. h. c. 21. §. 11. c. 19. §. 14. c. 20. §. 36. & 38. Gent. l. 2. c. 12. p. 308. Mynsi. 4. obs. 7. aliter, quem refutat Schutz. d. vol. 2. Ex. 13. th. 17. lit. c. Puf. l. 8. c. 7. §. 12.

R. Qui durantibus induciis hostem lacessit, i. e. violentas belli functiones, quæque his æquiparantur, dolosas exercet vel contra personas vel res hostiles, inducias violat; & quin læso liberum sit etiam sine indictione ad arma venire frustra dubitatur, etiam in induciis horariis. Nam capita conventionis insunt conventioni per modum conditionis: quanquam & si velit ad induciarum terminum quiescere possit.

XV.

XV. *Quid si pœna addita, eaque petita & soluta sit?*

R. Si pœna convenia poscatur & persolvatur ab eo qui contra fecit, jam bellandi jus non est: ideo enim pœna solvitur, ut cætera salva maneant. Contra si læsus bellum moveat, à pœna recessisse intelligitur, id quod inprimis accidit, ubi læso optio relinquitur; quod tamen regulariter non solet fieri, ut neglecta pœna aliquis statim ad arma recurrat. *Grot. h. c. 21. § 12. & c. 20. §. 36. & ibi not. Puf. l. 8. c. 7. §. 12. in fin.*

XVI. *An rumpuntur inducia, si privati contra faciant?*

R. Non, nisi publicus actus accedat, puta imperii aut ratihabitionis, quæ etiam intelligitur, si qui deliquerint, nec puniantur, nec dedantur, si non reddantur res. *Grot. h. c. 21. §. 13. & c. 20. §. 30.*

XVII. *An extra inducias est jus commeandi seu salvi conductus?*

R. Non, sed est privilegium quoddam: quare in ejus interpretatione sequenda sunt, quæ de privilegiis traduntur. Est autem hoc privilegium neque tertio noxium, neque danti ad-

Grot. h. c. 21. §. 14. Gent. l. 2. c. 14. p. 316.

modum

modum grave: ideo intra verborum proprietatem laxa magis, quam ſtricta admittenda eſt.

XVIII. *Quid eſt jus commeandi vel ſalvi conductus?*

Becht. de ſecur. & ſalv. cond. c. 1. §. 16. Magalot. de ſalv. cond. in pr. aliter

R. Jus commeandi vel ſalvus conductus eſt juſtum ſeu perfectum immunitatis ab offenſione, damno vel inquietatione præſidium.

XIX. *Quotuplex eſt?*

Becht. d. tr. c. 3. §. 32.

R. Vel univerſalis, vel particularis, qui certis perſonis vel rebus conceditur.

XX. *Si militibus concedatur commeatus, quinam intelliguntur nomine militum?*

Grot. h. c. 21. §. 15. Gent. p. 320 in fin. aliter.

R. Intelliguntur non tantum gregarii, verum etiam medii & ſummi duces, quia verbi proprietas admittit eam ſignificationem, quanquam eſt & alia ſtrictior.

XXI. *Quid in ſalvo conductu comprehenditur ſub itu?*

Grot. h. c. §. 16. & 22. Gent. p. 318.

R. In itu cautum & de reditu cenſetur, ut abſurdum vitetur, nam niſi tutus eſſet receſſus, videretur petiiſſe itum,

itum, ut veniret in poteſtatem hoſtium, quod eſt ridiculum. Imo ſicut ante ſalvum conductum poterat offendi ubique, ſic eo dato nullibi, ne quidem in proprio ſuo vel alieno territorio, ubi tranſit, offendi poteſt. Et abitus tutus intelligendus eſt, uſque dum eo pervenerit, ubi tutus ſit. *Becht. de ſecur. & ſalv. cond. c. 4. th. 87.*

XXII. *An cui abire datum, redire poteſt?*

R. Non; ſed nec cui venire conceſſum eſt, mittere poteſt, nec contra. Sunt enim hæc diverſa, nec extra verba exſpatiari ratio cogit: ita tamen ut error excuſet à pœna. Sed & cui venire permiſſum eſt, ſemel veniet, niſi temporis adjectio, intra quod ſæpius abire & redire poteſt, aliam ſuppeditet conjecturam. *Grot. h. c. §. 16. n. 2. Gent p. 319. & 320.*

XXIII. *An patrem filius ſequitur, virum uxor?*

R. Non; aliter quam in jure commorandi. Nam morari ſolemus cum familia, peregrinari ſine ea. Famulus tamen unus aut alter etiamſi expreſſus non ſit, comprehenſus cenſe- *Grot. h. c. §. 17.*

bitur in eo quem ſine tali comitatu ire indecorum foret. Nam qui aliquid concedit, concedit, quæ neceſſario ſequuntur; neceſſitas autem hic moraliter intelligenda eſt.

Boecl. conductor Carol. p. 17. & 24

XXIV. *Quid dicendum de bonis & comitibus?*

Grot. h. c. §. 18. & 19. Gent. p. 325.

R. Non comprehenduntur quævis bona, ſed quæ ſolita ſunt ad iter aſſumi. Expreſſo comitum nomine non ſunt intelligendi hi, quorum cauſa magis eſt odioſa, quam ipſius, cui proſpicitur; tales ſunt piratæ, latrones, transfugæ, deſertores. Gentis expreſſum nomen in comitibus ſatis oſtendit facultatem ad alios non porrigi; ſic conceſſo pro Germanis ſalvo conductu, Galli duci non poſſunt.

XXV. *Si is qui conceſſit ſalvum conductum moriatur, an exſpirat?*

Grot. h. c. 21. §. 20. Of. h. l.

R. Non, quia hæc conceſſio venit ex vi poteſtatis, quæ tranſit in ſucceſſores regulariter: nam interdum ſi utilitas publica aliud ſuadeat, vel ſine probabili & juſta ratione fuerit conceſſus

cessus, exspirat, vel potius revocatur.

XXVI. *Quid si salvus conductus ad bene placitum concedentis, & quamdiu voluerit fuerit concessus?*

R. Durat hoc beneficium etiamsi novus actus volendi non intercedat secus est si is qui concessit desierit posse velle, quod per mortem contingit. *Grot. d. c. 21. §. 2a.*

XXVII. *An leges quæ captivos redimi vetant, semper sunt justæ?*

R. Non sunt justæ, nisi appareat opus tali rigore, ut majora aut plura alioqui moraliter inevitabilia caveantur: tunc enim suam sortem patienter ferant. Alias enim captivorum redemptio multum habet favoris, maxime apud Christianos, quibus lex divina hoc misericordiæ genus peculiariter commendat. *Grot. h. c. 21. §. 23. Osf. h. l.*

XXVIII. *An jus exigendi pretium redemtionis potest in alium transcribi?*

R. Affirmatur, quia natura patitur, ut incorporalia alienari possint. *Grot. h. c. §. 25. Text. c. 18 §. 55. aliter.*

XXIX. *Poteſtne pretium redemtionis pluribus deberi?*

Grot. h. c. §. 26. Gent. d. l. R. Ita, ſcilicet ſi ab uno dimiſſus, pretio nondum ſoluto, captus ſit ab alio: ſunt enim diverſa hæc debita ex diverſis cauſis.

XXX. *An conventio de pretio facta reſcindi poteſt, eo quod captus intelligatur locupletior, quam credebatur?*

Grot. h. c. §. 27. l. 2. c. 12. §. 8. R. Non, quia jure gentium externo nemo cogitur ſupplere, quod in contractu minus æquo pretio promiſit, ſi dolus non interceſſit.

XXXI. *Si captus pecuniam aliquam celaverit, an ei prodeſſe poteſt ad pretium redemtionis?*

Ziegl. h. c. §. 28. Grot. l. 3. c. 9 §. 4. n. 2. & 3. & h. c. §. 28. aliter. Puf. l. 8. c. 7. §. 14. in fin. Gent. p. 337. aliter. R. Non, quia ſimul cum perſona capta intelliguntur, quæ penes perſonam deprehenduntur. Imo quæ & alibi habet apud eos, qui ſunt neutrarum partium: & victor ſtatuit, ut vult.

XXXII. *An pretium conventum & ante mortem non ſolutum ab hærede debetur?*

R.

R. Si captivus in carcere mortuus sit, nondebetur, promissioni enim inerat conditio, si liberaretur, mortuus autem non liberatur: nisi convenerit, ut ab ipso contractus momento pure debeatur pretium, & captivus tantum retineatur, non jam ut jure belli captus, sed ut à se oppginoratus. Si mortuus sit, cum in libertate esset, debetur: jam enim lucratus est id, pro quo promissum est pretium. *Grot. h. c. §. 29. Gent. p. 336. Text. c. 18. §. 51. Gl. ad l. 15. de capt. aliter.*

XXXIII. *An in carcerem redire debet, qui dimissus est sub pacto, ut faceret dimitti alterum, qui factum morte prævenit?*

R. Non tenebitur quidem dimissus reddere se custodiæ; neque enim id conventum fuit, neque tacite actum intelligi patitur favor libertatis, neque debebit lucrifacere libertatem, sed ejus quod præstare non potest æstimationem præstabit. Nam in promissis onerosis non sufficit facere quantum quis potest, sed obligatur quis ad id, quod tantundem valet. *Grot. h. c. §. 30. Kulpis h. c.*

CAPUT XV.

seu

CAPUT XXII. *ap: Grot:* De fide minorum potestatum in bello.

I. *Quinam nomine minorum potestatum in bello veniant.*
II. *Quot modis eorum promissa considerari possint.*
III. *Quando per pactionem suam summam potestatem obligent.*
IV. *Quid si conditiones in mandato expressas non observaverint.*
V. *Quid si fines mandati excesserint.*
VI. *An tali in casu pars altera obligetur.*
VII. *An inferiores suos obligare possint.*
VIII. *An de belli causis transigere & pacem facere.*
IX. *An inducias dare.*
X. *An homines, agros, imperia bello quæsita concedere & alienare.*
XI. *An nondum quæsita condonare.*
XII. *Hæc ducum pacta an stricte sint interpretanda.*
XIII. *Quomodo interpretanda sit deditio pure à duce accepta*
XIV. *Quid si sub cautione ratihabitionis deditio fuerit accepta.*
XV. *An obsessi, si oppidum simpliciter tradere promiserint, præsidium ante deditionem dimittere possint.*

I. *Quænam sunt minores potestates in bello?*

Mino

℟. Minores potestates sunt omnes, quorum potestas pendet ab eo, cujus auspiciis bellum geritur; sive sint summis proximi, quales sunt duces excellenter dicti, sive longius remoti. *Grot. l. 3. c. 22. §. 1. l. 1. c. 3. §. 4. n. 2. c. 4. §. 4. n. 1.*

II. *Quot modis possunt considerari horum promissa?*

℟. Duobus, nam aut hoc quæritur, an summam potestatem obligent, aut an se ipsos. *Grot. l. c. 22. §. 2.*

III. *Quando obligant summam potestatem?*

℟. Obligant summam potestatem (1.) quando faciunt id, quod probabiliter ipsorum officio contineri censetur. (2.) aut etiam extra illud ex speciali propositione nota publice, aut iis, quorum res agitur. (3.) per consensum subsequentem, quando summa potestas vel expresse ratum habet, quod gesserunt, vel tacite, ubi scivit summa potestas, quod actum erat, & fieri passa est, quæ ad aliam causam referri probabiliter non possunt. (4.) per rem in quantum fit lo- *l. c. 22. §. 1. h. c. §. 3. &c. 20. §. 39.*

l. 2. c. 10. §. 2. cupletior ex ipsorum facto. Hinc ab injustitia excusari non possunt, qui pacta improbant, & tamen retinent, quod sine pactis non haberent. Nemo enim cum damno alterius locupletari debet.

IV. *An si habent mandatum, præcise debemus sequi conditiones in mandato comprehensas?*

l. c. 22. §. 4. Pf. l. 2. c. 11. §. 22. & 13. Puf. l. 3. c. 9. §. 2. Pt. Affirmatur, nam si quis sub certa lege vel interventu cujusdam personæ contrahi voluit, æquissimum est id servari, cui fuit præpositus, & sufficit, etiam ad hoc ut alius obligetur licet habeat mandata arcana, ut alibi diximus. Cui consequens est, ut alii reges aut populi magis, alii minus ex ducum suorum contractibus teneri possint, si satis notæ sint ipsorum leges atque instituta. De his si non Ruber. p. 297. in fin. constet, concessum intelligitur id, sine quo satis commode, quæ officii sunt, expediri non possunt.

V. *Quid si fines mandati excesserit minor potestas?*

Grot. h. c. §. 4. n. 7. l. 2. c. 15. §. 16. & ibi not. Pt. Tenebitur ipsa, si quod promisit præstare non potest, ad æstimationem: nisi

nisi lex aliqua satis cognita id quoque impediat. Quod si dolus accesserit, i. e. si præ se tulerit jus majus, quam habebat, jam tenebitur de damno culpa dato, imo & ex crimine ad pœnam crimini respondentem.

VI. *An semper obligatur is, qui cum minoribus potestatibus contrahit?*

R. Quia semper aut summa potestas obligatur, aut ministen ejus, certum est, & partem alteram obligari, & contractum claudicare non posse. Grot. h. c. §. 5 jung. §. 3. h. c. in fin. l. pr. D. de auctoritate.

VII. *An inferiores potestates obligare possunt?*

R. Non dubitandum, quin dux milites, magistratus oppidanos obligent intra eos actus, qui solent ab ipsis imperari; id enim in potestate ipsorum comprehensum est. Grot. h. c. §. 6.

VIII. *An dux belli potest transigere de causis belli & consequentibus & pacem facere?* Grot. h. c. §. 7. l. 1. c. 3. §. 5. n. 3. & ibi not. l. 2. c. 11. §. 12. Ziegl. de jur. maj. l. 1. c. 40. §. 2.

R. Non; neque enim belli gerendi pars est bellum finire. Imo etsi cum maxima potestate præpositus fuerit;

ea de belli ductu intelligenda erit. Et eorum tantum est bellum finire, ut alibi diximus, quorum est bellum.

IX. *Potestne inducias dare?*

Grot. h. c. §. 8. Gent. l. 2. c. 12. p. 305. in med. Frid. Hor. l. 2. c. 5. §. 6. Bald. de ind. Belg. l. 1. & 2. Ziegl. de jur. maj. l. 1. c. 30. §. 5. Rhet. de pac. §. 12. & 13.

R. Inducias dare ducum est, nec summorum tantum, sed & minorum, iis nempe quos oppugnant aut obsessos tenent, & se suasque copias quod attinet. Et sic particulares & brevioris temporis in horas aut dies aliquot: nam administrationi militari creditur inesse hæc quietis imago. Universales autem inducias in aliquot menses aut annos porrectas, cum ad pacem propius accedant (pax enim non sunt, quia omnis pax ex voto pacisccentium debet esse perpetua) majestati soli competere verius est; adeo ut si de facto longiores concedat, rescindendæ sint.

X. *An homines, imperia, agros, bello quæsita concedere potest?*

Grot. h. c. §. 9. & 12. §. 11. & 25. seqq.

R. Non; nam & hæc ad eum pertinent, ad quem bellum pertinet, & quamvis ducibus concedatur aliquod jus in præda, tamen hoc non competit

tit ex vi potestatis, sed ex cujusque populi moribus.

XI. *Quid de nondum quæsitis dicendum?*

R. Nondum quæsita condonare omnino in ducum est potestate, quia oppida pleraque & homines sæpe in bello se dedunt sub conditionibus vitæ salvæ, aut & libertatis, aut & bonorum, de quibus summæ potestatis arbitrium exquiri res plerumque non patitur. Pari ratione jus hoc & ducibus non summis dandum est intra ea, quæ ipsis agenda commissa sunt. *Grot. h. c. §. 9. n. 2. c. 6. §. 15.*

XII. *Hæc ducum pacta quomodo sunt interpretanda?*

R. Quia de re agunt aliena, quatenus contractus natura patitur, adstringenda interpretatio, nempe ne aut ex ipsorum facto summa potestas plus, quam vellet obligetur, aut ipsi damnum subeant officium faciendo. *Grot. h. c. §. 10.*

XIII. *Si in deditionem puram quis à duce sit acceptus?*

R. Ita est interpretandum, ut censeatur eo jure acceptus, ut de eo victoris *Grot. h. c. §. 11. c. 4. §. 12.*

ctoris populi aut regis arbitrium sit.

XIV. *Quid si adjecta clausula ita ratum sit, si majestas censuisset?*

Grot. h. c. §. 12. l. 2. c. 25. §. 3.

R. Hæc clausula efficiet, ut ratihabitione non secuta dux in nihil ipse teneatur, nisi si qua locupletior factus sit, ut si aliquid accepisset, quod alias non accepisset.

XV. *Si obsessi oppidum tradere promiserunt, quomodo interpretandum?*

Grot. h. c. §. 13.

R. Possunt præsidium dimittere & oppidum tradere.

CAPUT XVI.

seu

CAPUT XXIII. *ap. Grot.*

De fide privata in bello.

I. *An privatis fide hosti data obstringantur.*

II. *Quousque privatorum in paciscendo cum hoste potestas se extendat.*

III. *An talia pacta in summa necessitate & ut evitetur majus malum permissa censeantur.*

IV. *An lex ea semper prohibere possit.*

V. *An privatorum actus, ubi justa est prohibitio, irriti sint.*

An

VI. *An valeat promissio captivi de redeundo in carcerem, vel contra victorem nunquam militando.*
VII. *An fugere possit ubi contrarium promisit.*
VIII. *An alteri se dedere.*
IX. *An privati à suo magistratu cogi possint ut hostibus promissa impleant.*
X. *Quomodo hæc pacta sint interpretanda.*

I. *An privati fide hosti data obligantur?*

℟. Affirmatur: nec admittenda est opinio eorum qui statuunt pacta publice cum hostibus inita fidem adstringere, non vero ea quæ à privatis fiunt: nam cum privati jura privata habeant quæ obligare possunt, & hostes capaces sint acquirendi juris, nihil est quod obligationem impediat. huc accedit, quod nisi id statuatur, detur cædibus occasio, & libertati impedimentum. Sic & latroni & piratæ data privatim fides obligat. *Grot. l. 3. c. 23. §. 1. & 2. jung. supra l. 2. c. 11. quæst. 17.*

II. *Quousque privatorum in paciscendo cum hoste potestas se extendit?*

℟. Difficilis inspectio est. Quod publicum est, à privato alienari non posse satis constat; nam si ne ducibus *Grot. d. c. 23. §. 5.*

bus

bus quidem belli id permiſſum ſit, ut modo diximus, multo minus privatis. Pacta etiam de ipſorum actionibus & rebus videntur illicita civibus propter indictionem belli & civitatis ſupereminens dominium in rebus ipſorum, & militibus conductis ob fidem ſacramento datam.

l. 3. c. 3. §. 9. l. 1. c. 1. §. 6.

III. *Quid ſi ſit ſumma neceſſitas & ut evitetur majus malum?*

Grot. l. 3. c. 25. §. 5. n. 2. l. 1. c. 4. §. 7. & ibi not.

R. Ea pacta, quæ majus malum aut certius evitant, e. g. tributa hoſtibus promiſſa ad redimenda incendia & vaſtationes, magis utilia quam damnoſa etiam publico cenſeri debent, & permiſſa eſſe videntur.

IV. *Annon lex hanc poteſtatem ſubditis adimere poteſt?*

Grot. l. c. 23. §. 5. n. 3. l. 2. c. 13. §. 10.

R. Lex quidem poteſt adimere ſubditis aut perpetuis aut temporariis hanc poteſtatem, ſed nec lex hoc ſemper facit, parcit enim civibus, neque ſemper facere poteſt. Nam leges humanæ vim obligandi tum demum habent, ſi latæ ſint ad humanum modum, non ſi onus injungant, quod à ratione

ratione & natura plane abhorreat, e. g. si prohibeatur, ne hostibus tributa solvantur, ubi dominus territorii nullo modo subditos à vi hostili tueri potest.

V. *Quid si actus, qui lege aut præcepto interdictus erat & valere vetitus, interdici æquo jure potuit, e. g. commercia, ne arma, equi, frumentum &c. hostibus vendantur?*

R. Jam irritus erit actus privati, & puniri poterit, quia promisit id, quod sui juris non erat, maxime si contra præstitum juramentum hoc fecerit. Grot. h. c. 23. §. 5. n. 4. l. 2. c. 3. §. 16. n. 2. l. 2. c. 5. §. 10.

VI. *Promissio captivi de redeundo in carcerem an toleratur?*

R. Affirmatur, quia nec civitatis nec captivi reddit conditionem deteriorem. Item valet pactum, ne quis in certum locum redeat, ne adversus eum, qui ipsum in potestate habuit & dimisit, militet. Nam & hic patriæ causa non fit deterior, cui is, qui captus est, ni liberetur, jam periisse censendus est. Nisi tamen salus publica omnino id postulet, & civitas in manifesto Grot. h. c. §. 7. Gent. p. 293. & 299. Puf. l. 8. c. 2. §. 2.

nifesto versetur periculo, ni iste quoque arma capiat, ut alibi diximus.

VII. *Si promiserit, quod non velit fugere?*

Grot. b. c. §. 8. l. 2. c. 17. §. 19. Gent. p. 595. & 599.

R. Tenet hoc eum, etiamsi vinctus promiserit, quia hæc vis est licita, & sic solet aut vita servari, aut mitior obtineri custodia.

VIII. *An qui captus est alteri se dedere potest?*

Grot. b. c. §. 9.

R. Non, nemo enim sua pactione jus alteri quæsitum auferre potest.

IX. *An privati à suo magistratu cogi possunt, ut pacta servent?*

d. c. §. 10. & c. 6. §. 2. n. 1. Horn. l. 2. c. 9. §. 3. & 4.

R. Affirmatur, nam in bello solenni bellum gerentes obstringuntur alter alteri jus reddere, etiam de factis privatorum; ut puta si à privatis violati essent hostium legati.

X. *Quomodo hæc pacta sunt interpretanda?*

Grot. b. c. §. 11. 12. 13. & 14.

R. De interpretatione tenendæ regulæ jam aliquoties memoratæ, ut à proprietate verborum non recedatur, nisi absurdi vitandi causa. Sic vitam pactus non habet jus ad libertatem, sunt

sunt enim diversa; vestium nomine arma non intelliguntur. Venisse auxilium dicitur, si sit in conspectu, etiamsi nihil agere possit; rediisse ad hostem non dicitur, qui clam rediit ut statim exiret, sed ita rediisse intelligi debet, ut in potestate hostium sit. Justa auxilia in pactis deditionis non faciendæ, si ea advenerint, intelligi debent talia quæ periculum cessare faciant. &c.

CAPUT XVII.

seu

CAPUT XXIV. *ap*: *Grot.*

De fide tacita.

I. *Quid sit fides tacita, & quomodo interponatur.*
II. *An non nimium sit extendenda.*
III. *An signa, quæ ex consuetudine significant; tacite obligent.*
IV. *An vindicta remissio ex dissimulatione colligatur.*

I. *Quid est fides tacita?*

Fides tacita est fides, quæ præsumitur aut ex silentio aut negotii natura. *Grot. l. 3. c. 24. §. 1. 2. & 3. l. 2. c. 11. §. 16.*

natura. Sic qui aut ab hostibus, aut ab externis venit, & in alterius populi aut regis fidem se dat, tacite se obligat, ne quid faciat adversus statum, in quo præsidium petit. Sic qui colloquium aut postulat, aut admittit, tacite pollicetur collocutoribus id innoxium fore.

Gent. l. 2. c. 9. p. 282.

II. *Annon ultra, tacita illa voluntas trahenda est?*

Grot. h. t. 24. §. 4. c. 1. §. 6. Puf. l. 4. c. 1. §. 19.

R. Non, nam dum collocutores nihil patiuntur, specie colloquii avertere hostem à belli consiliis, sua interim promovere, perfidia vacat, & dolis bonis annumeratur.

III. *An etiam signa, quæ ex consuetudine significant, tacite obligant?*

Grot. h. c. 5. & c. 1. §. 9.

R. Affirmatur, sic hodie vela candida tacitum habent signum petiti colloquii: obligabunt ergo non minus, quam si voce petitum esset.

IV. *An vindictæ remissio colligitur ex dissimulatione?*

Grot. h. c. §. 7. c. 20. §. 40.

R. Non, sed opus est accedat actus talis, qui aut amicitiam per se ostendat, ut fœdus amicitiæ causa; aut opinionem

nionem de tali virtute cui merito antefacta condonari debeant, sive ea opinio verbis indicata est, sive rebus quæ ex more institutæ sunt ad talem significationem.

CAPUT XVIII.

seu

CAPUT XXV. *ap: Grot:*

Conclusio cum monitis ad fidem & pacem.

I. *An summa potestates fidem omnino servare debeant.*
II. *An in bello semper pacem spectare debeamus*
III. *Quid sit pax.*
IV. *Quotuplex.*
V. *Quando tuta censeatur.*
VI. *Quid sit amnestia.*
VII. *An semper præsumatur licet de ea expresse cautum non fuerit.*
VIII. *Quando pacem facere maxime conveniat.*
IX. *An pax, qualibuscunque legibus facta, summa religione servanda sit.*

I. *An omnino necesse & utile est, ut summæ potestates fidem servent?*

R. Omnino opus est, tum propter alia, tum ne spes pacis adima- *Grot. l. 3. c. 25. §. 1. & 2.*

tur. Fide enim non tantum reſpublica quælibet continetur, ſed & major illa gentium ſocietas: hac ſublata tollitur quod inter homines eſt commercium. Et hanc tanto magis præſtare ſummi hominum rectores debent, quanto cæteris impunius peccant. Præterea magis eſt regum, religioſe hanc colere, primum ut conſcientiæ, deinde & famæ, qua ſtat regni autoritas, conſulant. Et ſciant iſti, qui ipſis fallendi artes inſtillant, diu non prodeſſe doctrinam, quæ hominem hominibus inſociabilem facit, & Deo inviſum.

Grot. in proæm. §. 18. & 22. Puf. l. 2. c. 3. §. 10.

II. *An in bello ſemper in pacem proſpectare debemus?*

Grot. h. c. §. 2. 4. & 5. R. Affirmatur, nam ſapientes pacis cauſa, ad quam nati ſunt, bellum gerunt, & pacem non quærunt, ut bellum exerceant, ſed bellum gerunt, ut pacem acquirant. Huc accedit utilitas publica quæ homines ad pacem colendam invitat, tam eos qui minus valent, quia periculoſum eſt longum cum validiore certamen, quam validiores, cum quia pax melior tutiorque

tiorque est quam sperata victoria, tum etiam propter improvisas mutationes quæ in bello accidere solent, & ne hostes ad desperationem adigantur, quorum audacia tunc maxime est metuenda.

III. *Quid est pax?*

R. Pax in genere est status, quo in societate, amicitia & securitate vivimus. In specie est pactum publicum, vel potius status, quo ii qui summum imperium habent, ex pacto in societate & concordia perpetuo vivunt. *Alb. gent. p. 472. aliter. Schutz. vol. 2. Ex. 13. th. 1. Rhet. de pac. c. 1. §. 2. l. 3. D. de J. & L. Grot. 2. c. 24. §. 10.*

IV. *Quotuplex est?*

R. Est vel privata vel publica; vel communis omnium hominum in statu naturali; vel certorum populorum.

V. *Quando pax est tuta?*

R. Pax tuta est, quæ constat & malefactorum & damnorum & sumtuum condonatione, seu ubi est amnestia quædam generalis. *Grot. h. c. §. 3.*

VI. *Quid est amnestia?*

R. Amnestia est omnium in bello, ejusque intuitu commissorum perpetratorumque perpetua sancita oblivio. *Grot. l. 3. c. 20. §. 15. Rhet. de pac. c. 5. §. 5. &*

VII. *Si expresse cauta non est, an tacite præsumitur?*

Grot. l. 3. c. 20. §. 15. & 17. Boecl. de amnest. c. 2. n. 14.

R. Affirmatur, quia pacem tutam, firmam & securam cupimus, qualis esse non potest, nisi sit universalis oblivio ad vindictam aut ultionem.

VIII. *Quando convenit pacem facere?*

Grot. h. c. §. 6.

R. Optimum tempus de pace agendi est, si uterque pares sibi videantur, & sibi uterque confidat.

IX. *An pax servanda, qualibuscunque legibus facta?*

Grot. d. c. §. 7. & 8.

R. Omnino, ob fidei sanctimoniam, & hinc solicite cavenda non tantum perfidia, sed & quicquid animos exasperat. Inscribat hæc Deus, qui solus hoc potest, cordibus eorum, quorum res Christiana in manu est, & iisdem mentem, divini humanique juris intelligentem duit, quæque semper cogitet, lectam se ministram ad regendos homines, Deo carissimum animal.

FINIS.

IN-

Digitized by Google

INDEX
rerum
PRÆCIPUARUM.

Numerus primus librum, secundus caput, tertius quæstionem notat.

A.

Abdicari regnum an possit. v. Regnum

Abjecta quando habeantur pro derelictis. l. 2. c 4. q. 4.

Abitus tutus an comprehendatur sub itu concesso, & quando tutus intelligatur. 3. 14. 21.

Absentium jus an præsentibus accrescat. 2. 5. 31.

Absolvere à juramento an possit princeps. 2. 13. 29 & 30.

an Absolvere in dubio melius sit quam condemnare. 2. 23. 6.

Abstinentia militum in solo pacato & neutrali quomodo obtineatur. 3. 10. 7.

Absurda nemo credendus est velle 2. 16. 27.

Abusus rei alienæ quando sit licitus, & ad quid utentem obliget. 2. 2. 23. & seqq. & 3. 10. 8.

non Acceptata conditio an offerentem obliget. 2. 16. 37.

Acceptatio an necessario in promisso requiratur. 2. 6. 4. & 2. 11. 28. *an illud præcedere possit.* ib.

Accessio modus acquirendi. 2. 8. 12.

Accusator injustus an ad damnum per eam accusationem datum resarciendum teneatur. 2. 17. 12.

quomodo Acquiratur derivative. 2. 6. 1. *quomodo facto hominis.* 2. 6. 2. *quomodo lege* 2. 7. 1. *quomodo expletione juris* 2. 7. 3. *quomodo successione* 2. 7. 6 & 7.

an Acquirantur bellorum apud hostes inventa, licet eorum non sint. 3. 6. 3. *an incorporalia.* 3. 7. 5.

Acquisitio in bello an justa. 3. 6. 1.

Acquisitio originaria qualis sit. 2. 3. 1. & seqq.

Acquisitiones juris gentium 2. 8. 1.

de nondum Acquisitis an lex disponere possit. 3 6. 9.

Actiones suæ cuique naturaliter propriæ sunt. 2. 17. 3. *& in eas quisque tar jus habet ac in res suas.* 2. 11. 1. *an à superioribus dependeant.* 2. 13. 25.

Digitized by Google

quomodo ex Actibus præcedaneis æqualitas æstimetur inter contrahentes. 2. 12. 11.
in Actu beneficio non præsumitur quis se ad magnum suum incommodum obligasse. 2. 16. 31.
de Actu qui tenetur an etiam de consequentibus teneatur. 2. 17. 7. & 12.
an ab Actu dubio ut illicito abstinendum sit. 2. 23. 3. & 4.
an Actus meræ facultatis præscribi possint. 2. 4. 23.
Actus interni an sint congruentes societati humanæ. 2. 5. 3. *an iis efficacia juris sit tribuenda.* 2. 4. 2. *an in æstimationem pœnæ veniant.* 2. 20. 20.
an Actus externi possint esse signa sufficientia voluntatis nostræ. 2. 4. 2. & 2. 11. 28.
Actus contra juramentum factus an injustus tantum, an & irritus sit 2. 13. 28.
Actus regum vel regii vel privati. 2. 14. 3. *an regii eo loco habendi ac si communitas fecisset.* ib.
Actus dividui quomodo distinguantur ab individuis in resarciendo damno 2. 17. 11. & 3. 4. 15.
an omnes Actus vitiosi & quales puniri possint. 2. 20. 20
quomodo considerandi in pœnarum impositione. 2. 20. 27.
Actus publici & privati in bello. 3. 6. 7. & seqq.
an Adjuvans teneatur de damno. 2. 17. 8.
Admiralitatis natura & utilitas 2. 12 41.
an Administratores regni summum imperium habeant. 1. 3. 3.
an Adoptivi in regnis succedant. 2. 7. 45.
Adulter ad quam restitutionem teneatur 2. 17. 12.
an Adulteria cum fœminis hostium sint permissa. 3. 4. 13.
Ædificare in littore an liceat prætervehentibus. 2. 2. 38.
Æqualitas in contractibus servanda. 2. 12. 8. *quomodo determinetur & inveniatur.* 2. 12. 10. 11. 15. & 16. *an ubique observetur.* 2. 12. 42.
Æs alienum civitatis an faciat quominus civibus è civitate discedere liceat. 2. 5. 20.
Æstimatio rei quomodo fiat. 2. 12. 22.
Agendi impunitas an verum jus tribuat. 2. 1 26. & 2. 20. 19.
Agri limitati & illimitati 2. 8. 13.

Digitized by Google

Agri quando intelligantur capti 3. 6. 2. *an ſemper vaſtandi.* 3. 5. 7. & ſeqq. *cui acquirantur.* 3. 6. 9. *an ſint in poſtliminio.* 3. 9 15.
Agricolis in bello parcendum. 3. 4. 17. & 3 5. 9
an ad Alapam vitandam alter juſte occidatur. 2. 1. 19.
Alea. v ſors.
Alienandi jus dominis naturaliter competit. 2. 6. 2.
Alienatio quid requirat in dante 2. 6. 3. *quid in accipiente* 2. 6. 4.
Alienatio regni. v. Rex.
Alimenta debentur liberis. 2. 7. 9. 10. & 11. *quamdiu.* 2. 7. 18. *debentur quoque parentibus.* 2. 7. 12. *non tamen ita ut liberis.* 2. 7. 13. *debentur quoque ſervis pro operis.* 3. 7. 13. *an ob ea præſtita teneatur proles ſervilis* 2. 5. 47.
Alii prodeſſe licitum & honeſtum. 1. 5. 2
per Alium quid faciens an ipſe feciſſe cenſeatur. 3. 6. 6.
per Alium an licite ſemper exequamur quod nobis licet. 3. 1 23. & 24.
Alluvio ad quem pertineat. 2. 8. 12. *an ſub ſola imperii conceſſione contineatur.* 2. 8. 14. *an ad vaſallos feudo conceſſo* ib.
Alvei mutatio an imperii terminos mutet. 2. 3. 20.
an Amantes ex promiſſo teneantur. 2. 11. 6.
an Amenti mendacium dicatur. 3. 1. 20.
Amici quinam intelligantur in jure poſtliminii 3. 9. 2.
pro Amicis an juſte ſuſcipiatur bellum 2. 25. 7.
Amicitiæ conventio in pace ad quid obliget. 3. 13. 44.
Amneſtia quid 3. 18. 6. *an expreſſe non cauta tacite præſumatur* 3. 18. 7.
pro Anchoris in littore jactis an aliquid exigi poſſit. 2. 2. 39.
Andro'epſia quid. 3. 2. 4.
Animantibus agriculturæ inſervientibus in bello parcendum. 3. 5. 9.
an Appellare à ſubditis aliquando non liceat 2. 4. 21.
Appetitus honeſtiſſimus & maxime naturalis eſt declinare malum. 2. 1. 15. & 2. 20. 26.
Aptitudo juris ſpecies quid 1. 1. 17. *jus perfectum non tribuit.* 2. 17. 4. *ſed jus petendi juxta alios.* 2. 17. 5. & 6.
an Aquas corrumpere in bello liceat. 3. 4. 10.
Arbitri quotuplices ſint. 3. 13. 51. *qua-*

niſeſto verſetur periculo, ni iſte quoque arma capiat, ut alibi diximus.

VII. *Si promiſerit, quod non velit fugere?*

Grot. b. c. §. 8. l. 2. c. 17. §. 19. Gent. p. 595. & 599.

R. Tenet hoc eum, etiamſi vinctus promiſerit, quia hæc vis eſt licita, & ſic ſolet aut vita ſervari, aut mitior obtineri cuſtodia.

VIII. *An qui captus eſt alteri ſe dedere poteſt?*

Grot. b. c. §. 9.

R. Non, nemo enim ſua pactione jus alteri quæſitum auferre poteſt.

IX. *An privati à ſuo magiſtratu cogi poſſunt, ut pacta ſervent?*

d. c. §. 10. & c. 6. §. 2. n. 1. Horn. l. 2. c. 9. §. 3. & 4.

R. Affirmatur, nam in bello ſolenni bellum gerentes obſtringuntur alter alteri jus reddere, etiam de factis privatorum; ut puta ſi à privatis violati eſſent hoſtium legati.

X. *Quomodo hæc pacta ſunt interpretanda?*

Grot. b. c. §. 11. 12. 13. & 14.

R. De interpretatione tenendæ regulæ jam aliquoties memoratæ, ut à proprietate verborum non recedatur, niſi abſurdi vitandi cauſa. Sic vitam pactus non habet jus ad libertatem,

ſunt

sunt enim diversa; vestium nomine arma non intelliguntur. Venisse auxilium dicitur, si sit in conspectu, etiamsi nihil agere possit; rediisse ad hostem non dicitur, qui clam rediit ut statim exiret, sed ita rediisse intelligi debet, ut in potestate hostium sit. Justa auxilia in pactis deditionis non faciendæ, si ea advenerint, intelligi debent talia quæ periculum cessare faciant. &c.

CAPUT XVII.

seu

CAPUT XXIV. *ap*: *Grot.*

De fide tacita.

I. *Quid sit fides tacita, & quomodo interponatur.*
II. *An non nimium sit extendenda.*
III. *An signa, qua ex consuetudine significant, tacite obligent.*
IV. *An vindicta remissa ex dissimulatione colligatur.*

I. *Quid est fides tacita?*

Fides tacita est fides, quæ præsumitur aut ex silentio aut negotii natura. *Grot. l. 3. c. 24. §. 1. 2. & 3. l. 2. c. 11. §. 16.*

natura. Sic qui aut ab hoſtibus, aut
Gent. l. 2. c. 9. p. 282. ab externis venit, & in alterius populi aut regis fidem ſe dat, tacite ſe obligat, ne quid faciat adverſus ſtatum, in quo præſidium petit. Sic qui colloquium aut poſtulat, aut admittit, tacite pollicetur collocutoribus id innoxium fore.

II. *Annon ultra, tacita illa voluntas trahenda eſt?*

Grot. h. t. R. Non, nam dum collocutores ni-
24. §. 4. c. 1. hil patiuntur, ſpecie colloquii aver-
§. 6. Puf. l. tere hoſtem à belli conſiliis, ſua inte-
4. c. 1. §. 19. rim promovere, perfidia vacat, & dolis bonis annumeratur.

III. *An etiam ſigna, quæ ex conſuetudine ſignificant, tacite obligant?*

R. Affirmatur, ſic hodie vela candi-
Grot. h. c. 5. & 6. 1. §. 9. da tacitum habent ſignum petiti colloquii: obligabunt ergo non minus, quam ſi voce petitum eſſet.

IV. *An vindictæ remiſſio colligitur ex diſſimulatione?*

Grot. h. c. §. 7. c. 20. §. 40. R. Non, ſed opus eſt accedat actus talis, qui aut amicitiam per ſe oſtendat, ut fœdus amicitiæ cauſa; aut opinionem

nionem de tali virtute cui merito antefacta condonari debeant, sive ea opinio verbis indicata est, sive rebus quæ ex more institutæ sunt ad talem significationem.

CAPUT XVIII.

seu

CAPUT XXV. *ap: Grot:*

Conclusio cum monitis ad fidem & pacem.

I. *An summa potestates fidem omnino servare debeant.*
II. *An in bello semper pacem spectare debeamus.*
III. *Quid sit pax.*
IV. *Quotuplex.*
V. *Quando tuta censeatur.*
VI. *Quid sit amnestia.*
VII. *An semper præsumatur licet de ea expresse cautum non fuerit.*
VIII. *Quando pacem facere maxime conveniat.*
IX. *An pax, qualibuscunque legibus facta, summa religione servanda sit.*

I. *An omnino necesse & utile est, ut summæ potestates fidem servent?*

R. Omnino opus est, tum propter alia, tum ne spes pacis adima- *Grot. l. 3. c. 25. §. 1. & 2.*

Digitized by Google

tur. Fide enim non tantum reſpublica quælibet continetur, ſed & major illa gentium ſocietas: hac ſublata tollitur quod inter homines eſt commercium. Et hanc tanto magis præſtare ſummi hominum rectores debent, quanto cæteris impunius peccant. Præterea magis eſt regum, religioſe hanc colere, primum ut conſcientiæ, deinde & famæ, qua ſtat regni autoritas, conſulant. Et ſciant iſti, qui ipſis fallendi artes inſtillant, diu non prodeſſe doctrinam, quæ hominem hominibus inſociabilem facit, & Deo inviſum.

Grot. in præm. §. 18. & 22. Puf. l. 2. c. 3. §. 10.

II. *An in bello ſemper in pacem proſpectare debemus?*

Grot. h. t. §. 2. 4. & 5. R. Affirmatur, nam ſapientes pacis cauſa, ad quam nati ſunt, bellum gerunt, & pacem non quærunt, ut bellum exerceant, ſed bellum gerunt, ut pacem acquirant. Huc accedit utilitas publica quæ homines ad pacem colendam invitat, tam eos qui minus valent, quia periculoſum eſt longum cum validiore certamen, quam validiores, cum quia pax melior tutiorque

tiorque est quam sperata victoria, tum etiam propter improvisas mutationes quæ in bello accidere solent, & ne hostes ad desperationem adigantur, quorum audacia tunc maxime est metuenda.

III. *Quid est pax?*

R. Pax in genere est status, quo in societate, amicitia & securitate vivimus. In specie est pactum publicum, vel potius status, quo ii qui summum imperium habent, ex pacto in societate & concordia perpetuo vivunt. *Alb. gent. p. 472. aliter. Schutz. vol. 2. Ex. 13. th. 1. Rhet. de pac. c. 1. §. 2. l. 3. D. de J. & L. Grot. 2. c. 24. §. 10.*

IV. *Quotuplex est?*

R. Est vel privata vel publica; vel communis omnium hominum in statu naturali; vel certorum populorum.

V. *Quando pax est tuta?*

R. Pax tuta est, quæ constat & malefactorum & damnorum & sumtuum condonatione, seu ubi est amnestia quædam generalis. *Grot. h. c. §. 3.*

VI. *Quid est amnestia?*

R. Amnestia est omnium in bello, ejusque intuitu commissorum perpetratorumque perpetua sancita oblivio. *Grot. l. 3. c. 20. §. 15. Rhet. de pac. c. 1. §. 5. &*

VII. *Si expresse cauta non est, an tacite præsumitur?*

Grot. l. 3. c. 20. §. 15. & 17. Boecl. de amnest. c. 2. n. 14.

℟. Affirmatur, quia pacem tutam, firmam & securam cupimus, qualis esse non potest, nisi sit universalis oblivio ad vindictam aut ultionem.

VIII. *Quando convenit pacem facere?*

Grot. h. c. §. 6.

℟. Optimum tempus de pace agendi est, si uterque pares sibi videantur, & sibi uterque confidat.

IX. *An pax servanda, qualibuscunque legibus facta?*

Grot. d. c. §. 7. & 8.

℟. Omnino, ob fidei sanctimoniam, & hinc solicite cavenda non tantum perfidia, sed & quicquid animos exasperat. Inscribat hæc Deus, qui solus hoc potest, cordibus eorum, quorum res Christiana in manu est, & iisdem mentem, divini humanique juris intelligentem duit, quæque semper cogitet, lectam se ministram ad regendos homines, Deo carissimum animal.

FINIS.

IN-

Digitized by Google

INDEX
rerum
PRÆCIPUARUM.

Numerus primus librum, secundus caput, tertius quæstionem notat.

A.

Abdicari regnum an possit. v. Regnum

Abjecta quando habeantur pro derelictis. l. 2. c 4. q. 4.

Abitus tutus an comprehendatur sub itu concesso, & quando tutus intelligatur. 3. 14. 21.

Absentium jus an præsentibus accrescat. 2. 5. 31.

Absolvere à juramento an possit princeps. 2. 13. 29 & 30.

an Absolvere in dubio melius sit quam condemnare. 2. 23. 6.

Abstinentia militum in solo pacato & neutrali quomodo obtineatur. 3. 10. 7.

Absurda nemo credendus est velle 2. 16. 27.

Abusus rei alienæ quando sit licitus, & ad quid utentem obliget. 2. 2. 23. & seqq. & 3. 10. 8.

non Acceptata conditio an offerentem obliget. 2. 16. 37.

Acceptatio an necessario in promisso requiratur. 2. 6. 4. & 2. 11. 28. an illud præcedere possit. ib.

Accessio modus acquirendi. 2. 8. 12.

Accusator injustus an ad damnum per eam accusationem datum resarciendum teneatur. 2. 17. 12.

quomodo Acquiratur derivative. 2. 6. 1. quomodo facto hominis. 2. 6. 2. quomodo lege 2. 7. 1. quomodo expletione juris 2. 7. 3. quomodo successione 2. 7. 6 & 7.

an Acquirantur bellorum apud hostes inventa, licet eorum non sint. 3. 6. 3. an incorporalia. 3. 7. 5.

Acquisitio in bello an justa. 3. 6. 1.

Acquisitio originaria qualis sit. 2. 3. 1. & seqq.

Acquisitiones juris gentium 2. 8. 1.

de nondum Acquisitis an lex disponere possit. 3 6. 9.

Actiones suæ cuique naturaliter propriæ sunt. 2. 17. 3. & in eas quisque tar jus habet ac in res suas. 2. 11. 1. an à superioribus dependeant. 2. 13. 29.

Digitized by Google

quomodo ex Actibus præcedaneis æqualitas æstimetur inter contrahentes. 2. 12. 11.
in Actu benefico non præsumitur quis se ad magnum suum incommodum obligasse. 2. 16. 31.
de Actu qui tenetur an etiam de consequentibus teneatur. 2. 17. 7. & 12.
an ab Actu dubio ut illicito abstinendum sit. 2. 23. 3. & 4.
an Actus meræ facultatis præscribi possint. 2. 4. 23.
Actus interni an sint congruentes societati humanæ. 2. 6. 3. *an iis efficacia juris sit tribuenda.* 2. 4. 2. *an in æstimationem pœnæ veniant.* 2. 20. 20.
an Actus externi possint esse signa sufficientia voluntatis nostræ. 2. 4. 2. & 2. 11. 28.
Actus contra juramentum factus an injustus tantum, an & irritus sit 2. 13. 28.
Actus regum vel regii vel privati. 2. 14. 3. *an regii eo loco habendi ac si communitas fecisset.* ib.
Actus dividui quomodo distinguantur ab individuis in resarciendo damno 2. 17. 11. & 3. 4. 15.
an omnes Actus vitiosi & quales puniri possint. 2. 20. 20
quomodo considerandi in pœnarum impositione. 2. 20. 27.
Actus publici & privati in bello. 3. 6. 7. & seqq.
an Adjuvans teneatur de damno. 2. 17. 8.
Admiralitatis natura & utilitas 2. 12 41.
an Administratores regni summum imperium habeant. 2. 3. 3.
an Adoptivi in regnis succedant. 2. 7. 45.
Adulter ad quam restitutionem teneatur 2. 17. 12.
an Adulteria cum feminis hostium sint permissa. 3. 4. 13.
Ædificare in littore an liceat prætervehentibus. 2. 2. 38.
Æqualitas in contractibus servanda. 2. 12. 8. *quomodo determinetur & inveniatur.* 2. 12. 10. 11. 15. & 16. *an ubique observetur.* 2. 12. 42.
Æs alienum civitatis an faciat quominus civibus è civitate discedere liceat. 2. 5. 40.
Æstimatio rei quomodo fiat. 2. 12. 22.
Agendi impunitas an verum jus tribuat. 2. 1 26. & 2. 20. 19.
Agri limitati & illimitati 2. 8. 13.

Digitized by Google

Agri quando intelligantur capti 3. 6. 2. *an semper vastandi.* 3. 5. 7. & seqq. *cui acquirantur.* 3. 6. 9. *an sint in postliminio.* 3. 9 15.
Agricolis in bello parcendum. 3. 4. 17. & 3 5. 9.
an ad Alapam vitandam alter juste occidatur. 2. 1. 19.
Alea. v Sors.
Alienandi jus dominis naturaliter competit. 2. 6. 2.
Alienatio quid requirat in dante 2. 6. 3. *quid in accipiente* 2. 6. 4.
Alienatio regni. v. Rex.
Alimenta debentur liberis. 2. 7. 9. 10. & 11. *quamdiu.* 2. 7. 18. *debentur quoque parentibus.* 2. 7. 12. *non tamen ita ut liberis.* 2. 7. 13. *debentur quoque servis pro operis.* 3. 7. 13. *an ob ea præstita teneatur proles servilis* 2. 5. 47.
Alii prodesse licitum & honestum. 1. 5. 2
per Alium quid faciens an ipse fecisse censeatur. 3. 6. 6.
per Alium an licite semper exequamur quod nobis licet. 3. 1 23. & 24.
Alluvio ad quem pertineat. 2. 8. 12. *an sub sola imperii concessione contineatur.* 2. 8. 14. *an ad vasallos feudo concesso* ib.
Alvei mutatio an imperii terminos mutet. 2. 3. 20.
an Amentes ex promisso teneantur. 2. 11. 6.
an Amenti mendacium dicatur. 3. 1. 20.
Amici quinam intelligantur in jure postliminii 3. 9. 2.
pro Amicis an juste suscipiatur bellum 2. 25. 7.
Amicitiæ conventio in pace ad quid obliget. 3. 13. 44.
Amnestia quid 3. 18. 6. *an expresse non cauta tacite præsumatur* 3. 18. 7.
pro Anchoris in littore jactis an aliquid exigi possit. 2. 2. 39.
Andro'epsia quid. 3. 2. 4.
Animantibus agriculturæ inservientibus in bello parcendum. 3. 5. 9.
an Appellare à subditis aliquando non liceat 2. 4. 21.
Appetitus honestissimus & maxime naturalis est declinare malum. 2. 1. 15. & 2. 20. 26.
Aptitudo juris species quid 1. 1. 17. *jus perfectum non tribuit.* 2. 17. 4. *sed jus petendi juxta alios.* 2. 17. 5. & 6.
an Aquas corrumpere in bello liceat. 3. 4. 10.
Arbitri quotuplices sint. 3. 13.

Digitized by Google

51. *quales censeantur electi ad bellum componendum.* ib. *an à tali arbitrio provocare liceat.* 3. 13. 52. *eorum officium.* 3. 13. 53.

Arbitrium aliquando pro deditione. 3. 23. 54.

ex Argumentis pluribus quale præferri debeat. 2. 23. 6.

Aristocratia quid. 1. 3. 27.

Arma hosti alicujus an per pacem licite subministrentur. 3. 1. 5.

an Armis hostium ad eos decipiendos uti licitum sit. 3. 1. 9.

Arrogatio quid. 2. 5. 43.

Artium vocabula quomodo sint intelligenda. 2. 16. 6.

Arx à vicino structa, quæ damnum aliquando dare possit, an justa sit belli causa 2. 22. 2. *an pacem amicitiæ causa contractam rumpat* 3. 13 45.

Assecuratio ut subsistat quid requiratur. 2. 12. 35. *quomodo in ea æstimetur pretium.* 2. 12. 34.

Assertio quid. 2. 11. 2. *quid ad eam requiratur.* 2. 11. 3.

Asyla quid sint 2. 21. 10. *quibus prosint.* 2. 21. 9

Auctores belli injusti ad quid teneantur. 3. 4. 15.

Auctoritas suadendi à potestate differt. 1. 3. 35.

Aves an per universitatem occupatæ 2. 2. 20.

an Avus teneatur alere nepotes 2. 7. 14.

Auxilia promissa mittere quando quis excusetur. 2. 16. 31.

Auxilium quamvis non promissum an amicis debeatur. 2. 25. 7. *ut in bello præstetur sæpe conveniri solet, & quale fœdus sit.* 2. 15. 8. *cujus sumtibus debeatur.* 2. 16. 13. *ex fœderatis pluribus inter se bellantibus quibus debeatur.* 2. 15. 2. *quando posteriori fœderato potius præstandum sit quam priori.* 2. 16. 33. *hosti præstitum an justa sit belli causa.* 3. 1. 3. & 5. & 3. 3. 10.

Auxilium obsessis venisse in pacto non facienda deditionis quando dicatur. 3. 16. 10. *justum quale dicatur.* ib.

B.

an Barbarorum non subditorum peccata punire aliis regibus incumbat. 2. 20. 35.

an Bella pro aliis geri possint. 1. 5. 2.

Bella non debent suscipi nisi ad juris consecutionem. 1. 1. 3.

ad Bella in justa an ex fœdere quis obligetur. 2. 15. 12. & 2. 25. 5.

Bellantium quodnam sit officium erga neutrales. 3. 10. 7. *an in eorum territorio castrum occupare possint.* 3. 10. 8.

Quomodo

Digitized by Google

quomodo Bellantes in pacis interpretatione maxime æquentur. 3. 13. 12. & 13.
Bellare quando liceat. prol. quæſt. 5.
Belli gerendi poteſtas regi conceſſa de quo bello intelligenda. 1. 4. 18.
Belli efficientes cauſæ principales quæ ſint. 1. 5. 1. *adjuvantes.* 1. 5. 2. & 3. *inſtrumentales.* 1. 5. 4.
Belli cauſa quid ſit. 2. 1. 1. *quotuplex.* 2. 1. 2. *in omni bello requiritur juſtifica* 2. 1. 3. *quid ad eam requiratur.* 2. 1. 4. *an ſuaſoria ſufficiat.* 2. 22. 2. *v.* Cauſa.
Belli quæ ſit prima juſta cauſa. 2. 1. 7.
Belli juſta cauſa eſt rerum defenſio. 2. 2. 1.
Belli cauſæ juſtificæ an recte publicentur. 2. 26. 4.
Belli gerendi quis ſit modus. 3. 1. 7.
Belli indictio quid. 3. 3. 6 *conditio nata & pura.* 3. 3. 7. *cur ad bellum ſolenne requiratur.* 3. 3. 11. *an requiratur ubi jus legationis eſt violatum* 3. 3. 12.
Belli effectus qui ſint. 3. 4. 1.
Belli ſolennis ſed injuſti effectus an juſtitia intrinſeca juſti eſſe poſſint. 3. 4. 14.
Belli jure quinam occidi poſſint. 3. 4. 3. & 16.
quando Belli exitus ſortis alea ſubjici poſſit. 3. 13. 46.
Belli dux. v. Dux belli.
in Bello an jus obſervetur. 1. 1. 3.
an Bello quæſita regis an populi propria ſint. 1. 3. 41.
an Bello quis ad liberalitatem, gratiam, & ſimiles virtutes præſtandas cogi poſſit. 2. 22. 11.
an Bello juſto vitium ex animo gerentis accedere poſſit. 2. 22. 12.
ex Bello juſto quidem ſed temere ſuſcepto an rex teneatur ſubditis & ad quid. 2. 14. 2.
in Bello injuſto an juſta poſſit eſſe ſubditorum defenſio. 2. 26 8.
in omni Bello an requiratur denunciatio. 3. 3. 5. & quære. 3. 3. 11.
in Bello juſto an omnes juſte occidi poſſint. 3. 4. 16. *an innocentes, infantes famine, ſenes, &c. ib.* & 3. 4. 17. *an captivi, obſides, &c.* ib.
an Bello non ſolenni res acquirantur 3. 6. 16.
Bello juſto quantum quis conſequatur. 3. 13. 11.

Digitized by Google

in Bello ſemper in pacem proſpectandum 3. 18. 2.
Bello capta v Capta.
in Bello quid liceat, v. quid Liceat.
Bellum quid ſit. 1. 1. 1. *an ſtatus naturalis an ſubſidiarius.* ib. *quotuplex.* 1. 1. 2. *privatum prius eſt* ib. *pacis cauſa geri debet.* 1. 1. 3. & 3. 8. 3.
an Bellum jure naturæ aliquando juſtum eſſe poſſit. 1. 2. 1.
Bellum aliud publicum. 1. 3. 1. *aliud privatum.* 1. 3 2. *aliud mixtum.* 1. 3. 4. *quomodo publicum & privatum inter ſe differant.* 2. 1. 30. *privatum an licitum poſt conſtituta judicia.* 1. 3. 5. & 6.
Bellum publicum ſolenne vel minus ſolenne. 1. 3. 8. *quid ſolenne.* 1. 3. 9. *quid minus ſolenne.* 1. 3. 10. *an & quando à minore magiſtratu geri poſſit* 1. 3. 11. & 14. *an ad injuriam regi illatam vindicandam.* 1. 3. 12. *an ex ſola conjectura voluntatis ipſius regis, vel ſpe eam feliciter vindicandi.* 1. 3. 13. *quid ſi in ſpecie ea poteſtas ipſi fuerit conceſſa.* 1. 3. 14. *an ad tuendam plebem & excercendam juriſdictionem.* 1. 3. 15.
Bellum ſine cauſa juſtificâ ſuſceptum injuſtum eſt. 2. 1. 5.
Bellum pœnale an detur. 2. 1. 6. & 2. 20. 34.
Bellum juſte ad defenſionem vitæ ſuſcipitur. 2. 1 8. *quamvis invaſor peccato careat.* 2. 1. 9. *modo ſit periculum præſens.* 2. 1. 11. *nec qualiſcunque metus ſufficit.* 2. 1. 12. & 13.
an Bellum ad imminuendam potentiam creſcentem licite inferatur. 2. 1. 31. *quid ſi de animo nocendi conſtet.* 2. 1. 32.
an Bellum pro juſte illud promeritis rectè ſuſcipiatur. 2. 1. 33.
an Bellum oblata ſatisfactione componi debeat. 2. 1. 34.
Bellum quando pro ſolo offenſivo ſumendum ſit. 2. 16. 16.
Bellum juſtum eſt in eum qui ad id cauſam dedit 2. 17. 14.
an Bellum ob legatos non admiſſos juſte inferatur. 2. 18. 10. *an ob eos violatos.* 2. 18. 21. *an ob ſepulturam denegatam.* 2. 19. 13. *an ad vindicanda delicta in Deum commiſſa.* 2. 20 36. *an ad religionem propagandam.* 2. 20. 37. *an in Chriſtianos qua tales, vel eos qui legem Chriſti diverſe interpretantur.* 2. 20. 38.
an Bellum à populo ſubdito ad libertatem priſtinam vindicandam juſte ſucipiatur. 2. 22.

Digitized by Google

22. 5. *an ad imperium in homines quaſi naturaliter ſervos acquirendum.* 2. 22. 6. *an ex ſpe ex divinorum vaticiniorum explicatione concepta.* 2. 22. 10.

Bellum quot modis vitari poſſit. 2. 23. 8. & ſeqq.

an Bellum utrimque poſſit eſſe juſtum. 2. 23. 16.

Bellum quamvis juſta adſit cauſa non temere ſuſcipiendum. 2. 24. per tot. *ex quibus cauſis pro aliis juſte ſuſcipiatur.* 2. 25. 1. & ſeqq. *an pro ſubditis defendendis.* 2. 25. 2. & ſeq. *an pro hominibus infirmis.* 2. 25. 8.

an Bellum pro ſola mercede geri poſſit. 2. 25. 10. *an per homines improbos* 2. 26. 5. & 3. 1. 24.

Bellum juſtum aliquando pro ſolenni. 3. 3. 1. *vel quoad effectus externos.* 2. 23. 16.

ad Bellum ſolenne qua requirantur 3. 3. 3. & 4. *curgentes in eo denuntiationem requirant* 3. 3. 11.

an Bellum utrimque indici debeat. 3. 3. 8. *an ſimulatque indictum eſt geri poſſit.* 3. 3. 9. *quibus indictum cenſeatur.* 3. 3. 10. *an etiam hoſtis noſtri ſubditis & ſociis.* ib.

an Bellum ob miſſa hoſti auxilia gerendum novam indictionem requirat. 3. 3. 10.

Bellum privatum aliquando naſcitur occaſione belli publici. 3. 11. 6.

ante Bellum debita an eo ſuperveniente tollantur. 3. 13. 17.

an Bellum in piratas per pacem licitum ſit. 3. 13. 38.

quomodo Bellum per arbitros componatur. 3. 13. 15. & ſeq.

Bellum finire qui poſſint. 3. 15. 8.

Bellum pro ſociis. v. ſociis. *pro Amicis. v.* Amicis.

Beneficentia cedit gratitudinis debito. 2. 16. 33.

an Beneficia à principibus conceſſa revocari poſſint. 2. 14. 20.

an Beneficium uni conceſſum alteri ſine cauſa negari poſſit. 2. 2. 47.

Beneficium nemini debet eſſe damnoſum 2. 12. 9.

Bona quibus naturaliter relicta cenſeantur. 2. 7. 15. 27. & ſeqq.

Bona vera & imaginaria qua 2. 20. 26.

an Bona ſubditorum ex facto civitatis obligentur. 3. 2. 9.

Bona tranſeunt ſimul cum oneribus. 3. 2. 9.

Bona innocentum an bello juſte capiantur. 3. 6. 19.

Bona

Bona regni an à rege alienari poſſint. 3. 13. 7.
Bruta an ſint capacia juris naturæ. 1. 1. 36.

C.

an Capitatio exteris ut civibus recte imponatur. 2. 2. 36.
Capta in bello cui cedant 3. 6. 1. *an ſingulis acquirantur an ei cujus auſpiciis bellum geritur.* 3. 6. 6. 7. & ſeqq.
Capta ultra debitum modum an juſte retineantur. 3. 6. 17.
Capta bello injuſto an retinenda 3. 9. 20. *reſtituenda & a quibus.* 3. 4. 14. & 15. & 3. 9. 20.
Capta poſt pacem factam an reddenda. 3. 13. 21.
Capti in bello an populi an ſingulorum capientium fiant. 3. 7. 6. *bello injuſto capti an aufugere poſſint & res ſuas victori citra furtum auferre.* 3. 7. 7. & 8.
Captis in bello parcendum. 3. 4. 17.
an Captivi aut ſupplices jure talionis interfici poſſint. 3. 4. 7.
cur Captivi in ſervitutem redigantur. 3. 7. 1. & 10. *an omnes indiſtincte.* 3. 7. 2. *an iſti qui fato ſuo apud hoſtes deprehenſi.* 3. 7. 2. *eorum res etiam non apprehenſæ an victori acquirantur.* 3. 14. 31. *quo jure ipſorum poſteri ſervi fiant.* 3. 7. 3.
Captivi promiſſio de redeundo in carcerem an valeat. 3. 16. 6.
Captivitas modus acquirendi. 2. 8. 11. *ejus effecta.* 3. 7. 4.
an Captivorum redemtio juſte prohiberi poſſit. 3. 14. 27.
circa Captivos quid obtineat ubi ſervitus non eſt recepta. 3. 7. 10. & 15.
an Captivus redemtionis pretium pluribus debere poſſit. 3. 14. 29.
an Captivus ut alterum liberaret dimiſſus, eo mortuo in carcerem redire debeat. 3. 14. 33.
Captus an alteri ſe dedere poſſit. 3. 16. 8.
Cartel. quid 3. 7. 10.
Caſus in emtione & locatione ad quem pertineat. 2. 12. 30.
quando Caſus à lege vel pacto univerſaliter concepto cenſeatur exceptus. 2. 16. 33.
Cauſa diſpenſandi qua. 2. 20. 23. & 24.
Cauſa impellentes quomodo in delicto examinentur. 2. 20. 26. *quomodo abſtrahentes.* 2. 20. 27.
Cauſa belli injuſta. 2. 22. 1. *quotuplices ſint.* 2. 22. 2. *quæ ad eas referantur.* 2. 22. 3.
Cauſa belli dubia. 2. 23. 1. *quæ ſit ejus incertitudinis cauſa.* 2. 23. 2.

Digitized by Google

Cauſa ſubnaſcentes in bello. 3. 1. 3. & 8. 6. 18.
Cautio innoxia qualis adverſus metus incertos adhibenda ſit. 2. 1. 31.
Celari quæ poſſint in contractibus. 2. 12. 11. & ſeqq.
Certamen ſingulare. v. Duellum.
Certamina determinato numero an licita. v. Prælia.
Cicatrices an æſtimari poſſint. 2. 17. 12.
Cives an à civitate recedere poſſint. 2. 5. 36. *an ipſis hoc prohiberi poſſit.* 2. . 37. & 38. *an gregatim diſcedere.* 2. 5. 39. *an quolibet tempore civitati renunciare* 2. 5. 40.
Civis innocens qui ab hoſte deposcitur an deſerendus ſit. 2. 25. 3. *an hoſti tradendus* 2. 25. 4.
Civitas quid. 1. 3. 20. *eſt ſubjectum majeſtatis.* ib *an jus habeat in exſules.* 2. 5. 4 .
an Civitas invita alienari poſſit. 2. 6. 6. *an ad totum corpus conſervandum.* 2. 6. 7. *& propter utilitatem & neceſſitatem publicam.* 2. 6. 11. *an à toto corpore pro lubitu recedere.* 2. 6. 8. *à corpore ſeparata an primævum jus conſequatur.* 2. 6. 10.
Civitas quot modis intereat. 1. 3. 21. *&* 2. 9. 3. & 4. *quomodo interitu corporis.* 2. 9. 5. *quomodo interitu ſpeciei* 2. 9. 6. *an per imminutionem civium.* 2. 9. 7. *an per migrationem.* 2. 9. 8. *an mutata regiminis forma.* 2. 9. 9. *an per hanc mutationem ejus debita exſtinguantur.* 2. 9. 10. & 11. *an alteri unita intereat.* 2. 9. 12. *an bello ſubacta.* 3. 8. 1.
Civitas quomodo dividatur. 2. 9. 13. *aliquando in partes ſcinditur.* 2. 18. 6.
an Civitas ex indigni magiſtratus electione adverſus mandatarium agere poſſit. 2. 17. 6.
an Civitas etiam injuſta ſit civitas & quamdiu talis maneat. 3. 3. 3.
an & quando Civitas ex facto privatorum teneatur. 3. 13. 32. & 33.
Civitates plures fœderatæ ſingulæ majeſtatem retinent. 1. 3. 25.
Civitates quo ſenſu dicantur immortales 2. 9. 3.
Civitates quomodo puniantur. 2. 21. 13. & ſeq.
Civitates deſciſcentes an per fœdus liceat recipere. 3. 13. 45.
an Civitati ex rebus à privato in bello captis aliquid reddi debeat. 3. 11. 4.

Digitized by Google

Civitatis jus ad ſe tuendam majus eſt quam corporis in civitatem 2. 6. 9.
pro Civitatis debito an nondum nati teneantur. 3. 7. 14.
Civitatis jura an mediante imperio victori acquirantur. 3. 8. 3. & 4.
Clementia victori utilis. 3. 5. 3. 8. 3. 19.
Cogendi jus an ſuperiori tantum competat. 1. 3. 48. & 2. 14. 11.
Cogitatio an puniri poſſit. 2. 20. 20.
per Colloquium quomodo evitetur bellum 2. 23. 9. *an partes per ſe potius quam per legatos conveniant.* 2. 23. 10.
Colloquium petens aut concedens ad quid teneatur. 3. 17. 1.
an Colonia ab origine ſua ſemper dependeant. 2. 9. 13.
Comitia ordinum an ubique idem jus habeant 1. 3. 35.
Commeandi jus. v. Jus commeandi.
Commercia an impedire liceat. 2. 2. 35. *an pactis & fœderibus ſtabilienda.* 2. 15. 7.
an Compenſari poſſit id quod bello cauſam dedit, aut quod belli jure factum eſt 3. 12. 14.
ad Compenſationem quid requiratur. 3. 12. 13.
per Compromiſſum quomodo vitetur bellum. 2. 23. 11.
an arbitri ſententiæ eo in caſu partes ſtare cogantur. 2. 23. 12.
an Concubinatus, ſit verum matrimonium. 2. 5. 22.
Conditio ſi res eodem maneant loco an omni promiſſo adjecta cenſeatur. 2. 16. 2.
Conditiones pacti dubiæ contra quem ſint interpretandæ. 3. 13. 28.
Conditionis defectus an fidem liberet. 3. 12. 12.
Conductus ſalvus. v. Jus commeandi.
Confiſcatio bonorum ob delicta paterna an reſpectu liberorum pœna ſit. 2. 21. 18.
Conjectura ad interpretationem quandoque neceſſaria 2. 16. 17 *unde ſumantur.* 2. 16. 8. & 23.
Conjuncta quando ad interpretationem adhibenda. 2. 16. 9. *quotuplicia.* ib.
an Conſcientia erronea obliget. 2. 23. 3.
ex Conſenſu an quis teneatur ad damnum datum. 2. 17. 8.
an Conſenſus per tertium interponi poſſit. 3. 11. 35.
Conſenſus ſummæ poteſtatis unde colligatur. 2. 21. 4. & 3. 15. 3.
Conſervatio ſui à natura commendata. 1. 2. 1. & 2.

Conſe-

Consociatio quomodo à subjectione differat. 2. 5. 11.
Constituens non semper est superior constituto. 1. 3. 32.
Consuetudo & facilitas, praecipua sunt ad delinquendum invitamenta. 2. 20. 32.
in Contractibus servanda est aequalitas, 2. 12. 8. *an etiam in contractibus beneficis.* 2. 12. 9. v. æqualitas.
in Contractibus indicanda rei vitia. 2. 12. 11 *an omnia.* 2. 12. 12. *an & alia extra rei substantiam posita.* 2. 12. 12.
Contractibus invasorum an populi teneantur. 2. 14. 21.
Contractus, quid. 2. 12. 1. *quomodo differat à pacto.* 2. 12. 2. *est vel verus vel quasi contractus.* 2. 12. 3. *nominatus, innominatus.* 2. 12. 4. *realis, verbalis, literalis, consensualis.* 2. 12. 5. *innominati quotuplices.* 2. 12. 6. *bilaterales, unilaterales, onerosi, benefici, bonæ fidei & stricti juris* 2. 12. 7.
Contractus quomodo confirmari soleant. 2. 13. 1.
Contractus juramento confirmatus an ob enormem lasionem rescindi possit. 2. 13. 24.
Contractus regis cum subditis an iis actionem parint 2. 14. 11.
an Contractus regum leges sint. 2. 14. 14. *an iis teneantur successores* 2. 14. 15. *an interpretandi ex jure Romano.* 2. 16. 35.
Contractus regum an populum obligent, & populi liberi contractus an regem. 2. 14. 16.
an Contractus ad publicam perniciem vergens obligationem producat. 2. 14. 18.
an Contractus regum ad alienationem regni vel ejus partis pertinentes valeant. 2. 14. 19.
ad Contractus perfectionem an necessario requiratur scriptura. 2. 16. 34.
ad Contrahendum an quis cogi possit 2. 12. 14.
Controversia de re bello capta apud populum pacatum orta quomodo sit componenda. 3. 6. 14.
Conventiones publicæ quid. 2. 15. 1. *quotuplices* 2. 15. 2.
Corpora mortuorum sepelienda. 2. 19. per tot. *non sunt male tractanda.* 3. 5. 5.
an Corpora maleficorum à magistratu ad anatomiam tradi possint. 2. 19. 12.
Corpus quomodo intereat, 2. 9. 5.

Digitized by Google

an Creditor propria auctoritate invito debitori debitum auferre possit 2. 7. 4. *quid si per judicem obtineri non possit.* 2. 7. 5.

ex Culpa an & ad quid aliquis obligetur. 2. 17. 1. & 2.

Curatores regni an summum imperium habeant. 1. 3. 38.

D

Damna bello data an in pace remissa censeantur. 3. 13. 16.

Damnatos inter se committere ut de vita pugnent an justum sit. 2. 1. 28.

in Damni dati æstimatione quid consideretur. 2. 17. 7.

ex Damno injuria dato qualis oriatur obligatio. 2. 17. 2.

de Damno dato qui teneantur. 2. 17. 8. & 9. *quo ordine conveniantur.* 2. 17. 10. *quid si plures damnum dederint.* 2. 17, 11. *an etiam teneantur de consequentibus, & quæ sint consequentia.* 2. 17. 12.

de Damno etiam justo bello dato an & quando teneatur miles. 3. 11. 7.

Damnum injuria datum quid. 2. 17. 1.

ad Damnum datum refundendum an teneatur qui dolose alium ad contrahendum adegit. 2. 17. 13.

Damnum à militibus datum quando superiores obliget. 2. 17. 16. *à bestia vel mancipio datum an dominum obliget.* 2. 17. 17.

Damnum adversus honorem & famam quomodo detur & reparetur. 2. 17. 18.

Damnum bello injusto datum à quibus refundi debeat. 3. 4. 14. & 15.

Damum civi jure eminentis dominii datum an à civitate resarciri debeat. 3. 13. 9. & 10. *an damnum obsidi datum.* 3. 13. 59.

Debita civitatis an mutata regiminis forma exstinguantur. 2. 9. 10. *an propter ea teneantur subditi.* 3. 7. 14.

an Debita ante bellum orta pace remissa censeantur. 3. 13. 17.

Debita regis an ad successorem pertineant. 2. 14. 15.

pro Debitis defuncti an bona obligata censeantur. 2. 14. 15. *cur de iis teneatur hæres, non vero de pœna.* 2. 21. 27.

Dedere delinquentem an cogatur princeps ad quem confugit. 2. 21. 6. & 7.

an Dediti & non recepti ab aliis cives maneant. 2. 21. 8.

Digitized by Google

Dediti ſine conditione an juſte occidantur. 3. 4. 17.
ſponte Dediti an poſtliminio gaudeant. 3. 9. 11.
Deditio pura quale jus victori tribuat 3. 13. 54. *quale tribuat conditionata.* 3. 13. 55.
de Deditis pure à duce acceptis an victor populus ſtatuere poſſit. 3. 15. 13.
Defectio ſubditorum inducia-rum tempore an valida ſit. 3. 14. 10.
Defenſio omni jure licita. 2. 20. 16. *an contra regem* 1. 4. 5. *& ſeqq. an cum interfectione aggreſſoris* 2. 1 8. *an contra amentem vel furioſum.* 2. 1. 9. *an cum periculo innocentis.* 2. 1. 10.
Defenſio rerum an juſta ſit alium occidendi cauſa. 2. 1. 24.
Defenſio eorum qui bellum ſunt promeriti an juſta ſit. 2. 1. 33.
Defenſio ſubditorum an in bello injuſto juſta eſſe poſſit. 2. 26 8.
Defenſio ſtrenua an juſta ſit captivum occidendi cauſa. 3. 4. 8.
an Defenſio per pacem ſit permiſſa, nec eam rumpat. 3. 13. 36.
Defunctis quomodo gratia reddatur in liberis. 2. 7. 28.
in Deliberationibus politicis quæ ſint conſideranda. 2. 24. 3. *&* ſeqq.
an Delicta omnia ſint puniенda. 2. 20. 20. & ſeqq.
Delicta majora an recte remittantur. 2. 20. 22. *an ea quæ per ignorantiam, vel per infirmitatem difficulter ſuperabilem commiſſa ſunt.* 2. 20. 24.
ob Delicta majorum an puniendi poſteri. 2. 21. 24. *an populus vere ſubditus ob delicta regis.* 2. 21. 25. *& ſeq.*
in Delicto examinanda cauſa quæ impulit. 2. 20. 26. *cauſa quæ retrahere debuit.* 2. 20. 27. 28. *& perſonæ aptitudo.* 2. 20. 29.
ex Delicto ſubditorum an & quando teneantur ſuperiores. 2. 21. 2. & ſeqq.
ob Delictum alterius quomodo quis damnum ſentire poſſit. 2. 21. 18. *quomodo ejus occaſione obligari.* 2. 21. 19. *an puniri.* 2. 21. 23.
Delinquendi conſuetudo quomodo ſpectetur in pœnarum impoſitione. 2. 20. 32.
an Delinquentes à populo apud quem reperiuntur eos depoſcentibus reddi debeant. 2. 21. 7. *ſi non dedantur, ſe-*

eundum quæjura puniendi. 2. 21. 11.
Delinquentes an in dubio absolvendi. 2. 23. 6.
Democratia quid. 1. 3. 27.
an Deo ex juramento acquiratur obligatio 2. 13. 12. *cur perjuros puniat.* 2. 13. 13.
de Deo male sentientes an bello juste petantur. 2. 22. 4.
Deo potius obediendum quam hominibus. 2. 26. 2.
Deponens in rei depositæ repetitione an præferatur domino. 2. 10. 6.
Derelictum v. Res derelicta.
Desertores recipere an contra jus belli. 3. 1. 24.
Desertoribus promissum an servandum. 3. 12. 5.
quomodo Deus parentum peccata in liberis puniat. 2. 21. 16. *& regum peccata in populo* 2. 21. 26.
an Dicere quis debeat omne quod alteri utile est. 2. 12. 22.
Dictator Romanus an habuerit summum imperium. 1. 3. 38.
Dies induciis adjectus an inclusus an exclusus intelligatur. 3. 14. 5.
Dimicatio singularis quando licita. 2. 1. 27. *an recte à magistratu duobus mortem meritis permittatur.* 2. 1. 28. *non concedenda ad vindicandas privatas injurias.* 2. 1. 29. *v.* Duellum.
ad Disciplinam militarem servandam tenentur duces bellici. 3 10. 7. *quomodo ea servari possit* ib.
Dispensatio à pœna an justa esse possit. 2. 20. 21. *an & ante & post legem pœnalem latam.* 2. 20. 22. *differt ab æqua legis interpretatione,* 2. 20. 23.
Dispensationis quæ sint justæ causæ 2 20 22. 23. 24. & 33.
Dissimulatio an licita. 3. 1. 7. *an vindictæ remissa sit signum sufficiens.* 3. 17. 4.
Divisio an modus acquirendi dominium originarius. 2. 3. 3.
Divortia an sint licita 2. 5. 17.
Dogmata nova an ut metuenda semper prohiberi debeant. 2. 20. 38.
Dolo contrahens ad quid tenetur. 2. 17. 13.
Dolus quotuplex. 3. 1. 7. & 8. *an in bello permissus.* 3. 5. 6.
Domanialia bona an rex sine consensu populi alienare possit. 2. 6. 16. *an fructus ex iis perceptos.* 2. 6 17. *an oppignorare.* 2. 6. 18.
Domini jus in servum quo usque se extendat. 2. 5. 46. *an ad*

Digitized by Google

ad jus vitæ & necis. ib.
Dominia & imperia quot modis desinant. 2. 9. 1. *& seqq.*
Dominii origo quæ. 2. 2. 4.
Dominii actus primus & secundus 2. 3. 13.
in Dominio quid esse possit. 2. 2. 16.
Dominium quid. 2. 2. 9. *vulgare & eminens.* 2. 2. 10, *unde hoc majestati competere reprobetur.* 2. 2. 11. *non datur eo concesso facultas grassandi in bonis privatorum, nec eorum dominium subalternum tollitur.* 2. 2. 12. *an se exserat in exterorum bona.* 2. 14. 13.
Dominium stricte sic dictum an homo statim acceperit, an vero jus res vacuas occupandi. 2. 2. 5. *ante multiplicatum genus humanum non fuit.* 2. 2. 6. *quomodo fuerit introductum,* 2. 2. 7. *an ex sola aptitudine.* 2. 17. 4. *lege civili anteverti potest.* 2. 2. 11. *& 3. 6. 9. ut etiam peregrinos obliget.* 2. 2. 22.
Dominium & imperium quomodo differant. 2. 3. 6. *& seqq.*
ad Dominium acquirendum requiritur usus rationis. 2. 3. 11. *an infantes, furiosi, & similes illud acquirere possint.* 2. 3. 12. *an illo per se uti.* 2. 3. 13. *an per alium acquiri possit.* 3. 6. 6.
Dominium in alium transferre juris est naturalis. 2. 6. 2. *ad illud transferendum quid requiratur in dante.* 2. 6. 3. *quid in accipiente.* 2. 6. 4. *an transferatur in eum qui rem aliquam loco suæ sibi debitæ cepit.* 2. 7. 3. *rerum fungibilium dominium an sine consensu domini in alium transferri possit.* 2. 10. 21.
Dominium externum quale. 3. 6. 1. *& 3. 9. 20.*
Domino deficiente ad quem ejus res pertineant 2. 3 22.
Dominum rei possessæ ignorans nemini eam dare tenetur. 2. 10. 8.
Dominus unde habeat jus in prolem servilem. 2. 5. 47.
an Dominus in rei suæ repetitione præferatur deponenti. 2. 10. 6. *an obligetur ad damnum datum ab animali vel servo.* 2. 17. 17.
in Donatione quomodo verba donantis accipi debeant. 2. 16. 11.
Donationes & alia beneficia à principibus concessa an semper revocari possint. 2. 14. 20.

Digitized by Google

Dubitans de cauſa juſtitia an juſte militet. 2. 23. 4.

Dubitans de jure quid facere debeat. 2. 23. 4. 5. *quid ſi ab traque parte probabilia allegentur argumenta.* 2. 23. 6.

Duella juſtiſſime ſub pœna mortis prohibentur. 2. 10. 15. *an ad bellum vitandum permitti poſſint.* 2. 23. 13. v. Dimicatio.

Dux belli quis. 3. 15. 1. *an teneatur de damno in bello injuſto dato.* 3. 4. 15. *an de bello tranſigere & pacem facere poſſit* 3. 15. 8. v. Poteſtas minor.

E.

an Ebrii *ex prœmiſſo teneantur.* 2. 11. 7. *an ex delicto* 2. 11. 8.

an Eccleſia jus habeat in populos hactenus ignotos. 2. 22. 9.

Electio an ſit titulus imperii, an vero modus ad id perveniendi. 1. 3. 36.

Eligens indignum qui magiſtratus collationem habet an reip. teneatur. 2. 17. 6.

Emendatio peccantis primus eſt pœna finis. 2. 20. 12.

ad Emendum an quis cogi poſſit. 2. 12. 14.

Emens rem alienam bona fide an eam domino ſine pretii repetitione reſtituere debeat 2. 10. 16. & 17. *an eam venditori reſtituere poſſit ut pretium ſervet.* 2. 10. 16.

Emere res ad vitam neceſſarias nemo prohibendus. 2. 2. 42. *niſi ipſi ejus rei indigeamus,* 2. 2. 43

Emtio qualis contractus. 2. 12. 4. *an à Rege ſine pretio facta ſubſiſtat.* 2. 14. 10.

in Emtione quando transferatus dominium. 2. 12. 26. *cur ea perfecta ante dominii translationem periculum rei venditæ ad emtorem pertineat.* 2. 12. 27.

Emtor rei bello injuſto captæ an ad ejus reſtitutionem teneatur. 3. 9. 21.

Errantes circa religionem an licite puniantur. 2. 20. 38.

Error an promiſſum vitiet. 2. 11. 12. & ſeq.

Error circa pretium an in contractibus corrigi debeat. 2. 12. 16.

Excercitores navisan ex contractu magiſtri ſinguli pro portione an in ſolidum obligentur. 2. 11. 27.

Exercitus quid. 2. 16. 6. *de eo in certum locum non ducendo pactum quomodo intelligi debeat.* 2. 16. 18. *ejus inſolita conſcriptio an pacem rumpat.* 3. 13. 45.

Execratio v. Juramentum.

Digitized by Google

Exheredari ne in regnum ſuccedat an filius poſſit. 2. 7. 57.
Exheredationis quæ ſint juſtæ cauſæ. 2. 7. 17.
Exheredato filio an debeantur alimenta. 2. 7. 17.
Exheredatus filius an tacite aliquando cenſeatur. 2. 7. 57.
Exploratores an mittere liceat. 3. 4. 12.
ad Exſilium an fidejuſſorio nomine quis obligari poſſit. 2. 21. 21.
in Exſules an civitas aliquod jus retineat. 2. 5. 41.
an Exſules alienos per pacem recipere liceat. 3. 13. 15.
an Exteri teneantur legibus loci in quo deprehenduntur. 2. 2. 22. *an ad ſua apud nos vendenda jus habeant.* 2. 2. 44.
Exteri apud hoſtes deprehenſi an pro hoſtibus habeantur. 3. 4. 5.
Exteris ſedibus ſuis pulſis an concedenda perpetua habitatio. 2. 2. 39. *& ſeq. v.* Peregrini.

F.

ſub Factis *an comprehendantur non facta.* 2. 4. 5.
ex Facto alieno an naturaliter quis teneatur. 3. 2. 9. *an ex facto ſingulorum teneatur civitas* 2. 21. 2. & ſeqq.
Facultas juris ſpecies quid ſit. 1. 1. 11. *quid ſub ſe comprehendat.* 1. 1. 12. *quotuplex* 1. 1. 13. *vulgaris* 1. 1. 14. *eminens.* 1. 1. 15. *quæ ſuperior eſt vulgari.* 1. 1. 16.
Facultas omnibus hominibus competens ad actus aliquos exercendos quotuplex. 2. 2. 41. *abſoluta ſeu ſimplex.* 2. 2. 42. *& ex ſuppoſitione.* 2. 2. 47.
Fallere hoſtem an liceat. 3. 1. 7.
Falſiloquium v. Mendacium.
Favorabilia quomodo interpretanda. 2. 16. 12. *in dubio cenſentur realia.* 2. 16. 19.
Fera beſtia per univerſitatem occupata. 2. 2. 20. *ut tamen dominium earum ad territorium ſit reſtrictum, nec in alieno vindicari poſſint.* 2. 2. 21.
Fera occupata quamdiu cenſeantur noſtra. 2. 8. 5. *quid ſi additis crepundiis dignoſci poſſint.* 2. 8. 6. *quid ad earum occupationem requiratur.* 2. 8. 7. *an in ſylva circumſepta verſantes poſſideantur.* 2. 8. 8.
ſub Feudo conceſſo an contineantur incrementa fluviatilia. 2. 8. 14.
an Feudi dominus vaſallum invitum obſidem dare poſſit. 3. 13. 58. *an Fidejuſſor ſe ad*

Digitized by Google

mortem obligare poſſit. 2. 21. 20. *an ad membrorum mutilationem* ib. *an ad exſilium.* 2. 21. 21.

Fides quid. 3. 12. 1, *quotuplex,* 3. 12. 2. *hoſti data an ſit ſervanda.* 3. 12. 3. *an tyrannis vel latronibus data.* ib. *an deſertoribus & rebellibus.* 3. 12. 5 *an perfidis* 3. 12 10.

Fides publica quid. 3. 13. 1. *quotuplex.* 3. 13. 2.

Fides tacita quid, 3. 17. 1 *quouſque extendenda* 3. 17. 2. & ſeqq.

an Fides privatim hoſti data obliget. 3 16. 1. *an latroni & pirate data,* ib.

Fides à ſummis poteſtatibus neceſſario ſervanda. 3. 18. 1.

quæ Fides vim habeat juramenti. 2. 13. 32.

quando Fides abſque perfidia liberetur. 3. 12 11. *quomodo compenſando liberetur.* 3. 12. 13.

bonæ Fidei poſſeſſor. v. Poſſeſſor.

an Filio exheredato debeantur alimenta, 2. 7. 17. v. Liberi.

an Filius à patre in regno exheredari poſſit. 2. 7. 57. & 58.

an Filius patre jam rege natus præferendus ſit in ſucceſſione filio ante nato. 2. 7. 62.

ad Finem quæ ducunt in morali materia æſtimationem accipiunt ab ipſo fine. 3. 1. 2.

Fines publici qui intelligantur, 3. 9. 2.

Flumen ad quem pertineat. 2. 2. 30 *an in illud jam occupatum alii homines jus habeant.* 2. 2. 31.

Flumen mutato alveo an idem maneat. 2. 3. 20. *an totum unius populi eſſe poſſit.* 2. 3. 21.

Flumina an occupari poſſint. 2. 3. 14.

Fluminis curſu mutato an imperii fines mutentur. 2. 3. 19. *an alveo mutato.* 2. 3. 20.

Fœdera quotuplicia ſint. 2. 15. 7. & 8. *in æqualia quotuplicia, & inter quos contrahi poſſint.* 2. 15. 9.

Fœdera an morte regis exſtinguantur. 2. 16. 20. *cum populo inita an maneant mutata regiminis forma.* 2. 16. 18.

Fœdera quæ ſint favorabilia, quæ odioſa. 2. 16. 19.

Fœderati inæqualiter an ſummum imperium habeant. 1. 3. 52. *facile ſuperioris potentia ſubiguntur.* 1. 3. 53.

an Fœderatus contra fœderatum

Digitized by Google

tum defendi poſſit. 2. 15. 12.
an Fœderatus à fœdere quod alter violavit licite diſcedat. 2. 15. 14.
in Fœderibus inprimis ad bellum gerendum initis præſumitur ratio habita prudentiæ ac pietatis ejus cum quo agitur. 2, 16. 19.
Fœdus quid. 2. 15. 3. *quinam illud facere poſſint.* 2. 15. 4. *an tyrannus.* 2. 15. 5. *an rex regno pulſus.* 2. 15. 6.
Fœdus antiquius quando præferendum ſit. 2 15. 12.
an Fœdus juſte cum iis ineatur qui à vera religione alieni ſunt. 2. 15. 10. *an cum atheis* 2. 15. 11. *an finito tempore tacite renovatum cenſeatur* 2. 15. 13
Fœdus ne injuſſu alterius bellum geratur quomodo intelligendum. 2. 16. 16.
Fœdus reale quomodo diſtinguatur à perſonali. 2. 16. 18. *an tale ſit ob perſonam regis fœderi inſertam.* 2. 16. 19. *in dubio quale præſumatur.* ib.
Fœdus cum rege initum an ad regem regno pulſum extendatur. 2. 16. 21. *an ad invaſorem.* 2. 16. 22.
an Fœminæ ad regnorum ſucceſſionem admittantur. 2. 7. 52.
an Fœminæ impune occidantur in bello. 3. 4. 5. *an juſte.* 3. 4. 17.
Fœtus animalium an ad dominum patris an vero matris pertineat. 2. 8. 15. *quid ſi de patre conſtet.* 2. 8. 16.
Fratribus an debeatur ſucceſſio fratrum. 2. 7. 28. & ſeq.
an Fructus ſub rei reſtitutione contineantur. 3 13. 23.
Fuga hominis occidioni præferenda. 2. 1. 21. *nec ignominioſa eſt.* 2. 1. 22.
Furem occidere quando liceat. 2. 1. 24 &. 25.
Furioſi an dominium acquirere poſſint. 2. 3. 12. *an illo per ſe uti.* 2. 3. 13.
an Furtum ſemper committatur rem alienam capiendo. 1. 1. 35. & 2. 2. 23. & ſeqq.

G

propter Generationem quomodo acquiratur jus in perſonam. 2. 5. 1. & 2.
qui Gradus cognationis matrimonium impediant. 2. 5. 20. & ſeq.
Gratia parentibus mortuis quomodo reddatur. 2. 7. 28.
Gratitudinis debitum majus eſt debito beneficentiæ. 2. 16. 33. *an quis ad eam armis cogi poſſit.* 2. 22. 11.

Digitized by Google

H

an Habitatio perpetua exteris ſedibus ſuis pulſis concedi debeat. 2. 2. 39.

Hares repraſentat perſonam defuncti 2. 9. 15. an ex juramento defuncti obligetur. 2. 13. 25. an ex ejus facto 3. 2. 9. an ad pœnam delinquentis teneatur. 2. 21. 27. an ad debita. ib.

Homicida injuſtus ad quid teneatur occiſi parentibus, uxori, aut liberis. 2. 17. 12.

Homines liberi an ſint in commercio. 1. 3. 39. & 40.

Homines ad mutuam ſibi invicem præſtandam opem tenentur. 1. 5. 3.

Hominum prehenſio quid. 3. 2. 4.

Homo ad pacem non ad bellum natus. prol. quæſt. 1. unde hoc probetur. qu. 2 cur tamen tam pronus in bellum qu. 4.

an Homo ſe ipſum interficere poſſit 2. 19. 9.

Homo liber quando poſtliminio redeat. v. Poſtliminio.

Honeſtum quid. 1. 1. 28. cur determinetur ex natura ſocietatis humanæ. 1. 1. 30.

Honor homini ſuum eſt 2. 17. 3. an & quomodo honor noſter ladi poſſit. 2. 17. 18. quomodo reparari. ib. an quaſvis & à quolibet injurias ferendo augeatur. 2 1. 19.

Hoſtem quomodo ladere liceat. 3. 4. 3. an indiſtincte non conſiderata cauſa juſtitia. ib. cur hoc gentibus ita placuerit. 3. 4. 4. qui ſub hac licentia ladendi comprehendantur. 3. 4 5. an eum veneno tollere liceat. 3. 4. 9. an immiſſo percuſſore 3. 4. 11. an in loco pacato occidere. 3. 10 9.

ad Hoſtem rediiſſe quis dicatur. 3. 16. 10.

an Hoſtes ſepeliendi. 2. 19. 4. & 5.

in Hoſtes licitum jus generoſe remittitur. 3. 1. 22.

apud Hoſtes deprehenſi an ſervi fiant. 3. 7. 2 an in pace jus poſtliminii habeant. 2. 9. 4.

an Hoſti ex promiſſione jus oriatur. 3. 1. 21. 50. an ei mentiri liceat. 3. 1. 9. an privatim nocere. 3. 11. 1. & 2.

Hoſtibus ſubminiſtrans res an pro hoſte habendus, & an res intercipi poſſint. 3. 1. 5. quid ſi non ad hoſtem ſed amicum vicinum mittantur. 3. 1. 6.

Hoſtis quis. 3. 3. 2. an ejus interfectio omni modo licita ſit. 3. 1.

Digitized by Google

3. 1. 24. *an ob ſtrennam defenſionem & pertinax ſtudium in partes recte occidatur.* 3. 4. 8. & 17.

Hoſtium ſubditi an ubique occidi poſſint. 3. 4. 6. *an in ſolo pacato* ib.

I.

Idola hoſtium an violare liceat. 3. 5. 4. *quid ſi victores eadem religione teneantur.* ib.

Impediens aliquem à petendo munere ad quid teneatur. 2. 17. 5.

an Imperator Romanus univerſale imperium habeat. 2. 22. 7. *an ad id vindicandum juſtum bellum ſuſcipiat.* ib.

Imperia quomodo poſſint eſſe in patrimonio. 1. 3. 39.

an Imperia non ſumma plene haberi poſſint. 1. 3. 43.

Imperia ſunt magna onera. 2. 4. 11. *ut res alia aliquando derelicta præſumuntur* ib. *an alienari poſſint.* 2. 6. 5. & 12. *an pro parte, & an partis alienandæ conſenſus requiratur.* 2. 6. 6. *an ad conſervandum totum corpus.* 2. 6. 7. *an in feudum offerri.* 2. 6. 13. *an oppignorari.* 2. 6. 14.

Imperia & dominia quot modis deſinant. 2. 9. 1. *an per interitum familiæ regnatricis.* 2. 9. 2. *an amittantur delinquendo.* 2. 1. 17.

Imperii ſummitas ad diſtingui poſſit ab habendi plenitudine. 1. 3. 43.

Imperii forma unde dignoſcatur. 1. 3. 56. & 57.

Imperii ſubjecta perſona & territorium. 2. 3. 7.

Imperii terminus an fluminis curſum ſequatur. 2. 3. 19. & 20.

Imperio injuſto an eſt obſequendum. 2. 26. 2.

ſub Imperio jure victoriæ acquiſito qua comprehendantur. 3. 8. 3. & 4.

an omne Imperium ejus qui regitur cauſa comparatum ſit. 1. 3. 33.

an Imperium ſummum diverſo modo haberi poſſit. 1. 3. 3[illegible].

Imperium in populum devictum jure victoriæ acquiſitum an regi an populo acquiratur 1. 3. 41.

Imperium ſummum an & quomodo dividi poſſit. 1. 3. 47. *an diviſum intelligatur ſi populus liber futuro regi aliquid imperet, vel facultatem eum cogendi retineat.* 1. 3. 48. *an ſi rex alia acta*

rata

Digitized by Google

rata non velit quam à ſenatu probata. 1. 3. 51.
Imperium ſummum an retineant qui tributa ſolvunt. 1. 3. 54. *an illi qui nexu feudali tenentur.* 1. 3. 55.
Imperium & dominium differunt. 2. 3. 6. *hinc retineri imperium poteſt aſſignato aliis dominio.* 2. 3. 8.
Imperium loci occupatum ſequitur dominium rerum ibi exiſtentium. 2. 3. 9. *nec propterea nova prohibitione eas apprehendendi opus eſt.* 2. 3 10.
Imperium in maris partem quot modis acquiri poſſit. 2. 3. 17.
Imperium quod in rege eſt ut in capite, manet in populo ut in toto. 2. 9. 9.
Imperium ſummum an habeant populi quamvis injuſte agentes. 3. 3. 3. *an cœtus latronum.* ib. *an qui pro parte id habent,* ib. v. Majeſtas.
Imperium in victos quale acquiratur. 3 8. 1. & 2.
Imperium ſummum an comprehendat jus & in bona & in actiones ſubditorum. 3. 13. 56.
Imperium paternum quomodo à poteſtate patria differat. 2. 5. 5. *patri & matri eſt commune.* ib. *ita tamen ut patris imperium præferatur.* 2. 5. 3.
ob Inæqualitatem intervenientem an juramentum ut contractus reſcindi poſſit. 2. 13. 24.
an Incorporalia belli jure acquirantur. 3 7. 5.
Indictio belli v. Belli indictio.
Inducia quid. 3. 14. 1. *quotuplices.* 3. 14. 2. *an recte dividantur in expreſſas & tacitas* ib. *an differant à pace.* ib. & q. 4. *à quo tempore obligent.* 3. 14. 6. *an ad certa tantum loca reſtringi poſſint.* ib. *quot modis finiantur.* 3. 14. 13. *quomodo violentur.* 3. 14. 14. *an per privatorum factum rumpantur.* 3. 14. 16. *an à belli ducibus concedi poſſint.* 3. 15. 9.
an Induciarum tempore detur poſtliminium. 3. 9. 11.
quid per Inducias liceat. 3. 14. 7. *an ire & redire.* 3. 14 8. *an mœnia reficere & ſimilia.* 3. 14. 9 *an corruptis hoſtium præſidiis loca invadere.* 3. 14. 10. *an loca derelicta occupare.* 3. 14. 11. *an incuſtodita.* ib.
extra Inducias an competat jus commeandi ſeu ſalvi conductus. 3. 14. 17.
Induciis finitis an nova requiratur indictio belli. 3. 14. 3.

Digitized by Google

an intra fines hoſticos deprehenſus jus redeundi habeat. 3. 14. 12.

Induciis adjectum tempus an excluſum an comprehenſum intelligatur. 3. 14. 5.

an Infantes dominium acquirere poſſint. 2. 3. 12. *an illo per ſe uti.* 2. 3. 13. *an ex promiſſo obligentur* 2. 11. 6. *an belli jure occidi poſſint.* 3. 4. 5. & 17.

Infiteres quomodo circa cauſas belli agere debeant. 2. 26. 1. *an inviti ubi de injuſtitia cauſæ conſtat ad bellum adigi poſſint.* 2. 26. 2. *quid ſi dubitent.* 2. 26. 3. & 5.

Injuria ſubdito à principe illata an toleranda an vi repellenda. 1. 4. 1. & 2

Injuria ſocio aut ſubdito illata an pacem rumpat. 3. 13. 44.

Injuria vindicta à principe neglecta an minoribus magiſtratibus permiſſa ſit. 1 3. 12.

Injurias quaſvis ferre an virtus. 2. 1. 20.

Injuſtitia quomodo æſtimetur. 2. 20. 27. *eo major eſt quo majus alteri damnum infertur.* ib

Injuſtum quid. 1. 1. 5.

Innocentem inſultans rex an ipſo facto ex eſſe deſinat. 2. 1. 17.

an Innocentes aliquando non injuſte occidantur. 2. 1. 10. *quomodo citra propoſitum lædi poſſint.* 3. 1. 4.

Inſignia regia an ſemper denotent regiam poteſtatem. 1. 3. 35.

Inſula in flumine nata ad quem pertineat. 2. 8. 12.

Interpretatio recta ad obligationem producendam adhibenda. 2. 16. 1. *quid ſit.* 2. 16. 2. *quotuplex* 2. 16. 3. *quæ ſit ejus menſura.* 2. 16. 4. *ex quibus ſignis deſumatur.* 2. 16. 5.

Interpretatio verborum quomodo fiat 2. 16. 6. *an conjecturæ in ea locum habeant.* 2. 16. 7. *unde hæ conjecturæ deſumantur.* 2. 16. 8. & 9.

Interpretio extenſiva & reſtricliva. 2. 16. 23. *an utraque æque facile admittenda.* 2. 16. 24. *extenſiva quando locum habeat.* 2. 16. 25. *reſtrictiva unde petatur, & quando locum habeat.* 2. 16. 27. 28. 30 31. & 33.

Interpretatio conditionum pacis quomodo fieri debeat. 3. 13. 11. *quæ maxime bellantes æquet quoad belli juſtitiam* 3. 13. 12. & 13.

Interpretationis regulæ in non odioſis. 2. 16. 11. *in favorabilibus* 2. 16. 12. *in odioſis* 2. 16. 13.

Invaſio

Digitized by Google

Invaſio an juſtus ad regnum perveniendi modus 2. 14. 21. & 22.

in Invaſorem regni quid liceat. 1. 4. 19. *an ad juſſum veri regis occidi poſſit.* 1. 4. 20. *an vi legis ante invaſionem in invaſorem late.* 1. 4. 21.

an Invaſores imperii populum obligare poſſint. 2. 14. 21. *an fœdera inire* 2. 15. 5.

Inventio modus acquirendi. 2. 8. 9. *an fiat ſolo viſu.* 2. 8. 10.

an Inventionis titulo occupari poſſint ea quæ ab aliis tenentur. 2. 22. 4. *quid ſi poſſeſſores ſint barbari.* ib.

quæ ſint Invitamenta ad peccandum præcipua. 2. 20. 31.

an Ira delictum excuſet. 2. 20. 29.

Irritum quid ſit jure naturæ. 2. 5. 18 *an id quod vetitum eſt.* 2. 5. 24.

Itus quando reditum comprehendat. 3. 14. 21.

Iudicare quis poſſit de controverſa regni ſucceſſione an rex an populus 2. 7. 61.

poſt Judicia publica inſtituta an bellum privatum licite geri poſſit. 1. 3. 5

Judicio injuſto damnum qui dedit ad quid teneatur. 2. 17. 12.

Judicium quot modis ceſſet. 2. 3. 7.

in Juramenta inferiorum quale jus habeant ſuperiores. 2. 13. 29. *an eos ab iis abſolvere poſſint* 2. 13. 30.

Juramenti forma. 2. 13. 17. *effectus* 2. 13. 21

Juramentis quæ ſint affinia. 2. 13. 32.

ex Iuramento an Deo acquiratur obligatio. 2. 13. 2. *an perjuros propterea puniat.* 2. 13. 13.

Iuramento non præſtito quis fiat perjurus. 2. 13. 25. *an is cui id remiſſum* 2. 13. 27. *vel qui ſub alia qualitate juravit.* ib.

Iuramentum cur exigatur. 2. 13. 2. *quid ſit.* 2. 13. 3. *quotuplex* 2. 13. 4. *ejus requiſita.* 2. 13. 5.

Iuramentum an ſit ſi quis non putans ſe jurare verba jurantia proferat. 2. 13. 7. *quid ſi ea deliberato proferat licet animo non jurandi.* 2. 13. 9.

Iuramentum dolo elicitum an obliget. 2. 13. 10. *an metu injuſto extortum.* 2. 13 11. *an illud quod eſt de re illlica.* 2. 13. 14. *vel impedit majus bonum morale.* 2. 13. 15. *vel de re impoſſibili.* 2. 13. 16. *quid ſi pro tempore tantum ſit impoſſi-*

Digitized by Google

impoſſibilis. ib.
Iuramentum ab execrationibus & obteſtationibus quomodo differat. 2. 13. 18.
Iuramentum per falſos Deos an obliget. 2. 13. 19. *an Chriſtianis tale à Gentilibus exigere liceat.* 2 13. 20.
Iuramentum latroni præſtitum an ſit ſervandum. 2. 13. 21. *an hoſti publico præſtitum* ib. *an perjuro.* 2. 13. 23.
Iuramentum an ab hærede præſtari debeat. 2. 13. 25.
Iuramentum ab altero remiſſum an obliget. 2. 13. 27.
contra Iuramentum factum an injuſtum tantum an irritum ſit. 2. 13. 28.
Iuramentum regum an & à quibus reſcindi poſſit. 2. 14. 8.
an Iurans ſi in mente ſua obligari non velit tamen obligetur. 2. 13. 8.
Iurare per creaturas an liceat. 2. 13. 18. *an per alium Iurare aut per literas* 2. 13. 26.
qui Iurare non poſſint 2. 13. 6.
Iura quædam realia quo ſenſu dicantur. 1. 1. 9.
an Iura bello acquiri poſſint. 3. 8. 3.
quale Ius in bello obſervetur. 1. 1. 3.
Ius naturæ & gentium omnes homines obligat & ſemper 1. 1. 3. *quomodo hæc duo jura differant* 1. 1. 42.
Ius quot modis ſumatur. 1. 1. 4. *aliquando pro eo quod juſtum eſt. ib.*
Ius pro qualitate morali ſumtum quid ſit. 1. 1. 8. *quotuplex.* 1. 1. 10.
Ius pro lege. 1. 1. 20.
Ius divinum. 1. 1. 22. *quotuplex* 1. 1. 23. *morale.* 1. 1. 25. *poſitivum* 1. 1. 26.
Ius naturæ quid. 1. 1. 27. *an detur.* 1. 1. 31. *quomodo probetur.* 1. 1. 32. *hypotheticum.* 1. 1. 33. *abſolutum.* ib. *eſt immutabile.* 1. 1. 34. *videtur tamen mutari propter materiæ mutationem.* 1. 1. 35. *eſſe aliquid juris naturalis quomodo probetur.* 1. 1. 37. *quædam ejus juris eſſe dicuntur reductive.* 1. 1. 38. *& abuſive pro eo quod eſt honeſtum.* ib.
Ius Gentium quid. 1. 1. 39. *an à Deo* ib. *cur id conſtitutum.* ib *communis inter omnes gentes utilitas & neceſſitas ejus eſt fundamentum.* 1. 1. 41. *quomodo probetur.* 1. 1. 43.
Ius Hebræum quem uſum habeat in quæſtionibus de jure belli & ſimilibus. 1. 1. 44.
Ius humanum quid. 1. 1. 45. *quos obliget. & an in decidendis de jure*

Digitized by Google

jure belli quæſtionibus adhiberi poſſit. 1. 1. 46.
Ius regium an. 1. *Sam.* 8. *v.* 11. *deſcribatur.* 1. 4. 3.
Ius ſtipulæ quid. 2. 2. 35.
Ius uni populo conceſſum an & alteri concedi debeat. 2. 2. 47.
Ius quomodo originarie acquiratur in perſonas. 2. 5. 1. *in liberos propter generationem.* 2. 5. 2. *quomodo propter conſenſum.* 2. § 11. *quomodo ex delicto.* 2. 5 50.
Ius quæſitum ſubditis an princeps auferre poſſit. 2. 14. 12.
Ius non tantum ex ſolo belli principio ſpectatur, ſed & ex cauſis ſubnaſcentibus. 3 1. 3.
Ius quod ante bellum fuit an eo ſuperveniente tollatur. 3. 13. 18.
an Ius ex vera inæqualitate natum per pacem condonatum cenſeatur. 3. 13. 20.
Ius commeandi ſeu ſalvi conductus quid. 3. 14. 18. *quotuplex.* 3. 14. 19. *an extra inducias competat.* 3. 14. 17. *militibus conceſſum ad quos extendatur* 3. 14. 20. *eo conceſſo quid comprehendatur ſub itu.* 3. 14. 21. *an abitu conceſſo reditus comprehendatur.* 3. 14. 22. *patri vel marito conceſſum an ad filium & uxorem pertineat.* 3. 14. 23. *an ad famulum.* ib. *an ad bona & comites.* 3. 14. 24. *eo qui conceſſit mortuo an revocetur.* 3. 14. 25 *quid ſi ad beneplacitum fuerit conceſſum.* 3. 14. 26.
Iuſtitia expletrix quid. 1. 1. 18. *attributrix.* 1. 1. 19.
Iuſtitia quando dicatur denegata, quando malitioſe protracta. 3. 2. 7.
Iuſtum æquatorium & rectorium quid. 1. 1. 6.

L.

an Latrocinari liceat. 2, 15. 7.
ex Latrociniis non inhibitis an magiſtratus teneatur. 2. 17. 15.
an Latrones jus legationis habeant. 2. 18. 7. *v.* Piratæ.
cum Latronibus pactum an ſervari debeat 3. 12. 4. *an iis promiſſum in favorem tertii qui metum non intulit.* 3. 12. 6.
Legati admittendi & non violandi. 2. 18. 8. *an omnes admittendi.* 2. 18. 9. *quæ ſint juſtæ eos rejiciendi cauſæ.* 2. 18. 10. *cur ſint inviolabiles* 2. 18. 11. *lex de iis non violandis an etiam eum obliget per cujus territorium tranſit.* 2. 18. 14. *an jure civili populi ad quem mittuntur, teneantur.* 2. 18. 11. *eorum comites an*

Digitized by Google

an ſint ſancti. 2. 18. 16 *an eos delinquentes punire poſſint.* 2. 18. 17. *a ninadibus ſuis habeant jus aſyli.* 2. 18. 18. *an eorum bona ad ſolutionem debiti capi poſſint.* 2. 18. 19. *an jure repreſſaliarum capi.* 3. 2. 13.

Legationis Jus ex quo jure ſit 2. 18. 3. *quibus competat.* 2. 18. 4. *aniſtis qui impari fœdere jun guntur.* 2. 18 5. *an civitati ſi inter ſe ſcindatur.* 2. 18. 6. *an rebellibus.* 2. 18. 7

in Legatos debitores quale jus creditoribus competat. 2. 18. 19. & 20.

ob Legatum violatum an juſte ſuſci iatur bellum. 2. 18. 21.

Legatus quid. 2. 18. 1. *quotuplex* 2. 18. 2. *an mittentem obliget.* 2. 11. 25. *an etiam contra arcana mandata.* 2. 11. 26. *an ab eo ad quem miſſus eſt puniri poſſit.* 2. 18. 11. *quid ſi hoſtilia moliatur.* 2. 18. 12 & 13. *an jure talionis occidi aut male tractari poſſit.* 2. 18. 15.

Legitima liberis & parentibus debetur. 2. 7. 32. *an lege civili tolli poſſit.* 2. 7. 10.

Lege quot modis fiat acquiſitio. 2 7. 1.

Legem quis tollere poſſit, 2. 20. 22.

Leges civiles aliquando injuſtæ 2. 7. 1. & 2. 21. 24.

Leges de ſucceſſionibus privatorum latæ an etiam obtineant in ſucceſſionibus principum. 2. 7. 34.

quæ Leges ſint obſervandæ in obſervandæ in contractu in mari aut inſulis vacuis celebrato 2. 11. 11.

Leges coactivæ an circa Regum actus locum habeant. 2. 14. 11.

Leges prohibitivæ non ſemper ſunt æquales, 2. 16. 33.

Leges humanæ interfectionem quorundam permittentes, an interfectoribus jus verum, an tantum impunitatem præſtent. 2. 1. 26. & 2. 20. 19.

an Leges quæ liberos ob crimen paternum damnant juſtæ ſint 2. 21. 24.

Legiſlator an lege ſua teneatur. 2. 20. 22. *an eam impune abroget,* ib.

Lex quid. 1. 1. 20.

Lex commiſſoria in delationem regni adjecta quid operetur. 1. 3. 46.

Lex civilis an peregrinos obliget. 2. 2. 22.

Lex de uſucapione à principe lata an ad ipſum jus imperii & ejus partes pertineat. 2. 4.

non tamen ſemper. 2. 2. 24. *nec furtum ita committitur.* 2. 2. 25. *ni tamen ceſſante neceſſitate reſtitutio fiat.* 2. 2. 26. *eodem jure locus in ſolo pacato occupari poterit.* 2. 2. 27. v. Locus.

Neglectus in puniendis ſubditis quando in ſuperiore præſumatur. 3. 13. 33.

Neutrales qui dicantur. 3. 10. 3. *qui tales eſſe poſſint.* 3. 10. 5.

in Neutrali loco an alteruter belligerantium locum occupare poſſit. 3. 10. 8. *an hoſtem occidere vel res ejus capere.* 3. 10. 9.

Neutralitas in bello an utilis. 3. 10. 1. *quid ſit.* 3. 10. 2. *quotuplex* 3. 10. 4. *an ad eam quis cogi poſſit* 3. 10. 6.

Neutralium quod ſit officium erga bellantes, & an alterutri tranſitum concedere poſſint. 3. 10. 10. *an arma & ſimilia ipſis vendere.* 3. 10. 11. *an eos ad pacem inducere.* 3. 10. 12.

Nomen regionis per pacem reſtituendæ quomodo accipiendum. 3. 13. 24.

Noſtrum quibus ex cauſis & quot modis aliquid dicatur. 2. 2. 2. & 2. 17. 3. *natura quid ſit noſtrum.* ib. *quid ex lege.* ib. *an ex ſola aptitudine aliquid ſit noſtrum.* 2. 1. 4.

Noſtrum quomodo aliquid fiat acquiſitione derivativa 2. 6. 1. *quomodo facto hominis.* 2. 6. 2. *quomodo lege.* 2. 7. 1.

Nummus qualis eſſe debeat. 2. 12. 23. *an ex ſtanno, plumbo, papyro, vel ſimili materia.* 2. 12. 24. *an ejus valor pro lubitu ſummum imperium habentis mutari poſſit.* 2. 12. 25.

an Nutus interdum ſit ſignum ſufficiens voluntatis declaratæ. 2. 11. 25.

O.

Obedientia quando ſit licita. 1. 4. 1. & 2. 26. 2. & ſeq.

Obligari per alium an poſſimus. 2. 11. 5. *an invitus.* 2. 11. 26.

Obligari naturaliter & civiliter aliquis poteſt. 2. 14. 11.

Obligatio adverſus nos naſcitur ex rebus exſtantibus & non exſtantibus 2. 10. 1. *quomodo ex rebus exſtantibus.* 2. 10. 2. *& non exſtantibus* 2. 10. 9.

Obligatio perfecta præferturimperfectæ. 2. 16. 33.

qualis Obligatio ex damno da-

to

to oriatur. 2, 17. 2.
an quis contra Obligationem faciendo se obligationi eximat. 3. 13. 43.
Obsesquis. 3. 13. 57. *an etiam invitus dari possit.* 3. 13. 58. *an vasallus* 3. 13. 58. *an damnum ipsi datum à civitate reſarciri debeat.* 3. 13. 59. *an interfici possit.* 3. 13. 60. *an servus fiat.* ib. *an a fugere possit.* 3. 13. 61. *in unam causam datus, an propter aliam retineri.* 2. 13. 62. *an eo pro quo redimendo datus est mortuo, liberetur.* 3. 13. 63. *an rege mortuo à quo datus.* 3. 13. 64.
Obsessi qui oppidi traditionem promiserunt an præsidium dimittere possint. 3. 15. 15.
Obtestatio. v. Juramentum.
Occidere alium ob membrum mutilatum an liceat. 2. 1. 14. *an ad pudicitiam conservandam.* 2. 1. 15. *an ad vitandam alapam aut malum simile.* 2. 1. 19. *an ad existimationem tuendam,* 2. 1. 23 *an ad res servandas.* 2. 1. 24. & 25.
Occidi innocentes ad servandam vitam an possint. 2. 1. 10.
Occidi quando quis debeat potius quam occidere. 2. 1. 15.
Occisio hominis per fugam vitanda 2. 1. 21. *nec ea ignominiosa est.* 2. 1. 22.
Occisio sui ipsius an licita. 2. 19. 9. *quid si quis videat se victurum deinceps in probrum Dei* 2. 19. 10. *an ad pudicitiam conservandam.* 2. 19. 11. *an ad vitandam hostium crudelitatem, tormenta vel mortem ignominiosam.* ib.
Occupari quæ possint. 2. 3. 6.
Occupatio alia fit per universitatem alia per singulos. 2. 2. 19. *quæ per universitatem fiat.* 2. 2. 20.
Occupatio qualis sit modus acquirendi. 2. 8. 2. *quotmodis fiat.* 2. 8. 3. *quomodo venanatione.* 2. 8. 4.
Odiosa quæ sint. 2. 16. 10. *quomodo interpretanda.* 2. 16. 13. *in dubio sunt personalia.* 2. 16. 19.
non Odiosa vel odio carentia quomodo interpretanda. 2. 16. 11.
an Onus promissioni perfectæ adjici possit. 2. 11. 36.
Operæ injunctæ quando sint pœnæ. 2. 20. 3 *quomodo à servo exigendæ.* 3. 7 13.
Opificibus in bello parcendum. 3. 4. 17.
Opiniones novæ. v. Dogmata.
Oppidi traditionem qui promisit

Digitized by Google

2. 5. 21. *an inter civem & peregrinam, ſenatorem & libertam, ſervum & liberam.* 2. 5. 23 *non omnia ſunt irrita quæ lege humana prohibentur.* 2. 5. 24.

Matrimonii contrahendi libertas an vicinis denegari poſſit. 2. 2. 46. *leges civiles quæ exteris eam negant, quomodo ſint intelligendæ* ib. *an propterea juſte ſuſcipiatur bellum.* 2. 22. 3.

Matrimonium quid. 2. 5. 15. *eſt conſociatio maxime naturalis.* 2. 5. 13. *cui in ea imperium competat.* 2. 5. 14. *an irritum ſit deficiente parentum conſenſu.* 2. 5. 18. *an contrahi poſſit cum alterius viventis conjuge.* 2. 5. 19.

Matrimonium ad Morgenaticam quid. 2. 5. 25. & 2. 7. 23. *an licitum.* 2. 7. 24. *quæ rationes civiles tale matrimonium ſuadeant* 2. 5. 26. & 2. 7. 25 *an in juſtum matrimonium mutari poſſit.* 2. 7. 26.

an Medici ægrotis falſa dicentes mentiri dicantur. 3. 1. 20.

Medii in bello qui dicantur. v. Neutrales.

an Membri conſervandi cauſa alium occidere liceat. 2. 14.

Mendacii natura in quo conſiſtat. 3. 1. 14.

à Mendacio an excuſetur qui verbum in alia ſignificatione ſumſit. 3. 1. 16.

Mendacium quid. 3. 1. 8. & 14. *quomodo à falſiloquio differat.* 3. 1. 15.

quibus non Mentiamur 3. 1. 19. & 20. *an hoſtibus.* 3. 1. 21. & 22.

Mentiri & mendacium dicere quomodo differant. 3. 1. 15.

Menſura pretii quæ. 2. 12. 20.

Mercatoribus in bello parcendum. 3. 4 17.

an Merces ad hoſtem miſſa intercipi poſſint. v. Hoſtibus.

ob Meritum an quis à pœna liberari poſſit. 2. 20. 24.

ex Metu commiſſum delictum an excuſari poſſit. 2. 20. 29.

ad verſus Metus incertos quale præſidium petendum ſit. 2. 1. 31.

an Metus præmiſſum vitiet. 2. 11. 15. & ſeqq. *an contractum.* 2. 12. 14.

Metus ex vicina potentia an juſta belli cauſa. 2. 22. 3.

an Metus interveniens obligationem reſcindat. 3. 12. 9.

qui Metus in bello ſolenni habeatur pro juſto. 3. 12. 9.

an

an Miles ex damno per vastationem dato teneatur. 3. 11. 7.
Militare ob solum stipendium an liceat. 2. 25. 10.
an Milites singuli ex bello captis nihil sibi acquirant. 3 6. 7. *an aliquid extra ministerium publicum facere possint.* 3. 6. 8. *quas res sibi acquirant.* 2. 6. 9.
Militum nomine qui intelligantur. 3. 14. 20.
Ministris regiis iniquum mandatum exequentibus an resistere liceat. 1. 4. 8.
an Minores ex promisso teneantur. 2. 11 6.
in Minorum restitutione in integrum quales leges observari debeant. 2. 11. 10.
Moderatio in bello ad quid prosit. 3. 5. 10.
Monarchia quid. 1. 3. 27. *an universalis detur.* 2. 22 8.
Monopolia an sint licita. 2. 2. 48. *&* 2. 12. 29.
an Mora in obligatione faciendi intra breve tempus purgari possit 3. 13 27.
Morari in territorio an peregrinis liceat. 2. 2. 38.
Morbi an proprie sint pœna. 2. 20. 4.
Mors mandantis an mandatum tollat. 2. 11. 34.
Mortem meritos an magistratus recte inter se committat. 2. 1. 28.
qua Mortis vitandæ causa injuste fiunt excusari possunt. 2. 20. 26.
Mortui an puniri possint 2. 19. 8.
Mortuorum corpora male tractari non debent. 3. 5. 5.
sub Muris an aliquando aggeres intelligantur. 2. 16. 25.
Mutilatio membri. v. Membri.
qui Mutilavit alium ad quid teneatur. 2. 17. 12.

N.

nondum Nati quomodo jus suum amittere possint. 2. 4. 17. *an pro debitis civitatis teneantur.* 3. 7. 14.
Naturæ prima quæ. 1. 2. 2. *an per se sufficiant ad probandum jus naturæ* 1. 2. 3.
Naves quando censeantur captæ. 3. 6. 2.
Navis hostilis etiamsi in ea innocentes sint an tormentis peti possit. 3. 1. 4.
Navigandi libertas an pactis imminui possit. 2. 3. 18. *an tale pactum occupationem maris doceat.* ib.
Naufragorum bona an juste publicentur. 2. 7. 1.
Necessitas gravissima jus dat in res jam occupatas. 2. 2. 23.

18. *an ad alia.* 2. 4. 21.
Lex aliquid vetans an illud simul irritum faciat. 2. 5. 24.
Lex decalogi de furto non faciendo quid contineat. 2. 10. 4.
Lex de non resistendo superiori an obliget in summo discrimine. 1. 4. 5.
Lex permissiva cedit preceptivæ; affirmativa negativæ; generalis speciali; lex inferioris legi superioris. 2. 16. 33.
Liberi quale damnum occasione delicti paterni sentire possint. 2. 21. 22. *an propterea puniri.* 2 21. 23. & 24.
cur Liberi captivorum servi fiant. 3. 7. 3. *quo jure servi nascantur.* 3. 7. 14.
Liberis debentur alimenta. 2. 7. 9. *& quidem omnibus.* 2. 7. 10. *an semper.* 2. 7. 11 & 18. *an ab avo.* 2. 7. 14. *sic debetur ipsis successio* 2. 7. 8. & 15, *nisi juste exheredentur.* 2. 5. 16. *vel sint adulterini.* 2. 5. 19. *quomodo de eo constare possit.* 2. 7. 20. *quid si sint naturales.* 2. 7. 22.
Liberorum distinctio in naturales & legitimos an sit ex jure civili. 2. 7. 44. *an ad regum liberos pertineat.* ib.
Libertatis desiderium in populo subdito an justa sit belli causa. 2. 22. 5.
quid Liceat in bello aut nude spectatur, aut ex promisso antecedente. 3. 1. 1.
quid Liceat natura. 3. 1. 2.
vox Licere quas significationes habeat. 3. 4. 2.
quod Licet in Bello ad quod bellum pertineat. 3. 2. 1.
an Licita sint quædam consequenter quæ non licerent ex proposito. 3. 1. 4.
Literatis in bello parcendum. 3. 4. 17.
Locans pluribus operam an à singulis mercedem in solidum exigere possit. 2. 12. 31.
Locatio & conductio convenit & differt ab emtione. 2. 12. 30. *cujus damno sint casus usum impedientes* ib. *sine certa mercede à rege facta an valeat.* 2. 14. 10.
Locupletior ex re aliena factus ad quid teneatur. 2. 10. 9.
quando Locus in solo placato situs occupari possit. 2. 2. 27. *ut tamen nihil præter nudam custodiam sumatur.* 2. 2. 28.

M.

Magistratus minor an & quando bellum gerere possit 1. 3. 11 *an contra superiorem.* 1. 4. 4. *an injuriam regi illatam sed neglectam persequi & vindicare possit.* 2. 3. 12.

Magi-

Digitized by Google

Magistratus latrocinia non inhibentes ad quid teneantur. 2. 17. 15.

Majestas quid. 1. 3. 16. *cur dicatur summa potestas.* 1. 3. 17. *an & à quo ejus actus possint reddi irriti* 1. 3. 18. *an recte dividatur in realem & personalem.* 1. 3. 24. & 29. *an semper sit penes populum.* 1. 3 25. *an à Deo.* 1. 3. 30. *an ex nomine & externa administrationis specie recte cognoscatur.* 1. 3. 35. *an ex delatione imperii per successionem vel electionem.* 1. 3. 36. *diverso modo haberi potest.* 1. 3. 37. *an possit esse in patrimonio.* 1. 3. 39. *aliquando optimatibus competit.* 1. 3. 31. *aliquando populo in populum.* ib. v Imperium.

Majestatis subjectum quotuplex. 1. 3. 19. *subjectum commune.* 1. 3. 20 *& proprium.* 1 3 26. *cur hoc ita dicatur.* 1. 3. 27.

Majestatis quot sint jura. 1. 3. 28.

Majoratus quid 2. 7. 54.

ad Malum declinandum quæ fiunt maxime excusabilia videntur. 2. 20. 24.

Mandatarius cui à rep. magistratus collatio est mandata ad quid teneatur. 2. 17. 6.

an Mandatum per æquivalens impleri possit. 2. 16. 26.

Mandatum an excuset exsecutorem delicti. 2. 17. 10.

ad Mandatum injustum an quis teneatur. 2. 26. 2. *quid si de ejus justitia dubitet.* 2. 26. 3.

Mandatum de hoste persequendo quotuplex sit. 3. 11. 3.

Mandatum excedens ad quid teneatur. 3. 15. 5.

contra Mandatum arcanum agens mandatarius an mandantem obliget. 3. 15. 4. & 2. 11. 26.

an Mare possit esse in dominio. 2. 2. 14. & 17. *an occupari.* 2. 3. 14. *in quibus partibus occupari possit.* 2. 2. 15. & 16. *an omne, an internum tantum & quousque* 2. 3. 15. *an solo animi actu.* 2. 3. 16. *an per contractum ne ab alio navigetur.* 2. 3. 18. *quot modis pro parte acquiri possit.* 2. 3. 17.

an Mares in regnorum successionibus præferendi fœminis. 2. 7. 46.

an Maritus habeat imperium in uxorem. 2. 5. 14. *an uxorem in adulterio deprehensam impune occidat.* 2. 20. 19.

Mater est certa. 2. 7. 20.

Matrimonia parentum cum liberis illicita. 2. 5. 20. *an cum cognatis & affinibus.* 2. 5.

Digitized by Google

an præsidium dimittere possit. 3. 15. 15.
quis Ordo naturaliter inter socios servetur. 2. 5. 32.

P.

Pacatorum officium erga bellantes v. Neutrales.
post Pacem factam capta an reddi debeant. 3. 13. 21.
Pacem rumpere & novam bello causam præbere quomodo differant. 3. 13. 30.
an per Pacem se suaque defendere liceat. 3. 13. 36. *an ultionem sumere aut ablata recuperare* 3. 13. 37. & 38.
Pacem facere cujus sit. 3. 13. 4. *quando conveniat.* 3. 18. 8.
Pacis conditiones quis primus quærere debeat 2. 23. 14. & 15. *quomodo sint interpretandæ.* 3. 13. 11.
Pacis ruptura quid. 3. 13. 29.
Pacta cum extraneis à tutoribus legitime inita an sub prætextu morennitatis à Rege rescindi possint. 2. 14. 6.
Pacta ducum belli quomodo interpretanda. 3. 15. 12.
Pacta cum hostibus inita quomodo interpretanda. 3. 16. 10.
Pacta à rege cum populo inita de dividendo imperio an sint servanda. 3. 12. 7.
Pacta privatorum cum hoste an valeant. v. Privati.
Pactio in mari vel insula vacua facta quo jure regatur. 2. 11. 11.
Pactio de restituenda re an etiam contineat fructuum restitutionem. 3. 13. 23.
Pactio se referens ad pactionem præcedentem quomodo accipienda. 3. 13. 25.
quinam Pactiones bellum finientes inire possint. 3. 13. 4.
Pactiones de reddendis bello captis quomodo interpretandæ. 3. 13 22.
Pactionibus publicis quæ res subjiciantur. 3. 13. 5.
Pactionum quæ sint accessiones. 3. 15. 56.
an Pactis de statu puro in mixtum transiri possit. 3. 12. 7.
Pactum & contractus quomodo differant. 2. 12. 2.
Pactum dubium contra quem interpretandum. 3. 13. 28.
Pactum de faciendo quomodo interpretandum 3. 13. 26.
Pactum cum latrone initum an sit servandum. 3. 12. 4. *an cum hoste de non militando factum.* 2. 26. 7.
per Pactum quando imperium vel ejus pars à rege alienari possit. 3. 13. 6.
Pactum reale. v. Fœdus.
Parentibus debetur reverentia.

2. 5.

2. 5. 2. 6. & 18. *alimenta.* 2. 7. 12. & ſeq. *ſucceſſio in bona liberorum.* 2. 7. 27. *quando iis impune non obediatur.* 2. 26. 2.

an Parere debeant ſubditi ubi injuſtum eſt mandatum. 2. 26. 2. *quid ſi dubium* 2. 26. 3. & 4.

Pars major univerſitatis an omnes obliget 2. 5. 28.

an Pars civitatis invita à corpore avelli poſſit. 3. 13. 6.

Paſſionis malum quid. 2. 20. 3.

Pater quis. 2. 7. 21. *liberos coercere poteſt.* 2. 5. 7. *an vendere, oppignorare, & aliis in adoptionem dare.* 2. 5. 8. *an occidere.* 2. 5. 9. & 10. v. Poteſtas patria.

an Patriæ proditoribus ſepultura debeatur. 2. 19. 12.

Patris imperium an præferatur imperio matris. 2. 5. 3.

Paupertatis ſummæ vitanda cauſa quæ fiunt injuſte an excuſari debeant. 2. 2. 25.

Pax quid. 3. 18. 3. *quotuplex.* 3. 18. 4. *quando cenſeatur tuta.* 2. 18. 5. *in dubio præferenda bello* 2. 23. 7. *in bello ſemperſpectanda.* 3. 18. 2. *qualibuſcunque legibus facta ſervanda.* 18. 9. *quot modis rumpatur.* 3. 13. 30. *quomodo faciendo contra id quod in pace dictum eſt.* 3. 13. 40. *an violandi minora ejus capita* ib. *quomodo faciendo quod ſpecialis pacis natura repudiat.* 3. 13. 44. *an cenſeatur rupta ſi alter promiſſum implere non poſſit.* 3. 13. 42.

ex quibus actibus Pax amicitiæ cauſa contracta rupta cenſeatur. 3. 13. 45.

an Pax poſt læſam fidem ab altera parte adhuc ſervari poſſit. 3. 13 43.

Pecunia an res ſterilis & quo ſenſu ita dicatur. 2. 12. 33.

Percuſſore immiſſo an hoſtem tollere liceat. 3. 4. 11. *cur deprehenſi percuſſores exquiſitis ſuppliciis afficiantur.* 3. 4. 12.

Perduellium liberi an juſte honoribus excludantur. 2. 21. 22.

Peregrini ſedibus ſuis pulſi an in civitatem recipiendi. 2. 2. 39. *an ſtipulantibus iis certa loca concedenda* 2. 2. 40. *in civitatem ſemel admiſſi an rurſus ejici poſſint.* 2. 2. 43. v. Exteri.

an Perfidis fides ſit ſervanda. 3. 12. 10.

Periculum quomodo æſtimetur in Aſſecuratione. v. Aſſecuratio. *rei venditæ ad quem pertineat.* v. Emtio.

magiſtrati cogi poſſint. 3. 16. 9.

Privatorum ius ad pœnam an bello ſuperveniente tollatur 3. 13. 19.

Promiſſa quomodo confirmari ſoleant. 2. 13. 1. *ſine cauſa à Rege facta an ſervanda.* 2. 14. 9.

Promiſſa quotuplicia. 2. 16. 10. *non odioſa quomodo interpretanda.* 2. 16. 11. *quomodo favorabilia & odioſa.* 2. 16. 12. & 13. *an omnia præſumantur conditionalia.* 2. 16. 29. *an quæ promiſſariis ſunt inutilia aut promittentibus nimis noxia, ſervari debeant.* 2. 16 32.

Promiſſio perfecta quæ. 2. 11. 5. *requirit uſum rationis in promittente.* 2. 11. 6. & 7. *& ut res promiſſa ſit in poteſtate promittentis.* 2. 11. 18. *vel in ea eſſe poſſit.* 2. 11. 19.

Promiſſio ex metu an ſit obligatoria 2. 11 15. *an ea quæ in errore eſt fundata* 2. 11. 12. & 13. *quid ſi alterius dolus erroris cauſam dederit.* 2. 11. 14. *quid ſi cognito errore promiſſor eam confirmet.* 2. 11. 38.

Promiſſio latroni facta an & quando ſit ſervanda. 2. 11. 16. & 17.

Promiſſio rei illicitæ an valeat. 2. 11. 18. & 22. *an facti alieni* 2. 11. 40. *an de re impoſſibili facta* 2. 11. 20. *quid ſi poſt promiſſum factum fiat impoſſibilis.* 2. 11. 21. *an ob cauſam naturaliter vitioſam facta obliget.* 2. 11. 22. *an ob cauſam ante debitam.* 2. 1. 23. *an ſine cauſa facta.* 2. 11. 24. *an ſemper requirat cauſam expreſſam* 2. 11. 39.

Promiſſio requirit ſignum ſufficiens voluntatis declaratæ. 2. 11. 25. *fieri poteſt per miniſtrum.* ib. *an is mandantem contra voluntatem ſuam obligare poſſit* 2. 11. 26. *an per miniſtrum facta revocari poſſit.* 2. 11. 33. *quid in dubio ſequendum ſit* 2. 11. 34.

Promiſſio ut valeat eſt acceptanda. 2. 11. 27. *an per tertium acceptari poſſit,* 2. 11. 35. *an ante acceptationem obliget promittentem.* 2. 16. 37. *an ea ipſi innoteſcere debeat.* 2. 11. 30. *an revocari poſſit ante acceptationem factam.* 2. 11. 31. *an mortuo ante acceptationem promiſſario.* ib. *an mortuo internuntio,* 2. 11. 32. *an tabellario mortuo.* ib. *quando poſterior præferatur priori.* 2. 16. 33.

Promiſſio captivi de redeundo in carcerem an valeat. 3. 16. 6.

Digitized by Google

an ea de adversus hostem non militando. ib. *an de non aufugiendo.* 3. 16. 7.

Promissioni perfecta *aliquando onus adjicitur.* 2. 11. 36. *etiam in commodum tertii.* 2. 11. 37.

ex Promissis an naturaliter jus oriatur. 2. 11. 1.

Promissum in bello solenni an pratextu metus rescindi possit. 3. 12. 8. *an conditionale deficiente conditione servandum.* 3. 12. 12.

quomodo Promissum per compensationem rescindatur. 3. 12. 13. *& quid ad eam requiratur.* ib. *&* 3. 12. 14.

Proprietas v. Dominium.

ad Pudicitiam servandam an quis occidi possit. 2. 1. 15.

Pueri quando ratione uti incipiant. 2 11. 9.

Punienda an sint cogitationes. 2. 20. 20. *an culpa minores.* ib. *an peccata quæ difficulter è civitate tolluntur* ib. *an illa quæ excommuni naturæ humanæ corruptione resultant.* ib.

Puniendi jus cui competat. 2. 20. 7. *an innocenti* 2. 20. 8. *an superiori æque nocenti.* 2. 20. 9.

Puniendi potentia quando in superiore præsumatur. 3. 13. 33.

R.

Raptor ad quid teneatur. 2. 17. 12.

Rebellibus fides data an servanda. 3. 12. 5.

in Rebus hostium capiendis quale temperamentum observari debeat. 3. 11. 5.

an ex Rebus à privato captis pars reddi debeat. v. Civitati.

qui Receptum præstat an de damno dato teneatur 2. 17. 8.

Rectores aliorum in crimen quot modis veniant. 2. 21. 3. *quomodo patientia* 2. 21. 4. *unde præsumatur eorum scientia.* 2. 21. 5. *quomodo obreceptum teneantur.* 2. 21. 6. *an delinquentes dedere teneantur.* 2. 21. 7. *v.* Delinquentes.

an Rectores delinquendo subditos suos obligent 2. 21. 12. *v.* Subditi

Redemtionis pretium an in alium transscribi possit. 3. 14. 28. *an pluribus deberi.* 3. 14. 29. *an conventio de eo ob læsionem rescindi.* 3. 14. 30. *an in id imputari pecunia à captivo celata.* 3. 14. 31. *an conventum sed non solutum ab hærede præstandum sit.* 3. 14. 32.

Rediisse ex pacto ad hostem quis dicatur. 3. 16. 10.

Regimen an semper constituatur ejus causa qui regitur. 1. 3. 33.

Digitized by Google

reſtituere tenetur. 2. 10. 2. *etiamſi eam dominus non repetat.* 2. 10. 3. *non vero ſi perierit.* 2. 10. 10. *niſi ex iis factus fuerit locupletior.* 2. 10. 9. *ſic fructus reſtituit.* 2. 10. 11. *an conſumtos & percipiendos.* 2. 10. 12. *quid ſi talem rem donaverit.* 2. 10. 13. *an ex tali re donata ſemper cenſeatur locupletior factus.* 2. 10. 14. *quid ſi vendiderit.* 2. 10. 15. *an eam bona fide emtam ſine repetitione pretii reſtituat* 2. 10. 16. *etiamſi hoc modo damnum incurrat* 2. 10. 17. *an ad illud vitandum & pretium ſervandum rem venditori reſtituere poſſit* 2. 10. 18.

Poſtliminium quid. 3. 9. 1. *quotuplex.* 3. 9. 3. *an in pace obtineat.* 3. 9. 4. & 5. *an induciarum tempore.* 3. 9. 11. *an extra bellum locum habeat.* 3. 5. 18. *an hodie obtineat.* 3. 9. 19. *in quo conſiſtat ejus temperamentum.* 3. 9. 20. 21 & 22.

Poſtliminio qui redeant qui recipiantur. 3. 9. 3.

Poſtliminio quando redeat liber homo. 3. 9. 6. *an etiam commercio ad ſuos redux priſtinum ſtatum recuperet.* 3. 9. 7. *quid cum ſtatu recuperet.* 3. 9. 8. *an etiam res à priore domino alienatas.* 3. 9. 9. *an jura in ipſum reſtituantur.* 3. 9. 10.

an Poſtliminio gaudeant dediti. 3. 9. 11. *an integri populi.* 3. 9. 12.

Poſtliminio qui recipiantur. 3. 9. 13. *quid ad id requiratur.* 3. 9. 14.

in Poſtliminio qua res ſint. 3. 9. 15 *an mobiles, an immobiles.* ib. *an res quæ intra præſidia hoſtilia nondum fuerunt perductæ.* 3. 9. 16. *quæ omnia jure civili varie determinantur.* 3. 9. 17.

Poteſtas patria quid. 2. 5. 4. *quo differat ab imperio paterno.* 2. 5. 6. & 7. *ſoli patri competit.* ib. *recte diſtinguitur per certa temporis intervalla.* 2. 5. 6. *an per captivitatem exſtinguatur.* 3. 7. 5.

cum Poteſtate minore contrahens an ſemper obligetur. 3. 15. 6. *an conditiones in ipſius mandato expreſſas ſequi debeat.* 3 15. 4.

Poteſtates minores in bello quæ ſint. 3. 15. 1. *quot modis earum promiſſa conſiderari poſſint.* 3. 15. 2. *quando ſummam poteſtatem obligent.* 3. 15. 3. *quid ſi fines mandati excedant.* 3. 15. 5. *quomodo earum pacta ſint interpretanda.*

Digitized by Google

da. 3. 15. 12. 13. & 14.
Potestas minor an inferiores potestates obliget. 3 15. 7. *an pacem facere possit.* 3. 15. 8. *an inducias dare.* 3. 15. 9. *an bello quæsita alienare.* 3. 15. 10. *an nondum quæsita condonare.* 3. 15. 11.
Præceptum affirmativum cedit negativo. 2. 16. 33.
Præda quot modis tribuatur. 2. 6 10 *an semper ex mera liberalitate concedatur.* 3. 6. 11. *cur sociis tribui soleat.* 3. 6. 12. *cur subditis.* 3. 6. 13.
An Prælia definito numero condicta belli finiendi causa permissa sint. 3. 13. 47. *quid eo requiratur.* 3. 13. 48. *quid si victoria certo probari non possit.* 3. 13. 50.
Præmia ad posteros cur transeant 2. 21. 17.
Præmium cui debeatur si duo simul ad metam venerint. 2. 16. 17.
Præscriptio quid. 2. 4. 13. *obtinet in regnis.* 2. 4. 14. *nec regi tantum contra regem, sed & populo adversus regem, & vicissim jus tribuit.* ib. *ex quo jure sit.* 2 4. 15. *cur ad reges quoque pertineat.* 2. 4. 16. *an nondum natis per eam præjudicari possit.* 2. 4. 17. *lex de ea à principe lata ad imperium summum an extendenda.* 2. 4. 18.
Pretium quid. 2. 12. 17. *vulgare & eminens.* 2. 12. 18. *quot modis determinetur.* 2. 12. 19. *ejus mensura.* 2. 12. 20 *an omnibus rebus imponi possit* 2. 12. 21. *cur mox augeatur, mox minuatur.* 2. 12. 22. *pretii eminentis materia qualis esse debeat.* 2. 12. 23.
Pretium redemptionis v. Redemptio.
Primus quis dicatur. 2 16. 17.
Princeps quomodo rex summo cum imperio fieri possit. 2. 4. 14.
Princeps cum subdito contrahens quas leges observet. 2. 11. 11. *hostilia in territorio amico tentans an occidi possit.* 2. 18. 13. *v.* Rex
quæ Principalia sint bellum finientia. 3. 13. 3.
Privati in controversia de regno dubia possessionem sequi debent. 1. 4. 25.
an Privati fide hosti data obligentur. 3. 16 1. *quousque eorum in paciscendo cum hoste potestas se extendat.* 3. 16. 2. & 3. *an iis hæc facultas publice adimi possit.* 3. 16. 4. & 5. *an ad pacta privatim cum hoste inita servanda à ma-

Digitized by Google

Perjurus quis fiat. 2. 13. 25. *an is cui juramentum remiſſum fuit, vel qui ſub alia qualitate juravit.* 2. 13. 27. *cur Deus eos puniat.* 2. 13. 13.

Permiſſa cedunt præceptis. 2. 16. 33.

Permittere ſe hoſtis arbitrio quid ſignificet. 3. 13. 54.

Perſonæ aptitudo an in æſtimatione delicti conſiderari debeat. 2. 20. 29.

Pignora pactionum ſunt acceſſiones. 3. 13. 56. *in quibus cum obſidibus conveniant & differant.* 3. 13. 65.

Pignorationes quomodo à repreſſaliis differant. 3. 2. 14.

Pignoris conſtitutione originarie non acquiritur. 2. 3. 4.

an Pignus ex alio ſuperveniente debito retineri poſſit. 3. 13. 65. *an perpetuo tui.* 3. 13. 66.

Pirata an civitatem faciant. 3. 3. 3. *quæ capiunt an ſua faciant.* 2. 9. 16. *an jus legationis habeant.* 2. 18. 7. *ipſis juratum an ſervari debeat.* 2. 13. 21.

in Piratas omnis homo miles. 2. 20. 18.

Piraticam non inhibentes magiſtratus an teneantur. 2. 17. 15.

Piſces ad quem pertineant. 2. 2. 20. *in ſtagno privato verſantes an occupati cenſeantur.* 2. 8. 8.

Pollicitatio quid. 2. 11. 4. *an promittentem obliget.* ib.

in Pollicitatione civitati facta cur non requiratur acceptatio 2. 11. 29.

Polygamia an ſit licita. 2. 5. 16.

Pœna quid. 2. 20. 2. & 3. *in maleficos non tantum licita ſed & præcepta* 2. 20. 5. *an ad adſignatricem, an ad expletricem juſtitiam pertineat.* 2. 20. 6. *voluptatis tantum cauſa ſumi non debet.* 2. 20. 10. *ſed utilitatis cauſa, & qua utilitates in ejus impoſitione conſideranda.* 2. 20. 11. *an juſte tolli poſſit.* 2. 20. 21. *potius minuenda quam augenda.* 2. 20. 23.

à Pœna aliquem liberandi cauſa ſunt vel intrinſeca. 2. 20. 23. *vel extrinſeca.* 2. 20. 24.

in Pœna an exacte ſit paſſio pro delicto. 2. 20. 30.

Pœna univerſitatis & ſingulorum quomodo differant. 2. 21. 14.

Pœna quamdiu ob univerſitatis delictum exigi poſſit. 2. 21. 15.

an Pœna in violatores pacis impoſita neceſſario ab altero accepta

Digitized by Google

ceptari debeat. 3. 13. 41.
an ſoluta jus bellandi tollat. 3. 14. 15.
Pœna nomine an veniant incommoda ex adverſa valetudine. 2. 20. 4.
Pœna finis internus & externus. 2. 20. 11. *externus reſpicit* (1) *utilitatem ladentis.* 2. 20. 12. *à quibus imponatur.* 2. 20. 13. (2) *utilitatem læſi.* 2. 20. 14. *quot modis obtineatur.* ib. *à quo.* 2. 20. 15. & 16. (3 *utitatem quorum libet.* 2. 20. 17. *à quo exigatur* 2. 20. 18.
ut Pœna recte æſtimetur conſideranda delictum & utilitas ex pœna 2. 20. 25. *quæ in delicto ſint conſideranda.* 2. 20. 26. *v.* in Delicto. *an vita anterior ſimul in æſtimationem veniat.* 2. 20. 28. *an perſonæ aptitudo.* 2. 20. 29.
Pœna magnitudo quomodo ſpectetur 2. 20. 31.
ad Pœnam conſequendam an bellum ſuſcipi poſſit. 2. 20. 34. & *ſeqq*
Pœnarum communicatio quid 2. 21. 1. *quotuplex.* 2. 21. 2.
Pœnitentia vera requirit ut is qui damnum dedit id reſarciat. 3. 4. 14.
Populatio quando juſta. 3. 5. 8. & 9.
Populi qui in alterius ditionem conceſſerunt majeſtatem an habeant. 1. 3. 21.
Populi plures liberi licet idem caput habeant, an ſinguli majeſtatem retineant. 1. 3. 22. *unde hoc conſtet.* 1. 3. 23.
Populi interdum ob regum peccata puniti. 1. 3. 33.
an Populi integri poſtliminio reſtitui poſſint. 3. 9. 12.
Populi & populorum partes an laudabiliter à victore reſtituantur. 3. 9. 22. *quid ſi jus ſit ambiguum.* 3. 9. 24.
Populus an durante domo regnatrice majeſtatem habeat. 1. 3. 24. *an ſemper ſit ſupra regem.* 1. 3. 29. 30. & 32 *quouſque teneatur contractibus regis.* 2. 14. 16. & *invaſoris.* 2. 14. 21. & 22.
an Populus in alium locum migrans idem maneat. 2 9. 8. *an mutata regiminis forma.* 2. 9. 10.
an Populus Romanus hodie idem ſit qui olim 2. 9. 14.
Populus qui ſe ſponte alteri ſubjecit an per pacem reſtituendus. 3. 13. 15.
in Poſſeſſione in priorem ſtatum reſtituenda quale tempus inſpiciendum. 3. 13. 14.
Poſſeſſor bona fidei rem poſſeſſam

Digitized by Google

Regionis reſtituendæ nomen quomodo ſumi debeat. 3. 13. 24.
in Regem hoſtem patriæ an juſte ſuſcipiatur bellum. 1. 4. 14. *an in eumqui contra fidem datam agit ubi lex commiſſoria adjecta fuit.* 1. 4. 16.
Reges male imperantes an populo ſubjiciantur. 1. 3. 34. *regna populi voluntate delata alienare non poſſunt ſed populo tenentur ad excercendum per ſe ſummum imperium.* 1. 3. 42. *aliquando ſummum imperium ſoli, aliquando commune cum aliis habent.* 1. 3. 43. *an illud communicaſſe cenſeantur cum acta ſua ab aliis expendi & probari volunt* 1. 3. 51. *an contra promiſſa agentes deſinant habere ſummum imperium.* 1. 3. 45. *quid ſi lex commiſſoria in delatione regni fuerit adjecta.* 1. 3. 46. *an promiſſis, contractibus & juramentis ſuis teneantur.* 2. 14. 1 & 2. *an ſine pretio emere poſſint.* 2. 14 10. *an beneficia aliis conceſſa revocare.* 2. 14 21. *an ob damnum à militibus contra mandatum ſuum datum teneantur.* 2. 17. 16. *quid in res ſubditorum pacis cauſa ſtatuere poſſint.* 3. 13. 9. & 10.
Reges improprie dicti populo ſubjacent. 1. 3. 48.
Regi in partem non ſuam involanti an juſte reſiſtatur. 1. 4. 17. *quid ſi ſolus belli gerendi poteſtatem conceſſam habeat.* 1. 4. 18.
Regis perſona inviolabilis. 1. 4. 6. *quid ſi ſubdito injuriam faciat.* 1 4. 7. *an idem dicendum ſit de miniſtris quos adhibet.* 1. 4. 8
Regis pœna eſt ſubditis orbari. 2. 21. 26. *ex Regis promiſſo an teneantur ſucceſſores.* 3. 13. 8.
Regium eſt in pacem potius quam in bellum inclinare. 2. 24. 5.
Regna an præſcribi poſſint. 2. 4. 14. *quot modis deferantur per ſucceſſionem.* 2. 7. 36. & ſeqq.
in Regnis feudalibus qualis obtineat ſucceſſio. 2. 7. 51.
Regnum & principatus an differant. 1. 3. 35. *an poſſit eſſe pars hæreditatis.* 2. 7. 50. *an abdicari poſſit.* 2. 7. 59. *an in præjudicium liberorum.* 2. 7. 60.
an Regum contractus ſint leges. 2. 14. 14. *an iis teneantur ſucceſſores.* 2. 14. 15. *an & quousque populus iis obligetur.* 2. 14. 16. *an hoc ex eventu ſit judicandum.* 2. 14. 17. *an reſcindi*

Digitized by Google

ſcindi poſſint ſi in publicam perniciem vergere incipiant. 2. 14. 18. *quid ſi ad alienationem regni vel ejus partis pertineant.* 2. 14. 19.

Regula in deliberationibus publicis quæ adhibenda. 2. 24. 3. & ſeqq.

Religio an bello propaganda. 2. 20. 37. *an victis relinquenda.* 3. 8. 7. & ſeq.

Religioſa. v. Res religioſæ.

Remedium extraordinarium non datur quamdiu competit ordinarium 3. 2. 8.

Repreſſaliæ quid. 3. 2. 5. *quæ ad eas concedendas requirantur.* 3. 2. 6. *an dentur ubi aliud remedium ſupereſt.* 3. 2. 8. *quomodo à pignoratione differant.* 3. 2. 14. *ad quid teneantur qui iis cauſam dederunt.* 3. 2. 16. *earum effectus.* 3. 2. 15. *perſonæ vel res eo jure captæ quo in loco ſint habendæ.* ib. *ita captus contra quem recurſum habeat.* 3. 2. 16. *quo jure quis ita ex facto alieno teneatur.* 3. 2. 9 *innocentibus in iis parcendum.* 3. 6. 19.

Repreſſalias quis concedat. 3. 2. 14.

in Repreſſaliis quæ capi ſoleant. 3. 2. 10. *an etiam vita ſubditorum ex tali cauſa obligetur.* 3. 2. 11. *quales ſubditi capi poſſint.* 3. 2. 12. *an etiam legati.* 3. 2. 13.

Repugnantiæ caſus emergentis cum voluntate quot modis dijudicari poſſit. 2. 16. 30. & 31.

Rerum fungibilium dominium an in alium transferri poſſit ſine conſenſu domini. 2. 10. 21.

Res originarie acquiruntur jure ſingulari occupatione & diviſione. 2. 3. 2. & 3.

Res à proprietate vacuæ quotuplices ſint. 2. 2. 3. *quales in totum propriæ fieri poſſint.* 2. 2. 18.

an ad Res conſervandas raptor juſte occidatur. 2. 1. 24.

an Res alienæ citra furtum invito domino capi poſſit. 2. 2. 24. & 25.

an Res alienæ ad debitum conſequendum capi poſſit. 2. 7. 3. & ſeqq.

Res alienæ domino reſtituendæ. 2. 10. 2. *etiamſi dominus eam non repetat* 2. 10. 3. *cum alias furtum committatur.* 2. 10. 4. *non tamen ſuis impenſis eam reſtituit.* 2. 10. 5. *quis in ejus repetitione præferatur an deponens, an dominus.* 2. 10. 6. *non intereſt an ex gentium an civili jure ejus dominium*

minium fuerit acquiſitum. 2. 10. 7. *an præmium inventionis à domino peti poſſit.* ib. *ſi interierit b. f. poſſeſſor adejus reſtitutionem non tenetur.* 2. 10. 10. *niſi exinde factus fuerit locupletior.* 2. 10. 9.

Res aliena bona fide emta an reſtituenda ſine repetitione pretii erogati. 2. 10. 16.

Res aliena cujus dominus ignoratur an pauperibus danda. 2. 10. 19.

Res communes quæ. 2. 2. 13.

Res quæ dominum habere deſinunt an fiant occupantis. 2. 3. 21.

Res derelictæ quæ. 2. 4. 1. *præſumuntur ex ſignis externis.* 2. 4. 2. *ex verbis.* 2. 4. 3. *& factis.* 2. 4. 4. *ſub quibus comprehenduntur non facta, ut ſilentium aliquando.* 2. 4. 5. *quæ requirantur in ſilentio.* 2. 4. 6. *an ea ex tempore præſumi poſſint.* 2. 4. 7. & 10. *quod non idem eſt inter abſentes & præſentes.* 2. 4. 8.

Res derelictæ an cenſeantur quæ negligenter tractantur. 2. 4. 11. *an originarie acquirantur.* 2. 3. 22.

an Res hoſtiles capere & vaſtare liceat. 3. 5. 1. *an tantum vi an etiam dolo.* 3. 5. 6. *an citra modum* 3. 5. 7. *an ubique* 3. 6. 5 *an in loco pacato.* ib. & 3. 10. 9. *an tantum ad conſecutionem debiti primarii retinendæ, an & ſubnaſcentis.* 3. 6. 18. *an innocentibus reſtituendæ.* 2. 6. 19.

Res apud hoſtes inventæ, licet eorum non ſint, an victoria jure acquirantur 3. 6. 3.

Res in navi hoſtili inventæ an cenſeantur eſſe hoſtium. 3. 6. 4.

Res hoſtibus ereptæ an à prioribus dominis vindicari poſſint. 3. 6. 5.

quæ Res à vaſtatione ſint eximendæ 3 5. 9.

Res quando cenſeantur captæ. 3. 6. 2. *quid ſi non ſint hoſtium.* 3 6. 3. *jus eas acquirendi an tantum in ſolenni an & in aliis bellis competat.* 3 6. 16.

an Res religioſæ victori cedant. 3. 5. 5. *an juſte violentur* 3. 5. 9.

Res ſacræ cujus ſint & an victori cedant. 3. 5. 2. *an ſint in Chriſti patrimonio.* 3. 5. 3. *iis in bello parcendum.* 3. 5. 9.

Res ex turpi cauſa acceptæ reſtituendæ. 2. 10. 20. *an ea quæ a victore emta eſt.* 3. 9. 21.

Digitized by Google

Reſiſtere ſuperiori an liceat in ſumma neceſſitate. 1. 4. 5.
Reſp. mixta qua. 1. 3. 27. & 49. *qualiſcunque fingatur ſua ſemper habet incommoda.* 1. 3. 50.
Reſtituendi obligatio an nullo tempore exſtinguatur. 3. 9. 23.
Reſtitutio in integrum an in rege locum habeat. 2. 14. 3. *à quo fieri debeat.* ib. & 2. 14. 5. *an ſit ex jure civili.* 2. 14. 4.
Reſtitutio damni injuſto bello illati à quibus fieri debeat. 3. 4. 15. *an ab iis qui res captas juſto titulo poſſident.* ib.
in Reſtitutionibus minorum quæ leges ſint obſervandæ. 2. 11. 10.
an Reſervationes mentales ſint licitæ. 3. 1. 18.
Reverentia debetur parentibus. 2. 5. 2. 6. & 18.
Rem unus poteſt eſſe plurium regnorum diſtinctorum. 1. 3. 22. & 23.
Rex à populo conſtitutus an ei ut conſtituenti ſubjiciatur. 1. 3. 32. *an quia regimen ejus qui regitur cauſa comparatum eſt.* 1. 3. 33.
Rex temporarius quis. 1. 3 38. *an tales ſint curatores regibus impuberibus dati, & Dictator olim apud Romanos* ib.
Rex poſt abdicationem regni an fiat privatus. 1. 4. 10. *an regno pulſus habeat jus fœderis faciendi.* 2. 15. 6. *an captivus vel exſul de regno ſuo paciſci & imperium exercere poſſit.* 3. 13. 4.
Rex regnum alienare non poteſt nec illud eo modo amittit. 1. 4. 12. *quid ſi illud alii tradere aut ſubjicere moliatur.* 1. 4. 13. *aut fiat hoſtis patriæ* 1. 4. 14. *quando talis dicatur.* 1. 4. 15. *an ſine populi conſenſu de regno paciſci poſſit.* 3. 13. 5. *an aliis illud in feudum offerre.* 2. 6. 13. *an oppignorare.* 2. 6. 14. *an functiones ſummo minores jure hæreditario concedere.* 2. 6. 15. *an patrimonium populi alienare.* 2. 6. 16. & 3. 13. 7. *an fructus ex eo perceptos* 2. 6. 17. *an eos oppignorare.* 2. 6. 18.
Rex innocentem inſultans an ipſo facto rex eſſe deſinat. 2. 1. 17. *an legibus civilibus teneatur.* 2. 4. 18 *anut civitatis pars & membrum iis obligetur.* 2. 4. 19. *an leges in imperii delatione à populo latas obſervare debeat.* 2. 4. 20. *an capitulationibus in delatione regni ſibi præſcriptis exceptiones opponere poſſit.* 2. 14.

Digitized by Google

7. an pacta cum extraneis à tutoribus inita reſcindere poſſit. 2. 14. 6. an ſubditis ſuis obligari. 2. 14. 11. an iis jus quæſitum auferre. 2. 14. 12.
an Rex ſe ipſum in integrum reſtituere poſſit. 2. 14. 3.
Rex ob cauſas leves bellum ſuſcipiens ad quid teneatur ſubditis ſuis. 2. 24. 2. ut bellum periculoſum vitet quid facere & conſiderare debeat. 2. 24. 3. & ſeq. an teneatur de damnis à militibus ob non ſoluta ſtipendia datis. 3. 10. 7.
Ruptura pacis. v. Pacis.

S.

Sacerdotibus in bello parcendum. 3. 4. 17.
Salus propria an præferenda ſaluti publicæ. 1. 4. 7. & 2. 1. 18.
Salvus conductus. v. Jus commeandi.
an Satisfactio ab eo qui bellum promeritus eſt offerenda. 2. 1. 33.
Sciens, præſens & tacens an videatur conſentire. 2. 4. 5.
Scientia ſuperiorum quomodo probetur. 3. 13. 33.
an Scriptura in contractu requiratur. 2. 16. 34.
Sedis mutanda amor an juſta belli cauſa. 2. 22. 3.
Senibus in bello parcendum. 3. 4. 17
Sententia inter ſe diſſentientium in concilio an numeranda an ponderanda. 2. 5. 28. ſi pares ſint nihil agitur. 2. 5. 29. interdum conjunguntur licet diverſa appareant. 2. 5. 30. quomodo ſint conjungendæ. ib. in iis ferendis an jus abſentium accreſcat præſentibus. 2. 5. 31. quomodo ſint ferendæ inter eos qui diſpares partes in re habent. 2. 5. 33.
ex Sententiis alternantibus circa bellum & pacem quæ ſit præferenda. 2. 23. 7.
Sepultura hominum demortuorum quid. 2. 19. 1. honeſta vel ignominioſa. 2. 19. 2. ex quo jure oriatur. 2. 19. 3. omnibus hominibus debetur. 2. 19. 4. an hoſtibus. 2. 19. 5. an inſigniter facinoroſis. 2. 19. 6. & 7. an proditoribus patriæ. 2. 19. 12. ob eam denegatam an juſte ſuſcipiatur bellum. 2. 19. 13.
ad Sepulturam concedere cadavera an ſit ſignum victoriæ. 3. 13. 49.
Sermo ambiguus an ſit licitus. 3. 1. 16. & 17.
Servi natura an dentur. 2. 22. 6.
an Servis aufugere liceat. 2. 5. 48.

Digitized by Google

48. & 3. 7. 14.
Servitus perfecta quæ. 2. 5. 44. *an ſit contra naturam.* 2. 5. 45. *quale jus domino in ſervum tribuat.* 2. 5. 46. *quæ ſit juſta* 3. 7. 11.
Servitus civilis quid. 3. 8. 1. *quomodo conſtituatur.* ib. & ſeq. & 2. 21. 14.
Servitutis conceſſione an originarie acquiratur. 2. 3. 4.
Servitutis quæ ſint effecta 3. 7. 4.
Servorum filii an & quatenus naturaliter ſint ſervi. 2. 5. 47. & 3. 7. 3.
in Servos quid juris competat ex temperamento juris naturæ. 3. 7. 12. & 13.
an Servus domino jus ſuum externum exequenti reſiſtere poſſit. 3. 7. 9.
Signa ex conſuetudine ſignificantia an tacite obligent. 3. 17. 3. *an iis ad decipiendos hoſtes uti liceat.* 3. 1. 9.
ex Silentio quandoque præſumitur derelictio. 2. 4. 5. *quæ ad illud requirantur.* 2. 4. 6. *an conſenſus ex eo probetur.* 2. 15. 18.
Simulatio quid. 3. 1. 8. *an in hoſtem licita.* 3. 1. 9.
Societas alia æqualis, alia inæqualis. 1. 1. 7.
Societas cum uno tantum populo etiam per longiſſimum tempus non impedit quo minus cum aliis iniri poſſit. 2. 4. 23.
Societas maxime naturalis eſt conjugium. 2. 5. 13. *cui in ea imperium competat.* 2. 5. 14.
Societas publica quotuplex. 2. 5. 27. *pars minor in ea majorem ſequitur.* 2. 5. 28.
Societas publica plurium patrumf. in populum quale jus conſequatur. 2. 5. 34. *an par jus regibus.* 2. 5. 35.
Societas contrahi an poſſit ut alter damni ſit immunis. 2. 12. 37. *vel ut alter nullum lucrum percipiat.* 2. 12. 38.
Societas navalis. v. Admiralitas.
in Societate quando dicantur partes æquales. 2. 12. 36.
an in Societate univerſorum bonorum exacta æqualitas obſervetur. 2. 12. 39.
Societate ſoluta ad quem pertineat periculum rerum collatarum. 2. 12. 40.
Societates morte extinguuntur. 2. 16. 20.
Socii abſentis jus an præſentibus accreſcat. 2. 5. 31.
Socii qui ſint in jure poſtliminii. 3. 9. 2.
pro Sociis an juſtum ſit bellum. 2. 25. 5. *an ſemper ſuſcipiendum.*

Digitized by Google

dum. 2. 25. 6.
Sociorum nomine an futuri intelligantur. 2. 16. 14. *an hi salvo fœdere contra primum socium defendi possint.* 2. 16. 15.
inter Socios quis sit ordo maxime naturalis. 2. 5. 32.
an Sollicitare alios ad factum illicitum liceat. 3. 1. 23. & 24.
an Sors in bello licite adhibeatur. 3. 13. 46. & seqq. *quomodo bellum per eam vitetur.* 2. 23. 13.
Specificatio modus acquirendi. 2. 8. 17. *an originarius.* 2. 3. 5. *quid si quis mala fide ex aliena materia novam speciem fecisset.* 2. 7. 18.
Sponsio quid. 2. 15. 15. *quotuplex.* 2. 15. 16. *quid si à summa potestate improbetur.* 2. 15 17. *an eam ex nbtitia & silentio obliget.* 2. 15 18.
in Statu innocentiæ an fuisset laborandum. 2. 2. 8.
Studium pertinax in partes suas an mortem mereatur. 3. 4. 8.
Stupra & adulteria an in bello sint licita. 3. 4. 13.
Stuprator virginis ad quid teneatur. 2. 17. 12.
Suasores sceleris ad quid teneantur. 2. 17. 9.
Subditi an in superiores bellare possint. 1. 4. 1. & 2. *quando in eos licite bellent.* 1. 4. 9. 13. 14. 16. 17. & 24.
Subditi an omnes bello adhiberi possint. 1. 5. 5. *an ad bellum justum cogi.* 2. 26. 6. *quid si hosti de non militando fidem dederint.* 2. 26. 7. *an ob crimen superiorum teneantur.* 2. 21. 12. *an omnes.* 2. 21. 13 *an ob crimen regis puniri possint.* 2. 21. 25. *an in bello manifeste in justo se defendere possint.* 2. 26. 8. *ut tamen bellum justum non fiat.* 2. 26. 9.
an Subditi alieni contra Imperantes justè defendantur. 2. 25. 9.
Subditi pro aliis militantes an pacem rumpant. 3. 13. 34.
an Subditis semper liceat ad libertatem proclamare. 2. 4. 22.
pro Subditis justissime suscipitur bellum. 2. 25 2. *an pro singulis.* ib. & q. seq.
an Subditis rationes consiliorum edi debeant. 2. 26. 4. *an ipsis sine periculo causæ belli aperiantur.* ib.
Subditis vis illata an pacem rumpat. 3. 13. 35.
an Subditos alienos per pacem recipere liceat. 3. 13. 45.
Subjectio quomodo à consociatione

tione differat 2. 5. 12. *consensualis quotuplex.* 2. 5. 42. *privata quotuplex.* 2. 5. 43. *publica.* 2. 5. 49.

Succedendi in regnum jus an abdicari possit. 2. 7. 59. *an pro liberis.* 2. 7. 60.

Succedens in regno patrimoniali individuo quid aliis haeredibus debeat. 2. 7. 40.

Successio non est titulus imperii sed modus ad id perveniendi. 1. 3. 36.

Successio defertur ex praesumta voluntate. 2. 7. 7. *primo liberis.* 2. 7. 8. & 15. *an omnibus aqualiter debeatur.* 2. 7. 22. *debetur parentibus.* 2. 7. 27. *fratribus.* 2. 7. 28. *consanguineis & uterinis.* 2. 7. 29. *cognatis.* 2. 7. 30. *an carissimis.* 2. 7. 31.

Successio naturali conjectura determinata an necessario observanda. 2. 7. 32. *quid si à defuncto expresse non fuerit determinata.* 2. 7. 33.

Successio in regnis patrimonialibus quomodo deferatur. 2. 7. 37. *quales in iis haeredes institui possint.* 2. 7. 38. *an in ea ratio habeatur aetatis & sexus* 2. 7. 39. & 40.

quaesit Successio in regnis populi consensu delatis. 2. 7. 41. *plerumque est individua.* 2. 7. 42. *stat in eadem familia.* 2. 7. 43. *an admittantur naturales.* ib. *an adoptivi.* 2. 7. 45. *an mares praferantur feminis.* 2. 7. 46. *an ratio habeatur aetatis.* 2. 7. 47. *cur.* 2. 7. 48. *quid si major natu esset incapax.* 2. 7. 49. *talis successio est quasi hereditaria.* 2. 7. 50. *cur à populo electa.* ib.

Successio tantum defert quantum prima electio. 2. 7. 48.

Successio feudalis sequenda in regno quod primitus suis feudale. 2. 7. 51.

Successio linealis quid. 2. 7. 52. *cognatica.* ib *agnatica.* 2. 7. 55. *an aliunde quam ex lege fundamentali desumi possit.* 2. 7. 53.

à Successione regni patrimonialis an filius per exheredationem paternam removeri possit. 2. 7. 57. *an à successione regni non patrimonialis.* 2. 7. 58.

de Successione regni controversa quis judicare debeat an rex an populus. 2. 7. 61.

in Successione regni an praferatur filius ante adeptionem regni natus ei qui in regia fortuna natus est. 2. 7. 62. *an nepos ex filio priore filio posteriori.* 2. 7. 63.

Successiones regum an eodem modo

Digitized by Google

modo deferantur quo privatorum. 2. 7. 35. *quot modis deferantur.* 2. 7. 36.
Succeſſionum plures modi introduci poſſunt. 2. 7. 56.
an Succeſſores ex promiſſo regis anteceſſoris obligentur. 3. 13. 8. *an ejus debitis teneantur.* 2. 14. 15.
Superiores quale jus in juramenta inferiorum habeant. 2. 13. 29. & 31. *an eos à juramento abſolvere poſſint.* 2. 13. 30.
an Supplices jure talionis interfici poſſint. 3. 4. 7.

T.

Talio an ſemper locum habere poſſit. 2. 20. 30.
an Templa hoſtium juſte vaſtentur & deſiciantur. 3. 5. 9.
Temporis lapſus quandoque ſignum derelictionis. 2. 4. 7. & 10. *major inter abſentes obſervatur quam inter præſentes.* 2. 4. 8.
Tempus memoriam excedens quid. 2. 4. 9.
Territorii pars à quo alienari poſſit. 2. 6. 12.
Teſtamentum eſt modus alienandi. 2. 6. 19.
Theſaurus an ſit inventoris. 2. 8. 9.
an Tranſeuntes in territorio aliquantisper morari poſſint. 2. 2. 38.
Tranſitus populo juſto bello ſuum repetenti neceſſario non eſt concedendus. 2. 2. 32. *quære.* 2. 2. 33. *an & quibus cautionibus tutus poſſit reddi.* 2. 2. 34. *an ſemper debeatur mercibus & commercia excercentibus.* 2. 2. 35.
Tributa ſolvere an amiſſum imperium denotet. 1. 3. 54.
Traditio modus acquirendi. 2. 8. 19. *an abſolute ad transferendum dominium requiratur,* ib.
Turpe quid. 1. 1. 29. *cur determinetur ex natura ſocietatis humanæ.* 1. 1. 30.
Tutores à quo conſtituantur in regnis patrimonialibus & non patrimonialibus. 1. 3. 44.
Tyrannus quis. 1. 4. 22. & 23. *an recte deponatur.* 1. 4. 24.

V.

Vaſallus an ſummum imperium habeat. 1. 3. 55. *an invitus à domino obſes dari poſſit.* 3. 13. 58.
an Vaticiniorum explicatio juſta ſit bellandi cauſa. 2. 22. 10.
Vectigalia an tranſeuntibus mercibus imponi poſſint. 2. 2. 36. *quis modus in iis exigendis obſervari debeat.* 2. 2. 37
Venatio quid. 2. 8. 4.
Vendendi libertas in territorio noſtro an aliis abſolute debeatur. 2. 2. 44. *an per territorium*

Digitized by Google

prehendatur. 3. 16. 10.
Vitia rei in contractibus indicanda. 2. 12. 11. *an omnia.* 2. 12. 13.
an Universitas obliget singulos. 2. 5. 28.
de Universitate quædam dicuntur primo, quædam non nisi derivatione à singulis. 2. 21. 15.
Universitatis pœna, & pœna singulorum quomodo differant. 2. 21. 14.
Voces. v. verba.
Voluntas unde colligatur. 2. 16. 30.
Voluntatis nostræ quid sit sufficiens signum. 2. 11. 25.
Voluntatis internuntius quomodo à tabellario differat. 2. 11. 32.
Usucapio. quid. 2. 4. 13. *v.* Præscriptio.
Usura an licita. 2. 12. 32. & 33.
Utilitas innoxia jus concedit in res ab aliis jam occupatas. 2. 2. 29.
Utilitas sola an justa belli causa, 2. 22. 3.

Digitized by Google

terium noſtrum excercenda concedi debeat. 2. 2. 45.
quæ Venditio expluribus ſimul factis valeat. 2. 12. 28.
Venena ſtruentes an occidi poſſint. 2. 1. 13.
an Veneno hoſtem tollere liceat. 3. 4. 9. *an ſpicula, fontes & & aquas eo inficere.* 3. 4. 10.
Venire cui permiſſum eſt, an alium mittere poſſit. 3. 14. 22.
Verba quomodo ſint intelligenda. 2. 16. 6. & 7. *quomodo in interpretatione non odioſorum, favorabilium, & odioſorum.* 2. 16. 11. 12. & 13. *dubia contra quem interpretanda.* 2. 16. 36. *an natura ſua aliquid ſignificent.* 3, 1. 10. *quomodo iis ſignificatio fuerit in impoſita.* 3. 1. 11. & 12.
Veritas in quo conſiſtat. 3. 1. 13.
Veſtium nomine an arma intelligantur. 3. 16. 10.
Victi clementer habendi. 3. 8. 9. *quanam iis ſint relinquenda.* 3. 8. 5. & 6. *an imperium.* ib. *an religio avita.* 3. 8. 7. & 8.
an Victor jure victoriæ imperium acquirat in univerſos. 3. 8. 1. *quot modis.* 3. 8. 2. *quomodo jure ſuo uti debeat.* 3. 13. 55.
Victoria quomodo probetur. 3. 13. 49.
Victus quis proprie dicatur. 3. 13. 49.
Vim parantem an prævenire liceat. 2. 1. 13.
Vim bellicam inferre eſt contra naturam pacis. 3. 13. 31. *à quibus illata pacem rumpat.* 3. 13. 32. *an à ſociis illata vel à ſubditis.* ib. *quibus illata pacem rumpat.* 3. 13. 35. *an ſociis illata.* 3. 13. 39.
Vindicta privatis interdicta. 2. 20. 16. *an per pacem licita.* 3. 13. 37. *an ſimulata cenſeatur remiſſa.* 3. 17. 4.
Violenta executio quid. 3. 2. 2. *quotuplex.* 3. 2. 3.
an Virgo ad pudicitiam conſervandam ſe ipſam occidere poſſit. 2. 19. 11. *an eam violantem interficere.* 2. 1. 15.
Vita homini ſua eſt ſed non ad eam perdendam. 2. 17. 3. *an ad eam ſervandam aggreſſorem occidere liceat.* 2. 1. 8. *quid ſi aggreſſor peccato careat.* 2. 1. 9. *an innocentem obterere.* 2. 1. 10.
an Vita anterior in delicti æſtimatione conſiderari debeat. 2. 20. 28.
an Vita ſubditorum ex repreſſaliis obligari poſſit. 3. 2. 11.
ſub Vita pacto an libertas com-

JOHANNIS FRANCISCI
BUDDEI

S. S. Theol. Lic. & Philoſophiæ Moralis ac Civilis in Academia Fridericiana Profeſſ. Publ. Ordinar.

HISTORIA JURIS NATURALIS.

Digitized by Google

Q. D. B. V.

QUi eam philoſophiæ partem, quæ mores hominum fingit formatq;, quam plerique recentiorum Jus Naturæ, appellitant, cum ipſis hominibus natam eſſe, aſſerunt, ita ut par eſt, utque doctrinæ hujus & majeſtas & antiquitas exigit, ſentiunt. Quod enim nonnulli, interque eos C. Cornelius Tacitus (*a*) rerum ſuarum longe conſultiſſimus Scriptor, tradidere, veteſtiſſimos mortalium, nulla adhuc mala libidine, ſine probro, ſine ſcelere, eoque ſine pœna & coercitionibus egiſſe, & ſponte ſua, ſine lege, fidem rectumque coluiſſe, id ejuſmodi eſt, ut aut à fide abhorreat penitus, aut Principum juſſis, tabuliſque legum, ſcriptiſque eos ſaltem caruiſſe monumentis, evincat condoceatque. Parentes vero ſuos erudiviſſe liberos rectique & honeſti non minus imbuiſſe elementis, quam vero de Numine ſenſu, id ſi quis in dubium vocaverit, næ! is ſimplicium proborumque & ſanctiorum, quibus præditi erant cordatiſſimi mortalium,

a) Annal. lib. III. add. Ovid. lib. I. Metamorph. & Lucretius lib. V.

7. an pacta cum extraneis à tutoribus inita reſcindere poſſit. 2. 14. 6. an ſubditis ſuis obligari. 2. 14. 11. an iis jus quaſitum auferre. 2. 14. 12.

an Rex ſe ipſum in integrum reſtituere poſſit. 2. 14. 3.

Rex ob cauſas leves bellum ſuſcipiens ad quid teneatur ſubditis ſuis. 2. 24. 2. ut bellum periculoſum vitet quid facere & conſiderare debeat. 2. 24. 3. & ſeq. an teneatur de damnis à militibus ob non ſoluta ſtipendia datis. 3. 10. 7.

Ruptura pacis. v. Pacis.

S.

Sacerdotibus in bello parcendum. 3. 4. 17.

Salus propria an præferenda ſaluti publicæ. 1. 4. 7. & 2. 1. 18.

Salvus conductus. v. Jus commeandi.

an Satisfactio ab eo qui bellum promeritus eſt offerenda. 2. 1. 33.

Sciens, præſens & tacens an videatur conſentire. 2. 4. 5.

Scientia ſuperiorum quomodo probetur. 3. 13. 33.

an Scriptura in contractu requiratur. 2. 16. 34.

Sedis mutanda amor an juſta belli cauſa. 2. 22. 3.

Senibus in bello parcendum. 3. 4. 17

Sententiæ inter ſe diſſentientium in concilio an numerandæ an ponderandæ. 2. 5. 28. ſi pares ſint nihil agitur. 2. 5. 29. interdum conjunguntur licet diverſæ appareant. 2. 5. 30. quomodo ſint conjungendæ. ib. in iis ferendis an jus abſentium accreſcat præſentibus. 2. 5. 31. quomodo ſint ferendæ inter eos qui diſpares partes in re habent. 2. 5. 33.

ex Sententiis alternantibus circa bellum & pacem quæ ſit præferenda. 2. 23. 7.

Sepultura hominum demortuorum quid. 2. 19. 1. honeſta vel ignominioſa. 2. 19. 2. ex quo Jure oriatur. 2. 19. 3. omnibus hominibus debetur. 2. 19. 4. an hoſtibus. 2. 19. 5. an inſigniter facinoroſis. 2. 19. 6. & 7. an proditoribus patriæ. 2. 19. 12. ob eam denegatam an juſte ſuſcipiatur bellum. 2. 19. 13.

ad Sepulturam concedere cadavera an ſit ſignum victoriæ. 3. 13. 49.

Sermo ambiguus an ſit licitus. 3. 1. 16. & 17.

Servi natura an dentur. 2. 22. 6.

an Servis aufugere liceat. 2. 5. 48.

Digitized by Google

48. & 3. 7. 14.
Servitus perfecta qua. 2. 5. 44. *an sit contra naturam.* 2. 5. 45. *quale jus domino in servum tribuat.* 2. 5. 46. *qua sit justa* 3. 7. 11.
Servitus civilis quid. 3. 8. 1. *quomodo constituatur.* ib. & seq. & 2. 21. 14.
Servitutis concessione an originarie acquiratur. 2. 3. 4.
Servitutis qua sint effecta 3. 7. 4.
Servorum filii an & quatenus naturaliter sint servi. 2. 5. 47. & 3. 7. 3.
in Servos quid juris competat ex temperamento juris naturæ. 3. 7. 12. & 13.
an Servus domino jus suum externum exequenti resistere possit. 3. 7. 9.
Signa ex consuetudine significantia an tacite obligent. 3. 17. 3. *an iis ad decipiendos hostes uti liceat.* 3. 1. 9.
ex Silentio quandoque præsumitur derelictio. 2. 4. 5. *qua ad illud requirantur.* 2. 4. 6. *an consensus ex eo probetur.* 2. 15. 18.
Simulatio quid. 3. 1. 8. *an in hostem licita.* 3. 1. 9.
Societas alia æqualis, alia inæqualis. 1. 1. 7.
Societas cum uno tantum populo etiam per longissimum tempus non impedit quo minus cum aliis iniri possit. 2. 4. 23.
Societas maxime naturalis est conjugium. 2. 5. 13. *cui in ea imperium competat.* 2. 5. 14.
Societas publica quotuplex. 2. 5. 27. *pars minor in ea majorem sequitur.* 2. 5. 28.
Societas publica plurium patrumf. in populum quale jus consequatur. 2. 5. 34. *an par jus regibus.* 2. 5. 35.
Societas contrahi an possit ut alter damni sit immunis. 2. 12. 37. *vel ut alter nullum lucrum percipiat.* 2. 12. 38.
Societas navalis. v. Admiralitas.
in Societate quando dicantur partes æquales. 2. 12. 36.
an in Societate universorum bonorum exacta æqualitas observetur. 2. 12. 39.
Societate soluta ad quem pertineat periculum rerum collatarum. 2. 12. 40.
Societates morte extinguuntur. 2. 16. 20.
Socii absentis jus an præsentibus accrescat. 2. 5. 31.
Socii qui sint in jure postliminii. 3. 9. 2.
pro Sociis an justum sit bellum. 2. 25. 5. *an semper suscipiendum,*

dum. 2. 25. 6.
Sociorum nomine an futuri intelligantur. 2. 16. 14. *an hi salvo fœdere contra primum socium defendi possint.* 2. 16. 15.
inter Socios quis sit ordo maxime naturalis. 2. 5. 32.
an Sollicitare alios ad factum illicitum liceat. 3. 1. 23. & 24.
an Sors in bello licite adhibeatur. 3 13. 46. & seqq. *quomodo bellum per eam vitetur.* 2. 23. 13.
Specificatio modus acquirendi. 2. 8. 17. *an originarius.* 2. 3. 5. *quid si quis mala fide ex aliena materia novam speciem fecisset.* 2. 7. 18.
Sponsio quid. 2. 15. 15. *quotuplex.* 2. 15. 16. *quid si à summa potestate improbetur.* 2. 15 17. *an eam ex ntitia & silentio obliget.* 2. 15 18.
in Statu innocentiæ an fuisset laborandum. 2. 2. 8.
Studium pertinax in partes suas an mortem mereatur. 3. 4. 8.
Stupra & adulteria an in bello sint licita. 3. 4. 13.
Stuprator virginis ad quid teneatur. 2. 17. 12.
Suasores sceleris ad quid teneantur. 2. 17. 9.
Subditi an in superiores bellare possint. 1. 4. 1. & 2. *quando in eos licite bellent.* 1. 4. 9. 13. 14. 16. 17. & 24.
Subditi an omnes bello adhiberi possint. 1. 5. 5. *an ad bellum justum cogi.* 2. 26. 6. *quid si hosti de non militando fidem dederint.* 2. 26. 7. *an ob crimen superiorum teneantur.* 2. 21. 12. *an omnes.* 2. 21. 13 *an ob crimen regis puniri possint.* 2. 21. 25. *an in bello manifeste in justo se defendere possint.* 2. 26. 8. *ut tamen bellum justum non fiat.* 2. 26. 9.
an Subditi alieni contra Imperantes juste defendantur. 2. 25. 9.
Subditi pro aliis militantes an pacem rumpant. 3. 13. 34.
an Subditis semper liceat ad libertatem proclamare. 2. 4. 22.
pro Subditis justissime suscipitur bellum. 2. 25 2. *an pro singulis.* ib. & q. seq.
an Subditis rationes consiliorum edi debeant. 2. 26. 4. *an ipsis sine periculo causæ belli aperiantur.* ib.
Subditis vis illata an pacem rumpat. 3. 13. 35.
an Subditos alienos per pacem recipere liceat. 3. 13. 45.
Subjectio quomodo à consociatione

Digitized by Google

tione differat 2. 5. 12. *conſenſualis quotuplex.* 2. 5. 42. *privata quotuplex.* 2. 5. 43. *publica.* 2. 5. 49.

Succedendi in regnum jus an abdicari poſſit. 2. 7. 59. *an pro liberis.* 2. 7. 60.

Succedens in regno patrimoniali individuo quid aliis haredibus debeat. 2. 7. 40.

Succeſſio non eſt titulus imperii ſed modus ad id perveniendi. 1. 3. 36.

Succeſſio defertur ex præſumta voluntate. 2. 7. 7. *primo liberis.* 2. 7. 8. & 15. *an omnibus æqualiter debeatur.* 2. 7. 22. *debetur parentibus.* 2. 7. 27. *fratribus.* 2. 7. 28. *conſanguineis & uterinis.* 2. 7. 29. *cognatis.* 2. 7. 30. *an cariſſimis.* 2. 7. 31.

Succeſſio naturali conjectura determinata an neceſſario obſervanda. 2. 7. 32. *quid ſi à defuncto expreſſe non fuerit determinata.* 2. 7. 33.

Succeſſio in regnis patrimonialibus quomodo deferatur. 2. 7. 37. *quales in iis heredes inſtitui poſſint.* 2. 7. 38. *an in ea ratio habeatur ætatis & ſexus* 2. 7. 39. & 40.

quæſit Succeſſio in regnis populi conſenſu delatis. 2. 7. 41. *plerumque eſt individua.* 2. 7. 42. *ſtat in eadem familia.* 2. 7. 43. *an admittantur naturales.* ib. *an adoptivi.* 2. 7. 45. *an mares præferantur feminis.* 2. 7. 46. *an ratio habeatur ætatis.* 2. 7. 47. *cur.* 2. 7. 48. *quid ſi major natu eſſet incapax.* 2. 7. 49. *talis ſucceſſio eſt quaſi hereditaria.* 2. 7. 50. *cur à populo electa.* ib.

Succeſſio tantum defert quantum prima electio. 2. 7. 48.

Succeſſio feudalis ſequenda in regno quod primitus fuit feudale. 2. 7. 51.

Succeſſio linealis quid. 2. 7. 52. *cognatica.* ib. *agnatica.* 2. 7. 55. *an aliunde quam ex lege fundamentali deſumi poſſit.* 2. 7. 53.

à Succeſſione regni patrimonialis an filius per exheredationem paternam removeri poſſit. 2. 7. 57. *an à ſucceſſione regni non patrimonialis.* 2. 7. 58.

de Succeſſione regni controverſa quis judicare debeat an rex an populus. 2. 7. 61.

in Succeſſione regni an præferatur filius ante adeptionem regni natus ei qui in regia fortuna natus eſt. 2. 7. 62. *an nepos ex filio priore filio poſteriori.* 2. 7. 63.

Succeſſiones regum an eodem modo

Digitized by Google

modo deferantur quo privatorum. 2. 7. 35. *quot modis deferantur.* 2. 7. 36.
Succeſſionum plures modi introduci poſſunt 2. 7. 56.
an Succeſſores ex promiſſo regis anteceſſoris obligentur. 3. 13. 8. *an ejus debitis teneantur.* 2. 14. 15.
Superiores quale jus in juramenta inferiorum habeant. 2. 13. 29. & 31. *an eos à juramento abſolvere poſſint.* 2. 13. 30.
an Supplices jure talionis interfici poſſint. 3. 4. 7.

T.

Talio *an ſemper locum habere poſſit.* 2. 20. 30.
an Templa hoſtium juſte vaſtentur & deſiciantur. 3. 5. 9.
Temporis lapſus quandoque ſignum derelictionis. 2. 4. 7. & 10. *major inter abſentes obſervatur quam inter præſentes.* 2. 4. 8.
Tempus memoriam excedens quid. 2. 4. 9.
Territorii pars à quo alienari poſſit. 2. 6. 12.
Teſtamentum eſt modus alienandi. 2. 6. 19.
Theſaurus an ſit inventoris. 2. 8. 9.
an Tranſeuntes in territorio aliquantisper morari poſſint. 2. 2. 38.
Tranſitus populo juſto bello ſuum repetenti neceſſario non eſt concedendus. 2. 2. 32. *quare.* 2. 2. 33. *an & quibus cautionibus tutus poſſit reddi.* 2. 2. 34. *an ſemper debeatur mercibus & commercia excercentibus.* 2. 2. 35.
Tributa ſolvere an amiſſum imperium denotet. 1. 3. 54.
Traditio modus acquirendi. 2. 8. 19. *an abſolute ad transferendum dominium requiratur,* ib.
Turpe quid. 1. 1. 29. *cur determinetur ex natura ſocietatis humanæ.* 1. 1. 30.
Tutores à quo conſtituantur in regnis patrimonialibus & non patrimonialibus. 1. 3. 44.
Tyrannus quis. 1. 4. 22. & 23. *an recte deponatur.* 1. 4. 24.

V.

Vaſallus *an ſummum imperium habeat.* 1. 3. 55. *an invitus à domino obſes dari poſſit.* 3. 13. 58.
an Vaticiniorum explicatio juſta ſit bellandi cauſa. 2. 22. 10.
Vectigalia an tranſeuntibus mercibus imponi poſſint. 2. 2. 36. *quis modus in iis exigendis obſervari debeat.* 2. 2. 37
Venatio quid. 2. 8. 4.
Vendendi libertas in territorio noſtro an aliis abſolute debeatur. 2. 2. 44. *an per territorium*

Digitized by Google

prehendatur. 3. 16. 10.
Vitia rei in contractibus indicanda. 2. 12. 11. *an omnia.* 2. 12. 13.
an Universitas obliget singulos. 2. 5. 28.
de Universitate quædam dicuntur primo, quædam non nisi derivatione à singulis. 2. 21. 15.
Universitatis pœna, & pœna singulorum quomodo differant. 2. 21. 14.
Voces. v. verba.
Voluntas unde colligatur. 2. 16. 30.
Voluntatis nostra quid sit sufficiens signum. 2. 11. 25.
Voluntatis internuntius quomodo à tabellario differat. 2. 11. 32.
Usucapio. quid. 2. 4. 13. *v.* Præscriptio.
Usura an licita. 2. 12. 32. & 33.
Utilitas innoxia jus concedit in res ab aliis jam occupatas. 2. 2. 29.
Utilitas sola an justæ belli causa, 2. 22. 3.

Digitized by Google

terium noſtrum excercenda concedi debeat. 2. 2. 45.
qua Venditio expluribus ſimul factis valeat. 2. 12. 28.
Venena ſtruentes an occidi poſſint. 2. 1. 13.
an Veneno hoſtem tollere liceat. 3. 4. 9. *an ſpicula, fontes & & aquas eo inficere.* 3. 4. 10.
Venire cui permiſſum eſt, an alium mittere poſſit. 3. 14. 22.
Verba quomodo ſint intelligenda. 2. 16. 6. & 7. *quomodo in interpretatione non odioſorum, favorabilium, & odioſorum.* 2. 16. 11. 12. & 13. *dubia contra quem interpretanda.* 2. 16. 36. *an natura ſua aliquid ſignificent.* 3, 1. 10. *quomodo iis ſignificatio fuerit in impoſita.* 3. 1. 11. & 12.
Veritas in quo conſiſtat. 3. 1. 13.
Veſtium nomine an arma intelligantur. 3. 16. 10.
Victi clementer habendi. 3. 8. 9. *quanam iis ſint relinquenda.* 3. 8. 5. & 6. *an imperium.* ib. *an religio avita.* 3. 8. 7. & 8.
an Victor jure victoriæ imperium acquirat in univerſos. 3. 8. 1. *quot modis.* 3. 8. 2. *quomodo jure ſuo uti debeat.* 3. 13. 55.
Victoria quomodo probetur. 3. 13. 49.
Victus quis proprie dicatur. 3. 13. 49.
Vim parantem an prævenire liceat. 2. 1. 13.
Vim bellicam inferre eſt contra naturam pacis. 3. 13. 31. *à quibus illata pacem rumpat.* 3. 13. 32. *an à ſociis illata vel à ſubditis.* ib. *quibus illata pacem rumpat.* 3. 13. 35. *an ſociis illata.* 3. 13. 39.
Vindicta privatis interdicta. 2. 20. 16. *an per pacem licita.* 3. 13. 37. *an ſimulata cenſeatur remiſſa.* 3. 17. 4.
Violenta executio quid. 3. 2. 2. *quotuplex.* 3. 2. 3.
an Virgo ad pudicitiam conſervandam ſe ipſam occidere poſſit. 2. 19. 11. *an eam violantem interficere.* 2. 1. 15.
Vita homini ſua eſt ſed non ad eam perdendam. 2. 17. 3. *an ad eam ſervandam aggreſſorem occidere liceat.* 2. 1. 8. *quid ſi aggreſſor peccato careat.* 2. 1. 9. *an innocentem obterere.* 2. 1. 10.
an Vita anterior in delicti æſtimatione conſiderari debeat. 2. 20. 28.
an Vita ſubditorum ex repreſſaliis obligari poſſit. 3. 2. 11.
ſub Vita pacto an libertas com-

JOHANNIS FRANCISCI
BUDDEI

S. S. Theol. Lic. & Philoſophiæ Moralis ac Civilis in Academia Fridericiana Profeſſ. Publ. Ordinar.

HISTORIA JURIS NATURALIS.

Digitized by Google

O. D. B. V.

QUi eam philoſophiæ partem, quæ mores hominum fingit formatq;, quam plerique recentiorum Jus Naturæ, appellitant, cum ipſis hominibus natam eſſe, aſſerunt, ita ut par eſt, utque doctrinæ hujus & majeſtas & antiquitas exigit, ſentiunt. Quod enim nonnulli, interque eos C. Cornelius Tacitus (*a*) rerum ſuarum longe conſultiſſimus Scriptor, tradidere, vetuſtiſſimos mortalium, nulla adhuc mala libidine, ſine probro, ſine ſcelere, eoque ſine pœna & coercitionibus egiſſe, & ſponte ſua, ſine lege, fidem rectumque coluiſſe, id ejuſmodi eſt, ut aut à fide abhorreat penitus, aut Principum juſſis, tabuliſque legum, ſcriptiſque eos ſaltem caruiſſe monumentis, evincat condoceatque. Parentes vero ſuos erudiviſſe liberos rectique & honeſti non minus imbuiſſe elementis, quam vero de Numine ſenſu, id ſi quis in dubium vocaverit, næ! is ſimplicium proborumque & ſanctiorum, quibus prædita erant cordatiſſimi mortalium,

a) Annal. lib. III. add. Ovid. lib. I. Metamorph. & Lucretius lib. V.

morum, haud ſane æquus eſt exiſtimator. Aſt, cum aut alienæ potentiæ metus, aut alia quævis ratio jungeret homines, & in majores cœtus, quos civitates deinceps appellarunt, coire juberet, priſtinis moribus eouſque vixerunt, ut à parentibus, quid jus, faſque & nefas eſſet, acciperent liberi, Rectores autem civitatum rerumque Domini, ſaltem quæ e re civitatis eſſent, ſancirent ſtatuerentq;. Erumpere inde in ævum omne nefas, hominum pravitas magis magiſque ſe prodere, fraudibus, dolis, ſe invicem circumvenire, ſceleribus, injuriiſque, nec modum nec finem ſtatuere. Qui itaque rerum ſummam tenebant, ruere præcipiti caſu & collabaſcere civitates, intelligebant, ni vitia hominum ſuis circumſcriberentur limitibus, pœnisque coercerentur. Nimirum & ſpernere rationis imperium, & domeſticam diſciplinam negligere, ut rebus deperditis ac profligatis non aliud quid remedio eſſet, quam publica auctoritate ſanctionibusque ſeveriſſimis, ad obſervanda ea quæ honeſta ſunt, turpia fugienda, homines rationis rectæ contemptores compellere. Sed vero & tunc ut credo patuit, quod nunquam fere non experientia eſt comprobatum, clariſſimum illud fulgentiſſimumq; lumen, infuſum à Sapientiſſimo Numine inſitumq; mortalium pectoribus, velut nubibus quibusdam obductis abſcondi,

nec

nec cuivis quid pulchrum honeſtumque ſit, quid turpe fœdumve, ſemper perſpici. Quæ ergo, præeunte ac prælucente ratione quilibet facere debebat, ad ea civilibus ſanctionibus adigi cœpere. Cumprimis quæ ut homo homini exhiberet, fas erat, ſedulo erant inculcanda, cum & proclives valde pronique ſint mortales, ad ſe invicem lædendos, unde lites, contentionesque & infinita, quibuscum cum civitatibus conflictandum eſt, mala enaſcuntur. Sic itaque arbitror, quod gentium aut omnium aut plerarumque leges, quæ civiles vocantur, præſtantiora ſimul Juris Naturalis capita, complectantur, id non aliunde magis eſſe arceſſendum. Faciet pretium operæ, qui gentium tum veterum tum recentiorum, & inter illas earum quam maxime quæ noſtram incoluere Germaniam, leges, quæ ceu ſervatæ ex naufragio tabulæ, magnorum Virorum ope ad nos pervenere, excuſſerit, & hujus, quod ratio omnes docet, juris, veſtigia luculentiſſima, ſubinde deprehendet. Romanas enim leges, lubens prætereo, quippe in quibus naturales illæ, tanto manifeſtius quandoq; ſe conſpiciendas præbent, quanto ceterarum gentium inſtitutis & ſanctionibus, eruditiſſimorum Virorum confeſſione atque judicio, præſtant. Attici quoque juris, quod ſecundum à Romano, ſuo merito occupat locum, non minor

eſt præſtantia, nec obſcuriora hujus ſententiæ noſtræ ſuppeditat documenta, id quod ne quenquam fugeret, Johannis Meurſii, atque Samuelis Petiti, e tenebris illud ſtrenue eruentium, opera, æternis laudibus digna, effecit. Hunc proinde in modum naturæ leges, poſitivarum, ut vocari ſolent, involucris veſtitæ & circumſeptæ, quandoque & per Legumlatorum inſcientiam obſcuratæ aut everſæ, longe quidem lateque, per civitatum omnium jura diſperſæ ſunt atque diffuſæ; ſimul tamen civiles & naturales inter ſe confuſæ ita atque commixtæ, ut has ab illis ſecernere, res ſummi & deſperati fere laboris, doctiſſimis quoque Viris viſa fuerit. (*b*) Intellexit hoc probe, ſi quis alius, Johannes Seldenus, Britanniæ illud immortale decus. Namque perplexa rite extricare, confuſa invicem diſtinguere, veri ac falſi confinia horumque ſinuoſos anfractus, ſatis habere exploratos; & demum ex eis quæ ſuperſtruuntur, de fundamentis ſeu principiis recte conjicere, qui illis utique ſubeundus eſt labor, qui naturales civileſque leges inter ſe permixtas ſecernere rite ac ſejungere volunt, rem perquam arduam pæne inacceſſam, & mortalium pauciſſimorum eſſe, diſerte profitetur. (*c*) Jam ergo mirari deſino, tot effluxiſſe ſecula, feracia quidem doctiſſimorum Virorum, legumque civilium,

b) *vid. Samuel Rachelius in Proleg. ad Off. Cicer. §. XXIV.*

c) *de I. N. & G. ſecundumdiſciplin Hebr. lib. I. c. III.*

um, Interpretum ſapientiſſimorum, quibus ingenium æque ac induſtria adeo non defuit, ut commentationum, quas ſeduli aſſiduique homines in lucem protulere, mole, jam pridem orbis eruditus laboret; ſed recentiori demum ætate extitiſſe, qui præclarum iſtud pulcherrimumque opus, ex involucris ſuis tegumentiſque evolvendi naturæ effata, ingenti animo, labore incredibili, ſed ſucceſſu feliciſſimo, aggrederentur. Ceterum ut civilibus legibus, id quod commonſtratum hactenus, comprobatumque eſt, ita & ſanctiori iſti reconditæque diſciplinæ, quam Theologiam nuncupant, non minus interſperſa fuerunt & intermixta rationis dictata, tanto majori inde induſtria eruenda & colligenda, quanto acrius ſacri Antiſtites, in campo, in quo illis nec meti nec ſeri videbatur, ingenii exercuerunt vires. Utique ita eſt, ut non ultimam in hac arte ſedem occupant, officia, quibus ſanctiſſimum & immortale Numen, ex luminis naturalis præſcripto colunt mortales. Dum igitur nondum in civitates coaluiſſent homines, unumquemque patremfamilias ſacra rite faciendo, & exemplum præiviſſe ſuis, & quid de Numine ſentire, quo pacto iſtud venerari, fas eſſet, eos edocuiſſe arbitror. Conditis autem rebuſpublicis, ut Viris morum integritate, & puritate, & ſanctitate præditis, il-

lud munus demandaretur publica auctoritate, bonorum omnium, Principum maxime, & ipsarum civitatum intererat. Si enim forte, quosdam parentes negligentius suo munere fungi contingeret, contingere autem facile poterat, feroces homines, legumque contemptores, inde prodire necesse erat; qui exemplo alios, ut ad quævis scelera, ita ad impietatem invitant, civitatesque non raro in maxima salutis discrimina adducunt. Venenum istud, si semel quorundam mentes afflavit, longe lateque serpit, viresque eundo sumit & incrementa inopinata. Sanctioris itaque disciplinæ Antistites, præter ea, quæ de ratione Deum sacrificiis placandi, aut crimina expiandi, & quæ de Numine quemque sentire oporteret, exponebant solerter, & cum probe scirent, mente pura scelerumque experti, Deum coli quam rectissime, subinde & de morum sanctitate pariter ac justitia, multa præcepere. Laudo hoc proboque, idque eo magis, quod juris naturalis scientiam, quam ita sibi vendicaverunt sacrorum Præfecti, istorum cura & vigilantia immunis ab omni labe ac errore, ad posteros & ultima secula transferri & propagari potuisset, nisi infernalis genii fraude abrepti, non tam rationis rectæ dictamina, aut doctrinam à Majoribus acceptam, quam inepta ingenii sui commenta, hominibus propinare maluissent.

Ex

Ex quo enim cœleſtem divinamque veritatem erroribus polluere & commaculare cœperunt gentiles, in ipſo quoque Naturæ Jure nihil ſanum, nihil integrum fuit, cuncta corrupta, depravata, tenebriſque, plus quam Cimmeriis involuta. Hoc nomine vero doctas iſtas eruditaſque veterum Theologorum ac Poetarum fabulas, non redarguo. Fuerunt quippe & tum, qui rectius ſaperent, quibus, ne non deſipere fraudi eſſet, aut involucris quibuſdam imaginibuſq; occultarunt veritatem, aut certe in ipſis figmentis veſtigia ejus quæſiverunt. Nec vero naturalis ſaltem ſcientiæ myſteria, ſed moralis civiliſque philoſophiæ cumprimis, Juriſque adeo Naturalis capita longe præſtantiſſima, hiſce ſub tegumentis latitabant, quod cum ab aliis doctiſſimis in hoc literarum genere Viris, Gerhardo, Johann. Voſſio, (*d*) Fabio Planciade Fulgentio, (*e*) Johanne Bocatio, (*f*) Natali Comite, (*g*) Pictorio Vill, (*h*) tum maxime à Franciſco Bacone de Verulamio, (*i*) quam luculentiſſime evictum eſt & commonſtratum. Diſpulſa autem, quæ orbi univerſo incumbebat, caligine, ortaque denuo poſt natum Chriſtum Servatorem cœleſti veritate, redditus eſt & naturali juri priſtinus ſplendor, reſtituta puritas, ſuperſtitio denique, æque ac impietas, ſubinde proſcripta & profligata. Sublimiora, fateor,

d) de Idololat. Gentil.
e) in libris III. Myth.
f) in libris XV. de Genealog. Deorum.
g) libro X. cumprimis Myth.
h) in Theologia Mythologica.
i) de Sapientia Veterum. add. noſtra Diſſert. de Uſu fabularum in Philoſoph.

teor, longeque ſanctiora ſunt, quæ à Viris divino afflatu perculſis proficiſcebantur, quæ tamen & recta quoque ratio honeſta eſſe dictitabat, tantum abeſt ut ab illis rejecta ſint, ut potius egregie ſtabilita & confirmata, Servatore ipſo ſubinde ad rationis dictamen provocante. Ea utique Chriſtianæ doctrinæ eſt indoles, ut præter fidem, vitam quoque ad omnem honeſtatem compoſitam ab hominibus exigat, modo quidem & ratione longe excellentiori quam ut ad mores Chriſtianos formandos ſola ſufficiat ratio, interim tali profecto, ut quæ ex rationis præſcripto honeſta ſunt, neutiquam habeat pro turpibus, quin, ut ceteras virtutes proprias Chriſtianis, ita & illas, quæ omnibus communes ſunt, commendet. Sæpius igitur antiquiſſimis etiam Eccleſiæ Doctoribus, de Juris Naturalis capitibus, haud perfunctorie ſermo inſtituitur. Baſilium Magnum, Gregorium Nazianzenum, ipſumque Chryſoſtomum, non tantum Græcæ, ſed univerſæ, quacunque patet, Eccleſiæ ſummum decus evolvat, legat, ſcrutetur, cui dubium forte ambiguumque, id quod à me aſſeritur, videtur. Hos, ingenio acri, judicio ſingulari juris hujus quæſtiones, quoties eas attingerent, attigerunt autem ſæpius, expediviſſe, conſtat, ut ipſe Hugo Grotius, reſtaurator philoſophiæ hujus feliciſſimus, tum demum

&

& pondus, & robur, & lucem insignem, se assertis suis conciliare posse, si Præsulum horum auctoritate, sententiam suam muniret, fuerit opinatus. Ambrosius, qui plane ad Tullii exemplum, tres de officiis libros composuit, quanta solertia, in hac doctrinæ parte fuerit versatus, nemo puto, ignorat, aut, si quis ignorat, Johannem Henricum Bœclerum adeat velim, qui in Præfatione ad hosce Ambrosii libros, quanti Sanctissimi Viri labor sit faciendus, omnes edocuit. Hi ipsi autem Ecclesiæ Doctores, officia hominis & Christiani, id quod non est dissimulandum, multo minus principia diversa utique & admodum inter se differentia, non ita ut par est, secernendo, quæ tamen secernenda esse, ipsi sine dubio quidem perspectum habuere & exploratum, aliis ut in eundem errorem inciderent &, quod & hodie non adeo infrequens est, (k) Theologiam Moralem cum Jure Naturæ, confunderent, suppeditavere occasionem. Quod ut excusemus quam lubentissime, admiremur autem, si imitari non licet, quæ recte sapienterque ab optimis Viris dicta factaque sunt, nostrarum quidem erit partium. Et utinam non duriora fata, & Theologiam & Jus simul Naturæ, excepissent. Ecquis ignorat, fuisse tempus, cum fœda & tristis ignorantia orbi universo incumberet, fuisse tempus

k) *v. Lambertus Danaus, Crellius, aliique.*

tempus, cum ſuperſtitionis regnum magnis undique viribus ſtabiliretur. Deplorent alii cladem puriori doctrinæ cœleſti illatam. Id ego nunc non ago. Philoſophiam moralem quoque, cum ceteris artibus incultam, ſqualore & rubigine obſitam jacuiſſe, ut proſcriptam velut profugamque avolaſſe & mortalium deſeruiſſe ſedes, cenſere ejus ætatis homines potuiſſent, neminem fugit. Non quidem defuerunt, cum Scholaſticorum, ut vocant, barbaris vocibus literarum ſedes & ſapientiæ ſacraria perſonarent, ex ipſis etiam Theologis, qui hanc doctrinæ partem ſub incudem revocarent, aſt adeo infeliciter, ut nullus dubitem, multos in eam ituros ſententiam, ſatius hoſce homines & ſibi, & optimæ arti conſulturos fuiſſe, ſi hæc ſacra non contrectaſſent. Qui vero in horum ſucceſſerunt locum ejuſdem diſciplinæ alumni aliquanto recentiores, induſtriam profecto & ingenium, ad ſcientiam hanc excolendam, quod non diffiteor attulere, & ſubtili ac ſpinoſo dicendi genere, quæ fere propria illorum hominum laus eſt, multa juris naturalis excuſſerunt capita, ſine ordine tamen cuncta tradunt, infirmo aut lubrico fundamento, quæ docent ſuperſtruunt, divina humanaque jura miſcent, rationum momenta aut plane non, aut jejuna, quandoque & ridicula afferunt, ſæpiſſime contra ad Patrum auctori-

auctoritatem, ad Conciliorum canones, ad Romanorum Præsulum decreta, intempestive provocant. Sunt tamen, quæ indefesso horum hominum studio, id quod æquus rerum existimator non abnuet, atque labori incredibili debentur. Nec tamen ab erroribus variis, iisque gravissimis, fuerunt immunes, quos Ecclesiæ Theologi, qui horum, ceu Majorum suorum se premere vestigia, gloriantur, emendaverint correxerintque, ut auxerint etiam, hæreditatem novis commentis locupletatam, ad posteros transmissuri. Certe veteres illos minus desipuisse, contendere ausim, adeo aut ignorantia, aut quod credere malim, malitia eos in transvorsum agit. Fidem faciunt illepida ista de probabilis opinionis usu, unde judice Ludovico Montaltio, vel potius Blasio Paschali, hunc enim Montaltii nomine tegi accepimus, ceu ex vitiato fonte, cetera doctrinæ flagitia fluxerunt, ut & de peccato, ut vocant, philosophico, commenta. Hujusmodi figmentorum, ut jam in antiquioribus illis, Thoma, Bonaventura, Vasquezio, Sanchezio, Carena, Navarro, Corduba, Azorio, Ramirezio, Castannegio, Escobario, Ledesma, Valentia, Castro Palao, Medina, Sanctio, Arragonio, Lopezio, Martinezio, Zarando, Villalobosio, aliisque, cumprimis vero Diana, vestigia quædam deprehendantur; recentiores tamen

Hone-

Honoratum Fabri, (*l*) Antonium Terillum, (*m*) Amadeum Guimenium, (*n*) & plures, audacia & impudentia eousque provexit, ut non tantum asserorent, sed & scriptis publicis contenderent, fas esse, eligere sententiam, vel unius Viri, doctrina inclyti, auctoritate munitam, utut ceteroquin legi plane repugnantem. Cui quidem furori, an addi aliquid possit, vehementer dubito: idque intellexerunt cordatiores famoresque ex ipsis Ecclesiæ Romanensis propugnatoribus, Vincentius Baronius, (*o*) Gonetus (*p*) Esclapezius, (*q*) Antonius Merenda, (*r*) Stephanus Gradius, (*s*) Johannes Sinnichius, (*t*) Antonius Celladeus, aliique. Quin Jesuitici Ordinis Viri ægerrime jam ferre incipiunt, tam lepidi fœtus parentes inter suos quæri. Certe Thyrsus Gonzalez in Salmanticensi quondam Academia Theologiæ Professor, deinde Præpositus Generalis Societatis Jesu, commenti hujus primum excogitati gloriam adeo non suo ordini vendicat, ut ceu crimen ab illo amoliri, quin hanc ipsam sententiam à Societati huic addictis, Ferdinando Rebello videlicet, & Paulo Comitolo, primum impugnatam fuisse, contendere non ita pridem ausus fuerit. (*x*) Ipse vero etsi probabilium opinionum non plane rejiciat usum, ita tamen eundem temperat, ut lon-

ge

l) *in Apol. Doctrina Moral. Jesuit.*
m) *in Reg. Morum contra Elicaldum.*
n) *in Sing. Theolog. Moral. &c.*
o) *in Theolog. Mor. adv. Probabil.*
p) *in Diss. de Probabilismo:*
q) *Contra Probabil.*
r) *in Disp. de Consil.*
s) *de Opin. Probab*
t) *in Tract. de Probabil.*
u) *cont. Probabil. jesuit.*
x) *in Fundam. Theol. Moral h. e. tract. Theol. de recto usu opin. Probabil.*

Digitized by Google

ge honeſtiorem ſententia iſta induiſſe faciem videatur. Quæ tamen affert, ſintne veritati conſentanea, ab aliis diſcuſſum iri, nullus fere dubito. Mea quidem parum refert, ſintne Jeſuitæ, an alii figmenti hujus auctores: nunquam tamen à me quiſquam impetrabit, ut non cladem, quam aliis erroribus ſuis & Theologiæ & Philoſophiæ Morali hi ipſi Societatis Jeſu Sacerdotes intulerunt, tantam eſſe cenſeam, ut nullis, quantumvis præclaris iſtorum in literas bonaſque artes meritis, poſſit penſari. Sed acceperint hunc errorem ab aliis: fortiſſimos tamen pertinaciſſimoſque ejus defenſores hæc ipſa Societas ſubminiſtravit. Ab ea vero periculoſiſſimas opiniones, ſubinde in moralem doctrinam invectas fuiſſe, evictum, ut alios taceam, jam pridem eſt à Caſſiano à S. Elia (*y*) Theologis Nemauſenſibus, (*z*) atque Arnaldo. (*a*) Et, nonne profanum iſtud de peccato philoſophico commentum, annitentibus Societatis hujus Doctoribus in ſcenam prodiit? Aut, ſi antiquus error eſt, quod non plane abnuo, à Stephano Baunio (*b*) tamen, eundem maxime ab orco revocatum, exceptum ab Eſtrixio, defenſum, (*c*) & propugnatum ab Antonio Burgundo, (*d*) Jacobo Platello, (*e*) Terillo, (*f*) præſertim Divionenſibus

y) in Theol. Mor. a corruptelis Ieſuitt. expurgata.

z) Kemnitius, Bequinus, Gotuifus in doctrina Ieſuit. capitibus retextis.

a) in Morali Practica Ieſuitarum.

c) in Theſ.

e) in Syneſſ. Theol.

ad Auctor libri: Religion des Ieſuites b) in Sum Pecc. A. 1688. d. 23 Iul. prop. d) in Theſ. A. 1670. edit. f) in Regula Morum.

bus Jesuitis fuisse, palam est: si quis vero inficiari ausit, eum rectiora doctissimus Vir Antonius Arnaldus (g) docebit. Ita moralis doctrina, optima nobilissimaque philosophiæ pars, profuga velut & extorris, modo per Jureconsultorum, modo Theologorum castra oberrans, mitius profecto ab illis, quam his habita est, quippe quibus parum fuit, non ita ut decebat illi litare, sed corrumpere insuper & depravare, pulchrum visum fuit. Nec alia eam temere excipere fata potuerunt, ex quo à philosophis neglecta, quin ejecta in exilium, & penitus proscripta fuit. Rem omnem à primis, quod ajunt, arcessere fontibus juvat. Fuerunt, res nota est, olim homines, qui rerum omnium scrutabantur & investigabant causas. Hos sapientes initio, deinceps post Pythagoram, Philosophos appellabant. Cum vero in naturalium maxime rerum contemplatione ætatem agerent, Socrates tandem, eam veram sapientiam esse intellexit, quæ homines non tantum doctiores, sed & meliores redderet, adeoque de formandis ad omnem honestatem hominum moribus, fuit sollicitus. Permulti ejus fuerunt discipuli, qui varias iterum condiderunt sectas, quarum illæ demum quam proxime ad sapientissimi Viri disciplinam accedere videbantur, quæ in moribus emendandis, in vitæ integritate & puritate tuenda, plurimum studii atque ope-

(g) *in Nova Hæres. Epist. & Princip. denunciata. add. ej. Arnaldi Denunciatio 2. & 3.*

ræ collocabant. Platonicorum cum primis & Aristotelicorum celebre olim fuit nomen. Et Plato quidem (*) ipse de morali philosophia sive Jure Naturæ subinde præcepit, præsertim vero in Apologia Socratis, in Critone, Phileboo, Menone, Alcibiade primo & secundo, Charmide, hi enim sunt Dialogorum tituli, sed fundamento certo neutiquam inniti, quæ differit, peritissimis harum rerum viris est observatum. Multa etiam dissimulasse creditur, unde multæ ejus de gravissimis quæstionibus sententiæ, nemini sunt perspectæ. Platonici vero, quorum ad nos pervenere scripta, Xenocrates Chalcedonius, Plotinus, Philo Judæus, Apulejus, Maximus Tyrius, Chalcidius, Jamblichus, Musonius, Proclus, Alcinous, ut plurimum de moribus pauca tradunt, quæ vero tradunt tanti non sunt, ut non aliunde meliora possint hauriri. Aristoteles quidem majori longe solertia in hac quoque philosophiæ parte, quam Plato versatus est: nec contemnenda Peripateticorum, Theophrasti Eresii, Andronici Rhodii, Alexandri Aphrodisæi, ceterorumque opera: ego tamen ita arbitror, Stoicos, genuinos Socraticæ disciplinæ alumnos, in hoc literarum genere ita excelluisse, ut Peripateticis æque ac Platonicis Epicureisque dubiam reddiderint palmam. Extat Epistola Gregorii Nazianzeni ad Eudoxium Rheto-

*) *v. Fleury Dissert. de Platone, tract. ejus Gallico de Selectu & methodo studiorum annexa.*

rem, (*h*) in qua cum ceteris Philosophis ita contendit Stoicos, ut his principem tribuat inter omnes locum, cujus judicio plane subscribo. Non spernenda, fateor, sunt, Pythagoræorum effata, quæ præter Schallerum, vel potius Marcum Mappum (*i*) aliosque e tenebris produxit Vir Doctissimus Magnus Daniel Omeisius, (*k*) cum Stoicis tamen vix illa quisquam ut puto, contendere audebit. Utinam vero multæ præstantissimorum Virorum qui strenue in porticu militarunt, pulcherrimæque de officiis hominum, quæ periêre, commentationes, ad nos pervenissent! Sane tum demum posset intelligi, quantum Jus Naturæ, deberet Stoicis. Præclara quidem sunt quæ Seneca, Stoicis utique, non Epicureis, ut Scaliger censet, aut Cynicis annumerandus, (*l*) Epictetus, & qui, judice Dacerio, (*m*) utrumque superat M. Aurelius Antoninus Imperator & Philosophus præcepere, iis tamen, quæ æternis tenebris obruta sunt, Stoicorum operibus, hæc cedere, puto. Non leviter autem Stoicos Jus Naturæ attigisse, nec intra paræneses substitisse, sed exhausisse penitus, vel Ciceronis de officiis libri testantur. Utut enim Academicorum subinde illi probentur placita, in morali tamen philosophia ex Stoicorum fontibus, sua ut plurimum irrigavit arva. (*n*) Hæc vero quoties mecum reputo, mirari subiit, qui factum,

h) *ap. Basilium M. n.* CXVIII.

i) *in Diss. de Ethica Pythagor.*

k) *in Ethica Pythagor.*

l) *v. Ionsius de Script. Hist. Philos. lib. III. c.* XX.

m) *in Præf. ad M. Aur. Anton. de se ipso ad se ipsum.*

n) *v. Henr. Ju. Scheurlius in Bibliograph. Morali §.* CXXIX.

ctum, ut non Christiani veteres manibus pedibusque in Stoicorum philosophiam iverint. Errores enim illorum, haud difficulter potuissent resecari. Hieronymus quidem à Christianorum de moribus placitis quam proxime abesse Stoicos profitetur diserte. (o) Nihilo secius plerique veterum, Platonicorum abrepti sunt mysteriis, sæpius etiam in gravissimos errores præcipitati. Si conjiciendo hic proficeretur ad rei summam, quæ tamen ceteroquin lubrica admodum via est, haud adeo displiceret mihi illorum sententia, qui multitudine sua Christianis quam maxime nocuisse Stoicos, præsertim cum moribus integris vitaque honestissime acta, magnam sibi parassent auctoritatem, indeque adeo odio illis fuisse, opinantur. Sane Stoicos, sua ætate omnes ceterarum hæresium Philosophos numero superasse, Sextus Empiricus (p) locuples mihi testis est. Quicquid hujus sit, neglexerunt Stoicam Philosophiam, & Platonicam initio, deinceps vero Aristotelicam, inito quasi certamine amplexi sunt, eo quidem eventu, ut parum absuerit, quin moralis doctrinæ penitus jacturam fecerint. Enimvero ut illorum, qui se Peripateticos aut Aristotelicos esse gloriantur, de undecim virtutibus commentationes, quandoque satis jejunas, dignas esse, quæ hoc titulo superbiant, credam, vix à

o) *in cap. VIII. Esa.*

p) *Lib. 1. de Philosoph.*

me impetrare queo. Non is ſum, qui de gloria & exiſtimatione ſummi Philoſophi, aliquid detractum cupiam: ſcio, multos vaniſſimæ ambitionis œſtro percitos, eouſque dementiæ proceſſiſſe, ut tum demum elegantiſſime ſapientiæ ſe litare crederent, ſi in Stagiritam calumniarum plauſtra exonerarent, inter quos Franciſcus ille Patritius (q) primum obtinet locum; ſed nec illud me fugit, hominem fuiſſe Ariſtotelem, & præſertim quæ in philoſophia morali ſcripſit, ſaltem quæ hodie extant, multis modis & augeri & emendari poſſe. (r) Et nihiloſecius per aliquot ſecula, ex quo Scholas occupavit Stagirita, intra hoſce terminos morum doctrina ſubſtitit. (s) Quin majus adhuc malum, græci ſermonis imperitia accedebat, unde hi ipſi, qui Peripateticæ diſciplinæ præclari audiebant interpretes, ne mentem quidem Stagiritæ ſatis aſſequebantur, ludicraque adeo commenta ſuis propinavere diſcipulis. Sed huic quidem malo præter alios Petrus Victorius, eruditiſſimus Vir, obviam ivit. Atque de Ariſtotele quidem multi præclare meriti ſunt, moralis tamen doctrina non alia inde incrementa ſumpſit, quam ut nunc demum quid Ariſtoteles ſenſerit, neminem facile latere poſſet. Fata tandem dedere Hugonem Grotium, illum Juris Naturalis Reſtauratorem feliciſſimum, qui reſtitutæ

q) *in Diſc. Peripatet. add. Gaſſendus in Exercitat. Paradox. cont. Ariſtoteleos.*

r) *vid. præter alios Omeiſii Theatr. Virtut. ab Ariſtot. omiſſ.*

s) *vid. Verulam. lib. I. de Augment. Scient. p. 31. 34.*

ſtitutæ ſuo nitori philoſophiæ moralis, gloriam, apud literatum, quacunque patet, orbem, jampridem retulit. Reprehenduntur, fateor, in ejus de Belli & Pacis Jure libris ſingulares quædam ſententiæ, quæ tamen facile declinabit peritus Lector, neque propter aliquem nævum, totius corporis pulchritudinem deſpiciet. Hic ſignum aliquod ad bene de philoſophia morali ſperandum ſuſtulit, viamque primum ingreſſus eſt, quam clariſſimi deinceps ſolertiſſimique Viri, ſuis ſignarunt veſtigiis. Alterum à Grotio locum ſibi vendicat Johannes Seldenus, cujus cura atque induſtria factum, ut quæ Hebræorum de graviſſimis Juris Naturalis capitibus, ſententia ſit, neminem fugere poſſit. Extitiſſe in hac gente, qui & ingenio & doctrina cum quibuſvis certare queunt, vel Moſis Maimonidis doctiſſimi utique Viri & Juris peritiſſimi, exemplo conſtat. Accedit, quod quæ à Majoribus ſuis acceperunt, diligentia, qua poſſunt maxima, referant Hebræi Doctores, atque vel hoc nomine de morali doctrina non male meriti videri poſſint. Nec omnino nihil Thomæ Hobbeſio debemus. Quin ſi tantam attuliſſet probitatem ad literarum ſtudia, quantum attulit ingenium, ingens ab eo emolumentum cum omnes literæ, tum maxime doctrina moralis capere potuiſſet. Jam

vero profanis ridiculisque commentis, ea, quæ bene excogitata scriptaque sunt, polluendo, & se & alios industriæ atque laboris sui fructibus privavit: audaciæ autem suæ & insaniæ pœnas, Cumberlandio, Cockio, Scharrockio, aliisque doctissimis Viris dedit. Nimirum certatim inde Juri Naturali suas consecrarunt operas, præstantissimi Viri, interque alios laude sua non privandi sunt, qui aureum istud Hugonis Grotii de Belli & Pacis Jure, opus, aut suis illustrarunt commentationibus, cum *Theologi*, tum Jureconsulti celeberrimi, Osiander, Zieglerus, Feldenus, Boeclerus, ceterique, aut summam ejus brevi quadam facilique methodo exhibuerunt, quos inter Vir illustris, Philippus Reinhardus Vitriarius, & Dethlevus Marcus Frisius, vel potius Scheffer-rus, hunc enim Grotii Enucleati autorem esse, ipse fatetur Frisius, principem jure suo sibi vendicant locum. Et Vitriarius quidem quæ accurate & erudite à Grotio scripta sunt, unico complexus est fasce, summaque facilitate exposuit, in iis vero, quæ perperam ab eo sunt prolata, aliter sentire, aliorum quoque non neglectis placitis neutiquam sibi religioni duxit. Sunt præterea, & alii doctissimi Viri, quorum pars in hisce castris strenue militarunt, pars adhuc fortissime militant, quorumque per omnia

omnia ora circumvolitat fama: horum vero hic decantare laudes, plane supervacaneum foret, cum nihil de iis tam præclare dici possit, quod non multis superent modis. Ergo vero, quoties hæc moralis doctrinæ incrementa mecum expendi, expendi autem sæpius, toties insigni perfusus sum voluptate, felicitatemque nostri seculi, satis mirari non potui. Jamque certa me spes tenet, fore, ut, quæ deesse doctrinæ hujus perfectioni videntur, addantur propediem, sed & ut illi rectius sapere discant, qui Jus Naturæ, à doctrina morali, quam Ethicam vulgo dicunt, secernentes, hodie demum aut nudius tertius illud enatum esse docerique cœpisse, adeoque e recentiorum saltem scriptis peti ac hauriri posse, perperam opinantur. Tradiderunt quippe, jam antiquissimi Philosophi, Aristoteles & Plato, ceterique Jus Naturæ, adeoque recentiores, ita sectandi sunt, ne tamen penitus negligantur veteres. Grotium omnes imitari velim, iisque magistris, quibus ille profecit, proficere omnes. Philosophos ille consuluit, omnium sectarum, consuluit & Historicos, Oratores, atque Poetas, qui haud raro cum Philosophis paria faciunt. Certe ex hujusmodi Scriptoribus, quantum roboris, aut præsidii, aut subsidii auxiliique, aut cultus & ornamenti accedat morali doctrinæ,

ex uno incomparabili Grotii de Jure Belli & Pacis opere intelligi poſſe, Johannes Andreas Boſius vere non minus ac prudenter judicat. *(t)* Bœclerus *(u)* vero neminem Grotium, aut amare aut æſtimare poſſe dicit, niſi qui inde profectus ſui rationes expedivit, unde & ipſe Grotius, niſi qui eaſdem artes, eoſdem artium fontes, quibus Grotius aſſuevit, imbibit.

t) de Compar. Prud. Civil. §. CVI.

u) in Præfat. Comment. ad Grot.

TANTUM!

Digitized by Google

JOHANNIS FRANCISCI
BUDDEI
S. S. Theol. Lic. & Philoſophiæ Moralis ac Civilis in Academia Fridericiana Profeſſ. Publ. Ordinar.

SYNOPSIS JURIS NATURÆ ET GENTIUM

Juxta Diſciplinam
Ebræorum.

Digitized by Google

Digitized by Google

Q. D. B. V.

EBræorum de morali doctrina sententiam, accurate quidem & erudite expoſuit Johannes Seldenus, omniaque, quæ huc faciebant, ſummo ſtudio conquiſivit atque congeſſit: ſed digreſſionibus ſubinde eruditiſſimis, ad hiſtoriam aliaque artes ſpectantibus opus ſuum multo pulcherrimum ornavit, aliaque attulit, quæ legentibus, linguarum potiſſimum orientalium notitia non imbutis, tædium creare poſſunt. Quare operæ pretium me facturum arbitratus ſum, ſi quæ prolixius à Viro ſummo ſcripta ſunt, in compendium mitterem, & citra ambages, ſine cultu, ſine ornatu, moralem Hebræorum doctrinam eruditorum oculis ſubjicerem, &, ipſius ut plurimum Seldeni verbis, exponerem. Aliorum etiam Scriptorum, præſertim

ſertim accuratius Jus Naturæ interpretantium, ſubinde indicavi loca, uſui futura illis, qui revocare ad examen Ebraicæ gentis placita cupiunt.

JUris Naturalis ſeu Noachidici, quod non ex brutorum actibus, (*a*) nec Gentium, ſive omnium ſive plurium opinionibus, moribus, vel conſtitutionibus, (*b*) nec ex rationis humanæ uſu, (*c*) ſed Numinis ſanctiſſimi imperio ſive indicatione, derivant, quodque intellectus agentis ope, hominibus innoteſcit, capita alia illuſtriora ſunt, alia minus illuſtria. Illuſtriora ſeptem ſunt, de Cultu videlicet extraneo, de Maledictione Numinis Sanctiſſimi, de Effuſione Sanguinis, de Revelatione Turpitudinum, de Furto ac Rapina, de Judiciis, de Membro animalis viventis. (*d*) Minus illuſtria ſubinde attingentur. (*e*)

Seldenus lib. I. per integ.

a) v. Puf de I. N. & G. lib. II. c. 3. §. 2.

b) v. Grot. lib. I. de I. B. & P. c. I. §. 12. & Comm. ad h. l.

c) v. Schilter in Manud. Phil. Mor. ad Iuriſp. cap. 3. §. 6. p. 81.

d) v. Marshamus in Can. Chronico Sec. 9. p. m. 160. f. et vid. Seldenus lib. VII. cap. 2. rum ex Tr. de Oedip. T. I. Ebræo-mixt.

CAPUT I.

CUltus extranei (*f*) nomine Noachidis interdicitur non modo Saxorum, ſtipitum, ſtatuarum, imaginum, ſed etiam qualis

f) Lucem affundent Auctores qui de Idololatria Ebraeorum inſtituto ſcripſerunt vid. Dion. Voſſius Not. ad Maim. Idololat. Gentil. Athanaſius Kircherus in Pantheo Ebr. Synt. IV. Hottinger. Primit. Heid. p. 382. Leuſden. Philol. Diſſ. 42. Abarbanel ad II. Dig. XVII. aliique.

Digitized by Google

liſcunque Angelorum, corporum cœleſtium, elementorum, aliuſve cujuſcunque creaturæ cultus, ſive quo pro Numine ſupremo ipſo habeatur, ſive quo velut intermedia, ad ſupremum colenti placandum invocetur. Si igitur Noachides interdictum hoc violaret, ille tum quidem in ditione Iſraelitica ſupplicio afficiebatur capitali, ſi eodem & Iſraelita afficiendus fuiſſet. Iſraelitæ autem tum demum capitale erat alienum colere Numen, ſi palam & diſertis verbis Deum ſibi novum invocaret; (g) ſive adoratione, ſive immolatione, ſive ſuffimento, ſive libamine, ſive cultu qui peculiaris erat Numini commentitio, ſive Numini vero proprio.

(g) *v. infra caput de Iudiciis.*

Præceptum iſtud de Idololatria fugienda ceterorum præceptorum omnium erat fundamentum, idque late adeo patebat, ut Magos quoque idololatris annumerarent. *Seld. lib. II. cap. II.*

Ex jure gentium imperativo diruenda quoque ab Iſraelitis fuere gentium delubra, atque id genus cetera, cum univerſis horum appendicibus. Id quod de terra promiſſa tantum ex ipſa legis indicatione eſt capiendum, ne idololatriæ contagione facilius forte contaminaretur Iſraelis progenies.

Hanc igitur legis ſacræ rationem ipſi imitati, jus ſuperinduxerunt interveniens, de omnimodis templis, aris, lucis, ceterisque ido-

idolorum cultui ſacratis rebus, diruendis abolendiſque, etiam in territorio quocunque alio, bello ſibi ſubacto.

Bina autem Noachidarum fuerunt genera (*h*) quibus ſedes conceſſæ in imperio Iſraelitico: alterum eorum qui in ritus Ebræorum prorſus tranſierant; alterum eorum, quibus ſedes ibi, citra aliquam Judaiſmi profeſſionem, permiſſæ. Prioris Generis alii conditionis ſeu ſtatus erant liberi, quos Proſelytos juſtitiæ nuncupant, alii ſervi, alii denique libertini.

h) add. hic Pauli Slevogtii Diſſ. de Proſelytis Part. II Diſput. Academ. Diſp. XIV. Ioh. Lauſden. in Philol. Ebræo-mixt. diſp. XXI. de Proſelytis. Ligthfoot in Hor. Hebr. Talm. p. 41. ſeqq. Chriſtianus Cartwrighius Elect. ad Exod. p. 131 Seld. lib. II. c. III.

Omnes autem utriusque generis Proſelyti certis ritibus initiabantur, per circumciſionem, ablutionem, & oblationem: fœminæ oblatione & baptiſmo: mares poſt templi excidium, circumciſione & baptiſmo tantum, idque ſemper præſentibus Triumviris.

Servi, qui Proſelyti juſtitiæ fiebant, eadem ratione qua ingenui initiabantur, Domino Patris vicem ſuſtinente. Et niſi quis libertate in ipſo actu baptiſmi donandus eſſet, diſertis verbis baptizabatur, *nomine ſervitutis retentæ*. Libertini erant, qui ſive in ipſo baptiſmi actu, ſive poſtmodum, libertate à Dominis donabantur.

De infante è gentibus capto aut reperto ſtatuere ex arbitrio Dominus poterat, vellet-ne ſervituti per baptiſmum illum addici, an libertati reſtitui. Ma-

Major autem ſervus qui ſpreta admonitione ſæpius iterata, abnuebat ſacris Ebræorum imbui, retro erat vendendus gentilibus: quod ſi ea lege emptus eſſet, ut ea ratione, qua Proſelyti domicilii conſecrabantur, initiaretur, permiſſum illi erat ita apud Iſraelitas ſervire. Sin omnem initiationem reſpueret, morte dignus erat.

Et Proſelyti domicilii quidem, cum ſuas ſibi res adhuc haberent Ebræi, ad præceptorum quæ Noachidis data ſunt, obſervationem poterant cogi. Quin hoſpitio excipere, vel tranſitum concedere illis, quibus Noachidarum præcepta non erant ſancta, nefas erat atque piaculum.

Cum vero Ebræi non amplius ſui juris eſſent, invitare quidem Proſelytos domicilii, & hortari ad præceptorum Noachidis datorum obſervationem, at minime cogere licebat.

Effectus initiationis, duplicis ſunt generis. Alii in Jure juxta quod initiatis ac admiſſis vivendum erat, cernuntur: alii in ipſa perſonis, tum ipſorum tum poſterorum inhærente qualitate, ſecundum quam cenſebantur. *Seld. lib. II. c. IV.*

In priori genere illud cumprimis hic non eſt prætermittendum, priſtinæ vitæ conditionem, ſive ſtatum idololatricum, tum Proſelyti ipſius, tum Parentum ejus, neutiquam probro illi fuiſſe objiciendum. Idque

ad

ad Proselytum justitiæ æque ac domicilii spectabat.

Quoad secundum genus autem quinque potissimum erant initiationis effectus. Regenerabantur, quippe Proselyti justitiæ, juris Judaici participes fiebant, Judæorum etiam veniebant nomine, originis tamen & peregrinitatis velut perpetuum quendam characterem retinebant, singularisque posterorum erat conditio.

Et per regenerationem quidem novos quasi sortiebantur natales, ita ut nulla eis *dein restaret* cognatio sive sanguinis relatio, nec fratrem, sororem, patrem, matrem, liberos ante genitos omnino in suis haberent. Quin novam cœlitus illis infundi animam nonnulli credidere.

Juris autem Ebræi participatio ad ea saltem sese extendebat officia, quæ juxta præscripta Mosaica tum erga Deum, tum erga alios erant præstanda, neutiquam vero ad Magistratus & Præfecturas capessendas gerendasque, & connubia quædam ineunda. Et hæc etiam peregrinitatis erat nota, quod licet Judæi vocarentur non tamen ad omnes promiscue honores illis pateret aditus. Proles mascula ejusmodi Proselyti circumcidebatur, aliisque fruebatur juribus, de quibus alibi.

Seld. lib. II. c. V. Libertinus in Judaismum cooptatus undiquaque ejusdem erat conditionis & qualitatis

cum

cum Proselyto justitiæ, qui tempore cooptationis erat ingenuus seu liber. Qui primo manumissus, postmodum circumcisus & baptizatus erat, Proselytus justitiæ non libertinus dicebatur. A quibus tamen differunt Judæi Libertini generis, Tacito aliisque memorati.

Servi licet solenni ritu initiati, libertate tamen carebant, nec sui omnino erant juris. Cognationis autem servilis ratio illis erat nulla. Posteri eorum Parentum sequebantur conditionem.

Proselytos domicilii, quos, ut dictum, recentiori ætate cogere non poterant, quique præcepta Noachidarum observare abnuebant, pro impuris & inquinatis habebant, ad commmercia cum gentilibus evitanda, idque ex jure superveniente.

Ebræis itaque ac Proselytis utriusque generis, nefas erat statuam erigere, lucum plantare, imagines aliaque id genus, facere: & Noachidis quidem ex jure superveniente, ceteris ex jure imperativo. *Seld. lib. II. c. VI.*

Nimirum statuæ (*i*) nomine venit opus qualecunque, etiam altare, ideo constitutum erectumque ut conventus publicus, ad sacra illic peragenda, etiam vero Deo fieret. Eodem modo sese habebat, facultas saxa figurandi, lucumque plantandi. *i) vid. Henrie Kippingius in Antiquit. Rom. lib. I. c. 7. & 8.*

Quemadmodum enim Israelitæ, ita &

*) *vid. Ioh. Spencerus de Legib. Hebraor. Ritual. lib. II. cap. 16 p. 364 seqq.*

Noachidi neutiquam permissum erat, sive juxta tabernaculum, sive templum Hierosolymitanum, sive in loci, ubi adoraret ipse qualiscunque ornatum, lucum plantare (*) seu arborum ordines conserere.

k) *Rationes quare Deus per imagines non sit adorandus. vid. apud eum Chauvinum de Relig. Natur. P. II. c. 10. p. 312. seqq.*

Denique quod ad imagines (*k*) attinet, nefas quidem erat Noachidi imagines facere in territorio Israelitico, ne ornatus quidem causa, aut in majorum memoriam, sed eos quos & Israelitis ex jure imperativo formare piaculum erat, idque ex jure superveniente.

l) *de Cherubinis, qui hic excipiuntur, vid. Ioh. Spencerus de Legib. Hebraor. Ritualibus lib. III. Dissert. V. f. de Origine Arcæ & Cherubinorum. Seld. lib. II. c. VII.*

Israelitis autem neutiquam permissum erat formare imagines in solido, seu protuberantes, humanas, (*l*) nec, sive protuberantes, sive in plano cœlestes ornatus gratia, sed tantum docendi discendique causa.

Non tamen dubitandum, quin pro vario eorum, qui rebus ac disciplinæ præerant opinione, seculorumque discrimine aliter atque aliter permissio seu interdictum se habuerit.

Ebræus & Proselytus justitiæ, qui hæc juris capita violaverat, verberibus ex sententia forensi puniebatur: Noachides diversimode, pro rerum temporumque conditione.

m) *add. Spencerus*

Sed & actibus per se licitis, ideo abstinendum erat, qui cultus extranei erant & imitamenta & invitamenta, idque ex jure superveniente. Ejusmodi actus erant habitum sexum ementiri, (*m*) vestimentum ex diver-

sis generibus gestare, (*n*) diversi generis animalia, ad coitum sive ad aratrum simul admittere, (*o*) fructus ante annum quartum commedere, in rotundum attondere comam, aut barbam radere, (*p*) cutem incidere. (*q*) Ideo enim hosce actus Israelitis esse prohibitos ajunt, quia solenniores antea erant Idololatris, tum aliis, tum præcipue Zabiis (*r*) à Maimonide aliisque memoratis.

Quin ad usum & possessionē imaginum hoc interdictum extendebatur. Tria vero hic erant imaginum genera. Aut enim factæ erant cultus gratia nec dum cultæ, aut etiam cultæ, aut factæ tantummodo in ornatum, sive rusticum, sive urbanum, siveejusmodi alium usum, citra omnimodum cultus extraneirationē.

Si facta esset imago cultus gratia à gentili, necdum culta, nefas erat ea uti: sin ab Israelita, modo non culta fuisset, ab omni usu non erat arcenda. Ast quæ nec cultus gtatia, sive à gentili, sive ab Israelita factæ, nec cultæ erant, plane licitæ habebantur ut pars supellectilis.

Instrumentorum vero, Vasorum, rerumque omnium, quæ cultui idololatrico inserviebant, usus, tum Israëlitis, tum Proselytis erat interdictus.

Ast vasa & instrumenta, ut & idolum ipsum poterant resecrari, sive religione solvi, &

lib. II. cap. 17. p. 273. seqq.

n) Spencerus l. c. lib. II. c. 21.

o) add. Spencerus l. c. lib. II. cap. 19. p. 385. & cap. 20. p. 391. seqq.

p) Spencerus l. c. lib. II. cap. 12. p. 308. seqq.

q) v. Spencerus l. c. lib. II. c. 13. p. 322. seqq.

r) de quibus præter Spencerum l. c. cap. 1. lib. II. conf. Salmasius de annis Climacter. in præfat. Pocockius in Not. in Specim. Hist. Arab. p. 138. Sam. Bochartus in Geograph. S. lib. II. c. 16. & Huetius in D. E. Prop. IV. 6. 4. §. 2. & alii.

& quidem tantum à Gentili, qui ipſe hactenus eſſet idololatra, ſive dominus rei, ſive non eſſet. Id quod tamen rurſus ſine variis reſtrictionibus non admittunt.

Quemadmodum vero ceterarum rerum, ita & luci, ſive arboris ſive eo nomine ut coleretur ipſa, ſive ut idolum obumbraret, idoliumve ornaret, plantatæ, uſus illicitus erat. Quod eo usque extendebant, ut ne tranſire quidem, ſi alia pateret via, per ejusmodi lucum fas eſſet : & quæ erant reliqua. Erat tamen, ubi ejusmodi arbores non plane deſtituerentur uſu, quemadmodum & res mere naturales, extra rerum prohibitarum numerum fuêre.

CAPUT II.

Seld lib. II. c. X.

Sequitur alterum juris Noachidici interdictum, de Maledictione Nominis Sanctiſſimi. Maledictionis autem vox in latiori ſignificatus ſui ambitu prout ei opponitur ſanctificatio duo ſub ſe complectitur, profanationem Nominis Divini & ejusdem execrationem.

Profanari autem tripliciter Nomen Divinum ajunt. Primo modo, ubi Ebræus, ut mortem imminentem evitaret, quid adverſus ſacræ legis præſcripta patrabat, quoties ſcilicet ex Majorum inſtituto ſeu diſciplina, mors

pro

præ tanto peccato, ut minus malum fuiſſet eligenda. (s) Neque enim ſemper volunt mortem anteferendam: nec levioris periculi ratio habebatur heic ulla.

(s) *Conſulantur hic quæ de jure & favore neceſſitatis ſubinde diſputantur. vid. præ cæteris Puſendorffius lib. II de I. N. & G cap. 6.*

Mors autem alicui imminebat, aut ex morbo, aut ex alicujus hominis minis. Si illud, fas erat ægroto tum vetita comedere, tum alia in lege ſacra prohibita qualiacunque facere, quæ ſaluti, ut medicina, conducerent, ſaltem idololatria, homicidium, & revelatio turpitudinum, excipiebantur.

Quoties autem mortis minis Ebræus ad violationem legis impellebatur, idque extra ſtatum publicæ vexationis, permiſſus illi erat qualiscunque in quem ſic impellebatur, actus, modo trium interdictorum, ante memoratorum, violaretur nullum. Et quidem ſi actus in emolumentum impellentis cedebat, ſatius erat obtemperare, quam mortem ſubire; ſin vero directe in legis violationem tenderet, tum ſi Ebræi decem pluresve adeſſent, mors præponenda, ſin pauciores, vita, obedientia redimenda erat. Aſt tempore publicæ vexationis, nefas erat, vel leviſſima legis violatione, vitam redemiſſe.

per integr.

Secundus profanandi modus eſt, ubi quis in præceptum quodcunque cum contemtu aut ardore animi etiam ad tentandum, ſeu irritandum Numen, procacius ſeu moroſius quid patrat.

Tertius denique modus nomen divinum profanandi erat, ſi. v. g. vir in magna auctoritate conſtitutus, moribus, ſe parum decentibus, alios offenderet, quemadmodum contra morum ſanctiorum, ſive juſtæ tum gravitatis, tum comitatis, ſimiliumque virtutum, diligentior in ejusmodi viro obſervatio, ſanctificatio nominis Divini dicebatur.

Seld. lib. II. cap. XI. Si igitur nomine maledictionis intelligatur profanatio illa, hactenus explicata, utique ſolos Judæos, non autem Proſelytos domicilii hac lege teneri, arbitrantur.

Quod vero ad alteram maledictionis ſpeciem ſeu execrationem nominis Divini attinet, illam Noachidis interdictam eſſe, extra dubium poſitum eſt.

Vocare eam & blaſphemiam ſolent, committiturque, quando Sanctitas, Poteſtas, Veritas, Unitas Numinis, aut convitio ultro ac diſerte proſcinditur, aut ex profeſſione actuve aliquo palam ac procaciter negari, conſequenter deprehenditur. Velut, ubi quis citra idololatriæ actum aliquem, eam amplectendam ſive aliis ſuadet, ſeu ipſe profitetur, idque ex protervia, non ex ignorantia, ſeu diſciplinæ errore, aut ubi Iſraelita Jus Moſaicum, aut Noachides Jus Naturale, ſimili modo violat.

Quocunque igitur modo capiatur execratio,

tio, ad Judæos æque ac utriuſque generis Proſelytos lex iſtam prohibens, ſpectat; an autem pœna excidii legi Num. XV. 30. addita, æque ad omnes pertineat, non liquet.

Quod autem ad pœnam hujus criminis forenſem attinet, tum Judæus, tum utriuſque generis Proſelytus, morte plectendus erat. Et Judæus quidem, ſi expreſſim nomen tetrogrammaton blaſphemaſſet, neutiquam vero, ſi cognomini Divino maledixiſſet. Proſelyto domicilii autem etiam cognomini Divino maledixiſſe capitale erat, idque ex jure ſuperveniente. Non tamen defuerunt, ex ipſis Doctoribus Talmudicis, qui cenſerent, Iſraelitæ æque ac Noachidi capitale fuiſſe, cognomini Divino maledixiſſe, illi ex civili, huic ex imperativo Jure. Et hinc intelligitur, quo Jure Chriſtum blaſphemiæ reum peregerit Caiphas. *Seld. lib.* II. *c.* XII.

Quod vero Fl. Joſephus & Philo tradunt, etiam Diis gentilium maledicere, in gente Hebræa nefas eſſe, id ſecus ſe habet: rectiuſque de Magiſtratibus Lex Divina capitur. *Seld. lib.* II. *c.* XIII. *s) Vid. Schilterus in Manuduct. Philoſ. Mor. ad Iurisprud. cap.* II. §. 9.

Sed & quando mentionem Deorum facere prohibentur, non tam de ſimplici nominandi Deos actu, quam de votis (*s*) ac juramentis eorum nomine concipiendis, & præſtandis, (*t*) & ſocietate cum Idololatris ineunda, eſt capiendum. *t) vid. Grotius lib.* II. *de I. B. ac P. c.* 17. §. 10. & *Ziegler. ad h. l. add. Pufendorff. l.* IV. *de I. N. & G. cap.* 2. §. 3. & 4.

Enimvero ex Magiſtrorum ſententia non tantum peccabat, qui juramentum per Deum alienum concipiebat, ſed & ille qui cauſa erat ut alter per idolum juraret. (*u*) Pœna tamen forenſis non infligebatur ex hac lege, niſi ei, à quo aut votum conceptum, aut juramentum præſtitum fuerat idoli nomine.

u) vid. Grotius l. c. §. 12. Oſiander ad h. l. add. Dn. Vitringa in inſtit. J. N. & G. lib. II. c. 13. qu. 21. Seld. L. III. c. I.

Officia hominis erga Deum duo iſta Juris Noachidici capita equidem nobis ſiſtunt, ut videtur, negative: dubium tamen non eſt, quin ſimul hoc innuant Hebræi, Deum, cultu tali, quali vult coli, eſſe colendum. Neque enim ſufficit, non adorare idola, non maledicere nomini Divino, ſed inſuper ut ipſum Deum colamus, amando ipſum, venerando &c. (*x*) requiritur.

x) vid. Pufendoffius de Officio H. & C lib. I. cap. 4. cum primis §. 6. add. Chauvinus de Relig. Nat. part. 2. c. 1. & 2.

Ut vero eo rectius intelligatur, qualis Numinis cultus lege naturali juxta Hebræos exigatur, cultum divinum, tum ante, tum poſt Moſaica tempora, ſigillatim conſiderare juvat; & tandem qualis cultus Proſelytis domicilii gentibuſque aliis, tum ex imperativo, tum interveniente jure, aut interdictus aut permiſſus, aut quare interdictus permiſſuſque ſit, addere.

Seld. lib. III. c. II.

Quod itaque ad cultum divinum, ante conſtitutam à Moſe Hebræorum Rempublicam, attinet, conſtat vetuſtiſſimos mortalium Deo exhibuiſſe oblationes. Preces item,

item, benedictiones, adorationes, vota in uſu erant. (*y*) Animalia quoque omnis generis, offerebantur, præter ea, quæ Noachidis immunda (*z*) fuiſſe accepimus. Quin & varii generis ſacrificia, (*a*) propitiatoria, expiatoria, euchariſtica, & id genus, alia, tum apud ceteras gentes, tum ipſos quoque Græcos atque Romanos, frequentata fuiſſe, compertum habemus.

y) Conſulatur hic Heideggeri Hiſtoria Patr.

z) vid. Spencerus lib. I. c. 5.

a) add. Spencerus lib. III. Diſſert. II. de ratione & Origine Sacrificiorum.

Aſt cultus divini Ebræis præſcripti, poſt conſtitutam à Moſe Rempubl. varia fuerunt genera. Partim enim precibus, adorationibus, benedictionibus & gratiarum actionibus; partim victimis, ſacrificiis, oblationibus, præſtationibuſque in corpore Moſaico memoratis, præter ſolennem ceſſationem à laboribus & obedientiam inſuper, qua & præceptorum corpus reliquum obſervandum erat, abſolvebatur.

Sed omnes hi actus, duplici poſſunt conſiderari ratione: aut qua ex humani generis uſu ſolenniores erant, ſpontaneæ, ac ſimpliciores, aut qua ſingulares ritus, juſſa, atque ceremonias Ebræis peculiares, ſecum conjunctas habuêre. Prioris generis erant holocauſta plane ſpontanea, tum quæ ſacris uſibus reliqua, ſive ex voto ſive ex donatione, ultrò ac ſimpliciter addicta ſunt. Poſterioris generis exempla habentur in libaminibus, pacificis, expiatoriis, quorum & ritus va-

rii Ebræis præſcripti ſunt, & finis præter ſimplicem cultum, diverſimodę peculiaris fuit, quemadmodum inſuper in annuis dimidiorum ſiclorum penſitationibus, decimationibus, agni Paſchalis comeſtionibus, primogenitorum conſecrationibus, & id genus, ceteris.

Quod ad tempora (*b*) autem ſpectat, hujuſmodi cultus, dies feſti, præter jejunia, fuêre ipſis non pauci, veluti Sabbathum, dies Paſchales, Neomeniæ, Scenopegia, alii nemini ignoti. Sacrificia itidem matutina & veſpertina, preces pariter cum gratiarum actionibus effundendæ. hora precum, ut ap. *Chriſtianos Canonicæ*, ipſis peculiares: ſed precibus non quidem ex lege ſacra, verum ex Majorum ſancitis, certum tempus erat conſtitutum.

Victimarum & libationum, locus tabernaculum & templum Ebræis erat. (*c*) Quæ de re variæ extant leges. Preces ubique fundere licebat. (*d*)

Quod ad gentiles itaque attinet, legis ſuæ capita, illis, ſiquidem ſibi ſubditi non eſſent, nunquam ita inviderunt Judæi, ut ejuſdem, velut exemplaris optimi, (*e*) uſum, eis pro lubitu, non uſquequaque licitum eſſe arbitrarentur.

Id quod tamen de Proſelytis domicilii multo aliter ſeſe habuit. Præterquam enim quod

b) *vid. Spencerus l. c. lib. I. c. 6. Sect. 3.*

c) *vid. Spencerus Part. III. Diſſert. I. cap. III. de Origine Tabernaculi. & Diſſert. VI. de Origine & Ræſione templi*

d) *vid. Lightfoot; Hor. Ebr. Talm. in IV. Ev. p. m. 292. ſeqq.*

e) *vid. Grotius lib. I. c. 1. §. 17. & Commentat. ad h. l.*

quod ex jure imperativo, quædam in ſpecie ad eos, æque ac Judæos, pertinebant, etiam ex jure interveniente, multa Proſelytis domicilii vetita ſunt, quæ Ebræis utcunque ſunt imperata, & viciſſim alia, illis æque ac hiſce permiſſa.

Nimirum actus ſacri aut ſimplices ſunt, omnibus hominibus præſtandi, aut cum ritibus, Ebræis tantum injunctis, commixti. Hi nec Proſelytis domicilii, nec aliis gentilibus, ſacris Hyeroſolymitanis, miſceri cupientibus permiſſi, ut ſacrificia expiatoria, pacifica, quatenus ab holocauſtis differunt, it. primitiæ, decimæ &c. Simplices contra omnes erant permiſſi, ut preces, adorationes, gratiarum actiones, holocauſta, & omnes ſpontaneæ oblationes. *Seld.* L. III. c. 4. & 5.

Tempora item hiſce præſtandis promiſcue permiſſa, ita tamen ut nec feſtum aliquod Ebraicum Proſelytis domicilii celebrare fas eſſet, nec ſibi feſtum aliquod ſtatuere, aut alibi ſtatutum, in ditione Iſraelitica obſervare.

Locorum vero ita habebatur ratio, ut, non tantum quæ de lucis non plantandis, de ſtatuis ſive altaribus non erigendis, ſupra dicta ſunt, à Proſelyto domicilii ex jure ſuperveniente, obſervarentur: ſed permiſſum illis quoque erat, preces effundere, hoſtiaſque offerre, in templo Hieroſolymitano, la-

laxius accepto vocabulo, prout montem templi, ſeu montem moriah (*f*) denotat, qui hoc nomine itidem non raro inſignieba-tur.

Seld. L. III. *c.* VI. Arcebantur quippe, non ſolum à Sacerdotum atrio, uti & alii Iſraelitæ Laici, eoque, quod Iſraelitis Laicis, & qui ipſorum jure pariter ferme in ceteris fruebantur, Proſelytis juſtitiæ, tertioque quod mulieribus proprium erat, verum etiam ab ipſo antemurali. Sed poſt templi excidium gentilibus, ubicunque locorum voluerint, *holocauſta* offerre fas eſt.

Seld. L. III. *c.* VII. Unde & ſimul in magno errore illos verſari patet, qui non res ipſas, ſed pretia rerum tantum Hieroſolymis à Gentilibus oblata fuiſſe, contendunt.

Seld. L. III. *c.* VIII. Hæc omnia eo pertinent, inde ut evincatur, Noachidas, omneſque adeo homines, ad cultum tum internum tum externum ex mente Hebræorum, fuiſſe obligatos. Cultum externum vero, tum aliis quibuſdam præſtationibus, tum præcipue oblationibus ſpontaneis abſolvi.

Spontaneæ autem vocantur hæ oblationes, non ac ſi nulla ratione aliquis ad eas obligetur, ſed quia genus, tempus, æſtimatio,

f) vid. Dn. D. Pfeifferus in Dubiis Vexatis p. 425. *& ſeqq. & ceteri Scriptores de templo Hieroſolymitano ibi citati.*

Digitized by Google

tio, offerentis arbitratui ita relicta erant, ut legibus ad Ebræos tantum ſpectantibus, non teneretur. *Seld. lib.* III. *c.* IX *ſeq q.*

Nec illud prætermittendum, holocauſta Gentilium, juxta leges generales fuiſſe offerenda, & præterea vices tam ilaſtici atque expiatori, quam eucharistici Sacrificii, ſimplices ac ſpontaneas illas oblationes, ſuppleſſe, modo, quantum ad ilaſtica, confeſſio & pœnitentia accederet. (g) *vid. Spencer. de Legibus Hebræorum Ritualibus lib.* I. *c.* IV. *Sect.* 7. *uſque ad* 13. *addantur, Quenſtedius, D. Schmidius, & Friſchmuthius, in Diſſertationibus peculiaribus.*

Non minima quoque cultus Judaici pars erat, ſanctificatio & celebratio Sabbathi. De cujus origine & inſtitutione (g) antiquiores Hebræi ita ſentiunt, ut à Moſe demum in Mara illud, juſſu Numinis inſtitutum ut tum creationem, tum redemptionem ex Ægyptiaca ſervitute, in memoriam ſibi revocaret Iſraelis progenies, magno conſenſu tradant.

Sic & Judæos originarios tantum, & Proſelytos juſtitiæ, Libertinos itidem, aliosque baptiſmo & circumciſione, in Eccleſiam Ebraicam rite cooptatos; neutiquam vero Proſelytos domicilii, (h) ſeu eos, qui Judaiſmo nondum nomina dederant, in qualecunque vitæ commercium intra ditionem Iſraeliticam admiſſi, hac lege obligari cenſebant. Quin pœnis graviſſimis obnoxii erant Proſelyti domicilii, ſi hoc mandatum obſervarent. (h) *Præluſerunt ergo illis, qui hoc præceptum morale eſſe negant, ut Alphonſus Toſtatus in Geneſ. c.* II. *q.* 4. *Pererius lib* I. *in Genes. Azorius Inſtitut. Moral. T.* II. *lib.* I. *cap.* I.

CAPUT III.

Officia hominis erga Deum excipiunt officia hominis erga alios. Hic primum locum tenet illud de homicidio interdictum.

Nimirum nefas eſt hominem interficere, [*i*] niſi per modum pœnæ legitimæ, [*k*] aut quaſi pœnæ hoc fiat. Idque ad omnes æque homines ſpectat.

i) v. Pufendorff. lib III. *de J. N. & G. c.* 1. §. 6.

Diverſimode tamen homicidium punitur, utcunque ex animo & data opera patratum, idque ſive genera cædis ſive perſonas, *quæ* interemerunt, ſive interemptos ſpectes.

k) v. Grot. lib. 1. *de I. B. & P. c.* 2. §. 5.

Quod ad genera attinet, cædes ex animo tum ab Iſraelita tum à Gentili patrata ſive gladio, ſive fuſte, ſive ſaxo, aliterve, per ipſum reum, cæſim, punctim, jactu, ultimo ſupplicio i. e. gladio ex ſententia forenſi erat punienda.

Aſt vero ſi Iſraelita per alium (*l*) cædem perpetraſſet, is quidem ordinarie ſupplicio capitali non afficiebatur, niſi pacis & tranquillitatis publicæ gratia, præter morem hoc fieret. Id quod tamen in gentilium pœnis ſecus ſeſe habebat.

l) vid. Grot. lib. II. *c.* 17. *de I. B. & P.* §. 5. *ſeqq. addantur quæ de actionum imputatione apud Pufendorff. aliosque diſputantur.*

Perſonarum quoque interremptarum nullum erat diſcrimen. Cujuscunque ſexus aut ætatis hominem quis interemiſſet, perinde erat. Itemque ſive Ebræum, liberum vel ſervum, ſive Proſelytum juſtitiæ, ſive deni-

que

que ſervum è Gentilibus alienum.

Quod ſi quis ſuum è Gentilibus ſervum ita percuſſerat, ut intra 24 horas ſtare nequiret, ſed ex vulnere ſtatim decumberet, & moreretur, mortis reus erat: ſecus vero ſe res habebat ſi ex vulnere non ſtatim decumberet, licet intra 24 horas moreretur.

Quæ de muliere gravida percuſſa in lege dicuntur, ita intelligunt, ut ſi ex abortione mortua non eſſet fœmina, nec ſequeretur pœna ibi præſtituta, compenſationem autem damni marito hinc illati æſtimabant ex detrimento, quod uxoris corpori inde eveniret, ſeu juxta id, quod uxoris pretio, ſi ancilla eſſet, inde decederet.

Unde quidem patet, ex mente quorundam veterum Hebræorum, homicidii reum non fuiſſe, (*m*) nec capitale ſubiiſſe ſupplicium, qui mortem intuliſſet fœtui in utero matris exiſtenti, id quod tamen jure meritoque diſplicuit ſanioribus, qui hoſce non minus homicidii reos pronuntiant, ac eos, qui in lucem infantes emiſſos interficiunt, quorum obcædem, intra triginta dies, quoties novimeſtres non eſſent, ultimum ſupplicium à foro non irrogabatur, licet plane impune non committeretur.

Sed & exponere infantes ex mente Ebræorum nefas erat. (*n*)

Eſt vero nec illud prætermittendum, capitale

m) *à qua ſententia non videntur procul abeſſe Henriquez. Sanctius. & alii, Sed vid. Leſſius lib.* II. *de I & I. c. 9. Dub.* X. *n. 61. Covaruv. Clement. ſi Furioſus, part.* II. *§. 3*

n) *vid. Pufendorff. de I. N. & G.*

pitale fuiſſe homicidii crimen, ſi ab Iſraelita, Proſelyto juſtitiæ, vel alio rite ſacris Judæorum initiato, aliquis horum, interficeretur: aſt vero ob Proſelyti domicilii, vel gentilis cædem, pœna capitalis non irrogabatur. Unde conſtat eos cenſuiſſe, pœnam homicidii, non neceſſario eſſe capitalem. (o)

Si plures concurriſſent (p) congenerumque plagis ſeu jactibus peremiſſent, ut eorum nullus ſeorſim hoc feciſſet, quod mortem inferre potuiſſet, cuncti liberi erant à capitali ſupplicio. Nec etiam homicidium, *ceteroquin* capitale, ſi unus tantum adeſſet teſtis (q) ultimo ſupplicio, plectebatur. Id quod tamen in Proſelyto domicilii, ſecus ſeſe habebat. Qui & in eo deterioris erat conditionis, quod ſemper, ſi alium ex proæreſi interemiſſet, capitale debebat ſubire ſupplicium, idque ex jure interveniente, à quo tamen aliquando immunes erant ceteri.

De Vindice ſanguinis (r) autem ita ſtatuunt, ut ei fas fuiſſe aſſerant, homicidam ejusmodi ſine fori ſententia, obvium præoccupando, morte plectere, quin & eos plectere, qui ex forenſi ſententia morte non erant afficiendi, v. g. ſi Iſraelita, unico ſaltem teſte convictus, homicidii reus eſſet. Atque hoc jus ex more gentium Orientalium ad eum ſpectabat, qui

Lib. II. c. 2. §. 6. add. Lipſius Cent. I. ad Belgas Epiſt. LXXXV. Thomas Bartholinus de puerperio p. 46. ſeqq. Deſiderius Heraldus lib. I. in Tertull. Apologet. Diſſert. 8.

o) vid. hic omnino Pufendorff. lib. VIII. de I. N. & G. c. 3. §. 26. add. Grot. lib. I. c. 2. §. 5.

p) v. Pufendorff. lib. III. c. 1. de I. N. & G. & Grotius lib. II. c. 17.

q) vid. infra cap. de Iudiciis.

r) vid. Grotius lib. II. de I. B. & P. c. 20. §. 3. ſed, add. noſtra Diſſert. de Iure Zelotar.

qui occiso sanguine ita erat conjunctus, ut proximus esset hæres.

Hactenus de homicidio voluntario dictum. Involuntarii tres ex mente Ebræorum sunt species. Prima est, quando quis ex errore & ignorantia simplici atque infortunio, nec tamen sine culpa levi, contracta, hominem occiderat. (*s*) Huic speciei accedebat homicidium, per se quidem alias voluntarium, ast ex ignorantia seu errore cujusdam facti, velut ex jure commissum.

(*s*) *vid.* Pufendorffius *lib.* III. *cap.* 1. *de J. N. & G. add. quæ de actionibus per ignorantiam commissis, ut & de triplici culpa, passim traduntur.*

Secunda, quando etiam ex errore quis hominem occiderat, seu casu, sed qui injuriam vel violentiam imitaretur, interim casus esset, qui nequaquam in rebus humanis ut plurimum eveniret. Unde nec culpa, ne levis quidem homicidæ tribuenda.

Tertia homicidii involuntarii species est, ubi quis alium occidit ex errore quidem aut ignorantia, quæ tamen prope accedit ad id, quod spontaneum est seu voluntarium, adeoque intervenit culpa latissima.

(*t*) *add.* Iohannes Adamus Osiander *de Asylis*, Rittershusius *de Iure Asylorum*, Mœbii *Asylologia Sacra*, Coccejus *ad Sanhedrin p.* 110. *seqq*

Ex hisce homicidii involuntarii speciebus nulla est, quæ morte ex sententia forensi ordinaria sive in Ebræo aliove circumciso, sive in Proselyto domicili, aut gentili alio, puniretur.

Urbes Asyli autem (*t*) nec ad secundam nec ad tertiam, sed ad primam duntaxat pertinebant speciem, & tum quidem quoties percussus statim mortuus esset, non autem

ex vulnere langueret. In talem enim Vindici sanguinis nulla erat potestas, quemadmodum & plane non in Magistrum & Patrem, discipulum filiumque ita verberibus corrigentes, inde ut morerentur.

Secundæ speciei homicida non opus habebat asylo: ast tertio urbes asyli non erant præsidio.

Urbes Asyli duplicis erant generis, tum sex illæ in divinis literis memoratæ, tum omnes etiam urbes Leviticæ. Ast hoc intercedebat discrimen, quod priores homicidæ memorato semper, posteriores tum demum præsidio essent, si incolæ vellent.

Si quis limites asyli sponte esset egressus impune occidebatur, tum à Vindice sanguinis, tum ab alio quocunque; sin ex errore, occisori fas erat in urbem asyli confugere. Quodsi intra limites asyli homicida interficeretur, & Vindici sanguinis, & ceteris hoc capitale erat.

Sunt & qui putant, altare fuisse locum confugii, id quod tamen tum demum admitti potest, si quæ de partibus altaris, de personarum & facinorum qualitate, etiam de mora, addunt, rite attendantur.

Ceterum si Proselytum domicilii sive liberum sive servum, casu occiderat Ebræus, migrandum ei erat in urbem refugii. Ad Gentilem autem, qui nondum Proselytus domicilii factus, sive Ebræum sive gentilem ex errore seu casu qualicunque occiderat, ur-

urbium refugii privilegia non attinuêre. Nec tamen ex ſententia forenſi morte plectedus is erat, ſed Vindicis ſanguinis arbitrio ita ſuberat, ut ab eo impune poſſet occidi. Proſelyto domicilii autem ſi Ebræum vel circumciſum occiderat, urbs refugii non proderat, ſecus autem ſe res habebat, ſi Proſelytum ſui generis, ſive liberum, ſive ſervum, occidiſſet. Capitale quippe illi erat Ebræum interfeciſſe.

Patet itaque non poſſe hominem interfici, niſi per modum pœnæ, vel quaſi pœnæ, quorſum etiam bellica cædes (*u*) pertinet. Pœna autem capitalis tum à perſonis publica auctoritate pollentibus, tum à privatis, ut Vindice ſanguinis, poteſt irrogari.

Erant vero & alia pœnarum genera privatis conceſſa. Defenſio videlicet, & jus Zelotarum.

Nimirum poterat quis non tantum ſe ipſum (*x*) ſed proximum ſuum, (*y*) hoc eſt congenerum (*z*) cum cæde & repulſione violenta invaſoris defendere. Sed & adulterii aut inceſtus omnimodi cauſa, ut & pædaſtiæ, illatam vim, (*a*) vi propulſare, fas erat. Sed & illius (Iſraelitæ) qui concivem ſuum

u) *vid. Grotius lib I. de I. B. & P. c. 2.*

Seld. L. IV. c. III. & IV.

x) *add. Grotius lib. I. de I. B. & P. c. I. Pufendorff. lib II. cap. 5. Texstor Synopſ. Iur. Gent. c. 5. Obrechtus, aliique qui ex inſtituto de ſui defenſione ſcripſerunt laudati Kulpiſio in Colleg. Grot. ad cit. Grot. loc. y) add. Grotius lib. II. c. 25. z) vid. Zieglerus in Grot. lib. I. c. 2. p. 91. a) add. Balduinus in Caſib. Conſ. lib. IV. c. 1. Voetius de Duellis c. 24. Kulpiſius l. c. §. 4.*

ſuum vel bona ejus in poteſtatem gentilium tradere volebat, cædem licitam eſſe pronuntiabant. Quemadmodum & ejus, qui palam atque ad irritandum Numen, ejuſve contemptu, præceptum aliquod divinum violaſſet. Gentilem tamen hac de cauſa, aut aperta vi occidere, aut circumvenire, nefas erat: licet eos præſenti periculo eripere itidem nefas eſſet. Exiſtimabant quippe ſe non tantum non obligatos eſſe officia humanitatis gentilibus præſtare, ſed hoc inſuper nefas eſſe (*b*) autumabant.

b) Perperam. vid. Zieglerus ad Grot. l. c. p. 91. & Pufendorff. lib. III. c. 3.

Hue etiam pertinebat ex eorundem mente, infantis cædes (*c*) ſine illa ſi mater ſervari non poſſet, id quod tamen tum demum admittebatur, ſi fœtus caput nondum in lucem emiſiſſet.

Seld. L. IV. c. V.

Supplicium capitale homini ἐπαωτωφόρῳ deprehenſo, à Zelotis (*d*) id eſt privatis zelo ductis, infligi permittebant, quoties ſanctitatem ſive Numinis, ſive gentis, Ebræus aut circumciſus alius ſeu in Judaiſmum coptatus ita violaret, ut palam ac in publico eam ſive denegare, ſive ſpernere, ſpeciebus aliquot facti atrocioribus videretur.

c) vid. Antonius Matthæus de Crim. ad l. 47. D. L. V. §. 5. Meiſnerus in Philoſ. Subr. Sect. I. c. 6. p. m. 230.

Nimirum præſentibus coram decem minimum Iſraelitis, quempiam facinorum aliquod jam dictorum commiſſurum, ipſo eodem momento, fas erat incurrendo ſeu aggrediendo eum

d) conf. Zieglerus ad Grot. lib. II. c. 20. §. 9. p. 40. add.

noſtra de jure Zelotarum Diſſertatio.

eum aut verbere aut vulnere præpedire ac cohibere, autetiam cæde perseverantem è medio tollere.

Sunt & qui putant, Anathemate percussos licite à privatis in gente Ebræa interfici posse. Id quod tamen simpliciter admitti nequit. *Seld. L. IV. c. VI. VII. seqq.*

Nimirum Anathematis quatuor sunt species. (e) Aut enim vox illa denotat sacrum donarium, quod Numini seu in sacros usus devovebatur; aut id quod expressim jure belli ac militari seu ob inimicitias capitales devovebatur perditioni, internecioni, aut odio intestino; aut quod in commissum cadit; aut demum, quod diris, jure tantum pacis onustum.

Atque sic ex secundi Anathematis, non vero ceterorum lege, fas fuisse interficere hominem palam est.

(e) *add. Aloysius Novarinus in Schediasm. Sacro.-prof. lib. VII. cap. 10. Vorstius ad Pirke Elieſ. p. 226. Dilherus Elector. lib. II. c. 19. aliique.*

CAPUT IV.

Quartum Juris Noachidici caput, ex illustrioribus illis, de Revelatione Turpitudinum præcipit. Id quod Ebræorum Magistri ita capiunt, ut ante legem Mosaicam, illicitum fuisse concubitum pronuntient, cum matre, noverca, uxore aliena, sorore uterina, masculo, bestia. *Seld. L. V. c. I. & II.*

Post Legis Mosaicæ promulgationem autem nefas erat concumbere, cum matre,

noverca, nuru, masculo, bestia, idque ad masculos æque ac fœminas spectabat, socru, socrus matre, soceri matre, filia, nepte ex filia, nepte ex filio, privigna, nepte uxoris ex filia, nepte uxoris ex filio, uxore *aliena*, sorore sua uterina, sorore germana, amita, matertera, sorore uxoris suæ, uxore fratris sui, uxore patrui, fœmina mensibus laborante, ex parte fœminarum, cum patre, & patruo.

Seld. L. V. c. III.

Ceterum obligatos esse masculos omnes, ad matrimonium ineundum (*f*) exiltimabant, ita quidem, ut quicunque expleto vigesimo ætatis anno, uxorem non duxerit, hoc præceptum violasse censeatur, nisi aut assiduo Legis studio incumbat, acriori libidinis stimulo immunis, aut partium, quibus viri sumus, defectu, generationi impar sit. Idque præceptum ad omnes æque homines spectare.

f) vid. Pufendorff. lib. VI. cap. 1. §. 2.

Nec vero præcepto huic quis satisfecerat, si uxori superstes, prolem utriusque sexus, ejusque integri, non haberet. Cujus autem filius & filia mortui, relinquerent liberos utriusque sexus, ita ut nec eorum alterutri proles deesset, præcepto liber erat. Supplebant videlicet filiorum filiarumque locum, nepotes & neptes.

Proselytus qui etiam hoc jure tenebatur, tum demum huic præcepto fecerat satis, si postquam Judaismum amplexus erat, utriusque

usque sexus liberos suscepisset. Id quod tamen non obtinebat, ubi servus post susceptam ejusmodi prolem, manumissus erat.

Ad matrimonium vero sufficiebat consensus, sive ipsius conjugis, sive parentis vel propinqui, nomine ejus promittentis, sed concubitus etiam requirebatur, (g) idque ex Jure Noachidarum. Namque ex jure sacro seu civili, consensus solus apud Ebræos citra omnem controversiam sufficiebat.

Sed & innuptarum concubitum Jure Naturali licitum esse putabant, (h) qui tamen lege Mosaica Ebræis deinceps fuit interdictus.

Plures uxores simul habere omnibus hominibus, (i) tum ante, tum post legis Mosaicæ promulgationem, fas est, modo præter alimenta & vestimenta, ἔννοιαν γαμικὴν omnibus exhibere maritus possit.

Dimittere etiam conjugem tum maritis, tum uxoribus, ex jure naturali fas erat, idque pro lubitu. (k) Nimirum pactum matrimoniale, illis nihil aliud erat quam sociorum contractus, qui eousque stabilis manet, dum in eodem consensu utrinque perseveratur, &

Seld. L. V. c. VI.

g) conf. Pufendorff. lib. VI. c. 1. §. 4.

h) vid. Lambertus Velthusius in Tract. Morali de Naturali Pudore & Dignitate hominis part. 1. operum. Seld. L. V. c. VI.

i) vid. tum propugnatores Polygamiæ Ochinus, Lyserus, personati Illi Sincerus Warenbergius Vincentius, Diecmannus, Menzerus Gesenius, aliique.

k) vid. Buxtorffius in Dissert. peculiari. add. Velthusius l. c. & Pufendorff. lib. VI. c. 1. §. 20. ubi & Miltonum refellit.

& Daphnaus Arcuarius : itemque Athanasius tum oppugnatores Beza, Musæus, Brunsmannus, Menzerus Gesenius, aliique.

renuntiante ſocietati alterutro, ſolvitur.

Ex Jure Civili autem deinceps ſolis maritis dimittere conjugem, licebat, idq; ratione tum in lege Moſaica præſcripta, tum per mores Majorum introducta. (*l*) Noachidæ autem ſive gentiles, ad hunc dimittendi modum non erant obſtricti. Hinc & apud gentiles uxoribus fas fuiſſe dimittere maritos deprehendimus.

l add. Buxtorffius l. c.

Seld L. V. c. VIII.

Quæ de uxoribus dicta ſunt, etiam de concubinis h. e. minoris dignitatis uxoribus (*m*) ſunt intelligenda, quippe quæ eadem ratione, poterant dimitti.

m) de concubinatu legatur Grotius lib. I *c. 5. & Zieglerus ac Boeclerus ad h. l. add. Paganinus Gaudentius de moribus Sec. Iuſtin. lib* XXI.

Quod ad cognationem Perſonarum quarum heic habenda eſt ratio, attinet, ante legis Moſaicæ promulgationem Parentum & liberorum, (*n*) nec non fratrum atque ſororum, (*o*) matrimonia illicita fuiſſe pronuntiant, ita tamen ut in ipſis rerum initiis, cum præter primos parentes, eorumque liberos, nondum quis alias exſtaret, diſpenſante ita Numine, ſorores quidem, tum uterinas tum germanas, aſt non ſi uno cum fratre partu in lucem editæ fuiſſent, ducere fas fuiſſe perhibeant. Patri quoque filiam tum ducere licebat, aſt non filio matrem.

n) vid Pufendorff. lib. VI. *c.* 1 *§.* 28. *& in Spec. Controverſ. c.* 4, *§.* 21. *Velthuſius l cit. add. Kulpiſius in Colleg. Grot. ad lib.* II. *c.* 5 *§.* 7.

Poſtquam vero genus humanum ſatis multiplicatum eſt, cognationumque varietas evenit, cum uterina quidem, aſt non germana, inire

o) conf. B. Ioh. Muſai Diſſert. de Conjugio §. 101.

inire matrimonium nefas esse cœpit; Patri quoque interdictum est, ducere filiam.

Et ita se res habuit ante promulgatam Mosaicam Legem. Ceteros consanguinitatis gradus in vitio positos fuisse, non liquet; sane exempla docent, neutiquam nefas fuisse ea ætate, matrimoniali vinculo eas inter se jungi personas, quas jungi lex Mosaica diserte vetat. *Seld. L. V. c. IX.*

Ast post legem à Mose latam, omnes personas supra memoratas, non sine crimine matrimonia inter se contrahere, docebant. *Seld. L. V. c. X.*

Adultero autem aut stupratori ullam stupratæ aut adulteræ superstitis consanguineam, dictis cognationis gradibus conjunctam, in uxorem ducere, non quidem ex lege, sed ex Majorum decretis, nefas erat, ita quidem ut verberum pœnam subiret, qui contra faceret, non ut inde matrimonium ceu irritum dirimeretur.

Rationos quoque interdictorum de conjunctionibus incestis, afferunt, (*p*) alteram, ne, si libera forent erga fœminas interdictas, uti erga ceteras, vota conjugalia, ex futuri matrimonii spe, facilius explendæ libidinis ansa prehenderetur, cum personæ interdictæ cum viro cui interdicuntur, sive ob consanguinitatem, sive ob affinitatem, in eisdem simul ædibus, plerumque soleant com-

(*p*) *quarum aliquot repetit Grotius l. II. de I. B. & P. c. 5. §. 13. n. 3. sed ad datur Velthusius l. c*

morari, quorsum & accedit, ne frequenti tam propinquarum, ut fieri amat, æmulatione Lares inquietarentur: alteram à radice & ramo deductam. Nefas enim esse ajunt, ut radix ramum ducat, aut ramus radicem.

Seld. L. V. c. XI.

An autem leges istæ Mosaicæ omnes de gradibus consanguinitatis latæ, ad Gentiles æque ac Israelitas spectent, non plane inter se conveniunt. Pleriqne tamen, autumant, Gentilibus, ex lege Mosaica, eos saltem (*q*) prohiberi concubitus, quos & ante legem istam latam, omnibus hominibus, illicitos fuisse diximus. Idque de Gentilibus ditionis Israeliticæ, h. e. Proselytis domicilii, præcipue asserebant.

q) Male. vid. præter innumeros alios Martinus Chemnitius in Loc. de Conjugio p. m. 223. add. Zieglerus ad Grot. lib. II. c. V. §. 13 p. 277.

Quod ad servos ancillasque attinet, Judæis cum illis inire matrimonia, nefas erat.

Seld. L. V. c. XII.

Sed duplex erat servorum ancillarumque conditio. Alii enim servitutis nomine, seu servitute retenta, in Judaismum adsciti erant, & horum quidem matrimonia Judæis erant interdicta, si Mamzerum, Ancillam partiariam, & servum Ebræum, excipias. Hisce enim licitum erat, cum hujusmodi generis servis matrimonia contrahere.

Ast cum illis Gentilibus, qui in Judaismum non erant recepti, sive liberæ sive servilis essent conditionis, cunctis Ebræis, nefas erat (*r*) inire matrimonia.

r) add. Buxtorffius de Sponsalib. & Divortiis §. 31. seqq.

Sunt & qui putant statim à tempore circum

cumcisionis institutæ, id in gente Ebræa obtinuisse, quod à Mose denuo sibi injunctum credunt. Et Mosis quidem leges, matrimonia cum septem populis Ebræis saltem interdicere, nonnulli autumant, quas tamen ad omnes omnino gentes, extendunt alii.

Ita vero à matrimoniis Gentilium abstinebant, ut etiam contractus sponsalitii cum eis initi, plane irriti essent. Coitum autem meretricium, cum Gentili, non tam ex lege sacra, quam more Majorum illicitum pronuntiabant: certe ejusmodi facinus publice perpetrantem zelotes impune poterat interficere, clam vero patratum verberibus luebatur. Sunt tamen qui secus hic sentiunt. Sunt etiam qui asserunt, fœminam gentilem supplicium subiisse capitale, Ebræum cum ea concumbentem, vapulasse. Prolem vero ex Ethnica susceptam, in liberorum numero non habebant.

Plane vero singulare est, quod plerique tradunt, capitivæ gentilis unicæ, quam Ebræus quis in sua præda forte, bello ultroneo, feliciter gesto, acceptam statim deperiret, domumque duceret, concubitum unicum fuisse permissum, (s) ita tamen, ut sine nuptiis eundem non omnino iteraret, neque aliter posteà ac in lege præscriptum est, eam, tametsi jure belli ancilla fuisset, haberet: idque tum de nuptis, tum de innuptis, capiebant. *Seld.* I. V. *c.* XIII.

(s) *consulatur & hic Buxtorfius de Sponsal. & Divortiis s.* 32.

Ast

Aſt jus hoc uxoris alienæ ita in bello capiendæ, volunt Iſraelitis ſingulare fuiſſe, nec omnino Gentilibus, ſive inter ſe, ſive adverſus Ebræos belligerantibus permitti, ſed eis furti nomine hoc, velut alieni contrectationem, interdici: cum tamen, ipſis fatentibus, captiva ejuſmodi gentilis, pro victoris cujuscunque arbitrio, aliena eſſe uxor deſinat.

Non autem licebat Ebræo ejuſmodi captivam ducere, niſi Proſelyta juſtitiæ fieret: ſin vero & Proſelyta domicilii fieri detrectaret, morte inſuper erat afficienda. Si Proſelyta domicilii fieret, ex unicò hoc concubitu illud nanciſcebatur, ut non amplius captivæ aut ancillæ inſtar haberetur. Proles autem ex primo ejuſmodi captivæ concubitu nata, antequam mater baptiſmo initiaretur, ex ſententia forenſi baptiſmo & circumciſione initianda erat.

Seld. L. V. c. XIV. De Proſelytis juſtitiæ ita ſtatuebant, ut cum nonnullarum gentium, ut ſeptem populorum, Proſelytis utriuſque ſexus, vetita eſſe pepetuo Originariis conjugia, cum nonnullarum, ut Ammonitarum & Moabitarum, ſexus maſculi tantum, cum aliarum, ut Ægyptiorum, uſque ad generationes aliquot, aſt reliquarum gentium Proſelytis, permiſſa cum Originariis, non tamen ſine temperamentis aliquot, contenderent aſſererentque.

rentque. Id quod tamen post Assyriacæ & Babylonicæ captivitatis tempora, in desuetudinem abiit.

De liberis illud adhuc observandum, eos, qui ab Ebræo ex Pagana erant suscepti, plane fuisse Paganos, quemadmodum contra Israelitidis proles, sive à Pagano, sive à servo suscepta, generis erat Israelitici. *Seld. L. V. c. XV.*

Mamzeris, ut vocant, utriusque sexus conjugia Israeliticavetita erant. Proselytorum justiæ tamen, & Libertinorum nuptiis non arcebantur. Atque istud quidem de Mamzero manifesto, ex decreto legis, de dubio, etiam ex instituto Majorum erat intelligendum. Manifesti autem inter se invicem rite contrahebant, sed non cum dubiis, nec hi inter se invicem. Dubiis quippe non aliunde, quam è Proselytis aut Libertinis conjuges petere fas fuit. *Seld. L. V. c. XVI.*

Ex Eunuchis, illis demum nefas erat ducere Israelitidem, qui ab hominibus erant castrati, qui per naturam tales erant, non item. Proselytas justitiæ autem, & Libertinas, & Nethinæas, & Mamzeras dubias, non autem manifestas, utriusque generis Eunuchi, (*t*) rite ducebant.

Labes *Mamzero* adsperſa, tum demum elevebatur, si prolem ex ancilla susciperent, quæ ritu solenni deinceps in Judaismum vel Libertinitatem, cooptabatur.

(*t*) *Adeoque ejusmodi conjugia admiserunt: sed perperam. vid. B. Scherzerus in System. Theol. Loc XXVII §. 7. aliisq.*

Servo-

Seld. lib. V. c. XVII. Servorum atque ancillarum cum nulla essent cognationis jura, hinc omnia illorum matrimonia, quæ inter se contrahebant, & commixtiones licitæ erant, præter concubibitum cum masculo, bestia, & adulterium.

Seld. L. V. c. XVIII. Proselyti cujuscunque generis & Libertini, cujuscunque etiam gentis essent, rite intra se conjugia contraxêre. Iisdem tamen interdicta erant conjugia cum exteris, non Proselytis, ut & servis atque ancillis, æque ac Originariis ipsis. Sed & ratione Mamzerorum, Proselytorum in servitutem addictorum, & Ancillarum partiariarum, eodem cum Originariis fruebantur jure.

Cognatio autem Proselytorum pristina, antequam Proselyti fierent, per regenerationem plane evanescebat, unde nec matris, nec sororis uterinæ matrimonium Proselyto ejusmodi seu Libertino recens facto, lege sacra interdictum esse, existimabant.

Nimirum & pater & filius, & frater & soror, licet unico temporis momento in Judaismum cooptati, censebantur tamen ut alieni: quin inter fratres & sorores, quorum antequam mater Proselyta facta esset, alii, alii postea, nati essent, vel si saltem concepti essent antequam facta esset Proselyta, nulla tamen sanguinis erat relatio. Ceterum istud discrimen ex tempore Sanctitatis, ut vocant, ita petitum, locum tantum habuit

in

in liberis qua se invicem respiciebant, non qua respiciebant parentes.

Quemadmodum itaque ex legis dictamine, nulla cognationis ratione inter ejusmodi homines existente, non quoque consanguineorum prohibita erant matrimonia: ita contra ex constitutionibus Majorum, non sane omnes pro lubitu commissiones illis licitæ erant; ita tamen ut alia esset ratio interdictorum incesti, quibus ex Noachidarum jure omnes homines obstringuntur, alia eorum quæ in lege Mosaica accesserunt, alia item concubitus ex matrimonio, alia sine matrimonio, alia matrimonii ante regenerationem, alia ejus quod post inibatur, atque alia demum cognationis paternæ, maternæ alia.

CAPUT V.

Quintum Juris Naturalis caput est de furto ac rapina. Quo nomine hic designatur contrectatio, surreptio, & detentio rei alienæ, uti & damni qualiscunque citra cædem, alteri illatio, contra quam jura, pro varietate seculorum locorumque introducta præstituunt, sinuntve. *Seld. L. VI, c. I.*

Palam itaque est, peæsupponi hic jura dominii, tum rerum tum personarum, quæ aut ab ipso Numine præstituta sunt instaurataque

que, aut ab hominibus inventa & conſtituta.

Et Deus (*u*) quidem initio Adamo, (*x*) deinceps & Noacho rerum omnium dominium univerſale indulſit: (*y*) ſimul tamen hominibus permiſſum eſt, ſingulares inſuper acquiſitionum & translationum dominii inter ſe formulas, & ejuſmodi alia, inſuper introducere, id quod cum citra conſenſum & fidem interpoſitam fieri non potuerit, quodnam heic ex hominum diſpoſitione præcepti hujus fundamentum ſit, palam eſt. Conſenſus videlicet, prærequiritur, idque tum in pacis rebus, ut contractibus, omnibuſque ſanctionibus civilibus, tum quæ bellum comitantur, ut jure victoriæ, ſervitutis, captivitatis, ceteriſque, ut & Legationum jure.

Aſt vero ut conſenſus fundamentum translationum dominii & obligationum eſſe poſſit, id ex Numinis illo præcepto, de fide ſervanda, pendet. (*z*) Id quod de omnibus modis ac temperamentis, quæ hiſce obligationibus ſubinde adjici ſolent, pariter eſt inte ligendum.

u) vid. Strauchius de Imp. Mar. cap. I §. 12. Obrechtus in Diſſert. cui titulus: Sacra termini §. 27.

x) add. Zieglerus, Oſiander, Boeclerus, in Grot. lib. II. c. 2. de J. B. & P.

y) Præter Theologos & Iureconſultos, qui ſubinde de Origine Dominii diſputant, vid. Pufendorff. de I. N. & G. lib. IV. c. 4. ſed addatur Strauchius. l. c. & Kulpiſ. in colleg. Grotiano Exercitat. III. ſ. ad Grot. lib. II c. 2. §. 1.

z) Quod contra Connanum Iureconſultum vindicat. H. Grotius de I. B. & P. lib. II. c. 11. §. 1.

Interim ſupremum rerum omnium dominium manet penes Deum, (*a*) ita ut etiam dominium humano conſenſu qualicunque rite acquiſitum, invitis Dominis interdum alio, juſſu ſuo transferat: quin Ebræis, ut hujus gentis Doctores tradunt, permiſerit, alienas ſubinde invadere regiones. Huc & Decimarum (*b*) aliarumque rerum Sacerdotibus, Levitis, Pauperibus aſſignatio divina, aliaque legis Moſaicæ capita, ſpectant.

(*a*) *add. Dn. Vitrarius in Inſt. I. N. & G. lib. 1. c. 1. qu: 19.*

(*b*) *add. Nicolaus le Maiſtre de bonis Eccleſiaſticis part: II. lib. I. c. 2. Henr. Caniſius de Decimis c. III. Rivetus in Geneſ. Exercit. LXXX. Ioh. Buſæus ad Petri Bleſenſis Epiſt. 82. Seld. L. VI. cap. II.*

De furto itaque tria initio ſunt obſervanda. Primum, quænam in furtivam cauſam cadant; ſecundum, quam late furti nomen in naturali hoc interdicto ſe extendat; & tertium, quodnam & unde inter Ebræos & Gentiles ſeu Noachidas diſcrimen.

Cadunt in cauſam furtivam tum perſonæ, tum res: & ad illas quod attinet, tum liberi homines, tum ſervi.

Furti nomen & quod clam & quod palam nec inſcio domino fit, denotat. Damnum cuique illatum, ſive ab hominibus ſive à brutis, licet alia voce apud Ebræos denotetur, huc tamen etiam refertur. Nimirum damnum quacunque ratione à perſona illatum hoc interdicto comprehenditur, jureque adeo naturali vetatur. De damno autem à beſtiis illato, ſecus opinantur (*c*) & quod à Numine ea de re ſancitum eſt, ad leges civiles referunt.

(*c*) *Conſul. Interpretes Iuris Ro-*

mani, ad tit. ſi quadrupes pauperiem add. Pufendorff. lib III de I. N. & G. c. 1. §. 6.

Unde porro ſi Iſraelitæ brutum Gentili intulerit damnum, neutiquam ad ejus compenſationem teneri Iſraelitam: Gentilem vero teneri, ſi ab ejus bruto acceperit damnum Iſraelita, idque ex jure ſuperinducto.

Diſcrimen vero quod hic inter Ebræos & Gentiles intercedit, ex eo oritur, quod Juri Naturali varia addiderunt ratione dominii, temperamenta. Unde quidem aliquando id fieri permittebatur, quod ex Jure ſimpliciter Naturali ſeu Noachidarum furtum eſſet; furtum quoque Ebræis non erat, quod itidem ex jure ſimpliciter Naturali tale fuiſſet. Huc ſpectat quod aſſerunt, operarium extra operæ tempus, uvas comedentem committere furtum: Ebræum contra ſurripientem id quod minoris eſt minimo nummo, quem PROTAH vocant, à furti crimine eſſe alienum. Huc quoque decem iſta Joſuæ & Synedrii ejus decreta ſpectant.

Seld. L. VI. c. III.

Non licebat bona alterius hoc nomine aut invadere, aut ſurripere, aut quocunque modo ad ſe trahere, quod à Religione Judaica (*d*) eſſet alienus. Quin & ſi quis ob apoſtaſiam capitali afficiebatur ſupplicio, bona tamen ejus ad hæredes ſpectabant, niſi univerſitas urbis apoſtaſiæ rea facta fuiſſet.

d) vid. Vaſquius Controv. illuſtr. cap. XXIV. add. H. Grotius in Mari Libero c. 4.

Furtum itaque & Ebræus committebat, ſi Gentilis bona contrectaret, vel dolo malo ad ſe traheret, ſive injuſto pondere & menſura

menſura, ſive alia ratione hoc fieret. Adeoque in alterius ſive Ebræi ſive Gentilis damnum mentiri, illis nefas habebatur: unde & omnis fraus in contractibus, procul faceſſere debebat. Ceteroquin tamen fallere Gentiles, & mendaciis erga eos uti, non pro crimine reputabant.

Hoc vero de Pacis jure eſt capiendum: namque in bello publica auctoritate indicto, in bona Gentilium quævis ſibi permiſſa, ſtatuebant; (e) ſed & alienas quascunque terras invadere, adeoque res & perſonas alieni juris in ſuum redigere, Ebræis fas fuiſſe perhibent.

e) *vid. quæ infra de Iure Belli traduntur cap.* XII. & *ſeqq.*

Furti nomine etiam contineri volunt, ſi quis vicini agri terminum ſeu metas intra confinii lineam aut angulum ſummoveret. Legem ſacram tamen quæ hac de re extat, ad terram ſanctam ſignanter in lege memoratam, attinere ajunt. Unde ſi quis ſecus in terra ſancta feciſſet, eum & interdictum generale de furto, & legem hanc ſpecialem de terminis, violaſſe. *Seld.* L. VI. *c.* IV.

Inter modos acquirendi rerum dominia, referebant occupationem. (f) Occupari autem res omnes poſſunt, quæ ſunt nullius: quod ſi res ejusmodi cuſtodia ſerventur, unde intelligi poſſit, eas eſſe alterius domini, non poterant occupatione acquiri, ſicuti nec res deperditæ aut derelictæ, quæ in cu-

f) *de modis acquirendi in genere & in ſpecie de occupatione Vid. Grotius lib.* II. *de I. B. & P. c.* 3.

ſtodiæ aliquem locum ſtabilem ac occluſum devenerant. Illæ quippe ejus, cujus erat locus, factæ cenſebantur. Fundus (*g*) tum demum occupatus credebatur, ſi dominus occupans eum opere quodam coluiſſet.

add. Pufendorff lib. IV. c. 6. per integ.

(*g*) *add. Pufendorff. l. c. §. 8. & 9.*

Rerum deperditarum ſeu caſu amiſſarum (*h*) eadem erat conditio, quæ nondum occupatarum, quin ſi Ebræus rem gentilem reperierat, dominusque prior illi innoteſceret, eam reſtituere non tenebatur, deſiiſſe enim per amiſſionem dominium prioris, credebant: aſt ſi res deperdita fuiſſet Ebræi, eam ex lege civili, reſtituere, Ebræi obligati erant, niſi dominus rem deperditam palam pro derelicta haberet. Excipiunt itidem Prævaricatores ſeu Minim. namque hiſce ut res reſtituerent, non fuiſſe obligatos Ebræos.

(*h*) *v. Grot. l. c. §. 19. Pufendorff. l. c. §. 12.*

Sed occupari quoque poterant bona Proſelyti juſtitiæ, ſine hæredibus obeuntis, itemque ager à Gentili emptus, priusquam Syngrapha contractus firmaretur. Reliquiæ vero frugrum in agris, egenorum occupationi expoſitæ erant. Omnem vero occupationem niti conſenſu primorum diviſorum, (*i*) de admittendo occupante, quoties res aut nondum fuerint poſſeſſæ, aut nullius in bonis eſſe cœperint, exiſtimabant.

(*i*) *conf. Pufend. lib. IV. de. J. N. & G. c. 4. §. 4. Seld.* L. VI. c. V.

Ad contractuum & alienationum (*k*) formulas ſingulares hoc pertinet, quod olim nul-

(*k*) *vid. quæ hic Grotius*

lus

Jus contractus, nisi calceo tradito, ratus esset. Seculis autem sequentibus, *Prædia* emtoris ita demum fiebant, si aut nummis datis, aut syngraphæ testimonio, aut corporali possessione, ea adquisivisset. *lib. II. c. 12 & Pufendorff. lib. V. de J. N. & G. c. 2. & seqq. aliique de Contractibus præcipiunt.*

Res mobiles alienabantur fere aut venditione, aut permutatione, aut donatione. Constituto, etiam soluto pretio, in emptoris dominium res non transibat, nisi *prehensione*, *tractu* aut *ductu* & *traditione*. Sed & à permutatione, nec non donatione, priusquam possessio corporalis accederet, æque ac à priori contractu, poterat recedi: idque ex Majorum constitutionibus.

Si quis Judæus Judæo bona mobilia utriusque bona fide vendiderat, pretio, vero rei valore sexta parte, majori seu tanto minori, (*l*) pars illa sexta, ei cui inde damnum sic illatum, erat refundenda; sed & contractum rescindere emptori, nondum finita negotiatione, venditori semper, fas erat: quæ omnia secus se habebant, si sexta parte minus discrimen esset. Et ita quoque in permutatione rerum fungibilium, exceptis instrumentis, vasis, pecoribus, sese res habebat. *l) Grot. l. c. §. 8. seqq. Pufend. l. c. cap. 3. per int.*

Proselytorum, ut fere nunquam non, ita & hic deterior erat conditio; nec enim Ebræus damnum illi hac ratione illatum, restituere debebat. Sed nec moribundus Proselytus justitiæ poterat per testamentum bona

sua distribuere aut dare proli, natæ aut conceptæ, antequam Proselytus fieret: idque ex moribus superinductis.

Seld. L. VI. c. VI. Non prætermittendum, Egenorum in gente Ebræa jus fuisse singulare. Hujus septem erant capita, Angulus, Spicilegium, Racematio, Acini decidui, quod per oblivionem relinquitur, Decima pauperis, Eleemosyna.

m) Hasce esse Iuris Naturalis agnoscunt Villalobos I. P. Tract. XXII. Dif. 1. 2. Sanchez. Consi. P. I. L. I. c. V. Dub. V. Trullench. Exposit. Decal. lib. I. c. 5. Dub. 8.

Et ad Eleemosynas, (*m*) quod attinet, non tantum simpliciter necessaria, sed & ea insuper, quæ ad pristinæ unde deciderant vitæ fortisque splendorem spectarent, (*n*) & id genus alia, erant subministranda.

Publica auctoritate, quæ colligebantur eleemosynæ, eæ sententia forensi etiam exigi poterant: (*o*) pauperum nomine autem qui venerint, accurate definiunt: sane inter alia hoc addiderunt, ut pauperis jure is demum frueretur, qui artificio honesto sedulo incumbendo, non tamen quæ vitæ sustentandæ necessaria erant, sibi comparare poterat.

n) à qua sententia nimium quantum, discedunt, recentiores, ut vocantur. Moralistæ, Durandus, Paludanus, Cajetanus, Vasquius. vid. Ludovicus Montaltius in Litteris Provincialibus Epist. 12. cum primis p. 247. o) conf. Zieglerus ad Grot. de I. B. & P. lib. II. c. 20. §. 20. p. 459.

Ceterum quinque priorum capitum ea erat conditio ut quæ sic pauperibus erant præstanda, etiam invitis Dominis potuerint auferri. Id quod tamen non fas erat, si partem saltem

ſaltem *donorum* ejuſmodi, aufferrent, vel ſi ea negligerent plane, aut juſto non peterent tempore.

Eodem cum Ebræis hic fruebantur jure Proſelyti juſtitiæ. Proſelyti domicilii eleemoſynarum ſaltem fiebant participes: non tamen arcebantur, uti nec ceteri Gentiles, ſi pauperum qui e Judæis, turbæ ſe commiſcerent, idque ex jure ſuperinducto. Ebræum tamen à Gentili petere eleemoſynam, nefas erat: aut oblatam palam niſi urgente extrema neceſſitate, accipere. Eouſque tamen jus & favorem neceſſitatis, ut invito Domino aliquid ſurripi poſſet, (*p*) ſe extendere, abnuebant.

(*p*) *add. Laymannus lib. III, tract 3. p. 1. cap. 1. Leſſius lib. II. c. 17. n. 12. Antonius Eſcobar tr. III. Ex IX. n. 20. Grot. lib. II. c. 2. §. 6. & Zieglerus ad h. l. itemque Kulpiſius in Colleg. Grot. Ex. 3. §. 5. aliique*

Nunc quemadmodum perſonarum dominium, Jure Ebræorum acquiratur, eſt diſpiciendum. Triplici ratione oriebatur ſervitus: aut, ſi quis ſe alteri in ſervitutem mancipabat, aut ex fori, aut denique ex Patris addictione.

Seipſum poterat quis vendere urgente extrema neceſsitate. (*q*) Ex fori ſententia, ſi quis, furti reus, ſolvendo non erat, actori in ſervitutem addicebatur, non fœmina, quæ ne ſe ipſam in ſervitutem venderet, aut ſervos emeret, in monitis erat. Addicebatur præterea Ebræo, non Proſelyto cujuscunque generis, multo minus Gentili. Si quis ſeipſum Gentili vendidiſſet, quod tamen nefas

(*q*) *conf. Zieglerus ad Grot. lib. II. cap. 5. §. 27. pag. 290.*

habebatur, Gentilis quidem acquirebat dominium, erat tamen bis redimendus: liberi autem ejus & posteri non fiebant servi.

Servus ex fori sententia Ebræo addictus, mitius ceteris habebatur, uxorique ejus, & liberis ex ea susceptis, victum, vestitum, & domicilium, præstabat Dominus, cui tamen neque hi, neque illa, serviebant. Servitus talis sexennio perimebatur, ceteroquin Jubilæum vel ultroneæ manumissionis syngrapa finiebat servitutem. (r) Quod ad mortem Domini attinet, si is Gentilis esset, etiam plane servitutem tollebat, si Ebræus tum demum, nisi filium, qui succederet, relinqueret.

r) *add. Pufendorff. lib.* VI. *de I. N. & G. c.* 3. §. 11

Addicto ex sententia fori poterat Dominus ancillam thoro conjungere, ut ita servos ex ea susciperet: sed tum demum, si præcepto de multiplicando humano genere, feciſſet satis: non tamen poterat Dominus à tali servo uxorem legitimam sejungere, aut binis servis unam jungere ancillam. Hæc vero de servo qui seipsum vendiderat, non intelligunt ad quem nec legem de aure perforanda pertinere volunt: ut cetera horum servorum discrimina, taceam.

Ex Patris addictione in servitutem temporariam tradebatur filia, seu ea, quæ adhuc minor, ex consuetudine gentis, erat. Idque urgente extrema paupertate, (s) sed ne tum

s) *conf. Groeins lib.* II.

tum quidem nisi spes esset, aut emptorem aut filium ejus, eam ducturum in matrimonium, licebat. Si sponsalia detrectaret emptor, minor ejusmodi pro ancilla per sexennium habebatur, nisi vel ex redemtione, vel alia de causa, servitus exspiraret. Cum libertate & munera illi, ex lege sacra, danda erant: prorogari autem servitus in ancillis, aure perforata, non poterat. *de* J. B & P. *c. 5. §. 5. & Zieglerus ad h. l. p.* 170.

Servorum Cananæorum aliorumve Gentilium dominium in pace acquirebatur, venditione, permutatione, syngrapha, eodem fere modo ac prædiorum. (*) Ut vero alienatio ista rata esset, debebat servus opus servile præstare, nimirum solvere aut induere debebat Domino calceamenta. Et ex hisce, non Ebræis, opera mere servilia erant exigenda. *Seld.* L. VI. *c.* VIII. *) *conf. Zieglerum ad Grot. lib.* II, *c.* 17. *§.* 13. *p.* 405.

Hi servi duplicis erant generis: alii circumcisi & baptisati, alii tantum Proselyti domicilii. Priores manumittebantur, pretio Domino dato, aut Syngrapha ultro ei data à Domino, aut si membrum aliquod præcipuum, à Domino esset mutilatum. Posterioris generis ex prioribus duabus aliisquequibusdam, neutiquam ex tertia causa, manumittebantur.

Servus gentilis, ab Ebræo Gentili venditus, debebat redimi: nec fas erat ulla ratione servum in terras alienas transferre, hinc ne quidem licuit domino, servum invitum

in alienas terras comitem ſibi adhibere.

Ancilla libidini ſe palam proſtituens, niſi caſtigaret eam ſatis Dominus, erat manumittenda.

Proles & poſteri hujuſmodi ſervorum & ancillarum etiam ſervi erant. Et licet ancillæ proles matris ſequeretur conditionem (*t*) ſervi nihilominus libera erat, niſi ex ancilla ſuſcepta fuiſſet. Ex Iſraelitide ſuſceptus filius, æque ac ex Gentili libera, filius liber erat.

(*t*) *vid. Grotius lib.* II. *cap.* 5. §. 29. *it. Zieglerus atque Bœclerus ad h. l. add. Puſendorff. lib.* VI. *c.* 3. §. 9.

Quod vero nonnulli dicunt, apud Gentiles prolem ſequi conditionem matris id de iis Gentilibus, qui matrimonio rite conjungi poſſunt, non de ſervis peritiores intelligunt.

Etſi fœminarum monitum erat, ne emerent ſervos, ſi tamen hoc facerent, dominium ſibi acquirebant. Nec ſervos facile manumittendos, præterquam in caſibus alibi memoratis, docebant. Nonnulli tamen pro lubitu Dominum hoc facere potuiſſe, contendunt. Sed & ſævire in ejusmodi ſervos quacunque ratione fas erat. Servi autem minorum natu, ut cetera bona, erant in fori tutela. Regulariter etiam ſervus nihil poſſidebat, ſed quæ habebant erant Domini, niſi ex Domini permiſſione. (*u*)

u] *Sed toti huic argumento lucem affundent qui de Servis ex inſtituto ſcripſerunt, quorum aliquot*

De

Tabor edidit, quibus addi poteſt Laurentius Pignorius.

De usuris (*x*) ita sentiunt, ut non tantum mutuum fœnori dare, Ebræus Ebræo, sine crimine non potuerit, sed ne accipere quidem: sed & qui ulla ratione ad ejusmodi actum adhibebantur, ut scribæ, testes, legem violaverant.

Seld. L. VI. *c.* IX.

(*x*) *vid. hic præ ceteris Pufendorff. lib.* V. *c.* 7. §. 8. *add. Grotius lib.* II. *c.* 12. §. 20. *& Osiander ad h. l. item Balduinus Cas. Conscient. lib.* IV. *c.* 3. *Meisnerus in Philos. Sobria Sect.* I. *cap.* 6. *q.* 1. *Dominicus à Soto lib.* VI. *de I. & I. qu.* 1. *Lessius de Virt. Card. c.* XX. *d.* 4. *aliique.*

Bina autem fœnoris genera faciunt. Alterum est *usura determinata*, alterum, quod vocatur, *pulvis usuræ*, i. e. *fœnus simulatum* seu *quasi fœnus*. Et prius quidem genus diserte lege sacra prohibitum censent: quam si quis violaverat, ad *restitutionem* tenebatur, ex sententia forensi: nisi usura nullius plane pretii, vel fœnerator jam mortuus esset. Hæredes quippe, vasa, vestes, & alia, quæ restabant, non autem pecuniam aut res fungibiles, debebant restituere.

Fœnoris nomine etiam veniebant munuscula mutuo danti oblata, nisi quod munuscula, quæ *Sapientes* sibi invicem mittebant, hinc eximerentur. Non enim præsumitur eos interdictum violare.

Quasi fœnus autem ex scitis Scribarum vetitum erat, sive esset usura antecedens, vel antevertens, sive subsequens. Hoc nomine videlicet, commodum nullum aut beneficium, ne quidem humanitatis officia, ceteroquin usurpari solita, licebat creditori exhibere. Huc referebant omnes illos actus (*y*) qui in fraudem legis à fœneratoribus solent committi.

(*y*) *Talis etiam est Pulvis*

Contractus Mohatra & Baratra Moraliſtarum, Eſcobarii, Sanchii, Leſſii, Suarii, Hurtadi. aliorumque. vid. Ludovicus Montaltius *in* Litteris Provincialibus *Ep.* VIII. *p.* 207. 208. *Seld.* L. VI. *c.* X.

Pulvis uſuræ, ut vocant, non debebat reſtitui, adeoque nec repeti poterat à debitore: contractus interea erat illicitus, ex decretis Majorum, & reus criminis, plagis aliterve puniebatur.

Excipiebantur tamen bona Orphanorum, uti & quæ pauperum ſuſtentationi, aut Synagogarum uſui, aut diſciplinæ legis addiſcendæ, ſeponebantur. Hæc enim mutuò dari, uſurasque pro iis accipere, fas erat.

Ut vero Ebræos & Proſelytos juſtitiæ, uſuris vexare nefas, ita contra à Gentilibus uſuram exigere non tantum permiſſum, ſed & præceptum eſſe lege ſacra nonnulli ſtatuunt, (z) à quibus tamen diſſentiunt alii.

z) *add. Mulerus in Iudaiſmo part.* II. *cap.* 6. *Hoornbeckius de Convert. Ind. lib.* 7. *c.* 7.

Ex jure tamen ſuperinducto, non licebat Judæo mutuum quid dare Gentili, fœnori proprie dicto, niſi id fieret ut ſaluti ſuæ, inter Gentiles degens, conſuleret. Idque ad evitandam nimiam cum Gentilibus familiaritatem. Excipiunt tamen *uſuram pulveris*. Mutuum tamen accipere quidem à Gentibus licitum erat: Sapienti etiam ſive Jurisconſulto, dare. Judæi Apoſtatæ eandem nonnulli volunt eſſe rationem, id quod tamen negant alii.

Si accepiſſet à Gentili pecunias fœnori Judæus, & novatione contractus tam fœnus quam ſortem in corpus mutuum unicum conjeciſſet, id quod fieri debebat, & poſtea

Gentilis

Gentilis fieret Proselytus justitiæ, actio illi competebat tam pro fœnore, quam pro sorte, sic conjunctis. Si contractus illa novatio post Judaismi susceptionem facta fuisset, actione pro sorte, non pro fœnore, uti poterat.

Qui aleâ, talis, & id genus aliis, lucri quid sibi fecisset, furti reus erat, (z) ex jure à Majoribus superinducto. *Seld.* L. VI. c. XI.

z) *add. Pufend. lib.* V. c. 9. §. 5.

Ebræis ergo tantum, non item Gentilibus ludicra ejusmodi certamina erant interdicta (a). Si Judæus cum Gentili certans pignus lucrifaceret, non quidem furti reus erat, violaverat tamen interdictum de *non incumbendo rebus inanibus.*

a) *add. Traitè des jeux & des Divertissements par M. Iean Baptiste Thiers.*

Qui columbas, vel alias bestias volucres, sic instituunt, ut comitatiores domum redeant, furti rei, ex decreto Majorum, fiunt: sine enim hoc decreto, non fuisset crimen, sed titulo occupationis columbas alias potuissent sibi vendicare. Huc spectat, quod retia laqueosve, aliis columbis capiendis tendere, vetant, & cetera quæ de columbis & columbariis præcipiunt.

Acquirebatur autem dominium rerum & personarum etiam jure belli. Bellum duplex erat, aliud quod vocabatur *Terræ Israelis*, ex præcepto Numinis certis gentibus: aliud bellum ultroneum ex decreto Synedrii cuilibet genti, inferendum. Utriusq; generis bella aut *Seld.* L. VI. c. XII.

ad

ad ulciſcendum injurias illatas, aut ad firmandum augendumque imperium, ſuſcipiebantur.

b) Male. vid. Grotius de I. B. & P. lib. II. c. 1. & 22. add. Pufendorff. lib. VIII. de I. N. & G. cap. 6. §. 5. it. Franc. Victoria Relect. V. & Kulpiſius in Colleg. Grotiano Exercitat. X. §. 2.

De illius belli, quod certis populis ex præcepto Numinis inferebatur, juſtitia, *non* eſt quod dubitemus. Ad belli ultronei autem juſtitiam ſufficere arbitrabantur, (*b*) ſi per illud fines imperii dilatarentur, in quo alias Orientis gentes ſecum conſentientes habuerunt.

Interim bellum hoſtibus, i. e. quibus arma inferre decreverant, indicere fas erat. Indicebant autem, cum deditionem ac fœdus ſolum ab hoſtibus depoſcebant. Moabitis autem & Ammonitis, ex lege ſacra, ut putant, non erat offerenda pax, petentibus tamen non deneganda.

Seld. L. VI. c. XIII.

An autem bellum, quod ex præcepto Numinis certis populis inferebatur, denunciandum fuerit, nondum inter ſe conveniunt. Sunt qui ajunt, ſunt qui abnuunt.

Seld. L. VI. c. XIV. c) vid. Grotius de I. B. & P. lib. III. cap. 3. Zouchæus Iur. Fecial. p. II. ſ. 10. n. 1. Alberic. Gentilis de I.

Fœderis autem ad quod invitabantur hoſtes tria erant capita (I.) ut ſeptem præceptorum, quibus obſtricti ſunt Noachidæ, profeſſione ſe obligarent (II.) ut ad tributum præſtandum ſe obſtringerent (III.) ut ſervilem in ſe ſuſciperent erga Imperium Iſraeliticum, cultum.

Servilis cultus eo præcipue abſolvebatur, ut ſe plane dederent, & ſub Populi Iſraeli-

tici

tici ditione se degere agnoscerent. Tributi autem nomine non solum pecuniarum summæ quotannis pendendæ, sed obligatio tum ad pecunias, tum ad operas, in publicum commodum, Principis jussu, præstandas continebatur. Ceteroquin nec Israelitas ab omni tributo plane immunes fuisse, constat. *B. & P. lib. II. cap. 1. Textor in Synopsi I. Gent. c. XVII. alii- que.*

Si fœdus & deditionem renueret hostis, & spes victoriæ affulgeret, inferebatur bellum. In cujus disciplina cumprimis observandum, quod arbores fructiferas succidere aliterve disperdere nefas fuerit, (*d*) itemque quod in urbium obsidione hostibus, locus fugæ fuerit concedendus. *Seld. L. VI. c. XV.*

(*d*) *add. Grotius lib. III. de I. B. & P. c. 12. §. 2.*

Arborem contra, quæ omnino erat sterilis aut fructum nocivum vel inutilem ferebat, aut culturæ non pensabat labores, vel arboribus vicinis agrove erat detrimento, vel cujus materies pretio eximio venundari poterat, in quoscunque usus bellicos poterat excindi, vel radicitus evelli. *Textor in Synopsi Iuris Gent. c. XVIII. Zouchaus Iur. Fec. p. II. Sect. 10.*

Parta victoria, populi isti septem, quibus ex præcepto Numinis bellum inferebatur, penitus fuêre delendi. Fueritne hoc permissum saltem, an præceptum, non consentiunt. Amalekitis, ex peculiari lege, nulla quoque ratione erat parcendum. *Kulpis. in Colleg. Grot. Exercit. 12. §. 13 Seld. L. VI. c. XVI.*

Quod ad ceteras gentes attinet, mulieribus & parvulis erat parcendum. (*e*) Majoribus natu voluerintne parcere, nec ne, penes illos stabat. (*e*) *vid. Grotius lib. III.*

f. 4. §. 9. 10. add. Alber. Gentilis lib. II. c. 12. Textor. l. c. cap. 18. Kulpisius Exercit. XI. §. 6. f) add. Grotius lib. III. c. 7. it. §. 1. Kulpisius ad h. l. Exercit. scil. XIII. g) vid. Grotius lib. III. c. 6. Hugo de Roy de eo quod justum est, lib. I. cit. 6. Textor in Synopsi Iuris Gent. c. XVIII. Kulpis. ad Grot. loc. cit. Exercit. 12. Seld. L. VI. c. XVII. sq. Seld. L. VI. c. XIX.

stabat. Personæ, quibus parcitum, in servitutem redigebantur, (*f*) erantque pars prædæ. Præda ita dividebatur (*g*) ut thesauri Regum victorum Regi cederent: reliqua præda bipartito rursus dividebatur, alteram partem Rege itidem sibi eligente, altera æquali partitione inter singulos milites, distribuenda, ne illis quidem exclusis, qui impedimenta & sarcinas curaverant.

Agri, urbes, & regiones ita dividebantur, ut decimam tertiam partem Rex sibi vendicaret. Si tamen bellum ultroneum à Rege tantum, sine decreto Synedrii M. susceptum, urbes provinciæque omnes Regi cedebant. In bello vero ultroneo, ex decreto Syn. M. suscepto, sed à Rege gesto, terras eodem omnino titulo, eademque ratione, possideri Maimonides ait, qua ipsa terra promissa, quam subjugavit, atque Israelitis distribuit Josua.

De aliarum Gentium jure bellico ita sentiebant, ut illarum commilitio se non subtraherent: ad tributorum etiam ex jure victoriæ, deditionis, fœderis, præstationem, se obligatos esse, profesi sunt: licet nunquam defuerint, qui secus sentirent.

De servitute personali autem, quam ex jure belli, capti quandoque subire tenentur, ita sentiebant, apud Gentes non fuisse talem servitutem quæ personæ inhæreret, sed tantum

tum apud Judæos. Si itaque Gentilis acquirebat servum, sive Gentilem sive Ebræum, non in personam servi, sed in operam & ministeria ejus, jus sibi acquirebat: adeoque & sine libello manumissionis, actu quodam, vel alia ratione, libertatem rite adipiscebatur. Apud Ebræos contra servitus tum in bello captis, tum servis à Gentilibus emptis mere erat personalis h. e. personæ ipsi, ut character libertatis omnimodæ amissæ, naturalis, inhærens. Paucis: apud Gentiles extrinsecam, apud Ebræos vero ex prærogativa Gentis, intrinsecam servitutem fuisse, autumabant. Adeoque & totam Gentem Ebræam, aliam, quam extrinsecam servitutem, unquam subiisse, aut subire potuisse, negant.

De captivis ita statuebant, eos pretio majori quam valerent (*h*) non esse redimendos, ne hostes frequentius capturæ assuescerent, nec in fugam pelliciendos, ne alicujus fuga irritati custodes, in ceteros nimium sævirent. Ceteroquin redemptio captivorum inter officia charitatis & munificentiæ, primum tenebat locum. Ordinem tamen certum in redimendis captivis observabant. Si omnes redimi nequeant, fœminam potius quam Virum, Magistrum potius, quam Patrem, Matrem potius quam utrumque, & sic in ceteris, esse redimendos docent.

h) *de Æstimatione hujus pretii vid. Grotius lib. III. c. 7. §. 9. Alber. Gentilis lib. II. c. 15. Textor c. 18. Stammius de Servitute lib. I. c. 3. aliique.*

CAPUT SEXTUM.

Seld. L. VII. c. I.

Sextum caput Juris Noachidici illustrius de membro animalis viventis, esuque *sanguinis*, præcipit. (*i*) Et quidem ad sanguinis esum quod attinet, pecorum, ferarum, & volucrum, mundorum æque ac immundorum sanguinem edere, Ebræis non licebat. Si quis sanguinem ejusmodi comederet aut deglutiret, dum effundebatur aut fusius exiliebat, eum excisionis pœna manebat. Piscium vero mundorum, locustarum, & id genus aliorum sanguinem, Sapientes, jure superinducto prohibuerunt. Carnis morticinæ, cum carne unde sanguis nondum erat emissus, eadem erat ratio.

i) add. Joh. Spencerus in Dissert. peculiari ad Actor. xv, 20. quæ annexa est lib. II. de Legibus Hebræor. Rit. p. 435. seqq.

De Gentilibus autem dissentiebant. Nonnulli interdicto Mosaico vetitum tantummodo illis fuisse membrum sive carnem ab animali vivente discerptam exsectamve, contendebant. Alii vero & sanguinis, qualis videlicet Israelitis ex lege sacra illicitus erat, esum cunctis hominibus interdictum, asserebant. Prior sententia tamen meliori fundamento niti videtur. Originem vero hujus interdicti ab Adamo repetunt, sicuti & ante diluvium omnium carnium esum illicitum fuisse putant. Addunt & casus, in quibus Ebræos ab hoc interdicto exemptos putant.

Seld. l. VII. c. II.

Multa quoque sunt variaque Juris Noachidici

chidici capita secundaria, *prius paucis attingenda, quam ultimum ex illustrioribus, de judiciis, subjungatur.* Inter ea præcipuum est de honorandis Parentibus. (*k*) Ebræis illud non tantum ex communi jure; sed civili etiam lege præcipue observandum fuisse, docent. Debebant autem liberi parentibus exhibere non tantum honorem, sed & timorem seu reverentiam. Ad honorem inter alia & hoc spectabat, quod filii esset, Parentes inopes alere, poterantque ad hoc cogi.

k) *vid. Grotius lib.* II. *de J. B. & P. c.* 5. §. 1. *seqq. it. Pufendorff. lib.* VI. *c.* 2.

Nihilosecius vim hujus legis mirum in modum imminuerunt, partim quod Magistrum seu Præceptorem, à quo legem ejusque *devτέρωσιν* quis didicisset, præferre parentibus ex illorum sententia, debebat, partim quod docebant, votis quibusdam omnes liberorum opes ad usus sacros ita transferri posse, ut in parentes, quantumvis pauperes, nullum inde redundaret emolumentum. (*l*) id quod jure ipse Servator redarguit.

l) *add. B. Stolbergii Dissertatio peculiaris de Korbam.*

Obscurioribus Noachidarum legibus, & aliæ sunt annumerandæ, ut illa de Heterogeneorum usu. (*m*) Ebræis quadruplex Heterogeneorum commixtio erat vetita: lanæ & lini in vestibus, seminum diversi generis in eadem agri parte, animalium generis diversi ad coitum, & demum arborum generis diversi insitio. Priores binas Noachidis licitas esse, posteriores interdictas, nonnulli

Seld. l. VII. *c.* III.

m) *conf. Spencerus de Legibus Hebræorum Ritual. l.* II. *c.* 17. 18. *seqq.*

asserebant. Videtur tamen alicubi innuere Maimonides ad Proselytos domicilii, non item ad ceteros Gentiles hoc interdictum spectare.

Sunt & qui legem de uxore fratris sine prole defuncti, (*n*) ducenda huc trahunt: quemadmodum & illud, de hominibus æque ac animalibus cujuscunque generis non castrandis. De Magia vero, quam alii addunt, utpote ad idololatriam pertinente, supra dictum. Tandem quæ Ula in Gemara Babylonica ad Tit. Cholin, memorat, plane ad Noachidarum præcepta non pertinent.

n) add. Buxtorf. de Sponsi. & Divort. §. 21.

CAPUT VII.

Seld. l. VII. *c.* IV. & V.

Sequitur ultimum Juris Noachidici caput de Judiciis: humanis scilicet, quæ & institui vi legis hujus in rebus publicis ad justitiæ custodiam debebant, quorum etiam decretis & sanctionibus stare debebant subjecti.

Quemadmodum vero Juris, ut putabant, Naturalis erat, judicem instituere, (*o*) ita formulæ, & tempora agendi, & id genus alia, ad indolem cujusque populi poterant attemperari.

o) vid. Grotius lib. II. *de J. B. & P. c.* 20. §. 8. *n.* 4. *add. Pufendorff. lib.* VIII. *cap.* 3. §. 7. *Ziegler. de J. Majest. lib.* I. *c.* 8. §. 11.

Judicia non poterant esse sine facultate puniendi. Et delicta quidem punienda esse, rursus

sus Juris Naturalis est. (*p*) Nihilosecius tamen pœnas aut graviores, aut leviores, pro personarum, temporis, loci, & id genus aliorum, quæ observari solent, ratione, infligi posse, non abnuebant. (*q*) Saltem quædam delicta, quæ ab Ebræis, ut deinceps dicetur, gladio regulariter eranr punienda, excipiunt. Dispiciendum hic imprimis de judiciis, quatenus in Proselytorum domicilii regimine locum habebant. Versabantur autem judicia hæc vel circa jura simpliciter naturalia vel circa gentium seu intervenientia.

Quod ad priora attinet, Ebræis quidem, & eis, qui in eorum ritum transierant, tribunalia fuere ordinaria Triumvirorum, & XXIII Virorum, per urbes, oppida, pagos, ut & Magnum illud Synedrium LXXI Virorum, (*r*) in quibus secundum Leges Mosaicas, & decreta Majorum, tum Ebræis, tum Proselytis justitiæ, & libertinis jus dicebatur, non sine præmonitione, & binis minimum testibus: pœnarum item genera, præter verba, quatuor, (*s*) Combustio, Lapidatio, Strangulatio, & gladii.

p) Grotius lib. II. c. 20. §. 1. Anton. Matthæi Tit. quibus modis crimen extinguitur. c. V. n. 3. Ziegler. de J. Majest. lib. c. c. 8. n. 10. 11. Seld L. VII. c. VI.

q) Grotius & Pufendorff. ll. citt. ubi ex instituto hac de re agunt.

r) vid. Seldeni liber peculiaris de Synedriis add. Vorstius de Synedriis, Caninius ad ad L. N. T. p. 61. Schickardus de J. R. p. 9. cum notis doctissimis Carpzovii, aliique.

s) Crucis supplicium addit Galatinus de A. C. V. lib. VI. c. 8. Baronius ad A. C. 34. Gretserus lib. I. de Cruce c. 19. Lipsius lib. 1. de Cruce c. 11. sed perperam, secundum Scalig. animadv. in Euseb. p. 109. Mornaum de V. C. R. c. 30. Casaub. Exerc. XVI. Calixtum Conc. Eu; lib. VI. cap. 11. Kippingium Ant. Rom. lib. II. c. 8.

Proſelytis domicilii autem erant peculiaria jura forenſia, & tribunalia ſingularia. Judices autem, tum ex Ebræis tum Proſelytis domicilii illisque qui fœdere recepti erant, præficiebantur ab iis, qui tribunalibus *Iſraelititicis* cum imperio præerant. Sed fœdere receptis integrum quandoque erat, judices ſibi ipſis præficere.

Peccabant contra hoc præceptum & illi, qui flagitia perpetrata reticebant aut celabant. Non poterat rite in judicem præfici fœmina. Cauſas pecuniarias ex Jure Ebræorum civili tres, capitales minimum XXIII Judices cognoſcebant, hic vero ex ſententia Præficientium aliquando ſufficiebat unicus. Quod & de Teſtibus dicendum: inter quos tamen fœminæ non erat locus. *(t)*

t) de Teſtibus vid. & Ligtfoot in Hor E. T. in Evang. p. 484. Hottinger. in Jur. Ebræor. p. 106.

Ratione pœnarum hoc intercedebat diſcrimen: omnia Noachidarum crimina quibus Jus Noachidicum violabatur, gladio puniebantur: ſed Ebræis & alia ſupplicia, ut dictum capitalia erant. Præterea non omnia Ebræorum delicta, quibus Jus Naturæ violabatur erant capitalia, ſed quædam reſtitutione damni, dupli, quadrupli, puniebantur.

Seld. L. VII. c. VII.

Quod ſi aliquod juris intervenientis caput violaſſet Proſelytus domicilii, pro lubitu eorum, qui rebus præerant, ſive in tribunal Proſelytorum domicilii regimini ſeorſim poſitum

ſitum, ſive in Iſraeliticum aliquod ordinarium evocandus, ibique vel abſolvendus vel damnandus erat, pœna Iſraelitica ſeu civili inflicta, ſic tamen ut judex unicus teſtis, ſufficeret, nec præmonitio accederet.

Inter alia exempla illuſtre illud eſt de adulterio. Nimirum cum fœmina deſponſata quidem, antequam cum ea maritus coiverat, non ex Jure Naturali, ſed Civili Ebræorum committebatur adulterium. Si itaque Proſelytus domicilii adulterium ejusmodi in ſponſa commiſiſſet, ex jure ſimpliciter ſuo, in jus vocari nequibat, interim juxta tenorem Legum Civilium, puniebatur non gladio, (qua pœna ceteroquin omnia delicta quibus Jus Naturæ violatur, puniuntur) ſed ſi reus ante tam deductionem quam coitum mariti, lapidatione, ſi poſt deductionem & ante coitum, ſtrangulatione. Hæc enim pœna ex Jure Iſraelitarum Civili, ipſis quoque Iſraelitis erat infligenda.

De Proſelytis autem domicilii reis cujusdam criminis, & poſtmodum in ritus Judaicos tranſeuntibus, ita ſtatuunt, ut ob cædem Iſraelitæ, & adulterium cum Iſraelitide, non autem ob blaſphemiam vel idololatriam, morte fuerit afficiendus.

Memoranda hic etiam ſunt judicia quædam extraordinaria; quorum alia erant, ubi ex *Seld. l.* VII. *c.* VIII.

Gentilium litigantium compromiſſo Ebræus arbiter ſeu judex fieret: alia de aliarum cum Ebræis gentium litibus, ſub judice cui in utrosque poteſtas, agitatis.

u) conf. qua de officio arbitri tradunt Grotius lib II. *c.* 20. §. 46. *ſeqq. & Pufendorff. lib.* V. *de J. N. & G. c.* 13. §. 3. *ſeqq. Seld. l.* VII. *c.* IV *&* IX.

Ubi ex compromiſſo Ebræus arbiter (*u*) fiebat, tam actore quam reo Gentilibus, ex jure Noachidarum controverſia erat dirimenda. Et ſi pars altera eſſet Ebræus, ita ab arbitro ferenda ſententia, ut ſecundum illud jus ſive Iſraeliticum ſive Noachidicum, quod in cauſa Ebræi utilius eſſet, pronuntiaret.

Lites vero aliarum gentium cum Ebræis, à judice cui in utrosque poteſtas, aliquando ita diremptas, ut ſecundum leges & Hiſtoriam ſacram, pronuntiaret, hiſtoriola ſive fabula de Judæis cum Cananæis, Iſmaelitis, & Ægyptiis coram Alexandro M. litigantibus, comprobat.

Licet Lex illa Noachidarum, de judicio divino non ſit capienda, non absre tamen erit, de eo aliquid addere, cum ad illud agnoſcendum & Noachidas certa ratione obligatos eſſe, exiſtiment.

Ex ſententia itaque tribunalis ſuperioris h. e. divini in univerſum ajunt eſſe Bonum juſtis repoſitum, vitam futuri ſeculi. Juſtum autem eum nuncupant, cujus iniquitati præponderant juſtitiæ merita. Malus autem eſt cujus peccata juſtitiæ meritis præponderant.

Qui

Qui utrorumque æqualiter eſt particeps, medium tenet locum. Ut juſtos itaque æterna vita, ita malos & intermedios aut exciſionis pœna, aut Gehenna manet. (x)

Ceterum peccata quæ tamen delentur confeſſione & pœnitentia, vel graviora illis ſunt vel leviora: graviora quæ ex inſtituto divino tam exciſione, quam morte ex ſententia forenſi punienda erant: quæ ſecus ſe habebant, pro levioribus reputabantur. Atque graviorum quidem XXXVI enumerant ex lege ſacra, quibus ſingulis exciſionis pœna imminet: leviorum tamen inſignis & juſtitiæ præponderans multitudo, eandem poteſt promereri pœnam.

Exciſionis autem non una eademque eſt ratio: (y) alia ſolum corpus, alia ſola anima, alia corpus & anima ſimul, excinduntur. Atque XXXVI iſtorum criminum hoc diſcrimen etiam faciunt, ut aliis primi, quibusdam ſecundi, nonnullis tertii generis exciſio immineat. Nec mirum quod animas excindi docent: quorundam enim hominum animæ ex illorum mente ſunt mortales. In expiationum autem feſto cuncta hæc crimina tum graviora tum leviora, expiari docent.

Ad Noachidas itaque exciſionis pœnam etiam in certis caſibus ſpectare volebant. Nimirum ob cultum extraneum & blaſphemiam,

x) *Sunt qui & purgatorium addunt, vid. Joſephus Voiſin de Jubilæo ſecundum Hebræorum & Chriſtianorum doctrinam lib. I. c. 13. pag. 163.*

y) *add. R. Iſaaci Abarbanelis Diſſertatio de Excidii Pœna ad Num. XV. addita Buxtorfii Diſſertat. de Sponſalibus & Divortiis. it. Pocockius ad portam Moſis n. 158. add. Joſephus Voiſin l. c. Seld. l. VII. c. X.*

am, animam æque ac corpus excindi, credebant: adeoque cum hæc crimina naturali jure quoque illicita essent, non aliam hic Gentiles manere pœnam.

Concubitibus incestis omnibus animæ *im*minebat excisio: ab eaque nec immunes Noachidæ erant, in commixtionibus Jure Naturali illis prohibitis, atque ita in ceteris. Nimirum quosdam Gentiles Juris Nat. scil. violatores æternis cruciatibus addictum iri, alios vero Juris Noach. observatores, ad beatorum sedes perventuros, licet legis Mosaicæ ignaros, diserte affirmabant.

FINIS.

Digitized by Google